

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**Στρατηγικές Μετάβασης της Ελληνικής Περιφέρειας και των Οργανισμών Τοπικής
Αυτοδιοίκησης από την στασιμότητα στην ανάπτυξη.**

Η περίπτωση της Κορινθίας.

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής:

Μελέτιος Μουστάκας (Επιβλέπων)

Βασίλειος Κέφης

Βασίλειος Παπαδάκης

Επιμέλεια: Αναστάσιος Λυμπερίου

ΑΘΗΝΑ, 2018

**PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL
SCIENCES**

SCHOOL OF ECONOMY AND PUBLIC ADMINISTRATION

DEPARTMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PhD THESIS

Transition Strategies of the Greek Region and Local Authorities from Stagnation to Growth.

The case of Corinthia.

Advisory Committee of three:

Meletios Moustakas (Supervisor)

Vasileios Kefis

Vasileios Papadakis

Editorial: Anastasios Limperiou

ATHENS, 2018

‘Αφιερώνεται στους γονείς μου Δημήτρη και Σταυρούλα για τον αγώνα τους να μου προσφέρουν αγάπη και υποστήριξη για ένα καλύτερο μέλλον’.

Ευχαριστίες

Η διεκπεραίωση και υλοποίηση μιας διδακτορικής διατριβής αποτελεί ένα δύσκολο αλλά συγχρόνως μοναδικό και συναρπαστικό «ταξίδι» στη γνώση. Είναι το επιστέγασμα των ακαδημαϊκών προσπαθειών, μια ανεπανάληπτη και εποικοδομητική εμπειρία που παρά τα προβλήματα και τις αντιξοότητες συνειδητοποιείς στο τέλος ότι προσφέρεις έστω και ένα μικρό λιθαράκι στην ανάπτυξη του τόπου καταγωγής σου, τον Νομό Κορινθίας.

Η υλοποίηση της παρούσας διατριβής πέρα από την προσωπική εργασία οφείλεται παράλληλα και στην συνδρομή πολλών ανθρώπων που ο καθένας με τον δικό του ξεχωριστό τρόπο συνέβαλαν τα μέγιστα για την πραγματοποίηση της και στους οποίους ήθελα να εκφράσω την απεριόριστη ευγνωμοσύνη μου.

Για το λόγο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα Καθηγητή μου, Μελέτιο Μουστάκα, ο οποίος καθ' όλη τη διάρκεια του πονήματος υπήρξε αρωγός και συμπαραστάτης μου, συμβάλλοντας καθοριστικά στην ολοκλήρωση των προσπαθειών μου.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω και στα αλλά δυο μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής τον Καθηγητή του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Βασίλειο Παπαδάκη για την πολύτιμη συμβολή του στην προσπάθειά μου και ιδιαίτερα τον Δάσκαλο μου Καθηγητή κ. Βασίλειο Κέφη για την 15 έτη και πλέον συνεχή του ενθάρρυνση και επιστημονική καθοδήγηση καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησης μου στο Πανεπιστήμιο, αλλά και στυλοβάτη του όλου πονήματος.

Ευγνωμοσύνη οφείλω σε όλους τους καθηγητές μου όλα αυτά τα χρόνια για την εμπιστοσύνη, αγάπη και προθυμία να ενισχύσουν και να στηρίξουν κάθε μου προσπάθεια, καθώς και τους φορείς, τις επιχειρήσεις και προπαντός τους πολίτες του Νομού Κορινθίας για την ενεργό και ουσιαστική συμμετοχή τους στην ερευνά και συμπλήρωση του ερωτηματολογίου για τις ανάγκες της διατριβής.

Ειλικρινή ευγνωμοσύνη οφείλω στους ανθρώπους που με έμαθαν να αγαπώ τον τόπο μου, τον τόπο καταγωγής μου, το Σοφικό και την ευρύτερη περιοχή της Κορινθίας, τους παππούδες μου Αναστάσιο και Αναστασία Λυμπερίου και Κωνσταντίνο και Παναγιώτα Ντούρου. Τους

ευχαριστώ θερμά για τις αρχές και τις αξίες που μου μετέδωσαν, αρχές και αξίες αναλλοίωτες στο χρόνο, χρήσιμη παρακαταθήκη για εμένα.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τη σύζυγό μου Μαρίτα για την αμέριστη συμπαράσταση και υπομονή όλα αυτά τα χρόνια. Ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στον γιο μου Δημήτρη για την ανοχή του, αλλά και μια μεγάλη συγγνώμη για τον χρόνο που με στερήθηκε με την ελπίδα ότι η παρούσα διατριβή θα αποτελέσει για τον ίδιο χρήσιμη παρακαταθήκη για το μέλλον.

Τέλος, ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω προς τους γονείς μου Δημήτρη και Σταυρούλα για την απεριόριστη υποστήριξη και συμπαράσταση όλα αυτά τα χρόνια, γιατί χωρίς αυτούς δεν θα υπήρχαν τα εχέγγνα και οι προϋποθέσεις να ολοκληρώσω το πόνημά μου, αλλά και τους συγγενείς και φίλους μου για την υποστήριξη τους στις καλές και δύσκολες στιγμές.

Όπως έλεγε και ο Φράνσις Μπέικον που θεμελίωσε την έννοια της επιστήμης και αγωνίστηκε για να βγει η Ευρώπη από τον πνευματικό Μεσαίωνα: « Η γνώση είναι δύναμη».

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	i
Περιεχόμενα	iii
Κατάλογος Πινάκων.....	viii
Κατάλογος Διαγραμμάτων	xii
Κατάλογος Χαρτών	xiii
Κατάλογος Ακρωνυμίων.....	xiv
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
Α΄ ΜΕΡΟΣ	3
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ – ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	3
1.1 Η διάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα: ιστορική αναδρομή.....	3
1.1.1 Η περίοδος 1828 – 1954.....	3
1.1.2 Η περίοδος 1954 – 1982.....	5
1.1.3 Η περίοδος 1982 – 1997.....	6
1.1.4 Η περίοδος 1997 – 2001.....	7
1.2 Η περιφερειακή πολιτική στη σύγχρονη Ελλάδα	8
1.3 Τοπική ή ενδογενής ανάπτυξη.....	11
1.3.1 Τοπική ανάπτυξη, οργάνωση και βιώσιμη Ανάπτυξη	11
1.3.2 Οι στόχοι της τοπικής ανάπτυξης	15
1.3.3 Τα μέτρα για την τοπική ανάπτυξη.....	16
1.3.4 Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και ανάπτυξη.....	18
1.4 Προγραμματισμός και στρατηγικός σχεδιασμός.....	21
1.5 Τοπική ανάπτυξη, προγραμματισμός και στοχοθεσία στην Ελλάδα	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΗΜΕΡΑ	31
2.1 Τοπική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα - Πρόγραμμα Καλλικράτης: γενικές ρυθμίσεις και πρόνοιες	31
2.2 Πρόγραμμα Καλλικράτης: σύστημα διακυβέρνησης	33

2.2.1 Αναπτυξιακές αρμοδιότητες των Δήμων	34
2.2.2 Συμμετοχή των πολιτών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	35
2.3 Πρόγραμμα Καλλικράτης: αρμοδιότητες και πόροι.....	37
2.4 Πρόγραμμα Καλλικράτης: Μεταρρυθμίσεις στην Τοπική Αυτοδιοίκηση	39
2.5 Χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Αναπτυξιακός Προγραμματισμός.....	44
2.6 Συμπράξεις Δημόσιου - Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) και Τοπική Αυτοδιοίκηση	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	50
3.1 Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο και τοπική διακυβέρνηση.....	50
3.2 Η πολιτική συνοχής της ΕΕ και ο σύγχρονος προσανατολισμός για την ΤΑ.....	54
3.2.1 Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση – «Ευρώπη 2020»	54
3.2.2 Στόχοι Ελλάδας σε σχέση με τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020»	57
3.3 Τοπική Διακυβέρνηση και Ευρωπαϊκή Ενσωμάτωση.....	57
3.3.1 Ο ρόλος της Επιτροπής των Περιφερειών	58
3.3.2 Πολυεπίπεδες συνεργασίες και Τοπική Διακυβέρνηση.....	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	61
4.1. Θεωρητικό πλαίσιο ανάπτυξης Μητροπολιτικών Περιοχών	61
4.1.1 Χωρική και οικονομική διάσταση των Περιφερειών.....	61
4.1.2 Η έννοια της Μητρόπολης και των Μητροπολιτικών Περιοχών.....	63
4.2 Μητροπόλεις και Βιώσιμη Ανάπτυξη	65
4.2.1 Αναπτυξιακές προοπτικές	65
4.2.2 Αρνητικές επιπτώσεις	67
4.3 Οφέλη της Μητροπολιτικής Οργάνωσης.....	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	69
5.1 Ιστορική εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου	69
5.2 Συνταγματικό πλαίσιο των Μητροπολιτικών Περιοχών.....	70
5.2.1 Νόμος «Καλλικράτης» και Μητροπόλεις	71
5.3 Χαρακτηριστικά, στόχοι και λειτουργίες Μητροπολιτικού χαρακτήρα.....	72
5.4 Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής	74
5.4.1 Γενικά χαρακτηριστικά	74
5.4.2 Αναπτυξιακός προσανατολισμός και στρατηγική	76

5.4.3 Ευκαιρίες καινοτομικής επιχειρηματικότητας	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	80
6.1 Έννοια και ορισμός της Καινοτομίας	80
6.2 Καινοτομία και Περιφερειακή Ανάπτυξη	81
6.2.1 Καινοτομία και Μητροπολιτικές Περιφέρειες	83
6.2.2 Καινοτομία και μέσα Περιφερειακής Πολιτικής	84
6.3 Καινοτομία και Ευρωπαϊκή Ένωση	86
6.4 Συστάδες (clusters) και δίκτυα επιχειρήσεων	88
6.4.1 Επιτυχημένα μητροπολιτικά παραδείγματα καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	91
6.5 Καινοτομία και clusters στην Ελλάδα	92
6.5.1 Επιτυχημένα παραδείγματα clusters	93
6.6 Τοπική Αυτοδιοίκηση και προώθηση της επιχειρηματικότητας	94
Β' ΜΕΡΟΣ	98
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (Χ.Ε.) ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ (ΔΕΠΙΝ) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (ΠΕ) ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	98
Η Εθνική-Ευρωπαϊκή-Διεθνής διάσταση: εισαγωγικά σημεία	98
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	105
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	109
8.1 Διοικητικά στοιχεία ΠΕ Κορινθίας	109
8.2 Δημογραφικά στοιχεία	110
8.3 Απασχόληση	114
8.4 Οικονομικά στοιχεία	124
8.5 Επενδύσεις.....	127
8.6 Πρωτογενής Τομέας	128
8.7 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία των τομέων της οικονομίας	136
8.8 Δευτερογενής Τομέας	138

8.9 Επιχειρηματικότητα.....	144
8.10 Τριτογενής Τομέας	146
8.11 Τουρισμός.....	146
8.11.1 Ξενοδοχειακές Υποδομές.....	149
8.11.2 Θαλάσσιος Τουρισμός	155
8.12 Μεταφορικές Υποδομές	157
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: Υφιστάμενη αναπτυξιακή κατάσταση: ΠΕ Κορινθίας, Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	170
9.1 Οικιστική ανάπτυξη	170
9.2 Μεταφορικές υποδομές.....	172
9.2.1 Οδικές Υποδομές	172
9.2.2 Σιδηροδρομικοί Άξονες	178
9.2.3 Θαλάσσιες Μεταφορές.....	180
9.2.4 Αεροπορικές Μεταφορές	183
9.3 Τεχνικές Υποδομές Δικτύων Κοινής Ωφέλειας	183
9.3.1 Ηλεκτρική Ενέργεια	183
Παραγωγή Ενέργειας:	184
9.3.2 Φυσικό Αέριο	186
9.3.3 Ύδρευση.....	187
9.3.4 Αποχέτευση.....	188
9.3.5 Τηλεπικοινωνίες.....	189
9.4 Παραγωγή ΑΠΕ.....	190
9.5 Κοινωνικές υποδομές	191
9.5.1 Εκπαίδευση	191
9.5.2 Υγεία-Πρόνοια	192
9.5.3 Αθλητισμός	193
9.5.4 Πολιτισμός	194
9.5.4.1 Πολιτιστικά αποθέματα.....	194
9.6 Περιβάλλον και Ποιότητα ζωής.....	196
9.6.1 Χλωρίδα	197
9.6.2 Πανίδα.....	198
9.6.3 Προστατευόμενες Περιοχές στην Περιφέρεια Πελοποννήσου του Νομού Κορινθίας	199

9.6.4 Διαχείριση και Προστασία Περιβάλλοντος	203
9.6.5 Δασικές Πυρκαγιές 2007	205
9.6.6 Υδάτινο Περιβάλλον	207
9.6.6.1 Υδατικά Διαμερίσματα	207
9.6.6.2 Ύδατα Αναψυχής	209
9.6.6.3 Άρδευση	211
9.6.6.4 Αξιολόγηση Επιφανειακών και Υπόγειων Υδάτων του Υδατικού Διαμερίσματος Β. Πελοποννήσου	216
9.6.6.5 Διαχείριση στερεών αποβλήτων	217
9.6.7 Ατμοσφαιρική Ρύπανση	226
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ	228
10.1 Μεταφορές	230
10.2 Πολεοδομία – Χωροταξία	234
10.3 Πολιτισμός - Τουρισμός	236
10.4 Περιβάλλον	240
10.5 Ενέργεια	244
10.6 Επιχειρηματικότητα	245
10.7 Υγεία - Πρόνοια	246
10.8 Διαχείριση απορριμάτων	247
10.9 Αγροτικός τομέας	248
10.10 Ύδρευση - Άρδευση	248
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11: ΕΡΕΥΝΑ ΜΕΣΩ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ	250
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ	270
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	293
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	307
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	332

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 Πληθυσμιακή πυκνότητα Περ. Πελοποννήσου, ΕΛ.ΣΤΑΤ. (Απογραφή, 1991, 2001, 2011).....	112
Πίνακας 2 Έκταση, Μόνιμος Πληθυσμός Περιφέρειας Πελοποννήσου, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011	112
Πίνακας 3 Πληθυσμιακές μεταβολές των Περιφερειακών ενοτήτων της Περιφέρειας Πελοποννήσου καθώς και του συνόλου της χώρας, (ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφές πληθυσμού 2001, 2011).....	113
Πίνακας 4 Πληθυσμιακές μεταβολές στην ΠΕ Κορινθίας ανά Δήμο (1991-2011).....	113
Πίνακας 5 Ηλικιακή σύνθεση Δημοτικής Ενότητας Λουτρακίου-Περαχώρας, στοιχεία απογραφής 2001	113
Πίνακας 6 Ενεργός πληθυσμός των Περιφερειών της Ελλάδας ως ποσοστό του συνολικού οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας (έτος 2012).....	115
Πίνακας 7 Συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στην απασχόληση, έτος 2011, <i>Eurostat</i>	115
Πίνακας 8 Διάρθρωση της απασχόλησης στη Περιφέρεια Πελοποννήσου/Χώρα, 2011, (<i>Eurostat</i> 2012).....	116
Πίνακας 9 Τομεακή κατανομή της απασχόλησης (2008-2011), <i>Eurostat</i> 2012	117
Πίνακας 10 Ποσοστιαία μεταβολή της ανεργίας της Περ. Ενότητας Πελοποννήσου.....	118
Πίνακας 11 Στατιστικά δεδομένα ανεργίας Αυγούστου – Σεπτεμβρίου 2012, ΟΑΕΔ.....	119
Πίνακας 12 Κατανομή ανεργίας ανά χρονική διάρκεια / φύλο	120
Πίνακας 13 Διάρθρωση της απασχόλησης με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης, 2010, (<i>Eurostat</i> 2012).....	121
Πίνακας 14 Άνεργοι ανά εκπαιδευτική βαθμίδα (Σεπτέμβριος 2012), ΟΑΕΔ.....	122
Πίνακας 15 Δείκτες Καινοτομίας (E&A) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (Επιχειρησιακό Σχέδιο Περιφέρειας Πελοποννήσου <i>Eurostat</i> Regional Statistics)	123
Πίνακας 16 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν τα έτη 2000-2009 (ΑΕΠ) της Π. Πελοποννήσου, ανά Νομό και ως Χώρα (<i>Eurostat</i> , 2009).....	126
Πίνακας 17 Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ανά Νομό/ Π.Ε. της Περιφέρειας Πελοποννήσου/Π. Πελοποννήσου/Χώρα	126
Πίνακας 18 Εκμεταλλεύσεις και αρδευόμενες εκτάσεις στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2007	129
Πίνακας 19 Τομέας Αλιείας, Διεύθυνση Αγροτικών Υποθέσεων	130

Πίνακας 20 Παραγωγή κύριων αγροτικών προϊόντων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2009, ΕΛ.ΣΤΑΤ.	131
Πίνακας 21 Παραγωγή ζωικών προϊόντων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2009, ΕΛ.ΣΤΑΤ.	132
Πίνακας 22 Κατανομή ζωικής και φυτικής παραγωγής το 2007, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011.....	134
Πίνακας 23 Οίνοι ΠΟΠ και ΠΓΕ Περιφέρειας Πελοποννήσου, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011	135
Πίνακας 24 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) της Περιφέρειας Πελοποννήσου (2000-2009), ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011	137
Πίνακας 25 Ποσοστό συμμετοχής στο Σύνολο της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας Πελοπόννησος/Χώρα (2008), ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2011	137
Πίνακας 26 Κατανομή Φωτοβολταϊκών Πάρκων σε MW ανά Περιφέρεια, Επιχειρησιακό Σχέδιο Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, 2012	142
Πίνακας 27 Ποσοστά άμεσων ενισχύσεων ανά Περιφερειακή ενότητα.....	145
Πίνακας 28 Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανά Νομό, 2011, ΞΞΕ, 2011.....	150
Πίνακας 29 Ποσοστά αφίξεων ημεδαπών / αλλοδαπών ανά ΠΕ Πελοποννήσου, 2009-2010, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012	154
Πίνακας 30 Αφίξεις σε ξενοδοχεία / κάμπινγκ τη διετία 2009-2010, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012	155
Πίνακας 31 Εντεταγμένα Έργα στο ΠΕΠ Πελοποννήσου κατά Άξονα, Κωδικό Θεματικής Προτεραιότητας και Δικαιούχο 30-6-2012	169
Πίνακας 32 Στοιχεία ΕΜΗΚ Οδικού Δικτύου Περιφέρειας Πελοποννήσου (2002), ΥΠΕΧΩΔΕ: «Τεχνική Υποστήριξη σε Κυκλοφοριακά Θέματα στην Προετοιμασία των Διαγωνισμών Παραχώρησης – 2002».....	174
Πίνακας 33 Κατάλογος Λιμανιών, Μαρίνων και Αγκυροβόλιων ανά Περιφερειακή Ενότητα, www.tourportal.gr	182
Πίνακας 34 Αδειοδοτήσεις εγκαταστάσεις ΑΠΕ στο Νομό Κορινθίας (ΥΠΕΚΑ, 2010)....	190
Πίνακας 35 Αριθμός εκπαιδευτικών μονάδων, εκπαιδευτικών και μαθητών στις Περιφερειακές Ενότητες Πελοποννήσου, <i>Περιφερειακή δ/ση Πρωτοβάθμιας-Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Πελοποννήσου</i>	192
Πίνακας 36 Κατανομή νοσοκομειακών κλινών Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2008, <i>Νομοί της Ελλάδος</i>	193
Πίνακας 37 Αριθμός Αρχαιολογικών Χώρων, Μουσείων/Μνημείων ανά Περιφερειακή Ενότητα, <i>Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού</i> , 2011	194

Πίνακας 38 Τουριστική κίνηση κυριότερων αρχαιολογικών χώρων στην Πελοπόννησο, 2005-2011	195
Πίνακας 39 Βροχομετρικά δεδομένα Μ.Σ. Βέλους Κορινθίας.....	196
Πίνακας 40 Θερμοκρασιακά δεδομένα Μ.Σ. Βέλους Κορινθίας.....	196
Πίνακας 41 Ανεμολογικά δεδομένα Μ.Σ. Βέλους Κορινθίας.....	197
Πίνακας 42 Είδη πανίδας στο Νομό Κορινθίας.....	199
Πίνακας 43 Κατάλογος των περιοχών στο Νόμο Κορινθίας εντασσόμενες στο κοινοτικό δίκτυο Natura 2000	200
Πίνακας 44 Κατάλογος των περιοχών καταφυγίων άγριας ζωής στο Νομό Κορινθίας.....	201
Πίνακας 45 Περιοχές Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους στην Περιφερειακή Ενότητα Κορίνθου	202
Πίνακας 46 Κατάλογος περιοχών «Απόλυτης» Προστασίας της Φύσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (Nature reserves).....	203
Πίνακας 47 Περιοχές της ΠΙΕ Κορινθίας που έχουν ανακηρυχθεί ως αναδασωτές, με κριτήριο την έκτασή τους.....	206
Πίνακας 48 Υδατικά συστήματα υδροληψίας ΛΑΠ27 που ανήκουν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	209
Πίνακας 49 Προστατευόμενες περιοχές στο Διαχειριστικό Σχέδιο του Υ.Δ.....	210
Πίνακας 50 Οι φυσικές περιοχές υπό καθεστώς προστασίας σχετιζόμενες με την ύπαρξη ύδατος και την ποιότητά του	210
Πίνακας 51 Υδατικά συστήματα συνδεδεμένα με την ευπρόσβλητη περιοχή του Αργολικού πεδίου	211
Πίνακας 52 Ζήτηση νερού ανά χρήση/ Περιφερειακή Ενότητα, <i>Σχέδια Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων</i> , ΥΠΕΚΑ	213
Πίνακας 53 Σύνολο χρήσεων υδατικών πόρων των τριών Υδατικών Διαμερισμάτων, ΥΠΕΚΑ	215
Πίνακας 54 Κατανομή τροφικής κατάστασης ποταμών ανά παράμετρο μέτρησης της νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης.....	217
Πίνακας 55 Προτεινόμενα έργα ασφαλούς διάθεσης και μεταφοράς στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	220
Πίνακας 56 Ποσότητες αποβλήτων στην (tn/yr) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2010 ...	220
Πίνακας 57 Υπάρχουσες εγκαταστάσεις εν λειτουργία στην περιφέρεια Πελοποννήσου ...	220
Πίνακας 58 Επεξεργαζόμενη ιλύς (αφυδατωμένη λάσπη 20-25% σε στερεά) ανά νομό της Πελοποννήσου, 2010.....	221

Πίνακας 59 Αξιολόγηση ποσότητας οχημάτων ΟΤΚΖ ανά νομό στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2010.....	221
Πίνακας 60 Παραγόμενα ΑΕΕΚ (Απόβλητα Εκσκαφών, Κατασκευών, Κατεδαφίσεων) ανά Περιφερειακή Ενότητα Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2010	222
Πίνακας 61 Αξιολόγηση παραγόμενων ποσοτήτων ΑΗΗΕ (απόβλητα ηλεκτρικού & ηλεκτρονικού εξοπλισμού) Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2010	223
Πίνακας 62 Ποσότητες / πηγή αποβλήτων–κλαδεμάτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2007.....	223
Πίνακας 63 Απόβλητα οινοποιίας (tn/yr) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2007	224
Πίνακας 64 Αποσυρόμενα φρούτα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου σε tn, 2007	224
Πίνακας 65 Ποσότητες ΑΣΑ καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος (tn/year) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου	225
Πίνακας 66 Αξιολόγηση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου (σε tnequivCO ₂) ανά Νομό Πελοποννήσου, ΣΜΠΕ επικαιροποιημένου ΠΕΣΔΑ, ΕΠΕΜ ΑΕ 2010.....	227

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1 Στρατηγικός σχεδιασμός σε 8 στάδια, Metaxas (2002)	25
Διάγραμμα 2 Εξέλιξη της ανεργίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (2011), Eurostat 2011	114
Διάγραμμα 3 Διακύμανση της ηλικιακής απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου/Χώρα, 2010.....	114
Διάγραμμα 4 Εξέλιξη της απασχόλησης στους 3 τομείς της οικονομίας (2010-2011) για την περιφέρεια Πελοποννήσου (Eurostat 2012)	117
Διάγραμμα 5 Εξέλιξη ανεργίας Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2012, ΟΑΕΔ	119
Διάγραμμα 6 Έκταση αγροτικής-κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης το 2007, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011	129
Διάγραμμα 7 Διαχρονική εξέλιξη Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2009 (σε εκ. €), ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011.....	137
Διάγραμμα 8 Εξέλιξη Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2009 (σε εκ. €), ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011	138
Διάγραμμα 9 Ποσοστά των απασχολούμενων στο Δευτερογενή Τομέα, 2010, Eurostat, 2011	140
Διάγραμμα 10 Ποσοστό των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην απασχόληση του Δευτερογενούς τομέα (2000 – 2008)	140
Διάγραμμα 11 Ποσοστά κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2009, ΔΕΣΜΗΕ 2009	142
Διάγραμμα 12 Ποσοστό τουριστικών κλινών Πελοποννήσου το 2010, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012 ..	151
Διάγραμμα 13 Πληρότητα τουριστικών καταλυμάτων ανά Περιφερειακή Ενότητα, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012.....	153
Διάγραμμα 14 Ποσοστό διανυκτερεύσεων ημεδαπών / αλλοδαπών τουριστών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου 2000-2010, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012	153
Διάγραμμα 15 Αφίξεις τουριστών ανά ΠΕ Πελοποννήσου, 2000-2010, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012 .	154
Διάγραμμα 16 Διερχόμενοι επιβάτες, 2005-2009	156
Διάγραμμα 17 Αφίξεις κρουαζιερόπλοιων 2005-2009, ΕΛ.ΣΤΑΤ.....	156
Διάγραμμα 18 Κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ΔΕΣΜΗΕ, 2009.....	184

Κατάλογος Χαρτών

Χάρτης 1 Νομός Κορινθίας.....	106
Χάρτης 2 Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ) Κορινθίας	109
Χάρτης 3 Τουριστικά καταλύματα στην Π.Ε. Κορινθίας	150
Χάρτης 4 Σταθμοί μέτρησης κυκλοφορίας	175
Χάρτης 5 Δομή σιδηροδρομικού δικτύου Πελοποννήσου.....	179
Χάρτης 6 Διαδρομή αγωγού φυσικού αερίου Άγιοι Θεόδωροι - Μεγαλόπολη, ΔΕΣΦΑ Α.Ε.	187
Χάρτης 7 Υφιστάμενα τηλεπικοινωνιακά κέντρα, κομβικά και τερματικά.....	189
Χάρτης 8 Υδατικά διαμερίσματα Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	207
Χάρτης 9 Υδατικό διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου	207
Χάρτης 10 Μόνιμοι σταθμοί μέτρησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θορύβου.....	226

Κατάλογος Ακρωνυμίων

Ακρωνύμιο	Επεξήγηση
Α/Γ	Ανεμογεννήτριες
ΑΔΜΗΕ / Α.Δ.Μ.Η.Ε.	Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΑΕΚΚ / Α.Ε.Κ.Κ.	Απόβλητα Εκσκαφών Κατασκευών & Κατεδαφίσεων
ΑΕΠ / Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΗΗΕ / Α.Η.Η.Ε.	Απόβλητα Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού
ΑΜΕΑ / Α.ΜΕ.Α.	Άτομα με Αναπηρία
ΑΠΑ / Α.Π.Α.	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία
ΑΠΕ / Α.Π.Ε.	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΑΠΘ / Α.Π.Θ.	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
ΑΣΑ / Α.Σ.Α.	Αστικά Στερεά Απόβλητα
ΒΕΠΕ / Β.Ε.ΠΕ.	Βιομηχανική Επιχειρηματική Περιοχή
ΒΙΟΠΑ / ΒΙΟ.ΠΑ.	Βιοτεχνικό Πάρκο
ΒΠΕ / ΒΙ.ΠΕ.	Βιομηχανική Περιοχή
ΓΟΕΒ / Γ.Ο.Ε.Β.	Γενικός Οργανισμός Εγγείων Βελτιώσεων
ΓΠΑ / Γ.Π.Α.	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γ.Π.Σ. / ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΔΕΗ / Δ.Ε.Η.	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
Δ.Κ.Κ	Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας
Δ/νση ΠΕΧΩ / Δ/νση ΠΕ.Χ.Ω.	Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού
ΔΕΠΠΝ /	Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων
ΔΕΣΜΗΕ / Δ.Ε.Σ.Μ.Η.Ε.	Διαχειριστής Ελληνικού Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΔΕΣΦΑ / Δ.Ε.Σ.Φ.Α.	Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου
ΕΑΠΤΑ / Ε.Α.Π.Τ.Α.	Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΕΔΕΤ / Ε.Δ.Ε.Τ.	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΔΟΕ / Ε.Δ.Ο.Ε.	Εναλλακτική Διαχείριση Οχημάτων Ελλάδος
ΕΕ / Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΛ / Ε.Ε.Λ.	Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων
ΕΖΔ / Ε.Ζ.Δ.	Ειδικές Ζώνες Διατήρησης
ΕΘΙΑΓΕ / ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε.	Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας
ΕΚΒΥ / Ε.Κ.Β.Υ.	Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων
ΕΚΔΔΑ / Ε.Κ.Δ.Δ.Α.	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης
ΕΚΠΑΑ / Ε.Κ.Π.Α.Α.	Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΕΛΣΤΑΤ / ΕΛ.ΣΤΑΤ.	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΜΗΚ / Ε.Μ.Η.Κ.	Ετήσια Μέση Ημερήσια Κυκλοφορία
ΕΟΚ / Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΟΜΜΕΧ /	Ελληνικός Οργανισμός Μικρών-Μεσαίων Επιχειρήσεων και
Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ.	Χειροτεχνίας
ΕΠΑνΕΚ / Ε.Π.Αν.Ε.Κ.	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία»
ΕΠ-ΑΠΕ / Ε.Π.-Α.Π.Ε.	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα - Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΕΠΕΜ / Ε.ΠΕ.Μ.	Εταιρία Περιβαλλοντικών Μελετών
ΕΠΠ / Ε.Π.Π.	Ειδικά Προστατευόμενη Περιοχή

ΕΠΤΑ / Ε.Π.Τ.Α.	Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΕΣΠΑ / Ε.Σ.Π.Α.	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΣΥΕ / Ε.Σ.Υ.Ε.	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος
ΕΣΦΑ / Ε.Σ.Φ.Α.	Εθνικό Σύστημα Φυσικού Αερίου
ΕτΠ	Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών
ΕΧΤΑ / Ε.Χ.Τ.Α.	Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτονομίας
ΖΕΠ / Ζ.Ε.Π.	Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας
ΖΝΑ / Ζ.Ν.Α.	Ζώνη Ναυσιπλοΐας Αναψυχής
ΖΟΕ / Ζ.Ο.Ε.	Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου
ΗΠΑ / Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
ΙΑΠΑΔ / Ι.Α.Π.Α.Δ.	Ινστιτούτο Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού
ΙΚΑ / Ι.Κ.Α.	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΙΤΑ / Ι.Τ.Α.	Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΚΑΠ / Κ.Α.Π.	Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι
ΚΔΚ / Κ.Δ.Κ.	Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων
ΚΕΔΕ / Κ.Ε.Δ.Ε.	Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος
ΚΕΠ / Κ.Ε.Π.	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών
ΚΠΕ / Κ.Π.Ε.	Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
ΚΠΣ / Κ.Π.Σ.	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚΤΕΛ / Κ.Τ.Ε.Λ.	Κοινά Ταμεία Εισπράξεων Λεωφορείων
ΚΥΑ / Κ.Υ.Α.	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΛΑΠ / Λ.Α.Π.	Λεκάνες Απορροής Ποταμών
ΜΜΕ / Μ.Μ.Ε.	Μικρο-μεσαίες Επιχειρήσεις
ΜΟΠ / Μ.Ο.Π.	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
ΜΠΑ / Μ.Π.Α.	Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής
ΜΣ / Μ.Σ.	Μετεωρολογικός Σταθμός
Ν.	Νόμος
ΝΠΔΔ / Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΟΖΚ / Ο.Ζ.Κ.	Οργανωμένες Ζώνες Καινοτομίας
ΟΗΕ / Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΛΠ / Ο.Λ.Π.	Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς
ΟΟΣΑ / Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΠΑΠ / Ο.Π.Α.Π.	Ονομασία Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας
ΟΠΕ / Ο.Π.Ε.	Ονομασία Προέλευσης Ελεγχόμενη
ΟΠΕΚΕΠΕ /	Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών
Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.	Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
ΟΣΕ / Ο.Σ.Ε.	Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος
ΟΤΑ / Ο.Τ.Α.	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΤΚΖ / Ο.Τ.Κ.Ζ.	Οχήματα Τέλους Κύκλου Ζωής
ΠΑΠ / Π.Α.Π.	Περιοχή Αιολικής Προτεραιότητας
ΠΓΕ / Π.Γ.Ε	Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης
ΠΔ / Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ / Π.Δ.Ε.	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΕ / Π.Ε.	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΕΟ / Π.Ε.Ο.	Παλαιά Εθνική Οδός
ΠΕΠ / Π.Ε.Π.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΕΣΔΑ / ΠΕ.Σ.Δ.Α.	Περιβαλλοντικά Ευαίσθητες Περιοχές
ΠΕΤΑ / Π.Ε.Τ.Α.	Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
	Περιοχές Ελεγχόμενης Τουριστικής Ανάπτυξης

ΠΟΑΥ / Π.Ο.Α.Υ.	Περιοχή Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών
ΠΟΠ / Π.Ο.Π.	Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης
ΠΟΤΑ / Π.Ο.Τ.Α.	Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης
ΡΣΑ / Ρ.Σ.Α.	Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας / Αττικής
ΣΑΤΑ / Σ.Α.Τ.Α.	Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΣΔΙΤ / Σ.Δ.Ι.Τ.	Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα
ΣΕΑΛ / Σ.Ε.Α.Λ.	Συστήματα Επεξεργασίας Αστικών Λυμάτων
ΣΕΔΕ / Σ.Ε.Δ.Ε.	Σώμα Επιθεωρητών Δημοσίων Έργων
ΣΜΑ / Σ.Μ.Α.	Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
ΣΜΠΕ / Σ.Μ.Π.Ε.	Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΟΑΠ / Σ.Ο.Α.Π.	Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης
ΣΧΟΟΑΠ / Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.	Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης
ΤΑ / Τ.Α.	Τοπική Αυτοδιοίκηση
ΤΑΠ / Τ.Α.Π.	Τοπικά Αναπτυξιακά Προγράμματα
ΤΕΙ / Τ.Ε.Ι.	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΤΟΕΒ / Τ.Ο.Ε.Β.	Τοπικός Οργανισμός Εγγείων Βελτιώσεων
ΤΠΕ / Τ.Π.Ε.	Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας
ΤΥΔΚ / Τ.Υ.Δ.Κ.	Τεχνική Υπηρεσία Δήμων και Κοινοτήτων
ΥΔ / Υ.Δ.	Υδατικό Διαμέρισμα
ΥΜΕΠΕΡΑΑ / Υ.ΜΕ.ΠΕΡ.Α.Α.	Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη
ΥΠΕΚΑ / Υ.Π.Ε.Κ.Α.	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
ΥΠΕΣ / ΥΠ.Ε.Σ.	Υπουργείο Εσωτερικών
ΥΠΕΧΩΔΕ / Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
Φ/Β	Φωτοβολταϊκά
ΦΕΚ / Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΦοΔΣΑ / Φο.Δ.Σ.Α.	Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
ΧΑΔΑ / Χ.Α.Δ.Α.	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων
ΧΓΕ / Χ.Γ.Ε.	Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση
ΧΕ / Χ.Ε.	Χωρική Ενότητα
ΧΥΤΑ / Χ.Υ.Τ.Α.	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
ΧΥΤΥ / Χ.Υ.Τ.Υ.	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων
SWOT	Strengths Weaknesses Opportunities Threats (Δυνατά και Αδύνατα σημεία Ευκαιρίες Απειλές)
WWF / W.W.F.	World Wildlife Fund (Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η θεματολογία της παρούσας διατριβής εστίασε σε ένα κρίσιμο τόσο για την Ελλάδα όσο και διεθνώς θέμα της μετάβασης στην ανάπτυξη περιοχών και Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) που βρίσκονται σε στασιμότητα, την εποχή μάλιστα που διεθνώς διενεργείται η διαδικασία προσαρμογής της παγκόσμιας οικονομίας και κοινωνίας στην τέταρτη βιομηχανική επανάσταση.

Περιοχές και Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης που βρίσκονται σε κατάσταση στασιμότητας αντιμετωπίζουν πολλαπλά θέματα που έχουν να κάνουν με την προσαρμογή στα νέα δεδομένα της τεχνολογίας, της αλλαγής της εργασιακής διαδικασίας, της αδυναμίας προσέλκυσης αποδοτικών επενδύσεων, της διαρροής υψηλής ποιότητας εργατικού δυναμικού σε άλλες ελκυστικές περιοχές, της περιβαλλοντικής υποβάθμισης κ.ο.κ. αλλά και της «ανικανότητας» της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να προσελκύσει δυνάμεις και να αξιοποιήσει πόρους για να αντιμετωπίσει τη συγκεκριμένη κατάσταση. Τουναντίον σε διεθνές επίπεδο, η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει ήδη αποδείξει με επιτυχία την ικανότητά της όχι μόνο να διαχειριστεί τα τοπικά θέματα, αλλά να σχεδιάσει, να προγραμματίσει και να υλοποιήσει στρατηγικού χαρακτήρα προγράμματα, έργα και υπηρεσίες με αντίκτυπο όχι μόνο τοπικό, αλλά πολλές φορές και διεθνές. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, σύμφωνα και με τη βιβλιογραφία που εξετάζεται στην παρούσα διατριβή, είναι ο κατάλληλος φορέας για την ανάπτυξη μιας περιοχής, με αειφορική μάλιστα διάσταση, ικανοποιώντας, στο μέτρο του δυνατού, τους τομείς της οικονομίας, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος.

Στην παρούσα διατριβή εξετάζεται, ως μελέτη περίπτωσης, μια μη αστική περιοχή η οποία διαθέτει μια σειρά από επιπλέον ιδιαιτερότητες, τις οποίες η διεθνής βιβλιογραφία δεν τις έχει αναλύσει σε βάθος. Η περιοχή που εξετάζεται είναι ο Νομός της Κορινθίας, ο οποίος έχει άμεσες σχέσεις σε πολλά επίπεδα με την αδιαμόρφωτη Μητροπολιτική Περιοχή της Αττικής. Παράλληλα, η περιοχή αυτή, λόγω αυτής της εγγύτητας και αλληλεξάρτησης με την Πρωτεύουσα ενός Κράτους, έχει σε βάθος χρόνου αλλοιώσει τη φυσιογνωμία της κοινωνικό-οικονομικής ζωής, αλλά και το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Από μια αγροτική περιοχή, ο Νομός έχει εξελιχθεί ανισοβαρώς σε χωρικό επίπεδο, σε βιομηχανική ζώνη, ενώ ταυτόχρονα υπάρχουν και κάποιες μεγάλες τουριστικές μονάδες, σημειακά. Το ανθρώπινο δυναμικό βρίσκεται σε μια διαρκή κίνηση καθώς οι νέες οδικές και σιδηροδρομικές υποδομές, δίνουν τη

δυνατότητα στους πολίτες της Κορινθίας και της Αττικής, να κάνουν καθημερινώς διαδρομές εκατέρωθεν για εργασία, αναψυχή ή για άλλου είδους υπηρεσίες (π.χ. υγεία).

Αυτό το μίγμα των χαρακτηριστικών εντοπίζεται σε ελάχιστες περιοχές διεθνώς, οι οποίες όμως οφείλουν να εξεταστούν με ιδιαίτερη προσοχή για να εντοπιστούν τα εργαλεία και οι στρατηγικές πολιτικές ανάπτυξής τους.

Για αυτό το λόγο στην παρούσα διατριβή εξετάστηκε, στο Α' Μέρος, η θεωρητική συζήτηση για τα θέματα της τοπικής αυτοδιοίκησης, της ενδογενούς και αειφόρου ανάπτυξης, των στρατηγικών πολιτικών και του προγραμματισμού χωρικής ανάπτυξης, των μητροπολιτικών περιοχών, ιστορικά στοιχεία για την εξέλιξη του θεσμού τοπικής αυτοδιοίκησης, τις ευρωπαϊκές πολιτικές, την καινοτομία και τις τάσεις που διαμορφώνονται διεθνώς κ.ά.

Στο Β' Μέρος εξετάζονται ενδελεχώς, όλα τα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά δεδομένα της περιοχής της Κορινθίας διαχρονικά, καθώς και τα θέματα που έχουν να κάνουν με την Τοπική Αυτοδιοίκηση της περιοχής, με σκοπό να εντοπιστούν οι επιπτώσεις που έχουν προκληθεί διαχρονικά, τα προβλήματα αλλά και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής. Η ανάλυση αυτή εκτός από την στατιστική επεξεργασία δεδομένων περιλαμβάνει ποσοτική και ποιοτική ανάλυση από έρευνα μέσω ερωτηματολογίου που συμπληρώθηκε από κατοίκους, πολίτες και φορείς της περιοχής.

Τέλος, σε συνέχεια της ανωτέρω ανάλυσης και σε συνδυασμό με την εξέταση της διεθνούς βιβλιογραφίας εντοπίζονται μοναδικά δεδομένα που αφορούν τις συγκεκριμένες «συνοριακές» περιοχές με Μητροπόλεις. Παράλληλα, εξετάζονται τα εναλλακτικά σενάρια, βάση των οποίων, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης της Κορινθίας (αλλά και γενικότερα) μπορούν να υλοποιήσουν στρατηγικές ανάπτυξης που θα οδηγήσουν «συνοριακές» περιοχές από τη στασιμότητα στην ανάπτυξη. Παράλληλα, προτείνονται θέματα προς περαιτέρω έρευνα και διερεύνηση προκειμένου να αναπτυχθούν μοντέλα στρατηγικής ανάπτυξης, που μπορούν να εφαρμοστούν και σε άλλες αντίστοιχες περιοχές με παρόμοια χαρακτηριστικά.

Λέξεις Κλειδιά: Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Στρατηγικές Ανάπτυξης, Μητροπολιτικές Περιοχές, «Συνοριακές» Περιοχές, Αειφόρος Ανάπτυξη, Ενδογενή Ανάπτυξη, Κορινθία.

Α' ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ – ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ – ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Η διάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα: ιστορική αναδρομή

Οι ρίζες της αυτοδιοίκησης σύμφωνα με τον Παπαρηγόπουλο (2001) εντοπίζονται στις πόλεις-κράτη της Αρχαίας Ελλάδας, ενώ άλλοι μελετητές (Αργυρόπουλος, 1843; Μοσχοβάκης, 1882) τις τοποθετούν στους βυζαντινούς χρόνους και την οθωμανική περίοδο αντίστοιχα.

1.1.1 Η περίοδος 1828 – 1954

Η πρώτη μεταρρύθμιση στην τοπική αυτοδιοίκηση έγινε το 1828 από τον Ιωάννη Καποδίστρια. Βασίστηκε στο γαλλικό μοντέλο και εισήγαγε τις Κοινοτικές και Επαρχιακές Δημογεροντίες. Επίσης, με το Νόμο της 13ης Απριλίου 1828 καθιερώνεται το σύστημα διοίκησης των Έκτακτων Επιτροπών. Η επικράτεια διαιρέθηκε σε 7 Τμήματα τα οποία ουσιαστικά ήταν μεγάλες διοικητικές Περιφέρειες. Οι επιτροπαι δε ήταν όργανα του Κυβερνήτη. Ενισχύεται το σύστημα των δημογερόντων και καθιερώνεται σύστημα εκλογής-ανάδειξης τους, που βασίζεται στη εμπιστοσύνη των πολιτών (κοινοτική διοίκηση) (Μουστάκας, 2000).

Η περίοδος της Βαυαροκρατίας εγκαινιάζεται με το Διάταγμα της 3ης Απριλίου 1833 περί σχηματισμού των Γραμματειών, με το οποίο οργανώνεται για πρώτη φορά η κεντρική δημόσια διοίκηση. Συστήνονται 7 Γραμματείες, που αργότερα μετονομάστηκαν Υπουργεία. Με άλλο Διάταγμα ρυθμίζονται θέματα διαίρεσης του Βασιλείου και διοίκησης των Διαμερισμάτων. Κατονομάζονται οι Νόμοι και οι Επαρχίες και καθορίζεται η εδαφική τους περιοχή. Οι Νομάρχες και οι Έπαρχοι αναλαμβάνουν τη διοικητική διεύθυνση. Προβλέπονται και αιρετά συλλογικά όργανα, τα νομαρχιακά και επαρχιακά συμβούλια, για την υποβοήθηση του έργου του νομάρχη και του επάρχου. Η εκλογή των μελών τους γινόταν από τους πολίτες. Επομένως, μπορεί να θεωρηθεί ότι καθιερώνεται για πρώτη φορά στο ανεξάρτητο Ελληνικό κράτος η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Εκδίδεται το από 27/12/1833-10/1/1834 διάταγμα περί Συστάσεως των Δήμων και εφαρμόζεται, επίσης για πρώτη φορά, ο θεσμός της Τοπικής

Αυτοδιοίκησης. Κάθε χωριό που έχει τουλάχιστον 300 κατοίκους μπορεί να σχηματίζει Δήμο με δική του δημοτική αρχή¹ (Μουστάκας, 2000).

Το 1836 καθιερώνεται νέο σύστημα περιφερειακής διοίκησης. Με το Διάταγμα περί Διοικητικού Οργανισμού (20 Ιουνίου 1836) καταργήθηκε η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση αλλά διατηρήθηκε η διαίρεση της επικράτειας σε Νομούς και Επαρχίες. Συνιστώνται 30 διοικήσεις και 18 υποδιοικήσεις με ισάριθμες θέσεις διοικητών και υποδιοικητών, οι οποίοι είναι όργανα της κεντρικής εξουσίας. Το 1845 ψηφίζεται ο Νόμος ΚΕ της 5ης Δεκεμβρίου 1845 περί διαίρεσης των νομαρχιακών και επαρχιακών αρχών, ενώ επανέρχεται η Νομαρχιακή διοίκηση με Νομάρχη και Νομαρχιακά Συμβούλια. Σε εκτέλεση του νόμου αυτού εκδίδεται το από 5/12/1845 Διάταγμα για τα καθήκοντα των Νομαρχών και της Υπηρεσίας τους και εμφανίζεται έτσι η πρώτη ουσιαστική εκδήλωση για την εφαρμογή αποκεντρωτικού συστήματος στην κρατική διοίκηση.

Η Β' Συνέλευση των Αθηνών ψηφίζει το 1864 το 'Σύνταγμα της Ελλάδος'. Το άρθρο 27 ορίζει ότι η εκτελεστική εξουσία ανήκει εις τον βασιλέα, ενεργείται δε δια των παρ' αυτού διοριζομένων υπευθύνων υπουργών. Στο άρθρο 105 ορίζεται εξάλλου ότι «η εκλογή των δημοτικών αρχών θέλει γίνεσθαι δι' αμέσου καθολικής και μυστικής δια σφαιριδίων ψηφοφορίας». Το 1910 στο πλαίσιο των εξελίξεων που έφερε το Κίνημα στο Γουδί αυξάνεται σημαντικά ο αριθμός των Υπουργείων (Μουστάκας, 2000). Με την αναθεώρηση του Συντάγματος του 1911 διακηρύσσεται μεταξύ άλλων η αναμόρφωση του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η μεταρρύθμιση των δημοτικών θεμάτων. Το άμεσο αποτέλεσμα ήταν η Κοινότητα να αποτελεί πλέον αυθύπαρκτο τοπικό οργανισμό, που έχει δική του έκταση και περιουσία. Ο συγκεντρωτισμός διασπάται και οι πολίτες μπορούν να έχουν ενεργό ανάμειξη στα κοινά.

Με το Σύνταγμα του 1927 θεσπίζεται η Αυτοδιοίκηση δύο βαθμίδων, κατ' ελάχιστο όριο, και ορίζεται ως πρώτη βαθμίδα η Κοινότητα. Γίνεται αναφορά στη διαίρεση του κράτους κατά

¹ Κατά το άρθρο 39 του Νόμου της 27/12/1833 "Περί συστάσεως των Δήμων" η σύνθεση των δημοτικών αρχών ήταν η ακόλουθη: α) Για τους δήμους α' τάξεως, ένας (1) Δήμαρχος, τέσσερις (4) μέχρι έξι (6) πάρεδροι και δημοτικό συμβούλιο δεκαοχτώ (18) μελών. β) Για τους δήμους β' τάξεως, ένας (1) Δήμαρχος, δυο (2) μέχρι τέσσερις (4) πάρεδροι και δημοτικό συμβούλιο δώδεκα (12) μελών και γ) Για τους δήμους γ' τάξεως, ένας (1) Δήμαρχος, ένας (1) πάρεδρος και δημοτικό συμβούλιο έξι (6) μελών.

Περιφέρειες ευρύτερης εδαφικής έκτασης, αυτής των Δήμων και των Κοινοτήτων. Έτσι, την άνοιξη του 1928, η χώρα διαιρέθηκε σε δεκατρία (13) τμήματα (Νομούς), σε εξήντα δυο (62) Επαρχίες και σε Πόλεις, Κωμοπόλεις και Χωριά. Το κάθε τμήμα ήταν υπό την διοίκηση του Επιτρόπου ο οποίος αποτελούσε και τον αντιπρόσωπο της εκάστοτε κυβέρνησης, η κάθε επαρχία διοικούνταν από τη κοινοτική δημογεροντία και η κάθε πόλη, κωμόπολη και χωριό από την κοινοτική δημογεροντία. Όλοι οι παραπάνω αποτελούσαν την λεγόμενη τοπική διοίκηση. Το σύστημα αυτό έδωσε έμφαση στην περιφερειακή συγκρότηση του κράτους σε βάρος της τοπικής αυτοδιοίκησης.

1.1.2 Η περίοδος 1954 – 1982

Το 1954 με το νέο κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων η διοικητική διαίρεση της χώρας επιστρέφει στο νομαρχιακό σύστημα φτάνοντας στην περίοδο της δικτατορίας κατά τη διάρκεια της οποίας ενισχύεται ο συγκεντρωτισμός και ο αυταρχισμός υποβαθμίζοντας τον ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Σκαμνάκης, 2006). Η συνταγματική διάταξη του άρθρου 99 του Συντάγματος του 1952 και το Ν.Δ. 2888/1954 «περί κυρώσεως πεντακοσίων (500) τουλάχιστον κατοίκων», θέσπισαν τον νέο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα και ρύθμισαν τα θέματα της τοπικής αυτοδιοίκησης τις επόμενες δεκαετίες (Μουστάκας, 2000).

Το 1975 τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε με το ΠΔ 933/1975. Άμεσα όργανα των δήμων ήταν πλέον ο Δήμαρχος, το Δημοτικό Συμβούλιο και η Δημαρχική Επιτροπή και στις Κοινότητες αντίστοιχα ο Πρόεδρος και το Κοινοτικό Συμβούλιο. Τα μέλη των Δημοτικών και Κοινοτικών συμβουλίων εκλέγονταν από το λαό με άμεση, καθολική, μυστική και ψηφοδελτίων ψηφοφορία, ενώ ο Δήμαρχος, ο Πρόεδρος και τα μέλη της Δημαρχικής Επιτροπής εκλέγονταν εμμέσως από το Δημοτικό ή Κοινοτικών Συμβουλίων. Με το άρθρο 20 και 21 του κώδικα καθορίστηκαν οι λειτουργίες και οι αρμοδιότητες των δήμων.

Μια πρώτη αναφορά για την υποχρέωση του κράτους να συμβάλει στην ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης γίνεται στο νέο Σύνταγμα της Ελλάδας (1975). Βασική ήταν η διάταξη του άρθρου 102 του Συντάγματος του 1975, σύμφωνα με την οποία κατοχυρώθηκε μεταξύ άλλων η αρμοδιότητα των δήμων και των κοινοτήτων σε όλες τις τοπικές υποθέσεις και ορίστηκαν ως πρώτη βαθμίδα της τοπικής αυτοδιοίκησης οι δήμοι και οι κοινότητες.

1.1.3 Η περίοδος 1982 – 1997

Με τον νόμο Ν.1235/1982 (ΦΕΚ Α'26/3.3.1982) «Άσκηση της Κυβερνητικής πολιτικής και καθιέρωση της Λαϊκής εκπροσώπησης στους Νομούς», αναβαθμίστηκε και επανήλθε ο ξεχασμένος θεσμός των Νομαρχιακών Συμβουλίων, ο οποίος αποτέλεσε και την πρώτη σοβαρή προσπάθεια για μια πιο οργανωμένη διοικητική μεταρρύθμιση. Θεσπίζεται τότε ένα εκτεταμένο θεσμικό πλαίσιο με την πρόθεση να εξασφαλίσει την κοινωνική συμμετοχή σε τοπικό επίπεδο. Τα κύρια συμμετοχικά όργανα που αναπτύσσονται σε αυτό το επίπεδο είναι (Μουστάκας, 2000):

- 1) Τα Νομαρχιακά Συμβούλια, τα οποία περιλαμβάνουν τη συμμετοχή εκπροσώπων της αυτοδιοίκησης, τοπικών κοινωνικών φορέων και παραγωγικών τάξεων,
- 2) τα Επαρχιακά Συμβούλια, ιδιαίτερα στο νησιωτικό χώρο, στα οποία εκφράζονται ζητήματα προγραμματισμού και συμμετοχής σε μικρότερες τοπικές ενότητες,
- 3) τα Συνοικιακά Συμβούλια στους Δήμους των αστικών κέντρων, άμεσα εκλεγμένα, σε χωρικό επίπεδο συνοικίας – γειτονιάς,
- 4) οι Λαϊκές Συνελεύσεις, ως άμεση έκφραση των τοπικών προβλημάτων και αναγκών σε επίπεδο κοινότητας και μικρών οικισμών.

Επιπλέον, με τον Ν.1235/1982 στη σύνθεση των Νομαρχιακών Συμβουλίων δεν συμμετέχουν πλέον υπηρεσιακοί παράγοντες, αλλά η πλειοψηφία των μελών τους είναι εκλεγμένοι εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επίσης, εκτός από γνωμοδοτικές, απέκτησαν και αποφασιστικές αρμοδιότητες, οι οποίες όμως σχετίζονταν με κρατικής υφής υποθέσεις. Γενικότερα, τα νομαρχιακά συμβούλια δεν μπορούν να θεωρηθούν ως όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, παρά ως όργανα της Κρατικής αποκεντρωμένης Διοίκησης και πρόδρομοι της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. που αναμενόταν να ιδρυθεί. Όσον αφορά τα Νομαρχιακά Ταμεία, διευρύνθηκε η διοίκησή τους με τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και μετατράπηκαν σε όργανα διαχείρισης των πιστώσεων του Νομαρχιακού προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Παράλληλα, συγκροτήθηκε δίπλα στο μετακλητό νομάρχη το αντιπροσωπευτικό νομαρχιακό συμβούλιο, στο οποίο μετέχουν εκπρόσωποι της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των κοινωνικών και παραγωγικών οργανώσεων του νομού.

Με τον Ν.1622/1986 έγινε η πρώτη απόπειρα εισαγωγής της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης μετά την ισχύ του Συντάγματος 1975/1986. Χαρακτηριστικό του νόμου αυτού ήταν η διατήρηση της θέσης και του ρόλου του κρατικού νομάρχη παράλληλα προς τα Νομαρχιακά Συμβούλια ως αιρετά όργανα. Συγκεκριμένα με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μέχρι 31

Δεκεμβρίου 1987, με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και ύστερα από γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου, προσδιορίζονται σε κάθε νομό γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και δημογραφικές συνθήκες. Επιπλέον, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμοι και κοινότητες), που περιλαμβάνονται στις περιοχές αυτές, συνενώνονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Δ.Κ.Κ. π.δ. 76/1985, ΦΕΚ 27) και αποτελούν δήμο, ανεξάρτητα από το συνολικό πληθυσμό τους, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης που συμπεριλαμβάνονται στις γεωγραφικές ενότητες της παραγράφου 1 παραμένουν δήμοι ή κοινότητες (Μουστάκας, 2000).

Παράλληλα μεταφέρθηκαν στον β' βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης ορισμένες από τις αντίστοιχες αρμοδιότητες της κρατικής διοίκησης, με συνέπεια τη σημαντική αποδυνάμωση της τελευταίας στο χωρικό επίπεδο του νομού, ενώ ταυτόχρονα διατέθηκαν οι αναγκαίοι πόροι και τα μέσα για την άσκησή τους. Το βασικό θεσμικό πλαίσιο που εισήγαγαν οι νόμοι 2218/94 και 2240/94 υπήρξε η αφετηρία για να διαβιβαστούν νέες αρμοδιότητες στην Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις. Σε εφαρμογή του ίδιου νόμου συγκροτήθηκε Επιτροπή για τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων προς την περιφέρεια και την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Το 1994 θεσμοθετήθηκε εκ νέου και τελικά υλοποιήθηκε ο θεσμός της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και έτσι πραγματώνεται μια από τις βασικές συνταγματικές επιταγές, που παρέμενε ανεκπλήρωτη για δύο δεκαετίες (Μουστάκας, 2000).

1.1.4 Η περίοδος 1997 – 2001

Το 1997 ψηφίστηκε ο νόμος 2539/1997, γνωστότερος ως Πρόγραμμα «Ιωάννης Καποδίστριας», που επανακαθόρισε τους πρωτοβάθμιους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης με πληθυσμιακά και χωροταξικά κριτήρια. Με το πρόγραμμα «Καποδίστρια» και τις μεταγενέστερες ελάσσονες τροποποιήσεις του συστάθηκαν 901 δήμοι και 130 κοινότητες, από τους 369 δήμους και τις 5.554 κοινότητες της απογραφής του 1991. Οι 748 από τους καποδιστριακούς δήμους προήλθαν από τη συνένωση δήμων και κοινοτήτων, δυο κοινότητες αναγνωρίστηκαν ως δήμοι και σε 151 δήμους δεν σημειώθηκε καμιά αλλαγή. Όσον αφορά τις κοινότητες, οι 108 παρέμειναν αμετάβλητες και 22 προέκυψαν από συνένωση άλλων κοινοτήτων.

Με το αναθεωρημένο Σύνταγμα του 2001 κατοχυρώθηκαν πλέον συνταγματικά δύο βαθμοί αυτοδιοίκησης αντί του ενός, χωρίς να αναφέρονται ρητά ούτε οι δήμοι και οι κοινότητες για

τους ΟΤΑ του πρώτου βαθμού, αλλά ούτε και η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση για τους ΟΤΑ δεύτερου βαθμού. Η κατοχύρωση αυτή είναι περιοριστική, καθώς ο κοινός νομοθέτης δεν έχει πλέον την δυνατότητα να προσθέσει επιπλέον βαθμό, με αποτέλεσμα να αποκλείεται πλέον κάθε προοπτική μελλοντικής καθιέρωσης της τριτοβάθμιας αυτοδιοίκησης.

1.2 Η περιφερειακή πολιτική στη σύγχρονη Ελλάδα

Μετά το τέλος του Β΄ παγκοσμίου πολέμου ξεκινά η προσπάθεια του αναπτυξιακού προγραμματισμού σε εθνικό επίπεδο. Ταυτόχρονα, σημειώνονται τα πρώτα βήματα ανάπτυξης του περιφερειακού προγραμματισμού και εισάγονται νομοθετήματα για την ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης. Το πλαίσιο προγραμματισμού και διοικητικής αποκέντρωσης του κράτους βελτιώνεται σταδιακά, ενώ χρηματοδοτούνται μεμονωμένα έργα. Παρά τα βήματα αυτά, δεν υφίσταται ούτε συγκεκριμένη περιφερειακή πολιτική ούτε συγκεκριμένο πλαίσιο προγραμματισμού περιφερειακής ανάπτυξης. Το 1986, ως μέλος πλέον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η χώρα θέτει σε εφαρμογή για πρώτη φορά τη διαδικασία εκπόνησης και υλοποίησης πολυταμειακών περιφερειακών και τομειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, με σαφή χωρική διάσταση. Η διαδικασία αυτή λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ).

Στα τέλη της δεκαετίας του 1940 σημειώνεται η έναρξη ορισμένων δράσεων με σκοπό να τονώσουν και να προστατεύουν τη βιομηχανική ανάπτυξη στις περιφέρειες της χώρας, ενώ κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950 ακολουθούν οι πρώτες προσπάθειες προγραμματισμού της εθνικής οικονομικής ανάπτυξης. Το πενταετές πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδας για την περίοδο 1960-1964 θέτει ως απαραίτητη προϋπόθεση για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ανισοτήτων την άσκηση Περιφερειακής Πολιτικής. Ουσιαστικά, η Περιφερειακή Πολιτική έχει πλέον σε μπει σε τροχιά θεμελίωσης και εξέλιξης. Το πενταετές πρόγραμμα ακολουθεί η εισαγωγή χρηματοδοτικών κινήτρων, η εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων για υπανάπτυκτες περιοχές, ο διαχωρισμός περιφερειών σύμφωνα με το αναπτυξιακό τους επίπεδο, η ενεργοποίηση των Υπηρεσιών Περιφερειακής Ανάπτυξης και η ίδρυση Βιομηχανικών Περιοχών.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1975-1979 εφαρμόζεται μια σειρά νέων μέτρων. Παρέχονται κίνητρα για την ανάπτυξη των παραμεθόριων περιοχών, καθιερώνεται η ενίσχυση των επιχειρήσεων σύμφωνα με τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιούνται, προωθείται η χρήση πιστωτικών κινήτρων και ενισχύονται τα ειδικά προγράμματα περιοχών (π.χ. νομός Έβρου),

καθώς και τα προγράμματα έργων υποδομής (π.χ. υποδομές μεταφορών). Επιπλέον, υιοθετούνται ειδικά νομοθετήματα και εκπονούνται ειδικά προγράμματα με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της Περιφερειακής Πολιτικής.

Τη δεκαετία του 1980, η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) σηματοδοτεί, μεταξύ άλλων, την έναρξη μιας διαδικασίας σύνδεσης της Περιφερειακής Πολιτικής της χώρας με την Περιφερειακή Πολιτική της ΕΟΚ. Ο Νόμος 1116/81 εισάγει την καθιέρωση των επιδοτήσεων κεφαλαίου με περιφερειακή κλιμάκωση, την είσπραξη των πρώτων ενισχύσεων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και των πρώτων δανείων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ), και την εκπόνηση του πρώτου ειδικού «Προγράμματος Περιφερειακής Ανάπτυξης» για την περίοδο 1981-1985. Ένα χρόνο αργότερα, ψηφίζεται ο Ν. 1262/82 για την ενίσχυση των αποκεντρωτικών δράσεων και καταρτίζεται το «Πενταετές Πρόγραμμα 1983-1987», το οποίο εισάγει και καθιερώνει τη διαδικασία του «Δημοκρατικού Προγραμματισμού» μέσω της ενεργούς συμμετοχής των τοπικών φορέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και προγραμματισμού. Η μετάβαση στη δεκαετία του 1990 χαρακτηρίζεται από μια σειρά σημαντικών αλλαγών στο πλαίσιο και τις μεθόδους άσκησης της Περιφερειακής Πολιτικής, τις οποίες εισάγουν βασικά τα ΜΟΠ. Ειδικότερα, εκπονούνται ολοκληρωμένα πολυετή και πολυταμειακά επιχειρησιακά προγράμματα με συγκεκριμένους πόρους για κάθε έτος εφαρμογής, τα οποία είναι δομημένα στο πλαίσιο μιας αναλυτικής περιγραφής των χαρακτηριστικών και των αναγκών κάθε περιφέρειας. Επίσης, οι δράσεις και τα έργα ομαδοποιούνται σε συγκεκριμένα μέτρα σύμφωνα με τον επιδιωκόμενο στόχο, ενώ παράλληλα, θεσπίζονται θεσμοί παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης των προγραμμάτων και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων τους.

Τα ΜΟΠ δρομολόγησαν μια αξιοσημείωτη εξέλιξη στην Περιφερειακή Πολιτική της χώρας και αποτέλεσαν τον προθάλαμο των τριών Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ) (1989-1993, 1994-1999 και 2000-2006). Από την εφαρμογή του Α' ΚΠΣ μέχρι και την ολοκλήρωση του Γ' ΚΠΣ, όλες οι περιφέρειες της χώρας ήταν ενταγμένες στις περιφέρειες του Στόχου 1 της Διαρθρωτικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), τις περιφέρειες δηλαδή με το μεγαλύτερο βαθμό προβληματικότητας. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα επωφελήθηκε στο μέγιστο βαθμό από τις παρεχόμενες ενισχύσεις της ΕΕ από το 1989 μέχρι και το 2006. Παράλληλα, στο θεσμικό πλαίσιο της Περιφερειακής Πολιτικής στο διάστημα αυτό είχαν ενεργό ρόλο ο Ν. 1622/86 για τη συγκρότηση των Περιφερειών της χώρας, οι Ν.2218/94 και 2240/94 για τη θεσμοθέτηση και λειτουργία του Β' Βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης και γενικότερα για την

ενίσχυση της αποκέντρωσης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και ο Νόμος 2539/97 για την ανασυγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ο οποίος συνέστησε 1.033 νέους πρωτοβάθμιους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Συμπληρωματικό ρόλο έπαιξαν επίσης διάφοροι αναπτυξιακοί νόμοι όπως οι 1892/90, 2234/94, 2601/98 και 3299/04, που προωθούσαν την παροχή επενδυτικών κινήτρων με χωρική διαφοροποίηση.

Η διεύρυνση της ΕΕ από τα μέσα της δεκαετίας του 2000 και έπειτα, με την ταυτόχρονη βελτίωση του επιπέδου ανάπτυξης ορισμένων περιοχών της χώρας, είχαν ως επακόλουθο τον αποκλεισμό ελληνικών περιοχών από τα προγράμματα της μέγιστης Κοινοτικής συνδρομής του Στόχου 1 της προγραμματικής περιόδου (2007-2013). Σε αυτή τη προγραμματική περίοδο σημειώνονται σημαντικές αλλαγές στις διαδικασίες του προγραμματισμού και της άσκησης της Περιφερειακής Πολιτικής της ΕΕ και κατ' επέκταση των κρατών - μελών της. Τα Εθνικά Πλαίσια Στρατηγικής Αναφοράς (ΕΠΣΑ) αντικαθιστούν τα ΚΠΣ και τα Εθνικά Στρατηγικά Σχέδια Ανάπτυξης (ΕΣΣΑ) διαδέχονται τα Σχέδια Ανάπτυξης (ΣΑ), στο πλαίσιο της διαδικασίας μεταρρύθμισης της Διαρθρωτικής Πολιτικής της ΕΕ των 28 – πλέον – κρατών - μελών.

Τέλος, στη προγραμματική περίοδο 2014-2020 υπάρχει μεγαλύτερη εμπλοκή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών & Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) που προκάλεσαν ουσιαστικές αλλαγές στα θέματα της Περιφερειακής Πολιτικής της ΕΕ. Οι δράσεις χρηματοδότησης του ΕΣΠΑ 2014-2020 εστιάζονται σε 5 τομείς:

1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα (φιλικό επιχειρηματικό περιβάλλον) και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.
2. Ανάπτυξη και αξιοποίηση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση (καταπολέμηση της φτώχειας).
3. Προστασία του περιβάλλοντος – Μετάβαση στην Πράσινη Οικονομία
4. Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – ολοκλήρωση υποδομών (μεταφορικών, ενεργειακών, τηλεπικοινωνιακών κ.ά.) για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη
5. Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στην ως άνω διαδικασία εκπόνησης του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας για το 2014-2020 καθοριστικό ρόλο έπαιξε η σύνταξη της Εθνικής και των Περιφερειακών Στρατηγικών

Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση. Οι Περιφέρειες έτσι ανακαλύπτοντας τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα στην αναπτυξιακή διαδικασία προσδιόρισαν, σε εθνικό επίπεδο, τους οκτώ (8) παραγωγικούς κλάδους στους οποίους η Ελλάδα έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα ανάπτυξης:

1. Αγρο-διατροφή
2. Υγεία – φάρμακα
3. Τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών
4. Ενέργεια
5. Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη
6. Μεταφορές
7. Υλικά – κατασκευές
8. Τουρισμός, πολιτισμός, δημιουργικές βιομηχανίες

Στους οκτώ (8) αυτούς κλάδους βασίστηκε το περιεχόμενο του ΕΣΠΑ 2014-2020 το οποίο αποτελείται από 20 Προγράμματα, από τα οποία τα 13 είναι τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) (ένα για κάθε μια περιφέρεια της χώρας) και 7 είναι Τομεακά.

Τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα είναι:

1. «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (ΕΠΑνεΚ).
2. «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΥΜΕΠΕΡΑΑ).
3. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση».
4. «Αγροτική Ανάπτυξη».
5. «Αλιείας και Θάλασσας».
6. «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα».
7. «Τεχνική Βοήθεια» (στοχεύει στην υποστήριξη της λειτουργίας και της εφαρμογής όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία).

1.3 Τοπική ή ενδογενής ανάπτυξη

1.3.1 Τοπική ανάπτυξη, οργάνωση και βιώσιμη Ανάπτυξη

Στα τέλη της δεκαετίας του '70, μέσα σε ένα κλίμα οικονομικής κρίσης, οι περιοχές που παρουσίασαν αναπτυξιακές τάσεις ήταν αυτές που έδιναν ιδιαίτερη έμφαση στις παρεμβάσεις μικρής χωρικής κλίμακας, ήτοι σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, και στην αξιοποίηση των

τοπικών πόρων και του ανθρώπινου δυναμικού. Η έμφαση σε αυτή την κατεύθυνση οδήγησε σε μια μορφή ανάπτυξης που ονομάζεται «ενδογενή ή τοπική ανάπτυξη» (Μάππα, 1987).

Η έννοια της ενδογενούς ανάπτυξης αφορά την προσπάθεια μιας περιοχής για κινητοποίηση των πόρων που διαθέτει, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξή της. Ωστόσο, δεν πρέπει να ταυτίζεται με τη χωρική διάσταση του φαινομένου, αλλά με την έννοια της ανάπτυξης που βασίζεται στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων (Παπαδασκαλόπουλος, 1989). Εξάλλου, η έννοια του χώρου λαμβάνει μια τελείως διαφορετική σημασία σε σχέση με το πρότυπο της «εκ των άνω» ανάπτυξης. Στην αντίληψη της τοπικής ανάπτυξης ο «χώρος» δεν σταματά να εκπληρώνει τη λειτουργία του μέσα στην έννοια της οικονομικής ανάπτυξης, αλλά θεωρείται ως παράγοντας κοινωνικού μετασχηματισμού. Αυτό σημαίνει ότι οι διασυνδέσεις και σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στα άτομα και τις ομάδες, έχουν συγκεκριμένα (χωρικά προσδιορισμένα) κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά. Επομένως, ο χώρος στηρίζει τις λειτουργικές και κοινωνικές σχέσεις και προσαρμόζεται στους μετασχηματισμούς της αναπτυξιακής διαδικασίας και της διαρθρωτικής αλλαγής (Barquero, 1991), στις οποίες οι τοπικοί παράγοντες έχουν τον πρώτο λόγο.

Κατά συνέπεια, στην έννοια της τοπικής ανάπτυξης οι τοπικοί παράγοντες (τοπικοί οργανισμοί και φορείς, τοπικές επιχειρήσεις, τοπική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα) αποτελούν τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας (Χριστοφάκης, 2001).

Στην ενδογενή ανάπτυξη η τοπική κοινότητα αποφασίζει να ενεργοποιήσει την διαθέσιμη δυναμικότητα που διαθέτει, το αποτέλεσμα της οποίας είναι ο καθορισμός μιας στρατηγικής ενδογενούς ανάπτυξης, μιας διαδικασίας μετασχηματισμού της κοινωνίας η οποία ξεκινάει «εκ των έσω», δίχως παρεμβάσεις και εξαρτήσεις, δίχως ξένους επενδυτές. Πρόκειται για μια συνειδητή τοπική επιλογή (Barquero, 1991).

Η στρατηγική της ανάπτυξης αυτής επιτρέπει στις τοπικές κοινωνίες να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τους πόρους τους. Οι τοπικές επιχειρήσεις, οι τοπικοί συνεταιρισμοί και σύνδεσμοι αποτελούν αυθεντική αξία στην διαδικασία της τοπικής ενδογενούς ανάπτυξης προετοιμάζοντας το έδαφος για μια μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία στηρίζεται στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, την ενεργοποίηση του ανθρώπινου και κοινωνικού δυναμικού, και την ανάδειξη των ιδιαίτερων κοινωνικών, πολιτισμικών και οικονομικών χαρακτηριστικών που διαθέτει ένας τόπος. Συγκεκριμένα, η ανάπτυξη του ανθρώπινου

δυναμικού και κατ' επέκταση της δημιουργικότητας και της γνώσης που προέρχονται από αυτό, αποτελεί επιλογή στρατηγικής σημασίας για τις σύγχρονες επιχειρήσεις. Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Κέφης (2005α), το «διανοητικό κεφάλαιο» αποτελεί βασικό συστατικό επιβίωσης στη σημερινή εποχή.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να παραμείνει αναλλοίωτη η ταυτότητα της περιοχής, να μην υπάρχει αλλαγή νοοτροπίας του ντόπιου πληθυσμού, να ενισχυθεί η δημιουργικότητα και να υπάρχει γνώση των ικανοτήτων και δυνατοτήτων της περιοχής, και όλα αυτά υπό το πρίσμα της βιωσιμότητας της περιοχής (Παπακωνσταντινίδης, 2002). Η στρατηγική της τοπικής ανάπτυξης δεν εμπίπτει σε ένα και μοναδικό ορισμό αλλά έχουν διατυπωθεί πολλές και διαφορετικές μεταξύ τους στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης, όπως η στρατηγική της ολοκληρωμένης περιφερειακής ανάπτυξης, των επιλεγμένων χωρικών ενοτήτων, των αγροτικών αναπτυξιακών κέντρων, της αγροτικής και αστικής ανάπτυξης. Ωστόσο, ανεξαρτήτως της στρατηγικής η οποία θα επιλεγεί κατά περίπτωση για την «παραγωγή» τοπικής ανάπτυξης, πρέπει πάντοτε να λαμβάνεται υπόψη η σημασία που ενέχει για την τοπική ανάπτυξη ο προοδευτικός μετασχηματισμός του παραγωγικού συστήματος της οποιοσδήποτε εγχώριας-τοπικής οικονομίας (Δεληθέου, 2008). Επιπλέον, κατά τη διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης είναι απαραίτητη η έμφαση και προτεραιότητα στην κοινωνική αναγνώριση της αξίας της εθελοντικής εργασίας σε νοικοκυριά και στην κοινωνία, στην ισότητα ευκαιριών στην απασχόληση, την πληροφόρηση και την διάδοση των καλύτερων παραγωγικών πρακτικών, καθώς και στην διατήρηση της αρμονικής σχέσης ανθρώπου-περιβάλλοντος (Friedmann, 1992).

Απαραίτητη προϋπόθεση για την τοπική ανάπτυξη θεωρείται η επάρκεια του πλούτου μιας περιοχής που θα λειτουργεί προς αυτή την κατεύθυνση. Το τοπικό αναπτυξιακό δυναμικό μιας περιοχής διακρίνεται σε υλικούς και άυλους πόρους.

Στους υλικούς πόρους μιας περιοχής περιλαμβάνονται:

- Ανθρώπινοι πόροι:

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί το κυριότερο στοιχείο στη αναπτυξιακή διαδικασία μιας περιοχής. Ως πηγή είτε διευθύνουσας είτε εκτελεστικής εργασίας συμβάλλει στην αξιοποίηση όλων των άλλων στοιχείων της περιοχής. Ουσιαστικά πρόκειται για τον ενεργό πληθυσμό μιας περιοχής.

- Φυσικοί πόροι:

Στους φυσικούς πόρους περιλαμβάνεται το σύνολο των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής, όπως είναι το έδαφος της, το υπέδαφος, η πανίδα και η χλωρίδα, οι ποταμοί, οι λίμνες κλπ. Γενικά, όλοι οι πόροι που έχουν δημιουργηθεί χωρίς ανθρώπινη παρεμβολή, ή διαφορετικά, οι πρωτογενείς συντελεστές παραγωγής.

- Πάγιος κεφαλαιουχικός εξοπλισμός:

Ο αναπαραγόμενος πλούτος μιας περιοχής, όπως διαρκή καταναλωτικά αγαθά, μεταφορικές υποδομές (π.χ. οδικό δίκτυο και αυτοκίνητα), γεωργικός και βιομηχανικός εξοπλισμός, κτίρια, οικοδομές κλπ. Επιπλέον, περιλαμβάνει και τις αξίες που μπορούν να μεταβληθούν σε επενδυτικό κεφάλαιο όπως π.χ. αποταμιεύσεις, κινητά και ακίνητα περιουσιακά στοιχεία.

- Περιβαλλοντικοί και ιστορικοί χώροι:

Οι περιβαλλοντικοί φυσικοί πόροι και οι αρχαιολογικοί χώροι μιας περιοχής, τα ιστορικά μνημεία και μουσεία της, αποτελούν σημαντικούς πόρους για προβολή και ανάπτυξη της περιοχής.

Στους άυλους πόρους μιας περιοχής περιλαμβάνονται:

- Η κυρίαρχη στάση του τοπικού πληθυσμού προς τη συνεργατική δράση:

Η δημιουργία και ανάπτυξη πυκνών συνεργατικών δικτύων αποτελεί τη βάση για μια επιτυχημένη τοπική ανάπτυξη. Είναι απαραίτητη προϋπόθεση, ωστόσο, η συνεργασία να στηρίζεται στην κοινή αντίληψη των προβλημάτων, την διάδοση της γνώσης και των καλών πρακτικών και κυρίως, στην αμοιβαία εμπιστοσύνη απέναντι σε προσπάθειες κομματικής χειραγώγησης και εκμετάλλευσης. Με την ύπαρξη των παραπάνω η συντονισμένη προσπάθεια και συνεργασία των τοπικών φορέων μπορεί να οδηγήσει στην εξυπηρέτηση των τοπικών συμφερόντων.

- Η κουλτούρα του τοπικού πληθυσμού προς την παραγωγική διαδικασία:

Η διάθεση του πληθυσμού για ανάληψη επιχειρηματικών δράσεων, οι νέες ιδέες και η εφαρμογή καινοτομίας και νέων μεθόδων παραγωγής, αποτελούν άυλους πόρους οι οποίοι, σε συνδυασμό με υλικούς πόρους μπορούν να οδηγήσουν μακροπρόθεσμα σε μια πορεία τοπικής ανάπτυξης (Κουρλιούρος, 1998).

- Κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο:

Ένα ευνοϊκό προς την αποκέντρωση θεσμικό πλαίσιο είναι απαραίτητο στοιχείο για την ενεργοποίηση των πολιτών, την ώθηση συναινετικών προσεγγίσεων στα τοπικά ζητήματα και την ανάδειξη δυναμικών ηγεσιών σε τοπικό επίπεδο.

1.3.2 Οι στόχοι της τοπικής ανάπτυξης

Οι πολιτικές της τοπικής ανάπτυξης έχουν μακροχρόνιο ορίζοντα εφαρμογής δεδομένου ότι οι τελικοί τους στόχοι αποσκοπούν στο μετασχηματισμό του τοπικού παραγωγικού συστήματος, την αύξηση της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών μέσω της αύξησης της απασχόλησης, και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού της περιοχής στην οποία εφαρμόζονται (Barquero, 1991). Ο υψηλός δείκτης δυσκολίας της υλοποίησης των μακροπρόθεσμων πολιτικών τοπικής ανάπτυξης είχε ως αποτέλεσμα τον καθορισμό επιμέρους στόχων οι οποίοι περιγράφονται παρακάτω. Η προτεραιότητα και η βαρύτητα στον καθένα από αυτούς τους στόχους διαφοροποιείται σύμφωνα με τα ιδιαίτερα ζητήματα κάθε τοπικής περιοχής και το στάδιο ανάπτυξής τους.

- **Ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας** του τοπικού πληθυσμού σε τομείς και κλάδους στους οποίους η περιοχή διαθέτει ενδογενείς δυνατότητες. Ο ρόλος των εξωτερικών επενδύσεων είναι μεν σημαντικός για μια περιοχή, ειδικότερα στα πρώτα στάδια ανάπτυξης, ωστόσο μέχρι ενός σημείου. Συχνά άλλωστε, οι τοπικοί φορείς διαθέτουν εξαιρετικές ικανότητες στην οργάνωση των τοπικών πόρων και τη δημιουργία ανταγωνιστικών προϊόντων, τόσο στις εθνικές όσο και τις διεθνείς αγορές.

- **Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού** που συμμετέχει στις τοπικές παραγωγικές δραστηριότητες, μέσα από την αναβάθμιση των τοπικών εργασιακών δεξιοτήτων, των γνώσεων και μαθησιακών ικανοτήτων του πληθυσμού της περιοχής, καθώς και με την μακροπρόθεσμη προσέλκυση ανθρώπινου κεφαλαίου υψηλής επιστημονικής κατάρτισης. Οι επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό υψηλής στάθμης και στους τομείς της έρευνας και εκπαίδευσης μπορούν να αποτελέσουν μια βιώσιμη λύση ακόμη και σε συνθήκες διεθνούς ανταγωνισμού.

- **Βελτίωση των υποδομών** του οικονομικού, κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, έτσι ώστε αυτές να λειτουργούν ως υποστηρικτικό εργαλείο των δραστηριοτήτων μέσα από μια σωστή ιεράρχηση των τοπικών συμφερόντων μιας περιοχής. Η προσέλκυση τόσο οικονομικών δραστηριοτήτων όσο και ανθρώπινου δυναμικού υψηλής στάθμης προϋποθέτει την κατασκευή νέων και τη βελτίωση υφιστάμενων βασικών υποδομών, με γνώμονα της ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής και την εναρμόνιση των υποδομών αυτών με την κλίμακα τη περιοχής.

- **Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας** των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών σε σχέση με την οργάνωση των τοπικών επιχειρήσεων και την πληροφόρησή τους για τις νέες τάσεις και συνθήκες που διαμορφώνονται στις διεθνείς αγορές. Η πρόσβαση στην πληροφόρηση, η

ταχύτητα της πληροφόρησης και η διάδοση σύγχρονων γνώσεων, τεχνικών αλλά και καινοτομιών, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την επιβίωση και ανάπτυξη του συνόλου των δραστηριοτήτων που κινούνται μέσα σε ανταγωνιστικά και μεταβαλλόμενα πλαίσια (Κουρλιούρος, 2003).

- **Ανάδειξη και κατάλληλη αξιοποίηση της φυσικής, ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς**, και τη διαμόρφωση μιας συνολικής στρατηγικής βελτίωσης της εικόνας της περιοχής (Κουρλιούρος, 2003).

1.3.3 Τα μέτρα για την τοπική ανάπτυξη

Η επίτευξη των στόχων της τοπικής ανάπτυξης προκύπτει μέσα από την ανάπτυξη των διαδικασιών της ενδογενούς τοπικής ανάπτυξης. Για το σκοπό αυτό είναι αναγκαίος ένας λεπτομερής σχεδιασμός μιας σειράς μέτρων και ενεργειών που πρέπει να αναλάβουν οι αρχές και οι διάφορες βαθμίδες διοίκησης.

Οι πρωτοβουλίες προώθησης της επιχειρηματικότητας που στοχεύουν στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, νέων επενδύσεων και κατ' επέκταση νέων θέσεων εργασίας έχουν κεντρικό ρόλο στις προσεγγίσεις τοπικής ανάπτυξης. Οι επιχειρήσεις που αναπτύσσονται μέσα από τοπικές πρωτοβουλίες συχνά αποδεικνύονται καλύτερα προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις της τοπικής αγοράς, έχοντας, ως εκ τούτου, μεγαλύτερη συμβολή στη δημιουργία απασχόλησης προσανατολισμένης στο επίπεδο της τοπικής αγοράς εργασίας.

Η γεωγραφική απόσταση, ωστόσο, μεταξύ των τοπικών επιχειρήσεων και των κέντρων λήψης οικονομικο-πολιτικών αποφάσεων είναι πολύ συχνά μεγάλη, με αποτέλεσμα οι πρώτες να έχουν περιορισμένη προσβασιμότητα στην πληροφόρηση και τις νέες τεχνολογίες. Συνεπώς, οι ενέργειες των τοπικών φορέων πρέπει να κατευθύνονται προς τη δημιουργία υπηρεσιών και υποδομών οι οποίες συμβάλλουν στη διευκόλυνση και ενίσχυση των διαδικασιών της τοπικής ανάπτυξης. Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητο τα μέτρα για την τοπική ανάπτυξη να αποβλέπουν στην βελτίωση του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται οι τοπικές επιχειρήσεις, καθώς και στην εξάλειψη των εμποδίων της επέκτασης των διαδικασιών της τοπικής ανάπτυξης.

Τα σημαντικότερα μέτρα, επομένως, για την επίτευξη ενδογενούς τοπικής ανάπτυξης είναι τα εξής:

1. **Χρηματοδότηση των τοπικών πρωτοβουλιών και την ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας.** Συχνά τα συστήματα των τοπικών επιχειρήσεων υστερούν, μεταξύ άλλων, ως προς την ανεύρεση και εξασφάλιση των αναγκαίων χρηματικών πόρων για την επίτευξη των στόχων τους (Barquero, 1991). Οι τοπικές πρωτοβουλίες μάλιστα, παραμένουν συνήθως στενά εξαρτημένες από δάνεια ή άλλες διαδικασίες εξωτερικής οικονομικής επιχορήγησης.

Τα μέτρα για τη χρηματοδότηση των τοπικών επιχειρήσεων βασίζονται κυρίως στην κατάρτιση του εν δυνάμει εργατικού δυναμικού και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα σε τομείς στους οποίους η κάθε περιοχή στηρίζει την οικονομία της. Οι κυριότερες κατηγορίες επιχορηγήσεων για τη χρηματοδότηση τοπικών πρωτοβουλιών είναι οι εξής:

- Χρηματικές επιχορηγήσεις σε άτομα που ιδρύουν δική τους επιχείρηση, οι οποίες διαφέρουν ανάλογα με την επαγγελματική εμπειρία ή κατάσταση του ατόμου (π.χ. μισθωτοί, νέοι εργαζόμενοι, άνεργοι, κ.λπ.).
- Χρηματικά επιδόματα στους ενήλικες που παρακολουθούν ειδικά σεμινάρια, των οποίων στόχος είναι να τους προετοιμάσουν για μισθωτή ή ανεξάρτητη απασχόληση, αλλά να τους βοηθήσουν στην ενίσχυση υπάρχουσας επιχειρηματικής δραστηριότητας.

2. **Βελτίωση των υποδομών επικοινωνίας και μεταφορών, καθώς και των κοινωνικών υπηρεσιών.** Τα μέσα επικοινωνίας και μεταφορών αποτελούν θεμελιώδεις παράγοντες βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των τοπικών επιχειρήσεων διότι τους επιτρέπουν τη σύνδεσή τους με εθνικές και διεθνείς αγορές. Ομοίως και για υπηρεσίες όπως η εκπαίδευση και η υγεία, η σωστή παροχή των οποίων είναι απαραίτητη προκειμένου το εργατικό δυναμικό να αποκτήσει τα αναγκαία επίπεδα κατάρτισης και ικανότητας για την επίτευξη υψηλής παραγωγικότητας από τις επιχειρήσεις.

3. **Παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης στα τοπικά συστήματα επιχειρήσεων.** Το πρόβλημα της ελλιπούς πληροφόρησης ως προς τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις και τις διαθέσιμες επιχορηγήσεις για την ενίσχυση της παραγωγής είναι συχνό για τις τοπικές επιχειρήσεις. Οι περιοχές που αδυνατούν να προσφέρουν τέτοιου είδους υπηρεσίες στις επιχειρήσεις τους υστερούν ως προς την καθιέρωση και διάδοση των διαδικασιών της τοπικής ανάπτυξης. Γίνεται επομένως εύκολα αντιληπτό, πως οι δημόσιες αρχές πρέπει να αναλαμβάνουν συνεχώς δράσεις για τη διάδοση της υπάρχουσας τεχνολογίας, την

πληροφόρηση σχετικά με καινοτόμες τεχνολογίες, νέες τεχνικές προϊόντων και διαδικασίες παραγωγής, και την ενημέρωση για την ενίσχυση της οικονομίας. Η λειτουργία σε τοπικό επίπεδο συμβουλευτικών κέντρων υιοθέτησης και διάδοσης των καινοτομιών, σε συνεργασία με κρατικά ή περιφερειακά κέντρα θα μπορούσε να συμβάλλει στην παροχή πληροφοριών στις τοπικές επιχειρήσεις, ενισχύοντας την αποδοτικότητά τους.

4. **Δημιουργία εκκολαπτηρίων (hubs) επιχειρήσεων και επιστημονικών πάρκων.** Η σύνδεση των επιχειρήσεων με την έρευνα και την καινοτομία μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικά με τη δημιουργία επιστημονικών / τεχνολογικών πάρκων, στόχος των οποίων είναι η δικτύωση των φορέων Έρευνας και Ανάπτυξης (Research & Development) με τις τοπικές επιχειρήσεις για την επιχειρηματική διάχυση της τεχνολογικής έρευνας και την προώθηση της καινοτομίας. Οι επιχειρήσεις που πλαισιώνουν τέτοια πάρκα αποκομίζουν σημαντικά οφέλη από την προσφορά των υπηρεσιών που αναπτύσσονται σε αυτά.

1.3.4 Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και ανάπτυξη

Στην σύγχρονη εποχή οι ΟΤΑ αποτελούν σημαντικό δημοκρατικό θεσμό μέσω του οποίου πραγματώνεται η λαϊκή κυριαρχία και η συμμετοχή του πολίτη σε μια ευνομούμενη πολιτεία. Οι οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις των τελευταίων ετών τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην Ελλάδα χαρακτηρίζονται από όξυνση των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κοινωνικών και πολιτιστικών προβλημάτων, τα οποία γίνονται ιδιαίτερα αισθητά στο τοπικό επίπεδο. Η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί πεδίο εκδήλωσης της λαϊκής κυριαρχίας λόγω της εγγύτητας με τον πολίτη και λόγω της πρόνοιας του άρθρου 102 του Συντάγματος της Ελλάδας, σύμφωνα με το οποίο οι τοπικές αρχές έχουν το δικαίωμα να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν ελεύθερα εκείνα τα μέτρα πολιτικής που κρίνουν πρόσφορα για την εξυπηρέτηση του τοπικού δημόσιου συμφέροντος, υπό την προϋπόθεση ότι οι πολιτικές αυτές αναφέρονται σε τοπικές και όχι σε γενικές κρατικές υποθέσεις (Χλέπας, 1999; Τριανταφυλλοπούλου, 2004). Κατ' αυτόν τον τρόπο οι ΟΤΑ δεν λειτουργούν μόνο ως διοικητικοί φορείς αλλά και αναπτυξιακοί με εμπροσθοβαρές περιεχόμενο ανάπτυξης (Φαναριώτης, 1999).

Οι δύο τάσεις που έρχονται με την έλευση της παγκοσμιοποίησης αφορούν από τη μία τη μείωση του ρόλου του έθνους – κράτους και από την άλλη την ενίσχυση της αποκέντρωσης των εξουσιών στο περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο. Το αποτέλεσμα είναι ότι προκύπτει ένα σημαντικός ρόλος για την τοπική αυτοδιοίκηση η οποία μπορεί να μετεξελιχθεί σε φορέα τοπικής ανάπτυξης με ενδογενή χαρακτηριστικά. Στο πλαίσιο αυτό, η καθοδήγηση της

επιχειρηματικής δραστηριότητας και απασχόλησης από τους ΟΤΑ είναι ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο. Ο βασικός στόχος της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης είναι η δημιουργία τοπικών ευκαιριών απασχόλησης σε τομείς που συντελούν στη βελτίωση της τοπικής κοινότητας χρησιμοποιώντας το υπάρχον ανθρώπινο, φυσικό και θεσμικό κεφάλαιο. Αυτό σημαίνει ότι οι τοπικοί παράγοντες, όπως π.χ. οργανισμοί, φορείς, τοπικές επιχειρήσεις, τοπική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα, συνιστούν τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας. Έτσι, αξιοποιούνται τοπικά η παραγωγική δομή, οι παραδόσεις και η πολιτιστική κληρονομιά, πάνω στα οποία μπορεί να στηριχτεί η οικονομική μεγέθυνση και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών (Μητούλα, 2006).

Η τοπική αυτοδιοίκηση έχει την ευχέρεια τόσο της «προς τα άνω» συνεργασίας, που σημαίνει στενή συνεργασία με κεντρικούς και περιφερειακούς φορείς στη διαδικασία προώθησης της τοπικής ανάπτυξης, όσο και της «οριζόντιας συνεργασίας» μεταξύ των λοιπών μονάδων τοπικής αυτοδιοίκησης ίδιου επιπέδου και της συνεργασίας «προς τα κάτω» δηλαδή μεταξύ των λοιπών οργανισμών σε τοπικό επίπεδο.

Οι τομείς δράσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης διακρίνονται στον τομέα οικονομικής ανάπτυξης, τον τομέα κοινωνικής ανάπτυξης και στο τομέα προστασίας του περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής των κατοίκων (Δεληθέου, 2008). Οι τρεις πυλώνες της βιωσιμότητας Οικονομία - Κοινωνία - Περιβάλλον σύμφωνα με την έκθεση Brundtland, η οποία εισήγαγε και τον όρο της βιώσιμης ανάπτυξης, ταυτίζονται με τους τομείς δράσης της τοπικής αυτοδιοίκησης. Βιώσιμη ανάπτυξη ονομάζεται αυτή η ανάπτυξη η οποία ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των σημερινών γενεών, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο της απαιτήσεις των γενεών που θα ακολουθήσουν (Δελλαδέτσιμας, 1997). Η έννοια της βιωσιμότητας σχετίζεται άμεσα με τη ζωή και την επιβίωση των ατόμων μέσα στην κοινωνία αλλά κυρίως μέσα στο περιβάλλον. Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μετάβαση προς μια κοινωνία πιο ανθρώπινη και με καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Η πολυπλοκότητα της βιωσιμότητας επιδρά στην λειτουργία τεσσάρων διαφορετικών συστημάτων: του οικοσυστήματος, του οικονομικού, τεχνολογικού και κοινωνικού. Για να είναι δυνατή η μελλοντική βιωσιμότητα είναι απαραίτητο να εξεταστεί η αλληλεπίδραση των παραπάνω συστημάτων αλλά και να προστεθεί ένας ακόμα παράγοντας που μπορεί να προωθήσει τη βιωσιμότητα ενός τόπου: ο πολιτισμός. Ο σεβασμός στην αξία του ανθρώπου, που ταυτίζεται με το σεβασμό στην ιδιαιτερότητα των πολιτισμών, προϋποθέτει τη βιώσιμη πολιτιστική επικοινωνία και το σεβασμό και διατήρηση των ιδιαίτερων εθνικών

πολιτισμών. Οι αξίες της βιώσιμης ανάπτυξης συμβάλλουν στην ενίσχυση των εθνικών πολιτισμών (Μητούλα, 2006).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να εξελιχθεί σε μοχλό δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και να αναπτύξει μεγάλο αριθμό υποστηρικτικών και συμβουλευτικών δομών, προκειμένου να δημιουργήσει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικής δράσης και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Ανάλογης σπουδαιότητας είναι και οι δράσεις της που συμβάλλουν στην ανύψωση του κοινωνικού, πολιτισμικού και μορφωτικού επιπέδου των δημοτών του (Δεληθέου, 2008).

Η αύξηση της απασχόλησης δεν μπορεί να γίνει πραγματικότητα χωρίς την ύπαρξη έργων υποδομής και επικοινωνιών. Κατ' αυτόν τον τρόπο μπορούν να αναπτυχθούν οικονομίας κλίμακας με τις τοπικές αρχές να έχουν στρατηγικό ρόλο στη χάραξη μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής.

Πρωτοβουλίες και πολιτικές για την τοπική ανάπτυξη αναλαμβάνονται από πλήθος φορέων, τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα. Οι τοπικές αρχές έχουν το πιο σημαντικό ρόλο, όσον αφορά το σχεδιασμό, τη λήψη αποφάσεων και την εφαρμογή πολιτικών για την τοπική ανάπτυξη. Η τοπική αυτοδιοίκηση διαθέτει το πλεονέκτημα της άμεσης επαφής με τον τοπικό πληθυσμό και συνεπώς, έχοντας άμεση γνώση των τοπικών αναγκών, είναι η πλέον κατάλληλη για την προώθηση της εφαρμογής, αλλά και το συντονισμό των πολιτικών τοπικής ανάπτυξης.

Η ύπαρξη περιφερειακών και εθνικών προγραμμάτων ανάπτυξης και άλλων κοινοτικών προγραμμάτων προσφέρει τις ευκαιρίες στην τοπική αυτοδιοίκηση για στήριξη της τοπικής επιχειρηματικότητας, οργάνωση της τοπικής αγοράς, υποστήριξη του εμπορίου και των εξαγωγών των τοπικών προϊόντων και δημιουργία εσωτερικών ροών, μεταξύ τοπικών επιχειρηματικών, εκπαιδευτικών, επιστημονικών, χρηματοδοτικών φορέων και των υπολοίπων δημοσίων αρχών (Garofoli, 1990).

Η τοπική αυτοδιοίκηση θα πρέπει να λάβει υπόψη κατά την εφαρμογή των πολιτικών τοπικής ανάπτυξης, ότι το αποτέλεσμα των πολιτικών αυτών καθορίζεται από το σύνολο των μακροοικονομικών και τομεακών πολιτικών της Κεντρικής Διοίκησης. Οι συνολικές πολιτικές σε σημαντικούς τομείς, όπως είναι η βιομηχανία, η εκπαίδευση, η τεχνολογία, η απασχόληση

και τα δημόσια έργα, παρότι έχουν σχεδιαστεί για το σύνολο της εθνικής οικονομίας ή για μια περιφέρεια, επηρεάζουν τις τοπικές οικονομίες και κατά συνέπεια τη διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης.

Παράλληλα, διανύουμε μια περίοδο δομικών αλλαγών σε διεθνές επίπεδο, κατά την οποία ο ρόλος του δημοσίου τομέα συρρικνώνεται, σε αντιδιαστολή με τον ιδιωτικό ο οποίος ενδυναμώνεται διαρκώς. Επιπλέον, περιορίζεται η δυνατότητα θεσμικής συμμετοχής του κράτους στη διαμόρφωση και τη διεύθυνση της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας (Κέφης, 2005β).

Επομένως, στη σημερινή συγκυρία, δεδομένων και των εξελίξεων σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, ο ρόλος των ΟΤΑ είναι διευρυμένος:

- Το εθνικό κράτος αναπροσανατολίζεται προωθώντας ρόλο «κράτους - στρατηγείου» και επομένως προγραμματίζει την ανάπτυξη των επιτελικών λειτουργιών του και την αποκέντρωση της εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών, με βάση και την αρχή της επικουρικότητας.
- Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, διευρύνεται γενικότερα ο ρόλος των περιφερειών και ειδικότερα ο ρόλος των περιφερειακών και τοπικών αρχών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων και στην παροχή υπηρεσιών στους πολίτες.
- Σε διεθνές επίπεδο, οι πολίτες απέναντι στα προβλήματα της παγκοσμιοποίησης αναζητούν απαντήσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, για τα ζητήματα της απασχόλησης, της κοινωνικής φροντίδας και της πολιτιστικής ταυτότητας.

1.4 Προγραμματισμός και στρατηγικός σχεδιασμός

Στην ξένη βιβλιογραφία χρησιμοποιείται ευρέως ο όρος «planning» ο οποίος εμπεριέχει τόσο την έννοια του σχεδιασμού όσο και του προγραμματισμού. Αναφέρεται στην χάραξη ενός σχεδίου ή προγράμματος (Γιαουτζή και Στρατηγέα, 2011). Ο σχεδιασμός δεν ορίζεται αλλά συνήθως ταξινομείται και αναλύεται περιγραφικά (Μαρμαράς, 2002). Ένας ορισμός ο οποίος ανταποκρίνεται καλύτερα στο περιεχόμενο του είναι ο εξής: «ο σχεδιασμός είναι μια ιδιαίτερα λογική διαδικασία προς την επίτευξη μιας κατάστασης που παρουσιάζει ορισμένα επιθυμητά χαρακτηριστικά» (Αραβαντινός, 1997/2007: 53).

Ο σχεδιασμός διακρίνεται σε δύο τάσεις. Η πρώτη αφορά προσεγγίσεις με βάση πολιτικό χαρακτήρα ενώ η δεύτερη προσεγγίσεις με πιο τεχνικό χαρακτήρα (Μεταξάς και Λαλένης, 2006). Αναφορικά με την πρώτη τάση ο Yukubousky (1979) πρότεινε τέσσερις «ιδεολογίες»:

- τον τεχνοκρατικό σχεδιασμό,
- τον φιλελεύθερο (liberal) σχεδιασμό,
- τον δημοκρατικό σχεδιασμό, και
- τον σοσιαλιστικό σχεδιασμό.

Οι Fainstein και Fainstein (1996: 266-272) έχουν διατυπώσει μια άλλη τυπολογία σύμφωνα με την οποία υπάρχουν τέσσερις τύποι σχεδιασμού²:

- Ο παραδοσιακός ή ορθολογικός καθολικός σχεδιασμός (traditional ή rational comprehensive planning)
- Ο αποσπασματικός βελτιωτικός σχεδιασμός (incremental planning) όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται σε σχέση με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα ορισμένων εναλλακτικών δυνατοτήτων, περιορισμένων σε αριθμό.
- Ο σχεδιασμός ισοκατανομής (equity planning) που επικεντρώνεται στην "πολιτικά ορθή" ιδεολογική προσέγγιση.
- Ο δημοκρατικός σχεδιασμός (democratic planning) που έχει κοινό πολιτικό και πρακτικό τόπο με τον σχεδιασμό ισοκατανομής.

Αναφορικά με τον στρατηγικό σχεδιασμό τα στοιχεία τα οποία τον διαφοροποιούν κατά τους Kaufman και Jacobs (1987) είναι:

- Προσανατολίζεται περισσότερο στην ανάληψη δράσης, την εφαρμογή και τα αποτελέσματα.
- Προάγει ευρύτερη και με μεγαλύτερη ποικιλία, συμμετοχή κατά την διαδικασία σχεδιασμού.
- Δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν μια τοπική κοινωνία στο ευρύτερο περιβάλλον της, ορίζοντας τις ευκαιρίες και τις απειλές που προέρχονται από αυτό.
- Ενθαρρύνει την ανταγωνιστικότητα εκ μέρους των τοπικών κοινωνιών.

² Αναλυτικότερα για τα δομικά χαρακτηριστικά των διαφόρων ειδών σχεδιασμού βλέπε τη βιβλιογραφική επισκόπηση του Αραβαντινού (1997/2007: 53-60, 83-91 και 133-136).

- Δίνει έμφαση στην αξιολόγηση των δυνατοτήτων και αδυναμιών μιας τοπικής κοινωνίας σε σχέση με τις ευκαιρίες και τις απειλές από το ευρύτερο περιβάλλον της.

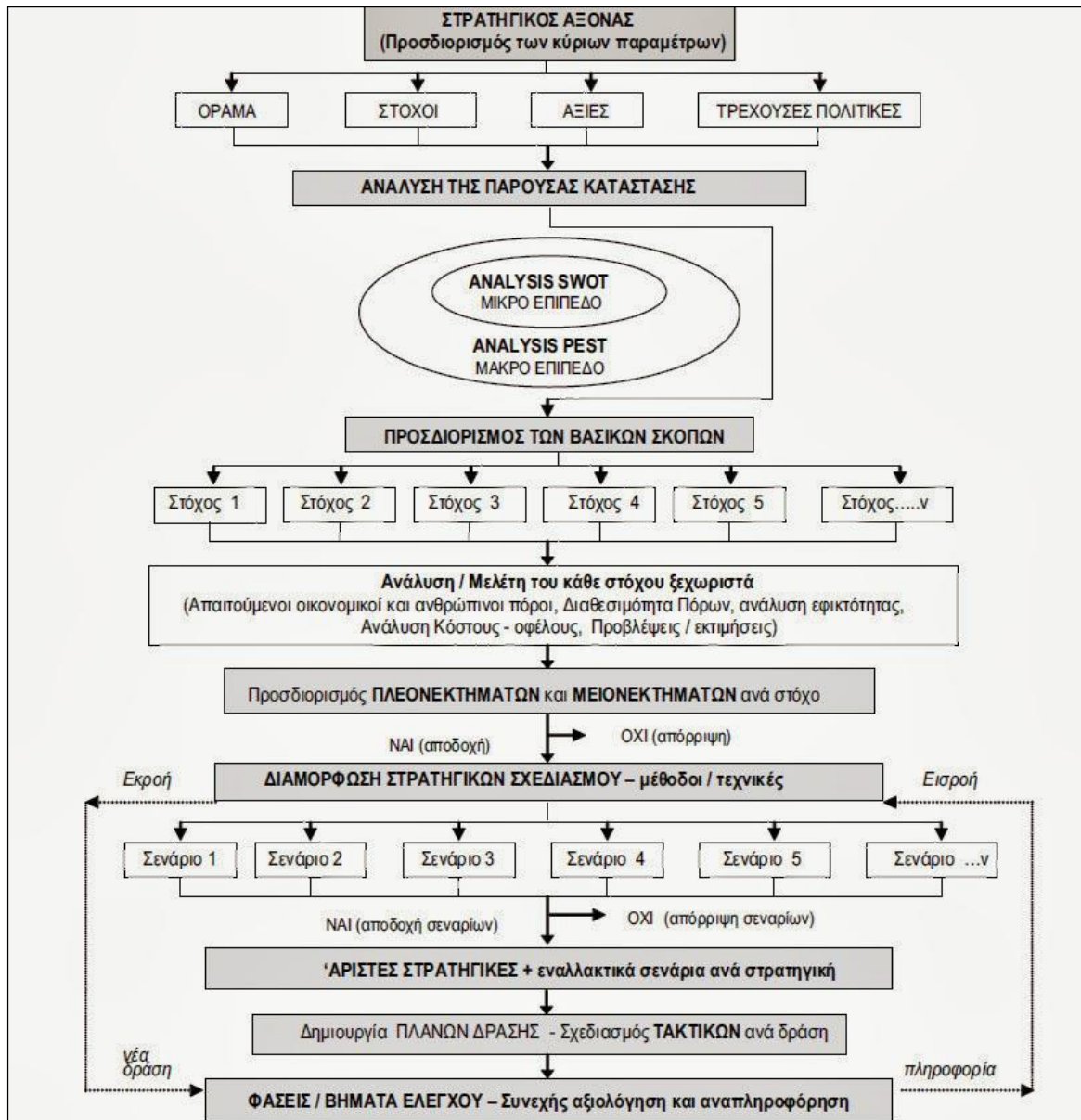
Σύμφωνα με τον Παπαδάκη (2016), τα βασικά χαρακτηριστικά μιας «στρατηγικής» είναι: α) η προσαρμογή στο περιβάλλον που διαρκώς μεταβάλλεται, β) ο καθορισμός των δραστηριοτήτων αλλά και της κατεύθυνσης που οφείλει να ακολουθήσει ο οργανισμός μεσο-μακροπρόθεσμα, γ) η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων με την ταυτόχρονη εναρμόνιση πόρων και ικανοτήτων και δ) η ικανοποίηση των επιθυμιών των ομάδων ενδιαφερομένων.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, έχει συνήθως μεσο- μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, που διαφοροποιείται έτσι τόσο από τα πλάνα του ορθολογικού σχεδιασμού για το απώτερο μέλλον, όσο και από την απουσία χρονικού ορίζοντα του σχεδιασμού αποσπασματικών μικροβελτιώσεων. Σχετίζεται με την ανάπτυξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων ενός οργανισμού προκειμένου να ικανοποιήσει τους αντικειμενικούς στόχους με βάση το όραμα και την αποστολή που έχει προκαθοριστεί (McClamroch, κ.ά., 2001). Βασικά εργαλεία του στρατηγικού σχεδιασμού είναι οι αναλύσεις SWOT¹ και PEST² που αφορούν σε διαγνωστικές μελέτες του αντικειμένου εξέτασης, τόσο στο εσωτερικό (internal situation audit) όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον τους (external situation audit). Επιπλέον, η ανάλυση SWOT έχει επίσης, χρησιμοποιηθεί για μια μορφή συμμετοχικού, συνολικού σχεδιασμού (participative comprehensive planning) (Amdam και Amdam, 1990).

Ειδικό αντικείμενο μελέτης αποτελεί ο επιχειρησιακός σχεδιασμός, ο οποίος ουσιαστικά απαιτεί την πρόβλεψη γεγονότων και επομένως, προϋποθέτει γνώσεις, χρόνο και προγραμματισμό κάθε επιχειρηματικής κίνησης εκ των προτέρων. Τα αποτελέσματα του σχεδίου εξαρτώνται από τις αρχικές υποθέσεις, ωστόσο οι αρχικές υποθέσεις συχνά μεταβάλλονται και το σχέδιο αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με αυτές. Το κατά πόσο είναι εφικτά τα μακροχρόνια σχέδια και προβλέψεις αποτελεί αντικείμενο αντιπαράθεσης και μελέτης μεταξύ οικονομολόγων και managers. Σε κάθε περίπτωση όμως, η άμεση λήψη αποφάσεων που στηρίζεται στην ύπαρξη εναλλακτικών λύσεων έχει στρατηγική σημασία για την ισορροπημένη λειτουργία μιας επιχειρηματικής μονάδας (Κέφης και Παπαζαχαρίου, 2008).

Τέλος, στο Διάγραμμα 1 παρουσιάζεται μια εξελιγμένη μορφή στρατηγικού σχεδιασμού με 8 κύρια στάδια:

1. προσδιορισμό των κύριων παραμέτρων του σχεδιασμού,
2. ανάλυση της παρούσας κατάστασης, εφαρμογή εργαλείων ανάλυσης,
3. προσδιορισμό των βασικών στόχων,
4. προσδιορισμό πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων ανά στόχο,
5. διαμόρφωση στρατηγικών σχεδιασμού,
6. επιλογή άριστων στρατηγικών,
7. εφαρμογή, δράσεις,
8. έλεγχο, αξιολόγηση, ανατροφοδότηση.

Διάγραμμα 1 Στρατηγικός σχεδιασμός σε 8 στάδια, Metaxas (2002)

Αναφορικά με τον προγραμματισμό μπορεί να διακριθεί σε (Λειβαδάρας, 2015):

- Στρατηγικό, ο οποίος διαμορφώνει την αποστολή, το όραμα και τους μακροπρόθεσμους στόχους, και
- Επιχειρησιακό, ο οποίος αποφασίζει για την ποσότητα, την ποιότητα και το χρονοδιάγραμμα των ενεργειών και δράσεων που πρέπει να γίνουν και τα μέσα με τα οποία θα επιτευχθούν μετρήσιμοι βραχυπρόθεσμοι στόχοι. Είναι το μέσο για μια αποτελεσματική διοίκηση και συνδέεται άμεσα με τον προϋπολογισμό, ο οποίος ποσοτικοποιεί τα στοιχεία του προγραμματισμού μετατρέποντάς τα σε αξίες. Ο

επιχειρησιακός προγραμματισμός ενώ εξυπηρετεί βραχυχρόνιους στόχους είναι εναρμονισμένος με μια μακροχρόνια στρατηγική.

Η Ελλάδα ακολουθώντας την ευρωπαϊκή πρακτική προωθεί την τοπική ανάπτυξη, η οποία συνίσταται στην «από τα κάτω προς πάνω» συμμετοχική διαδικασία λήψης αποφάσεων στην οποία εμπλέκονται όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς σε τοπικό επίπεδο (Stöhr and Taylor 1981; Coffey and Polese, 1985). Η τοπική ανάπτυξη στοχεύει στην άνοδο του επιπέδου μιας συγκεκριμένης περιοχής μέσα από πρότυπα βιώσιμης ανάπτυξης (Χριστοφάκης, 2001).

1.5 Τοπική ανάπτυξη, προγραμματισμός και στοχοθεσία στην Ελλάδα

Οι έννοιες του προγραμματισμού, της τοπικής ανάπτυξης και του στρατηγικού σχεδιασμού αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στην Ελλάδα της κρίσης. Ο Προγραμματισμός, είτε είναι βραχυχρόνιος (από 6 μήνες έως 1 χρόνο), είτε είναι μακροχρόνιος (από 3 έως 5 χρόνια) δεν παράγει αποτέλεσμα, αλλά παρέχει απλώς κατευθύνσεις και πληροφόρηση. Η εξειδίκευση του Προγραμματισμού σε Πρόγραμμα Δράσεων και Ενεργειών (ετήσια προγράμματα δράσης) είναι αυτή που επιφέρει αποτέλεσμα. Επομένως, πρόκειται για μια διαδικασία ή ένα σύνολο ενεργειών με τις οποίες καθορίζονται οι στόχοι του φορέα, προβλέπεται η μελλοντική εξέλιξη των μεταβλητών του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος και προσδιορίζονται οι τρόποι, οι ενέργειες και τα μέσα με τα οποία θα επιτευχθούν οι στόχοι στο συγκεκριμένο περιβάλλον.

Η ελληνική πραγματικότητα παρουσιάζει ορισμένες ιδιομορφίες αναφορικά με τα σχέδια στρατηγικού χαρακτήρα. Σύμφωνα με τον Παπαδάκη (2016) είναι για την Ελλάδα «λυπηρό» το γεγονός η χώρα που επινόησε την λέξη «στρατηγική» να αδυνατεί να έχει τις τελευταίες 3 δεκαετίες τουλάχιστον κάποια είδους συγκροτημένη στρατηγική στην ανάπτυξη. Πολλές από τις στρατηγικές που υιοθετήθηκαν ήταν ασύνδετες, κάποιες από αυτές ήταν αντικρουόμενες, δεν υπήρχε ενδιαφέρον να εφαρμοστούν, να προσαρμοστούν στο περιβάλλον κ.ο.κ.

Πρώτον, τα σχέδια στην Ελλάδα δεν έχουν καθαρά στρατηγικό χαρακτήρα αλλά κινούνται μεταξύ έργου και στρατηγικού σχεδιασμού. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι μακροχρόνιες στρατηγικές δεν είναι άμεση προτεραιότητα καθώς το βάρος δίνεται στα έργα υποδομής και τον σύντομο εκλογικό κύκλο. Επίσης, οι γραφειοκρατικές δομές εμποδίζουν την ανάπτυξη του στρατηγικού σχεδιασμού. Τα σχέδια που έχουν σαν πηγή το Υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης και τις Περιφέρειες είναι συμβουλευτικού χαρακτήρα και χωρίς

προκαθορισμένες και αυστηρές προδιαγραφές. Για τα μεσαία και μεγάλα αστικά κέντρα εκπονούνται μετά από πολιτική πρωτοβουλία που εκδηλώνεται από ένα από τα επίπεδα αυτοδιοίκησης ή και της κεντρικής διοίκησης. Η εκπόνησή τους δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένη νομοθεσία και δεν είναι υποχρεωτική. Για τους μικρότερους οικισμούς (π.χ. για τους δήμους και τις κοινότητες πριν τις συνενώσεις τους που επέβαλε το σχέδιο "Ιωάννης Καποδίστριας"), υπήρχε νομοθετική πρόβλεψη από τον Ν.1461/84, ο οποίος προέβλεπε την δημιουργία «αναπτυξιακών συνδέσμων» σε εθελούσια βάση από ομάδες δήμων και κοινοτήτων με ομοειδή αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, και εκπόνηση Τοπικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΤΑΠ) για κάθε αναπτυξιακό σύνδεσμο. Τα ΤΑΠ διατηρούνται μέχρι και σήμερα σαν αναπτυξιακό εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού με εφαρμογή στους Καποδιστριακούς δήμους.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, τα σχέδια στρατηγικού χαρακτήρα που παράγονται στο πλαίσιο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα όσον αφορά την εφαρμογή τους και ακολουθούν προκαθορισμένες προδιαγραφές που καθορίζουν τόσο την διαδικασία εκπόνησης όσο και την τελική δομή τους. Τα σχέδια αυτά σήμερα είναι οι Χωροταξικές Μελέτες διαφόρων τύπων, τα Ρυθμιστικά Σχέδια, τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και τα ΣΧΟΟΑΠ. Ο στρατηγικός τους χαρακτήρας τονίζεται ιδιαίτερα, τόσο στα νομοθετήματα που τα προβλέπουν, όσο και στις προδιαγραφές που τα περιγράφουν. Η έμφαση αυτή γίνεται μάλιστα εντονότερη στην αντιπαραβολή τους με τα «χαμηλότερα» επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (π.χ. Πολεοδομικές Μελέτες / Ρυμοτομικά Σχέδια, Πράξεις Εφαρμογής) που δεν έχουν στρατηγικό χαρακτήρα, είναι κυρίως σχεδιαστικά, και προϋπήρχαν των στρατηγικών σχεδίων σαν νομοθετική ρύθμιση (από το Π.Δ. 1923).

Στην περίπτωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που η αποτελεσματικότητά της θεωρείται ως κινητήριος μοχλός της αναπτυξιακής διαδικασίας της χώρας, αυτή δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο με όραμα, αποστολή, στρατηγική και σχέδια δράσης. Η ανάπτυξη, συνεπώς, είναι συνυφασμένη με τον προγραμματισμό, ωστόσο, τόσο ο Προγραμματισμός, όσο και η Στοχοθεσία δεν έχουν εμπεδωθεί στη διοικητική φιλοσοφία και πρακτική της χώρας μας, ενώ διεθνώς αναγνωρίζονται ως βασικοί όροι για την αποτελεσματική λειτουργία και αναπτυξιακή προοπτική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και της Δημόσιας Διοίκησης. Είναι μάλιστα εντυπωσιακό το γεγονός, πως κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, ορισμένες επιχειρήσεις του δημοσίου τομέα όπως ο Οργανισμοί Λιμένος Θεσσαλονίκης και Πειραιώς, αγνοούσαν εντελώς τις τεχνικές για καλύτερο σχεδιασμό και προγραμματισμό (Κέφης, 1995). Στην

Ελλάδα, με τους νόμους 3463/2006 και 3852/2010, ο Προγραμματισμός καθιερώνεται ως εργαλείο σχεδιασμού και ανάπτυξης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέσω των πενταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΥΠΕΣ 2013).

Συγκεκριμένα, ένα Επιχειρησιακό Πρόγραμμα:

- 1) Βοηθάει στη βελτίωση της λειτουργίας του ΟΤΑ και των εποπτευόμενων νομικών του προσώπων.
- 2) Αποτυπώνει τη στρατηγική της ηγεσίας, την αναλύει σε Πενταετές Πρόγραμμα Δράσης και την εξειδικεύει σε Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης.
- 3) Προγραμματίζει, παρακολουθεί και αξιολογεί τη δράση του ΟΤΑ.
- 4) Εξορθολογίζει την οικονομική διαχείριση και εμποδίζει την κατασπατάληση των πόρων.
- 5) Ενθαρρύνει τη συμμετοχή, εμπλέκοντας με σαφώς καθορισμένο τρόπο, κατά τη διαδικασία σύνταξής του τα όργανα λήψης αποφάσεων, τα υπηρεσιακά στελέχη, και φορείς και ομάδες πολιτών.
- 6) Μετράει στόχους, μέσω της αξιοποίησης συστήματος δεικτών επίδοσης (εισροών, εκροών και αποτελέσματος).
- 7) Διερευνά πλήθος πηγών χρηματοδότησης, αποτελώντας βάση για το σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων κυρίως αναπτυξιακού χαρακτήρα.

Όπως γίνεται αντιληπτό το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα αποτελεί ισχυρό εργαλείο επικοινωνίας, διασφαλίζοντας παράλληλα τη διεκδικητική ικανότητα του φορέα. Η απουσία ενός τέτοιου εργαλείου σχεδιασμού και προγραμματισμού αποτελεί εμπόδιο τόσο στην εξέλιξη του φορέα όσο και στη διαδικασία αυτορρύθμισης, όπου και όταν αυτή χρειάζεται.

Η Στοχοθεσία, από την άλλη μεριά, αποτελεί μια διαδικασία προσδιορισμού σαφών επιδιώξεων - επιδόσεων στα ανώτατα ιεραρχικά επίπεδα κάθε φορέα και εν συνεχεία, διάχυσης των γενικότερων αυτών επιδιώξεων υπό μορφή εξειδικευμένων δράσεων σε κάθε κατώτερο ιεραρχικό επίπεδο με ετήσια δέσμευση υλοποίησης. Υλοποιείται μέσω της εφαρμογής μέτρησης με δείκτες αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας προκειμένου να αξιολογηθούν οι υπηρεσίες ως προς την παρεχόμενη εξυπηρέτηση (ΥΠΕΣ, 2013).

Ειδικότερα δε, σε ό,τι αφορά στη Δημόσια Διοίκηση, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν.3230/04, αποσαφηνίζονται οι έννοιες αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα και ορίζονται ως εξής:

Αποτελεσματικότητα είναι η ικανότητα ενός δημόσιου φορέα να εκ-πληρώνει τους προγραμματισθέντες στόχους. Αποδοτικότητα είναι η ικανότητα του να επιτυγχάνει στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τους στόχους αυτούς με το μικρότερο δυνατό κόστος. Ωστόσο, η μείωση κόστους δεν αποτελεί πανάκεια, και κυρίως αν η πολιτική αυτή δεν εντάσσεται ως μέρος μίας ολοκληρωμένης στρατηγικής (Παπαδάκης, 2016).

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον Κέφη (2005β), τα διοικητικά στελέχη των επιχειρήσεων του δημοσίου τομέα θεωρούν ότι η επιτυχής πορεία της επιχείρησης είναι συνάρτηση της αποτελεσματικότητας, της παραγωγικότητας και της αποδοτικότητας. Μάλιστα, στην ίδια μελέτη σημειώνεται ότι το 80% των ερωτηθέντων θεωρεί ως πιο βασική προϋπόθεση ανάπτυξης της επιχείρησης την αποτελεσματικότητα. Παρότι οι έννοιες αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα διαφέρουν, αλληλοσχετίζονται. Όπως αναφέρουν οι Robbins et al (2012), ορισμένοι κυβερνητικοί φορείς επικρίνονται τακτικά επειδή ναι μεν είναι αρκετά αποτελεσματικοί, αλλά στερούνται σε μεγάλο βαθμό αποδοτικότητας. Επομένως, το καλό management επιδιώκει τόσο την επίτευξη στόχων (αποτελεσματικότητα) όσο και τη μέγιστη δυνατή αποδοτικότητα κατά την κατάκτησή τους.

Οι στόχοι καθορίζονται με τρόπο ώστε να είναι “SMART”:

- Συγκεκριμένοι (Specific).
- Μετρήσιμοι (Measurable).
- Συμφωνημένοι (Agreed).
- Ρεαλιστικοί (Realistic).
- Χρονικά Προσδιορισμένοι (Timed).

Για την αποτίμηση της Αποτελεσματικότητας και Αποδοτικότητας χρησιμοποιούνται δείκτες μέτρησης, οι οποίοι εξειδικεύονται περαιτέρω σε γενικούς και ειδικούς που ακολουθούν συγκεκριμένο τρόπο εφαρμογής, με καθορισμένη περιοδικότητα, όχι μεγαλύτερη του τριμήνου. Στην περίπτωση που υπάρχει απόκλιση δίνεται η δυνατότητα επανακαθορισμού ή τροποποίησης του ετήσιου χρονοδιαγράμματος.

Το σύστημα δεικτών επίδοσης του φορέα, δηλαδή η μέτρηση των στόχων, εμπεριέχεται στον Επιχειρησιακό Προγραμματισμό και αποτελεί ένα από τα στάδια υλοποίησής του, ενώ οι στόχοι του φορέα πρέπει να συνδέονται με τους πόρους που διαθέτει και να επιμερίζονται ανά

δραστηριότητα. Με την απουσία στοχοθεσίας όχι μόνον χάνεται ο προσανατολισμός, αλλά υπάρχει αδυναμία ελέγχου και στη συμμετοχή και επίδοση του ανθρώπινου δυναμικού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την απαξίωση του παραγόμενου έργου και ακόμα χειρότερα τον κίνδυνο στρεβλής αξιολόγησης του ανθρώπινου δυναμικού (ΥΠΕΣ, 2013).

Η πλημμελής λοιπόν εφαρμογή των εργαλείων του Προγραμματισμού και της Στοχοθεσίας, ακόμα και η μη εφαρμογή τους σε πολλές των περιπτώσεων³ έχουν οδηγήσει στην απαξίωσή τους ως σύγχρονα εργαλεία δημιουργίας νέων μοντέλων οργάνωσης της Δημόσιας Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Σήμερα, κάτω από τις παρούσες δημοσιονομικές συνθήκες, η Δημόσια Διοίκηση και η Τοπική Αυτοδιοίκηση οφείλουν να μεταθέσουν το κέντρο βάρους από το «τυχαίο» αποτέλεσμα στο «στοχευμένο», έτσι ώστε να αναδειχθούν σημαντικές πολιτικές, να ενισχυθεί η διαφάνεια, να συντονιστούν οι υπηρεσίες προς όφελος του εξορθολογισμού των δαπανών. Για να γίνει αυτό πρέπει να επαναξιολογηθούν τα διαθέσιμα εργαλεία και να ιεραρχηθούν οι προτεραιότητες. Σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο αυτό θα διαδραματίσουν οι αρμόδιες Διευθύνσεις Προγραμματισμού. Οι συντονισμένες ενέργειές τους μπορούν να οδηγήσουν στην εισαγωγή μόνιμων διαδικασιών και «κουλτούρας» προγραμματισμού σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και υπηρεσίες. Σε γενικότερα πλαίσια, η Δημόσια Διοίκηση οφείλει να στηριχτεί σε προτεραιότητες όπως η διοικητική αυτοτέλεια, η συγκεκριμένη αναπτυξιακή πολιτική, η αποκέντρωση στη λήψη αποφάσεων, ο εκσυγχρονισμός, η αναδιοργάνωση και η προσαρμογή στα νέα διεθνή τεχνικά και επιστημονικά πρότυπα ποιότητας (Κέφης, 2005β).

Επιπλέον, παθογένειες του παρελθόντος πρέπει να εξαλειφθούν όπου υφίστανται. Οι εργαζόμενοι στις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται από τις εκάστοτε διοικήσεις ως αντίπαλοι, αλλά και οι εργαζόμενοι δεν πρέπει να βλέπουν τα στελέχη των επιχειρήσεων ως ταξικούς εχθρούς. Για να επιτευχθεί αυτό, τα διοικητικά στελέχη πρέπει να διορίζονται σύμφωνα με τις αρχές της αξιοκρατίας και της αντικειμενικότητας, και όχι με βάση την εξυπηρέτηση κομματικών ή πολιτικών αναγκών (Κέφης, 1995).

³ Π.χ. του Προγραμματισμού στην Κεντρική Διοίκηση και της Στοχοθεσίας στην Αυτοδιοίκηση, βλ. παρ. 8 και 15 των αρ. 267 και 268 του ν.3852/10 αντίστοιχα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΗΜΕΡΑ

2.1 Τοπική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα - Πρόγραμμα Καλλικράτης: γενικές ρυθμίσεις και πρόνοιες

Μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του '80 το ελληνικό κράτος παρέμενε εξαιρετικά συγκεντρωτικό. Με την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1981 η κατάσταση αυτή άρχισε να αλλάζει. Ειδικότερα, το 1987 συγκροτούνται συνολικά 13 προγραμματικές περιφέρειες και στη συνέχεια το 1989 η Βουλή κυρώνει τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας (ΕΧΤΑ). Το 1994 οι παλιές νομαρχίες, οι οποίες αποτελούσαν την αποκεντρωμένη δομή του κράτους για 160 χρόνια, μετατράπηκαν σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Β΄ βαθμίδας με αιρετές αρχές (νομάρχης, νομαρχιακό συμβούλιο). Το 1997 τέθηκε σε εφαρμογή ένα σημαντικό μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα με το Ν.2539/1997 (Σχέδιο Καποδίστριας), με το οποίο συνενώθηκαν 5.825 δήμοι και κοινότητες σε 1.034. Τον ίδιο χρόνο με το Ν.2503/1997 επανακαθορίζονται οι λειτουργίες των προγραμματικών περιφερειών που μετατρέπονται σε βασική αποκεντρωμένη δομή του κράτους, με επικεφαλής το γενικό γραμματέα, ο οποίος διορίζεται από την κυβέρνηση.

Ο διοικητικός χάρτης της χώρας αλλάζει ριζικά το 2010, καθώς η θεσμική μεταρρύθμιση του «Καλλικράτη» με την εφαρμογή του νόμου 3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης) φέρνει πλέον την καθιέρωση δύο βαθμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ειδικότερα, ο Α΄ βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελείται από τους (325) Δήμους, οι οποίοι διοικούνται από το Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο, οι οποίοι εκλέγονται κάθε πέντε έτη με καθολική ψηφοφορία από τους μόνιμους εγγεγραμμένους κατοίκους, καθώς και από τα λοιπά συλλογικά (αποφασιστικά και γνωμοδοτικά) όργανα, όπως είναι η Εκτελεστική Επιτροπή, η Οικονομική Επιτροπή και άλλα, τα οποία θα εξετάσουμε αναλυτικά παρακάτω. Κάθε Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης χωρίζεται σε Δημοτικές Ενότητες. Η νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης με αυτό τον τρόπο προχώρησε σε αλλαγή της διοικητικής διαίρεσης της χώρας και επανακαθόρισε τις αυτοδιοικητικές μονάδες, καθώς και τον τρόπο εκλογής των οργάνων και τις αρμοδιότητές τους. Επίσης, δημιούργησε στον Β΄ βαθμό τις 13 αυτοδιοικητικές Περιφέρειες, με αιρετό Περιφερειάρχη και Περιφερειακό Συμβούλιο, ενώ σε επίπεδο αποκεντρωμένης κρατικής διοίκησης θέσπισε συνολικά 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, στις οποίες προΐστανται οι οικείοι

Γενικοί Γραμματείς, οι οποίοι και ασκούν τις αρμοδιότητες των παλαιών αποκεντρωμένων κρατικών Περιφερειών.

Σημειώνεται ότι οι αιρετές αρχές των νέων αυτοδιοικητικών θεσμών προέκυψαν από τις εκλογές του 2010, ενώ το νέο μεταρρυθμιστικό σχέδιο τέθηκε σε ισχύ από 1/1/2011.

Οι βασικές προβλέψεις είναι οι εξής:

- Συγχώνευση των νομικών προσώπων δήμων (άρ. 102-112) και περιφερειών (άρ. 194-203) και σύσταση νέων και λιγότερων σε αριθμό. Στόχος είναι η μείωση του αριθμού των νομικών προσώπων από 6.000 σε 1.500 (στο σύνολο της χώρας) καθώς και των μελών που συμμετείχαν στις διοικήσεις του από 40.000 σε 20.000 σε συνδυασμό με τον εν γένει εξορθολογισμό της λειτουργίας τους.
- Ένταξη των δήμων που παρουσιάζουν υψηλές δανειακές και άλλες υποχρεώσεις σε ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης (άρ. 262-263).
- Θέσπιση ειδικών προϋποθέσεων για σύναψη δανείων από τους δήμους και τις περιφέρειες (άρ. 264-265).
- Οργάνωση του αναπτυξιακού σχεδιασμού των δήμων με την υποχρέωση (άρ. 266-267) εκπόνησης Ετήσιων Προγραμμάτων Δράσης (ως εξειδικεύσεων των Πενταετών), εκπόνησης Πενταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, και κατάρτισης του ετήσιου προϋπολογισμού στο πρώτο τρίμηνο κάθε έτους.
- Οργάνωση του αναπτυξιακού σχεδιασμού των δήμων με την υποχρέωση (άρ. 268-269):
 - Κατάρτισης Πενταετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος εντός του πρώτου εννιάμηνου της περιφερειακής περιόδου (5 έτη).
 - Κατάρτισης του ετήσιου προϋπολογισμού στο πρώτο τρίμηνο κάθε έτους .
 - Υποβολής από την Οικονομική Επιτροπή προς το Περιφερειακό Συμβούλιο τριμηνιαίας έκθεσης σχετικά με την τήρηση του προϋπολογισμού.
- Πρόγραμμα Δι@ύγεια: Με το Ν.3861/2010 εισάγεται η υποχρέωση ανάρτησης στο διαδίκτυο, όλων των πράξεων της διοίκησης που είναι για δημοσίευση, προκειμένου να είναι εκτελεστές.

2.2 Πρόγραμμα Καλλικράτης: σύστημα διακυβέρνησης

Κάθε 5 χρόνια γίνονται οι δημοτικές και περιφερειακές αρχές με άμεση, καθολική ψηφοφορία. Σημειώνεται ότι η εκλογές αυτές γίνονται την ίδια ημέρα διενέργειας της ψηφοφορίας για την εκλογή των Ελλήνων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Ο Δήμος διοικείται από:

- Τον Δήμαρχο:

Ο δήμαρχος επικουρείται από τους αντιδήμαρχους, οι οποίοι είναι σύμβουλοι της πλειοψηφίας και τους ορίζει ο δήμαρχος. Σε δήμους που έχουν περισσότερους από έναν αντιδήμαρχους συγκροτείται υποχρεωτικά εκτελεστική επιτροπή, ο ρόλος της οποίας περιγράφεται παρακάτω.

- Το Δημοτικό Συμβούλιο:

Το Δημοτικό Συμβούλιο είναι το κατ'εξοχήν βουλευόμενο όργανο του δήμου και αποφασίζει για όλα τα θέματα που αφορούν το δήμο, εκτός από εκείνα που ανήκουν εκ του νόμου στην αρμοδιότητα του δημάρχου ή άλλου οργάνου του δήμου ή τα οποία το ίδιο το δημοτικό συμβούλιο μεταβίβασε σε επιτροπή του.

- Την Οικονομική Επιτροπή:

Η Οικονομική Επιτροπή αποτελείται αποκλειστικά από δημοτικούς συμβούλους και έχει ως κατεξοχήν αρμοδιότητα την παρακολούθηση και τον έλεγχο της οικονομικής λειτουργίας του δήμου.

- Την Επιτροπή Ποιότητας Ζωής (σε δήμους >10.000 κατ.):

Η επιτροπή ποιότητας ζωής είναι επίσης επιτροπή του δημοτικού συμβουλίου, η οποία έχει αποφασιστικές και εισηγητικές αρμοδιότητες σε θέματα ποιότητας ζωής, περιβαλλοντικά και πολεοδομικά.

- Την Εκτελεστική Επιτροπή:

Στην εκτελεστική επιτροπή μετέχουν ο δήμαρχος και οι αντιδήμαρχοι παρακολουθεί την εφαρμογή της δημοτικής πολιτικής σε όλους τους τομείς έχει την ευθύνη για την πιστή εκτέλεση του προϋπολογισμού, καταρτίζει και εισηγείται το τεχνικό πρόγραμμα του δήμου και έχει την ευθύνη υλοποίησής του, διατηρώντας εισηγητικές και συντονιστικές αρμοδιότητες (υπηρεσίες και νομικά πρόσωπα).

2.2.1 Αναπτυξιακές αρμοδιότητες των Δήμων

Σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν. 3643/2006) και το Νόμο του «Καλλικράτη» (Ν. 3852/2010), οι Δήμοι, που είναι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ βαθμού, έχουν αναπτυξιακές αρμοδιότητες στους ακόλουθους τομείς:

- στον τομέα της **Ανάπτυξης**, όπως είναι η προστασία και αξιοποίηση των τοπικών φυσικών πόρων, η προστασία και ανάπτυξη της φυτικής και της ζωικής παραγωγής, η κατασκευή και συντήρηση των δικτύων και των έργων τεχνικής υποδομής για τη στήριξη της τοπικής οικονομίας, η χορήγηση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων,
- στον τομέα της **Πολεοδομίας και του Περιβάλλοντος**, όπως είναι η προστασία και αναβάθμιση του φυσικού και του δομημένου περιβάλλοντος, η διαχείριση των υδάτινων πόρων, η εφαρμογή τοπικών πολεοδομικών σχεδίων, η έκδοση και ο έλεγχος εφαρμογής των οικοδομικών αδειών, η ανάπλαση υποβαθμισμένων περιοχών, η διαχείριση των στερεών αποβλήτων,
- στον τομέα της **Ποιότητας Ζωής και της Εύρυθμης λειτουργίας των Πόλεων**, όπως είναι η εξασφάλιση και διαρκής βελτίωση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στις πόλεις και τα χωριά, με την κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση των συστημάτων ύδρευσης και ηλεκτροφωτισμού των κοινοχρήστων χώρων και με τη δημιουργία χώρων πρασίνου και χώρων αναψυχής, ο καθορισμός και η εκμετάλλευση υπόγειων και υπέργειων χώρων στάθμευσης, η ρύθμιση της κυκλοφορίας, η δημοτική συγκοινωνία, η αδειοδότηση των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος,
- στον τομέα της **Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης**, όπως είναι η ίδρυση και λειτουργία παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, κέντρων ανοιχτής περίθαλψης ηλικιωμένων και δημοτικών κέντρων υγείας, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων για τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, η εφαρμογή προγραμμάτων δημόσιας υγιεινής, η καταβολή επιδομάτων σε ορισμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, η έκδοση τοπικών υγειονομικών διατάξεων,
- στον τομέα της **Παιδείας, του Πολιτισμού και του Αθλητισμού**, όπως είναι η κατασκευή και συντήρηση των σχολείων της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθηκών, η εφαρμογή προγραμμάτων διά βίου μάθησης, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων, η κατασκευή και η διαχείριση αθλητικών εγκαταστάσεων, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων μαζικού αθλητισμού.

2.2.2 Συμμετοχή των πολιτών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Επίσης, στο πλαίσιο του «Καλλικράτη» προβλέπεται η λειτουργία θεσμών άμεσης συμμετοχής των πολιτών στην τοπική αυτοδιοίκηση, τη δημοκρατική λογοδοσία και τον έλεγχο των λειτουργιών της.

Συγκεκριμένα:

- **Επιτροπή Διαβούλευσης**

Σε δήμους με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων και στις περιφέρειες καθιερώνεται η Επιτροπή Διαβούλευσης ως νέος θεσμός διαβούλευσης. Συγκροτείται από εκπροσώπους των πολιτών, των παραγωγικών τάξεων, της κοινωνίας των πολιτών, κ.λπ. και έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα. Η Επιτροπή Διαβούλευσης προσφέρει τη δυνατότητα συγκροτημένης, θεσμοποιημένης και ανοικτής συμμετοχής και ανταλλαγής επιχειρημάτων με εκπροσώπους της τοπικής κοινωνίας, οι οποίοι μέχρι πρότινος αναζητούσαν μεμονωμένα την πρόσβαση και επιρροή στην ηγεσία των ΟΤΑ.

- **Ο θεσμός του «Συμπαραστάτη» του Δημότη και της Επιχείρησης**

Με στόχο την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης τόσο σε δήμους όσο και σε περιφέρειες καθιερώνεται ο «συμπαραστάτης» του Δημότη και της Επιχείρησης ως νέος θεσμός εσωτερικής διαμεσολάβησης μεταξύ πολιτών, επιχειρήσεων και ΟΤΑ. Ειδικότερα, ο συμπαραστάτης θα έχει ως αποστολή, πέραν από την έγκαιρη καταπολέμηση της κακοδιοίκησης, τη διασφάλιση της αμεροληψίας των δημοτικών αρχών, τη βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών και των επιχειρήσεων, καθώς και την αποσυμφόρηση του δημάρχου και άλλων αιρετών οργάνων του δήμου από τη συσσώρευση αιτημάτων και παραπόνων των πολιτών.

- **Υποχρεωτική ανάρτηση όλων των αποφάσεων στο διαδίκτυο**

Πλέον όλες οι αποφάσεις των συλλογικών οργάνων των Δήμων και των Περιφερειών, καθώς και όλων των Νομικών τους Προσώπων υποχρεωτικά δημοσιεύονται στο διαδίκτυο, καθώς σε διαφορετική περίπτωση δεν ισχύουν. Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται η απόλυτη διαφάνεια, ο αποτελεσματικός δημόσιος έλεγχος και γίνεται παράλληλα εφικτή η ουσιαστική λογοδοσία των αυτοδιοικητικών αρχών.

- **Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών**

Με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, σε κάθε Δήμο συγκροτείται και λειτουργεί Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών, ως συμβουλευτικό όργανο του δήμου για την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών στην τοπική κοινωνία. Τα Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών

καταγράφουν και διερευνούν προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, οι οποίοι κατοικούν μόνιμα στην περιφέρεια του δήμου, με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Ως προς τη συμμετοχή των πολιτών, σημειώνεται ότι ο θεσμός του τοπικού δημοψηφίσματος προβλέπεται νομοθετικά από το 2006, ωστόσο δεν έχει ενεργοποιηθεί ακόμη. Προβλέπεται και υλοποιείται όμως η συμμετοχή των χρηστών σε ορισμένα νομικά πρόσωπα που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες (λ.χ. προστασία παιδικής ηλικίας, ηλικιωμένων, κ.ά.).

Το κράτος ασκεί εποπτεία στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας (άρθρο 102 παρ. 4). Η διοικητική εποπτεία ασκείται στις πράξεις των ΟΤΑ και στα πρόσωπα που αποτελούν τα όργανά τους. Η εποπτεία επί των πράξεων ασκείται από τον Ελεγκτή Νομιμότητας, ανεξάρτητο όργανο, η δε εποπτεία επί των προσώπων (πειθαρχικός έλεγχος) ασκείται επίσης από τον Ελεγκτή Νομιμότητας, εκτός από την περίπτωση της παύσης για λόγους δημοσίου συμφέροντος των δημοτικών ή περιφερειακών αιρετών, οπότε ασκείται από τον Υπουργό Εσωτερικών. Επιπλέον ο Ελεγκτής Νομιμότητας μπορεί να επιβάλλει τις ποινές της αργίας και της έκπτωση σε αιρετά όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης εάν αυτά παραβούν το καθήκον τους.

Με τη μεταρρύθμιση του «Καλλικράτη» θεσμοθετήθηκε, εξάλλου, και ένα εντελώς νέο σύστημα εποπτείας των πράξεων των δήμων, περιφερειών και των νομικών τους προσώπων και πειθαρχικού ελέγχου των αιρετών. Η γενική αρχή που διέπει το καθεστώς της εποπτείας των δήμων και περιφερειών αλλά και των νομικών τους προσώπων είναι ότι ασκείται από το Κράτος και συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας των πράξεών τους και σε πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών. Η εποπτεία αυτή δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, ούτε να θίγει τη διοικητική και την οικονομική αυτοτέλειά τους.

Για την εποπτεία και τον πειθαρχικό έλεγχο ιδρύεται στην έδρα κάθε Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ, που αποτελεί αποκεντρωμένη υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό. Η Υπηρεσία αυτή είναι αρμόδια για τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των ΟΤΑ και για τον πειθαρχικό έλεγχο των αιρετών κατά το άρθρο 102 παράγραφος 4 του Συντάγματος και μπορεί να εκδίδει οδηγίες αυτεπαγγέλτως, με σκοπό τη διασφάλιση της νομιμότητας στη δράση τους. Σε κάθε Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ συνιστάται θέση Προϊσταμένου αυτής, που φέρει τον τίτλο

«Ελεγκτής Νομιμότητας». Ο Ελεγκτής Νομιμότητας είναι ανώτατος υπάλληλος που διορίζεται με πενταετή θητεία και διαθέτει συγκεκριμένα προσόντα, που καθορίζονται αποκλειστικά στο νόμο.

2.3 Πρόγραμμα Καλλικράτης: αρμοδιότητες και πόροι

Οι δήμοι σήμερα ασκούν ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων οι οποίες εντάσσονται στους ακόλουθους τομείς:

- Ανάπτυξης
- Περιβάλλοντος
- Ποιότητας ζωής των πολιτών και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων
- Απασχόλησης
- Κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης
- Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού
- Αγροτικής Ανάπτυξης, Κτηνοτροφίας, Αλιείας
- Πολιτικής προστασίας και Κρατικών Υποθέσεων

Στο πεδίο ευθύνης των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ μεταφέρθηκαν σταδιακά τις τελευταίες δεκαετίες αρμοδιότητες που αποτελούσαν αποστολή του κράτους, και ειδικότερα

- Οι προνοιακές δράσεις (προγράμματα κοινωνικής μέριμνας και φροντίδας).
- Η σύσταση και λειτουργία βρεφονηπιακών - παιδικών σταθμών.
- Η πολιτική προστασία.
- Η συντήρηση σχολικών μονάδων και οι σχολικές επιτροπές.
- Τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ).
- Τα λιμενικά ταμεία.
- Τα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος.
- Η δημοτική αστυνομία.

Οι δήμοι στην Ελλάδα μπορούν να ασκούν τις αρμοδιότητές τους με:

- Συμβάσεις διαδημοτικής και διαβαθμιδικής συνεργασίας (άρθρο 99 Ν.3852/2010)
- Συμβάσεις συνεργασίας φορέων ΤΑ ειδικά για εκτέλεση έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, επίσης για βεβαίωση και είσπραξη τελών, δικαιωμάτων, εισφορών και προστίμων (223 ΔΚΚ)
- Συμπράξεις με τον ιδιωτικό τομέα για την εκτέλεση έργων και την παροχή υπηρεσιών (224 ΔΚΚ)

- Προγραμματικές Συμβάσεις
- Σύσταση δημοτικού συνδέσμου
- Διοικητική υποστήριξη (άρθρο 95 παρ. 2 Ν.3852/2010) από άλλο μεγαλύτερο δήμο.

Σημειώνεται ότι από τις παραπάνω μορφές, οι πλέον διαδεδομένες είναι εκείνες των προγραμματικών συμβάσεων και της διοικητικής υποστήριξης (από το 2011), ενώ αντίθετα η διάδοση των άλλων μορφών παραμένει εξαιρετικά περιορισμένη.

Οι δήμοι προκειμένου να ασκήσουν αποτελεσματικά τις αρμοδιότητές τους μπορούν επίσης να συστήνουν νομικά πρόσωπα. Κάθε δήμος μπορεί να έχει έως 2 ΝΠΔΔ. Ένα ΝΠΔΔ για τους τομείς κοινωνικής προστασίας, αλληλεγγύης και παιδείας, και ένα ΝΠΔΔ για τους τομείς πολιτισμού, αθλητισμού και περιβάλλοντος.

Επιπλέον, από την 1.1.2011 οι νέοι δήμοι μπορεί να έχουν μόνο τις ακόλουθες επιχειρήσεις:

- μία (1) κοινωφελή επιχείρηση
- μία (1) δημοτική επιχείρηση ύδρευσης αποχέτευσης
- μία (1) επιχείρηση με ειδικό σκοπό τη λειτουργία ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού, εφόσον λειτουργούσαν αντίστοιχες επιχειρήσεις στους συνενωμένους δήμους, και
- μία (1) δημοτική ανώνυμη εταιρεία του άρθρου 266 ΚΔΚ (μονομετοχική για αξιοποίηση περιουσίας), εφόσον είχαν συσταθεί τέτοιες εταιρείες στους συνενούμενους δήμους.

Επίσης, οι νέοι Δήμοι μπορούν να συνιστούν ή να συμμετέχουν σε άλλες Ανώνυμες Εταιρείες (ΑΕ) εφόσον αυτές είχαν συσταθεί πριν την ισχύ του Ν. 3870/2010.

Μέχρι την μεταρρύθμιση του «Καλλικράτη», οι δήμοι διέθεταν πολλές χιλιάδες νομικά πρόσωπα και χιλιάδες επιχειρήσεις. Αυτός ο οργανωτικός κατακερματισμός καταργούσε τη διαφάνεια και τη λογοδοσία, ενώ πολύ συχνά γινόταν σπατάλη πόρων και αδικαιολόγητα πολλές προσλήψεις προσωπικού. Έτσι, μετά τη μεταρρύθμιση, οι δήμοι αναγκάστηκαν να μειώσουν ριζικά τον αριθμό των νομικών τους προσώπων και των επιχειρήσεών τους, σε μια προσπάθεια εξορθολογισμού του χαώδους οργανωτικού τοπίου που είχε δημιουργηθεί στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Ως προς τα οικονομικά της αυτοδιοίκησης, σημειώνεται ότι οι δήμοι και οι περιφέρειες επιχορηγούνται με πόρους που τους μεταβιβάζονται από τον κρατικό προϋπολογισμό ως εξής⁴:

- **Περιφέρειες**
 - Το 4% από το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.).
 - Το 2,4% από το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.).
- **Δήμοι**
 - Το 20% από το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.).
 - Το 12% από το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.).
 - Το 50% από το Φόρο Ακίνητης Περιουσίας.

Συνολικά, η τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα δαπανά μόλις το 2,8% του ΑΕΠ και συγκεντρώνει το 5,6% των δημοσίων δαπανών. Ως προς τα έσοδα, οι δήμοι διαθέτουν ίδιους πόρους σε ποσοστό μεγαλύτερο από το 30%, ενώ το σύνολο σχεδόν των εσόδων των περιφερειών προέρχεται από κρατικές επιχορηγήσεις.

2.4 Πρόγραμμα Καλλικράτης: Μεταρρυθμίσεις στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Με το Πρόγραμμα Καλλικράτης επιχειρήθηκε ο συνολικός επανασχεδιασμός των υπο-εθνικών επιπέδων διακυβέρνησης, τόσο της αυτοδιοίκησης όσο και της αποκεντρωμένης διοίκησης. Για πρώτη φορά αντιμετωπίστηκαν ενιαία και συνεκτικά οι δύο βαθμοί αυτοδιοίκησης, που πλέον συγκροτούν οι Δήμοι και οι Περιφέρειες, καθώς και η αποκεντρωμένη κρατική διοίκηση που συγκροτούν οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις.

Στο πλαίσιο αυτό, θεμελιώνεται η αιρετή Περιφερειακή αυτοδιοίκηση με τη σύσταση των 13 αιρετών Περιφερειών στα όρια των παλαιών 13 κρατικών Περιφερειών. Αντικαθιστά τις 76 διοικητικές ενότητες του β' βαθμού αυτοδιοίκησης, δηλαδή τις 54 Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, συμπεριλαμβανομένων και των νομαρχιακών διαμερισμάτων, τις 3 διευρυμένες Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και τα 19 Επαρχεία. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν συνενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων στη βάση ενιαίων και αντικειμενικών κριτηρίων,

⁴ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τη μελέτη «Διάχυση αποτελεσμάτων και ενεργειών του Ευρωπαϊκού δικτύου επιχειρησιακών προγραμμάτων για τη διοικητική μεταρρύθμιση», παραδοτέο 1: Μελέτη για την τοπική διακυβέρνηση στις χώρες της ε.ε. και ανάδειξη καλών πρακτικών, ΕΠ “Διοικητική Μεταρρύθμιση”.

θεμελιώνοντας έτσι, 325 νέους ισχυρούς Δήμους (στη θέση των 910 Δήμων και των 124 Κοινοτήτων), που αποτελούν τη σταθερή διοικητική διαίρεση της χώρας. Επίσης, από 1.1.2011 λειτουργούν 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις στη θέση των πρώην 13 κρατικών Περιφερειών, οι οποίες ασκούν πλέον αμιγώς κρατικά καθήκοντα και υποθέσεις, σύμφωνα με τις επιταγές του Συντάγματος. Τέλος στη θέση των πρώην 13 κρατικών διοικητικών περιφερειών συστάθηκαν 7 νέες Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, ως προεκτάσεις της κεντρικής διοίκησης.

Η αναδιοργάνωση της περιφερειακής αποκέντρωσης και των υπο-εθνικών επιπέδων υπαγορεύτηκε κυρίως από το διεθνή ανταγωνισμό για την ανάπτυξη των Περιφερειών και την καλύτερη αξιοποίηση των πόρων που προέρχονται από την περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεδομένου ότι σε αυτές μεταφέρεται η αρμοδιότητα του αναπτυξιακού προγραμματισμού από τις πρώην κρατικές περιφέρειες. Οι σχετικές ρυθμίσεις βρίσκονται σε αρμονία με τους Συνταγματικούς κανόνες της χώρας, τα αναπτυξιακά προγράμματα που υλοποιούνται στην Ελλάδα, τους κανονισμούς των διαρθρωτικών ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και τις βασικές κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού.

Όπως προαναφέρθηκε, με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» επανασυστάθηκε εκ νέου η Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση με λιγότερους και ισχυρότερους δήμους σε όλη τη χώρα, ικανούς να ανταποκριθούν στις σύγχρονες απαιτήσεις και να υποδεχθούν διευρυμένες αρμοδιότητες, ιδίως στους τομείς, όπως της παιδείας, της πρόνοιας, της υγείας, της απασχόλησης, και της πολεοδομίας.

Σε αυτή τη βάση, με πρόσθετο κριτήριο την αρχή της εγγύτητας των παρεχόμενων στον πολίτη υπηρεσιών και με γνώμονα το χαρακτήρα της υπόθεσης ως τοπικής, κατά συνεκτίμηση των διευρυμένων διοικητικών ορίων των νέων Δήμων, απονέμεται σειρά πρόσθετων αρμοδιοτήτων. Σημειώνεται ότι οι αρμοδιότητες αυτές ασκούνταν μέχρι την εφαρμογή της μεταρρύθμισης από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στον τομέα των πολεοδομικών εφαρμογών, στον αγροτικό τομέα, στον αναπτυξιακό, στη λειτουργική υποστήριξη των σχολικών δομών, στον τομέα του περιβάλλοντος, καθώς και σ' εκείνο της εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων.

Συνοπτικά, στους δήμους προβλέπεται άσκηση πρόσθετων αρμοδιοτήτων στους τομείς που ήδη δραστηριοποιούνταν με βάση τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν.3463/2006):

- Αλιείας

- Γεωργικής Ανάπτυξης
- Έγγειων βελτιώσεων
- Κτηνιατρικές
- Πολεοδομικές
- Παιδείας
- Υγείας
- Κοινωνικής Πρόνοιας
- Τουρισμού
- Πολιτικής Προστασίας
- Τεχνικών θεμάτων και Μελετών

Ένας σημαντικός αριθμός των νέων αρμοδιοτήτων ασκείται από την 1/1/2011, ενώ άλλες από την 1/7/2011. Επιπλέον, προβλέπεται ένας σημαντικός αριθμός που μεταφέρεται από 1/1/2013, ιδίως αρμοδιότητες του τομέα αγροτικής ανάπτυξης. Ειδικά για τους νησιωτικούς δήμους των Περιφερειών Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου και Ιονίου μεταβιβάζονται με το άρθρο 204 από την 1/1/2013 (μέχρι τότε θα ασκούνται από την περιφέρεια) επιπλέον αρμοδιότητες που υπάγονται στους τομείς:

- Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Αλιείας,
- Φυσικών Πόρων, Ενέργειας και Βιομηχανίας,
- Απασχόλησης, Εμπορίου και Τουρισμού,
- Μεταφορών και Επικοινωνιών, και
- Έργων, Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος.

Υπό τις περιστάσεις αυτών των αρμοδιοτήτων και με καταληκτική ημερομηνία την 1-1-2012, κάθε δήμος υποχρεούται να έχει στο οργανόγραμμά του κατ' ελάχιστον, τις εξής διοικητικές μονάδες:

- Προγραμματισμού και Ανάπτυξης
- Οικονομική Υπηρεσία
- Τεχνική Υπηρεσία
- Υπηρεσία Τεχνολογίας, Πληροφορικής και Επικοινωνιών
- Διαφάνειας
- Νομικής Υποστήριξης
- Διοίκησης – Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού

- Άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής
- Περιβάλλοντος – Κοινωνικής Προστασίας
- Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού, Νέας Γενιάς
- Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Αλιείας (εφόσον ασκούνται αντίστοιχες αρμοδιότητες).

Επιπλέον, κάθε δήμος μπορεί να οργανώνει ειδικό αυτοτελές γραφείο για την παροχή ειδικής διοικητικής βοήθειας σε άτομα που έχουν αντικειμενική αδυναμία πρόσβασης στις υπηρεσίες.

Για να δοθεί η δυνατότητα πραγματοποίησης της ανωτέρω δέσμευσης, έγιναν ή/και είναι εν εξέλιξη επιπλέον οι εξής διοικητικές ενέργειες:

- Εθελούσιες μετατάξεις προσωπικού από τις πρώην περιφέρειες και νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις προς τους δήμους
- Υποχρεωτικές μετατάξεις προσωπικού από τις περιφέρειες και τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις προς τους δήμους
- Μέχρι 31-12-2012, προβλέπεται η παροχή διοικητικής υποστήριξης προς δήμους που έχουν ελλείψεις σε προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή.

Ως προς την παροχή διοικητικής υποστήριξης σημειώνεται: Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων που μεταφέρονται από 1/1/2011 στο σύνολό τους στους δήμους (πολεοδομικές αρμοδιότητες, καθώς και αρμοδιότητες σχετικές με την καταβολή προνοιακών επιδομάτων) αλλά και για τις τεχνικές υπηρεσίες, θα παρέχεται διοικητική υποστήριξη στους δήμους που δεν διαθέτουν την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή και το προσωπικό για να τις ασκήσουν. Για το σκοπό αυτό, το προσωπικό που ασκούσε τις αρμοδιότητες αυτές στις καταργηθείσες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και το προσωπικό των τεχνικών υπηρεσιών δήμων και κοινοτήτων (ΤΥΔΚ) των πρώην κρατικών περιφερειών, μετατάσσεται υποχρεωτικά σύμφωνα με το άρθρο 257 παρ. 2α και 258 του «Καλλικράτη», στο δήμο της έδρας του νομού, η στο δήμο στα όρια του οποίου λειτουργούσε η καταργηθείσα αποκεντρωμένη υπηρεσία της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης ή της ΤΥΔΚ.

Με την ανασυγκρότηση του δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης σε λιγότερες και ισχυρότερες μονάδες, οι Περιφέρειες αναλαμβάνουν:

- Τις υπηρεσίες και αρμοδιότητες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων που καταργήθηκαν, εκτός από εκείνες οι οποίες μεταφέρονται στους Δήμους.

- Σημαντικές αρμοδιότητες που ασκούνταν από την Κρατική Περιφέρεια, με εξαίρεση όσες πρέπει να παραμείνουν στα αποκεντρωμένα όργανα του κράτους λόγω της ενότητας της κρατικής πολιτικής, σε ολόκληρη την επικράτεια, όπως τα θέματα χωροταξίας - πολεοδομίας, δασικής και μεταναστευτικής πολιτικής. Η Περιφέρεια γίνεται ο βασικός πυλώνας του αναπτυξιακού προγραμματισμού, ενώ κομβικός καθίσταται ο ρόλος της ως προς τα έργα και τις υποδομές. Βασική προϋπόθεση είναι η επαρκής στελέχωσή της, αλλά και η αξιοποίηση της πείρας και της τεχνογνωσίας που έχουν αποκτήσει μέχρι σήμερα οι αντίστοιχες υπηρεσίες των κρατικών Περιφερειών, ορισμένες από τις οποίες μεταφέρονται, μαζί με το προσωπικό τους και τους πόρους τους, στις νέες Περιφέρειες.

Προς διασφάλιση της συστηματικής παράθεσης των αρμοδιοτήτων τις οποίες ασκεί η Περιφέρεια επιχειρήθηκε η ένταξη τούτων, κατά συναφείς τομείς. Οι τομείς αυτοί επικεντρώνονται στους εξής άξονες:

- Προγραμματισμού – Ανάπτυξης
- Γεωργίας - Κτηνοτροφίας
- Φυσικών Πόρων – Ενέργειας – Βιομηχανίας
- Απασχόληση – Εμπορίου – Τουρισμού
- Μεταφορών – Επικοινωνιών
- Έργων – Χωροταξίας – Περιβάλλοντος
- Υγείας
- Παιδείας – Πολιτισμού – Αθλητισμού
- Πολιτικής Προστασίας και Διοικητικής Μέριμνας.

Εν ολίγοις, οι αυτοδιοικούμενες Περιφέρειες καθίστανται οι κύριοι πυλώνες της αναπτυξιακής πολιτικής. Στο πλαίσιο καθορισμού των ανωτέρω τομέων προκρίθηκε η μεθοδολογία της εξειδικευμένης παράθεσης των ασκούμενων αρμοδιοτήτων αντί της γενικόλογης θεματικής αναφοράς, σε ενδεικτικό επίπεδο υπό την έννοια ότι δια του τρόπου αυτού δημιουργείται και τεκμήριο άσκησης κάθε υπερτοπικού χαρακτήρα αρμοδιότητας από την Περιφέρεια, εφόσον δεν έχει ανατεθεί, δια τυπικού ή ουσιαστικού νόμου στην αποκεντρωμένη Κρατική Διοίκηση ή το δήμο.

2.5 Χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Αναπτυξιακός Προγραμματισμός

Σύμφωνα με τη μελέτη Οι ΟΤΑ σε αριθμούς (ΚΕΔΕ, 2010) προκύπτουν τα εξής στοιχεία σχετικά με τη χρηματοδότηση των ΟΤΑ:

- Τα έσοδα των ΟΤΑ προέρχονται σε ποσοστό πάνω από 50% από τις κρατικές επιχορηγήσεις
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των τακτικών εσόδων προέρχεται από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ) και τα ανταποδοτικά τέλη
- Τα τακτικά έσοδα των ΟΤΑ, ενώ βάσει του Ν.1828/89 θα έπρεπε να χαρακτηρίζονται από σταθερότητα, ώστε να επιτρέπουν το σωστό προγραμματισμό στους ΟΤΑ, παρουσιάζουν αρκετές διακυμάνσεις
- Το μεγαλύτερο ποσό των εκτάκτων εσόδων προέρχεται από τις επιχορηγήσεις για λειτουργικές δαπάνες (Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης - ΣΑΤΑ), το μερίδιο δηλαδή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
- Τα φορολογικά έσοδα δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη δυναμικότητα, καταλαμβάνοντας πολύ μικρό ποσοστό σε σχέση με τα συνολικά έσοδα
- Τα έσοδα από ανταποδοτικά τέλη παρουσιάζουν μια σχετικά φθίνουσα πορεία με μικρή ανάκαμψη το 2005, αλλά μεγαλύτερη δυναμικότητα σε σχέση με τα φορολογικά έσοδα
- Τα έσοδα από δάνεια διαφοροποιούνται αρκετά ανάλογα με το έτος που εξετάζουμε και το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών, αφορά δάνεια που συνάπτονται με το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
- Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός, ότι οι μικροί πληθυσμιακά δήμοι παρουσιάζουν πολύ μεγαλύτερη εξάρτηση από τις κρατικές επιχορηγήσεις και πολύ λιγότερες δυνατότητες άντλησης τοπικών πόρων από τους πολίτες.

Επίσης, τα φορολογικά έσοδα διαρθρώνονται από τη συμμετοχή πολλών μικρών φόρων, ορισμένοι από τους οποίους παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαμηλή απόδοση. Ενδεικτικά αναφέρεται ο φόρος ακάλυπτων χώρων που η συμμετοχή του κυμαίνεται από 0,0% έως 0,2%, ενώ οι φόροι με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στα συνολικά φορολογικά έσοδα είναι ο φόρος ηλεκτροδοτούμενων ακινήτων, που η συμμετοχή του κυμαίνεται από 15,3% το 1998 έως 41% το 2005, και ο φόρος ζύθου με μέγιστη τιμή το 10,8% και ελάχιστη το 7,6%.

Τέλος, σχετικά με τα έσοδα από ανταποδοτικά τέλη, τα τέλη καθαριότητας και φωτισμού συμμετέχουν στα συνολικά έσοδα από τέλη, με ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό που κυμαίνεται αυξητικά από 65% έως 68%. Έπειτα, σχετικά υψηλό ποσοστό παρουσιάζουν τα τέλη ύδρευσης,

άρδευσης και αποχέτευσης με ποσοστό που κυμαίνεται με φθίνοντα ρυθμό από 14,6% έως 9,4%. Επιπλέον, αντίστοιχα με τους φόρους, κάποια επιβαλλόμενα τέλη θα μπορούσαν να καταργηθούν, καθώς η συμμετοχή τους στα συνολικά ανταποδοτικά τέλη είναι ελάχιστη, όπως συμβαίνει με το τέλος ελεγχόμενης στάθμευσης που η συμμετοχή του κυμαίνεται από 0,5% έως 1,1% το μέγιστο.

Ως προς τα συνολικά έσοδα των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, τα τέλη και δικαιώματα συμμετέχουν περίπου κατά το 1/5, συγκεκριμένα 20,67%, ενώ τα φορολογικά έσοδα και τα έσοδα από δανεισμό συμμετέχουν σε πολύ μικρό ποσοστό, ήτοι 2,37% και 4,97% αντίστοιχα. Όσον αφορά στις κρατικές επιχορηγήσεις για λειτουργικές δαπάνες (ΚΑΠ) και για επενδυτικές δαπάνες (ΣΑΤΑ), συμμετέχουν στα συνολικά δημοτικά έσοδα με ποσοστό 42,67%. Τα παραπάνω υποδεικνύουν ότι, για την υλοποίηση της φορολογικής αποκέντρωσης και την ενίσχυση της οικονομικής αυτοδυναμίας των ΟΤΑ, κρίνεται αναγκαία η μείωση των κρατικών επιχορηγήσεων ώστε να ελαχιστοποιηθεί στο μέγιστο δυνατό η εξάρτηση των ΟΤΑ από το κεντρικό κράτος καθώς και η αύξηση των φορολογικών εσόδων.

Επιπλέον, προκύπτει ότι οι σημαντικότερες πηγές χρηματοδότησης των τακτικών εσόδων είναι οι ΚΑΠ και τα ανταποδοτικά τέλη, καθώς τα ποσοστά συμμετοχής τους είναι αντίστοιχα 41% και 40,33%. Σχεδόν το σύνολο των τακτικών εσόδων προέρχεται από τις δύο παραπάνω πηγές, καθώς το άθροισμα των ποσοστών συμμετοχής τους στα τακτικά έσοδα, ξεπερνάει το 80%. Αναλόγως, όσον αφορά στα έκτακτα έσοδα, χρηματοδοτούνται κυρίως από τις επιχορηγήσεις για επενδυτικές δαπάνες, καθώς το ποσοστό συμμετοχής τους είναι άνω του 60%, ενώ η συμμετοχή του δανεισμού στα έκτακτα αλλά και στα συνολικά έσοδα παρατηρούμε ότι κυμαίνεται καθώς ενώ εξετάζουμε τρία συναπτά έτη δεν παρουσιάζει σταθερή πορεία.

Συνοπτικά, τα έσοδα της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα προκύπτουν από τις εξής βασικές πηγές:

- Έσοδα από φόρους: 3,95%
- Έσοδα από περιουσία: 3,94%
- Έσοδα από τέλη και πωλήσεις: 28,74%
- Κρατικές επιχορηγήσεις: 53,36%

Σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν. 3643/2006) και το Νόμο του «Καλλικράτη» (Ν. 3852/2010) ο Δήμος εκπονεί το πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμά του, το οποίο περιλαμβάνει τα έργα και τις δράσεις του, που αφορούν όλους τους τομείς της τοπικής ανάπτυξης. Το Πρόγραμμα αυτό εξειδικεύεται κάθε χρόνο σε Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης.

Σήμερα, πλέον, μετά τον «Καλλικράτη» και τα τέσσερα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Α', Β', Γ' και ΕΣΠΑ), είναι αναγκαία η επικαιροποίηση των διατάξεων του Ν. 1622/1986 που αφορούν τον «δημοκρατικό προγραμματισμό», ώστε το τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα, το οποίο πρέπει να εκπονείται στο πλαίσιο των διαδικασιών του μεσοχρόνιου αναπτυξιακού προγραμματισμού σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Δημοτικού Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο (Υ.Α. 18183/2.4.2007 / ΦΕΚ 206 Α') το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα περιλαμβάνει τα ακόλουθα κεφάλαια :

1. Στρατηγικός σχεδιασμός: Περιγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης. Στρατηγική του ΟΤΑ και αναπτυξιακές προτεραιότητες.
2. Επιχειρησιακός Προγραμματισμός: Στόχοι και δράσεις. Τετραετής προγραμματισμός των δράσεων.
3. Οικονομικός προγραμματισμός και δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Επίσης, το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο (Π.Δ. 185/12.9.2007 / ΦΕΚ 221 Α') περιγράφει τα όργανα και τις διαδικασίες κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων των ΟΤΑ α' βαθμού.

Προκειμένου ο Δήμος να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των λειτουργιών προγραμματισμού είναι απαραίτητο να συγκροτήσει με τον Οργανισμό Εσωτερικών Υπηρεσιών του, μια οργανική μονάδα αναπτυξιακού προγραμματισμού και το ανθρώπινο δυναμικό του (αιρετοί και υπάλληλοι) να αναπτύξει μια σύγχρονη προγραμματική κουλτούρα.

Τα έργα και οι δράσεις τοπικής ανάπτυξης των Δήμων μπορεί να χρηματοδοτηθούν από τις ακόλουθες πηγές :

- από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ) της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ιδίως από την ΣΑΤΑ, καθώς και από τους ίδιους πόρους των Δήμων,

- από το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) που το διαχειρίζονται τα Υπουργεία, εφόσον έχει ενταχθεί σε αυτό η χρηματοδότηση έργων και δράσεων τοπικής σημασίας,
- από τα ειδικά προγράμματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως ήταν το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ) Ι και ΙΙ, το Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΠΤΑ) και το Πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ»,
- από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα της προγραμματικής περιόδου 2014–2020 και ιδίως από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ).

Την περίοδο της μεταπολίτευσης αναπτύχθηκε σημαντικό νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο χωρίς όμως την απαραίτητη χρηματοδοτική υποστήριξη. Τα κυριότερα αίτια για την συγκεκριμένη κατάσταση αφορούν τον σύντομο εκλογικό κύκλο και ως εκ τούτου, την απουσία μακροχρόνιου στρατηγικού σχεδιασμού και την αδυναμία εφαρμογής του κανονιστικού πλαισίου λόγω του ελλιπούς πλαισίου δημοσίου μανάτζμεντ στην Ελλάδα. Η απουσία επιστημονικής υποστήριξης και τεκμηρίωσης των ΟΤΑ και η ανάπτυξη πελατειακών δικτύων επίσης υπονόμευσαν τις οποιαδήποτε μεταρρυθμιστικές προσπάθειες. Οι δεκαετίες του 1980 και 1990 χαρακτηρίστηκαν από τη χρηματοδότηση δράσεων κοινωνικής πολιτικής από τα Κοινοτικά Προγράμματα, ενώ η δεκαετία του 2000 από τη χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου για έργα αστικής ή αγροτικής ανάπτυξης, δίκτυα διαπεριφερειακής συνεργασίας και δράσεις αξιοποίησης των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

Στην Ελλάδα της κρίσης, το κρίσιμο στοίχημα για την τοπική αυτοδιοίκηση είναι να ξεπεράσει τις αγκυλώσεις του παρελθόντος και να αξιοποιήσει τους περιορισμένους οικονομικούς πόρους της, να αξιοποιήσει τις ευρύτερες δυνατές οικονομικές και κοινωνικές συνεργασίες, την ευρηματικότητα και δημιουργικότητα των στελεχών της, την οργανωτική και διοικητική ικανότητα του προσωπικού της, και τις εθελοντικές οργανώσεις του τόπου της, προκειμένου να συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον κοινωνικό και τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας σε τοπικό επίπεδο, αλλά και στη διατήρηση των υπηρεσιών της προς τους πολίτες. Με τον τρόπο αυτό θα κατορθώσει να συμβάλλει στην τοπική οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

2.6 Συμπράξεις Δημόσιου - Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) και Τοπική Αυτοδιοίκηση

Οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) είναι συμβάσεις οι οποίες συνάπτονται μεταξύ ενός δημόσιου φορέα και ενός ιδιωτικού, με σκοπό την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών. Ως επί το πλείστον έχουν μακροχρόνιο ορίζοντα. Σε μία ΣΔΙΤ ο ιδιωτικός φορέας αναλαμβάνει το σύνολο ή μέρος του κόστους υλοποίησης του έργου και ένα σημαντικό μέρος των κινδύνων που σχετίζονται με την κατασκευή και λειτουργία του. Ο δημόσιος τομέας από την πλευρά του επικεντρώνεται στον καθορισμό των σχεδιαστικών, τεχνικών και λειτουργικών απαιτήσεων του έργου και αποπληρώνει τους ιδιώτες είτε με τμηματικές καταβολές από την πλευρά του Δημοσίου συνδεδεμένες με τη διαθεσιμότητα του έργου και την τήρηση των προδιαγραφών λειτουργίας του, είτε με απευθείας καταβολές από τους τελικούς χρήστες. Με τις ΣΔΙΤ επιχειρείται η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην υλοποίηση έργων ή στην παροχή υπηρεσιών, με σκοπό όχι μόνο την εξασφάλιση πρόσθετων πόρων, αλλά και την αξιοποίηση προς όφελος των πολιτών, της τεχνογνωσίας και του ανθρώπινου δυναμικού που διαθέτει, των ικανοτήτων του να καινοτομεί και να διαχειρίζεται αποτελεσματικά σύνθετα έργα.

Από τις Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα προκύπτουν σημαντικά οφέλη για τους ΟΤΑ τα οποία αναφέρονται συνοπτικά στη συνέχεια:

- Εξασφάλιση της πρόσβασής της Τοπική Αυτοδιοίκησης σε ένα φάσμα ειδικοτήτων του ιδιωτικού τομέα που της επιτρέπει να παρέχει αποτελεσματικότερες και λιγότερο δαπανηρές υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα την έγκαιρη και αποτελεσματική ολοκλήρωση των προγραμματισμένων έργων, τον έλεγχο και το περιορισμό του κόστους τους, την αποτελεσματική εποπτεία της εκτέλεσης των έργων κ.ά.
- Ανάλυση από τον ιδιωτικό τομέα μιας σειράς από κινδύνους, τους οποίους στο πλαίσιο μιας παραδοσιακής δημόσιας σύμβασης θα τους αναλάμβανε ο δημόσιος τομέας.
- Μη επιβαρύνση του δημοτικού χρέους και κατά συνέπεια των δημοτών.
- Μεταφορά της εμπειρίας και της τεχνογνωσίας των ιδιωτικών φορέων στο Δημόσιο και παράλληλη αξιοποίηση των ανθρώπινων και οικονομικών πόρων των δημόσιων φορέων.
- Βελτίωση της ποιότητας υλοποίησης των έργων και της διαχείρισής τους αφού ολοκληρωθούν.

Οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα αποτελούν ένα χρηματοδοτικό εργαλείο υλοποίησης έργων και παροχής υπηρεσιών, το οποίο έχει εφαρμοσθεί διεθνώς με πολλές

εναλλακτικές μορφές. Ανάλογα με το αντικείμενο της σύμπραξης, το είδος και το μέγεθος της εμπλοκής του ιδιωτικού φορέα σε αυτό, αλλά και των κινδύνων που αναλαμβάνουν τα δύο μέρη, οι συμπράξεις μπορούν να διακριθούν σε δύο βασικές κατηγορίες: σε ανταποδοτικά έργα ΣΔΙΤ και σε μη ανταποδοτικά έργα ΣΔΙΤ.

Ως ανταποδοτικά έργα ΣΔΙΤ θεωρούνται εκείνα τα έργα ή οι υπηρεσίες, στις οποίες πέρα από τη χρηματοδότηση, το σχεδιασμό, την κατασκευή και τη συντήρησή τους, οι ιδιωτικοί φορείς αναλαμβάνουν και την εκμετάλλευσή τους. Από την εκμετάλλευση αυτή, οι ιδιωτικοί φορείς αποπληρώνουν την αρχική χρηματοδότηση και προσδοκούν στην εξασφάλιση εύλογου κέρδους μέσω της είσπραξης τελών από τους τελικούς χρήστες για τη χρήση του έργου ή της υπηρεσίας. Το ύψος των τελών, οι προϋποθέσεις και ο τρόπος είσπραξής τους προσδιορίζονται με ακρίβεια στη Σύμβαση Σύμπραξης που συνάπτεται μεταξύ του Ιδιωτικού Φορέα και της Αναθέτουσας Αρχής.

Ως μη ανταποδοτικά έργα ΣΔΙΤ θεωρούνται εκείνα τα έργα ή οι υπηρεσίες, στις οποίες δεν υπάρχει το στοιχείο της εκμετάλλευσης για τους ιδιωτικούς φορείς. Πρόκειται ουσιαστικά για κοινωνικού χαρακτήρα υποδομές ή υπηρεσίες, τις οποίες λειτουργεί το κράτος και απολαμβάνουν δωρεάν οι πολίτες. Σε αυτά τα έργα, οι ιδιώτες που αναλαμβάνουν την υλοποίησή τους αποπληρώνονται απευθείας από το κράτος, ενώ αναλαμβάνουν τους κινδύνους που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση και την κατασκευή, όχι όμως και τον κίνδυνο της ζήτησης. Αντ' αυτού, αναλαμβάνουν τον κίνδυνο της διαθεσιμότητας, δηλαδή τη διαχείριση και συντήρηση της υποδομής ή της υπηρεσίας, ώστε να την καθιστούν διαθέσιμη – ουσιαστικά, να διατηρούν τη λειτουργικότητά της σε σαφώς καθορισμένα από το δημόσιο επίπεδα ποιότητας για όσο χρόνο ορίζει η σύμβαση σύμπραξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο και τοπική διακυβέρνηση

Το 2001 η Λευκή Βίβλος (White Paper) για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση (COM 2001, 428, 25.7.2001)⁵ έθεσε το βασικό πλαίσιο για την τοπική διακυβέρνηση. Οι κατευθύνσεις που παρέχονται στη Λευκή Βίβλο εξειδικεύονται σε θέματα Τοπικής Διακυβέρνησης σε επίπεδο κράτους μέλους. Η Λευκή Βίβλος στηρίζεται σε πέντε θεμελιώδεις αρχές (principles) για τη χρηστή διακυβέρνηση (good governance), οι οποίες αποτελούν προϋπόθεση για την καθιέρωση περισσότερο δημοκρατικής διακυβέρνησης υποστηρίζοντας το κράτος δικαίου. Οι αρχές αυτές είναι οι εξής:

- 1. Διαφάνεια (openness).** Τα όργανα πρέπει να εργάζονται με τρόπο πιο διάφανο. Από κοινού με τα κράτη μέλη, πρέπει να κοινοποιούν τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και ποιες αποφάσεις λαμβάνει. Η κοινοποίηση πρέπει να γίνεται με γλώσσα εύληπτη και κατανοητή στο ευρύ κοινό. Κάτι τέτοιο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης προς τόσο πολύπλοκα όργανα.
- 2. Συμμετοχή (participation).** Η ποιότητα, η σχετικότητα και η αποτελεσματικότητα των πολιτικών της ΕΕ εξαρτώνται από την εξασφάλιση ευρείας συμμετοχής σε όλη την πορεία της πολιτικής - από τη χάραξη έως την εφαρμογή της. Η μεγαλύτερη συμμετοχή αυξάνει τις πιθανότητες δημιουργίας ενός καλού κλίματος εμπιστοσύνης στο τελικό αποτέλεσμα και τα όργανα που σχεδιάζουν και εφαρμόζουν πολιτικές. Η συμμετοχή εξαρτάται σε καθοριστικό βαθμό από τις κεντρικές κυβερνήσεις που ακολουθούν ανοικτή προσέγγιση κατά την ανάπτυξη και την εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ.
- 3. Λογοδότηση (accountability).** Η μεγαλύτερη σαφήνεια των ρόλων των νομοθετικών και εκτελεστικών διαδικασιών είναι απαραίτητη. Κάθε ευρωπαϊκό όργανο πρέπει να εξηγεί και να αναλαμβάνει την ευθύνη των δραστηριοτήτων του στο πλαίσιο της Ευρώπης. Επιπλέον, είναι αναγκαία μεγαλύτερη σαφήνεια και υπευθυνότητα από τα κράτη - μέλη και όλους όσους εμπλέκονται στην ανάπτυξη και εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ, σε οποιοδήποτε επίπεδο.
- 4. Αποτελεσματικότητα (effectiveness).** Οι πολιτικές πρέπει να είναι αποτελεσματικές και έγκαιρες, να παρέχουν ό,τι είναι απαραίτητο βάσει σαφών στόχων, αξιολόγησης των μελλοντικών επιπτώσεων και, όπου υπάρχει, βάσει παλαιότερης πείρας. Η

⁵ Βλ. European Commission: European Governance, a White Paper, COM (2001)428, Brussels, 25.7.2001, http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-01-10_en.htm.

αποτελεσματικότητα εξαρτάται και αυτή από την εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ κατά τρόπο αναλογικό και από τη λήψη αποφάσεων στο πλέον κατάλληλο επίπεδο.

- 5. Συνοχή (coherence).** Πολιτικές και δράσεις πρέπει να έχουν συνοχή και να γίνονται εύκολα κατανοητές. Η ανάγκη για συνοχή εντός της Ένωσης γίνεται όλο και μεγαλύτερη: το φάσμα της αποστολής έχει διευρυνθεί και η διεύρυνση αυτή θα εντείνει την ποικιλομορφία. Προκλήσεις όπως οι κλιματικές και δημογραφικές μεταβολές υπερβαίνουν τα όρια των τομεακών πολιτικών πάνω στις οποίες είχε οικοδομηθεί η Ένωση, ενώ οι περιφερειακές και οι τοπικές αρχές εμπλέκονται όλο και περισσότερο στις πολιτικές της ΕΕ. Η συνοχή απαιτεί πολιτική ηγεσία και ισχυρή αρμοδιότητα εκ μέρους των οργάνων για να εξασφαλιστεί μια συνεπής προσέγγιση εντός ενός πολυσύνθετου μηχανισμού.

Η εφαρμογή αυτών των πέντε αρχών ενισχύει την εφαρμογή των αρχών της αναλογικότητας (proportionality) και της επικουρικότητας (subsidiarity). Από τη στιγμή της χάραξης μιας πολιτικής έως την εφαρμογή της, η επιλογή του επιπέδου στο οποίο γίνονται οι ενέργειες (από το ευρωπαϊκό έως το τοπικό) και των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν πρέπει να είναι ανάλογα προς τους επιδιωκόμενους στόχους. Αυτό σημαίνει ότι, πριν ξεκινήσει η εφαρμογή μιας πρωτοβουλίας, είναι ουσιώδους σημασίας να ελέγχεται συστηματικά: α) αν είναι πράγματι αναγκαία η δημόσια δράση, β) αν το ευρωπαϊκό επίπεδο είναι το πλέον κατάλληλο, και γ) αν τα λαμβανόμενα μέτρα είναι αναλογικά προς τους εν λόγω στόχους.

Η Λευκή Βίβλος για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση αφορά στον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ κάνει χρήση των εξουσιών που της αναθέτουν οι πολίτες της. Οι προτεινόμενες γενικές κατευθύνσεις για τα συστήματα διακυβέρνησης (συμπεριλαμβανομένων και των συστημάτων Τοπικής Διακυβέρνησης) περιλαμβάνουν:

- 1. Μεγαλύτερη συμμετοχή και διαφάνεια, σε συνδυασμό με λογοδότηση και ευθύνη των συμμετεχόντων**

Ο πρώτος στόχος της συγκεκριμένης κατεύθυνσης είναι να γίνει διαφανέστερος ο τρόπος που εργάζεται η Ένωση. Η δημοκρατία εξαρτάται από τη δυνατότητα των πολιτών να συμμετέχουν στο δημόσιο διάλογο. Για να γίνει κάτι τέτοιο, οι πολίτες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε αξιόπιστη πληροφόρηση σχετικά με τα ευρωπαϊκά θέματα, και να μπορούν να εξετάζουν ενδελεχώς τη διαδικασία της πολιτικής στα διάφορα στάδιά της. Επίσης, τόσο οι θεσμοί όσο

και τα κράτη – μέλη πρέπει να επικοινωνούν πιο ενεργά με το ευρύ κοινό σε θέματα που αφορούν την Ευρώπη.

Ο δεύτερος στόχος αφορά την προσέγγιση των πολιτών μέσω της περιφερειακής και τοπικής δημοκρατίας. Η επέκταση των Κοινοτικών δράσεων από τη δεκαετία του '90 και έπειτα, έχει φέρει την ΕΕ πιο κοντά στις περιφέρειες, τις πόλεις και τους δήμους, που πλέον έχουν την ευθύνη για την εφαρμογή ευρωπαϊκών πολιτικών σε διάφορους τομείς. Η μεγαλύτερη ανάμειξη των περιφερειακών και τοπικών αρχών διακυβέρνησης στις πολιτικές της Ένωσης σημαίνει ότι οι ευθύνες τους σε κάποια κράτη – μέλη αυξάνονται, όπως επίσης αυξάνεται και η εμπλοκή των απλών πολιτών στην τοπική δημοκρατία.

Ο τρίτος στόχος της κατεύθυνσης είναι η ανάμειξη της κοινωνίας των πολιτών. Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη των ανησυχιών του πολίτη και την παροχή υπηρεσιών που εξυπηρετούν τις ανάγκες του λαού. Σημαντική συμβολή μπορούν να έχουν οι εκκλησιαστικές και θρησκευτικές κοινότητες, καθώς επίσης και εργατικά συνδικάτα ή επαγγελματικοί σύνδεσμοι. Οι οργανώσεις που αποτελούν την κοινωνία των πολιτών κινητοποιούν άτομα και μέσα, όπως π.χ. εκείνους που δοκιμάζονται από διακρίσεις ή αποκλεισμό. Η Ένωση ενθαρρύνει την ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών στις υποψήφιες χώρες ως μέρος της προετοιμασίας τους για ένταξη σε αυτήν.

Ο τέταρτος στόχος της πρώτης κατεύθυνσης της Λευκής Βίβλου είναι η ουσιαστικότερη και διαφανέστερη διαβούλευση στο κέντρο της διαμόρφωσης κοινοτικής πολιτικής. Η Επιτροπή διαβουλεύεται ήδη με τα ενδιαφερόμενα μέρη και με διάφορα μέσα, όπως Πράσινα και Λευκά Βιβλία, ανακοινώσεις, συμβουλευτικές επιτροπές, ελεγκτικές μονάδες επιχειρήσεων και ειδικές διαβουλεύσεις. Επιπλέον, η Επιτροπή αναπτύσσει τη διαβούλευση σε απευθείας σύνδεση με την πρωτοβουλία για τη διαδραστική χάραξη πολιτικών.

Ο πέμπτος στόχος της πρώτης προτεραιότητας είναι η διασύνδεση με δίκτυα. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, οι νέες τεχνολογίες, οι πολιτιστικές αλλαγές και η παγκόσμια αλληλεξάρτηση έχουν οδηγήσει στη δημιουργία εντυπωσιακής ποικιλίας ευρωπαϊκών και διεθνών δικτύων, επικεντρωμένων σε ειδικούς στόχους. Μερικά από αυτά έχουν τύχει κοινοτικής χρηματοδοτικής στήριξης. Τα δίκτυα αυτά διασυνδέουν επιχειρήσεις, κοινότητες, κέντρα ερευνών και αρχές της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης. Παρέχουν νέες βάσεις για ολοκλήρωση στο εσωτερικό της Ένωσης, και για την γεφύρωση με τις υποψήφιες χώρες και

τον κόσμο. Ενεργούν επίσης ως πολλαπλασιαστικοί παράγοντες, κάνοντας εντονότερη την παρουσία της ΕΕ και προβάλλοντας τις τρέχουσες πολιτικές της.

2. Καλύτερες πολιτικές, ρυθμίσεις και αποτελέσματα

Ο πρώτος στόχος της δεύτερης προτεραιότητας είναι η καλλιέργεια εμπιστοσύνης στη γνώμη των ειδικών. Οι επιστήμονες και οι άλλοι ειδικοί διαδραματίζουν ολοένα και μεγαλύτερο ρόλο στην προετοιμασία και τον έλεγχο των αποφάσεων. Σε θέματα που ποικίλλουν από την ευημερία των ανθρώπων και των ζώων έως την κοινωνική νομοθεσία, τα όργανα βασίζονται στην εμπειρογνωμοσύνη των ειδικών για την πρόβλεψη και τον εντοπισμό του είδους των προβλημάτων και αβεβαιοτήτων που αντιμετωπίζει η Ένωση, για τη λήψη αποφάσεων και για τη διασφάλιση της σαφούς και απλής εξήγησης των κινδύνων στο κοινό.

Ο δεύτερος στόχος είναι η επίτευξη καλύτερων και ταχύτερων ρυθμίσεων μέσα από τον συνδυασμό εργαλείων πολιτικής για την επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων. Η ΕΕ πρέπει να μεριμνά συνεχώς για τη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας των κανονιστικών πράξεων καθώς και την απλούστευσή τους. Επίσης, η αποτελεσματική λήψη αποφάσεων απαιτεί το συνδυασμό διαφόρων εργαλείων ή μέσων πολιτικής (π.χ. διαφορετικά είδη νομοθεσίας, προγράμματα, κατευθυντήριες γραμμές, χρήση διαρθρωτικής χρηματοδότησης, κ.λπ.) για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων.

Ο τρίτος στόχος της δεύτερης προτεραιότητας αφορά στην απλούστευση του κοινοτικού δικαίου σε μεγάλο βαθμό. Συγκεκριμένα, απαιτείται εκτεταμένο πρόγραμμα απλούστευσης των υφιστάμενων κανόνων το οποίο θα περιλαμβάνει την κωδικοποίηση νομικών κειμένων, την ανάκληση περιττών ή παρωχημένων διατάξεων και την προσφυγή σε εκτελεστικά μέτρα για τις μη ουσιώδεις υποχρεώσεις.

Ο τέταρτος στόχος περιλαμβάνει την καλύτερη εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων μέσω των ρυθμιστικών οργανισμών. Συγκεκριμένα, υπάρχει ένα φάσμα εθνικών ρυθμιστικών οργανισμών στα κράτη μέλη σε τομείς όπου απαιτείται η λήψη συνεπών και ανεξάρτητων ρυθμιστικών αποφάσεων. Ολοένα και πιο συχνά, οι φορείς αυτοί πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου.

Τέλος, ο πέμπτος στόχος αφορά την καλύτερη εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο. Οι τελικές επιπτώσεις των κανόνων της ΕΕ εξαρτώνται από την διάθεση και την ικανότητα των αρμόδιων

αρχών των κρατών - μελών να εξασφαλίσουν ότι αυτοί μεταφέρονται και εφαρμόζονται αποτελεσματικά, πλήρως και έγκαιρα. Η καθυστερημένη ή κακή μεταφορά τους στο εκάστοτε εθνικό πλαίσιο, καθώς και η ανεπαρκής εφαρμογή τους, συμβάλλουν στο να δημιουργηθεί στους πολίτες η εντύπωση πως η Ένωση είναι αναποτελεσματική. Η πρωταρχική ευθύνη για αυτό ανήκει στους εθνικούς διαχειριστές και τα εθνικά δικαστήρια.

3. Προώθηση της παγκόσμιας διακυβέρνησης

Οι προτάσεις της Λευκής Βίβλου διαμορφώθηκαν με την προοπτική της διεύρυνσης αλλά μπορούν επίσης να συμβάλλουν επωφελώς στην παγκόσμια διακυβέρνηση. Το πρώτο βήμα της Ένωσης πρέπει να έγκειται στην επιτυχή αναμόρφωση της διακυβέρνησης στο εσωτερικό της, έτσι ώστε να αυξήσει τις πιθανότητες αλλαγής σε διεθνές επίπεδο.

4. Επαναπροσδιορισμός των πολιτικών και των θεσμών της ΕΕ

Ο επαναπροσδιορισμός των πολιτικών σημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να καθορίσει σαφέστερα τους μακροπρόθεσμους στόχους της. Εντός του γενικού στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης, οι στόχοι αυτοί μπορεί να αφορούν τη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού, των γνώσεων και των δεξιοτήτων, την ενίσχυση τόσο της κοινωνικής συνοχής όσο και του ανταγωνισμού, την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων, τη στήριξη της τοπικής πολυμορφίας, τη συμβολή στην περιφερειακή ειρήνη και σταθερότητα. Αυτός ο επαναπροσδιορισμός θα συμβάλλει στην καθοδήγηση της μεταρρύθμισης των πολιτικών ενόψει της προετοιμασίας για την επιτυχή διεύρυνση και θα διασφαλίσει ότι η επέκταση της Ένωσης δεν θα έχει ως αποτέλεσμα την εξασθένηση ή την άμβλυνση των υφιστάμενων πολιτικών. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αναζωογονήσει τη μέθοδο της Κοινότητας. Αυτό σημαίνει ότι κάθε ένα από τα όργανα της ΕΕ (π.χ. η Επιτροπή, το Συμβούλιο, το Ευρωκοινοβούλιο) πρέπει να επικεντρωθεί στα βασικά του καθήκοντα, επαναπροσδιορίζοντας ταυτόχρονα και τον τρόπο της μεταξύ τους συνεργασίας.

3.2 Η πολιτική συνοχής της ΕΕ και ο σύγχρονος προσανατολισμός για την ΤΑ

3.2.1 Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση – «Ευρώπη 2020»

Η πολιτική συνοχής είναι η βασική πολιτική επενδύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σκοπός της είναι να στηρίζει τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, την οικονομική ανάπτυξη, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των πολιτών σε όλες τις περιφέρειες και πόλεις της ΕΕ. Στοχεύει στην αλληλεγγύη μεταξύ των

κρατών - μελών της Ένωσης, τη σύγκλιση των Περιφερειών μεταξύ τους και στη μείωση των αναπτυξιακών ανισοτήτων και γενικότερα των οικονομικών, κοινωνικών και εδαφικών διαφορών τους.

Δύο από τα βασικότερα νέα στοιχεία της πολιτικής συνοχής της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020 είναι οι **Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση** και η Στρατηγική «**Ευρώπη 2020**».

Οι **Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση** στοχεύουν σε έναν αναπτυξιακό και οικονομικό μετασχηματισμό με χωρική διάσταση μέσω της:

- Εστίασης της στήριξης της πολιτικής και των επενδύσεων σε κύριες εθνικές και περιφερειακές προτεραιότητες, προκλήσεις και ανάγκες για ανάπτυξη βασισμένη στη γνώση
- Αξιοποίησης των δυνατοτήτων, των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και της δυναμικής για αριστεία κάθε περιφέρειας ή χώρας
- Στήριξης της τεχνολογικής και πρακτικής καινοτομίας και της τόνωσης των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα
- Επίτευξης πλήρους συμμετοχής των εμπλεκόμενων παραγόντων και ενθάρρυνσης της καινοτομίας και του πειραματισμού
- Προώθησης σχεδίων που βασίζονται σε αποδείξεις και λειτουργικών συστημάτων παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Διαδικασία - κλειδί για τον προσδιορισμό προτεραιοτήτων μιας στρατηγικής έρευνας και καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση και επομένως, ουσιώδες στοιχείο για τον επιτυχή σχεδιασμό της, είναι η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης (entrepreneurial discovery process).

Η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης χρησιμοποιεί την επιχειρηματική γνώση που υπάρχει στη χώρα ή την περιφέρεια, υιοθετώντας μια επιχειρηματική προσέγγιση με την έννοια της έμφασης στις ευκαιρίες της αγοράς, της διαφοροποίησης από άλλες χώρες / περιφέρειες, της ανάληψης και διαχείρισης ρίσκου, και της αναζήτησης συμμαχιών για τη βελτιστοποίηση της πρόσβασης σε πόρους (π.χ. φυσικοί πόροι, χρηματοοικονομικοί, πνευματικοί πόροι κ.λπ.). Αυτό σημαίνει ότι οι φορείς χάραξης πολιτικής θα πρέπει να εμπλέξουν όλους τους τύπους παραγόντων στο χώρο της καινοτομίας (επιχειρήσεις, κέντρα τεχνολογίας και ικανότητας),

πανεπιστήμια και δημόσιους φορείς, επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα, φορείς επιχειρηματικών κεφαλαίων (venture capitalists), την κοινωνία των πολιτών και άλλους, σε μια επιχειρηματική διαδικασία για το σχεδιασμό της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης.

Η πολιτική συνοχής συμβάλλει στην επίτευξη πολλών στόχων άλλων πολιτικών της ΕΕ (π.χ. εκπαίδευση, απασχόληση, ενέργεια, περιβάλλον, έρευνα και καινοτομία κλπ.) τις οποίες συμπληρώνει, παρέχοντας τους απαραίτητους πόρους και το κατάλληλο επενδυτικό πλαίσιο για την υλοποίηση των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» της ΕΕ⁶. Η **Ευρώπη 2020** είναι η αναπτυξιακή στρατηγική της ΕΕ για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία. Αυτές οι τρεις αλληλοσυμπληρούμενες προτεραιότητες θα βοηθήσουν την ΕΕ και τα κράτη - μέλη της να επιτύχουν υψηλά επίπεδα απασχόλησης, παραγωγικότητας και κοινωνικής συνοχής. Συγκεκριμένα, η Ένωση έχει θέσει πέντε φιλόδοξους στόχους προς επίτευξη μέχρι το 2020 που αφορούν πέντε θεματικές: την απασχόληση, την καινοτομία, την εκπαίδευση, την κοινωνική ένταξη και το κλίμα/ενέργεια. Κάθε κράτος - μέλος έχει υιοθετήσει τους δικούς του εθνικούς στόχους σε κάθε έναν από αυτούς τους τομείς. Μια σειρά συγκεκριμένων δράσεων τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο στηρίζουν τη στρατηγική αυτή.

Οι πέντε στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» της ΕΕ για το 2020 αφορούν τους παρακάτω τομείς:

1. Απασχόληση:
 - Απασχόληση του 75% της ηλικιακής κατηγορίας 20-64 ετών.
2. Έρευνα και Ανάπτυξη:
 - Το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται στην Έρευνα και την Ανάπτυξη.
3. Κλιματική αλλαγή και ενεργειακή βιωσιμότητα:
 - Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% (ή και 30% εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν) σε σχέση με το 1990.
 - Εξασφάλιση του 20% της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
 - Αύξηση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης.
4. Εκπαίδευση:
 - Μείωση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κάτω από 10%.

⁶ Βλ. http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.

- Ολοκλήρωση τριτοβάθμιων σπουδών τουλάχιστον για το 40% της ηλικιακής κατηγορίας 30-34 ετών.
5. Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού:
- Μείωση τουλάχιστον κατά 20 εκατομμύρια των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

3.2.2 Στόχοι Ελλάδας σε σχέση με τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020»

Κατά αντιστοιχία, οι εθνικοί στόχοι της Ελλάδας σε σχέση με τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» είναι οι ακόλουθοι:

1. Απασχόληση:
 - Απασχόληση του 70% της ηλικιακής κατηγορίας 20-64 ετών.
2. Έρευνα και Ανάπτυξη:
 - Το 1.2% του ΑΕΠ πρέπει να επενδύεται στην Έρευνα και την Ανάπτυξη.
3. Κλιματική αλλαγή και ενεργειακή βιωσιμότητα:
 - Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (για τομείς εκτός ΣΕΔΕ) κατά 4% (σε σχέση με τις τιμές του 2005 με βάση την Απόφαση 406/2009/ΕΚ).
 - Εξασφάλιση του 20% της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (με βάση τον Ν.852/2010).
 - Μείωση της κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας κατά 2.85 Mtoe to 2020.
4. Εκπαίδευση:
 - Μείωση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κάτω από 9.7%.
 - Ολοκλήρωση τριτοβάθμιων σπουδών τουλάχιστον για το 32% της ηλικιακής κατηγορίας 30-34 ετών.
5. Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού:
 - Μείωση κατά 450.000 των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

3.3 Τοπική Διακυβέρνηση και Ευρωπαϊκή Ενσωμάτωση

Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 με την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς, η διαδικασία της Ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης (EU integration) έχει επηρεάσει σημαντικά τους φορείς τοπικής διακυβέρνησης σε όλη την Ευρώπη. Η εφαρμογή σχετικής ευρωπαϊκής νομοθεσίας και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την Περιφέρεια (EU Regional Policy) έχουν συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στο να κατανοήσουν οι τοπικοί φορείς την επίδραση της Ένωσης στις δραστηριότητες και κατά συνέπεια, πολλοί από αυτούς έχουν αναδιαμορφώσει τις πολιτικές και διοικητικές

τους δομές. Ωστόσο, η επίδραση αυτή είναι αμφίδρομη. Οι φορείς τοπικής διακυβέρνησης έχουν εκμεταλλευτεί ευκαιρίες τόνωσης της τοπικής επιχειρηματικότητας που έχουν προκύψει από τη διαδικασία ενσωμάτωσης, προωθώντας διάφορα προβλήματα τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Fleurke and Willemse, 2006; Goldsmith and Klausen, 1997). Η σχέση, επομένως, μεταξύ τοπικής και ευρωπαϊκής διακυβέρνησης διέπεται πλέον από μια διαφορετική, πιο διαδραστική σχέση, εγείροντας ταυτόχρονα διάφορα ζητήματα όσον αφορά τις επιπτώσεις στην τοπική διακυβέρνηση εντός των κρατών - μελών (Guderjan, 2011; Hamedinger, 2011; Karvounis, 2011).

Ακόμη και σήμερα δεν υπάρχει μια συνολική θεωρητική προσέγγιση της αλλαγής στην τοπική διακυβέρνηση υπό το πρίσμα της Ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης. Ένα τέτοιο εγχείρημα είναι δύσκολο, δεδομένου ότι τόσο η ποιότητα όσο και η ποσότητα των αλλαγών στην τοπική διακυβέρνηση διαφέρουν από κράτος σε κράτος και ανά τομέα πολιτικής. Σε γενικές γραμμές, αν και οι εθνικές κυβερνήσεις παραμένουν υπεύθυνες για τις βασικές αποφάσεις των πολιτικών της ΕΕ και παρά το γεγονός ότι οι φορείς περιφερειακής / τοπικής διακυβέρνησης εμπλέκονται σε λίγους τομείς πολιτικής, οι τοπικοί παράγοντες κατορθώνουν και ενσωματώνονται στην πολυεπίπεδη πραγματικότητα της ΕΕ (Guderjan, 2012).

3.3.1 Ο ρόλος της Επιτροπής των Περιφερειών

Σε θεσμικό επίπεδο η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) αποτελεί το μοναδικό φορέα μέσω του οποίου οι αντιπρόσωποι του συνόλου των περιοχών, των περιφερειών, των πόλεων και των δήμων της ΕΕ συμμετέχουν επίσημα στη διαμόρφωση πολιτικής σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ΕτΠ είναι μια πολιτική συνέλευση που απαρτίζεται από αιρετούς αντιπροσώπους των περιφερειακών και τοπικών αρχών, αριθμώντας 350 μέλη από τις 28 χώρες της ΕΕ. Κάθε χρόνο καταρτίζει περισσότερες από 50 γνωμοδοτήσεις σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία και πραγματοποιεί περισσότερες από 40 διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς. Οι 6 επιτροπές της καλύπτουν αρμοδιότητες στους ακόλουθους τομείς πολιτικής, με βάση τις Συνθήκες της Ένωσης:

- Οικονομική και κοινωνική συνοχή
- Απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση
- Κοινωνική πολιτική
- Δημόσια υγεία
- Παιδεία και πολιτισμός
- Περιβάλλον, κλιματική αλλαγή και ενέργεια

- Μεταφορές και διευρωπαϊκά δίκτυα
- Πολιτική προστασία και υπηρεσίες κοινής ωφελείας.

Ο βαθμός επιρροής της ΕτΠ διαφέρει ανάλογα με τον τομέα πολιτικής και εξαρτάται από τις προτεραιότητες της κάθε περιφέρειας (Neshkova, 2010). Διαθέτει μικρότερη εξουσία από την Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αν και από την ίδρυσή της το 1994 μέχρι σήμερα η επιρροή της έχει αυξηθεί σταδιακά. Μολονότι οι επίσημες πολιτικές δηλώσεις της ΕτΠ δεν προσελκύουν εύκολα την προσοχή των προαναφερθέντων - βασικών - θεσμών, και παρά τη δυσκολία εκτίμησης του βαθμού στον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λαμβάνει υπόψιν τις γνωμοδοτήσεις της, η ΕτΠ έχει εξελιχθεί σε βασικό σύμβουλο όσον αφορά ζητήματα περιφερειακής πολιτικής (Guderjan, 2012).

Με την ίδρυση της ΕτΠ οι τοπικές και περιφερειακές αρχές εισήχθησαν στη διαδικασία της πολιτικής ενσωμάτωσης της ΕΕ και απέκτησαν φωνή στο συντονισμό των διάφορων πολιτικών μεταξύ των πολλαπλών επιπέδων διακυβέρνησης (Guderjan, 2012), ωστόσο, ακόμη εξαρτώνται από την καλή θέληση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για να ακουστεί η φωνή τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, η δυνατότητά τους να εισάγουν νέες πρωτοβουλίες ή δομές παραμένει περιορισμένη και εξαρτάται από τις εθνικές κυβερνήσεις. Προκειμένου, λοιπόν, να εξασφαλίσουν την εμπλοκή τους σε αυτό το επίπεδο, οι αντιπρόσωποι των τοπικών και περιφερειακών φορέων πιέζουν για την επέκταση των διαδικασιών και των θεσμών.

Σήμερα η ΕτΠ έχει αναβαθμίσει τη θεσμική της θέση περισσότερο μέσω των επαφών της με άλλα ευρωπαϊκά όργανα και θεσμούς, παρά μέσω επίσημων διατάξεων και κανονισμών. Αν και ορισμένοι διατείνονται πως η δυναμική των τοπικών φορέων είναι ακόμη περιορισμένη, είναι γεγονός πως μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ οι τοπικές κυβερνητικές αρχές έχουν αποκτήσει βαρύτερο ρόλο εντός του θεσμικού οικοδομήματος της Ευρώπης (Guderjan, 2012).

3.3.2 Πολυεπίπεδες συνεργασίες και Τοπική Διακυβέρνηση

Σήμερα η ΕΕ και τα κράτη - μέλη δε δρουν ανεξάρτητα μεταξύ τους. Η δράση τους ενώνεται ολοένα και πιο συχνά σε έναν κοινό κύκλο πολιτικής, στον οποίο εισέρχονται διάφοροι παράγοντες τοπικής ή περιφερειακής διακυβέρνησης (Rometsch and Wessels, 1996). Οι προσπάθειες για την από κοινού προετοιμασία και εφαρμογή ευρωπαϊκών πολιτικών, όπως της περιφερειακής πολιτικής, της πολιτικής για τη συνοχή και της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»,

μέσω σύνθετων ρυθμίσεων που αφορούν τη διακυβέρνηση συμβάλλουν καθοριστικά στη διαμόρφωση και εξέλιξη προτύπων ενσωμάτωσης (integrative patterns). Επιπλέον, πρωτοβουλίες όπως όπως η Λευκή Βίβλος για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση (European Governance), για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση (Multilevel Governance)⁷ και τα Εδαφικά Σύμφωνα (Territorial Pacts)⁸ αποσκοπούν στην ίδρυση πολυεπίπεδων συνεργασιών. Ωστόσο, οποιαδήποτε μορφή επίσημης δέσμευσης προς το τοπικό επίπεδο δεν επιφέρει αυτόματα αλλαγές στις υφιστάμενες πρακτικές.

Σύμφωνα με την Witte (2011), μόνο ένας στενός κύκλος τοπικών, «ελιτίστικων» παραγόντων συμμετέχει ουσιαστικά στις ευρωπαϊκές υποθέσεις, καθώς παράλληλα, η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών παραγόντων αγνοεί τα ζητήματα που αφορούν την τοπική διακυβέρνηση. Επίσης, η ένταξη ενός κράτους στην ΕΕ δε διαφοροποιεί πάντα τη σχέση μεταξύ της τοπικής και κεντρικής κυβέρνησής αυτού (John, 2000).

Παρά λοιπόν τα όποια βήματα έχουν επιτευχθεί, οι πολυεπίπεδες συνεργασίες σήμερα στερούνται αποτελεσματικότητας τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και εντός των κρατών - μελών. Ο έλεγχος και η εξουσία στη διαμόρφωση πολιτικής παραμένει καθοριστικός παράγοντας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών της ΕΕ, την ίδια στιγμή που οι τοπικοί παράγοντες έχουν να αντιμετωπίσουν την πολιτική ή γραφειοκρατική αντίσταση από τους εθνικούς αξιωματούχους, οι οποίοι πασχίζουν να διατηρήσουν την εξουσία τους απέναντι σε ενέργειες ενδυνάμωσης της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης (Guderjan, 2012).

⁷ Βλ. http://cor.europa.eu/en/activities/governance/Documents/mlg-white-paper/0387_inside-en-last.pdf.

⁸ Βλ. <https://portal.cor.europa.eu/europe2020/MonitoringFlagships/Pages/TerritorialPacts.aspx>.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Οι Μητροπολιτικές Περιφέρειες αποτελούν ευρείες γεωγραφικές ζώνες συγκέντρωσης πληθυσμού και παραγωγικών δραστηριοτήτων που εκτείνονται και αναπτύσσονται πάνω σε πλέγματα λειτουργικών, κοινωνικών και οικονομικών δικτύων. **Στην περίπτωση της παρούσας διατριβής το θέμα των μητροπολιτικών περιοχών εξετάζεται καθώς η ΠΕ της Κορινθίας συμπεριλαμβάνεται απόλυτα στην ευρεία γεωγραφική ζώνη της Μητροπολιτικής Περιοχής της Αθήνας-Αττικής.**

Οι Μητροπολιτικές Περιφέρειες, δεδομένων των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, προσελκύουν οικονομικές και παραγωγικές δραστηριότητες και αποτελούν μεγάλους επικοινωνιακούς και συγκοινωνιακούς κόμβους. Αυτές οι χωρικές συγκεντρώσεις οικονομικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων έχουν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη βιομηχανικής παραγωγής μεγάλης κλίμακας. Επιπλέον, οι Μητροπολιτικές Περιφέρειες χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό εξωστρέφειας, συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και ερευνητικών φορέων, ενώ αποτελούν σημαντικά κέντρα λήψης αποφάσεων. Ένα σύνολο ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που τις διακρίνει τις καθιστά, υπό προϋποθέσεις, ως το πλέον ευνοϊκό περιβάλλον για την εισαγωγή και υιοθέτηση καινοτομιών, την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και τη διάχυση της γνώσης πέρα από τα γεωγραφικά τους όρια. Στο πλαίσιο λειτουργίας μιας Μητροπολιτικής Περιφέρειας είναι απαραίτητη η αλληλεπίδραση και συνεργασία όλων των φορέων, προκειμένου να δημιουργηθούν και να εξελιχθούν δίκτυα συνεργασίας και προώθησης αναπτυξιακών και επιχειρηματικών καινοτομιών.

4.1. Θεωρητικό πλαίσιο ανάπτυξης Μητροπολιτικών Περιοχών

4.1.1 Χωρική και οικονομική διάσταση των Περιφερειών

Η έννοια της Περιφερειακής Πολιτικής προσδιορίζεται ως ένα σύνολο ενεργειών της κεντρικής, περιφερειακής και τοπικής διοίκησης που συνειδητά έχουν σκοπό να επηρεάσουν την οικονομική κατάσταση μιας ή περισσοτέρων περιφερειών (Κόνσολας, 1997).

Η οικονομική του χώρου είναι ένας νεοσύστατος κλάδος της οικονομικής επιστήμης, ο οποίος μελετά την επίδραση της διάστασης του χώρου στις οικονομικές δραστηριότητες. Η οικονομική του χώρου περιλαμβάνει και τον εφαρμοσμένο κλάδο της Περιφερειακής Οικονομικής Πολιτικής, που περικλείει όλες τις κρατικές παρεμβάσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της γεωγραφικής κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων και στοχεύει στην

οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της κοινωνικής διανομής. Σε σχέση με τον Περιφερειακό Προγραμματισμό, η Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική αποτελεί ένα σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων που συνδυάζονται σε ένα πρόγραμμα με σκοπό την ισόρροπη μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας (Κόνσολας, 1997).

Η Οικονομική Περιφέρεια, σύμφωνα με τον Boudeville (1972), είναι μια «συνεχιζόμενη και γεωγραφικά προσδιορισμένη έκταση» – μια δυναμική γεωγραφική ενότητα που τα όρια της επηρεάζονται από τις διαχρονικές μεταβολές των κοινών ή συμπληρωματικών χαρακτηριστικών των χωρικών μονάδων, από τις οποίες συντίθενται. Η διάκριση των Οικονομικών Περιφερειών που γίνεται ευρύτατα αποδεκτή για τη συστηματική οργάνωση του χώρου και την προώθηση της θεωρίας της Περιφερειακής Ανάπτυξης και του προγραμματισμού, στηρίζεται σε δύο βασικές αρχές: α) στην αρχή της ομοιογένειας (homogeneity principle) των φυσικών, οικονομικών και άλλων χαρακτηριστικών του χώρου, και β) στη συνάφεια (contiguity) των σχέσεων και των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων μεταξύ των οικιστικών (πολικών) μονάδων της ευρύτερης περιοχής και των σκοπών που επιδιώκονται (polarization principle).

Το πρότυπο του Boudeville (1968) περιλαμβάνει τρεις τύπους περιφερειών: ομοιογενείς, προγραμματισμού και πολικές.

1. Ομοιογενής Περιφέρεια, θεωρείται το σύνολο των ενοποιημένων χωρικών μονάδων, μέσα στα όρια του οποίου ελαχιστοποιούνται οι αποκλίσεις από τα προσδιοριζόμενα κοινά χαρακτηριστικά, ενώ έξω από τα όρια του μεγιστοποιούνται.
2. Η Περιφέρεια Προγραμματισμού είναι τμήμα του χώρου το οποίο καθορίζεται για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων στόχων της περιφερειακής πολιτικής, που η πραγματοποίησή τους από εθνικούς ή περιφερειακούς φορείς, απαιτεί ενότητα διοικητικής δικαιοδοσίας στη διαδικασία λήψης οικονομικών αποφάσεων.
3. Η Πολική Περιφέρεια είναι ένα σύνολο ιεραρχικά διαρθρωμένων ετερογενών χωρικών μονάδων, που έχουν λειτουργική συνεκτικότητα και αλληλεξάρτηση μεταξύ τους, με σειρά σχέσεων και ροών και επηρεάζονται από ένα κεντρικό πόλο – συνήθως ένα αστικό κέντρο που λειτουργεί ως περιφερειακή πρωτεύουσα. Την πιο σημαντική μορφή της Πολικής Περιφέρειας αποτελεί η Μητροπολιτική Περιφέρεια (Metropolitan Region). Αυτή αποτελείται από ένα αστικό κέντρο μεγάλης πληθυσμιακής πυκνότητας και πολλά μικρότερα κέντρα γύρω του. Η επιρροή του μητροπολιτικού κέντρου εκτείνεται σε ένα σύστημα ομόκεντρων κύκλων. Ο βαθμός αλληλεπίδρασης και

λειτουργικής αλληλεξάρτησης μειώνεται όσο αυξάνεται η απόσταση από το κέντρο. Ανάμεσα στις μητροπολιτικές περιφέρειες, αλλά και μεταξύ μητροπολιτικού κέντρου και δορυφόρων πόλεων, μπορεί να υπάρχουν αγροτικές εκτάσεις που ουσιαστικά διασπούν τη συνέχεια του συστήματος των πολιικών περιφερειών. (Κόνσολας, 1997).

4.1.2 Η έννοια της Μητρόπολης και των Μητροπολιτικών Περιοχών

Ο όρος Μητρόπολη αναφέρεται σε μια αστική περιοχή που συγκεντρώνει στους κόλπους της περισσότερους από πεντακόσιες χιλιάδες κατοίκους και τουλάχιστον ένα εκατομμύριο κατοίκους στις αστικές της διατάξεις. Ο όρος «μητροπολιτικός» χρησιμοποιείται για να ορίσει αστικούς οικισμούς που αποτελούνται από τουλάχιστον μια μεγάλη πόλη και αρκετές μικρότερες πόλεις και κωμοπόλεις, οι οποίες συνδέονται λόγω γεωγραφικών και οικονομικών χαρακτηριστικών (Hamilton, 2014). Επομένως, Μητρόπολη μπορεί να νη συνιστά μόνο ένα αστικό κέντρο, αλλά δύο ή και περισσότερες πόλεις που συνδέονται διοικητικά και οικονομικά με εσωτερικά δίκτυα και δομές. Στην περίπτωση αυτή αναφερόμαστε σε Μητροπολιτικές περιοχές ή Μητροπολιτικούς συνδέσμους ή Μητροπολιτικές Περιφέρειες, ανάλογα με την κλίμακα της μελέτης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτής. Πολύ συχνά, οικονομίες μεγάλης εμβέλειας χαρακτηρίζονται 'Μητροπολιτικές', καθώς η έννοια μητρόπολη συνδέεται ουσιαστικά με την οικονομία της περιοχής.

Οι Μητροπολιτικές Περιφέρειες αποτελούν πρόσφατες εκφάνσεις του χωρικού σχεδιασμού, στα πλαίσια της πολυεπίπεδης χωρικής διακυβέρνησης. Πρόκειται για μια νέα πραγματικότητα της αστικής γεωγραφίας, διότι προτείνει εναλλακτικά σχέδια χωρικής οργάνωσης και διακυβέρνησης που δίνουν προτεραιότητα στην ίδια την πόλη. Οι διαρκείς μεταβολές των πόλεων και του περιβάλλοντός τους, σε συνδυασμό με τους ολοένα αυξανόμενους ρυθμούς αστικοποίησης των τελευταίων δεκαετιών, οδηγούν στην αλλαγή των ρυθμών ανάπτυξης, με αποτέλεσμα το αγροτικό τοπίο να μεταβάλλεται σε αστικό. Παράλληλα με τις εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία, τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και επενδύσεις που συμβάλλουν στην αύξηση της δυναμικής των αστικών κέντρων, προκύπτει το ζήτημα του ανταγωνισμού μεταξύ των πόλεων και της αστικής μεγέθυνσης. Οδηγούμαστε, συνεπώς, σε νέα σχήματα χωρικής οργάνωσης και διακυβέρνησης που διαφοροποιούνται σε χώρο και εμβέλεια από τα ήδη υπάρχοντα.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες η Μητρόπολη ταυτίζεται με την έννοια του σημαντικού πληθυσμιακά, οικονομικά και πολιτικά αστικού κέντρου. Στην Ασία και τις ΗΠΑ οι πόλεις

είναι ιδιαίτερα μεγάλες σε πληθυσμό, ενώ στην Ευρώπη τα αστικά κέντρα έχουν μικρότερη έκταση και πληθυσμό. Στην Ευρώπη η έννοια της Μητρόπολης προκύπτει όχι τόσο από τον πληθυσμιακό όγκο που αυτές προσμετρούν, αλλά από το ειδικό βάρος των δραστηριοτήτων που φιλοξενούν (Πετράκος και Οικονόμου, 1999). Επίσης, συχνά οι μητροπόλεις συνυφαίνονται με οικονομίες υψηλού κύρους και ανάλογες μορφές επιχειρηματικότητας λόγω της επιτακτική ανάδειξη της μετα-βιομηχανικής οικονομίας και τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες που αυτή επέφερε (Bourdeau-Lepage, 2003).

Η εξέλιξη του αστικού χώρου που προαναφέραμε, καλύπτει μεν τις ανάγκες των αστικών κέντρων και των χωρικών σφαιρών επιρροής τους, εντείνει όμως τις εσωτερικές και εξωτερικές ανισότητες. Η ενίσχυση του μοντέλου των μεσαίων αστικών σχημάτων με περιφερειακή διάσταση αποτελεί τη βάση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας ώστε η εκάστοτε ενδοχώρα να αποκτά την έννοια του αστικού, να απελευθερώνει τις περισσότερες χρήσεις της και να έλκει φορείς και κατοικίες. Ωστόσο, τα αστικά σχήματα, τείνουν να διαφοροποιούνται από τόπο σε τόπο, με αποτέλεσμα, νέα προβλήματα, προερχόμενα από τα τοπικά χαρακτηριστικά να προστίθενται στα ήδη υπάρχοντα, που αφορούν στον ανταγωνισμό, τη γραφειοκρατία και την κορεσμένη αστική διάσταση. Ως εκ τούτου, οι μητροπόλεις παρουσιάζουν μια ετερόκλητη εικόνα του πλέγματος των σχέσεών τους, καθώς το νομικό τους πρότυπο δεν ακολουθεί κανονιστικές μορφές. Η επαλληλία της γεωγραφίας σε τοπική και παγκόσμια κλίμακα και της έννοιας της μητρόπολης είναι η βάση του θεωρητικού σχήματος οργάνωσης των μητροπόλεων και εκεί οφείλει να έγκειται ο εκάστοτε σχεδιασμός. Εντούτοις, οι νέες αυτές γεωγραφικές πραγματικότητες περιλαμβάνουν και τα διεθνή μοντέλα χωροθέτησης δραστηριοτήτων και έτσι το μητροπολιτικό σχήμα δεν μπορεί να υπάγεται σε ένα στείρο πρότυπο αλλά πρέπει να προωθεί τα προτερήματα και τις ιδιαιτερότητες του χώρου μελέτης και να βασίζεται εκεί τον εκάστοτε σχεδιασμό (Κουσιδώνης, 2003).

Σύμφωνα με το χαρακτήρα και το μέγεθος της κάθε περιοχής, οι μητροπολιτικές λειτουργίες μπορούν να εκτείνονται σε ένα ευρύ φάσμα κατηγοριών, το οποίο αφορά τον στρατηγικό τους σχεδιασμό. Τα πεδία ανάπτυξης, ωστόσο, των μητροπολιτικών περιοχών σχετίζονται κατά κανόνα με το χωρικό σχεδιασμό και την αστική ανάπτυξη, την κοινωνική πολιτική, το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής, τις μεταφορές και τις τεχνικές υποδομές καθώς και την πολιτική προστασίας και ασφάλειας (ΙΑΠΑΔ, 2003).

Σε γενικές γραμμές, οι μητροπολιτικές δομές, ανεξάρτητα από τον τύπο που ακολουθούν, βασίζονται σε ένα κέντρο και στην περιφέρεια γύρω από αυτό. Η επιτυχία ενός μητροπολιτικού σχεδίου έγκειται στην οικονομική ευημερία και την ανάδειξή του σε πόλη – επιχειρηματία, την ισόρροπη ανάπτυξη του βιοτικού και περιβαλλοντικού επιπέδου του αστικού χώρου, και στην προσέλκυση βιώσιμων επενδύσεων (Οικονόμου και Παπαμίχος, 2003).

Συνοπτικά, οι κρίσιμοι στόχοι της μητροπολιτικής διακυβέρνησης είναι οι ακόλουθοι (Ανδρικοπούλου & Τόμπρου, 2003):

- Η ένταξη των υφιστάμενων αρμοδιοτήτων σε ενιαίο και ολοκληρωμένο μητροπολιτικό πλαίσιο.
- Η ανάληψη νέων αρμοδιοτήτων και πρωτοβουλιών σε νέους τομείς.
- Η αντιμετώπιση διοικητικών προβλημάτων και κάλυψη κενών διοίκησης.
- Η απλοποίηση διαδικασιών παροχής υπηρεσιών σε πολίτες και επιχειρήσεις.
- Η συνεργασία φορέων και συμμετοχή κοινωνικών εταίρων.

Τέλος, για την επίτευξη των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων μιας μητροπολιτικής δομής, ο στρατηγικός σχεδιασμός πρέπει να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τα εμπόδια της επαλληλίας των διοικήσεων και των αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων ανάμεσα σε ΟΤΑ, κεντρική διοίκηση και ιδιωτικά συμφέροντα (Καυκαλάς, 2006).

4.2 Μητροπόλεις και Βιώσιμη Ανάπτυξη

4.2.1 Αναπτυξιακές προοπτικές

Εκτός από ευμεγέθεις αστικούς σχηματισμούς, οι μητροπόλεις αποτελούν ιδιαίτερα ισχυρές οικονομίες (π.χ. Νέα Υόρκη, Λονδίνο, Τόκιο κ.λπ). Μέσω των «μητροπολιτικών σχεδιασμών» επιτυγχάνονται οικονομίες κλίμακας, οι οποίες βοηθούν στην οικονομικά ισόρροπη αναβάθμιση τόσο των ίδιων, όσο και των γειτονικών τους περιοχών. Διαμορφώνονται έτσι μακροοικονομικές σχέσεις, οικονομίες γειτνίασης, μείωση του μεταφορικού κόστους και άλλα πολλαπλά οφέλη, τα οποία συνοψίζονται ως εξής (Βασενχόφεν και συν, 2004):

1. Στην ανταγωνιστικότητα της αγοράς, που οδηγεί στην προσέλκυση επενδύσεων. Αυτή οδηγεί στην αύξηση των θέσεων εργασίας, τη οποία μεταβάλλει τις ροές μετανάστευσης, ώστε να καταστήσει τη μητρόπολη πόλη υποδοχής. Ταυτόχρονα, η ανταγωνιστικότητα οδηγεί σε οικονομικές ευκαιρίες, με αποτέλεσμα τη μείωση των μονοπωλιακών κερδών.

2. Στην ενίσχυση των τοπικών αγορών και τη διαμητροπολιτική συνεργασία σε επίπεδο αγορών, οι οποίες συνδέονται με τη γεωγραφία μιας μητρόπολης. Οι μεγάλες και ισχυρές αγορές προσελκύουν αντίστοιχες παραγωγικές μονάδες δημιουργώντας περισσότερες δυνατότητες για επέκταση και μεγέθυνση.
3. Οι μητροπολιτικοί σχηματισμοί τείνουν να συγκεντρώνουν εργατικό δυναμικό υψηλής εκπαίδευσης και κατάρτισης, άρα και υψηλά εισοδήματα, που σε συνδυασμό με τον παράγοντα «αστικότητα» διαμορφώνουν ένα ισχυρό status για την κάθε μητροπολιτική μονάδα.
4. Τα πολλαπλασιαζόμενα παραγωγικά δίκτυα διαπεριφερειακής και διεθνικής κλίμακας που εδράζονται στις μεγάλες πόλεις οδηγούν σε συμπληρωματικές δράσεις για την παγκοσμιοποιημένη οικονομία, προσδίδοντας μια νέα δυναμική στην αναπτυξιακή εξέλιξη.

Τα δίκτυα και οι υποδομές των μητροπολιτικών περιοχών αφορούν δίκτυα μεταφορών που εξυπηρετούν τις ανάγκες προσπελασιμότητας των οικονομικών παραγόντων της περιοχής και δίκτυα δημόσιων μεταφορών που ωφελούν την πόλη και μειώνουν τις αποστάσεις. Παράλληλα, αμφότερες οι κατηγορίες δικτύων διευρύνουν τον ορίζοντα των οικονομικών σχέσεων και το εύρος αναζήτησης εργασίας. Επιπλέον, αναπτύσσονται εμπορικά δίκτυα από τις οικονομικές σχέσεις μεταξύ των πόλεων, που ευνοούν τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις, τις διμερείς συνεργασίες και τις πολυεθνικές εταιρείες, το οποίο μακροπρόθεσμα μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του βιοτικού επιπέδου.

Σε μη οικονομικό επίπεδο, τα τεχνολογικά δίκτυα που εγκαθιδρύονται διευκολύνουν την παραγωγή, προσφέροντας την ευκαιρία σε επιστημονικούς και επιχειρηματικούς φορείς για έρευνα και ανάπτυξη, συμβάλλοντας στη διάδοση της γνώσης και της κατάρτισης. Δημιουργούνται ακόμη υποδομές που βελτιώνουν την ποιότητα της εκπαίδευσης, της περίθαλψης, της πρόνοια και των κατοικιών. Εν ολίγοις, τα όποια οφέλη διαχέονται, με αποτέλεσμα να οφείλεται όλη η περιοχή γύρω από την ενδοχώρα ή το αστικό κέντρο.

4.2.2 Αρνητικές επιπτώσεις

Ο ρόλος των Μητροπόλεων, ωστόσο, μπορεί μέσω της κακής διαχείρισης και διακυβέρνησης, να αποβεί ιδιαίτερα επιζήμιος για ένα μέρος ή το σύνολο μιας περιφέρειας ή τοπικής κοινωνίας. Συγκεκριμένα, κάτω από προϋποθέσεις, σε επίπεδο κατοικιών παρατηρείται αυξημένη ζήτηση σε γη, κατοικία και εργασία, υπερσυγκέντρωση πληθυσμών, ενώ παράλληλα επηρεάζονται οι πληθυσμιακές, οικονομικές ροές αλλά και η ψυχολογία των κατοίκων. Μεταβάλλονται οι μεταναστευτικές ροές και γίνεται αναδιανομή σε οικονομικό επίπεδο. Αυξάνεται η εργασιακή ανταγωνιστικότητα και μειώνονται οι θέσεις εργασίας, αυξάνεται η ανεργία και τα επίπεδα φτώχειας, επηρεάζονται οι αξίες γης και οι επεκτάσεις. Το χάσμα μεταξύ των κατοίκων σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο αμβλύνεται με αποτέλεσμα την εισαγωγή νέων κοινωνιολογικών όρων. Παρατηρούνται επίσης, φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, κρούσματα φτώχειας και εγκληματικότητας. Τα μεγάλα μεγέθη και το θέλγητρο των υποδομών και δικτύων οδηγούν σε υπερσυγκέντρωση δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα οι υποδομές αυτές σταδιακά να υποβαθμίζονται, να καθίστανται κορεσμένα και να αδρανοποιούνται.

Σε περιβαλλοντικό επίπεδο, η εκπομπές ρύπων, η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και η αστική μόλυνση διαταράσσουν τα οικοσυστήματα. Επιπλέον, τίθεται το ζήτημα διαχείρισης της ενέργειας στις αστικές περιοχές, το οποίο είναι ζωτικό για το βιώσιμο πολεοδομικό σχεδιασμό. Παράλληλα, η μεγάλη παραγωγή απορριμμάτων επιτάσσει δράσεις όπως η ανακύκλωση και η διαχείριση των αστικών αποβλήτων. Οι παραγωγικές μονάδες συγκεντρώνονται μέσα στα αστικά κέντρα και καταναλώνουν μεγάλες εκτάσεις γης (Βασενχόφεν και συν, 2004).

Επομένως, χωρίς τη σωστή διαχείριση, η αρχική αίγλη μιας μητρόπολης μπορεί να χαθεί και τα οφέλη που παρείχε να μετατραπούν σε εμπόδια για τη βιώσιμη ανάπτυξή της.

4.3 Οφέλη της Μητροπολιτικής Οργάνωσης

Η Μητροπολιτική οργάνωση αποτελεί ένα σύστημα υπερτοπικής διακυβέρνησης, το οποίο συντονίζει και εφαρμόζει πολιτικές για το σύνολο του αστικού συγκροτήματος της περιοχής. Ως εκ τούτου, η Μητροπολιτική οργάνωση είναι απαραίτητη. Συγκεκριμένα, η οργάνωση των δομών σε Μητροπολιτικό επίπεδο καθίσταται αναγκαία για τους εξής λόγους:

- την εξεύρεση ολοκληρωμένων και βιώσιμων λύσεων στα πολυσύνθετα προβλήματα των περιοχών του αναπτυσσόμενου περιαστικού ιστού,

- το συντονισμό συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων,
- την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ευρύτερης περιοχής,
- τη διεύρυνση της δημοκρατικής νομιμοποίησης μέσω ελέγχων και λογοδοσίας, και
- τη συμμετοχή φορέων τόσο από το δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό χώρο.

Η ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων και του ανθρώπινου δυναμικού, είναι εξέχουσας σημασίας για τα μητροπολιτικά συστήματα, προκειμένου να εξασφαλίσουν απασχόληση, ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα και ικανοποιητική ποιότητα ζωής στους κατοίκους. Η εγκατάσταση και λειτουργία των επιχειρήσεων αφορά και επηρεάζει το σύνολο της μητροπολιτικής περιοχής. Αποτελεί πρωταρχική επιλογή τύπου εγκατάστασης οικονομικών δραστηριοτήτων και το ανθρώπινο δυναμικό της εντάσσεται σε μια ενιαία αγορά εργασίας μητροπολιτικού επιπέδου. Είναι προφανές ότι για να λειτουργήσουν αποτελεσματικά τα σχήματα αυτά, απαιτείται ενιαία στρατηγική, μεγαλύτερης εμβέλειας από το επίπεδο της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης, αλλά πιο εστιασμένη από το περιφερειακό επίπεδο χάραξης αναπτυξιακής πολιτικής.

Η δημιουργία πυρήνα μητροπολιτικών αρμοδιοτήτων στον τομέα αστικής ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας, επιδιώκει την προώθηση επιτελικών αρμοδιοτήτων στρατηγικού σχεδιασμού, συντονισμού και πληροφόρησης. Βασική προϋπόθεση της εύρυθμης λειτουργίας τους, είναι να μείνουν ανεπηρέαστα από παρεμβάσεις και αλλοιώσεις του κεντρικού και τοπικού πολιτικού συστήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1 Ιστορική εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου

Τα δύο Μητροπολιτικά κέντρα της Ελλάδας, η Αττική και η Θεσσαλονίκη, έχουν βιώσει πολλές διοικητικές μεταβολές μέχρι να διαμορφώσουν τη σημερινή τους μορφή ως Μητροπολιτικές Περιφέρειες. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, η πολυπλοκότητα και τα *sui generis* προβλήματα αυτών των περιοχών έχουν οδηγήσει σε πολλές προσπάθειες εισαγωγής ενός συστήματος διοίκησης.

Ο Α.Ν. 44/1936 «περί συστάσεως διοικήσεως της πρωτεύουσας» σηματοδότησε την πρώτη απόπειρα ώστε να ανταποκριθεί στον σύνθετο χαρακτήρα της πρωτεύουσας. Ο νόμος αυτός εισήγαγε έναν Οργανισμό με τη μορφή Ν.Π.Δ.Δ. και τίτλο «Διοίκησης Πρωτεύουσας». Ως επικεφαλής ορίστηκε Υπουργός και οι αρμοδιότητές του εκτείνονταν στους δήμους της Αθήνας, του Πειραιά και 38 ακόμα όμορων δήμων. Το 1941 με τον Α.Ν. 2921 ο Οργανισμός καταργείται και οι αρμοδιότητές του μεταβιβάζονται πίσω στο Νομάρχη και τον Υπουργό Εσωτερικών.

Η επόμενη απόπειρα συντελέστηκε κατά τη μεταπολεμική περίοδο, με τη θέσπιση του Ν.3200/1955 «περί διοικητικής αποκεντρώσεως», με τη γενίκευση της νομαρχιακής αποκέντρωσης σε όλη την επικράτεια και την κατάργηση των Γενικών Διοικήσεων. Η εξάρτηση, ωστόσο, της αποκεντρωμένης νομαρχιακής διοίκησης από την κεντρική διοίκηση παρέμεινε αμετάβλητη, ενώ δεν κατάφερε ούτε να προάγει την αυτοδιοίκηση σε επίπεδο νομού.

Κατά τη δεκαετία του 1970, το καθεστώς των συνταγματαρχών πραγματοποίησε την τρίτη απόπειρα, για τη διοίκηση της «μείζονος πρωτεύουσας» (Ν.Δ. 1147/1972). Το νομοθετικό αυτό πλαίσιο κατήργησε τους νομούς Αττικής και Πειραιώς, ενώ ίδρυσε έναν ενιαίο νομό Αττικής, ο οποίος αποτελείτο από 4 διαμερίσματα (Αθηνών, Πειραιώς, Δυτικής και Ανατολικής Αττικής).

Ακολουθεί η ίδρυση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, η οποία μετατρέπει όλες τις νομαρχίες της χώρας σε αποκεντρωμένες σε αυτοδιοικούμενες βαθμίδες του διοικητικού συστήματος. Το πολιτικό-διοικητικό καθεστώς της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης μεταβάλλεται ριζικά με την εισαγωγή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Ωστόσο, δεν έγινε σωστή πρόβλεψη των

ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της μητροπολιτικής περιοχής της Αττικής και ως εκ τούτου το καθεστώς της νομαρχιακής τετραρχίας διατηρήθηκε (Μακρυδημήτρης, 1994).

Η ιστορική εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου αναδεικνύει τη δυσκολία διακυβέρνησης των μητροπολιτικών περιοχών λόγω των ιδιόμορφων χαρακτηριστικών και δομών τους. Η μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης, και πολύ περισσότερο αυτή της Αττικής, αποτελούν ογκώδη οικιστικά και πολεοδομικά συγκροτήματα, με πολύ υψηλή πληθυσμιακή πυκνότητα και συγκέντρωση κοινωνικών και οικονομικών δραστηριοτήτων. Διαχρονικά, σημειώνεται η σταθερή έλλειψη ενός ενιαίου αιρετού οργάνου με σφαιρική ευθύνη και συνολική αρμοδιότητα για την αποτελεσματική διαχείριση και των κοινών ζητημάτων της μητροπολιτικής περιφέρειας. Επομένως, όπως αναφέρει ο Μακρυδημήτρης (1994), γίνεται προφανής η ανάγκη για τη «σύσταση μια ειδικής μορφής δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης που χαρακτηρίζεται από ενιαία και σφαιρική δικαιοδοσία, οικονομία επιπέδων διοίκησης, οργανωτική αποτελεσματικότητα και νομιμοποιημένη δράση και λειτουργία».

5.2 Συνταγματικό πλαίσιο των Μητροπολιτικών Περιοχών

Όπως αναφέρεται σε προηγούμενο κεφάλαιο, ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο Σύνταγμά μας κατοχυρώνεται στα άρθρα 101 και 102. Στο αναθεωρημένο Σύνταγμα υπάρχει ρητή πρόβλεψη για τη συγκρότηση δύο βαθμίδων τοπικής αυτοδιοίκησης, το οποίο αποκλείει την ίδρυση και λειτουργία τρίτης βαθμίδας ΟΤΑ αλλά και τον περιορισμό της τοπικής αυτοδιοίκησης σε μία μόνο βαθμίδα.

Το γεγονός αυτό σημαίνει, ότι σε περιοχές που διατηρούνται οι υφιστάμενες δύο χαμηλότερες βαθμίδες αυτοδιοίκησης, δεν είναι δυνατή η ταυτόχρονη δημιουργία μητροπολιτικής βαθμίδας. Επιπλέον, σε μια μητροπολιτική περιοχή της χώρας, με ενδεχόμενη πλαισιώσή της από μητροπολιτικό σύνδεσμο, δεν είναι δυνατή η διατήρηση μιας μόνο βαθμίδας ΟΤΑ – αυτό, διότι ο σύνδεσμος ΟΤΑ δεν μπορεί να υποκαταστήσει μια από τις δύο συνταγματικά κατοχυρωμένες βαθμίδες αυτοδιοίκησης, ενώ ο ρόλος του είναι εξ ορισμού συμπληρωματικός και επικουρικός.

Στην παρ. 1.3 του άρθρου 101, ωστόσο, γίνεται λόγος για ύπαρξη αποκεντρωμένων κρατικών περιφερειακών οργάνων και στις μητροπολιτικές περιοχές της χώρας, γεγονός που αποκλείει τη δημιουργία σχήματος μητροπολιτικής διοίκησης που θα προέβλεπε την κατάργηση των τοπικών περιφερειακών οργάνων του κράτους και την ανάληψη όλων των αρμοδιοτήτων τους είτε από ΟΤΑ, είτε από σύνδεσμο ΟΤΑ, είτε από κεντρικές υπηρεσίες του κράτους.

Ταυτόχρονα, στην παρ. 1 του άρθρου 102 αναφέρεται το τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση τοπικών υποθέσεων υπέρ των ΟΤΑ, σύμφωνα με το οποίο, το Σύνταγμα εξουσιοδοτεί το νομοθέτη να καθορίσει το εύρος και τις κατηγορίες καθώς και την κατανομή τους στους επιμέρους βαθμούς. Συνεπώς, οι αρμοδιότητες μεταξύ των δύο βαθμών ΟΤΑ μπορεί να κατανεμηθούν με διαφορετικό τρόπο σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας που παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες, όπως είναι οι μητροπολιτικές περιφέρειες, εφόσον πρόκειται για συστηματική ρύθμιση που τηρεί τα όρια που τίθενται από την αρχή της αναλογικής ισότητας.

Επίσης, στο Σύνταγμα προβλέπεται ρητά για πρώτη φορά ότι «η άσκηση αρμοδιοτήτων από τους ΟΤΑ που αποτελούν αποστολή του Κράτους μπορεί να αφορά συγκεκριμένη περιοχή της χώρας και κατ' εξοχήν μια μητροπολιτική περιοχή». Το άρθρο 102, παρ.3 συνδέει την οργανωτική συγκρότηση των ΟΤΑ με τη δημιουργία τοπικών οργανισμών διαδημοτικής συνεργασίας, των συνδέσμων. Είναι δυνατή η σύσταση συνδέσμων ΟΤΑ α' και β' βαθμού όπως και η συγκρότηση διαβαθμιακών συνδέσμων με τη συμμετοχή πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων ΟΤΑ. Οι νέοι σύνδεσμοι μπορούν να αναλαμβάνουν όχι μόνο την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών, αλλά και την άσκηση αρμοδιοτήτων.

5.2.1 Νόμος «Καλλικράτης» και Μητροπόλεις

Ο νόμος «Καλλικράτης» (Ν.3852/2010) για την αναμόρφωση της λειτουργίας της αυτοδιοίκησης και του κράτους κάνει ρητή αναφορά στις αλλαγές που επέρχονται στη λειτουργία των μητροπολιτικών περιοχών της Ελλάδος, ειδικότερα μέσα από τα άρθρα 210 έως και 213:

- Άρθρο 210. Θεσμοθετείται η Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής και η Μητροπολιτική Ενότητα Θεσσαλονίκης, στις οποίες ανατίθενται επιπλέον αρμοδιότητες που κατανέμονται στους εξής τέσσερις τομείς:
 - Περιβάλλοντος και Ποιότητας Ζωής.
 - Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικών Αναπλάσεων.
 - Μεταφορών και Συγκοινωνιών.
 - Πολιτικής Προστασίας και Ασφάλειας.
- Άρθρο 211. Προβλέπει τη σύσταση διαβαθμιακού συνδέσμου, ως Ν.Π.Δ.Δ., με σκοπό την αξιοποίηση των στερεών αποβλήτων και αποκατάστασης υφιστάμενων Χ.Α.Δ.Α., εντός της χωρικής αρμοδιότητας της περιφέρειας Αττικής.

- Άρθρα 212 και 213. Ρυθμίζουν το οργανωτικό σχήμα που έχει επιλεγθεί ξεχωριστά για την Αττική και τη Θεσσαλονίκη. Στην Αττική η μητροπολιτική αυτοδιοίκηση καταλαμβάνει όλη την περιφέρεια, ενώ στη Θεσσαλονίκη μόνο την Περιφερειακή ενότητα.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, οι μητροπολιτικές λειτουργίες στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη οργανώνονται και ασκούνται στα πλαίσια του β' βαθμού αυτοδιοίκησης, δηλαδή τις Περιφέρειες. Σκοπός είναι η ενιαία αντιμετώπιση προβλημάτων υπερτοπικού χαρακτήρα, η κάλυψη των αναγκών ενιαίου σχεδιασμού και η ανάπτυξη της περιοχής, έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Στο πέμπτο μέρος του Ν.3852/2010 γίνεται λόγος για τη λειτουργία της Μητροπολιτικής Περιφέρειας. Κύριοι στόχοι της δημιουργίας του μητροπολιτικού επιπέδου διακυβέρνησης στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος, η βιώσιμη ανάπτυξη του μητροπολιτικού χώρου και η παροχή καλύτερης ποιότητας υπηρεσιών στο σύνολο των πολιτών. Οι μητροπολιτικές λειτουργίες ποικίλουν από το στρατηγικό σχεδιασμό, το συντονισμό των πολιτικών, την εποπτεία και τον έλεγχο, την πληροφόρηση και τεκμηρίωση, τη διαχείριση προγραμμάτων, μέχρι και την εκτέλεση και συντήρηση έργων.

Η εισαγωγή του «Καλλικράτη» καθιερώνει για πρώτη φορά τη μητροπολιτική αυτοδιοίκηση σε επίπεδο περιφέρειας και απονέμει περαιτέρω αρμοδιότητες, σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες, που συνάδουν με ιδιαίτερα προβλήματα των πολεοδομικών συγκροτημάτων της Αττικής και της Θεσσαλονίκης. Παράλληλα, προβλέπεται η δυνατότητα έκδοσης Π.Δ. για την εξειδίκευση των αρμοδιοτήτων και τη μεταφορά νέων, με αντίστοιχη πρόβλεψη για μεταφορά των πόρων και του προσωπικού που είναι αναγκαία για την άσκησή τους. Επιπλέον, μπορεί να μεταβιβάζονται στις περιφέρειες αρμοδιότητες που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς κοινής ωφέλειας που συνάπτονται με τους ανωτέρω τομείς, ύστερα από γνώμη του διοικητικού συμβουλίου τους.

5.3 Χαρακτηριστικά, στόχοι και λειτουργίες Μητροπολιτικού χαρακτήρα

Η ανάπτυξη μητροπολιτικών δομών στην Ελλάδα ξεκίνησε σταδιακά από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα. Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή το 1922, ο πληθυσμός σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη αυξήθηκε κατά 50% λόγω της μαζικής έλευσης των μεταναστών. Λίγα χρόνια αργότερα, το μεγάλο ρεύμα αστικοποίησης που παρατηρήθηκε μεταπολεμικά οδήγησε

σε σημαντική περαιτέρω αύξηση του αστικού και πληθυσμιακού όγκου, σε βάρος του αγροτικού και ημιαστικού. Αυτές οι εσωτερικές μεταναστευτικές ροές ενίσχυσαν το ρόλο της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης ως Μητροπολιτικά Κέντρα και διαμόρφωσαν τα γενικά χαρακτηριστικά των ελληνικών μεγαλουπόλεων (Γιαννακούρου, 2003).

Σήμερα, τα δύο αυτά μεγάλα αστικά κέντρα συγκεντρώνουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα μιας σύγχρονης μητρόπολης. Συγκεκριμένα, παρουσιάζουν υψηλή πληθυσμιακή συγκέντρωση και έντονη οικονομική δραστηριότητα, οι οποίες έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα. Οι μητροπόλεις στην Ελλάδα απευθύνονται χωρικά σε ένα διευρυμένο αστικό κέντρο, με στόχο τη διατήρηση της ανάπτυξής του, αλλά και την ωφέλεια των περιμετρικών του περιοχών, είτε πρόκειται για αστικό τοπίο, είτε για τοπίο υπαίθρου που εξυπηρετεί τις ανάγκες της πόλης για επέκταση (Γιαννακούρου, 2003).

Το ελληνικό αστικό σύστημα δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε μέσα από ιδιαίτερες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες. Η δομή και ανάπτυξη της Αττικής και της Θεσσαλονίκης, των δυο μεγαλύτερων αστικών κέντρων της Ελλάδας, παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά (ΙΑΠΑΔ, 2003):

- Διαμόρφωση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, οι οποίοι ακολουθούν τις διάφορες κοινωνικές, δημογραφικές και οικονομικές πιέσεις.
- Περιορισμένη παρέμβαση του κράτους στη δημιουργία ελεύθερων χώρων (π.χ. αναψυχής, αθλητισμού κ.ά.) και έργων τεχνικής υποδομής.
- Μεγάλη συμμετοχή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στην παραγωγή του δομημένου περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με μελέτη του ΙΤΑ (2005), οι βασικοί στόχοι της διακυβέρνησης μητροπολιτικού επιπέδου στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη, συνοψίζονται ως ακολούθως:

1. Ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της μητροπολιτικής περιοχής.
2. Βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος.
3. Επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης του μητροπολιτικού χώρου, σύμφωνα με μια συνεκτική και μακροπρόθεσμη στρατηγική, με ισορροπία και κοινωνικό έλεγχο.
4. Παροχή ποιοτικών και αποτελεσματικών υπηρεσιών στο σύνολο των πολιτών.
5. Διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

Σύμφωνα με το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, οι μητροπολιτικές λειτουργίες ασκούνται στο πλαίσιο β' βαθμού αυτοδιοίκησης, δηλαδή τις Περιφέρειες. Η Περιφέρεια Αττικής είναι στο σύνολό της Μητροπολιτική Περιφέρεια, ενώ στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, οι μητροπολιτικές λειτουργίες ασκούνται για την Μητροπολιτική Ενότητα Θεσσαλονίκης.

Οι τομείς αυτών των μητροπολιτικών λειτουργιών αναφέρθηκαν συνοπτικά σε προηγούμενο κεφάλαιο. Παρακάτω περιγράφονται αναλυτικότερα:

- **Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής:** ο τομέας αφορά τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό και τη διαχείριση στερεών αποβλήτων, το «υπερτοπικό» πράσινο, τα μητροπολιτικά πάρκα, τη διαχείριση ορεινών όγκων και ατμοσφαιρικής ρύπανσης, καθώς και την εποπτεία του οργανισμού Λαϊκών Αγορών. Ειδικότερα, όσον αφορά το ζήτημα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, στη Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής υπάρχει ειδικός σύνδεσμος στον οποίο συμμετέχουν η Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής και όλοι οι δήμοι του νομού Αττικής.
- **Χωρικός Σχεδιασμός και Αστικές Αναπλάσεις:** περιλαμβάνει την εξειδίκευση κατευθύνσεων πολεοδομικού σχεδιασμού και οικιστικής πολιτικής, την προώθηση προγραμμάτων και έργων ανάπλασης, και την εποπτεία και τον έλεγχο εφαρμογής της νομοθεσίας για τη διαφημιστική προβολή στο οδικό δίκτυο της μητροπολιτικής περιοχής.
- **Μεταφορές και Συγκοινωνίες:** αφορά τη μελέτη και κατασκευή οδικών και συγκοινωνιακών έργων μητροπολιτικού χαρακτήρα, τη συντήρηση υπερτοπικών οδικών αρτηριών της μητροπολιτικής περιοχής, και το σχεδιασμό και εποπτεία ζητημάτων οδικής κυκλοφορίας, σήμανσης των οδών και φωτισμού.
- **Πολιτική προστασίας και ασφάλειας:** τέλος, ο τομέας αυτός περιλαμβάνει τη διαχείριση και εφαρμογή προγραμμάτων πολιτικής προστασίας, το σχεδιασμό των αναδασώσεων και της αντιπλημμυρικής προστασίας, τη μέριμνα για το σχεδιασμό των αντιπυρικών μέτρων, και τη συνεργασία των εμπλεκόμενων κρατικών φορέων και των ΟΤΑ στην καταστολή δασικών πυρκαγιών.

5.4 Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής

5.4.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής (ΜΠΑ) αποτελεί το ισχυρότερο οικονομικό κέντρο της χώρας, ενώ η Αθήνα κατατάσσεται στις μεγάλες πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην σφαίρα

άμεσης επιρροής της Μητροπολιτικής Περιφέρειας περιλαμβάνονται τόσο η ΠΕ Βοιωτίας, όσο και η ΠΕ Κορινθίας. Η ευρύτερη αυτή γεωγραφική περιοχή (Αττική – Βοιωτία – Κορινθία), συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και των παραγωγικών δραστηριοτήτων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, και του εργατικού δυναμικού με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και εξειδίκευσης, σε ολόκληρη την χώρα. Η γεωγραφική της θέση αποτελεί σημαντικό πολυδιάστατο πλεονέκτημα, κυρίως όσον αφορά τον ευρύτερο Βαλκανικό και Μεσογειακό χώρο και τις Παρευξείνιες χώρες. Η ΜΠΑ αποτελεί μια μητρόπολη με μοναδικά φυσικά, αισθητικά και πολιτιστικά πλεονεκτήματα, και ένα επιχειρησιακό και οικονομικό κέντρο με αυτόνομη φυσιογνωμία.

Η Αθήνα αποτέλεσε τη νεότερη πρωτεύουσα της χώρας. Το 1833, οπότε και καθορίστηκε ως πρωτεύουσα, απαρithμούσε 12.000 κατοίκους. Από τη δεκαετία του 1950 και έπειτα, σημειώθηκαν αξιοσημείωτοι ρυθμοί οικονομικής και δημογραφικής αύξησης, καθώς το πλήθος ευκαιριών απασχόλησης και οι νέες, σύγχρονες για την εποχή αστικές υποδομές αποτελούσαν ισχυρό πόλο έλξης. Συγκεκριμένα, με την μεταναστευτική εισροή που άρχισε να σημειώνεται μετά την Μικρασιατική Καταστροφή, ο αριθμός του πληθυσμού ξεκίνησε μια διαρκή ανοδική πορεία καταλήγοντας στα 3.5 εκατομμύρια το 1991 (Γιαννακούρου, 2003). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού του 2011, ο μόνιμος πληθυσμός της Αττικής ανέρχεται σε 3.8 εκατομμύρια. Επίσης, στην Περιφέρεια Αττικής παράγεται το 50% του συνολικού εθνικού ΑΕΠ, γεγονός που από μόνο του αναδεικνύει το ειδικό της βάρος στην οικονομική και επιχειρηματική δραστηριότητα της χώρας.

5.4.2 Αναπτυξιακός προσανατολισμός και στρατηγική

Εκτός από ιστορικό, πολιτιστικό και τουριστικό κέντρο, η πολυεπίπεδη μεγέθυνση του αστικού κέντρου της Αττικής έχει καταστήσει την Αθήνα και μια πολύ ισχυρή οικονομία. Το επίπεδο ισχύος της είναι πλέον τέτοιο, που αποτελεί σήμερα ένα βασικότατο πυλώνα της εθνικής οικονομίας. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται τόσο θετικά, όσο και αρνητικά αποτελέσματα, ωστόσο η συζήτηση αυτή υπερβαίνει τα όρια της παρούσας εργασίας.

Παρακάτω περιγράφεται ο κρίσιμος ρόλος της, ο οποίος προσανατολίζεται σε δύο βασικές κατευθύνσεις:

1. Στη δημιουργία επιχειρηματικών υποδομών που θα υποστηρίξουν τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων επιχειρήσεων και θα προσελκύσουν τις νέες καινοτομικές επιχειρήσεις. Τέτοιες υποδομές αποτελούν τα Βιομηχανικά Πάρκα (ΒΙΟ.ΠΑ.), τα Πάρκα Παραγωγικών Υπηρεσιών, οι Βιομηχανικές Περιοχές (ΒΙ.ΠΕ.) Θαλάσσιου Μετώπου, οι Περιοχές Εταιρειών Αποθήκευσης και Μεταφορών, οι Περιοχές Εμπορίου, οι Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές (ΒΕ.ΠΕ.) και η οργάνωση των Βιομηχανικών Συγκεντρώσεων, με έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος και τη διευθέτηση των χρήσεων γης.
2. Στην ανάπτυξη λειτουργιών και υποδομών που θα υποστηρίξουν δραστηριότητες σχετικές με την ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας, το πράσινο, την αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος, την κυκλοφορία και τη στάθμευση οχημάτων, τις υπηρεσίες εκπαίδευσης και υγείας, την ανάπλαση και ανάδειξη αστικών περιοχών και ιστορικών και εμπορικών κέντρων, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Προς αυτήν την κατεύθυνση είναι αναγκαία η ενίσχυση των αναπτυξιακών πόλων, με σκοπό τη βελτίωση της συνέργειας των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, την αύξηση της δυναμικής τους, και την αποτελεσματικότερη, στρατηγικά προσανατολισμένη διαδικασία εγκατάστασης νέων δραστηριοτήτων. Επιπλέον, είναι επιτακτική η στροφή της παραγωγής σε σύγχρονους τομείς καινοτομίας παράλληλα με την ενίσχυση της απασχόλησης.

Κάτω από τα νέα δεδομένα της διεθνούς οικονομικής και περιβαλλοντικής κρίσης, η στρατηγική για τη βιώσιμη και ανταγωνιστική ανάπτυξη της Μητροπολιτικής Περιφέρειας Αττικής αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των σύνθετων προβλημάτων που την επηρεάζουν.

Το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας (ΡΣΑ)⁹ θεσμοθετήθηκε με το Νόμο 1515/85 με τον οποίο ιδρύθηκε και ο Οργανισμός Αθήνας, ο οποίος 2016 καταργήθηκε, λόγω των μνημονιακών υποχρεώσεων της χώρας, ως αυτόνομος Οργανισμός και λειτουργεί ως Διεύθυνση στο Υπουργείο Περιβάλλοντος.

Το 2011 ο Οργανισμός συνέταξε το νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής 2020, με αποτέλεσμα τον Αύγουστο του 2014 να θεσμοθετηθεί ο νέο Νόμος του Νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας – Αττικής (βλ. Νόμος 4277 / 14 ΦΕΚ 156/01.08.2014).

Το νέο ΡΣΑ είναι συνδεδεμένο με τις στρατηγικές θέσεις και προτεραιότητες της Περιφέρειας Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, εισάγοντας δράσεις αειφόρου ανάπτυξης και ενίσχυσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Μητροπολιτικής Περιοχής της Αττικής.

Σημειώνεται πως ο Νόμος 4277/14 του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου αναφέρεται στην ΠΕ της Κορινθίας και στο ρόλο της περιοχής της Κορίνθου στο μητροπολιτικό οικοδόμημα της Αττικής. Το Ρυθμιστικό Σχέδιο τόσο την Κορινθία όσο και την Βοιωτία τις θεωρεί πολύ σημαντικές περιοχές για την μητροπολιτική λειτουργία της Περιφέρειας Αττικής, σε όλους σχεδόν τους τομείς, με προεξέχοντες το περιβάλλον και τον τουρισμό. Χαρακτηριστικά, μεταξύ των άλλων, αναφέρεται:

- «Για να αναπτυχθεί σε χωρικό επίπεδο ο τουρισμός στην Αττική πρέπει να εξεταστούν οι «αλληλεξαρτήσεις με τις παρακείμενες» περιοχές όπως η Κορινθία¹⁰ και
- Για να διαφυλαχτούν οι φυσικοί αλλά δυστυχώς πεπερασμένοι φυσικοί πόροι της Αττικής πρέπει να προστατευτεί και να αναδειχτεί το «πράσινο τόξο» από τον Σαρωνικό και τον Κορινθιακό Κόλπο μέχρι και τον Ευβοϊκό¹¹».

⁹ Ο νόμος αυτός ορίζει ότι: Ρυθμιστικό σχέδιο ειδικά της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας (ΡΣΑ) είναι το σύνολο των στόχων, των κατευθύνσεων, των προγραμμάτων και των μέτρων που προβλέπονται από το νόμο ως αναγκαία για τη χωροταξική και πολεοδομική οργάνωσή της στα πλαίσια των πενταετών προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

¹⁰ Άρθρο 28 «Τουρισμός».

¹¹ Άρθρο 5 «Βιώσιμη χωρική ανάπτυξη, εξοικονόμηση πόρων, αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή» & Άρθρο 18 «Προστασία του φυσικού χώρου και της βιοποικιλότητας και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή».

5.4.3 Ευκαιρίες καινοτομικής επιχειρηματικότητας

Η μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής είναι μια περιοχή που διαθέτει πολλά χαρακτηριστικά απαραίτητα για την ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικότητας, η οποία είναι κρίσιμη για τη βιωσιμότητα του μεταποιητικού δυναμικού της. Η ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτομιών σε όλους τους κλάδους παραγωγής πρέπει να αποτελέσει κύριο στόχο τόσο των υφιστάμενων επιχειρήσεων, όσο και νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Αυτή η καινοτομική δραστηριότητα μπορεί να πάρει είτε τη μορφή clusters καινοτομίας, είτε «δημιουργικής βιομηχανίας» (creative industries) ή ακόμη οικο-καινοτομικών πάρκων. Ωστόσο, απαιτείται κατανόηση, συντονισμός και αρμονική συνεργασία από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς διοίκησης. Δεδομένων, μεταξύ άλλων, του πλήθους και της διαφορετικότητας των φορέων που πρέπει να συντονιστούν και να συμφωνήσουν μεταξύ τους για την υλοποίηση των διαφόρων προτάσεων, η οργάνωση και ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων στην Αττική είναι ένα σύνθετο εγχείρημα.

Η δημιουργία κατάλληλων χωρικών συνθηκών για την έρευνα και ανάπτυξη στη παραγωγή, την αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και της καινοτομίας και την παραγωγή νέας γνώσης, επιτυγχάνεται μέσω χωρικών οργανώσεων, όπως τα επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα, οι θερμοκοιτίδες νέων επιχειρήσεων, και οι συνεργατικοί σχηματισμοί ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων με κοινές υψηλού επιπέδου υποδομές. Η εγκατάσταση τέτοιων χωρικών συγκεντρώσεων πρέπει να ενθαρρύνεται ιδιαίτερα σε περιοχές όπου υπάρχουν μεγάλες κενές κτιριακές υποδομές και ειδικότερα βιομηχανικές υποδομές. Στη Μητροπολιτική Περιφέρεια Αττικής μπορούν να λειτουργήσουν πρότυπα για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών, με συνεργασία δημόσιου τομέα, εκπαιδευτικών - ερευνητικών ιδρυμάτων και ιδιωτικού τομέα, παράλληλα με την ενεργή συμμετοχή της αυτοδιοίκησης.

Για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Αττικής σε επίπεδο αναπτυξιακό, επιχειρηματικό και καινοτομικό επίπεδο, πρέπει να δοθεί έμφαση στη χωροθέτηση των εξειδικευμένων Υποδοχέων και στη θέσπιση ευνοϊκότερων όρων για την εγκατάσταση των μονάδων με υψηλές δυνατότητες ανάπτυξης, οι οποίες θα οδηγήσουν με αυτό τον τρόπο στην οικονομία της γνώσης. Σύμφωνα με το νέο ΡΣΑ, επιδιώκεται η δημιουργία στρατηγικών Υποδοχέων Καινοτομίας, οι οποίοι έχουν ως στόχο τη δημιουργία Επιστημονικού και Τεχνολογικού Πάρκου στην περιοχή του Ελαιώνα, Τεχνόπολης και Πάρκου Καινοτομίας στην περιοχή του Διεθνούς Αερολιμένα και Οικο-βιομηχανικού Πάρκου στον Αναπτυξιακό Πόλο Θριασίου.

Ειδικότερα, πρέπει να προωθηθούν δραστηριότητες που θα επενδύουν στην παραγωγή καινοτόμων προϊόντων που θα ενσωματώνουν τη νέα γνώση μέσω της έρευνας και της ανάπτυξης, καθώς και προϊόντων ή διεργασιών φιλικών προς το περιβάλλον, στην κατεύθυνση της πράσινης επιχειρηματικότητας. Τέτοιες δραστηριότητες μπορούν να αναπτυχθούν στους τομείς των: τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, μικροηλεκτρονικής, περιβάλλοντος, ενέργειας, γεωργίας, αλιείας, κτηνοτροφίας, τροφίμων και βιοτεχνολογίας, προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και καινοτόμων τεχνολογιών παραγωγής σε παραδοσιακούς κλάδους, υλικών και τεχνολογιών δόμησης και κατασκευών που είναι περιβαλλοντικά φιλικές και ενεργειακά αποδοτικές, μεταφορών, υπηρεσιών διαμεταφοράς, πολιτισμού, τουρισμού, αθλητισμού, υγείας, φαρμακευτικών προϊόντων και συσκευών, σχεδιασμού και κατασκευής ενδυμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

6.1 Έννοια και ορισμός της Καινοτομίας

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται ως η εποχή των τεχνολογικών καινοτομιών και δράσεων, και της ταχύτερης λήψης και διαβίβασης των πληροφοριών. Στο πλαίσιο της παγκόσμιας οικονομίας, οι όροι οικονομικής δράσης μεταβάλλονται, αναδεικνύονται νέα οικονομικά υποκείμενα, ενώ η διαχείριση της πληροφορίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εύρυθμη παραγωγική διαδικασία. Η δυνατότητα των πολυεθνικών επιχειρήσεων και της υπερεθνικής επιχειρηματικής δραστηριότητας να επηρεάζουν την οικονομία των κρατών αυξάνεται διαρκώς (Κέφης, 2005β).

Στις σύγχρονες οικονομίες η καινοτομία συνιστά καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη και για το λόγο αυτό αποτελεί προτεραιότητα για πολλές εθνικές πολιτικές, τόσο αναπτυσσόμενων όσο και ανεπτυγμένων κρατών. Η έννοια της καινοτομίας είναι πολυδιάστατη και ως εκ τούτου, η απόδοση ενός ακριβούς ορισμού είναι δύσκολη. Σύμφωνα με τις Crossan και Araydin (2010), καινοτομία είναι η παραγωγή ή υιοθέτηση, αφομοίωση, και εκμετάλλευση ενός επιτεύγματος προστιθέμενης αξίας σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, η ανανέωση και επέκταση προϊόντων, υπηρεσιών, και αγορών, η ανάπτυξη νέων μεθόδων παραγωγής, και η καθιέρωση νέων συστημάτων διαχείρισης. Αποτελεί και διαδικασία και αποτέλεσμα.

Ο όρος καινοτομία υποδηλώνει ένα νέο ή βελτιωμένο προϊόν, εξοπλισμό ή υπηρεσία, που διαχέεται επιτυχώς στην αγορά. Η καινοτομία είναι απαραίτητη για την επιβίωση και την μακροπρόθεσμη ευημερία μιας επιχείρησης. Η δημιουργία νέων προϊόντων, υπηρεσιών και μοντέλων κερδών, αποτελεί απαραίτητο συστατικό για την ανάπτυξη, όχι μόνο των επιχειρήσεων αλλά και της εθνικής και παγκόσμιας οικονομίας. Δεδομένης της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης που είτε οδηγεί τους αναπτυξιακούς και χρηματοοικονομικούς φορείς σε αδιέξοδα είτε δυσχεραίνει τη δράση τους, η ανάγκη για καινοτομίες και περιβάλλοντα που διευκολύνουν την ανάπτυξη και διάχυσή τους, είναι σήμερα επιτακτικότερη.

Η συμβολή της καινοτομίας απαντά σε δύο βασικά ζητήματα που αφορούν το χωροταξικό σχεδιασμό. Το πρώτο αφορά τους λόγους για τους οποίους οι οικονομίες που αναπτύσσονται σε καινοτόμες περιοχές απολαμβάνουν καλύτερες αποδόσεις συγκριτικά με άλλες. Το δεύτερο

ζήτημα, αναζητά τα αίτια συγκέντρωσης της καινοτόμου παραγωγής σε συγκεκριμένες περιοχές μιας χώρας, δεδομένου ότι η επιστημονική και τεχνολογική γνώση είναι διάσπαρτες.

Τα επίπεδα καινοτομίας διακρίνονται σε (Fischer και συν., 2013):

- Μάκρο-επίπεδο, το οποίο γίνεται αντιληπτό ως ένα σύνολο διασυνδεδεμένων δρώντων και μηχανισμών που σχετίζεται με την εθνική οικονομία. Περιλαμβάνει τις επιχειρήσεις, τα πανεπιστήμια, τους δημόσιους ερευνητικούς φορείς, και τους ενδιάμεσους υποστηρικτικούς οργανισμούς, οι οποίοι σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών, την τεχνική κατάρτιση, τη χρηματοδότηση της καινοτομίας και τη μεταφορά τεχνογνωσίας.
- Μέσο-επίπεδο, το οποίο εξετάζει τις συσχετίσεις ανάμεσα στις επιχειρήσεις με κοινά χαρακτηριστικά, όπως είναι τα δίκτυα και οι συστάδες των επιχειρήσεων (clusters).
- Μίκρο-επίπεδο, το οποίο αφορά τις ιδιαίτερες ικανότητες μιας επιχείρησης να καινοτομεί.

Η σύγχρονη τάση που επικρατεί στις πολιτικές των περισσότερων κρατών είναι προσανατολισμένη σε «πράσινες» και βιώσιμες καινοτόμες δράσεις (OECD, 2010). Οι κύριες προτεραιότητες των εθνικών στρατηγικών αφορούν την κλιματική αλλαγή και ενέργεια, την υγεία και την ποιότητα ζωής. Οι βασικοί τομείς έρευνας σχετίζονται με αναδυόμενες τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, η βιοτεχνολογία, η νανοτεχνολογία και η προηγμένη μεταποιητική τεχνολογία.

6.2 Καινοτομία και Περιφερειακή Ανάπτυξη

Η καινοτομία αποτελεί σήμερα κινητήριο μοχλό της οικονομικής ανάπτυξης. Μεταξύ των καινοτόμων επιχειρηματικών μονάδων και του περιφερειακού οικονομικού περιβάλλοντος υπάρχει μια διαδραστική σχέση – η ενίσχυση της τοπικής επιχειρηματικότητας, με την ανάληψη καινοτομικών πρωτοβουλιών, ενδυναμώνει την τοπική ανάπτυξη. Παράλληλα, η βιωσιμότητα των καινοτομικών επιχειρήσεων εξαρτάται από τις τοπικές συνθήκες. Η καινοτομία αποτελεί, επίσης, θεμελιώδες συστατικό για την οικονομία της γνώσης. Στην οικονομία της γνώσης, ο ανταγωνισμός εξαρτάται από τη δημιουργία νέων ιδεών, την εφαρμογή της καινοτομίας, το εξειδικευμένο προσωπικό και τη διάχυση της επιστημονικής και τεχνολογικής γνώσης.

Τα συστήματα καινοτομίας αναφέρονται στις διασυνδέσεις των θεσμών και φορέων του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, των οποίων οι δραστηριότητες και αλληλεπιδράσεις δημιουργούν, εισάγουν και διαχέουν τις καινοτομίες. Ένα καινοτομικό σύστημα περιλαμβάνει μια σειρά από υποκείμενα (επιχειρήσεις, ερευνητικά και τεχνολογικά κέντρα, εκπαιδευτικά ιδρύματα), μια σειρά από δραστηριότητες (τεχνολογική έρευνα, εκπαίδευση) και μια σειρά από ευρύτερες προϋποθέσεις (θεσμικές, οικονομικές, πολιτισμικές, κοινωνικές), αποτυπώνοντας την επίδραση των οργανισμών και θεσμών στην εθνική, περιφερειακή ή τοπική καινοτομική δραστηριότητα (Beije, 1998).

Τα ευεργετικά αποτελέσματα που παράγουν οι καινοτομικές επιχειρήσεις διαχέονται στο σύνολο της ευρύτερης περιοχής εντός της οποίας είναι εγκατεστημένες. Ειδικότερα:

- Διαμορφώνουν σχέσεις προσφοράς και ζήτησης στους τομείς της εργασίας, των επικοινωνιών, της επιστήμης και της τεχνολογίας.
- Παράγουν προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και τεχνολογίας.
- Προσελκύουν άλλες επιχειρήσεις και δημιουργούνται συνεργασίες και δίκτυα επιχειρηματικών φορέων.
- Ισχυροποιούν τη θέση τους στο πλαίσιο ενός ανταγωνιστικού περιβάλλοντος.
- Συμβάλουν στη δυναμική ενδογενούς ανάπτυξης της περιοχής.
- Εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο ποιότητας ζωής των κατοίκων στις γύρω περιοχές και συγκρατούν το ανθρώπινο κεφάλαιο που απαιτείται για την αναπτυξιακή διαδικασία.
- Δημιουργούν θέσεις απασχόλησης.
- Βελτιώνουν το επίπεδο εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού.

Τα περιφερειακά συστήματα καινοτομίας εκτείνονται πέρα από τα όρια τους μέσω μιας διαδικασίας οικονομικής ολοκλήρωσης και παγκοσμιοποίησης. Στη διαδικασία αυτή, συμβάλουν ορισμένες βασικές παράμετροι οι οποίες σχετίζονται με τις διασυνδέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων και των ερευνητικών φορέων, με το ρόλο των διαφόρων εμπλεκόμενων θεσμών, το βαθμό στον οποίο οι καινοτομικές διαδικασίες υιοθετούνται θεσμικά, και τον τρόπο που καθίσταται λειτουργική η ιδέα των περιφερειακών συστημάτων. Συγκεκριμένα, η σημασία των θεσμών που πλαισιώνουν τις οικονομικές δραστηριότητες παίζει καταλυτικό ρόλο, καθώς οι μακροπρόθεσμες θεσμικές αλλαγές, εξαρτώνται από την προσαρμογή της οικονομίας. Οι θεσμικές εξελίξεις διαμορφώνονται μέσω της διαδικασίας ανατροφοδότησης (feedback effect),

ενώ η θεσμική εξέλιξη παράγεται από τη σχέση θεσμών και οργανισμών σε μια διαδικασία αίτιου-αιτιατού (Doloreux, 2004).

Τέλος, η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη καινοτομικών συστημάτων κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, συνοψίζεται μέσα από τις ακόλουθες προγραμματικές θεωρίες (Komninos, 2008):

- 1980 - 2000: Συστήματα καινοτομίας και εγγύτητας, μέσω θεωριών ευέλικτης εξειδίκευσης, τεχνολογικών συνοικιών, τεχνοπόλεων, clusters και κόστους μεταβιβάσεων
- 1990 - 2010: Συστήματα καινοτομίας και θεσμοί συνεργασίας, μέσω εξελεγκτικών θεωριών, μαθησιακών περιφερειών και περιφερειακών συστημάτων καινοτομίας.
- 2000 - έως σήμερα: Συστήματα καινοτομίας και ψηφιακή συνεργασία, μέσω της Κοινωνίας της Πληροφορίας, Ψηφιακών Χώρων Καινοτομίας, Τεχνοπόλεων, Ευφύων Πόλεων και Περιφερειών.

6.2.1 Καινοτομία και Μητροπολιτικές Περιφέρειες

Οι Μητροπολιτικές Περιφέρειες απολαμβάνουν τα οφέλη των οικονομιών κλίμακας, των οικονομιών συγκέντρωσης και των εξωτερικότητων, ενώ ταυτόχρονα διαθέτουν συστήματα για άμεση πρόσβαση στην πληροφόρηση, την αγορά και την επικοινωνία. Στον σημερινό κόσμο της παγκοσμιοποίησης οι Μητροπόλεις αποτελούν μοχλό ανάπτυξης. Ο ρόλος που διαδραματίζουν είναι σημαντικός, όχι μόνο επειδή παράγουν προστιθέμενη αξία, αλλά επειδή είναι κύριοι κόμβοι μεταφορικοί, υποδομών, καινοτομικοί, επιχειρηματικοί, επικοινωνιακοί. Εξειδικεύονται στην παραγωγή νέων προϊόντων και στην καινοτομία, λαμβάνοντας το ρόλο 'εκκολαπτηρίων' εταιρειών, αφού διαθέτουν υψηλό βαθμό διαφοροποίησης και μια ευρεία γκάμα βιομηχανικών τοπικών παραγωγικών μονάδων.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που διαθέτουν οι Μητροπολιτικές Περιφέρειες καθορίζουν την καινοτομική τους ικανότητα. Λόγω του μεγέθους τους οι Μητροπολιτικές Περιφέρειες προσφέρουν ποικιλία συνεργατικών δράσεων για καινοτομικές οικονομικές δράσεις, καθώς χαρακτηρίζονται από μεγάλο βαθμό εξωστρέφειας. Πρόκειται για κόμβους ιδεών, γνώσης και καινοτομίας. Οι επιχειρήσεις προτιμούν να έχουν την έδρα τους στις Μητροπολιτικές Περιφέρειες καθώς από αυτές αντλούν τους απαραίτητους πόρους, μέσω ενός ευρύτερου γεωγραφικού πλαισίου. Χαρακτηρίζονται από τη μεγάλη και ενιαία αγορά εργασίας

και από το πλήθος εισροών σε υλικό και ανθρώπινο δυναμικό, από τις γύρω τους περιοχές. Επιπλέον, συνιστούν μεγάλους κόμβους και για τα διεθνή δίκτυα. Είναι τα κατεξοχήν κέντρα λήψης αποφάσεων μέσα από τις διαπραγματεύσεις των επιχειρήσεων και των δημόσιων φορέων.

Οι αστικές συγκεντρώσεις άλλωστε, δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη καινοτομικών δραστηριοτήτων και αποτελούν πόλο έλξης και εξέλιξης καινοτομιών, καθώς πρόκειται για ένα πεδίο συνεχούς εξέλιξης και διαφοροποίησης. Σύμφωνα με τον Barquero (2001), οι πόλεις αποτελούν έναν οργανισμό όπου οι τοπικοί δρώντες αλληλεπιδρούν, ανταλλάσσουν αγαθά και υπηρεσίες και τεχνογνωσία ακολουθώντας συγκεκριμένους κανόνες. Περιλαμβάνουν υλικά και άυλα στοιχεία. Αλλάζουν συνεχώς εξαιτίας της επίδρασης της μαθησιακής διαδικασίας και της απόκτησης καινοτομικής τεχνογνωσίας, της συνεργασίας και της δικτύωσης ανάμεσα στα μέλη της και των στρατηγικών και των δράσεών τους.

Στις Μητροπολιτικές περιοχές, επομένως, ένα περιφερειακό σύστημα καινοτομίας γίνεται αντιληπτό, ως ένα πλέγμα από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, οργανισμούς και θεσμούς, των οποίων οι αλληλεπιδράσεις και οι δραστηριότητες, δημιουργούν τοπικά κανάλια χρήσης, ανάπτυξης και διάχυσης, των διαθέσιμων δεξιοτήτων, κινήτρων και καινοτομικών ικανοτήτων (Doloreux, 2003).

6.2.2 Καινοτομία και μέσα Περιφερειακής Πολιτικής

Τα συστήματα μέτρων και μέσων που χρησιμοποιεί η Περιφερειακή Πολιτική για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων διακρίνονται σε κύρια και δευτερεύοντα. Τα κύρια μέσα περιλαμβάνουν την οικονομική και κοινωνική υποδομή, τις επιδοτήσεις, τα φορολογικά, θεσμικά και πιστωτικά κίνητρα, τους ελέγχους και τα αντικίνητρα, τα μέτρα αποθάρρυνσης, και την αποκέντρωση δημοσίων υπηρεσιών. Στα δευτερεύοντα μέτρα εντάσσονται η ενθάρρυνση της συνεργασίας με τα τοπικά πανεπιστήμια και οι επιδοτήσεις για την κατασκευή εγκαταστάσεων κ.ά. Ιδιαίτερα, τα πρώτα χρόνια ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΟΚ) η περιφερειακή πολιτική της χώρας στηρίχθηκε εν πολλοίς σε δημόσιες συμβάσεις από ευρωπαϊκές - κρατικές επιδοτήσεις (Moustakas, 1996).

Στα κυριότερα πιο σύγχρονα μέσα της περιφερειακής πολιτικής συμπεριλαμβάνονται η τοπική ανάπτυξη, οι τεχνοπόλεις, τα τεχνολογικά και επιστημονικά πάρκα (Κομνηνός, 1993). Πιο αναλυτικά:

1. Η Τοπική Ανάπτυξη προωθεί τις τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες και ενεργοποιεί τους τοπικούς παραγωγικούς πόρους. Μεταβάλλει το τοπικό, κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, ενώ αντιδρά στις εξωτερικές προκλήσεις. Ο βαθμός εξειδίκευσης της εκάστοτε τοπικής οικονομίας, το μέγεθος των τοπικών επιχειρήσεων, η διάχυση των καινοτομιών, οι τοπικοί θεσμοί και οι παραγωγικές αλληλεπιδράσεις, αποτελούν παράγοντες καθοριστικής σημασίας για την εξέλιξη του συστήματος τοπικής ανάπτυξης. Ο υψηλός βαθμός αυτονομίας των οικονομικών δραστηριοτήτων και το σύστημα ανατροφοδότησης (feedback) στην τοπική οικονομία, είναι τα βασικά συστατικά που ενεργοποιούν την τοπική επιχειρηματικότητα, την αύξηση των εξαγωγικών επιδόσεων και τη δημιουργία δικτύων των τοπικών επιχειρήσεων. Η Τοπική Ανάπτυξη χαρακτηρίζεται από ευελιξία στην εξειδίκευση των μεθόδων παραγωγής και δίνει βαρύτητα στην ανάπτυξη νέων προϊόντων καινοτομικού χαρακτήρα. Στηρίζεται από μεθόδους διάχυσης της τεχνολογικής προόδου και μπορεί να επιτευχθεί τόσο μέσω δημόσιων πρωτοβουλιών, όσο και ιδιωτικών.
2. Οι Τεχνοπόλεις δίνουν έμφαση στις σχέσεις έρευνας και βιομηχανίας, τη μεταφορά τεχνολογίας, το ρόλο και τις καινοτομίες της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ενδυναμώνουν ορισμένες τάσεις της οικονομίας, της παραγωγής, της πολιτικής και της κουλτούρας, οι οποίες είναι απαραίτητες για τη βελτίωση της ικανότητας μιας περιφέρειας για καινοτομία.
3. Τα Τεχνολογικά Πάρκα έχουν στόχο τη διασύνδεση έρευνας και παραγωγής. Αυτή επιτυγχάνεται μέσω προγραμμάτων ερευνητικής συνεργασίας βιομηχανιών και ερευνητικών κέντρων, με την ίδρυση νέων επιχειρήσεων από επιστήμονες και τεχνικούς, με τη διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε δίκτυα εξειδικευμένης πληροφορίας, με την υποστήριξη επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας από κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου, και με τη διευκόλυνση της μεταφοράς τεχνολογίας μεταξύ των επιχειρήσεων. Ο χαρακτήρας των Τεχνολογικών Πάρκων ως τόπος βιομηχανίας υψηλής τεχνολογίας τονίζεται από τις νεοϊδρυόμενες και νεοφυείς επιχειρήσεις (spin-off¹² και start-ups), τα εκκολαπτήρια των επιχειρήσεων και τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου.

¹² Οι εταιρίες τεχνοβλαστοί (spin-offs) είναι νέες επιχειρήσεις που έχουν ως αντικείμενο την εκμετάλλευση της γνώσης που παράγεται σε ερευνητικά εργαστήρια, από άτομα υψηλού επιπέδου επιστημονικής και τεχνικής εκπαίδευσης ή και από ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς οργανισμούς, με την συνδρομή ιδιωτικών κεφαλαίων και χρηματοδοτικών οργανισμών.

4. Στα Επιστημονικά Πάρκα η επιχείρηση και η αγορά συνδέονται με το πανεπιστήμιο αλλά ταυτόχρονα διαχωρίζονται θεσμικά από αυτό. Η μεταφορά τεχνολογίας από το πανεπιστήμιο προς τις επιχειρήσεις με τη διαμεσολάβηση των επιστημονικών πάρκων γίνεται με διάφορους τρόπους:
- ανάθεση ερευνητικών προγραμμάτων σε πανεπιστημιακά εργαστήρια για θέματα ανάλυσης αξιολόγησης, σχεδιασμού προϊόντων,
 - παροχή συμβουλών προς τις επιχειρήσεις σε θέματα σχετικά με τους τομείς ειδίκευσης του πανεπιστημίου,
 - μετακίνηση προσωπικού των πανεπιστημίων, που ιδρύουν νέες επιχειρήσεις, και
 - άτυπες σχέσεις μεταξύ πανεπιστημιακών και επιχειρηματιών που διαμορφώνουν πηγές πληροφόρησης και πρόσβασης σε άτομα και εξειδικεύσεις.

6.3 Καινοτομία και Ευρωπαϊκή Ένωση

Στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» συστάθηκε η «Ένωση για την Καινοτομία» (Innovation Union¹³). Πρόκειται για τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχει βασικό σκοπό να δημιουργήσει ένα φιλικό προς τις καινοτόμες δράσεις περιβάλλον, το οποίο να διευκολύνει τη μετατροπή των ιδεών σε προϊόντα και υπηρεσίες που θα οδηγήσουν σε οικονομική ανάπτυξη και αύξηση της απασχόλησης. Προσανατολισμένη προς την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και την οικονομική ανάπτυξη, έχει στόχο την ενίσχυση των επιχειρήσεων, ώστε να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες και ανταπεξέλθουν καλύτερα στις προκλήσεις της αγοράς.

Για την Ευρωπαϊκή Ένωση η καινοτομία αποτελεί έναν επιτεύξιμο στόχο μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων συνεργασίας, μεταξύ διακρατικών εταιρειών. Για τη μέτρησή της χρησιμοποιείται το European Innovation Scorecard, ένα εργαλείο που καθιερώθηκε το 2006. Αυτό χρησιμοποιεί 25 δείκτες που είναι ομαδοποιημένοι σε κατηγορίες που αφορούν την εμπειρία τη μάθηση και την ανάπτυξη. Παράλληλα, υπάρχει και το Regional Innovation Scoreboard, η επέκταση του European Innovation Scorecard ειδικά για τις περιφέρειες, το οποίο, ωστόσο, περιλαμβάνει μικρότερο αριθμό δεικτών.

¹³ Βλ. http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm.

Η βελτίωση του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων είναι αναγκαία για την ενίσχυση της διαδικασίας της καινοτομίας. Στην κατεύθυνση, αυτή μπορεί να συνδράμει η μετατροπή των κινδύνων που προκύπτουν από το μέγεθος του δημοσίου τομέα και την αύξηση της αστικοποίησης, σε ευκαιρίες για καινοτόμες δράσεις. Επομένως, ο δημόσιος τομέας και η τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να αποτελέσουν πηγή για χρήση καινοτομιών, σε συνδυασμό με τις μεθόδους ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ενώ σε περιφερειακό επίπεδο πρέπει να επιτευχθεί η ενίσχυση δικτύων, 'συστάδων επιχειρήσεων' και πυρήνων κατάρτισης. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται στρατηγική της ανάπτυξης, που θεμελιώνεται στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης και την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, την εξωστρέφεια και τον εξαγωγικό προσανατολισμό της οικονομίας. Επιπλέον, η υψηλή ποιότητα και υψηλή προστιθέμενη αξία των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, είναι σημαντικά στοιχεία για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και την προώθηση της επιχειρηματικότητας, καθώς μπορούν να οδηγήσουν σε κινητοποίηση επιχειρηματικών κεφαλαίων, προσέλκυση επενδύσεων και δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Τέλος, μια επιτυχημένη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και δημόσιων αρχών επιτάσσει τη δημιουργία συμπληρωματικών, γεωγραφικά συγκεντρωμένων, αλληλοεξαρτώμενων και ανταγωνιστικών «συστάδων επιχειρήσεων».

Ο βασικός δρόμος για την επίτευξη των παραπάνω, είναι μέσω της καινοτομίας και της γνώσης, και της ενσωμάτωσής τους στις νέες μεθόδους παραγωγής. Μέσω της διάχυσης της γνώσης και της αξιοποίησης της καινοτομίας, συντελούνται άλλωστε οι βασικές εξελίξεις και προς την κοινωνική ευημερία. Σήμερα, ωστόσο, η Ευρώπη φαίνεται να έχει μείνει σε αυτό το επίπεδο. Η έννοια της καινοτομίας συνδέεται στενά με την Έρευνα και την Ανάπτυξη (Research & Development). Το ποσοστό του ΑΕΠ που δαπανά ετησίως η ΕΕ στον τομέα R & D, είναι μικρότερο κατά 0.8% και 1.5% από τις Η.Π.Α και την Ιαπωνία αντίστοιχα. Την ίδια στιγμή, μεγάλος αριθμός ερευνητών φεύγει εκτός Ευρώπης και μολονότι το μέγεθος της Ευρωπαϊκής αγοράς είναι το μεγαλύτερο παγκοσμίως, αυτή παραμένει κατακερματισμένη και όχι ιδιαίτερα φιλική προς την καινοτομία. Αντιθέτως, χώρες όπως η Κίνα και η Νότια Κορέα βρίσκονται σε τροχιά αλματώδους προόδου.

6.4 Συστάδες (clusters) και δίκτυα επιχειρήσεων

Στο πλαίσιο μιας παγκοσμιοποιημένης πλέον οικονομίας, οι οικονομικές, τεχνολογικές και πολιτικές εξελίξεις της τελευταίας δεκαετίας αυξάνουν διαρκώς το βαθμό οικονομικής αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης. Οι χρηματοπιστωτικές και νομισματικές κρίσεις, ο αυξανόμενος διεθνής καταμερισμός της εργασίας, η ταχύτατη αύξηση της παγκόσμιας παραγωγής και του διεθνούς εμπορίου, οι προκλήσεις από τις τεχνολογικές εξελίξεις, η διεθνοποίηση της παραγωγής και θεσμικού πλαισίου, καθώς και η συγκέντρωση διεθνών εμπορικών ροών σε συγκεκριμένους τομείς και περιοχές, δημιουργούν την ανάγκη επιχειρηματικών συσπειρώσεων ή «συστάδων» επιχειρήσεων (clusters).

Οι Μικρο-μεσαίες Επιχειρήσεις¹⁴ (MME) (Small and medium-sized enterprises ή SMEs) που αποτελούν ένα βασικό φορέα καινοτομίας σήμερα, χαρακτηρίζονται από ευελιξία αλλά όχι εξωστρέφεια. Ως εκ τούτου, ευνοούνται από τη συμμετοχή τους σε δίκτυα και συστάδες επιχειρήσεων. Ο βασικότερος παράγοντας συμμετοχής MME στη συμβολή ενός δικτύου είναι οι σχέσεις εμπιστοσύνης που αναπτύσσονται προς τους επιχειρηματικούς τους εταίρους (Petракis and Kostis, 2015).

Η ανάπτυξη εταιρικών επιχειρηματικών συμπράξεων και η συστηματοποίηση της συνεργασίας των επιχειρήσεων, είτε με μορφή δικτύωσης (δικτυακά συγκροτήματα), είτε με μορφή συστάδων επιχειρήσεων αλληλοεπιδρούν, γίνονται με σκοπό την επίτευξη οικονομικών κλίμακας. Οι οικονομίες κλίμακας διευκολύνουν την επίτευξη κοινών στρατηγικών, την πρόσβαση σε πόρους, την άμεση και έγκαιρη πληροφόρηση και ανάληψη πρωτοβουλιών για μείωση του κόστους παραγωγής, και τελικά την αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Ειδικότερα σε περιφερειακό επίπεδο, στοχεύουν στην ανάδειξη των περιφερειακών συγκριτικών πλεονεκτημάτων. Στις συστάδες συμμετέχουν και υποστηρικτικοί φορείς (π.χ. ερευνητικά κέντρα, κυβερνητικοί οργανισμοί, επιμελητήρια, κ.ά.) οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες οριζόντιου χαρακτήρα στους εταίρους.

¹⁴ Οι MME είναι επιχειρήσεις με περιορισμένο αριθμό προσωπικού και συγκεκριμένο ύψος κύκλου εργασιών. Σήμερα, είναι πολύ περισσότερες από τις μεγάλες εταιρείες παγκοσμίως, ενώ ειδικότερα στην ΕΕ αποτελούν το 99% του συνόλου των επιχειρήσεων. Θεωρούνται καθοριστικοί παράγοντες για τον ανταγωνισμό και την καινοτομία σε πολλούς οικονομικούς κλάδους.

Τα δίκτυα επιχειρήσεων συντίθενται από τη συνεργασία τουλάχιστον τριών επιχειρήσεων για την υλοποίηση πολύπλοκων ενεργειών και προκαθορισμένων δράσεων εντός συγκεκριμένου χρονικού ορίζοντα, διότι απαιτούνται πόροι και τεχνογνωσία που παρέχουν οι εταίροι. Αυτού του είδους η συνεργασία πρόκειται για μοντέλο win-win, δεδομένου ότι στηρίζεται στην αποκόμιση κοινών ωφελειών μέσω της αλληλεπίδρασης των συμμετεχουσών επιχειρήσεων.

Η δικτύωση επιχειρήσεων και η συσπείρωση και ανάπτυξή τους προσδίδει νέα δυναμική σε σχετικά μικρές γεωγραφικές περιοχές (EOMMEX, 2009). Πιο συγκεκριμένα:

- Ενισχύει τη δημιουργία και ανάπτυξη εσωτερικών οικονομιών κλίμακας με πολλαπλασιαστικά οφέλη σε επιχειρηματικό και κοινωνικό επίπεδο.
- Δημιουργεί εξωτερικές οικονομίες κλίμακας στο ευρύτερο γεωγραφικό χώρο που αναπτύσσεται η επιχείρηση.
- Συμβάλει στην αύξηση των θέσεων εργασίας υψηλού βαθμού εξειδίκευσης, δημιουργώντας ένα ανθρώπινο δυναμικό υψηλού επιπέδου.
- Προωθεί τη διαρκή ροή πληροφοριών, εμπειριών και γνώσεων ενισχύοντας την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και μεθόδων παραγωγής, καθώς και την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.
- Προάγει τον εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους, στοχεύοντας στην ανάδειξη και εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων προώθησης και προβολής των προϊόντων.
- Παροτρύνει τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις να συμμετέχουν και να αναπτύσσουν συνεργασίες μέσω των δι-επιχειρηματικών συνεργασιών (networking).

Οι συστάδες επιχειρήσεων ή clusters προκύπτουν από τη συνέργεια μικρομεσαίων επιχειρήσεων, με κάθετη ή και οριζόντια διασύνδεση, διατηρώντας παράλληλα τη αυτόνομη δραστηριότητά τους. Η ανάπτυξη των clusters πραγματοποιείται συνήθως από επιχειρήσεις μικρού μεγέθους, αλλά σε συνεργασία με μεγάλες εταιρείες, φορείς της κεντρικής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης, ερευνητικά ιδρύματα και τοπικούς κοινωνικούς εταίρους. Υπάρχουν συστάδες σε τοπικό, υπερτοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο και μπορούν να αναπτυχθούν είτε σε αστικό είτε σε αγροτικό περιβάλλον. Η σύστασή τους στοχεύει στην ανάδειξη τοπικών προϊόντων από μικρούς παραγωγούς σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή και κατ' επέκταση, στην αντιμετώπιση του ανταγωνισμού από μεγάλες και ισχυρές επιχειρήσεις (Porter, 1990). Η επιτυχία ενός cluster εξαρτάται από την προσέλκυση μελών, την

εδραίωση σχέσεων εμπιστοσύνης, την ανάπτυξη στρατηγικής και οράματος, την εύρεση χρηματοδοτικών πόρων και την υλοποίηση έργων (EOMMEX, 2009; Petrakis and Kostis, 2015).

Για τη συμμετοχή μιας επιχείρησης σε cluster, πρέπει να αξιοποιήσει και να διευρύνει τις υφιστάμενες σχέσεις συνεργασίας με άλλες επιχειρήσεις, να αναπτύξει την εξωστρέφειά της, να αξιοποιήσει το ανθρώπινο δυναμικό της, να έχει συμμετάσχει σε επιχειρηματικά δίκτυα, να ενσωματώσει εμπειρία και τεχνογνωσία, και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της. Όσον αφορά τις ΜΜΕ, αυτές χρειάζονται επίσης εξωστρεφή χαρακτήρα, διαθέσιμους πόρους αποκλειστικά για την αναζήτηση συνεργασιών, και εμπειρία και γνώση σε επιχειρηματικό επίπεδο.

Μέσω των clusters επιτυγχάνεται λειτουργική και ουσιαστική συνεργασία, διάχυση πληροφορίας και γνώσης, εύκολη πρόσβαση των επιχειρήσεων σε οργανισμούς, φορείς, ερευνητικά ινστιτούτα και σε εξειδικευμένο προσωπικό, καινοτομική δράση, υψηλότερη διαπραγματευτική δύναμη με προμηθευτές και με ανταγωνιστικές επιχειρήσεις.

Η χρηματοδότηση τους εξασφαλίζεται αρχικά από εθνικά ή ευρωπαϊκά κεφάλαια και από την ίδια συμμετοχή των εταίρων έως 50%. Αργότερα, στη φάση ωριμότητας, τα κεφάλαια προέρχονται επίσης από εισφορές των μελών, από τραπεζικό δανεισμό, χορηγίες, ή άλλες μορφές χρηματοδότησης ειδικά για καινοτομικά προϊόντα. Η εξασφάλιση χρηματοδότησης από μόνη της, ωστόσο, δεν είναι αρκετή για την ενεργοποίηση μιας συστάδας. Ανασταλτικοί παράγοντες μπορεί να αποτελέσουν το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, η εσωστρέφεια, η έλλειψη συνεργατικής κουλτούρας και η περιορισμένη ενημέρωση και ευελιξία (EOMMEX, 2009).

Σε διεθνές επίπεδο, τα clusters αναδύθηκαν μέσα από τοπικές συγκεντρώσεις δραστηριοτήτων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας. Κατά κανόνα, εκτός από επιχειρήσεις περιλαμβάνουν φορείς που παρέχουν εξειδικευμένη κατάρτιση, εκπαίδευση, πληροφόρηση, έρευνα, τεχνολογική υποστήριξη. Τέτοιοι φορείς είναι κυβερνητικοί οργανισμοί, πανεπιστήμια, φορείς τυποποίησης, think tanks, ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης και εμπορικές ενώσεις.

6.4.1 Επιτυχημένα μητροπολιτικά παραδείγματα καινοτομίας και επιχειρηματικότητας

Κατά τη δεκαετία του 1980, η διάδοση τεχνολογικών καινοτομιών στο διεθνή χώρο οδήγησε στη δημιουργία νέων μοντέλων επιχειρηματικότητας και καινοτομίας. Ως επί το πλείστον, αυτά εφαρμόστηκαν σε μεγάλες μητροπολιτικές περιφέρειες οι οποίες ήταν ανεπτυγμένες γύρω από μεγάλα πανεπιστήμια. Το περιβάλλον αυτό λειτούργησε ως εκκολαπτήριο νέων βιομηχανικών κλάδων και ανάπτυξης καινοτομιών.

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα επιτυχημένου κέντρου καινοτομίας αποτελεί η Silicon Valley στην Καλιφόρνια των ΗΠΑ. Πρόκειται για μια από τις κορυφαίες περιοχές παγκοσμίως στη δημιουργία νέων προϊόντων πολύ υψηλής τεχνολογίας, η οποία φιλοξενεί μεγάλο αριθμό ιδιαίτερα προηγμένων τεχνολογικά εταιρειών. Η ύπαρξη πληθώρας μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων που εξυπηρετούν μεγάλους καταναλωτές στον επιχειρηματικό τομέα, τον τομέα του δημοσίου και της υγειονομικής περίθαλψης, οδήγησαν την περιφέρεια σε πολύ υψηλούς δείκτες ΑΕΠ. Αυτό, σε συνδυασμό με την ευρεία πληθυσμιακή της βάση, αποτέλεσαν τα βασικά πλεονεκτήματα της περιοχής ώστε να εξελιχθεί στο σημαντικότερο ίσως επιχειρηματικό κέντρο παγκοσμίως. Παράλληλα, αποτελεί σήμερα πόλο έλξης νέων ταλέντων σε ένα ευρύ φάσμα τομέων. Η Silicon Valley είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα χωροθέτησης τεχνολογικών δικτυακών δραστηριοτήτων που ξεκίνησαν με στρατηγικές τεχνολογικές συμμαχίες. Έτσι προέκυψαν τα τεχνολογικά και επιστημονικά πάρκα, και οι τεχνολόγους που έχουν μορφή συστάδων.

Στον Ευρωπαϊκό χώρο, επιτυχημένο παράδειγμα στον τομέα των clusters αποτελούν τα clusters των πολύ μικρών επιχειρήσεων της Κεντρικής Ιταλίας, όπως π.χ. τα κεραμικά της Faenza, τα μάλλινα είδη του Prato, η βιομηχανία υποδημάτων στην περιφέρεια Marche, η βιομηχανία πλεκτών στο Carpi, τα έπιπλα στο Bassano del Grappa κ.ά. Συνοπτικά, οι παράγοντες που συνέβαλαν στη δημιουργία αυτών των clusters ομαδοποιούνται ως εξής (EOMMEX, 2009):

- Τα πυκνά οικογενειακά δίκτυα, τα οποία αποτέλεσαν τη βάση για την ανάπτυξη κλίματος εμπιστοσύνης και υποστήριξης ανάμεσα στις επιχειρήσεις των τοπικών παραγωγικών συστημάτων
- Η εκτεταμένη πολυαπασχόληση, κυρίως στον αγροτικό τομέα, τον τουρισμό και τις εμπορικές δραστηριότητες
- Η πολιτική υποστήριξη της μικρής επιχείρησης και η εκτεταμένη επιχειρηματική κουλτούρα

- Η ύπαρξη κατάλληλων υπηρεσιών και υποδομών υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένου ενός σύνθετου πλέγματος εξειδικευμένων εταιρειών διαμεσολάβησης (imprannatori).

6.5 Καινοτομία και clusters στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα οι ενέργειες για την προώθηση της καινοτομίας περιορίζονται σε προγράμματα και δράσεις που αφορούν την υποστήριξη της έρευνας και των υποδομών καινοτομίας, την υποστήριξη της μεταφοράς και διάχυσης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, καθώς και τη χρηματοδότηση των καινοτομικών δράσεων.

Διαχρονικά, οι φορείς που έχουν δραστηριοποιηθεί προς αυτήν την κατεύθυνση είναι:

- Τα Βιομηχανικά Συγκροτήματα και Βιομηχανικές Περιοχές (ΒΕΠΕ). Μέχρι το 2009, στο ελληνικό επιχειρηματικό περιβάλλον λειτουργούσαν 30 βιομηχανικές επιχειρηματικές περιοχές (ΒΕΠΕ), εκ των οποίων οι 27 ήταν πρόσφατα εκσυγχρονισμένες. Με τη συγχρηματοδότηση από το Γ' ΚΠΣ υπήρχε πρόβλεψη να λειτουργήσουν 14 νέες ΒΕΠΕ. Αν και η οικονομική κρίση αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα σε πολλά επίπεδα, έχει διαμορφωθεί αργά ένας συνεκτικός εθνικός χάρτης ΒΕΠΕ για την εγκατάσταση παραγωγικών δραστηριοτήτων ΜΜΕ και δυνητικά συνεργαζόμενων φορέων για τη δημιουργία clusters κ.λπ.
- Τα Κρατικά Τεχνολογικά Πάρκα πανεπιστημιακού τύπου. Στην πλειοψηφία τους ιδρύθηκαν τη δεκαετία του 1990 κυρίως σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Είχαν πρόσβαση σε πανεπιστήμια και σε υψηλά εξειδικευμένο ερευνητικό εργατικό δυναμικό. Η ελλιπής χρηματοδότηση και το υφιστάμενο μοντέλο διοίκησης, αποτέλεσαν τροχοπέδη στη επιτυχημένη τους εξέλιξη.
- Τα Ιδιωτικά Τεχνολογικά Πάρκα. Ιδρύθηκαν το 2002. Η περιορισμένη διασύνδεσή τους με τον ακαδημαϊκό χώρο και η μεγάλη έμφαση στην επιχειρηματική πλευρά της επένδυσης ήταν ανασχετικοί παράγοντες για την επιτυχία τους.
- Τα Κρατικά Ερευνητικά Κέντρα. Ιδρύθηκαν κατά τη δεκαετία του 1990. Παρέχουν μέχρι και σήμερα τη δυνατότητα εφαρμοσμένης έρευνας αντιμετωπίζοντας, ωστόσο, διάφορα προβλήματα, όπως η περιορισμένη χρηματοδότηση.
- Τα Clusters Καινοτομίας. Η δημιουργία τους ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Υπήρξαν δύο τύποι τέτοιων σχηματισμών: τα κλαδικά και τα περιφερειακά. Οι γραφειοκρατικές αγκυλώσεις της κεντρικά σχεδιασμένης διοίκησης των clusters και η

έλλειψη νέων ιδεών, δεν επέφεραν παντού τα ευεργετικά αναμενόμενα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη συνύπαρξη επιχειρήσεων.

Η Ελλάδα είναι μια μικρή αγορά σε σχέση με τις αγορές του εξωτερικού. Ουσιαστικά, είτε αναπτύσσονται από τις δυνάμεις της αγοράς, χωρίς ωστόσο να καταγράφονται ως clusters, είτε συγκροτούνται στο πλαίσιο σχετικών ευρωπαϊκών, ή εθνικών προγραμμάτων. Αναλαμβάνουν περιορισμένες δράσεις και δεν συνεργάζονται συχνά με υποστηρικτικούς φορείς, ως εκ τούτου το εύρος δραστηριοποίησής τους είναι μικρό. Τα clusters αυτού του τύπου έχουν ξεκάθαρα επιχειρηματικό χαρακτήρα (business clusters).

Η πλειοψηφία των συστάδων αυτών δημιουργήθηκαν στα πλαίσια συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων (π.χ. στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL), είτε μέσω ευρωπαϊκών ανταγωνιστικών προγραμμάτων. Δημιουργούνται για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες συγκεκριμένων έργων (project clusters) και η διάρκεια ζωής τους λήγει με την ολοκλήρωση του έργου. Ο ευκταίος σκοπός των clusters αυτών είναι να εξελιχθούν σε business clusters.

6.5.1 Επιτυχημένα παραδείγματα clusters

Το Corallia¹⁵, ένα Κέντρο Καινοτομίας στον τομέα της Μικροηλεκτρονικής, είναι ένα επιτυχημένο μοντέλο ανάπτυξης συνεργατικών σχηματισμών υψηλής τεχνολογίας της χώρας μας. Πρόκειται για ένα χώρο γένεσης ιδεών και συνεργασιών, επαφών και συναντήσεων επιχειρηματιών με επενδυτές, ερευνητές και ακαδημαϊκούς. Το Corallia αποτέλεσε ‘βέλτιστη πρακτική’ για το 2008 στον Τομέα Προτεραιότητας «Ενδυνάμωση της δυναμικής των ΜΜΕ σε επίπεδο τεχνολογίας», ενώ το 2009 βραβεύτηκε ως έργο περιφερειακής ανάπτυξης που διακρίνεται για τον καινοτομικό του χαρακτήρα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Οι δράσεις του Corallia στοχεύουν στην προσέλκυση νέων επιστημόνων, την άντληση άμεσων ξένων επενδύσεων προς την Ελλάδα και την ανάδειξη ταλαντούχου ανθρώπινου δυναμικού για τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων και την αντιμετώπιση του φαινομένου «brain and wealth drain». Σύμφωνα με τον ‘Ελληνικό Χάρτη Καινοτομίας του 2010, το Corallia αποτέλεσε χαρακτηριστικό παράδειγμα αξιοποίησης των πόρων του Γ΄ ΚΠΣ για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ βιομηχανίας, ερευνητικών και ακαδημαϊκών φορέων στον τομέα της μικροηλεκτρονικής, ώστε να επιτευχθεί η παραγωγή και εξαγωγή ελληνικών καινοτόμων

¹⁵ Βλ. <http://www.corallia.org/el/about-corallia/history.html>.

προϊόντων, υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής τεχνολογίας. Συγκεκριμένα, το mi-Cluster στον τομέα της Νάνο/Μικροηλεκτρονικής και των Ενσωματωμένων Συστημάτων, φέρει τη σφραγίδα του πρώτου cluster καινοτομίας στην Ελλάδα. Από τη σύστασή του το 2006 έως και σήμερα, τα μέλη του αυξάνονται διαρκώς, και πλέον αριθμεί περισσότερους από 100 φορείς, όπως ελληνικές καινοτόμες επιχειρήσεις, πανεπιστημιακά εργαστήρια και ερευνητικά ινστιτούτα από όλη τη χώρα.

Ένα ακόμη επιτυχημένο παράδειγμα χώρα μας αποτελεί το Δίκτυο Βιολογικών Προϊόντων¹⁶, το οποίο συστάθηκε με πρωτοβουλία του Συνδέσμου Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος το 2006. Το Δίκτυο Βιολογικών Προϊόντων είναι σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, εθνικής εμβέλειας. Είναι φορέας εργαλείων και υπηρεσιών ενημέρωσης και προώθησης προϊόντων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας σε επιχειρήσεις προϊόντων και καταναλωτές. Ο στόχος του Δικτύου είναι να αποτελέσει φορέα χάραξης στρατηγικής για την προώθηση των ελληνικών βιολογικών προϊόντων και την ενίσχυση των βιοκαλλιεργητών, μέσω στρατηγικών παρεμβάσεων σε κυβερνητικό επίπεδο. Επίσης, στοχεύει στη συστηματική ενημέρωση, πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση των καταναλωτών, συμβάλλοντας στην προώθηση των βιολογικών προϊόντων. Τέλος, στόχοι του είναι και η ενημέρωση των παραγωγών και εμπόρων για τις τάσεις και τις εξελίξεις της αγοράς στον τομέα της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, η μεταφορά τεχνογνωσίας, καθώς και η από κοινού προώθηση των προϊόντων των μελών. Τα μέλη του Δικτύου Βιολογικών Προϊόντων είναι παραγωγοί, εταιρείες μεταποίησης και εταιρείες πιστοποίησης, οργανισμοί και ενώσεις παραγωγών.

6.6 Τοπική Αυτοδιοίκηση και προώθηση της επιχειρηματικότητας

Στο σημερινό επιχειρησιακό κόσμο, ακόμα και οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις έχουν ανάγκη ανάπτυξης συνεργασιών με τις μικρότερες. Η χωροθέτηση των επιχειρήσεων αυτών καθίσταται σημαντική, διότι πέρα από την πρόσβαση σε πρώτες ύλες, επηρεάζει σημαντικά και την πρόσβαση σε ηλεκτρονικές τεχνολογίες, καθώς και σε τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών. Συνεπώς, ένα περιβάλλον το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες του εργατικού δυναμικού για θέσεις εργασίας, παρέχει δυνατότητες σύνδεσης με τον υπόλοιπο κόσμο και προϋποθέσεις για δημιουργία καινοτομιών, καθιστά την ανάπτυξη των επιχειρήσεων δυνατή. Στην πράξη, αυτό σημαίνει πως οποιαδήποτε περιοχή θα μπορούσε να καταστεί ανταγωνιστική στη σημερινή παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

¹⁶ Βλ. <http://www.biocluster.gr/web/guest/home>.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει να κινηθεί προς αυτή την κατεύθυνση προωθώντας στρατηγικές ανάπτυξης που έχουν επίκεντρο την τεχνολογία, οι οποίες ενισχύουν την ανάπτυξη καινοτομιών στις επιχειρήσεις και αυξάνουν την προστιθέμενη αξία των τοπικών οικονομιών. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω των clusters, των επενδύσεων στην καινοτομία και της διαδικασίας ανατροφοδότησης με την τοπική κοινωνία. Οι σύγχρονοι ρυθμοί της παγκοσμιοποίησης καθιστούν τη δικτύωση και τη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών αναγκαία, εντός και εκτός τοπικών ορίων, αναγκαία. Ως εκ τούτου, η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρέπει να ενισχύσει την ενθάρρυνση της επικοινωνίας μεταξύ του επιχειρηματικού κόσμου, της κοινωνίας των πολιτών και όσων παρέχουν υπηρεσίες, είτε σε τοπικό είτε σε παγκόσμιο επίπεδο, έτσι ώστε να εξασφαλίσουν τη μεγιστοποίηση των ευκαιριών και ωφελειών τους και παράλληλα, την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Επιπλέον, τόσο η Τοπική Αυτοδιοίκηση όσο και η εθνική κυβέρνηση, καλούνται να διαδραματίσουν το ρόλο του δημόσιου επιχειρηματία και επενδυτή, καθώς και του διαμεσολαβητή, όσον αφορά τα δίκτυα. Η επιλογή και χάραξη της πολιτικής επηρεάζουν καθοριστικά τη διαμόρφωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, δεδομένου ότι οι παρεμβάσεις των κυβερνήσεων στις αγορές είναι αυτές που προωθούν δράσεις υψηλής τεχνολογίας, είτε με τη δημιουργία πόρων, είτε με την παροχή κινήτρων για τη δημιουργία πανεπιστημίων, είτε με τη διαμόρφωση της σχέσης μεταξύ κυβέρνησης και βιομηχανικού τομέα.

Στο πλαίσιο αυτό, η Τοπική Αυτοδιοίκηση και η κυβέρνηση θεωρούνται οι χρηματοδότες και οι διαμεσολαβητές της δημιουργίας αλλά και διάδοσης της επιστημονικής και πανεπιστημιακής γνώσης. Οι τοπικές και οι περιφερειακές κυβερνήσεις παρέχουν τους πόρους και τα κίνητρα για την προώθηση και δημιουργία σχέσεων μεταξύ των πανεπιστημίων, των βιομηχανιών και της κυβέρνησης. Ταυτόχρονα, αναλαμβάνουν το σημαντικό ρόλο να δημιουργήσουν δικτυακές δομές και περιφερειακές συνεργασίες, να προωθήσουν τη συλλογική μάθηση αλλά και να διατηρήσουν την κοινωνική συνοχή.

Ουσιαστικά, το σύνολο των δράσεων των τοπικών και περιφερειακών φορέων προκειμένου να φέρουν τα πανεπιστημιακά κέντρα με τις βιομηχανίες σε αμοιβαία επωφελή πλαίσια, συνιστούν τη βάση της περιφερειακής αναπτυξιακής προσπάθειας. Αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης, διότι η διάχυση της γνώσης καθίσταται

ευκολότερη όταν υπάρχουν οι κατάλληλες σχέσεις συνεργασίας μεταξύ βιομηχανίας και πανεπιστημίων. Στην Ελλάδα, ωστόσο, η συνεργασία των επιχειρήσεων με τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα είναι υποτυπώδης και η επικοινωνία μεταξύ επιχειρήσεων του δημοσίου τομέα και Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων ελλιπέστατη (Κέφης, 1995).

Προς αυτήν την κατεύθυνση, τέσσερα (4) βήματα είναι καθοριστικά για την Τοπική Αυτοδιοίκηση:

1. Να παρέχει στους δυνητικούς εταίρους την απαιτούμενη πληροφόρηση, ώστε να διευκολύνεται η περιφερειακή συνεργασία, εντός και εκτός της τοπικής κοινότητας.
2. Να προχωρήσει σε μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης της βιομηχανίας, ώστε να εντοπίσει τα κενά της αγοράς και να διεξάγει μελέτες συγκριτικής αξιολόγησης (benchmarking) για την παρακολούθηση της προόδου
3. Να αναλάβει τη διεξαγωγή ελέγχου της τεχνολογίας
4. Να δημιουργήσει βάση δεδομένων για την τεχνολογία, η οποία θα συμβάλλει στο σχεδιασμό και την προώθηση περιφερειακών προγραμμάτων.

Επομένως, οι τοπικές και οι περιφερειακές κυβερνήσεις είναι εκείνες που μπορούν να συνεργαστούν για τη δημιουργία δικτύων τεχνολογίας και τη συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στο πλαίσιο αυτό.

Τέλος, από τη δική του πλευρά, η κεντρική διοίκηση πρέπει να προσανατολίζεται σε δράσεις προώθησης της καινοτομίας στα πλαίσια των οικονομικών δραστηριοτήτων, ώστε να ενισχύει αυτές τις πρωτοβουλίες και να μην αποτελεί εμπόδιο καθώς αυτές αναπτύσσονται. Για να επιτευχθεί αυτό, οι φορείς κεντρικής διοίκησης θα πρέπει:

- να θεσπίσουν ένα σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο, χωρίς γραφειοκρατικές αγκυλώσεις, το οποίο θα συνδέει την έρευνα και την καινοτομία με την παραγωγική διαδικασία και τον επιχειρηματικό κόσμο,
- να εκσυγχρονίσει το εκπαιδευτικό σύστημα, προκειμένου να συμβαδίζει με τις σύγχρονες απαιτήσεις του διαρκούς εξελισσόμενου επιχειρηματικού περιβάλλοντος,
- να παρέχουν κίνητρα για την ανάληψη καινοτόμων πρωτοβουλιών,
- να παρέχουν ευέλικτες μορφές χρηματοδότησης καινοτομικών δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών, οι οποίες θα απορροφούν τον επιχειρηματικό κίνδυνο,

- να αυξήσουν τις δαπάνες για έρευνα, προσανατολίζοντάς τη στη γνώση και την τεχνολογία,
- να ενισχύσουν την προώθηση ψηφιακής τεχνολογίας,
- να ενημερώσουν το εκπαιδευτικό προσωπικό, τα ερευνητικά ιδρύματα και τις επιχειρήσεις πάνω σε θέματα καινοτομίας.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (Χ.Ε.) ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ (ΔΕΠΠΝ) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (ΠΕ) ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

Η Εθνική-Ευρωπαϊκή-Διεθνής διάσταση: εισαγωγικά σημεία

Το τμήμα αυτό της έρευνας που ακολουθεί σκοπό έχει τη γενικότερη αποτύπωση της Περιφέρειας Πελοποννήσου εντασσόμενη στην προγραμματική Χωρική Ενότητα (Χ.Ε.) Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου και Ιονίων Νήσων (ΔΕΠΠΝ), περιλαμβάνοντας τη συνοπτική περιγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, ειδικότερα, της Περιφερειακής Ενότητας του Νομού Κορινθίας και τον εντοπισμό των σημαντικότερων ζητημάτων για την τοπική ανάπτυξη των Δημοτικών Ενοτήτων που θα πρέπει να αντιμετωπίσει συνολικά ο Νομός Κορινθίας και την κατά τη προγραμματική περίοδο 2014 - 2020 και σε συνδυασμό με την παρατεταμένη αλλά και εξαιρετικά επικίνδυνη οικονομική κρίση, που μαστίζει την χώρα τα τελευταία χρόνια.

Το νέο μακροοικονομικό και αναπτυξιακό πλαίσιο της ευρύτερης περιοχής οφείλει να προβλέπει την προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής στο σύνολο του εθνικού χώρου και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς του στο διεθνές περιβάλλον. Επίσης, επιδιώκεται σε επίπεδο Περιφέρειας η πολυκεντρική οργάνωσή, με το μετασχηματισμό του διπολικού μοντέλου σε πολυκεντρικό και τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλέγματος αστικών πόλεων και αξόνων-πόλων ανάπτυξης.

Για το σκοπό αυτό, περιγράφεται συνοπτικά η γενική, μακροσκοπική εικόνα της περιοχής της (ΠΕ) Κορινθίας και αναφέρονται τα γεωγραφικά, ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία της, τα δημογραφικά, κοινωνικοοικονομικά-τεχνικά και περιβαλλοντικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της τα όποια ως μια σύνθετη ολότητα θα πρέπει να συνάδουν, να ευθυγραμμίζονται και να συλλειτουργούν, στο αδιάλειπτα μεταβαλλόμενο και ταραχώδες οικονομικό περιβάλλον αλλά και στην αναγκαιότητα το περιβάλλον αυτό να γίνει ελκυστικό

για την προσέλκυση επενδύσεων και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων με σεβασμό στο περιβάλλον και την αειφορία.

Στη συνέχεια, αξιολογείται η συνοπτική κατάσταση και οι προοπτικές συνεισφοράς της περιοχής στο ευρύτερο χωροταξικό - αναπτυξιακό της πλαίσιο, η θέση και ο ρόλος της στα πλαίσια της Περιφέρειας, του Νομού και της Χώρας στην αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων (οικονομική ύφεση, επιπτώσεις διεύρυνσης της ΕΕ, ενίσχυση του διεθνικού και του διαπεριφερειακού ανταγωνισμού, νέες Κοινοτικές Πολιτικές Οικονομικής Προσαρμογής και Πρωτοβουλίες) αναδεικνύονται τα κρίσιμα διαπεριφερειακά και ενδοπεριφερειακά ζητήματα για την τοπική ανάπτυξη, εντασσόμενη σε ένα διαρκώς εξελισσόμενο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές γεωπολιτικό γίνεσθαι. Συνεπώς, μέσω της παρούσας μελέτης και της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης της Περιφερειακής Ενότητας της Κορίνθου σε συνάρτηση του διαπεριφερειακού - εθνικού της ρόλου, προσδιορίζονται τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της, οι δυνατότητές της καθώς και οι εγγενείς και μη αδυναμίες της, οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν και οι προοπτικές ανέλιξής της. Με την ολοκλήρωση της αξιολογούμενης μελέτης, θα είναι δυνατός ο σχεδιασμός, η οργάνωση και ο συντονισμός δράσεων που θα μπορούσαν να λάβουν θέση στην Περιφερειακή Ενότητα της Κορινθίας, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αλλά και εν τέλει στη χώρα.

Στο πρώτο και δεύτερο κεφάλαιο της 8^{ης} ενότητας της εργασίας παρατηρούμε ότι η Περιφέρεια Πελοποννήσου και δη η ΠΕ Κορινθίας χαρακτηρίζεται από πολύ χαμηλές πληθυσμιακές πυκνότητες, από τις χαμηλότερες στη χώρα. Μάλιστα, η ακτή του Κορινθιακού Κόλπου εξελίσσεται αλληλοεξαρτώμενη από την επήρεια του Μητροπολιτικού Κέντρου της Αττικής ως ένα διαρκές μόνιμο γραμμικό σύστημα συνδυασμού αστικών λειτουργικών χρήσεων, παραθεριστικής κατοικίας, τουρισμού και παραγωγικών δραστηριοτήτων με ενδοπεριφερειακά επίκεντρα το Κιάτο και το Ξυλόκαστρο. Προς αυτό το χωροθετικό αναπτυξιακό πρότυπο συντείνει και η σημερινή κατασκευή του προαστιακού σιδηροδρόμου εξυπηρετώντας την περιοχή μέχρι και το Κιάτο, καθώς και ο αναπρογραμματισμός μελλοντικής επέκτασης του έργου έως την Πάτρα. Ο μεγαλύτερος αριθμός των οικισμών είναι παραλιακοί ή βρίσκονται σε μικρή απόσταση από τη θάλασσα. Όσον αφορά τις τεχνικές κοινωνικές υποδομές εκπαίδευσης, υγείας, κοινής ωφελείας, αθλητισμού-πολιτισμού, όπως αξιολογούνται στην παρούσα μελέτη, βρίσκονται σε αρκετά χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, οι πρωτοβουλίες Ε&Τ στην Περιφέρεια βρίσκονται σε πολύ χαμηλή αναπτυξιακή βαθμίδα ενδιαφέροντος εξαιτίας της μη επαρκούς τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς το μόνο Πανεπιστήμιο που λειτουργεί στην

Πελοπόννησο έχει έδρα στην Τρίπολη και εκ των δύο ΤΕΙ, το ένα λειτουργεί στην Καλαμάτα και το άλλο στην Κόρινθο.

Όλοι οι παραπάνω αρνητικοί παράγοντες οφείλονται στο διαφορετικό μέγεθος που εξυπηρετεί η κάθε έδρα, τον ειδικό ρόλο κάποιων οικισμών στο συνολικό σύστημα οικισμών, την απόσταση από μεγαλύτερα αστικά κέντρα και του άξονες ανάπτυξης, τις υφιστάμενες και προβλεπόμενες κυκλοφοριακές συνδέσεις που έχουν τα κέντρα των Καλλικράτειων δήμων και διαφαίνεται ότι μπορούν να αποκτήσουν έναν μείζονα ρόλο στο μέλλον (π.χ. όπως ο οικισμός του Κιάτου). Ο μειονεκτικός οικισμός θα πρέπει να αναδειχθεί εξοπλιζόμενος με επιπρόσθετο τον αναλογούντα κοινωνικό/διοικητικό εξοπλισμό ώστε να αποκτήσει οδικές συνδέσεις ανάλογες με τον αναβαθμισμένο αυτό ρόλο και να καλυφθούν οι υπάρχουσες και απαιτούμενες ανάγκες του πληθυσμού και να αποφευχθούν οι κοινωνικό-οικονομικές ανισότητες που στηρίζονται στην πεποίθηση ότι ορισμένες από τις έδρες των Καλλικράτειων δήμων υπερτερούν έναντι άλλων.

Η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας Πελοποννήσου ως προς την ανάπτυξη των μεταφορών, χερσαίων και θαλάσσιων, είναι στρατηγικής σημασίας όπως παρατηρούμε στην ένατη ενότητα της εργασίας, και αυτό γιατί η στρατηγική των επιχειρήσεων παροχής θαλάσσιων εμπορευματικών δραστηριοτήτων στηρίζεται στην ανάγκη εξυπηρέτησης από έναν κύριο λιμένα μεταφόρτωσης μεγάλων και μικρών πλοίων παγκόσμιας εμβέλειας και ενός μικρού αριθμού οργανωμένων λιμένων διαπεριφερειακής εμβέλειας. Ιδιαίτερα, η ΠΕ Κορινθίας συνιστά κύριο σημείο εισόδου στην Πελοποννησιακή χερσόνησο, τη νοτιότερη περιοχή της ηπειρωτικής Ελλάδας. Οι λιμένες της Κορίνθου, ο οποίος είναι τοποθετημένος βόρεια του κέντρου της πόλης και κοντά στη βορειοδυτική είσοδο της διώρυγας της Κορίνθου, εξυπηρετεί από τη μία τις τοπικές βιομηχανικές και γεωργικές ανάγκες, συγκροτώντας το επίνειο για την εξαγωγή φορτίων όπως εσπεριδοειδών, σταφυλιών, μαρμάρου και από την άλλη την εισαγωγή προϊόντων οικιακής χρήσης. Η Διώρυγα της Κορίνθου, πέρα από ένα τουριστικό στολίδι αποτελεί το συγκριτικό πλεονέκτημα της διέλευσης και σύνδεσης των πλοίων ανάμεσα στη δυτική Μεσόγειο Θάλασσα και το Αιγαίο Πέλαγος και τέμνοντας τον Ισθμό της Κορίνθου συνδέει την Πελοποννησιακή Χερσόνησο με την ελλαδική ενδοχώρα, καθιστώντας την πρώτη ουσιαστικά "νησί".

Μέσα από τα παρόντα στατιστικά στοιχεία και τις γενικές παρατηρήσεις παρουσιάζονται ανά κατηγορίες όλες οι υφιστάμενες τεχνικές υποδομές των χερσαίων-θαλάσσιων-αερομεταφορών

οι οποίες και εξυπηρετούν παράλληλα ένα σημαντικό τμήμα της ενδοχώρας μέσω αναπτυγμένων οδικών και σιδηροδρομικών συνδέσεων της Πελοποννήσου. Γενικότερα, η τεχνική μεταφορική υποδομή της Περιφέρειας κυριαρχείται από την έλλειψη διαλειτουργικότητας μεταξύ των μέσων μεταφοράς και την υπερίσχυση των οδικών μεταφορών έναντι των άλλων μεταφορικών μέσων. Ιδιαίτερα το σιδηροδρομικό δίκτυο σχηματίζεται με γραμμική μορφή, διαθέτει περιορισμένη χωρική ανάπτυξη, παρωχημένη χάραξη και χαμηλές λειτουργικές ταχύτητες ενώ το τροχαίο υλικό είναι άκρως πεπαλαιωμένο με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος του δε λειτουργεί προσωρινά λόγω ασύμφορου κόστους. Η συμβολή των θαλάσσιων μεταφορών, η εμβέλεια και η κίνηση των λιμένων είναι μειονεκτική και περιορισμένη με εξαίρεση τον εμπορευματικό λιμένα των Αγίων Θεοδώρων της ΠΕ Κορινθίας. Από την άποψη των αερομεταφορών μόνο η Καλαμάτα διαθέτει πολιτικό αεροδρόμιο στην Περιφέρεια, αν και η ΠΕ Κορινθίας εξυπηρετείται άμεσα και σε μικρή (σχετικά) χρονο-απόσταση από τον Διεθνή Αερολιμένα "Ελ. Βενιζέλος" είτε με τον προαστικό σιδηρόδρομο είτε οδικώς μέσω Εθνικής Οδού - Αττικής Οδού - Σπάτα. Η ολοκληρωμένη σιδηροδρομική σύνδεση και παροχή υψηλής ποιότητας συνδυασμένων μεταφορών σε όλους σχεδόν τους λιμένες που βρίσκονται πλησίον του εθνικού σιδηροδρομικού δικτύου, δευτερευόντως και στους λιμένες Κορίνθου και Καλαμάτας θεωρείται επιτελικής σημασίας και βασική προτεραιότητα για την Περιφέρεια.

Ο λιμένας της Κορίνθου, εφόσον εφοδιαστεί με τεχνικές υποδομές υποστήριξης τυποποιημένων εσωτερικών εμπορευματικών μεταφορών θα μπορέσει να υποστηρίξει τη θαλάσσια εμπορευματική υποδομή της ευρύτερης βιομηχανικής/βιοτεχνικής μεταποιητικής περιοχής της Αττικής, η οποία κυριαρχεί στη Βοιωτία και στην Κορινθία, συμπληρώνοντας το ευρύτερο διαδικτυακό σύστημα των λιμένων της Αττικής. Αναπτυξιακό εμπόδιο κρίνεται και η υποανάπτυξη του εθνικού δικτύου αποκλειστικών εμπορευματικών μεταφορών εκτός των ακτοπλοϊκών γραμμών και τους ανταγωνιστικούς περιορισμούς που η συγκεκριμένη αγορά προβάλλει.

Τα δυνατότερα σημεία της Περιφέρειας Πελοποννήσου αν και πολλά, ανταποκρίνονται κυρίως στο πολυσχιδές ανάγλυφό της που επιτρέπει την ύπαρξη εύφορων εδαφών για γεωργοκτηνοτροφική δραστηριότητα. Παρά τα ενδογενή προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πρωτογενής τομέας, τα οποία αναφέρονται στις αντίστοιχες ενότητες της μελέτης, διατηρεί την αύξουσα δυναμική του με το να δημιουργεί νέες θέσεις απασχόλησης, την παραγωγή υψηλής ποιότητας παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων και την προώθησή τους μέσω δικτύων

μάρκετινγκ (π.χ δημοπρατήριο παραδοσιακών προϊόντων προερχόμενων από βιολογικές καλλιέργειες) ως διέξοδο στις παρούσες συνθήκες της οικονομικής κρίσης. Ο εξελιγμένος τομέας των υδατοκαλλιεργειών με κατευθυνόμενη εκμετάλλευση εμφανίζει σημαντική εξαγωγική δυναμικότητα. Είναι επίσης η δυνατότητα πολλαπλών επιλογών τουριστικών προορισμών διαφορετικού τύπου. Είναι το αξιόλογο ενεργειακό και κυρίως ηλιακό-υδατικό και αιολικό δυναμικό, και το διαρκώς αναπτυσσόμενο δίκτυο τηλεπικοινωνιών μέσω ευρυζωνικότητας. Η δημιουργία ενός αναπτυξιακού μοντέλου βασισμένο στην αγροτική παραγωγή και η καθετοποίηση συμπληρωματικών δραστηριοτήτων μεταποίησης, αγροτουρισμού και συναφών υπηρεσιών πρέπει να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί στη βάση ολοκληρωμένων έργων υποδομής γεωργικού τομέα όπως αρδευτικά έργα, φράγματα πολλά από τα οποία είναι ή δρομολογούμενα ή υλοποιούμενα έργα υποδομής.

Το περιβαλλοντικό απόθεμα στο έκτο κεφάλαιο της ένατης ενότητας της παρούσας διδακτορικής διατριβής αναδεικνύεται ομοιόμορφα μέσα από το πολυσχιδές εδαφικό ανάγλυφο της Πελοποννήσου και της Κορινθίας, με φυσικό επακόλουθο τη δημιουργία διακριτών περιοχών οι οποίες αποτελούνται από εδαφικές εκτάσεις αλληλοσυνδεδεμένες μέσω κλαδικών διαδρομών του οδικού δικτύου. Αυτές οι διακριτές περιοχές μπορούν να προστατευθούν και να αναδειχθούν μέσω εκπόνησης ειδικών μελετών τοπίου όπου και θα διαπιστωθούν και θα κατηγοριοποιηθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα και θα αξιολογηθεί η πολιτιστική τους αξία. Πολλές εξειδικευμένες μελέτες προς την κατεύθυνση της περιβαλλοντικής προστασίας και του προσδιορισμού ειδικών ζωνών διαφορετικού βαθμού προστασίας τοπίου έχουν υλοποιηθεί από το ΕΜΠ. Η διατήρηση και προστασία της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, οι προστατευόμενοι ορεινοί όγκοι, οι αρχαιολογικοί χώροι, τα νεότερα μνημεία, οι παραλίες, χρήζουν περαιτέρω αξιοποίησης και τουριστικής προβολής ώστε σε συνδυασμό με τις ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες να καταστούν οι Νομοί και οι Δήμοι της Πελοποννήσου, και ειδικότερα της ΠΕ Κορινθίας, ελκυστικοί τόποι διαβίωσης και προσέλκυσης επισκεπτών. Όλα τα είδη του τουρισμού, ο θαλάσσιος τουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο πολιτιστικός-θρησκευτικός τουρισμός, οι νέες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, μπορούν να αλληλοσυμπληρωθούν σε ένα πλαίσιο βιωσιμότητας και αειφορίας.

Σε γενικές γραμμές, όπως διαπιστώνεται, η Περιφέρεια θα πρέπει να εντείνει τις δράσεις της που αφορούν την επιτάχυνση της ολοκλήρωσης των Διαχειριστικών Σχεδίων των Υδάτινων Πόρων των Υδατικών Διαμερισμάτων ευθύνης της και την υλοποίηση των προγραμματισμένων αναγκαίων μελετών και έργων. Σε πολλές παράκτιες περιοχές

παρουσιάζονται σοβαρά προβλήματα διάβρωσης των ακτών της Πελοποννήσου με διαφορετική έκταση, ένταση και σοβαρότητα και ειδικότερα στις ακτές της ΠΕ Κορινθίας στην περιοχή Δερβενίου. Πολλά προγράμματα μελετών έλαβαν χώρα με σκοπό την λεπτομερή ανάλυση φαινομένων, τον προσδιορισμό του ρυθμού μεταβολής τους και της συχνότητας εμφάνισής τους, καθώς και για το σχεδιασμό ενδεδειγμένων έργων για την προστασία των ακτών ενώ ανατέθηκαν οι μελέτες Αντιδιαβρωτικής Προστασίας των Παραλιών της Πελοποννήσου. Οι άξονες προτεραιότητας που αφορούν την ορθολογική και ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων αναφέρονται σε εγχειοβελτιωτικά και αρδευτικά έργα συλλογής επιφανειακών υδάτων και αποδοτικών συστημάτων άρδευσης, αντικατάστασης των πεπαλαιωμένων δικτύων ύδρευσης. Στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Πελοποννήσου η ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος θεωρείται αρκετά ικανοποιητική με εξαίρεση ίσως τους Αγ. Θεοδώρους Κορινθίας, με μικρή αλλοίωση τοπικού χαρακτήρα κατά τη θερινή περίοδο ή κατά τη διάρκεια δυσμενών ατμοσφαιρικών και κλιματολογικών συνθηκών δεδομένου ότι οι αγροτικές δραστηριότητες υπερισχύουν στις ορεινές περιοχές ενώ στις αστικές περιοχές υπερισχύουν οι βιομηχανικές δραστηριότητες.

Στο έκτο κεφάλαιο της ένατης ενότητας για το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής, αναλύονται επίσης οι σημειακές πηγές ρύπανσης, οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες που προκαλούν πιέσεις και οδηγούν στην υποβάθμιση των εδαφών όπως είναι οι εντατικές καλλιέργειες με υπερεκμετάλλευση νερού και αλόγιστη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, καθώς και η επέκταση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην ορεινή και ημιορεινή ζώνη της Κορινθίας ιδιαίτερα όταν δεν συνδυάζεται με μέτρα αντιδιαβρωτικής προστασίας. Σημαντική υποβάθμιση των ορεινών και ημιορεινών όγκων αναφέρεται ότι προκαλείται επίσης από την υπερβόσκηση και τις κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Η καταστροφή της φυτοκάλυψης και στη συνέχεια της δομής του εδάφους, συντελείται με τις εκχερσώσεις δασικών εκτάσεων σε επικλινείς και μικρής παραγωγικότητας εδάφη, τις επανειλημμένες δασικές πυρκαγιές, την υπερβόσκηση λοφωδών περιοχών, την άναρχη οικοδόμηση και ανάπτυξη του τουρισμού, την επιδότηση καλλιεργειών και κτηνοτροφίας σε περιοχές και επίπεδα παραγωγής που δεν διασφαλίζουν την αειφορική τους διαχείριση.

Η συμμετοχή των ΑΠΕ θα μπορούσε να αναπτυχθεί περισσότερο αν αξιοποιηθεί σωστά ως ένα αντίδοτο στη γενικευμένη οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική κρίση. Όπως παρατηρούμε, το τρίπτυχο της παραγωγής-διάθεσης-μεταφοράς της ενέργειας είναι σημαντικό και αυξάνεται με την αδειοδότηση για εγκαταστάσεις φωτοβολταϊκών και ανεμογεννητριών

στην Περιφέρεια. Η έντονη δραστηριοποίηση της περιφέρειας στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (και ιδιαίτερα η ύπαρξη ευνοϊκού γεωθερμικού πεδίου και η αντίστοιχη εκμετάλλευση του φυσικού αερίου της ΠΕ Κορινθίας) αποτελεί ένα θετικό πρόσημο για τη σταδιακή διαμόρφωση ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου που θα αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας, προσελκύοντας νέες οικονομικές και επενδυτικού τύπου δραστηριότητες σε όλους τους τομείς παραγωγής, με αειφορικό τρόπο σχεδιασμένο φιλικό προς τους χρήστες και το περιβάλλον.

Ως προς την οικιστική ανάπτυξη της περιοχής οι προτάσεις πρέπει να εξετάσουν όλα τα ανωτέρω δεδομένα και να σχεδιάσουν την οικιστική ανάπτυξη με ορίζοντα τουλάχιστον το 2030. Στο διάστημα που αναλογεί ενδέχεται να είναι ραγδαίες οι εξελίξεις στην τεχνολογία, την οικονομία τις διακρατικές σχέσεις και τη διοίκηση. Ο προγραμματισμός συνεπώς, πρέπει να συμπεριλαμβάνει εκείνα τα στατιστικά δεδομένα και τις τάσεις που υιοθετούν τα νέα επιτεύγματα και τις απροσδιόριστες συνθήκες του ευρύτερου πλαισίου του περιφερειακού σχεδιασμού της ΠΕ Κορινθίας.

Τέλος, η αναπτυξιακή πολιτική της χωρικής ενότητας Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων όπως σχεδιάστηκε με το ΕΣΠΑ 2007-2013 και υλοποιείται σήμερα εστιάζεται στην «επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης για πραγματική σύγκλιση με αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης, ενίσχυση της τουριστικής ανάπτυξης, ανάδειξη και προώθηση υψηλής ποιότητας αγροτικών προϊόντων, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας έτσι ώστε να ενισχυθεί ο αναπτυξιακός άξονας που συγκροτείται γύρω από τα κύρια αστικά κέντρα της». Η αποτελεσματική εφαρμογή των σχεδιαζόμενων υποδομών μεταφορών και επικοινωνιών προϋποθέτει καθοριστική παράμετρο στη διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής στην Περιφερειακή Ενότητα της Κορίνθου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Ο Νομός Κορινθίας εντάσσεται στο Γεωγραφικό Διαμέρισμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου που αποτελεί και το νοτιότερο τμήμα της ηπειρωτικής Ελλάδας και τον δυτικό άξονα του Ελλαδικού χώρου (Χ.Ε. ΔΕΠΠΝ)¹⁷. Συνορεύει δυτικά με το Νομό Αχαΐας, νότια με τους Νομούς Αργολίδας και Αρκαδίας, ανατολικά με το Νομό Αττικής, ενώ ένα τμήμα του, στην ανατολική πλευρά του, βρέχεται από τον Σαρωνικό Κόλπο και ένα τμήμα του, στη βόρεια πλευρά του, βρέχεται από τον Κορινθιακό Κόλπο. Στο Νομό Κορινθίας ανήκουν και οι Νησίδες Αλκυονίδες οι οποίες υπάγονται στο Δήμο Λουτρακίου – Αγίων Θεοδώρων (που απέχει 80 χλμ. νοτιοδυτικά των Αθηνών και στο ανατολικό άκρο του Κορινθιακού Κόλπου, παραπλεύρως της ζεύξης του με τον Σαρωνικό Κόλπο) καθώς και μερικές ακατοίκητες νησίδες στις ακτές του Σαρωνικού Κόλπου. Με βάση τη νέα διοικητική διάρθρωση του Νόμου 3852 με στόχο τη νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης του Προγράμματος Καλλικράτη (Φ.Ε.Κ. αριθ. 87, 07/05/2010), συστάθηκε η διοικητική Περιφέρεια Πελοποννήσου συμπεριλαμβάνοντας τους Νομούς Αργολίδος, Αρκαδίας, Κορινθίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας με έδρα την Τρίπολη.

¹⁷ Η Πελοπόννησος ή “Μοριάς”, το νοτιότερο χερσαίο τμήμα της Ευρώπης με σχήμα πλατανόφυλλου λόγω της περιβολής του από σχηματισμένους παραλιακούς κόλπους τον Κορινθιακό, Πατραϊκό, Σαρωνικό, Μεσσηνίας, Αργολίδας και Λακωνίας. Το ψηλότερο βουνό της Πελοποννήσου είναι ο Ταΰγετος με 2.407μ. Οι κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν ξηρό κλίμα στα ανατολικά, κρύο, χιόνια με πλούσια βλάστηση στις κεντρικές ορεινές περιοχές ενώ στα δυτικά επικρατούν βροχές και ζέστη. Στο Νομό Κορινθίας το κλίμα της περιοχής χαρακτηρίζεται Μεσογειακό με ήπιους χειμώνες, με θερμό και ξηρό καλοκαίρι. Μέση ετήσια θερμοκρασία περίπου στους 20°C με περιορισμένες όμως βροχοπτώσεις. Βλέπε Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου έχει τρεις Μετεωρολογικούς Σταθμούς στο Βέλος Κορινθίας, Τρίπολη και Καλαμάτα. Από τον ιστότοπο: http://www.urbanclimate.net/matzarakis1/papers/TAC_2005_MatzarakisKatsoulis.pdf.

Χάρτης 1 Νομός Κορινθίας

Η Κόρινθος, πρωτεύουσα του νομού, συνέχεια της Αρχαίας Κορίνθου, καταλαμβάνει το ανατολικό άκρο του Κορινθιακού κόλπου, κοντά στην ένωση με τον Σαρωνικό. Η πόλη κτίστηκε στη σημερινή θέση το 1858 και μετά από τρεις πολύ καταστροφικούς σεισμούς (το 1858, το 1928 και λιγότερο καταστροφικό σεισμό το 1981) παραμένει το ίδιο ελκυστικός τουριστικός και επενδυτικός προορισμός καθώς γειτνιάζει με την πρωτεύουσα της Αττικής και χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία εναλλακτικών επιλογών για αποδράσεις και εξορμήσεις στους γοητευτικούς ορεινούς όγκους, τις όμορφες παραθαλάσσιες τοποθεσίες (π.χ. την παραλία Καλάμια) και σημαντικούς αρχαιολογικούς τόπους για τουριστικές περιηγήσεις (το Ιστορικό & Λαογραφικό Μουσείο). Λόγω της γεωγραφικής θέσης της πόλης της Κορίνθου, η «Άφνειος Κόρινθος» με τη σημερινή της ονομασία ‘Διώρυγα της Κορίνθου’ αναδείχθηκε από την αρχαιότητα σε σπουδαίο ναυτικό, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο ώστε σήμερα να αποτελεί διεθνή κόμβο θαλάσσιων συγκοινωνιών εξυπηρετώντας ετησίως περίπου 12.000 πλοία διαφορετικών εθνικοτήτων.

Η Κόρινθος, είναι γενικότερα ημιορεινός νομός με δασοσκεπείς ορεινούς όγκους καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των εκτάσεων της δηλαδή το 59,19% των εκτάσεων της (ΠΕ) Κορινθίας είναι ορεινές και μόνο το 22,49% είναι ημιορεινές και το 18,32% πεδινές. Στην Ορεινή Κορινθία βρίσκονται το όρος Κυλλήνη (2.376 μέτρα) και τα Αροάνια Όρη με έντονο ανάγλυφο και βαθιές χαράδρες που φτάνουν σε υψόμετρο τα 2.341 μέτρα και οι κορυφές τους αναζωογονούν τον παραπόταμο Λάδωνα. Ενδεικτικά αναφέρουμε το σχεδιαζόμενο ορειβατικό

μονοπάτι - διαδρομή που ξεκινά από τον Χελμό και καταλήγει στην Ακροκόρινθο, αποτελεί τουριστικό άνοιγμα στους φυσιολάτρεις επισκέπτες.

Εξαιρετικός και εύστοχος χαρακτηρίζεται και ο ρυμοτομικός σχεδιασμός της πόλης καθώς οι παράλληλοι δρόμοι που οδηγούν στη θάλασσα τέμνονται από κάθετους δρόμους με μεγάλα πεζοδρόμια και πάρκα ενώ διευκολύνεται η πρόσβαση σε όλες τις σημαντικότερες περιοχές όπως η Αρχαία Κόρινθος, ο Ισθμός, η Νεμέα, η Αρχαία Νεμέα, η Ζήρεια κ.ά.. Αξιοσημείωτη θεωρείται και η ιδιόμορφη είσοδος, βενετσιάνικης τεχνοτροπίας που μπορεί κανείς να παρατηρήσει στα περισσότερα από τα διασωθέντα κτίρια. Ο συμβολικός φτερωτός Πήγασος στην παραθαλάσσια πλατεία του Ελ. Βενιζέλου γνωστή και ως “Φλοίσβος” στέκεται επιβλητικά ενώ δεσπόζει το αδιαμφισβήτητα θρησκευτικό σύμβολο της πόλης, ο Μητροπολιτικός Ναός του Αποστόλου Παύλου. Οι παραθαλάσσιες περιοχές του Κορινθιακού και Σαρωνικού κόλπου είναι ιδιαίτερα τουριστικά ανεπτυγμένες, πλούσιες σε βλάστηση κυρίως πεύκα, ελιές και αμπέλια. Η Κόρινθος λόγω της εύφορης και καλλιεργήσιμης γης έχει αναπτυγμένη τη γεωργική δραστηριότητα, την κτηνοτροφία, την πτηνοτροφία, την ελαφρά βιομηχανία και τον τουρισμό. Περίφημο τόσο παραγωγικό όσο και εξαγωγίμο προϊόν είναι στο είδος της η κορινθιακή σταφίδα (Σταφιδοχώρι-Οικισμός Χαλκή Κορινθίας) καθώς οι εύφορες πεδινές εκτάσεις της που αποτελούν τον κορινθιακό κάμπο φημίζονται για την παραγωγή γεωργικών προϊόντων.

Από ιστορικής σημασίας και ενδιαφέροντος στην περιοχή της Πελοποννήσου εγκαταστάθηκαν άνθρωποι από τη μέση παλαιολιθική εποχή. Οι πρώτες ανασκαφές μαρτυρούν τον ένδοξο θρύλο των Μυκηνών του Ομήρου, ενώ από τα ερείπια στην Πύλο αναγνωρίζονται τα περίφημα ανάκτορα του βασιλιά Νέστορα στη δυτική Πελοπόννησο. Στα 1200 π.Χ. παρατηρείται η κάθοδος των Δωριέων και των Αιτωλών και ακμάζουν οι ιστορικές πόλεις της Κορίνθου, του Άργους και της Σπάρτης. Στην Αρχαία Ολυμπία κάθε τέσσερα χρόνια γίνονται οι Ολυμπιακοί Αγώνες, με συμμετοχή αθλητών από όλη την Ελλάδα. Στη συνέχεια έχουμε την άφιξη του Φίλιππου του Μακεδόνα και των Ρωμαίων, της εποχής του Βυζαντίου, την μετέπειτα Φραγκοκρατία και Τουρκοκρατία όπου το 1827, η Πελοπόννησος ανακηρύσσεται το πρώτο τμήμα της νέας ελεύθερης Ελλάδας. Το κομμάτι της ελληνικής γης με το πλούσιο αρχοντικό παρελθόν και το λίκνο του πολιτισμού αναδεικνύεται περίτρανα σε συνδυασμό με τα μνημεία και τους σπουδαίους αρχαιολογικούς χώρους όπως η αρχαία Ολυμπία, η Επίδαυρος, οι Μυκήνες, η Τίρυνθα, οι βυζαντινές εκκλησίες, και οι μοναδικοί πετρόχτιστοι οικισμοί, τα γοητευτικά κάστρα, μαζί με τα ιδιαίτερα τοπία φυσικού κάλλους. Ειδικότερα, η Αρχαία

Κόρινθος, χτισμένη στους πρόποδες του ορεινού λόφου Ακροκορίνθου, νοτιοδυτικά της σύγχρονης πόλης αποτελούσε την έδρα της αρχαίας Πελοποννήσου καθώς διοικούσε μία περιοχή εκτεινόμενη ανατολικά του σημερινού νομού Κορινθίας έως βορειοανατολικά του νομού Αργολίδας.

Η Αρχαία Κόρινθος συνορεύοντας με τις εξίσου ιστορικές πόλεις (Σικυώνα, Μέγαρα, Άργος, Επίδαυρος) κατείχε και έλεγχε την νευραλγική θέση του Ισθμού, τον σημαντικότερο δηλαδή στρατηγικό και εμπορικό κόμβο των αρχαίων χρόνων. Ως η πλουσιότερη πόλη της αρχαιότητας η Κόρινθος, διέθετε δύο επίνεια, το Λέχαιο (Λιμένας Λεχαίου) βορειότερα των ακτών του Κορινθιακού κόλπου και τις Κεχριές (Λιμένας Κεγχρέων) ανατολικότερα των ακτών του Σαρωνικού. Στην παραλιακή περιοχή του Σχοινούντα, νοτίως του Ισθμού, βρίσκεται ο λατρευτικός βωμός των Ισθμίων.

Τα Ισθμια στην Αρχαία Ελλάδα χρησιμοποιούνταν ως τελετουργικός χώρος προς τιμήν του Θεού Ποσειδώνα αλλά και ως χώρος διεξαγωγής αθλητικών δραστηριοτήτων. Οι ιαματικές πηγές Θέρμες, δεσπόζουν βορειότερα στην περιοχή Λουτρακίου. Βορειότερα των Θερμών είναι εγκατεστημένος ο λατρευτικός χώρος του Ηραίου. Η ιστορική πόλη Πείρεον έχει αντικατασταθεί από τη σημερινή Περαχώρα. Η σημερινή πόλη των Αγίων Θεοδώρων έχει αντικαταστήσει τις αρχαίες Κορινθιακές πόλεις όπως την Κρομμύνα νοτίως των παρυφών των Γερανείων Όρεων, την Οινόη βορείως των Γερανείων, τις Ασές στα βορειοδυτικά της Κορίνθου στο χωριό Βραχάτι, η Μαυσός, νοτιοδυτικά της Κορίνθου προς τη Νεμέα. Η Αρχαία Σολυγεία βρίσκεται νοτίως της Κορίνθου στο χωριό Σοφικό ενώ η Αρχαία Πόλη Τενέα κοσμούσε το σημερινό χωριό Χιλιομόδι. Με δαπάνες της Αρχαιολογικής Εταιρείας οι συστηματικές ανασκαφές ανέδειξαν όλους τους πολιτιστικούς και αρχαιολογικούς θησαυρούς της ΠΕ Κορινθίας όπως: αρχαίους ναούς, κρήνες (η δροσερή πηγή της Κρήνης Πειρήνης), καταστήματα, στοές, λουτρά (τα λουτρά του Ευρυκλέους), την αρχαία αγορά, την Ακροκόρινθο πίσω από τον ναό του Απόλλωνα, στο κέντρο της πόλης το άγαλμα της θεάς Αθηνάς, τα επιβλητικά Προπύλαια με τα αγάλματα του Θεού Ήλιου και του υιού του, τους προϊστορικούς οικισμούς, το Αρχαίο Θέατρο, τα Ιερά της Αφροδίτης, το Ωδείο, το Ασκληπιείο, νεκροταφεία, τη συνοικία των κεραμέων και άλλα ιστορικά κτήρια και μεσαιωνικές εκκλησίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

8.1 Διοικητικά στοιχεία ΠΕ Κορινθίας

Η διοικητική διάρθρωση με βάση το Ν.3852 για τη «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης –Πρόγραμμα Καλλικράτης» που δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. υπ' αριθμ. 87 της 7ης Ιουνίου 2010, είναι η εξής για την ΠΕ Κορινθίας συστάθηκε ως εξής: η διοικητική Περιφέρεια Πελοποννήσου η οποία περιλαμβάνει τους Νομούς Αργολίδος, Αρκαδίας, Κορινθίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας με έδρα την Τρίπολη. Κάθε νομός αποτελεί διοικητική περιφερειακή ενότητα της Περιφέρειας και κάθε πρωτεύουσα νομού αποτελεί έδρα της αντίστοιχης περιφερειακής ενότητας. Έδρα της Περιφερειακής Ενότητας Κορινθίας είναι το ομώνυμο αστικό κέντρο της Κορίνθου. Οι μεγαλύτεροι οικισμοί μετά την Κόρινθο είναι το Λουτράκι, το Κιάτο, το Ξυλόκαστρο, οι Άγιοι Θεόδωροι, η Νεμέα, το Ζευγολατιό, το Βέλο, το Λέχαιο και το Βραχάτι.

Η Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας έχει συνολική έκταση 2.290 χλμ², χερσαία έκταση 2.284 τ.χλμ., εσωτερικά ύδατα 6 τ.χλμ., ορεινή έκταση 1.355 τ.χλμ., ημιορεινή έκταση 515 τ.χλμ. και πεδινή έκταση 420 τ.χλμ. Ο πληθυσμός της είναι 145.082 κατοίκους με έδρα της και πρωτεύουσα το ομώνυμο αστικό κέντρο της Κορίνθου (με βάση τα στοιχεία του αρχείου της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για την απογραφή πληθυσμού της Ελλάδας του 2011, Πίνακας 2)¹⁸.

Χάρτης 2 Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ) Κορινθίας

¹⁸ Βλέπε ιστότοπος: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/General/A1602_SAM01_DT_DC_00_2011_02_F_GR.pdf, σελ. 10.

Πηγή: <http://hellas.teipir.gr/prefectures/greek/Korinthias/Korinthias.htm>.

Συνιστώνται οι παρακάτω Δήμοι με τον μόνιμο πληθυσμό αναλυτικά:

1. Δήμος Βέλου – Βόχας έκταση 25,49 km².

- 1.1 Δημοτική ενότητα Βέλου έχει πληθυσμό **8.061** κατοίκους.
- 1.2 Δημοτική ενότητα Βόχας έχει πληθυσμό **10.966** κατοίκους.

2 Δήμος Κορινθίων, έκταση 102,2 km² έχει μόνιμο πληθυσμό **58.192** κατοίκους.

- 2.1 Δημοτική ενότητα Άσσου - Λεχαιού έχει πληθυσμό **6.993** κατοίκους.
- 2.2 Δημοτική ενότητα Κορινθίων έχει πληθυσμό **38.132** κατοίκους.
- 2.3 Δημοτική ενότητα Σαρωνικού έχει πληθυσμό **5.260** κατοίκους.
- 2.4 Δημοτική ενότητα Σολυγείας έχει πληθυσμό **2.723** κατοίκους.
- 2.5 Δημοτική ενότητα Τενέας έχει πληθυσμό **5.084** κατοίκους.

3. Δήμος Λουτρακίου - Αγίων Θεοδώρων με έκταση 293,98 km² έχει μόνιμο πληθυσμό **21.221** κατοίκους.

- 3.1 Δημοτική ενότητα Αγίων Θεοδώρων έχει πληθυσμό **4.643** κατοίκους.
- 3.2 Δημοτική ενότητα Λουτρακίου - Περαχώρας έχει πληθυσμό **16.578** κατοίκους.

4. Δήμος Νεμέας έχει έκταση 192,5 km² και μόνιμο πληθυσμό **6.483** κατοίκους.

5. Δήμος Ξυλοκάστρου (έκταση 310,25 km²) – **Ευρωστίνης** (έκταση 101,25 km²) έχει μόνιμο πληθυσμό **17.365** κατοίκους.

- 5.1 Δημοτική ενότητα Ευρωστίνης έχει πληθυσμό **4.088** κατοίκους.
- 5.2 Δημοτική ενότητα Ξυλοκάστρου έχει πληθυσμό **13.277** κατοίκους.

6. Δήμος Σικυωνίων έχει 171,27 km² έκταση και μόνιμο πληθυσμό **22.794** κατοίκους.

- 6.1 Δημοτική ενότητα Σικυωνίων έχει πληθυσμό **19.025** κατοίκους.
- 6.2 Δημοτική ενότητα Στυμφαλίας έχει πληθυσμό **2.427** κατοίκους.
- 6.3 Δημοτική ενότητα Φενεού έχει πληθυσμό **1.342** κατοίκους.

8.2 Δημογραφικά στοιχεία

Συγκεκριμένα παρατηρούμε στην Περιφέρεια Πελοποννήσου τα εξής:

Αρκετά “γερασμένοι” και αραιοκατοικημένοι δήμοι με πληθυσμιακή μέση πυκνότητα κατά 0,41 κατ./Ha που στους πιο απομακρυσμένους δήμους οι τιμές είναι ακραίες στα 0,2-0,3 κατ./Ha, καθώς οι περισσότεροι οικισμοί είναι κάτω των 500 κατοίκων, με τον Νομό Κορινθίας να παρουσιάζει την υψηλότερη πληθυσμιακή πυκνότητα (Πίνακες 1, 2, 3). Συγκεκριμένα, ο πληθυσμός του Νομού Κορινθίας όπως και των υπόλοιπων Νομών της Πελοποννήσου είναι ένας ώριμος από δημογραφικής άποψης πληθυσμός (σημαντικά υψηλά είναι τα ποσοστά

ηλικιωμένων άνω των 64 ετών), ο οποίος λόγω της ρευστότητας και της οικονομικής κρίσης δεν ανανεώνεται επαρκώς αλλά πληθυσμιακά εγκαταλείπεται και συρρικνώνεται (Διάγραμμα 2).

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του Δήμου Αγίων Θεοδώρων – Λουτρακίου (Πίνακες 4, 5)¹⁹ και την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού ο Δείκτης Ανανέωσης: Πληθ (0 – 14) / Συνολικό Πληθ = 0,1431 ή 14,31% και στη σύνθεσή του περιλαμβάνεται μεγάλο ποσοστό εξαρτημένων ατόμων, ηλικιωμένων και μη Δείκτης Γήρανσης: Πληθ (65 – 79) + Πληθ (80+) / Πληθ (0 – 14) = 118,77% και Δείκτης Εξάρτησης: Πληθ (0 – 14) + Πληθ (65 – 79) + Πληθ (80+) / Πληθ (15 – 24) + Πληθ (25 – 39) + Πληθ (40 – 54) + Πληθ (55 – 64) = 0,4555 ή 45,55%, ενώ και ο ρυθμός της αντικατάστασης του παραγωγικού πληθυσμού δεν είναι επαρκής Δείκτης Αντικατάστασης Παραγωγικού Πληθυσμού Πληθ (15 – 24) / Πληθ (55 – 64) = 0,8456 ή 84,56% με αποτέλεσμα την ταυτόχρονη αύξηση των μεγεθών της ανεργίας το 2011, (κατά 17,24%, διάγραμμα 1) και την μείωση των θέσεων εργασίας κατά 22.000 στο Νομό Κορινθίας κατά την περίοδο 2008-2011.²⁰

¹⁹ Βλέπε Στρατηγικός Σχεδιασμός Δήμου Λουτρακίου – Αγίων Θεοδώρων (2012-2014), ιστότοπος <http://www.loutraki-agiiotheodoroi.gr/sites/default/files/attached/1345/2677-news-908445-1356947201.pdf>, σελ.7-10. Προσπελάστηκε στις 20-5-2015.

²⁰ Παραδείγματα Δήμων με τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή, οικονομική και αναπτυξιακή αποψίλωση σε σύγκριση με το Νομό Κορινθίας είναι οι εξής δήμοι: Ηραίας (Αρκαδία), Κλείτορος (Αρκαδία), Κοντοβαζαίνης (Αρκαδία), Σκυρίτιδας (Αρκαδία), Φαλαισίας (Αρκαδία), Βοιών (Λακωνίας), Γερόνθρων (Λακωνίας), Ζάρακα (Λακωνίας), Νιάτων (Λακωνίας), Πελλάνας (Λακωνίας), Σμύνους (Λακωνίας), Αετού (Μεσσηνίας), Ανδανίας (Μεσσηνίας), και η κοινότητα Τριπύλας (Μεσσηνίας).

Περιφ. Ενότητες/ Περιφέρεια/ Χώρα	Μόνιμος Πληθυσμός			Έκταση (km ²)	Πυκνότητα (κάτοικοι / Km ²)		
	1991	2001	2011		1991	2001	2011
Αργολίδας	97.090	102.392	97.090	2.154	45,1	47,5	45,1
Αρκαδίας	86.820	91.326	86.820	4.419	19,6	20,7	19,6
Κορινθίας	132.139	144.527	145.360	2.290	57,7	63,1	63,5
Λακωνίας	90.522	92.811	89.600	3.636	24,9	25,5	24,6
Μεσσηνίας	160.601	166.566	163.110	2.991	53,7	55,7	54,5
Περ. Πελ/σου	567.172	597.622	581.980	15.490	36,6	38,6	37,6
Σύνολο Χώρας	10.259.900	10.932.136	10.787.690	131.957	77,8	82,8	81,8

Πίνακας 1 Πληθυσμιακή πυκνότητα Περ. Πελοποννήσου, ΕΛ.ΣΤΑΤ. (Απογραφή, 1991, 2001, 2011)

Περιφ. Ενότητες/ Περιφ. Πελοποννήσου/ ΧΩΡΑ	Έκταση (Km ²)	Μόνιμος Πληθυσμός (προσωρινά στοιχεία 2011)				
		Σύνολο	Άρρενες		Θήλεις	
			Αριθμός	%	Αριθμός	%
Αργολίδας	2.154	97.090	48.910	50,38	48.180	49,62
Αρκαδίας	4.419	86.820	44.560	51,32	42.260	48,68
Κορινθίας	2.290	145.360	72.930	50,17	72.430	49,83
Λακωνίας	3.636	89.600	46.030	51,37	43.570	48,63
Μεσσηνίας	2.991	163.110	82.480	50,57	80.630	49,43
Περ. Πελοποννήσου	15.490	581.980	294.910	50,67	287.070	49,33
Σύνολο Ελλάδας	131.957	10.787.690	5.303.690	49,16	5.484.000	50,84

Πίνακας 2 Έκταση, Μόνιμος Πληθυσμός Περιφέρειας Πελοποννήσου, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή 2011

Νομοί/Πελοπόννησος/ Χώρα	Μόνιμος Πληθυσμός		
	1991	2001	2011
Αργολίδας	97.090	102.392	97.090
Αρκαδίας	86.820	91.326	86.820
Κορινθίας	132.139	144.527	145.360
Λακωνίας	90.522	92.811	89.600
Μεσσηνίας	160.601	166.566	163.110
Περ. Πελ/σου	567.172	597.622	581.980
Σύνολο Χώρας	10.259.900	10.932.136	10.787.690

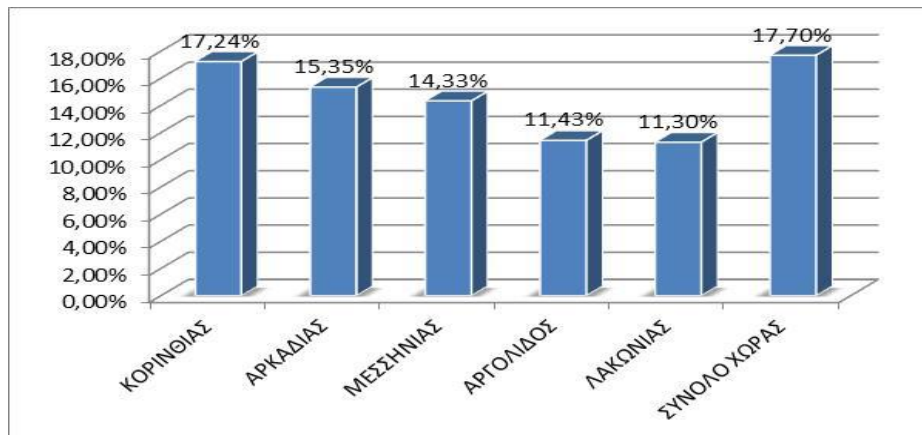
Πίνακας 3 Πληθυσμιακές μεταβολές των Περιφερειακών ενοτήτων της Περιφέρειας Πελοποννήσου καθώς και του συνόλου της χώρας, (ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφές πληθυσμού 2001, 2011)

(ΠΕ) ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	1991	2001	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 1991-2001	2011	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 2001-2011
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ	50.600	58.523	15,7%	58.280	-0,4%
ΔΗΜΟΣ ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ – ΑΓ. ΘΕΟΛΩΡΩΝ	16.148	20.040	24,1%	21.100	5,3%
ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΟΥ - ΒΟΧΑΣ	16.302	17.251	5,8%	19.130	10,9%
ΔΗΜΟΣ ΝΕΜΕΑΣ	7.289	7.286	0,0%	6.500	-10,8%
ΔΗΜΟΣ ΣΙΚΙΩΝΙΩΝ	22.411	23.203	3,5%	22.930	-1,2%
ΔΗΜΟΣ ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ – ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ	19.389	18.224	-6,0%	17.420	-4,4%

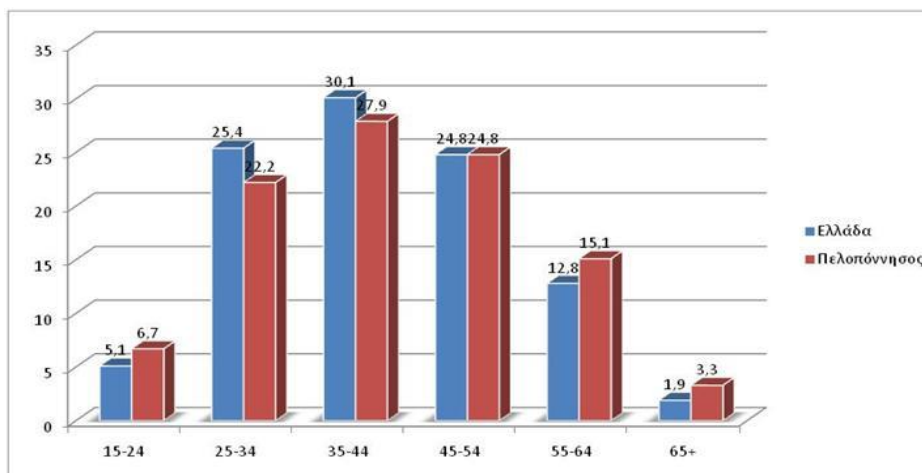
Πίνακας 4 Πληθυσμιακές μεταβολές στην ΠΕ Κορινθίας ανά Δήμο (1991-2011)

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 2001								
Μόνιμος Πληθυσμός	0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80+	ΣΥΝΟΛΟ
Απόλυτα Μεγέθη	2.867	2.306	4.409	4.326	2.727	2.883	522	20.040
Ποσοστά	14,31%	11,51%	22,00%	21,59%	13,61%	14,39%	2,60%	100%

Πίνακας 5 Ηλικιακή σύνθεση Δημοτικής Ενότητας Λουτρακίου-Περαχώρας, στοιχεία απογραφής 2001

Διάγραμμα 2 Εξέλιξη της ανεργίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (2011), Eurostat 2011

Διάγραμμα 3 Διακύμανση της ηλικιακής απασχόλησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου/Χώρα, 2010

8.3 Απασχόληση

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου για το 2012 αποτελείται από 254,2 χιλιάδες άτομα, καθώς συγκαταλέγονται στο 5,12% του συνολικά οικονομικά ενεργού πληθυσμού της Χώρας, οπότε και κατατάσσεται στην έβδομη μεταξύ των Περιφερειών της Χώρας (Πίνακας 6).

Περιφέρεια	Ποσοστά%
Ανατ. Μακεδονία	5,14
Κεντρική Μακεδονία	16,65
Δυτική Μακεδονία	2,43
Ήπειρος	3,11
Θεσσαλία	6,41
Ιόνια Νησιά	2,16
Δυτική Ελλάδα	6,39
Στερεά Ελλάδα	4,80
Αττική	37,95
Πελοπόννησος	5,12
Βόρειο Αιγαίο	1,68
Νότιο Αιγαίο	2,67
Κρήτη	5,49
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	100

Πίνακας 6 Ενεργός πληθυσμός των Περιφερειών της Ελλάδας ως ποσοστό του συνολικού οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας (έτος 2012)

	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65>
Σύνολο χώρας	176,7	988,1	1.270,6	1.051,9	529,2	74,1
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	9,0	53,8	58,8	51,8	29,1	4,8
Κεντρική Μακεδονία	20,5	162,7	216,3	177,7	85,5	6,7
Δυτική Μακεδονία	3,6	23,3	28,0	26,3	11,8	1,1
Θεσσαλία	13,1	57,6	76,0	70,1	38,1	8,7
Ήπειρος	4,9	30,3	36,2	33,4	19,0	3,7
Ιόνια Νησιά	5,5	19,3	24,4	24,5	14,0	2,6
Δυτική Ελλάς	13,7	63,6	77,9	67,6	36,3	2,9
Στερεά Ελλάς	12,2	43,6	59,2	51,5	26,0	4,8
Πελοπόννησος	11,3	46,5	64,8	61,1	33,2	6,7
Αττική	60,4	383,6	504,0	388,3	180,7	19,9
Βόρειο Αιγαίο	2,8	20,4	19,9	16,2	7,8	0,9
Νότιο Αιγαίο	7,0	29,1	34,4	25,7	15,2	3,2
Κρήτη	12,7	54,2	70,8	57,6	32,7	8,2

Πίνακας 7 Συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στην απασχόληση, έτος 2011, Eurostat

Σημαντικά υψηλά είναι τα ποσοστά ηλικιωμένων εργαζόμενων άνω των 65 ετών το 2010 στη Περιφέρεια 3,3% συγκριτικά με το ποσοστό της χώρας 1,9% (Διάγραμμα 3) και το 2011 με ποσοστό 6,7% για την Πελοπόννησο και 74,1% για τη Χώρα (Πίνακας 7). Σημειωτέον είναι ότι με βάση τα στατιστικά στοιχεία το 2011 σε σχέση με το 2010 στην περιφέρεια η ανεργία εκτινάχθηκε στο 13,4% από 7,4% περίπου 6 ποσοστιαίες μονάδες, 14.691 επιπλέον άνεργα άτομα ως αρνητική παράμετρος του ήδη χαμηλού επιπέδου του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της Περιφέρειας. Από τους 253.000 εν δυνάμει ανθρώπινο δυναμικό οι 219.000 θεωρούνται ενεργητικό δυναμικό, ενώ οι 34.000 εμφανίζονται ως άνεργοι. Σε επίπεδο περιφέρειας το 65,1% απασχολούνται ως μισθωτοί, το 29,3% ως αυτοαπασχολούμενοι και μόλις το 5,6% ανήκουν στην κατηγορία των συμβοηθούτων των οικογενειακών επιχειρήσεων (Πίνακας 8).

Έτος 2011	Μισθωτοί (%)	Αυτοαπασχολούμενοι (%)	Συμβοηθούτες (%)
<i>Ανατ. Μακεδονία - Θράκη</i>	67,6	26,2	6,2
<i>Κεντρική Μακεδονία</i>	72,1	24,0	3,9
<i>Δυτική Μακεδονία</i>	70,0	25,4	4,6
<i>Θεσσαλία</i>	66,3	26,0	7,6
<i>Ήπειρος</i>	68,5	27,1	4,4
<i>Ιόνια Νησιά</i>	65,8	27,7	6,5
<i>Δυτική Ελλάδα</i>	67,6	26,9	5,5
<i>Στερεά Ελλάδα</i>	69,3	26,0	4,6
<i>Πελοπόννησος</i>	65,1	29,3	5,6
<i>Αττική</i>	81,7	16,5	1,7
<i>Βόρειο Αιγαίο</i>	72,4	24,2	3,4
<i>Νότιο Αιγαίο</i>	71,8	24,5	3,8
<i>Κρήτη</i>	69,0	25,9	5,2

Πίνακας 8 Διάρθρωση της απασχόλησης στη Περιφέρεια Πελοποννήσου/Χώρα, 2011, (Eurostat 2012)

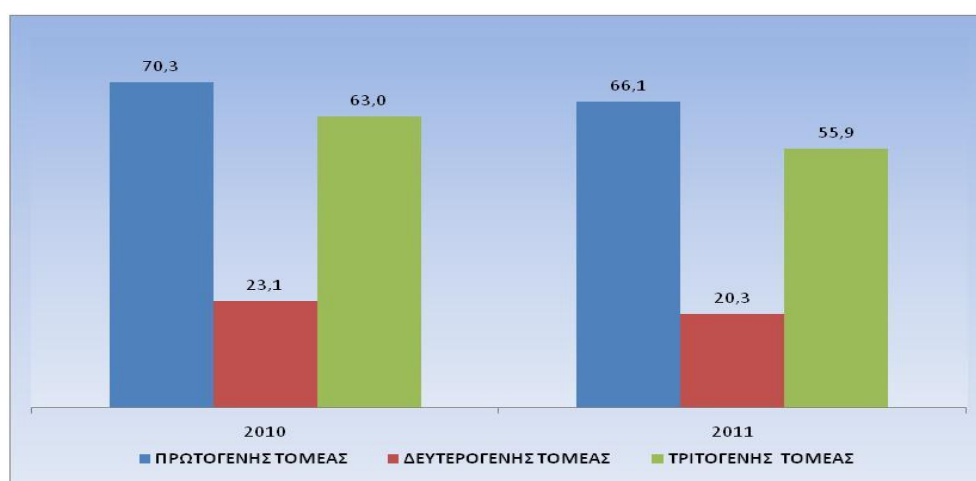
Η περιφέρεια Πελοποννήσου κατέχει την πέμπτη θέση στην ανεργία ως προς το σύνολο των περιφερειών της χώρας. Η απασχόληση της Περιφέρειας συγκεντρώνεται στον τριτογενή τομέα με 120 χιλιάδες εργαζόμενους δηλαδή το 54,5% της απασχόλησης, δευτερευόντως στον πρωτογενή με 68 χιλιάδες απασχολούμενους δηλαδή το 31% της απασχόλησης, ενώ ο

δευτερογενής απασχολεί μόλις 38 χιλιάδες άτομα το 17% της απασχόλησης (Πίνακας 11, Διάγραμμα 4).

Στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης 2008-2011 η απασχόληση μειώθηκε σημαντικά και στους τρεις τομείς της παραγωγής τόσο στην περιφέρεια Πελοποννήσου, όσο και στο σύνολο της χώρας (Πίνακας 9). Από τον Πίνακα 9 που ακολουθεί φαίνεται πως για την Περιφέρεια Πελοποννήσου η απασχόληση βασίζεται στον πρωτογενή τομέα, ακολουθεί ο τριτογενής τομέας και τελευταία στο δευτερογενή τομέα. Αντίθετα, για το σύνολο της χώρας πρωταρχικό πυρήνα στην κατανομή της απασχόλησης έχει ο τριτογενής τομέας, δευτερεύων ο πρωτογενής και τελευταία ο δευτερογενής τομέας.

Έτος	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ				ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ				ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Σύνολο χώρας	516,8	536,6	549,8	507,4	621,4	586,8	542,5	479,4	1.356,4	1.345,8	1.310,4	1.250,4
Πελοπόννησος	77,2	77,9	70,3	66,1	23,8	22,7	23,1	20,3	62,1	65,0	63,0	55,9

Πίνακας 9 Τομεακή κατανομή της απασχόλησης (2008-2011), Eurostat 2012

Διάγραμμα 4 Εξέλιξη της απασχόλησης στους 3 τομείς της οικονομίας (2010-2011) για την περιφέρεια Πελοποννήσου (Eurostat 2012)

Επίσημα, καταγράφονται 11.493 νέοι άνεργοι από τους 199.525 σε όλη τη χώρα με ποσοστό 5,7%. Η συντριπτική πλειοψηφία ανέργων παρατηρείται στην πιο παραγωγική ηλικιακή ομάδα των 30-44, όπου το 2011 καταγράφονται 15.323 άνεργοι ήτοι το 45% των ανέργων της Περιφέρειας. Έπεται η ηλικιακή ομάδα των 25-29 με 7.406 ανέργους δηλαδή το 22% του συνόλου των ανέργων και ακολουθεί η ομάδα των ηλικιών 45-64 με 5.271 ήτοι το 15,5% του συνόλου των ανέργων από άτομα κάποιας ηλικίας που πιθανόν λόγω των μισθολογικών

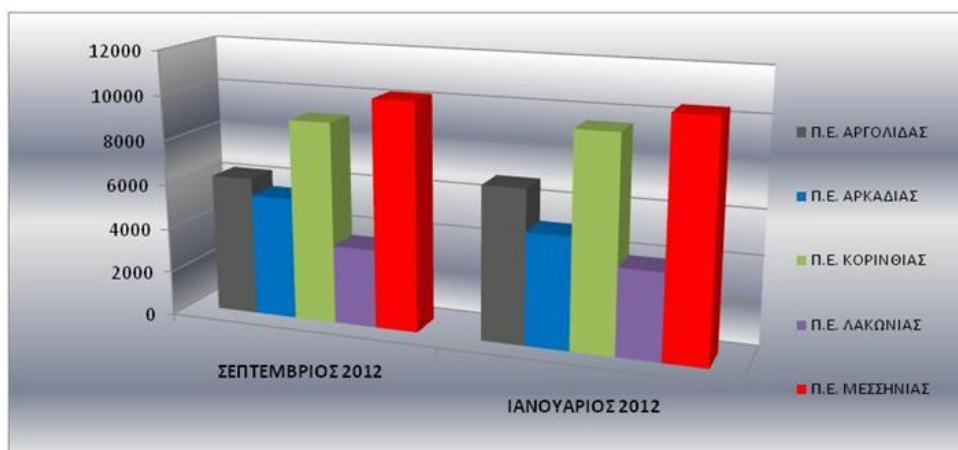
μειώσεων ή ακόμα και απολύσεων αναζητούν εργασία. Ο αριθμός των ανέργων αυτών των ηλικιών υπό καθεστώς συνταξιοδότησης (μεταξύ 45-64), έχει υπερδιπλασιαστεί κατακόρυφα τα τελευταία χρόνια λόγω της παραμονής της ύφεσης σε υψηλά επίπεδα και την έντονη αβεβαιότητα για τις προοπτικές της χώρας στα τέλη του 2011 προκάλεσε περαιτέρω επιδείνωση στις συνθήκες της αγοράς εργασίας²¹.

Σχετικά με τα επίπεδα ανεργίας στις Περιφερειακές Ενότητες το 2011, το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται στη (ΠΕ) Κορινθίας, και έπονται οι (ΠΕ) Αρκαδίας, Μεσσηνίας, Αργολίδος και της Λακωνίας ενώ σε καμία περίπτωση τα ποσοστά αυτά δεν ξεπερνούν το συνολικό ποσοστό ανεργίας όλης της Ελληνικής Επικράτειας (Πίνακας 10, Διάγραμμα 2). Τον Ιανουάριο-Σεπτέμβριο 2012, η ΠΕ Αργολίδας μείωσε το ποσοστό της ανεργίας στο 9,2%, ενώ η ΠΕ Αρκαδίας το αύξησε κατά 9,4% ενώ η ΠΕ Κορινθίας το μείωσε κατά 5,1%. Οι υπόλοιπες δύο Περιφερειακές ενότητες Λακωνίας και Μεσσηνίας το μείωσαν κατά 8,9% και 2,1% αντιστοίχως (Διάγραμμα 5).

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	9,80%	8%	7%	7,1%	8,8	8,8%	11,4%
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	10,20%	12%	11%	10,6%	10,6	13,9%	15,4%
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	8%	6%	6%	7,6%	9,4%	12,3%	17,2%
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	7%	5%	6%	5,4%	5,1%	7,3%	11,3%
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	9%	8%	8%	6,1%	6,8%	8,0%	14,3%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10%	9%	8%	7,6%	9,5%	12,5%	17,7%

Πίνακας 10 Ποσοστιαία μεταβολή της ανεργίας της Περιφ. Ενότητας Πελοποννήσου

²¹ Συνολικά η ανεργία σε όλη την Ελλάδα το 2011 ανήλθε στο 20,7% από 12,5% το 2010, ενώ αυξητική τάση ακολούθησε και το 1^ο τρίμηνο του 2012 με τον αριθμό των ανέργων να σκαρφαλώνει στο 9,2% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και κατά 57,3% σε σχέση με το 1^ο τρίμηνο του 2011 και το ποσοστό ανεργίας κατά το 1^ο τρίμηνο του 2012 διαμορφώθηκε στο 22,6%. Το 2^ο τρίμηνο του 2012 το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 23,6% και ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε κατά 4,3% σε σχέση με το 1^ο τρίμηνο του 2012 και κατά 44,2% σε σχέση με το 2^ο τρίμηνο του 2011 (ΕΛ.ΣΤΑΤ., Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, 07.09.2012).

Διάγραμμα 5 Εξέλιξη ανεργίας Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2012, ΟΑΕΔ

Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού κατά φύλο, η μεγαλύτερη συγκέντρωση του πληθυσμού βρίσκεται στα χαμηλότερα επίπεδα εκπαιδευτικής βαθμίδας, στη βασική εκπαίδευση με τον γυναικείο πληθυσμό να υπερέχει σε αριθμό αναλφάβητων αλλά και ανέργων έναντι των ανδρών (Πίνακες 11, 12). Μάλιστα στην ΠΕ Κορινθίας και στην ΠΕ Μεσσηνίας το σύνολο των ανέργων γυναικών ειδικά τον Αύγουστο 2012 έφτασε τις 5.309 και 6.095 αντίστοιχα (Πίνακας 12).

Οι μακροχρόνιοι άνεργοι στο σύνολό τους έφτασαν στην ΠΕ Κορινθίας τον Αύγουστο του 2012 τους 9.271 και αντίστοιχα στην ΠΕ Μεσσηνίας τους 10.351 αντίστοιχα (Πίνακας 11).

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2012			ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2012		
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Π.Ε. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	2.806	3.768	6.574	2673	3558	6231
Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	2.156	3.439	5.595	2132	3353	5485
Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	3.962	5.309	9.271	3838	5194	9032
Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	1.405	2.299	3.704	1317	2217	3534
Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	4.256	6.095	10.351	4272	5937	10209

Πίνακας 11 Στατιστικά δεδομένα ανεργίας Αυγούστου – Σεπτεμβρίου 2012, ΟΑΕΔ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2012												
	Άνεργοι>12 μήνες			Άνεργοι<12 μήνες			ΣΥΝΟΛΑ			Εξ αυτών Εποχικοί Άνεργοι Τουριστ. Επαγγ.		
	Α	Γ	ΣΥΝΟΛΟ	Α	Γ	ΣΥΝΟΛΟ	Α	Γ	ΣΥΝΟΛΟ	Α	Γ	ΣΥΝΟΛΟ
Π.Ε. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	716	1.380	2.096	2.090	2.388	4.478	2.806	3.768	6.574	34	37	71
Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	553	1.692	2.245	1.603	1.747	3.350	2.156	3.439	5.595	23	49	72
Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	1.152	2.127	3.279	2.810	3.182	5.992	3.962	5.309	9.271	18	32	50
Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	376	1.055	1.431	1.029	1.244	2.273	1.405	2.299	3.704	1	2	3
Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	1.401	2.656	4.057	2.855	3.439	6.294	4.256	6.095	10.351	52	89	141
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2012												
Π.Ε. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	695	1.331	2.026	1.978	2.227	4.205	2.673	3.558	6.231	27	28	55
Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	594	1.691	2.285	1.538	1.662	3.200	2.132	3.353	5.485	17	48	65
Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	1.150	2.123	3.273	2.688	3.071	5.759	3.838	5.194	9.032	13	21	34
Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	373	1.052	1.425	944	1.165	2.109	1.317	2.217	3.534	1	2	3
Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	1.462	2.696	4.158	2.810	3.241	6.051	4.272	5.937	10.209	48	81	129

Πίνακας 12 Κατανομή ανεργίας ανά χρονική διάρκεια / φύλο

Με βάση τη ποσοστιαία διακύμανση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού το μεγαλύτερο μέρος των απασχολούμενων της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με συντριπτικό ποσοστό της τάξεως του 44,5%, στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ανέρχεται το ποσοστό των απασχολούμενων στο 38,8%, ενώ τη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση έχουν τελειώσει το χαμηλότερο ποσοστό των απασχολούμενων της τάξεως του 16,80% (Πίνακας 13).

Μάλιστα, η ΠΕ Μεσσηνίας και η ΠΕ Κορινθίας καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις σε όλη την Περιφέρεια ως προς τους μακροχρόνια άνεργους στη δεύτερη βαθμίδα εκπαίδευσης (Πίνακας

14). Αυτό συμβαίνει γιατί στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι εγκατεστημένα μόλις το 4,4% του συνόλου των ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων της χώρας καταλαμβάνοντας την 7η θέση μαζί με την Ήπειρο.

Είναι πολύ σημαντικό για την αναβάθμισή του εκπαιδευτικού συστήματος η λειτουργία του ΑΕΙ Πελοποννήσου στην Τρίπολη (αλλά και στην Κόρινθο) να αντικατασταθεί με τον παράλληλο εκσυγχρονισμό των προγραμμάτων σπουδών σε ανταγωνιστικούς τομείς, ενώ η δημιουργία ερευνητικών κέντρων με τη μορφή υποδομών θα πρέπει να αντικατασταθεί από την ανάγκη Έρευνας & Τεχνολογίας από τον ιδιωτικό τομέα, με την συνδρομή και διασύνδεση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε τομείς αιχμής. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου τοποθετείται κάτω από τον εθνικό μέσο όρο και στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης των Περιφερειών της Χώρας, σε σχέση με μια σειρά δεικτών που καταγράφονται στον Πίνακα 15.

Περιφερειακές Ενότητες	Α' Βάθμια	Β' Βάθμια	Γ' Βάθμια
Ανατ. Μακεδονία	45,40%	32,50%	22,10%
Πελοπόννησος	44,50%	38,80%	16,80%
Ιόνια Νησιά	47,80%	35,50%	16,80%
Θεσσαλία	39,10%	35,00%	25,90%
Ήπειρος	43,70%	34,30%	22,00%
Δυτική Ελλάδα	43,30%	33,40%	23,40%
Κρήτη	44,10%	35,40%	20,50%
Στερεά Ελλάδα	43,00%	38,40%	18,60%
Δυτική Μακεδονία	40,60%	37,40%	22,00%
Κεντρική Μακεδονία	33,10%	37,60%	29,40%
Βόρειο Αιγαίο	32,90%	46,70%	20,40%
Νότιο Αιγαίο	45,40%	39,90%	14,70%
Αττική	21,40%	43,60%	35,00%

Πίνακας 13 Διάρθρωση της απασχόλησης με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης, 2010, (Eurostat 2012)

ΑΝΕΡΓΟΙ ΚΑΤΑ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2012					
Π.Ε.	Επίπεδο Εκπαίδευσης	Ανεργοί>12 μήνες	Ανεργοί<12 μήνες	Σύνολο	Εξ αυτών Εποχικοί Ανεργοί Τουριστ. Επαγγ.
Π.Ε. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	Χωρίς	11	29	40	0
	Α'	632	1.522	2.154	16
	Β'	1.023	1.995	3.018	32
	Γ'	360	659	1.019	7
	ΣΥΝΟΛΑ	2.026	4.205	6.231	55
Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	Χωρίς	33	15	48	0
	Α'	656	1.062	1.718	30
	Β'	1.171	1.499	2.670	28
	Γ'	425	624	1.049	7
	ΣΥΝΟΛΑ	2.285	3.200	5.485	65
Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	Χωρίς	119	105	224	0
	Α'	1.176	2.160	3.336	11
	Β'	1.477	2.563	4.040	17
	Γ'	501	931	1.432	6
	ΣΥΝΟΛΑ	3.273	5.759	9.032	34
Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	Χωρίς	10	24	34	0
	Α'	369	621	990	1
	Β'	792	1.094	1.886	2
	Γ'	254	370	624	0
	ΣΥΝΟΛΑ	1.425	2.109	3.534	3
Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	Χωρίς	151	125	276	0
	Α'	1.385	2.099	3.484	59
	Β'	2.095	2.822	4.917	68
	Γ'	527	1.005	1.532	2
	ΣΥΝΟΛΑ	4.158	6.051	10.209	129
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ		13.167	21.324	34.491	286

Πίνακας 14 Άνεργοι ανά εκπαιδευτική βαθμίδα (Σεπτέμβριος 2012), ΟΑΕΔ

A/A	Δείκτης Έρευνας και Ανάπτυξης (E&A)	Τιμή Περιφέρειας Πελοποννήσου	Κατάταξη ως προς λοιπές Περιφέρειες	Επίδοση Ελλάδας	Επίδοση ΕΕ-27
1	Σύνολο Δαπανών για E&A ως Ποσοστό του ΑΕΠ (2005)	0,29%	9	0,60%	1,83%
2	Δαπάνες Επιχειρήσεων για E&A ως Ποσοστό του ΑΕΠ (2005)	0,005%	13	0,19%	1,15%
3	Δημόσιες Δαπάνες για E&A ως Ποσοστό του ΑΕΠ (2005)	0,02%	9	0,12%	0,25%
4	Δαπάνες Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης για E&A ως Ποσοστό του ΑΕΠ (2005)	0,26%	9	0,28%	0,41%
5	Σύνολο προσωπικού και ερευνητών E&A ως ποσοστό του ενεργού οικονομικού πληθυσμού (2005)	0,77%	9	1,96%	2,24%
6	Ποσοστό Πληθυσμού 25-64 ετών που έχουν τουλάχιστον ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση (2011)	39,20%	3	39,10%	46,60%
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (2011)					
7	Ποσοστό Ενεργού Οικονομικού Πληθυσμού που έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση ή εργάζεται σε εργασία που απαιτεί τριτοβάθμια εκπαίδευση E&T (2010)	19,20%	12	31,10%	38,40%
8	Αιτήσεις για διπλώματα ευρεσιτεχνίας ανά εκατομμύριο εργατικής δύναμης (2008)	11,55	6 (για 3 Περιφέρειες δεν υπάρχουν στοιχεία)	15,63	23

Πίνακας 15 Δείκτες Καινοτομίας (E&A) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (Επιχειρησιακό Σχέδιο Περιφέρειας Πελοποννήσου Eurostat Regional Statistics)

8.4 Οικονομικά στοιχεία

Τροχοπέδη στην ανάπτυξη αποτελεί ο μη ορθά προγραμματισμένος και εσωστρεφής πρωτογενής τομέας σε συνδυασμό με τα συσσωρευμένα προβλήματα διαρθρωτικής προσαρμογής με κύρια την έλλειψη ενός οργανωμένου δασικού κτηματολογίου. Αυτά τα βασικά δεδομένα αποδεικνύουν τόσο την αύξηση της δεδομένης υποαπασχόλησης και συγκαλυμμένης καλπάζουσας ανεργίας, όσο και την καθηλωτική διατήρηση του παραγόμενου προϊόντος σε χαμηλά επίπεδα εξαιτίας της χαμηλού μεγέθους παραγωγικότητας και κατά επέκταση της διαρκώς φθίνουσας ανταγωνιστικής τους αξίας. Με βάση τις στατιστικές αναλύσεις στο παγκόσμιο ανταγωνιστικό περιβάλλον, η Ελλάδα, από το 2010 έως και το 2017, σε όρους διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της κατατάσσεται σε πολύ χαμηλά ποσοστά (π.χ. στην 96^η θέση μεταξύ των 144 χωρών το 2013) (βλ. WEF, Global Competitiveness Report, 2012-2013). Επίσης, κατατάσσεται στην τελευταία θέση (144^η θέση), στον επιμέρους δείκτη του μακροοικονομικού περιβάλλοντος και στην 132^η θέση (από την 110^η) σε θέματα ανάπτυξης της χρηματοοικονομικής αγοράς, μεταξύ των χωρών της ΕΕ27.

Όσον αφορά τον τομέα των καινοτομιών και των νέων τεχνολογιών αιχμής η Ελλάδα βρίσκεται στην 109^η θέση μεταξύ των 144 χωρών. Στον τομέα της δυνατότητας της αξιοποίησης και περαιτέρω ανάπτυξης εναλλακτικών εργαλείων και στρατηγικών μεθόδων απορρόφησης της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων (κυρίως των ΜΜΕ) και αποτελεσματικότερης ευελιξίας αυτών σε προσβάσιμα κεφάλαια, η χώρα κατατάσσεται στην 90^η & 138^η θέση αντίστοιχα. Ανάλογα απογοητευτική είναι και η εικόνα που παρουσιάζει η θέση της χώρας ως προς τις παραμέτρους του οικονομικού περιβάλλοντος όπως για παράδειγμα η 58^η θέση της το 2012 έναντι 48^{ης} το 2008, της αποδοτικότητας της Κυβέρνησης στην ικανή προσαρμογή της στις μεταρρυθμίσεις 58^η θέση, έναντι 46^{ης} θέση το 2008, και της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων 56^η θέση, έναντι 42^{ης} το 2008. Ο μόνος τομέας στον οποίο σημειώνεται σχετική βελτίωση είναι αυτός των υποδομών, όπου η Ελλάδα το 2012 κατατάσσεται στην 34^η θέση μεταξύ των 59 χωρών, έναντι της 35^{ης} θέσης που κατείχε το 2008.

Λόγω των δημογραφικών και κοινωνικών πιέσεων, της αύξησης του αναλφαβητισμού, της χαμηλής αστικοποίησης σε μεσομακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα, θα υπάρξει εντεινόμενη ανάγκη παροχής κοινωνικής πρόνοιας από τις αρμόδιες τοπικές υπηρεσίες και ένταση των πιέσεων στο συνολικό και στο κατά κεφαλήν τοπικό εισόδημα λόγω της αυξανόμενης διολίσθησής του από το 2000. Ως προς το ΑΕΠ, η Περιφέρεια Πελοποννήσου το έτος 2009 μεταξύ των υπολοίπων Περιφερειών της Ελλάδας κατέχει την 7^η θέση παράγοντας μόλις το

4,2% της Χώρας, ενώ ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ κατέχει την 11^η θέση μαζί με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Από τα στοιχεία του πίνακα 16 παρατηρείται, από τη μία, ότι το ΑΕΠ της Π. Πελοποννήσου αυξήθηκε την περίοδο 2000-2008 κατά 3,69%, αλλά από την άλλη, παρέμεινε χαμηλότερο του συνολικού ετήσιου ποσοστού μεταβολής της χώρας δηλαδή 6,78%. Καθοδική τάση του ΑΕΠ παρουσιάζεται το έτος 2009, τόσο σε επίπεδο χώρας, όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας, αποτέλεσμα της δυσμενούς οικονομικής κρίσης. Η κατάσταση της οικονομίας σε διαρκή ύφεση και ρευστότητα, πρόκειται να συνεχισθεί και μετά το 2015, με αρνητικό συνεπακόλουθο τη δραματική ελάττωση του παραγόμενου ΑΕΠ της χώρας και των αντίστοιχων Περιφερειών της. Παράδοξο χαρακτηρίζεται το γεγονός ότι το ΑΕΠ της χώρας το 2010 κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με του 2005.

Το Περιφερειακό ΑΕΠ την περίοδο 2000-2009 στις Περιφερειακές της Ενότητες (Πίνακας 16), παρουσιάζει διακυμάνσεις με αρχικό στάδιο απότομης πτώσης το έτος 2009. Επίσης, μία σχετική μείωση της συμβολής του ΑΕΠ της (ΠΕ) Κορινθίας (έτος 2009) παρατηρείται που όμως τελικά καταφέρνει να διατηρήσει το προβάδισμα στην υψηλότερη συμβολή ΑΕΠ ενώ έπεται η συμμετοχή της Μεσσηνίας ανάμεσα στις υπόλοιπες Περιφερειακές Ενότητες της Πελοποννήσου. Οι επιδόσεις αυτές θεωρούνται κάκιστες τη δεκαετία 2000-2010 αποδεικνύοντας την αναδυόμενη δυσμενή θέση και το ρόλο της Περιφέρειας Πελοποννήσου στη συνολική οικονομική δραστηριότητα της χώρας. Ανάλογα συμπεράσματα εξάγονται με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 17 για το Κατά Κεφαλή ΑΕΠ όπου οι ΠΕ Κορινθίας, Αρκαδίας και Αργολίδας προηγούνται με αυξητικό μέσο όρο τόσο του Εθνικού όσο και του Περιφερειακού Κατά Κεφαλή ΑΕΠ. Οι υπόλοιπες ΠΕ Μεσσηνίας και ιδιαίτερα της ΠΕ Λακωνίας εμφανίζονται με χαμηλότερο Κατά Κεφαλή. Μόνο κατά την περίοδο (2001-2005) ήταν αρκετά χαμηλό το Κατά Κεφαλή ΑΕΠ στην ΠΕ Κορινθίας συγκριτικά με τις υπόλοιπες ΠΕ της Πελοποννήσου ενώ η ΠΕ Κορινθίας κατέχει την πρώτη θέση στους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, σε σχέση με το σύνολο της Περιφέρειας. Τέλος, η ΠΕ Λακωνίας διαθέτει το χαμηλότερο Κατά Κεφαλή ΑΕΠ της Περιφέρειας (Πίνακας 17).

ΑΕΠ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Αργολίδα	1.167	1.175	1.313	1.412	1.503	1.433	1.515	1.591	1.714	1.706
	15,67%	15,76%	17,00%	16,92%	16,83%	16,80%	16,31%	16,23%	17,35%	17,39%
Αρκαδία	1.263	1.296	1.356	1.428	1.522	1.419	1.578	1.696	1.655	1.681
	16,96%	17,38%	17,55%	17,11%	17,05%	16,64%	16,99%	17,30%	16,75%	17,14%
Κορινθία	2.669	2.533	2.402	2.485	2.595	2.609	2.898	3.066	2.969	2.873
	35,84%	33,98%	31,09%	29,77%	29,06%	30,59%	31,20%	31,27%	30,05%	29,29%
Λακωνία	824	945	997	1.040	1.172	1.078	1.142	1.226	1.211	1.190
	11,06%	12,68%	12,91%	12,46%	13,13%	12,64%	12,29%	12,50%	12,26%	12,13%
Μεσσηνία	1.523	1.507	1.657	1.980	2.137	1.988	2.156	2.225	2.331	2.359
	20,45%	20,21%	21,45%	23,72%	23,93%	23,31%	23,21%	22,69%	23,59%	24,05%
Πελοπόννησος	7.447	7.455	7.725	8.346	8.929	8.528	9.289	9.805	9.881	9.809
	5,40%	5,09%	4,93%	4,84%	4,82%	4,42%	4,45%	4,40%	4,24%	4,23%
Ελλάδα	137.929	146.428	156.615	172.431	185.266	193.050	208.893	222.771	232.920	231.642

Πίνακας 16 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν τα έτη 2000-2009 (ΑΕΠ) της Π. Πελοποννήσου, ανά Νομό και ως Χώρα (Eurostat, 2009)

Κατά Κεφαλή ν ΑΕΠ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Αργολίδα	11.400	11.400	12.800	13.700	14.600	14.000	14.800	15.500	16.700	16.700
	91,2%	91,9%	99,2%	98,6%	98,0%	97,9%	94,9%	93,9%	100,0%	100%
Αρκαδία	13.700	14.200	14.900	15.700	16.900	15.900	17.800	19.200	18.800	19.200
	109,6%	114,5%	115,5%	112,9%	113,4%	111,2%	114,1%	116,4%	112,6%	115%
Κορινθία	18.500	17.500	16.500	17.000	17.800	17.800	19.800	21.000	20.300	19.700
	148,0%	141,1%	127,9%	122,3%	119,5%	124,5%	126,9%	127,3%	121,6%	118%
Λακωνία	8.900	10.200	10.600	11.100	12.500	11.500	12.200	13.200	13.100	12.900
	71,2%	82,3%	82,2%	79,9%	83,9%	80,4%	78,2%	80,0%	78,4%	77,7%
Μεσσηνία	9.100	9.000	9.900	11.900	12.900	12.000	13.100	13.500	14.200	14.400
	72,8%	72,6%	76,7%	85,6%	86,6%	83,9%	84,0%	81,8%	85,0%	86,7%
Πελοπόννησος	12.500	12.400	12.900	13.900	14.900	14.300	15.600	16.500	16.700	16.600
	99,2%	92,5%	90,2%	89,1%	89,2%	82,2%	83,4%	82,9%	80,7%	81,0%
Ελλάδα	12.600	13.400	14.300	15.600	16.700	17.400	18.700	19.900	20.700	20.500

Πίνακας 17 Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ανά Νομό/ Π.Ε. της Περιφέρειας Πελοποννήσου/Π. Πελοποννήσου/Χώρα

8.5 Επενδύσεις

Πτωτική τάση ακολουθεί και ο επενδυτικός τομέας κατά την περίοδο 2008-2011 με τη σταδιακή μείωσή των επενδύσεων να ξεπερνά το 14,4% και τις επενδυτικές δαπάνες να περιορίζονται κατά 50%.²² Μάλιστα, όσον αφορά το επενδυτικό ενδιαφέρον στις ΠΕ της Πελοποννήσου πάνω από τα 2/3 επενδυτικά σχέδια από άποψη προϋπολογισμού και πλήθους εγκρίθηκαν στις Π.Ε. Μεσσηνίας και Λακωνίας και τα λιγότερα στην Π.Ε. Κορίνθου. Η δραματική αυτή κατηφορική πορεία επιδρά ανασχετικά σε οποιαδήποτε προσπάθεια ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας ενώ οδηγεί στην αναποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων δημοσιονομικών μέτρων εξυγίανσης. Χαρακτηριστικό είναι ότι κατά το 1ο τρίμηνο του 2012 οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου μειώθηκαν κατά 21,3% συγκριτικά με το τρίμηνο του 2011, ενώ στο 2ο τρίμηνο του 2012, μειώθηκαν οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου κατά 19,4% σε συσχέτιση με το τρίμηνο του 2012. Από την άλλη, το έτος 2011, η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία παραγωγής παρέμεινε χαμηλά στο 6,7% και σε πτωτική τάση το 2012, κατά 6,5% το 1^ο τρίμηνο & 6,3% το 2^ο τρίμηνο του έτους. Ένας άλλος λόγος μη προσέλκυσης νέων επενδυτών θεωρείται και η υφιστάμενη χωροταξική διάρθρωση των Δήμων, η κυριαρχία μεγάλων ορεινών όγκων που καταλαμβάνουν κεντρικά το 50,1% της έκτασης, και καθιστούν τους δήμους της Περιφέρειας Πελοποννήσου απροσπέλαστους και απομονωμένους με αυξημένη τάση περιβαλλοντικής απερίθωσης.

Οι ορεινοί όγκοι του Ταΰγετου, του Μαίναλου, του Ζήρεια και του Λυκαίου Όρου καταλαμβάνουν το κεντρικό σημείο της Περιφέρειας και φτάνουν μέχρι τα 2.500 μέτρα ύψος.

²² Σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο του Ν.3908, για τις επενδύσεις στην Ελλάδα (Φ.Ε.Κ. Α΄ της 1ης Φεβρουαρίου 2011), η Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας ανήκει στην Β Ζώνη παροχής επενδυτικών κινήτρων, στην οποία υπάγονται Νομοί με κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. μεγαλύτερο του 75% του μέσου όρου της χώρας. Οι επενδυτικές ενισχύσεις που παρέχονται σε αυτούς τους Νομούς, αφορούν το 30% του προϋπολογιζόμενου συνολικού επενδυτικού κόστους για τις μεγάλες επιχειρήσεις, το 35% του προϋπολογιζόμενου συνολικού επενδυτικού κόστους για τις μεσαίες επιχειρήσεις και το 40% του προϋπολογιζόμενου συνολικού επενδυτικού κόστους για τις ΜΜΕ. Σχετικώς με τη χρονική διάρκεια υλοποίησης της Α΄ & Β΄ Φάσης του Ν.3299/04 -Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση- εγκρίθηκαν σε επίπεδο Περιφέρειας 731 επενδυτικά σχέδια συνολικής αξίας 630εκ. ευρώ με Δημόσια Δαπάνη 333 εκ. ευρώ και μέσο όρο για κάθε επένδυση 0,86 εκ. ευρώ.

Σε αυτήν την χωρική γεωμορφολογική ασυνέχεια συντελεί και η μη ολοκληρωμένη και ανεπαρκής διοικητική δομή και η ανισοκατανομή χρηματοοικονομικών πόρων για ανθρώπινο δυναμικό, υποδομές, υπηρεσίες, καινοτομία και τεχνογνωσία.

Ορεινοί Όγκοι Π.Ε. Κορινθίας: ²⁴	Κυλλήνη ή Ζήριας (+2.376μ.), Παράγκα (+2.036μ.), Γερόντιο όρος (+1.756μ.), Μαύρο Όρος (+1.757μ.), Ευρωστίνα (+1.208μ.), Γαβριάς (+1.209μ.), Βέσιλα (+1.207μ.), Γεράνεια Όρη (υψηλότερες κορυφές το Μακρυπλάγι +1.351μ. και την Πίντιζα +1.032μ.), Ολίγυρτος (+1.853μ.) και Σαϊτάς (+1.814μ.)
--	--

8.6 Πρωτογενής Τομέας

Χαρακτηριστικοί είναι οι Δήμοι με μεγάλη εξάρτηση από τη γεωργική δραστηριότητα με συνέπεια τον ασφυκτικό κατακερματισμό του κλήρου και τη μονοδιάστατη παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων χαμηλής ποιότητας²⁵.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου στο σύνολο της χώρας κατατάσσεται δεύτερη διατηρώντας ποσοστό της τάξεως του 12,6% επί των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων της χώρας μετά τη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας η οποία έρχεται πρώτη με ποσοστό 14,4% επί των γεωργικών εκμεταλλεύσεων της χώρας.

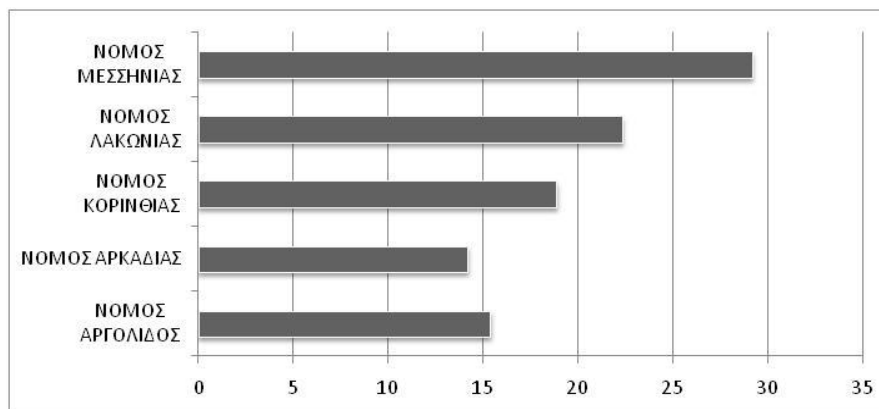
Την τέταρτη θέση μεταξύ των υπολοίπων Περιφερειών καταλαμβάνει συνολικά με βάση την εκμεταλλεύσιμη γεωργική έκταση δηλαδή μόλις το 10,6% της συνολικής χρήσης γης της χώρας, μετά τη Κεντρική Μακεδονία, τη Θεσσαλία και την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.

²⁴ Βλέπε http://el.wikipedia.org/wiki/Κατηγορία:Βουνά_της_Κορινθίας Προσπελάστηκε στις 20-05-2015.

²⁵ Δήμοι καθαρά στρεφόμενοι ως προς την αγροτική παραγωγή: Κυνουρίας (Αρκαδίας), Κορυθίου (Αρκαδίας), Λεωνιδίου (Αρκαδία), Ασωπού (Λακωνίας), Έλους (Λακωνίας), Θεραπνών (Λακωνίας), Κροκεών (Λακωνίας) και Φαρίδος (Λακωνίας).

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Εκμεταλλεύσεις (στρέμματα) Σύνολο	Από αυτές με αρδευόμενες εκτάσεις			
	Εκμεταλλεύσεις (στρέμματα)	Συνολική Χρησιμοποιούμενη Γεωργική Έκταση (στρέμματα)	Αρδευόμενη (στρέμματα)	Αρδευθείσα	
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	108.668	68.187	2.724	1.219	1.089
ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	16.718	12.492	450	275	254
ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	15.426	11.684	521	147	94
ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	20.518	14.577	504	267	228
ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	24.286	15.225	684	381	376
ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	31.720	14.209	565	150	136

Πίνακας 18 Εκμεταλλεύσεις και αρδευόμενες εκτάσεις στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2007

Διάγραμμα 6 Έκταση αγροτικής-κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης το 2007, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου η ΠΕ Μεσσηνίας με ποσοστό της τάξεως του 29,2% διαθέτει τις περισσότερες γεωργικές-κτηνοτροφικές εκτάσεις γης της Περιφέρειας. Αμέσως μετά η ΠΕ Λακωνίας συγκεντρώνει το ποσοστό του 22,3% σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις, με την ΠΕ Αρκαδίας να κατέχει τις λιγότερες μεν γεωργικά εκμεταλλεύσιμες εκτάσεις με ποσοστό μόλις

14,2%²⁶ αλλά δε, ταυτοχρόνως, και με τη μεγαλύτερη γεωργική χρήση σε όλη την Περιφέρεια με ποσοστό της τάξεως του 26%. Η ΠΕ Μεσσηνίας κατατάσσεται δεύτερη σε όλη την Περιφέρεια με ποσοστό της τάξεως του 24,4% της μεγαλύτερης έκτασης γεωργικής και κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης (Πίνακας 18, Διάγραμμα 6). Οι αγροκαλλιέργειες της Πελοποννήσου περιλαμβάνουν πέρα από τις καλλιέργειες των σιτηρών και των αμπελοειδών περιλαμβάνουν και την παραγωγή των μανιταριών σε θερμοκήπια κάθε είδους που ευδοκμεί τα οποία και εξάγονται. Ο τομέας της Αλιείας ως ξεχωριστός τομέας της Αγροτικής Οικονομίας έχει χαρακτηριστικό γνώρισμα την αναδυόμενη παραγωγική δραστηριότητα των υδατοκαλλιεργειών, καθώς πρόκειται για ένα κλάδο μείζονος οικονομικής σημασίας με ιδιαίτερο εξαγωγικό ενδιαφέρον για την Πελοπόννησο (Πίνακας 19)²⁷. Η ΠΕ Κορινθίας διαθέτει τις περισσότερες (30) μονάδες υδατοκαλλιεργειών και μία μόνο μονάδα εσωτερικών υδάτων.

ΠΕ	Μονάδες Υδατοκαλλιεργειών	Υδατοκαλλιέργειες Εσωτερικών Υδάτων	Λιμνοθάλασσες	Θυννεία
Αρκαδία	6	1		1
Αργολίδα	26		4	3
Κορινθία	30	1		
Λακωνία	-	1	2	2+1
Μεσσηνία	4	1	1	
ΣΥΝΟΛΟ	66	4	7	7

Πίνακας 19 Τομέας Αλιείας, Διεύθυνση Αγροτικών Υποθέσεων

Κατηγορία Προϊόντος / Προϊόν	Παραγωγή Πελοποννήσου (σε τόνους)	Ποσοστό στο Σύνολο της Ελλάδας	Συμμετοχή στο Σύνολο της Παραγωγής της Περιφέρειας				
			Αργολίδα	Αρκαδία	Κορινθία	Λακωνία	Μεσσηνία
Αροτραίες καλλιέργειες							
Βρώμη	11.420	13,1%	14,0%	53,2%	15,8%	7,8%	9,2%

²⁶ Η Περιφέρεια Πελοποννήσου αν και κυριαρχεί ως προς τον πρωτογενή τομέα της οικονομίας σε όλη τη χώρα και τον μέσο όρο της γεωργικής-κτηνοτροφικής παραγωγής, απεναντίας λόγω της ανισοκατανομής της γης και του μικρού μεγέθους του «πολυτεμαχισμένου» κλήρου διαθέτει κατά μέσο όρο μόλις 34,5 στρέμματα προς εκμετάλλευση, έκταση ιδιαίτερα χαμηλή, από το μέσο όρο της χώρας που είναι 41,2 στρέμματα προς γεωργική χρήση.

²⁷ Με βάση το ισχύον το ‘Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Υδατοκαλλιεργειών’ έχουνσημανθεί συγκεκριμένες ζώνες ρυθμίσεων στις ΠΕ Αργολίδας και ΠΕ Αρκαδίας.

Κατηγορία Προϊόντος / Προϊόν	Παραγωγή Πελοποννήσου (σε τόνους)	Ποσοστό στο Σύνολο της Ελλάδας	Συμμετοχή στο Σύνολο της Παραγωγής της Περιφέρειας				
			Αργολίδα	Αρκαδία	Κορινθία	Λακωνία	Μεσσηνία
Συγκαλιεργούμενο καλαμπόκι	553	8,6%	0,0%	44,3%	16,3%	13,4%	26,0%
Βρώσιμα Οσπρια							
Λαθούρια	49	14,3%	0,0%	2,0%	98,0%	0,0%	0,0%
Κουκιά	204	7,4%	10,8%	49,0%	28,9%	2,0%	9,3%
Βιομηχανικά Φυτά							
Αραχίδα (Φιστίκι Αράπικο)	950	56,4%	0,0%	0,0%	0,0%	2,0%	98,0%
Κτηνοτροφικά Φυτά							
Κτηνοτροφικοί καρποί	1.481	5,9%	7,4%	51,0%	35,3%	2,3%	4,1%
Πεπονοειδή και Πατάτες							
Καρπούζια & πεπόνια	82.055	10,4%	8,1%	1,9%	2,4%	12,0%	75,6%
Πατάτες	117.959	12,7%	3,3%	45,7%	6,0%	6,9%	38,2%
Κηπευτικές καλλιέργειες							
Κουνουπίδια - λάχανα	36.778	15,1%	47,1%	23,7%	9,9%	7,3%	12,0%
Τομάτες νοπής χρήσης	89.031	13,4%	15,0%	13,0%	13,0%	30,4%	28,6%
Κρεμμύδια ξερά	17.372	9,1%	1,8%	2,9%	1,3%	88,8%	5,2%
Μπάμιες	1.238	9,0%	38,9%	3,2%	4,1%	19,5%	34,3%
Μελιτζάνες	16.486	24,5%	31,0%	25,4%	3,8%	24,2%	15,6%
Φασολάκια χλωρά	8.693	12,7%	20,1%	12,1%	22,4%	7,5%	37,9%
Κολοκυθάκια	14.779	17,8%	36,8%	12,1%	16,0%	5,9%	29,1%
Άλλα λαχανοκομικά είδη	81.307	13,7%	53,2%	13,7%	9,1%	9,2%	14,7%
Αμπελουργικά Προϊόντα							
Μούστος	55.680	15,4%	12,0%	18,3%	35,8%	9,2%	24,6%
Επιτραπέζια σταφύλια	75.815	37,1%	1,3%	0,3%	97,7%	0,2%	0,5%
Κορινθιακή Σταφίδα	16.255	44,0%	0,1%	0,0%	46,9%	0,0%	53,0%
Σταφίδα σουλτανίνα	2.378	17,0%	0,1%	0,0%	98,7%	0,0%	1,3%
Δενδροκομικά Προϊόντα							
Λεμόνια	13.444	17,9%	10,0%	4,9%	45,0%	20,2%	19,9%
Πορτοκάλια	653.535	68,3%	62,3%	0,3%	0,8%	35,3%	1,3%
Μανταρίνια	43.760	33,8%	67,1%	4,9%	2,0%	23,1%	2,9%
Αχλάδια	7.654	10,4%	13,7%	51,3%	19,3%	5,4%	10,3%
Μήλα	16.805	6,5%	0,2%	87,1%	9,4%	1,4%	2,0%
Βερίκοκα	39.797	63,9%	63,0%	0,5%	35,4%	0,2%	0,9%
Καρύδια	2.698	12,2%	5,8%	49,3%	13,2%	14,7%	16,9%
Επιτραπέζιες ελιές	23.727	8,1%	1,6%	22,3%	0,2%	39,1%	36,8%
Ελιές ελαιοποίησης	587.107	29,5%	4,1%	6,2%	7,8%	17,2%	64,8%
Ελαιόλαδο 2007/2008	71.996	23,6%	11,9%	4,9%	11,6%	23,9%	47,8%

Πίνακας 20 Παραγωγή κύριων αγροτικών προϊόντων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2009, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Κατηγορία Προϊόντος / Προϊόν	Παραγωγή Πελοποννήσου (σε τόνους)	Ποσοστό στο Σύνολο της Ελλάδας	Συμμετοχή στο Σύνολο της Παραγωγής της Περιφέρειας				
			Αργολίδα	Αρκαδία	Κορινθία	Λακωνία	Μεσσηνία
Κτηνοτροφικά προϊόντα							
Γάλα	120.792	6,0%	22,7%	22,4%	13,7%	26,2%	15,0%
Κρέας (ζώων & πουλερικών)	29.060	6,8%	17,9%	25,2%	21,1%	19,3%	16,5%
Τυρί μαλακό	9.975	8,7%	20,3%	15,0%	16,6%	20,3%	27,8%
Βούτυρο νωπό	92	6,0%	23,9%	39,1%	13,0%	12,0%	12,0%
Βούτυρο σκληρό	49	9,4%	36,7%	30,6%	18,4%	8,2%	6,1%
Μαλλιά προβάτων	557	6,6%	26,8%	28,9%	18,9%	9,3%	16,2%
Μέλι	2.689	16,3%	15,8%	38,2%	8,7%	19,8%	17,6%
Αυγά (χιλ. τεμ.)	220.326	11,4%	14,0%	11,7%	61,6%	6,4%	6,2%
Ψάρια εσωτ. Υδάτων	4.293	14,7%	84,6%	11,6%	0,0%	0,3%	3,5%

Πίνακας 21 Παραγωγή ζωικών προϊόντων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2009, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου όσον αφορά τη φυτική παραγωγή²⁸ κατέχει εξέχουσα θέση στις αμπελοκαλλιέργειες και τα παράγωγα αμπελουργικά προϊόντα καθώς και στην καλλιέργεια της ελιάς όπου παράγει το 8,1% του συνόλου της χώρας (Πίνακας 20).

Η ΠΕ Κορινθίας κυριαρχεί στην παραγωγή επιτραπέζιων σταφυλιών με το υψηλό ποσοστό της τάξεως του 97,7% σε ολόκληρη τη Περιφέρεια έναντι του 37,1% της παραγωγής της χώρας. Από την παραγωγή σταφυλιών εξειδικεύεται με τα υψηλά ποσοστά σε όλη τη Περιφέρεια στα προϊόντα της Σταφίδας «Κορινθιακή Σταφίδα»²⁹ με ποσοστό της τάξεως του 44% της Επικράτειας και το 46,9% της Περιφέρειας (με την ΠΕ Μεσσηνία πρώτη με ποσοστό 53%) και της «Σουλτανίνας Σταφίδα» με το συντριπτικό ποσοστό του 98,7% σε ολόκληρη την

²⁸ Οι κυριότεροι Δήμοι με εντατικές καλλιέργειες στην Κορινθία είναι: Βέλου, Βόχας, Ευρωστίνης, Ξυλοκάστρου, Σικυωνίων, Σολυγείας, Τενέας.

²⁹ Βλέπε Καραπιέρης Στυλιανός, Μεταπτυχιακή Εργασία, με τίτλο "Αναπτυξιακό Σχέδιο Σταφιδοχωρίου (Οικισμός Χαλκί Κορινθίας), Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών, Τμήμα Πολιτικών Δομικών Έργων, ΑΤΕΙ Πειραιά, Κεφ. 5. Αγροτική Παραγωγή -Χαλκί-Σταφιδοχώρι Κορινθίας", σελ. 27-35, Αθήνα, 2012, στο σχετικό ιστότοπο <http://okeanis.lib.teipir.gr/xmlui/handle/123456789/288?show=full>. Προσπελάστηκε στις 25 Μαΐου 2015.

Περιφέρεια και την παραγωγή του μούστου με ποσοστό 35,8% με την ΠΕ Μεσσηνίας να ακολουθεί με το ποσοστό της τάξεως του 24,6% (Πίνακας 20).

Αναφορικά, με την ταξινόμηση στον τομέα της ελαιοκομίας εξέχουσα θέση στην Περιφέρεια κατέχει η ΠΕ Μεσσηνίας με ποσοστό 36,8%, (και στον τομέα της ελαιοποίησης με 64,8%) μετά ακολουθεί η ΠΕ Λακωνίας με 23% (και 17,2% στην ελαιοποίηση), η ΠΕ Αργολίδα με 11,9% και στο τέλος η ΠΕ Κορινθίας με ποσοστό 11,6%. Όλες οι Περιφερειακές ενότητες της Πελοποννήσου συνολικά παράγουν το 23,6% του ελαιόλαδου (Πίνακας 20). Για το σκοπό της ελαιοποίησης της ελιάς στην Ελληνική Επικράτεια η Περιφέρεια παράγει το 29,5%, ενώ στην παραγωγή της επιτραπέζιας ελιάς η ΠΕ Λακωνίας έρχεται πρώτη με δεύτερη τη ΠΕ Μεσσηνίας με 36,8% και τρίτη την ΠΕ Αρκαδίας με 22,3%. Η ΠΕ Κορινθίας έχει μηδαμινά ποσοστά όσον αφορά την επιτραπέζια ελιά αλλά και την ελαιοποίηση με 0,2% και 7,8% αντιστοίχως. Τέλος όσον αφορά την φυτική παραγωγή των δενδροκομικών προϊόντων, η ΠΕ Κορινθίας εξειδικεύεται στα λαθούρια με ποσοστό παραγωγής 24,2% επί της περιφέρειας, στην παραγωγή κουκιών με 28,9% επί της περιφέρειας, στην παραγωγή λεμονιών με υψηλό ποσοστό 45,0% επί του συνόλου της περιφέρειας, στην παραγωγή αχλαδιών με ποσοστό 19,3%, και με το μεγαλύτερο ποσοστό παραγωγής βερίκοκων 63% σε ολόκληρη την Πελοπόννησο (Πίνακας 20). Στη λαχανοκομία έρχεται δεύτερη στην παραγωγή των χλωρών φασολιών με ποσοστό 22,2% έναντι της ΠΕ Μεσσηνίας που έρχεται πρώτη με ποσοστό 37,9% σε όλη την Περιφέρεια ενώ στα κολοκυθάκια έρχεται τρίτη με ποσοστό 16% μετά τη ΠΕ Μεσσηνίας με ποσοστό 29,1% και την ΠΕ Αργολίδας που έρχεται πρώτη στην παραγωγή με ποσοστό 36,8% (Πίνακας 20). Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του 2009 από τα αγροτικά προϊόντα της Περιφέρειας Πελοποννήσου σε σχέση με τη χώρα παράγονται τα εξής συνολικά: Μανταρίνια 67,1%, Βερίκοκα 63,0%, Πορτοκάλια 62,3%, Φιστίκι Αράπικο 56,4%, Μελιτζάνες 24,5%, Κολοκυθάκια 17,8%, Λαθούρια 14,3%, Τομάτες νωπές 13,4%, Βρώμη 13,1%, Πατάτες 12,7%, Φασολάκια χλωρά 12,7% και τέλος Κουνουπίδια-Λάχανα 12,1% (Πίνακας 20).

Από τα στοιχεία (του 2007) της ζωικής παραγωγής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εξάγουμε το συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει ανάλογη κτηνοτροφική δραστηριότητα όπως με την γεωργική με αποτέλεσμα να κατατάσσεται όγδοη με το μικρότερο ποσοστό της τάξεως του 7,3% όσον αφορά την προστιθέμενη αξία της ζωικής παραγωγής συνολικά μεταξύ των Περιφερειών της χώρας (Πίνακας 22). Όμως θεωρείται τρίτη σε επίπεδο Περιφέρειας σε όλη την ελληνική επικράτεια στην παραγωγή αυγών με την ΠΕ Κορινθίας να ξεχωρίζει με το συντριπτικό ποσοστό της τάξεως του 61,6% (επί της περιφέρειας) αλλά και κατέχει εξέχουσα θέση στην μελισσοκομία και ιχθυοκαλλιέργεια (Πίνακας 22). Συνάμα είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί

στην υπάρχουσα έρευνα ότι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου γίνονται προσπάθειες να παραχθούν προϊόντα με συγκεκριμένα αναγνωριστικά χαρακτηριστικά Π.Ο.Π (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης) & Π.Γ.Ε (Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης) όπως για παράδειγμα στον παρακάτω Πίνακα 22 είναι καταγεγραμμένα τα εξής με ιδιαίτερη κατηγορία προϊόντος της ΠΕ Κορινθίας την Κορινθιακή Σταφίδα (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης - ΠΟΠ). Αντιστοίχως, έχει προταθεί να καταχωρηθεί στο Κοινοτικό Μητρώο ΠΟΠ/ΠΓΕ και τα Φασόλια-Βανίλιες Φενεού από την Ορεινή Κορινθία.

Κατηγορία Προϊόντος	Προϊόν	ΠΟΠ/ ΠΓΕ
Ελαιόλαδο	Λυγουριό Ασκληπιείου	ΠΟΠ
	Κροκεές Λακωνίας	ΠΟΠ
	Πέτρινα Λακωνίας	ΠΟΠ
	Κρανίδι Αργολίδας	ΠΟΠ
	Λακωνία	ΠΓΕ
	Καλαμάτα	ΠΟΠ
	Φοινίκι Λακωνίας	ΠΟΠ
	Εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο Τροιζηνία	ΠΟΠ
Ελιές	Ελιά Καλαμάτας	ΠΟΠ
Τυριά	Φέτα	ΠΟΠ
	Σφέλα	ΠΟΠ
Φρούτα – Λαχανικά – Ξηροί καρποί – Όσπρια	Τσακόνικη μελιτζάνα Λεωνιδίου	ΠΟΠ
	Μήλα Ντελίσσιους Πιλαφά Τριπόλεως	ΠΟΠ
	Κορινθιακή Σταφίδα Βοστίτσα	ΠΟΠ
Προϊόντα Ζωικής Προέλευσης	Μέλι Ελάτης Μαινάλου Βανίλια	ΠΟΠ

Πίνακας 22 Κατανομή ζωικής και φυτικής παραγωγής το 2007, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011

Τα καλύτερα και φημισμένα διεθνώς βραβευμένα ελληνικά κρασιά με σπουδαία οινική παράδοση αιώνων προέρχονται από τις οινοπαραγωγικές περιοχές της περιφέρειας Πελοποννήσου με Ονομασία Προέλευσης, «Νεμέα», «Μαντίνεια», και «Μονεμβασιά. Πέρα από τους σπουδαίους Τοπικούς Οίνους η Περιφέρεια Πελοποννήσου αλλά και η Κορινθία είναι ξακουστή για τις θεσπέσιες ντόπιες ποικιλίες αμπέλου όπως το αγιωργίτικο, το μοσχοφίλερο αλλά και για τις διεθνείς ποικιλίες αμπέλου, όπως το σαρντονέ, το καμπερνέ σοβινιόν, το μερλό κ.ά. Γηγενείς τοπικές ποικιλίες αμπέλου της περιφέρειας Πελοποννήσου είναι το αγιωργίτικο (Νεμέα Κορινθίας), σκλάββα, (Κορινθία, Αργολίδα), φιλέρι (Μεσσηνία), θράψα (Λακωνία,

Κύθηρα), κυδωνίτσα (Λακωνία), μαυρούδι (Λακωνία), πετρουλιανός (Λακωνία), μοσχοφίλερο (Αρκαδία), ροκανιάρης (Αργολίδα). Με βάση τη νέα ευρωπαϊκή οινική νομοθεσία οι ελληνικοί οίνοι ΟΠΑΠ και ΟΠΕ εντάσσονται στην κατηγορία των προϊόντων ΠΟΠ, ενώ οι τοπικοί οίνοι εντάσσονται στην κατηγορία των προϊόντων ΠΓΕ, όπως και οι οίνοι Ονομασίας κατά Παράδοση. Με βάση τον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 23) έχουν θεσμοθετηθεί οι εξής καταγεγραμμένοι οίνοι ΠΟΠ και ΠΓΕ:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	Οίνοι ΟΠΑΠ και ΟΠΕ (ΠΟΠ)	Τοπικοί Οίνοι (ΠΓΕ)
Αρκαδίας	Μαντινεία (ΟΠΑΠ)	Πελοποννησιακός
		Τεγέας
		Αρκαδίας
Λακωνίας	Μονεμβασιά (ΟΠΑΠ)	Πελοποννησιακός
	Malvasia (ΟΠΑΠ)	Λακωνικός
Κορινθίας	Νεμέα (ΟΠΑΠ)	Πελοποννησιακός
		Κλημέντι
		Κορινθιακός
Αργολίδας	Νεμέα (ΟΠΑΠ)	Πελοποννησιακός
		Αργολίδας
Μεσσηνίας	-	Πελοποννησιακός
		Μεσσηνιακός
		Πυλίας
		Τριφυλίας

Πίνακας 23 Οίνοι ΠΟΠ και ΠΓΕ Περιφέρειας Πελοποννήσου, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011

Μόλις το 44,8% της Περιφέρειας Πελοποννήσου για το έτος του 2007, αποτελούν αρδευόμενες εκτάσεις που χρησιμοποιούν νερό άρδευσης ιδιωτική ή κοινοτική γεώτρηση και δίκτυο, υδατικές πηγές, ποτάμια ενώ μόλις το 40% της περιφερειακής έκτασης αξιοποιούνται ως αρδευθείσες εκτάσεις. (Πίνακας 18, Διάγραμμα 6). Οι συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες άρδευσης που καλύπτονται μόνο με εμπειρική εφαρμογή αρδεύσεων των γεωργικών εκτάσεων σε πολλές περιοχές της περιφέρειας με τακτικές της παραδοσιακής μονοκαλλιέργειας, εντατικοποίησης, υπερλίπανσης, κατάχρησης των αγροχημικών φυτοφαρμάκων, αλλά και υπεράντλησης - υποβάθμισης του υδροφόρου ορίζοντα έχουν ως φυσική συνέπεια τη σταδιακή απώλεια μεγάλων ποσοτήτων υδάτινων πόρων και εντέλει την έλλειψη των αντίστοιχων αγρών προς άρδευση.

Από την άλλη η αναποτελεσματική αξιοποίηση των υλικοτεχνικών δυνατοτήτων που παρέχονται χωρίς την κατάλληλη μελέτη περιβαλλοντικής τεκμηρίωσης των προβλεπόμενων αρδευτικών έργων με τον κατάλληλο περιβαλλοντικό στρατηγικό σχεδιασμό και προγραμματισμό (Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων) και γενικότερα μιας αποσπασματικής και ανορθολογικής διαχείρισης (ανεξέλεγκτες και παράνομες γεωτρήσεις) αποτελούν ένα εκρηκτικό πρόβλημα για τις αγροτικές περιοχές και την οικονομία τους³⁰. Για τη συνολική αντιμετώπιση των προβλημάτων της λειψυδρίας, νιτρορύπανσης, υφαλμύρωσης και ερημοποίησης-απερήμωσης των καλλιεργούμενων εκτάσεων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου θα πρέπει να αναπτυχθούν έργα συγκέντρωσης και διάθεσης όμβριων υδάτων (φράγματα, φρέατα) για γεωργική χρήση και βελτίωση της παραγωγικότητας στην ευρύτερη περιοχή της περιφέρειας.

8.7 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία των τομέων της οικονομίας

Σε σχέση με την τομεακή διάρθρωση της οικονομίας και την περιφερειακή κατανομή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ), η Περιφέρεια Πελοποννήσου το 2009 παράγει περίπου το 4,7% της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) συνολικά της χώρας (Πίνακας 24, Διάγραμμα 7). Αξιοσημείωτη είναι η συνεισφορά της Περιφέρειας Πελοποννήσου στη διαμόρφωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας του Πρωτογενή Τομέα της χώρας του έτους 2009 με ποσοστό συμμετοχής 9,5%, ενώ σημαντική είναι η συνεισφορά στον Δευτερογενή Τομέα με ποσοστό συμμετοχής της τάξεως του 7,1%. Απεναντίας, ιδιαίτερα υποτιμημένη είναι η συνεισφορά στη διαμόρφωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας του Τριτογενή Τομέα με ποσοστό συμμετοχής μόλις το 4%.

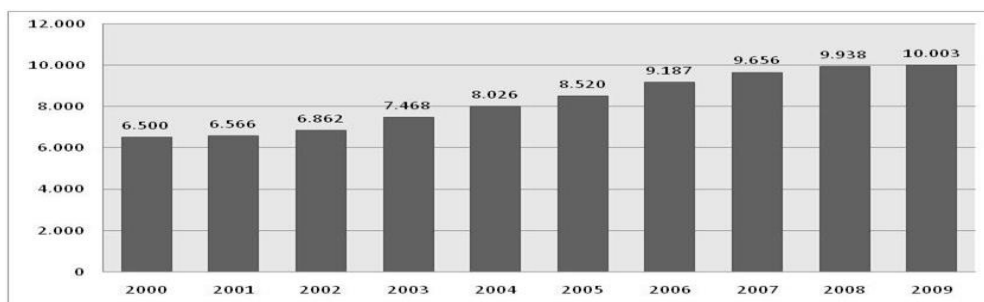
Σύμφωνα με τα συγκριτικά στοιχεία της εξεταζόμενης περιόδου 2008-2009 και αναφορικά της συμμετοχής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ), η Περιφέρεια Πελοποννήσου, παρουσιάζει αυξητικό ποσοστό της τάξεως του 0,65% με επίδοση υψηλότερη από εκείνη στο συνολικό επίπεδο της χώρας με ποσοστό της τάξεως του 0,45% (ΑΠΑ), γεγονός που την κατατάσσει μόλις στην ένατη θέση μεταξύ των υπολοίπων Περιφερειών της Χώρας. Επίσης, συμπεραίνουμε ότι ο Πρωτογενής Τομέας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου συνεισφέρει σε ποσοστό διπλάσιο της αντίστοιχης παραγόμενης Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας, δηλαδή

³⁰ Πρακτικά Σεμιναρίου ‘‘Η Διαχείριση των υδάτινων πόρων της Αργολίδας και οι Επιπτώσεις στη Γεωργική Πραγματικότητα ‘‘ ΚΠΕ Νέας Κίου, 2007, Βλέπε σελ. 1-38. <http://kpe-kastr.ark.sch.gr/site/seminars/Wetland/Diaxeirisi/Diaxeirisi.pdf>. Προσπελάστηκε στις 15/05/2015.

στο 6,3% έναντι 3,1% της χώρας. Με βάση τα τομεακά οικονομικά στοιχεία του 2008, τη μεγαλύτερη συνεισφορά παραγόμενης προστιθέμενης αξίας κατέχει η Περιφερειακή Ενότητα Αργολίδας, τη δεύτερη θέση κατέχει η Μεσσηνία ενώ την τρίτη θέση στον Πρωτογενή Τομέα κατέχει η Λακωνία με ποσοστό της τάξεως του 20,3% το 2008 έναντι 17,2% το 2000 (Πίνακας 25, Διάγραμμα 8).

Έτος	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
εκ. €	6.500	6.566	6.862	7.468	8.026	8.520	9.187	9.656	9.938	10.003

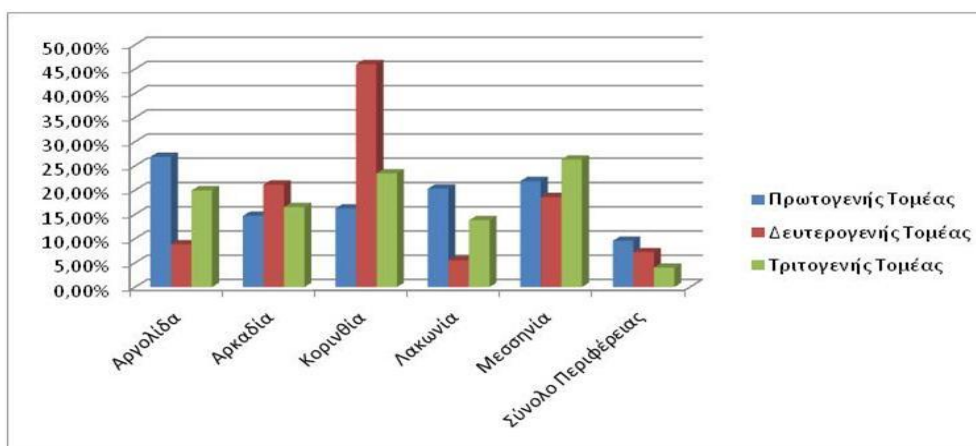
Πίνακας 24 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) της Περιφέρειας Πελοποννήσου (2000-2009), ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011

Διάγραμμα 7 Διαχρονική εξέλιξη Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2009 (σε εκ. €), ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011

	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας
Περιφερειακές Ενότητες, Περιφέρεια, Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στο σύνολο της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας 2008	Ποσοστό συμμετοχής στο σύνολο της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας 2008	Ποσοστό συμμετοχής στο σύνολο της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας 2008
Αργολίδα	9,80%	14,00%	76,20%
Αρκαδία	5,26%	32,93%	61,81%
Κορινθία	3,51%	43,31%	53,18%
Λακωνία	10,75%	12,72%	76,53%
Μεσσηνία	5,77%	21,34%	72,89%
Σύνολο Πελοποννήσου	6,31%	27,50%	66,19%
Σύνολο Χώρας	3,14%	18,12%	78,74%

Πίνακας 25 Ποσοστό συμμετοχής στο Σύνολο της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας Πελοποννήσου/Χώρα (2008), ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011

Διάγραμμα 8 Εξέλιξη Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας Περιφέρειας Πελοποννήσου 2000-2009 (σε εκ. €), ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2011

8.8 Δευτερογενής Τομέας

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου επίσης λειτουργούν πολύ δυναμικά και αποτελεσματικά τρεις οργανωμένες Βιομηχανικές Περιοχές: ΒΙ.ΠΕ. Τρίπολης στην ΠΕ Αρκαδίας, η ΒΙ.ΠΕ. Μελιγαλά στην ΠΕ Μεσσηνίας και η ΒΙ.ΠΕ. Καλαμάτας (Σπερχογεία) στην ΠΕ Μεσσηνίας. Στην Κορινθία δεν υπάρχει θεσμοθετημένη ΒΙ.ΠΕ., ωστόσο ο σχετικός νόμος αναγνωρίζει και αντιμετωπίζει πολύ μεγάλες αυτόνομες βιομηχανικές εγκαταστάσεις ως ΒΙ.ΠΕ., όπως είναι τα διυλιστήρια στους Αγίους Θεοδώρους.

Σημαντικός είναι ο τομέας της μεταποίησης-τυποποίησης αγροτικών προϊόντων σε ολόκληρη την Περιφέρεια, με ιδιαίτερη κλίση προς την οινοποιία-αμπελουργία στις ΠΕ Αρκαδίας, Αργολίδας και Κορινθίας³¹. Επίσης, σημαντική είναι και η βιομηχανία τροφίμων-ποτών, ξύλου-μη μεταλλικών προϊόντων καθώς και η εξορυκτική διαδικασία και επεξεργασία μαρμάρου σε Αργολίδα και Κορινθία. Άλλωστε η Ελλάδα κατέχει σημαίνουσα θέση στον τομέα της παραγωγής-εξόρυξης-επεξεργασίας ορυκτών πρώτων υλών και ανατροφοδοτούν τόσο την Ευρωπαϊκή όσο και την Παγκόσμια Βιομηχανική Αγορά σε προμήθεια κοιτασμάτων ορυκτού πλούτου. Με βάση το πόρισμα της Επιτροπής Καθορισμού Λατομικών Περιοχών στην Περιφέρεια της Πελοποννήσου λόγω της μητροπολιτικής θέσης γειννίας της Περιφέρειας Αττικής με την (ΠΕ) Κορίνθου και της διασύνδεσής της (ΠΕ. Κορίνθου) με το

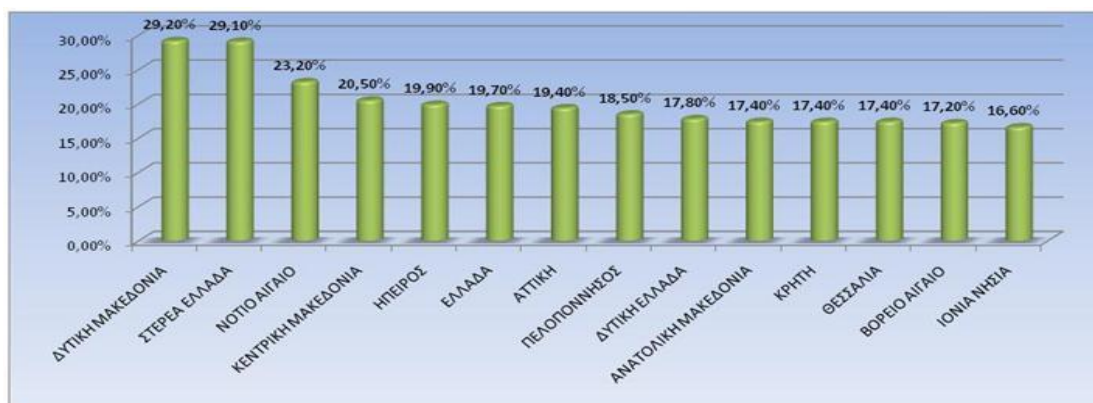
³¹ Υπάρχουν δήμοι εξαρτημένοι αποκλειστικά από έναν τομέα βιομηχανικής δραστηριότητας χωρίς να υφίσταται καμία ιδιαίτερη κλαδική πολιτική στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. όπως ο Δήμος Μεγαλόπολης (ΔΕΗ) και ο Δήμος Αγίων Θεοδώρων (Κορινθίας).

αστικό δίκτυο της Πάτρας, κρίνεται σκόπιμο να καθορισθεί η δημιουργία Εγκεκριμένης και Ενεργής Λατομικής Περιοχής αδρανών υλικών στην (ΠΕ) Κορίνθου και να ακολουθεί τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Χωροθετικού Σχεδιασμού για τις Ορυκτές Πρώτες Ύλες, COM[(2011) 25 τελικό]³².

Ο Δευτερογενής Τομέας συμμετέχει με ιδιαίτερα σημαντικό ποσοστό παραγόμενης προστιθέμενης αξίας στο ύψος του 27,5% της Περιφέρειας Πελοποννήσου έναντι 18,1% ποσοστού της χώρας (Πίνακας 25). Το μεγαλύτερο μέρος της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας καταλαμβάνει η Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας, έπονται ακολουθώντας αυξητική τάση η (ΠΕ) Αρκαδίας και Μεσσηνίας (Διάγραμμα 9). Η βασικότερη δραστηριότητα στο δευτερογενή τομέα σε ολόκληρη την Περιφέρεια είναι η μεταποίηση παρουσιάζοντας αύξουσα πορεία σε σχέση με ολόκληρη την ελληνική επικράτεια, ενώ η δεύτερη δραστηριότητα είναι οι κατασκευές και τρίτη δραστηριότητα στην οικονομική ζωή είναι η Ενέργεια (Ηλεκτρισμός-ΔΕΗ Μεγαλόπολης) και επηρεάζεται άμεσα από το βιομηχανικό κέντρο της Αθήνας, η οποία διοικητικά υπάγεται στο Νομό Κορινθίας, όπου είναι εγκατεστημένες περιμετρικά όλες οι βιομηχανικές επιχειρήσεις, οι οποίες δρουν ανεξάρτητα από την οικονομική ζώνη της Περιφέρειας με πολύ μεγάλες επιδόσεις ως προς την μεταποιητική δραστηριότητα.

Με βάση το παρακάτω Διάγραμμα 9, η Περιφέρεια Πελοποννήσου ως προς τον δευτερογενή τομέα απασχολεί το 18,5% του συνόλου του ενεργού πληθυσμού κατά τη χρονική περίοδο του 2010 και κατατάσσεται έβδομη σε σύγκριση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της Ελλάδας με μέσο όρο 19,7% της Χώρας.

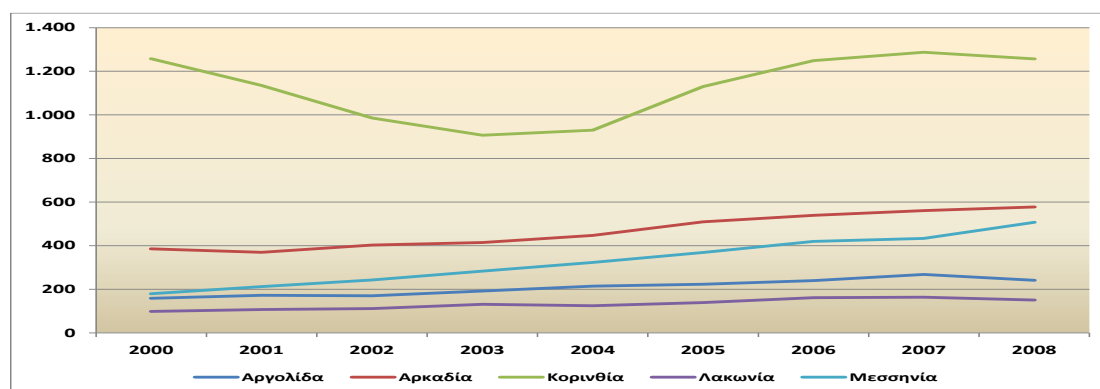
³² Πηγή: <http://www.latomet.gr/ypan/Hypertrak/BinaryContent.aspx?pagenb=12092>. Προσπελάστηκε στις 02/05/2015.

Διάγραμμα 9 Ποσοστά των απασχολούμενων στο Δευτερογενή Τομέα, 2010, Eurostat, 2011

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του Διαγράμματος 10 το έτος 2008 αναφορικά με την απασχόληση στο Δευτερογενή Τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εξάγεται το συμπέρασμα της αύξησης του ενεργού ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφερειακή Ενότητα Μεσσηνίας, κατά 29,5%.

Διαχρονικά σταθερή παραμένει η απασχόληση στο δυναμικό τομέα στην ΠΕ Κορινθίας παρά τη γενικότερη πτώση που παρουσιάζεται μετά το 2001. Εξίσου σημαντική θεωρείται η μείωση της απασχόλησης του τομέα στην ΠΕ Αρκαδίας από 24,6% το 2000 στο 17,2% το 2008.

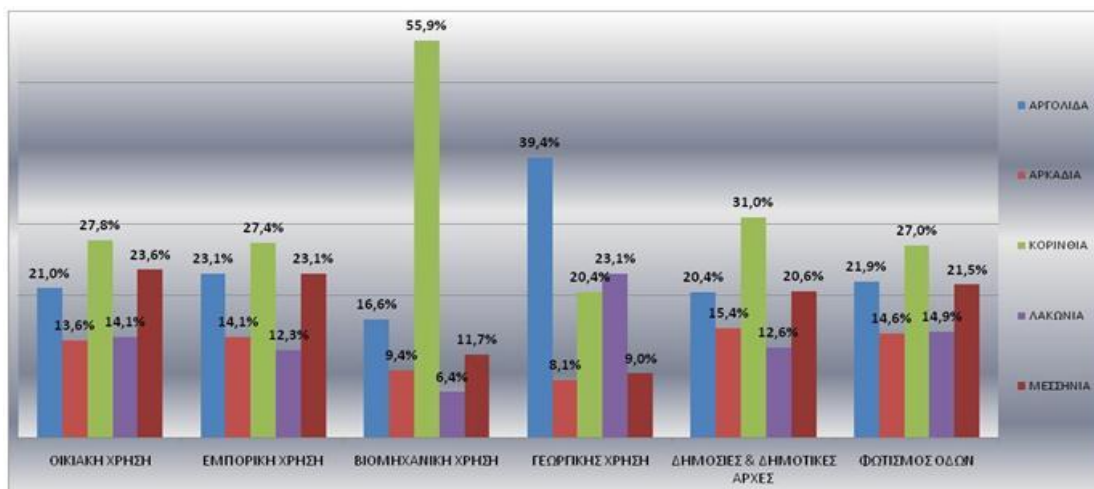
Διάγραμμα 10 Ποσοστό των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην απασχόληση του Δευτερογενούς τομέα (2000 – 2008)

Στον ενεργειακό κλάδο³³ (Διάγραμμα 11, ΔΕΣΜΗΕ, 2009), η Περιφέρεια Πελοποννήσου καταναλώνει μόλις το ποσοστό της τάξεως του 5,1% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας της Ελλάδας και μάλιστα για γεωργική εκμετάλλευση με το μεγαλύτερο ποσοστό 11% έναντι του 4,7% του μέσου όρου χρήσης της χώρας και για οικιακή χρήση με ποσοστό 38,8% έναντι 34,1% μέσου όρου της Χώρας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι διαθέτει πολύ σημαντικούς και αξιόλογους πόρους και δυνατότητες παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές την αιολική ενέργεια και τα φωτοβολταϊκά πάρκα (Πίνακας 26, κατανομής φωτοβολταϊκών πάρκων). Από τα στοιχεία εξάγεται και το συμπέρασμα ότι η Περιφέρεια Πελοποννήσου θεωρείται ο μικρότερος καταναλωτής ενέργειας για βιομηχανική χρήση (παρά τη λειτουργία πολλών μεταποιητικών μονάδων) με ποσοστό της τάξεως του 13,9% έναντι του 24% της χώρας της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας.

Ξεχωρίζει η ΠΕ Κορινθίας με ποσοστό 30,9% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας της Περιφέρειας, έπεται η ΠΕ Αργολίδας με 23% και η ΠΕ Μεσσηνίας με 20% της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας της Περιφέρειας. Μάλιστα η ΠΕ Κορινθίας όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 7 είναι ο μεγαλύτερος καταναλωτής ηλεκτρικής ενέργειας για βιομηχανική χρήση με το συντριπτικό ποσοστό της τάξεως του 55,9% σε ολόκληρη την Περιφέρεια ενώ για γεωργική χρήση χρησιμοποιείται από την ΠΕ Αργολίδας με ποσοστό 39,4% της συνολικής κατανάλωσης, ακολουθεί η ΠΕ Λακωνίας με ποσοστό 23,1% και τελευταία η ΠΕ Κορινθίας καταναλώνει για γεωργική χρήση μόλις το 20,4% συγκριτικά της Περιφέρειας.

³³ Συνολικά λειτουργούν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου 30 εγκαταστάσεις ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ (στην ΠΕ Αργολίδας 7 εγκαταστάσεις ισχύος 138 περίπου KW, στην ΠΕ Αρκαδίας 8 εγκαταστάσεις 107,1 MW), συνολικής ισχύος 298,6 MW, δηλαδή συγκεντρώνουν το 19,7% της συνολικής ισχύος παραγωγής ΑΠΕ από χερσαία αιολικά πάρκα στη χώρα. Για την παραγωγή ενέργειας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου πραγματοποιούνται πολλές προσπάθειες επενδυτικού χαρακτήρα καθώς το 2010 η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας εξέδωσε πάνω από 62 Αποφάσεις άδειας παραγωγής ενέργειας συνολικής ισχύος 604,63 MW (δηλαδή το 14,1% της συνολικής αδειοδοτηθείσας ισχύος παραγωγής ΑΠΕ σε ολόκληρη τη χώρα με το 84% της ισχύος για εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας κυρίως στην ΠΕ Λακωνίας με 44,2% της συνολικής ισχύος, στις ΠΕ Αργολίδας και Αρκαδίας με 28,2% και 16,9% αντιστοίχως). Μέχρι τα τέλη του 2010 η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας εξέδωσε 242 Αποφάσεις Εξαιρέσης από την Υποχρέωση Λήψης Άδειας Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας φωτοβολταϊκών πάρκων, συνολικής ισχύος 25,5 MW. Χαρακτηριστικά μόνο σε διαδικασία αξιολόγησης εκκρεμούν 653 αιτήσεις συνολικής ισχύος 69,1 MW, καθώς έως τον Μάιο του 2010, εξέδωσε η συγκεκριμένη Αρχή 25 αποφάσεις Εξαιρέσης από την Υποχρέωση Λήψης Άδειας Εφεδρικών Η/Ζ συνολικής ισχύος 8 MW .

Διάγραμμα 11 Ποσοστά κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2009, ΔΕΣΜΗΕ 2009

Περιφέρεια	Σύνολο MW	20 kW	20 ~150 kW	150 ~2 MW	2 MW+
Αττική	40 MW	4 MW	12 MW	12 MW	12 MW
Πελοπόννησος	122 MW	12,2 MW	36,6 MW	36,6 MW	36,6 MW
Δυτική Ελλάδα	60 MW	6 MW	18 MW	18 MW	18 MW
Ήπειρος	18 MW	1,8 MW	5,4 MW	5,4 MW	5,4 MW
Ιόνια Νησιά	15 MW	1,5 MW	4,5 MW	4,5 MW	4,5 MW
Στερεά Ελλάδα	60 MW	6 MW	18 MW	18 MW	18 MW
Θεσσαλία	55 MW	5,5 MW	16,5 MW	16,5 MW	16,5 MW
Ν. Θεσσαλονίκης	15 MW	1,5 MW	4,5 MW	4,5 MW	4,5 MW
Δ. Μακεδονία	10 MW	1 MW	3 MW	3 MW	3 MW
Κ. Μακεδονία	60 MW	6 MW	24 MW	15 MW	15 MW
Α. Μακεδονία -Θράκη	45MW	4,5 MW	15 MW	13 MW	12,5 MW
Σύνολο	500 MW	50 MW	157,5 MW	146,5 MW	146 MW

Πίνακας 26 Κατανομή Φωτοβολταϊκών Πάρκων σε MW ανά Περιφέρεια, Επιχειρησιακό Σχέδιο Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, 2012

Γενικότερα, ο δευτερογενής τομέας λόγω της χαμηλής και οπισθοδρομικής αποδοτικότητάς του και της μικρής του συμμετοχής στα οικονομικά μεγέθη όπως αυτά εμφανίζονται από τη μείωση του παραγόμενου ΑΕΠ, των θέσεων απασχόλησης και των επενδύσεων προσανατολιζόμενες κυρίως στις γεωργικές βιομηχανίες αντιμετωπίζει διαρθρωτικά

προβλήματα άμεσα συνδεδεμένα με μία φαύλη σπειροειδής καθοδική κίνηση αλληλένδετη με τα προβλήματα του πρωτογενή τομέα, τις νέες απειλές και αδυναμίες, που προκλήθηκαν και απέκτησαν κρισιμότερη σημασία λόγω της οικονομικής κρίσης και των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, των γραφειοκρατικών ατασθαλιών στην αδειοδοτική διαδικασία και στην ακαμψία του νομικού πλαισίου, της έλλειψης ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος (αξιολόγηση ΕΣΠΑ 2007-2013). Ο τομέας του χονδρικού και λιανικού εμπορίου υποτιμήθηκε πολύ την τελευταία περίοδο και χάθηκαν κάπου 9.603 θέσεις, αντίστοιχα στη γεωργία, δασοκομία και αλιεία χάθηκαν 7.521 θέσεις.

Οι κλάδοι με την υψηλότερη ζήτηση και προσφορά θέσεων εργασίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου από το 2011 και έπειτα (μέχρι και το 2017) είναι η γεωργία, η δασοκομία, μελισσοκομία, η αλιεία, ο κλάδος του εμπορίου και επισκευής οχημάτων, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια, οι κατασκευές και η μεταποίηση (όπως προείπαμε). Η κύρια δραστηριότητα που ανθίζει είναι η ιχθυοκαλλιέργεια κυρίως στις Ακτές Αρκαδίας, (ΠΕ) Αρκαδίας, στη Βουρλία – Όρμος Κορακιάς, (ΠΕ) Αρκαδίας και στην (ΠΕ) Αργολίδας, στη Νήσο Πλατεία, στην (ΠΕ) Αργολίδας, στο Δυτικό Σαρωνικό, στις (ΠΕ) Αργολίδας και (ΠΕ) Κορινθίας.

Η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση στην παραγωγή και εξαγωγή (70%-80%) τσιπούρας και λαβρακιού παγκοσμίως, ενώ αντιπροσωπεύει και το 50% περίπου της συνολικής παραγωγής των χωρών της Μεσογείου. Τα συγκριτικά προτερήματα των Ελληνικών θαλασσών δημιουργούν ευνοϊκά περιβάλλοντα και κατάλληλες ευκαιρίες για τη μελλοντική ανοδική πορεία του κλάδου της υδατοκαλλιέργειας και τη διατήρηση του ηγετικού της ρόλου στον Ευρω-Μεσογειακό χώρο γειτνίασης και συνεργασίας. Η χωροταξική ανάπτυξη της δραστηριότητας της υδατοκαλλιέργειας κυρίως στην παράκτια ζώνη και η εξάρτηση της από υδάτινους πόρους υψηλής ποιότητας, δημιουργούν την ανάγκη ειδικών ρυθμίσεων «Ειδικών Ζωνών Υδατοκαλλιεργειών» για τη χωροθετική τους αναπροσαρμογή με την επαναξιολόγηση των νέων και παλαιών αδειών καταλληλότητας υποδομής, ώστε να αποφευχθούν υπέρμετρα περιβαλλοντικά κόστη, φαινόμενα ανταγωνισμού ή συγκρούσεων χρήσης γης³⁴.

³⁴ Βλέπε Ειδικό Πλαίσιο για τις Υδατοκαλλιέργειες, που θεσμοθετήθηκε το 2011, με την Απόφ. 31722/4-11-2011 «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις υδατοκαλλιέργειες και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού».

Σχετικά με τη βιομηχανική ανάπτυξη και τα ποσοστά συμμετοχής των υπολοίπων Ευρωπαϊκών χωρών, η Ελλάδα καλύπτει μόλις το 22% του συνολικού ΑΕΠ της. Στις αρνητικές συνέπειες της βραδύνουσας ανάκαμψης της βιομηχανίας προστίθενται και το πεπαλαιωμένο και διάσπαρτο μοντέλο χωρικής οργάνωσης του βιομηχανικού κλάδου με κύρια χαρακτηριστικά την περιορισμένη ανάπτυξη της χωροθέτησης σε οργανωμένους υποδοχείς τόσο στις αστικές όσο και στις εξωαστικές περιοχές. Η άναρχη βιομηχανική δόμηση κυρίως στις ακτές της Κορινθίας πλησίον της Αττικής, χωρίς τις αναγκαίες περιβαλλοντικές υποδομές οδήγησε σε πολλαπλά και μακροχρόνια προβλήματα υποβάθμισης και ρύπανσης του φυσικού και υδάτινου περιβάλλοντος, τις ανεφάρμοστες διατάξεις για τις χρήσεις γης, την υποβάθμιση της φέρουσας κυκλοφοριακής ικανότητας των περιφερειακών οδικών αξόνων εξαιτίας της έρπουσας παρόδιας χωροταξικής διάρθρωσης των βιομηχανικών εγκαταστάσεων και της νοθείας του αθέμιτου ανταγωνισμού και τέλος, την οικιστική υπανάπτυξη.

8.9 Επιχειρηματικότητα

Με βάση την εφαρμογή της Πράξης για την Ελληνική και Ευρωπαϊκή επιχειρηματικότητα (Small Business Act, 2010-2011) η Ελλάδα διαθέτει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό ΜΜΕ, ιδιαίτερα πολύ μικρών επιχειρήσεων, το 85 %, ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από τον μέσο όρο της ΕΕ³⁵. Γενικότερα, η ελληνική επιχειρηματικότητα ως προς την προστιθέμενη αξία της υπερβαίνει επίσης κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ κατά 35,3% έναντι του 21,8 %.

Παρόλη την υπεροχή έναντι των υπολοίπων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων (ΜΜΕ) οι ελληνικές μικρές επιχειρήσεις, έχουν γονατίσει σημαντικά από την κρίση σημειώνοντας σταθερή πτώση τα τελευταία χρόνια, καθώς το 2010 καταγράφηκαν 30.000 λιγότερες επιχειρήσεις από ό,τι υπήρχαν το έτος του 2003, ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι συρρικνώθηκαν περισσότερες από 135.000 θέσεις εργασίας με αντίστοιχη μείωση της προστιθέμενης αξίας των ΜΜΕ.

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ρευστής προσέλευσης νέων επενδύσεων είναι η εντατικοποίηση πρωτοβουλιών των τοπικών φορέων, η αξιοποίηση-επικαιροποίηση-γνωστοποίηση και απλούστευση του νέου θεσμικού/νομικού

³⁵ Οι επιχειρήσεις διακρίνονται σε μεγάλες, μεσαίες, μικρές και πολύ μικρές, σύμφωνα με τη σχετική κατάταξη της Ε.Ε. [(Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 800/2008 της Επιτροπής της 6ης Αυγούστου 2008, Παράρτημα Ι (ΕΕ L 214 της 9.8.2008, σ. 38)].

πλαisiού για την αδειοδοτική διαδικασία επενδυτικών δράσεων με ταυτόχρονη προώθηση των ΜΜΕ όσον αφορά την ενίσχυση της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας. Με βάση τον ευρωπαϊκό χάρτη περιφερειακών ενισχύσεων και τις ζώνες αναπτυξιακών κινήτρων που παρέχονται από τον Αναπτυξιακό Νόμο 3908/01-02-2011 τα ποσοστά ενισχύσεων κυμαίνονται από 15%-40% επί του προϋπολογισμού των επενδυτικών σχεδίων ανά Νομό και ανά μεγέθους επιχείρησης³⁶. Οι εγκατεστημένες Βιομηχανικές Επιχειρηματικές Περιοχές (Β.Ε.Π.Ε.) και οι Οργανωμένες Ζώνες Καινοτομίας πριμοδοτούνται με το ανώτατο ποσοστό του 50% του άμεσα ενισχυόμενου κόστους του επενδυτικού σχεδίου δηλαδή πέντε επιπλέον ποσοστιαίες μονάδες ενίσχυσης με το μέγιστο όριο του Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων (Πίνακας 27).

Περιφερειακές Ενότητες	Μεγάλες Επιχειρήσεις	Μεσαίες Επιχειρήσεις	Μικρές & Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις
Κορίνθου	30%	40%	50%
Αργολίδας	30%	40%	50%
Αρκαδίας	30%	35%	40%
Λακωνίας	30%	35%	40%
Μεσσηνίας	30%	35%	40%

Πίνακας 27 Ποσοστά άμεσων ενισχύσεων ανά Περιφερειακή ενότητα

³⁶ Τα κυριότερα είδη Επενδυτικών Ενισχύσεων που αφορούν τη γενική Επιχειρηματικότητα, Τεχνολογικής Ανάπτυξης, Περιφερειακής Συνοχής, Νεανική Επιχειρηματικότητα, Μεγάλου Εύρους Επενδυτικά Σχέδια πάνω από 50εκ. ευρώ, Ολοκληρωμένα/Πολυετή Επενδυτικά Σχέδια χρονικής διάρκειας 2-5 ετών, Επενδυτικά Σχέδια Συνέργειας-Δικτύωσης/Κοινοπραξίας είναι: η Επιχορήγηση Κεφαλαίου, η Επιδότηση Χρηματοδοτικής Μίσθωσης (Leasing) και η Φορολογική Απαλλαγή.

8.10 Τριτογενής Τομέας

Σε αυτό το δυσμενές κλίμα της συνεχιζόμενης πενταετούς ύφεσης δεν ξεφεύγει και ο *Τριτογενής τομέας* ο οποίος παραμένει στάσιμος, δεν εξελίσσεται καθώς παρουσιάζει προβλήματα και είναι ένας από τους πλέον περιορισμένους τομείς σε εθνικό επίπεδο. Παρόλα αυτά, όσον αφορά την Περιφέρεια Πελοποννήσου η συνεισφορά του Τριτογενούς Τομέα στην συνολική παραγόμενη Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία καθίσταται αρκετά σημαντική αν και η συνεισφορά του στη Περιφέρεια υπολείπεται από τη συνεισφορά στο επίπεδο της χώρας ποσοστό της τάξεως του 66,2% της Περιφέρειας Πελοποννήσου έναντι 78,7% της Χώρας (Πίνακας 25). Συγκρίνοντας τα διαθέσιμα στοιχεία του 2008 συμπεραίνουμε ότι, η Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό κατανομής ΑΠΑ δηλαδή 29,2%, ακολουθούν η (ΠΕ) Μεσσηνίας με ποσοστό 23,9%, η (ΠΕ) Αρκαδίας με 17,6%, η (ΠΕ) Αργολίδας με 17,3% και (ΠΕ) Λακωνίας με ποσοστό 11,9% (Πίνακας 25, Διάγραμμα 7). Τέλος, τη μεγαλύτερη συνεισφορά της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας στο Τριτογενή Τομέα διαθέτει σταθερά πρώτη η Περιφερειακή Ενότητα Μεσσηνίας και έπεται δεύτερη η (ΠΕ) Κορινθίας και τρίτη η Περιφερειακή Ενότητα Αργολίδας. Στον τριτογενή τομέα της οικονομικής ζωής και ιδιαίτερα στον κλάδο του χονδρικού και λιανικού εμπορίου υφίσταται μία δυναμική αύξουσα πορεία της Περιφέρειας, ιδιαίτερα στην ΠΕ Κορινθίας, εξαιτίας της γειτνίασής της με την μητροπολιτική περιοχή της Αττικής.

Οι διοικητικές, εκπαιδευτικές, χρηματοοικονομικές-μεταφορικές υπηρεσίες, είναι χωρικά κατανομημένες στα αστικά κέντρα. Το εμπόριο καταλαμβάνει το 23,2% του προϊόντος του τριτογενή σε ολόκληρη την Περιφέρεια δηλαδή το 10,7% του συνολικού περιφερειακού προϊόντος.

8.11 Τουρισμός

Υπάρχουν δήμοι με μεγάλες παραλιακές-αναπτυξιακές ζώνες κατάλληλες για τουριστικές επιχειρήσεις. Σημειώνουμε ότι το 19,9% της έκτασης της Περιφέρειας της Πελοποννήσου είναι πεδινό και μόλις το 30% ημιορεινό στις παραθαλάσσιες περιοχές όπου σχηματίζονται οι πεδιάδες.

Η παραλιακή ζώνη της Κορινθίας διαθέτει αλλά και αναμένεται η εντονότερη αστικοποίηση της λόγω της ταχύτατης και ευκολότατης γειτνίασης με την Περιφέρεια Αττικής - Αθήνα και της ολοκλήρωσης μεγάλων οδικών έργων. Επιπλέον, η αστικοποίηση θα επιφέρει και άμεση εγκατάσταση πληθυσμού στον παραλιακό τουριστικό κορινθιακό χώρο και στο τμήμα της

Στερεάς (π.χ Άγιοι Θεόδωροι και Λουτράκι) αλλά και στον παραλιακό χώρο από την Κόρινθο ως το Ξυλόκαστρο. Το αποτέλεσμα θα είναι η αύξηση του πληθυσμού άνω του 15% ανά δήμο, η άνοδος της αντικειμενικής αξίας των οικοπέδων, ένταση στα προβλήματα ύδρευσης και τέλος άμεση ανάγκη για διαδημοτική συνεργασία στις σημαντικές ελλείψεις της διαλειτουργικότητας του εσωτερικού της δικτύου, της διαχείρισης λυμάτων και απορριμμάτων, διαχείρισης νερού, της κλιματικής αλλαγής, και το χωρικό πρότυπο αγροτικού τομέα.

Στο Δήμο Λουτρακίου-Αγίων Θεοδώρων υπάρχουν σημαντικοί χώροι αρχαιολογικής και ιστορικής-πολιτισμικής σημασίας. Στο Λουτράκι στην περιοχή Κατουνίστρα υπάρχει η Ρωμαϊκή Έπαυλη. Η περιοχή της Ίσθμιας, που βρίσκεται στις ακτές του Σαρωνικού Κόλπου, είναι ονομαστή από την αρχαιότητα για το Ιερό του Ποσειδώνα και τους περίφημους αγώνες της, τα Ίσθμια. Το Ακρωτήριο Μελαγκάβι ή Ηραίο, στο ΒΔ άκρο του Δήμου, με τον Ναό της Ήρας, σπουδαίο λατρευτικό κέντρο των Γεωμετρικών και Αρχαϊκών Χρόνων, την αρχαία Κρήνη και το αρχαίο υδραγωγείο. Στους Αγίους Θεοδώρους ο αρχαιολογικός χώρος Αρχαίας Κρομμύνας. Ιστορική σημασία από θρησκευτική άποψη έχουν, το ιστορικό εκκλησάκι των Αγίων Θεοδώρων, η Μονή του Οσίου Παταπίου, με το σκηνώμα του χτισμένη στον ορεινό όγκο των Γερανείων Όρεων, η αναστηλωμένη Παλαιοχριστιανική Μονή Πραθίου 14^{ου} αιώνα στους Αγ. Θεοδώρους και ο υπό αναστήλωση Ναός Αγίου Ανδρέα στο Λουτράκι του 14^{ου} αιώνα. Κάθε Δήμος έχει την ευθύνη για την συντήρηση των αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων και μνημείων και για την ήπια αξιοποίηση τους, ώστε να αποτελούν πλεονέκτημα ενίσχυσης του τουριστικού θέλγητρου στην περιοχή.

Ο τομέας του *Τουρισμού* αποτελεί πρώτη οικονομική δραστηριότητα για την Περιφέρεια της Πελοποννήσου όμως βάλλεται αρνητικά εξαιτίας της αδυναμίας άμβλυνσης της εποχικότητας, της προώθησης κατά προτεραιότητα σχεδίων που αποσκοπούν στην ποιοτική αναβάθμιση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και της αναποτελεσματικής αξιοποίησης των οικονομικών πόρων σε συνδυασμό με την αδυναμία και τους αργούς ρυθμούς απορρόφησης και αναβάθμισης του επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού και των υπηρεσιών ενίσχυσης ειδικών μορφών εναλλακτικού τουρισμού.

Με βάση τα στατιστικά δεδομένα του 1994 η τουριστική κίνηση ήταν εξαιρετικά χαμηλή, περίπου 7% του συνολικού αριθμού τουριστών. Όμως, η χρονική περίοδος 2009-2010 υπήρξε καταλυτική όσον αφορά τις αφίξεις των τουριστών να υπερβαίνουν το 1,034 εκ επισκέπτες το 2009 και το 1,043 εκ επισκέπτες το 2010 (με αναλογία ημεδαπών προς αλλοδαπούς να

αντιστρέφεται πλήρως με τις αφίξεις αλλοδαπών να φτάνουν το 70% του συνόλου από 26% που ήταν την αμέσως προηγούμενη χρονιά).

Το συμπέρασμα που εξάγεται είναι η επιτακτική ανάγκη για ένα πιο εξωστρεφές τουριστικό μοντέλο. Τα πρότυπα εξωστρεφούς επιχειρηματικής δραστηριότητας στον τομέα των τουριστικών υπηρεσιών περιβάλλουν και αντιπαραθέτουν συγκριτικά το ιδιαίτερα πλούσιο και ποικιλόμορφο φυσικό κάλλος των χερσαίων και υδάτινων οικοσυστημάτων (εσωτερικά-επιφανειακά και παράκτια ύδατα) σε συνδυασμό με τις ευμενείς κλιματολογικές συνθήκες, το ιδιαίτερα σημαντικό και πολυσχιδές ιστορικό-πολιτισμικό απόθεμα τουριστικών και πολιτιστικών πόρων (αρχαιολογικοί πόροι, μνημεία, παραδοσιακοί οικισμοί) και τέλος τους ιστορικούς πόλους διεθνούς εμβέλειας.

Συγκεκριμένα η τουριστική δραστηριότητα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και συγκεκριμένα της Κορινθίας μπορεί να κατηγοριοποιηθεί με βάση τα εξής κυρίαρχα χαρακτηριστικά της:

- Τον Ορεινό σε συνδυασμό με τον Παραθαλάσσιο Τουρισμό. Μπορούμε να ξεχωρίσουμε την Ορεινή Κορινθία-Αργολίδα η οποία γειτνιάζει με το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας και εμπεριέχει τον πιο αναπτυγμένο άξονα αφού η περιοχή έχει αξιοποιηθεί αναπτύσσοντας αρκετές τουριστικές μονάδες όπως ξενοδοχεία, εστιατόρια. Ο ορεινός τουρισμός καλύπτει τα ενδότερα μέρη της περιοχής ενώ επιβάλλεται η ενίσχυση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ήπιας και ισόρροπης ανάπτυξης/ανάδειξης των πλούσιων ορεινών όγκων με κύριο αντίκτυπο τη προβολή του φυσικού περιβάλλοντος, την προώθηση της δικτύωσης τοπικών γεωργικών προϊόντων και παραγωγής καρπών από κάστανο και κέδρο καθώς και η ανάπτυξη ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων μέσω προγραμματισμού έργων μικρής κλίμακας ώστε να προσελκύει και επισκέπτες με ενδιαφέροντα όπως η περιήγηση και ο εμπειρικός τουρισμός αλλά και εγκατάστασης οργανωμένων με περιβαλλοντικές υποδομές ξενοδοχειακών συγκροτημάτων μαζικού τουρισμού όπως για παράδειγμα στα παράλια Κορινθίας.
- Εσωτερικού Τουρισμού/Τουρισμού Αλλοδαπών σε περιοχές οργανωμένων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων με ιδιαίτερες προτιμήσεις υψηλών προδιαγραφών.
- Εποχιακού Τουρισμού Σαββατοκύριακου/Διακοπών με σκοπό να προσελκύσει επισκέπτες σε συγκεκριμένους προορισμούς και ενδιαφέροντα, όπως αρχαιολογικοί και πολιτιστικοί χώροι, περιήγηση ενώ απευθύνονται κυρίως σε οικογένειες και μεγάλο μερίδιο αλλοδαπών με παραθεριστικές κατοικίες στα ημιαστικά κέντρα όπως Ξυλόκαστρο, Μελίσι, Κιάτο, Βραχάτι και οι Άγιοι Θεόδωροι.

- Τέλος, ο ιαματικός τουρισμός, ο οποίος καλύπτεται από οργανωμένες περιοχές του Λουτρακίου.

8.11.1 Ξενοδοχειακές Υποδομές

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει 615 ξενοδοχειακές μονάδες συνολικής δυναμικότητας 36.033 κλινών με μέσο όρο 59 κλίνες ανά μονάδα απ' όπου οι 14 ξενοδοχειακές μονάδες είναι 5 αστέρων δηλαδή το 2,3% με δυναμικότητα 5.038 κλίνες με μέσο όρο 360 κλίνες ανά μονάδα.

Οι περισσότερες ξενοδοχειακές μονάδες 5 αστέρων εγκαθίστανται στις Π.Ε. Κορινθίας, Μεσσηνίας και Αργολίδας όπου υφίσταται ένα νέο ειδικό μοντέλο τουρισμού θερινών διακοπών με υψηλά πρότυπα, ενώ οι Π.Ε. Αρκαδίας και Λακωνίας διαθέτουν ένα ηπιότερο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης βασισμένο σε χαμηλού επιπέδου ξενοδοχειακών υποδομών. Σημαντικός είναι και ο αριθμός τουριστικών camping τα οποία και συγκεντρώνουν το 19,4% των συνολικών καταλυμάτων της χώρας με ποσοστά 36,1% των camping να συγκεντρώνεται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και κυρίως στην ΠΕ Αργολίδας και ΠΕ Μεσσηνίας με ποσοστό της τάξεως του 29,5%. Ειδικότερα, στη Περιφέρεια Πελοποννήσου το δυναμικό σε επίπεδο κλινών βρίσκεται στις 52.194 κλίνες με την ΠΕ Κορινθίας να βρίσκεται στη τρίτη θέση με ποσοστό τουριστικών κλινών στο 19% έναντι της ΠΕ Μεσσηνίας με ποσοστό 26% και της ΠΕ Αργολίδας με δυναμικό ποσοστό κλινών στο 31% (Διάγραμμα 12). Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 28, Χάρτη 3 στην Κορινθία υπάρχουν 110 καταλύματα όλων των κατηγοριών με 4.044 δωμάτια και 7.748 κλίνες.

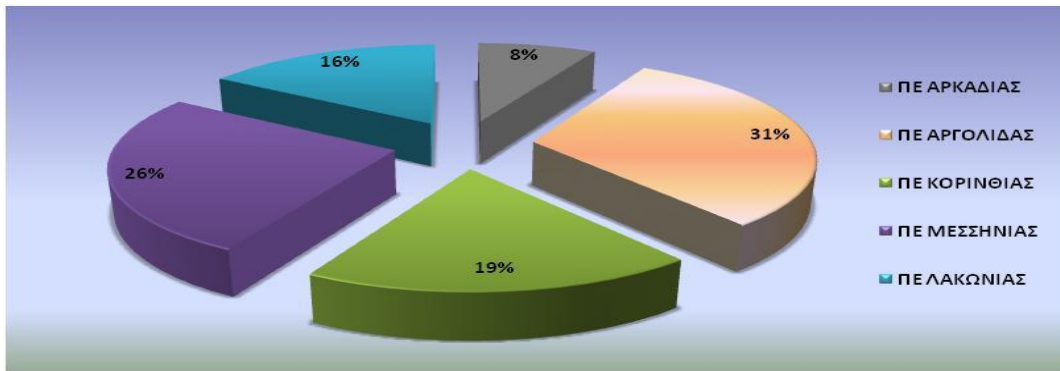
Όπως συμπεραίνουμε, η ξενοδοχειακή υποδομή της Περιφέρειας Πελοποννήσου θεωρείται εξαιρετική σε σύγκριση με ανταγωνιστικούς πολυτελείς τουριστικούς προορισμούς, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, καθώς διαθέτει υποδομές φιλοξενίας προδιαγραφών 4 και 5 αστέρων με ποιοτικές απαιτήσεις και υψηλά πρότυπα τουριστικών ενδιαφερόντων και υπηρεσιών (Πίνακας 28). Το σύνολο της ελληνικής επικράτειας συγκεντρώνει 10.290 ξενοδοχειακά καταλύματα δυναμικότητας 822.370 κλινών, όπου οι 362 (ξενοδοχειακές μονάδες) είναι 5 αστέρων δυναμικότητας 120.229 κλινών (δηλαδή το 3,5% των πεντάστερων ξενοδοχείων συγκεντρώνει το 14,6% των κλινών).

Χάρτης 3 Τουριστικά καταλύματα στην Π.Ε. Κορινθίας

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ		5*****	% 5*****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα	% Γενικό άθροισμα
ΑΡΚΑΔΙΑ	Μονάδες	1	7	20	32	35	11	99	16
	Δομάτια	8	0	217	461	694	166	1.546	8
	Κλίνες	16	0	512	918	1.284	315	3.045	8
ΑΡΓΟΛΙΔΑ	Μονάδες	5	36	20	27	65	28	145	24
	Δομάτια	612	25	1.510	1.539	1.816	302	5.779	31
	Κλίνες	1.189	24	2.932	2.924	3.518	568	11.131	31
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	Μονάδες	3	21	10	33	51	13	110	18
	Δομάτια	722	30	572	1.225	1.368	157	4.044	22
	Κλίνες	1.370	27	1.090	2.435	2.546	307	7.748	22
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	Μονάδες	3	21	9	38	71	15	136	22
	Δομάτια	1.022	43	598	1.264	1.620	206	4.710	26
	Κλίνες	2.387	47	1.202	2.394	3.082	375	9.440	26
ΛΑΚΩΝΙΑ	Μονάδες	2	14	18	53	42	10	125	20
	Δομάτια	39	2	224	1.101	882	131	2.377	13
	Κλίνες	76	2	507	2.155	1.656	275	4.669	13
ΣΥΝΟΛΟ	Μονάδες	14	100	77	183	264	77	615	100
	Δομάτια	2.403	100	3.121	5.590	6.380	962	18.456	100
	Κλίνες	5.038	100	6.243	10.826	12.086	1.840	36.033	100
Κλίνες/Μονάδα		360		81	59	46	24	59	

Πίνακας 28 Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανά Νομό, 2011, ΞΕΕ, 2011

Διάγραμμα 12 Ποσοστό τουριστικών κλινών Πελοποννήσου το 2010, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012

Σχετικά, η πληρότητα των τουριστικών καταλυμάτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (όπως προείπαμε) θεωρείται αρκετά χαμηλή έναντι της ελληνικής επικράτειας και κυμαίνεται μεταξύ του 30%-40% (Διάγραμμα 13) και μάλιστα το 2010 η πληρότητα των τουριστικών μονάδων της Περιφέρειας δεν ξεπέρασε το ποσοστό της τάξεως του 30,8% έναντι του ποσοστού 48,1% όλης της χώρας.

Συνάμα, χαμηλό παρατηρείται και το ποσοστό των διανυκτερεύσεων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου καθώς φθάνει μόλις το 3,8% συγκριτικά με το συνολικό ποσοστό της χώρας συμπεριλαμβάνοντας το 6,6% των αφίξεων των τουριστών στην Ελλάδα. Από τα στατιστικά στοιχεία εξάγεται το συμπέρασμα ότι η περιφέρεια Πελοποννήσου κατατάσσεται με βάση το είδος των τουριστικών αναζητήσεων – ενδιαφερόντων ως προορισμός ημερήσιων εκδρομών παρά ως προορισμός αναψυχής και επαγγελματικού τουρισμού.

Συγκεκριμένα, το 2010 ο μέσος χρόνος παραμονής τουριστών στις ξενοδοχειακές μονάδες της Περιφέρειας Πελοποννήσου δηλαδή ο αριθμός διανυκτερεύσεων και αφίξεων (εκτός του τουριστικού είδους camping) έφθασε στις 2,36 έναντι του 4,1 ημέρες ολόκληρης της χώρας. Μάλιστα στην ΠΕ Κορινθίας παρατηρούμε τη μεγαλύτερη διάρκεια παραμονής 2,62 ημέρες ενώ στην ΠΕ Αρκαδίας τη χαμηλότερη με 1,98 ημέρες μόνο. Από την άλλη, το μεγαλύτερο μέσο χρόνο παραμονής αλλοδαπών τουριστών παρουσιάζει η ΠΕ Μεσσηνίας ως περιοχή ξενοδοχειακών καταλυμάτων πολλών αστέρων με 4,67 ημέρες διανυκτέρευσης και έπεται η ΠΕ Κορινθίας με 3,53 ημέρες διανυκτέρευσης.

Όπως παρατηρούμε (Διάγραμμα 14) ότι το ποσοστό των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών ολισθαίνει από 45% το 2000 σε 33,8% το 2010, ενώ αντιστρόφως αυξάνεται το

ποσοστό των ημεδαπών τουριστών αφού είναι γεγονός πως η Περιφέρεια Πελοποννήσου εξαρτάται από τον εσωτερικό της τουρισμό το χαρακτηριστικό μοντέλο της εξοχικής κατοικίας προσδίδοντας στοιχεία έντονης εσωστρέφειας.

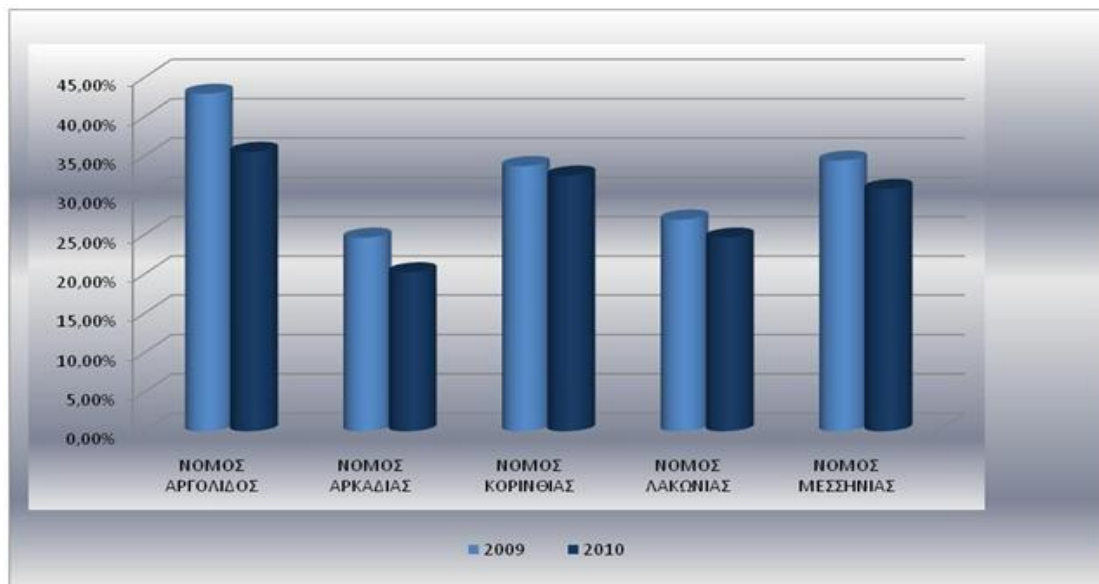
Η ΠΕ Κορινθίας και η ΠΕ Αργολίδας διατηρούν σταθερά τα ποσοστά τους και θεωρούνται ανεξαρτήτως της οικονομικής κρίσης οι πιο σταθεροί τουριστικοί προορισμοί της Πελοποννήσου εκτός από την ΠΕ Μεσσηνίας που θεωρείται ασταθής ως προς την προσέλκυση τουριστών ειδικά τα τελευταία χρόνια και τελευταίες οι ΠΕ Λακωνίας και Αρκαδίας που διατηρούν χαμηλά ποσοστά διανυκτερεύσεων και χαμηλού ενδιαφέροντος τουριστικού προορισμού. Γενικότερα, ως προς τις αφίξεις ημεδαπών/αλλοδαπών σε επίπεδο Χώρας το 70% των αφίξεων ανήκει στην κατηγορία των ημεδαπών με διαρκή αυξητική τάση σε αντίθεση με το 50% των αφίξεων των αλλοδαπών με συνεχείς διακυμάνσεις ανάλογα τη χρονική περίοδο και την εποχικότητα.

Ειδικότερα, ως προς τις αφίξεις τουριστών ανά Περιφερειακές Ενότητες (Πίνακας 29), η ΠΕ Αργολίδας και η ΠΕ Κορινθίας κατέχουν το προβάδισμα ως προς τους πιο ελκυστικούς κατά προτίμηση τουριστικούς προορισμούς συγκριτικά με τις ΠΕ Μεσσηνίας και Λακωνίας όπου το έτος 2002 συγκέντρωναν το 24,75% και 18,30% αντιστοίχως με μειωμένο σταδιακά το τουριστικό ενδιαφέρον το 2010 στο 19,46% και 12,29% των αφίξεων σε όλη την Περιφέρεια. Η ΠΕ Αρκαδίας και στις αφίξεις των τουριστών παραμένει σε πολύ χαμηλά επίπεδα με μόλις 7,21% το έτος 2010 (Διάγραμμα 15).

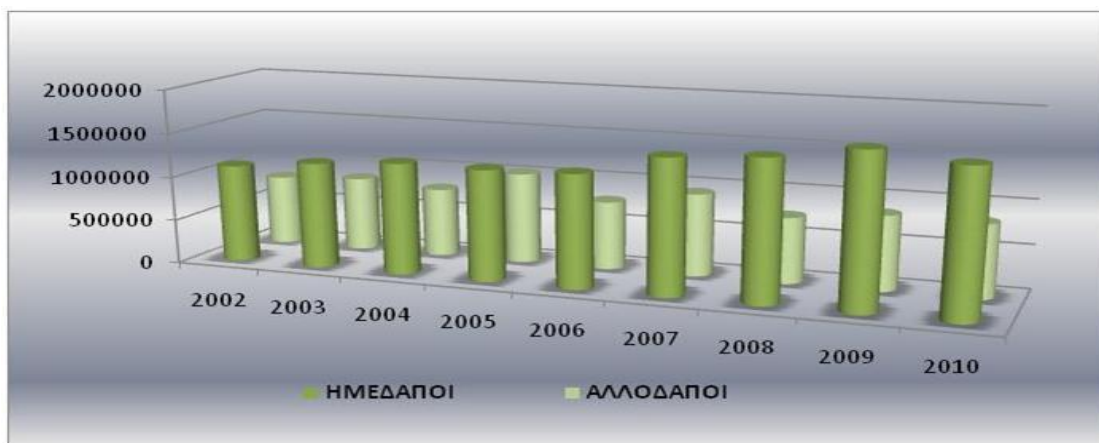
Συγκριτικά με ολόκληρη τη Χώρα και σε επίπεδο περιφερειών κατά τα έτη 2009-2010 η Κεντρική Μακεδονία και η Αττική κατατάσσονται πρώτες ως προς τις αφίξεις ημεδαπών/αλλοδαπών τουριστών και έπεται τρίτη η Περιφέρεια Πελοποννήσου. Ως προς τους αλλοδαπούς τουρίστες επικρατεί αυξητική τάση στο σύνολο της Χώρας με ποσοστό της τάξεως του 5% ενώ αντίθετα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου επικρατεί μείωση με ποσοστό 0,8% ενώ το μερίδιό της επί των συνολικών αφίξεων της χώρας βρίσκεται στο 6,6%.

Αξιοσημείωτο είναι ότι το είδος του τουριστικού camping δεν ευδοκιμεί γενικώς, με τις αφίξεις τουριστών στην Πελοπόννησο να καταλαμβάνουν το 19,7% των συνολικών αφίξεων στη χώρα και τις αφίξεις στη χώρα να φθάνουν στις 400 χιλιάδες για camping έναντι των αφίξεων σε ξενοδοχειακές μονάδες περίπου 15,8 εκ. το έτος 2010. Το 1 εκατ. έφθασαν αντίστοιχα στην

Περιφέρεια Πελοποννήσου την ίδια χρονική περίοδο οι αφίξεις τουριστών στις ξενοδοχειακές μονάδες και μόνο σε οργανωμένα camping οι αφίξεις ήταν 79.000 (Πίνακας 30).

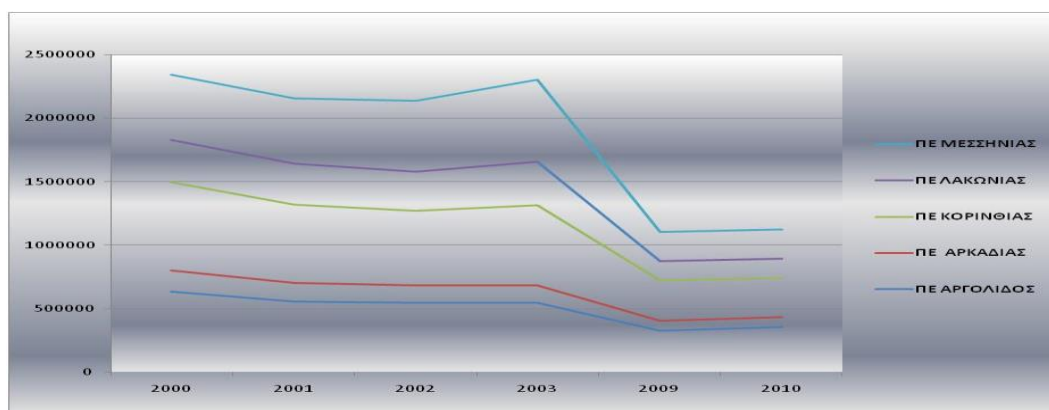
Διάγραμμα 13 Πληρότητα τουριστικών καταλυμάτων ανά Περιφερειακή Ενότητα, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012

Διάγραμμα 14 Ποσοστό διανυκτερεύσεων ημεδαπών / αλλοδαπών τουριστών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου 2000-2010, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012

ΑΦΙΞΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ /ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΝΑ ΠΕ	2009		2010		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	787.296	319.993	760.200	362.103	-3,44%	13,16%
ΠΕ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	202.748	124.285	186.480	170.962	-8,02%	37,56%
ΠΕ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	73.539	7.760	69.472	7.232	-5,53%	-6,80%
ΠΕ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	221.867	94.237	220.984	89.883	-0,40%	-4,62%
ΠΕ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	108.897	41.154	108.041	40.275	-0,79%	-2,14%
ΠΕ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	180.245	52.557	175.223	53.751	-2,79%	2,27%

Πίνακας 29 Ποσοστά αφίξεων ημεδαπών / αλλοδαπών ανά ΠΕ Πελοποννήσου, 2009-2010, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012

Διάγραμμα 15 Αφίξεις τουριστών ανά ΠΕ Πελοποννήσου, 2000-2010, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2012

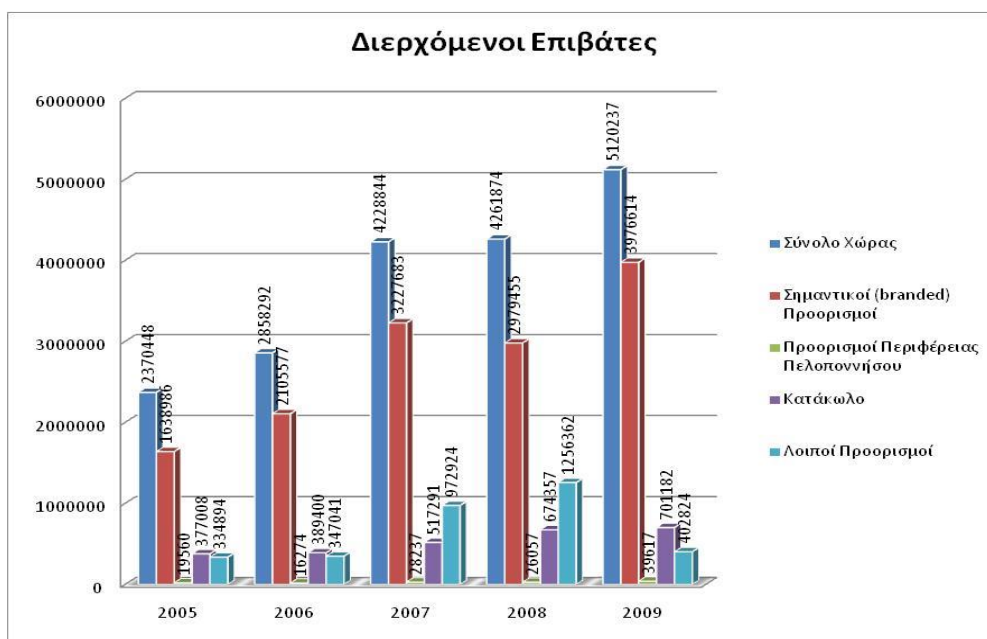
	2009			
	Σύνολο	Καταλύματα		% επί του συνόλου
		Ξενοδοχεία	Κάμπινγκ	
Γενικό Σύνολο	16.304.677	15.894.490	410.187	100
Πελοπόννησος	1.107.289	1.034.283	73.006	6,8
	2010			
	Σύνολο	Καταλύματα		% επί του συνόλου
		Ξενοδοχεία	Κάμπινγκ	
Γενικό Σύνολο	16.241.395	15.840.595	400.800	100
Πελοπόννησος	1.122.303	1.043.202	79.101	6,9

8.11.2 Θαλάσσιος Τουρισμός

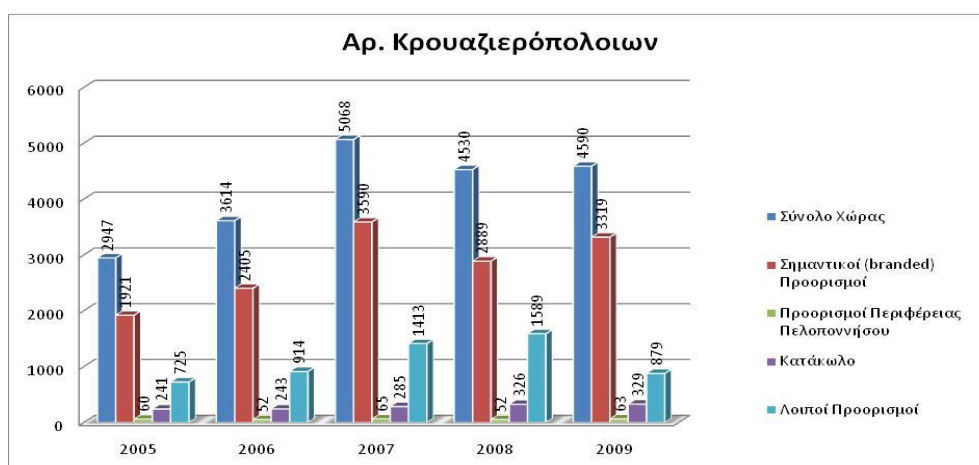
Η Περιφέρεια Πελοποννήσου κατατάσσεται στις ΖΝΑ (Ζώνη Ναυσιπλοΐας Αναψυχής-ΧΝΑ) Δυτικής και Ανατολικής Πελοποννήσου δηλαδή τις επονομαζόμενες δικτυώσεις οργανωμένων υποδομών θαλασσίου τουρισμού.³⁷ Η ΖΝΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου θεωρείται ένα μη-λειτουργικό δίκτυο υποδομών, το οποίο πρέπει να αξιοποιηθεί κατάλληλα και να ενισχυθεί με βιώσιμο τρόπο εξυπηρετώντας μεμονωμένους χρήστες και ομάδες σκαφών ώστε να κατασκευαστούν και να προωθηθούν οι εξελιγμένες πλόες και «συμπληρωματικές-λειτουργικές» υπηρεσίες αναβαθμίζοντας ταυτοχρόνως το υπάρχον τουριστικό προϊόν και σε διεθνές επίπεδο. Στις έξι θεσμοθετημένες τουριστικές λιμενικές υποδομές (μαρίνες και τουριστικά καταφύγια) της Περιφέρειας Πελοποννήσου λειτουργούν περίπου 1.000 θέσεις σκαφών αναψυχής ενώ «συμπληρωματικές» λιμενικές υποδομές του Κορινθιακού και του Σαρωνικού (που δεν ανήκουν διοικητικά στην Περιφέρεια Πελοποννήσου) συγκεντρώνουν πάνω από 2.500 θέσεις ελλιμενισμού (6 Μαρίνες και 8 τουριστικά καταφύγια).

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου, το έτος 2009 διέθετε μόλις το 1,37 % των αφίξεων Κρουαζιερόπλοιων στη Χώρα και το 0,77% των διερχόμενων επιβατών συγκριτικά με το συντριπτικό ποσοστό της τάξεως του 72,31% των αφίξεων Κρουαζιερόπλοιων στη Χώρα και το 77,66% των διερχόμενων επιβατών branded σημαντικών προορισμών Κρουαζιερόπλοιων (Διαγράμματα 16 & 17). Όπως συμπεραίνουμε τις περισσότερες αφίξεις κρουαζιερόπλοιων διαθέτει το Ναύπλιο με ποσοστό της τάξεως του 79,3% των αφίξεων για το έτος 2009, έπεται η Πύλος και η Καλαμάτα. Το ίδιο ισχύει και ως προς τον αριθμό των διερχόμενων επιβατών με το Ναύπλιο να ξεχωρίζει το 2009 με το ποσοστό της τάξεως του 90% των διερχόμενων επιβατών.

³⁷ Η ΖΝΑ Ανατολικής Πελοποννήσου συνδέεται διαλειτουργικά με τις ΖΝΑ Σαρωνικού και Κορινθιακού Κόλπου

Διάγραμμα 16 Διερχόμενοι επιβάτες, 2005-2009

Διάγραμμα 17 Αφίξεις κρουαζιερόπλοιων 2005-2009, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Συμπέρασμα

Συμπεραίνουμε από τα παραπάνω στοιχεία ότι ο μαζικός τουρισμός θερινών διακοπών δεν ανταποκρίνεται στην περιοχή καθώς μειονεκτεί σε αντίστοιχο ξενοδοχειακό δυναμικό που εξυπηρετείται μέσω παγιωμένων πτήσεων charter, αλλά ανταποκρίνεται μόνο σε εισερχόμενο τουρισμό μεμονωμένων αφίξεων οδικώς μέσω Αδριατικής και Πατρών, κυρίως προς την Αργολίδα και στην Λακωνία.

Παρόλα αυτά η Περιφέρεια και κυρίως η ΠΕ Κορινθίας μπορεί να ακολουθήσει και να υιοθετήσει το είδος του εναλλακτικού και χειμερινού τουρισμού για να αυξήσει την εποχικότητα του 12μηνου τουρισμού. Μπορεί επίσης να υποστηρίξει το θαλάσσιο τουρισμό καθώς βρίσκεται σε άμεση και λειτουργική επαφή με την μεγαλύτερη "βάση" σκαφών αναψυχής της χώρας, την Αττική, με την απαραίτητη προϋπόθεση όμως ότι θα αναπτύξει το δίκτυο υποδομών ναυσιπλοΐας και φιλοξενίας σκαφών και θα εκσυγχρονίσει τις παροχές σχετικών υπηρεσιών τροφοδοσίας και αναψυχής. Επιπλέον, το ποσοστό των πολυτελών ξενοδοχειακών καταλυμάτων πρόσφατα ενισχύθηκε λόγω του ανταγωνισμού και της προώθησης της διεθνούς αναγνωρισιμότητας της Περιφέρειας από την λειτουργία της ΠΟΤΑ Μεσσηνίας (Costa Navarino) προσελκύοντας ταυτοχρόνως νέες επενδύσεις σε όλη την Περιφέρεια και φυσικά στην Κορινθία.

Η ανάπτυξη δικτύου ξενοδοχειακών υποδομών πολυτελείας, condohotels με Περιοχές Ελεγχόμενης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΕΤΑ), και η αναδιοργάνωση και αναπαλαίωση παλαιών ξενοδοχειακών μονάδων είναι σημαντικές ενέργειες ώστε να αποφευχθούν τα αρνητικά φαινόμενα της άναρχης ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού.

8.12 Μεταφορικές Υποδομές

Η ενίσχυση και ο εκσυγχρονισμός του τομέα των μεταφορικών υποδομών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου στη παρούσα κοινωνικοοικονομική συγκυρία, συνάδει με τη στρατηγική επιδίωξη του Ευρωπαϊκού Επιχειρησιακού Προγράμματος του ΕΣΠΑ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» και με τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), δεδομένης και της γεωπολιτικής και στρατηγικής σημασίας θέσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (ανάδειξη της Πάτρας σε Δυτική Πύλη-Πόλο της χώρας αλλά και σημαντικό διαμετακομιστικό-εμπορευματικό κέντρο στην Αδριατική, αλλά και αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της ως σημείου εκκίνησης και συνάρθρωσης των δύο εθνικών αξόνων ανάπτυξης διεθνούς εμβέλειας Π.Α.Θ.Ε, Πάτρα-Αττική-Θεσσαλονίκη-Εύζωνοι, με Δυτικού Αξονα-Πόλου, Ιόνιας Οδού, σύνδεση Πελοποννήσου με ηπειρωτική χώρα και Κρήτη).

Το Οδικό Δίκτυο υφίσταται υψηλή πίεση όσον αφορά τη ζήτηση των τεχνικών δικτύων μεταφοράς τόσο ενδοπεριφερειακά όσο και διαπεριφερειακά εξαιτίας της ανύπαρκτης συμβολής των θαλάσσιων και αερομεταφορικών συστημάτων (μόνο η Καλαμάτα διαθέτει πολιτικό αεροδρόμιο στην Περιφέρεια). Η Περιφέρεια Πελοποννήσου στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών υστερεί με αποτέλεσμα να επιβραδύνεται ο ρυθμός αναπτυξιακής

προοπτικής από την ορθολογική αξιοποίηση του πολύ πλούσιου φυσικού και υδρογραφικού δικτύου της με το πολύ μεγάλο μήκος ακτών που διαθέτει καθώς και όλα τα ποιοτικά και φυσικά χαρακτηριστικά των ακτογραμμών της. Το διασυνδεδεμένο τεχνικό δίκτυο ενέργειας της ΔΕΗ στη Μεγαλόπολη της ΠΕ Αρκαδίας επαρκεί και καλύπτει όλη την Περιφέρεια. Ο ένας εκ των δύο Δορυφορικός Τηλεπικοινωνιακός Σταθμός Εδάφους της Ελλάδας είναι εγκατεστημένος και λειτουργεί στη Νεμέα της ΠΕ Κορίνθου. Όμως, η Περιφέρεια Πελοποννήσου δεν καλύπτεται από το Δίκτυο Φυσικού Αερίου.

Στον πίνακα 33 που ακολουθεί παρατηρούμε τα Ενταγμένα Έργα στο ΠΕΠ Πελοποννήσου κατά Άξονα, Κωδικό Θεματικής Προτεραιότητας και Δικαιούχο (30-6-2012) με έμφαση στα έργα που αφορούν την ΠΕ Κορινθίας.

ΑΞΟΝΑΣ ΚΩΔ	Κ.Θ.Π.	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΡΓΟ	Πλήθος Έργων (MIS)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΕΡΓΑ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 30-6-2012	Μ.Ο. Π/Υ ΕΡΓΩΝ
02	22	2010010 - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ Ε.Ο. ΝΑΥΠΛΙΟΥ - ΛΥΓΟΥΡΙΟΥ: ΤΜΗΜΑ ΧΑΝΙ ΜΕΡΚΟΥΡΗ – ΛΥΓΟΥΡΙΟ (ΓΕΦΥΡΑ ΕΣΠΑ)	1,00	4.404.511,11	4.335.879,60	3.829.238,35	4.404.511,11
			ΒΕΛΤΙΩΣΗ - ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΕΘ.Ο ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ – ΦΙΛΙΑΤΡΩΝ – ΠΥΛΟΥ, ΤΜΗΜΑ ΓΑΡΓΑΛΙΑΝΟΙ – ΡΩΜΑΝΟΣ– (ΓΕΦΥΡΑ ΕΣΠΑ)	1,00	14.468.803,98	14.409.401,14	13.462.786,79	14.468.803,98
			Βελτίωση – Κατασκευή της Εθ.Ο. Χάνια-Κροκεές – Μονεμβασιά από ΧΘ 23+500 έως ΧΘ 25+600 και από ΧΘ 30+540 έως ΧΘ 35+500 (ΓΕΦΥΡΑ ΕΣΠΑ)	1,00	6.710.575,80	8.639.518,22	6.501.251,25	6.710.575,80
		Σύνολο - 2010010 - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		8,00	70.494.639,69	33.934.798,96	26.088.398,88	8.811.829,96

ΑΞΟΝΑΣ ΚΩΔ	Κ.Θ.Π.	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΡΓΟ	Πλήθος Έργων (MIS)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΕΡΓΑ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 30-6-2012	Μ.Ο. Π/Υ ΕΡΓΩΝ
	23	2010010 - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Βελτίωση - ανακαίνιση επαρχιακής Οδού Περαχώρας - Λίμνη Βουλιαγμένης	1,00	2.100.000,00	0,00		2.100.000,00
			Βελτίωση - Διαπλάτυνση Επαρχιακής Οδού Βέλο - Στιμάγκα - Νεμέα	1,00	7.100.000,00	0,00		7.100.000,00
			ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΙΣΟΠΕΔΟΥ ΚΟΜΒΟΥ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΚΟΡΙΝΘΟΥ – ΑΡΓΟΥΣ ΜΕ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΟΔΟ ΠΡΟΣ ΚΑΡΥΑ	1,00	960.000,00	0,00		960.000,00
		Σύνολο - 2010010 - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		8,00	57.788.000,00	0,00		7.223.500,00
		40128008 - ΔΗΜΟΣ ΝΕΜΕΑΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΝΕΜΕΑΣ ΜΕ ΤΗΝ Ε.Ο. ΚΟΡΙΝΘΟΥ - ΤΡΙΠΟΛΗΣ	1,00	4.600.000,00	0,00		4.600.000,00
		Σύνολο - 40128008 - ΔΗΜΟΣ ΝΕΜΕΑΣ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ		1,00	4.600.000,00	0,00		4.600.000,00
		Σύνολο - 2010010 - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		1,00	22.238.000,00	0,00		22.238.000,00

ΑΞΟΝΑΣ ΚΩΔ	Κ.Θ.Π.	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΡΓΟ	Πλήθος Έργων (MIS)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΕΡΓΑ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 30-6-2012	Μ.Ο. Π/Υ ΕΡΓΩΝ
08	44	40128143 - ΔΗΜΟΣ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΗΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΧΑΛΔΑ ΔΗΜΟΥ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ	1,00	531.360,00	195.629,14	191.607,83	531.360,00
		Σύνολο - 40128143 - ΔΗΜΟΣ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ		1,00	531.360,00	195.629,14	191.607,83	531.360,00
		4041042 - ΔΕΥΑ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ	ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΚΙΑΤΟΥ (ΥΠΟΛΕΙΠΟΜΕΝΟ ΤΜΗΜΑ)	1,00	1.825.000,00	0,00		1.825.000,00
		Σύνολο - 4041042 - ΔΕΥΑ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ		1,00	1.825.000,00	0,00		1.825.000,00
		4041003 - ΔΕΥΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΟΗΣ ΑΚΑΘΑΡΤΩΝ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥ ΔΗΜ.ΔΙΑΜ. ΚΟΡΙΝΘΟΥ	1,00	2.277.235,77	0,00		2.277.235,77
		Σύνολο - 4041003 - ΔΕΥΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ		1,00	2.277.235,77	0,00		2.277.235,77

ΑΞΟΝΑΣ ΚΩΔ	Κ.Θ.Π.	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΡΓΟ	Πλήθος Έργων (MIS)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΕΡΓΑ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΑΗΡΩΜΕΣ 30-6-2012	Μ.Ο. Π/Υ ΕΡΓΩΝ
		Σύνολο - 4041006 - ΔΕΥΑ		1,00	3.113.821,14	0,00		3.113.821,14
		4041042 - ΔΕΥΑ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ	ΔΙΚΤΥΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΑΚΑΘΑΡΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ ΜΟΥΛΑΚΙΟΥ	1,00	1.380.000,00	571.900,75		1.380.000,00
			ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΑΠΟΧΕΤΕΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΑΣΙΟΥ	1,00	1.800.000,00	0,00		1.800.000,00
		Σύνολο - 4041042 - ΔΕΥΑ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ		2,00	3.180.000,00	571.900,75		1.590.000,00
	57	2010010 - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΣΥΝΔΥΑΣΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ	1,00	1.200.000,00	0,00		1.200.000,00
		Σύνολο - 2010010 - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		1,00	1.200.000,00	0,00		1.200.000,00

ΑΞΟΝΑΣ ΚΩΔ	Κ.Θ.Π.	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΡΓΟ	Πλήθος Έργων (MIS)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΕΡΓΑ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 30-6-2012	Μ.Ο. Π/Υ ΕΡΓΩΝ
	58	18025067 - ΑΖ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ Ν. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΗΡΑΙΟΥ ΠΕΡΑΧΩΡΑΣ	1,00	500.000,00	500.000,00	145.791,75	500.000,00
			ΣΤΕΡΕΩΣΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ, ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	1,00	350.000,00	350.000,00	138.626,41	350.000,00
		Σύνολο - 18025067 - ΑΖ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ Ν. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ		2,00	850.000,00	850.000,00	284.418,16	425.000,00
		Σύνολο - 2010010 - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		1,00	270.000,00	0,00		270.000,00
		40128139 - ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ	ΑΝΑΠΛΑΣΗ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΟΛΕΩΣ ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΑΣ	1,00	650.000,00	324.369,38		650.000,00
			ΑΝΑΠΛΑΣΗ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΟΛΕΩΣ ΜΠΑΘΑΡΙΣΤΡΑΣ	1,00	320.000,00	133.020,93		320.000,00

ΑΞΟΝΑΣ ΚΩΔ	Κ.Θ.Π.	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΡΓΟ	Πλήθος Έργων (MIS)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΕΡΓΑ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 30-6-2012	Μ.Ο. Π/Υ ΕΡΓΩΝ
			ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΕΓΚΙΒΩΤΙΣΜΕΝΟΥ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ ΞΗΡΙΑ ΔΗΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ	1,00	1.000.000,00	0,00		1.000.000,00
			ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΕΖΟΓΕΦΥΡΑΣ - ΠΟΔΗΛΑΤΟΓΕΦΥΡΑΣ ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΔΕΙΜΑΝΤΟΥ	1,00	1.257.441,00	45.952,80		1.257.441,00
			ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ Α' ΦΑΣΗ	1,00	530.000,00	342.818,11	278.388,63	530.000,00
		Σύνολο - 40128139 - ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ		5,00	3.757.441,00	846.161,22	278.388,63	751.488,20
	69	2010110 - Δ/ΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	«ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΑΤΟΜΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΟΥΝ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΒΟΗΘΕΙΑΣ» ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1,00	9.440.842,00	0,00		9.440.842,00

ΑΞΟΝΑΣ ΚΩΔ	Κ.Θ.Π.	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΡΓΟ	Πλήθος Έργων (MIS)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΕΡΓΑ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 30-6-2012	Μ.Ο. Π/Υ ΕΡΓΩΝ
		Σύνολο - 2010110 - Δ/ΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ- ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		1,00	9.440.842,00	0,00		9.440.842,00
	75	1020226 - ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1,00	6.039.747,06	0,00		6.039.747,06
		Σύνολο - 1020226 - ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		1,00	6.039.747,06	0,00		6.039.747,06
		Σύνολο - 2010010 - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		1,00	2.700.000,00	1.290.429,14	191.148,29	2.700.000,00
		40128139 - ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΑΣ ΠΤΕΡΥΓΑΣ ΣΤΟ 1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ 1ο ΛΥΚΕΙΟ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	1,00	1.860.000,00	988.559,19		1.860.000,00
			Κατασκευή Νηπιαγωγείου και Δημοτικού Σχολείου στην περιοχή Αγίου Γεωργίου	1,00	2.620.000,00	0,00		2.620.000,00
		Σύνολο - 40128139 - ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ		2,00	4.480.000,00	988.559,19		2.240.000,00

ΑΞΟΝΑΣ ΚΩΔ	Κ.Θ.Π.	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΡΓΟ	Πλήθος Έργων (MIS)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΕΡΓΑ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 30-6-2012	Μ.Ο. Π/Υ ΕΡΓΩΝ
		40128141 - ΔΗΜΟΣ ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ - ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ 2/ΘΕΣΙΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ (Ο.Τ. 131)	1,00	964.269,65	0,00		964.269,65
		Σύνολο - 40128141 - ΔΗΜΟΣ ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ - ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ		1,00	964.269,65	0,00		964.269,65
		40128142 - ΔΗΜΟΣ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ - ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΔΕΡΒΕΝΙΟΥ	1,00	1.605.000,00	0,00		1.605.000,00
		Σύνολο - 40128142 - ΔΗΜΟΣ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ - ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ		1,00	1.605.000,00	0,00		1.605.000,00
		1083539 - ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ Γ.Ν.ΚΟΡΙΝΘΟΥ	1,00	831.081,49	831.081,49	813.882,67	831.081,49
		Σύνολο - 1083539 - ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΚΟΡΙΝΘΟΥ		1,00	831.081,49	831.081,49	813.882,67	831.081,49
		Σύνολο - 6500008 - 6η ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ, ΗΠΕΙΡΟΥ & ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ		1,00	1.046.350,25	1.046.350,25	1.014.401,74	1.046.350,25

ΑΞΟΝΑΣ ΚΩΔ	Κ.Θ.Π.	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΡΓΟ	Πλήθος Έργων (MIS)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΕΡΓΑ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 30-6-2012	Μ.Ο. Π/Υ ΕΡΓΩΝ
10	85	2040121 - ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	«ΕΞΟΔΑ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ – ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ Ε.Δ.Α. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2011-2013»	1,00	120.000,00	120.000,00	5.207,62	120.000,00
			Ανάπτυξη, εγκατάσταση, υποστήριξη και συντήρηση εξοπλισμού και λογισμικού της ΕΔΑ Πελοποννήσου 2011-2013	1,00	60.000,00	60.000,00		60.000,00
			Έξοδα δημοσιεύσεων - ανακοινώσεων της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής Περιφέρειας Πελοποννήσου 2012 - 2013	1,00	40.000,00	40.000,00		40.000,00
			Οργάνωση εκδηλώσεων - συνεδριάσεων- συσκέψεων της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής Περιφέρειας Πελοποννήσου	1,00	100.000,00	100.000,00		100.000,00

ΑΞΟΝΑΣ ΚΩΔ	Κ.Θ.Π.	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΡΓΟ	Πλήθος Έργων (ΜΙΣ)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΕΡΓΑ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 30-6-2012	Μ.Ο. Π/Υ ΕΡΓΩΝ
			Συμβουλευτικές υπηρεσίες υποστήριξης Ε.Δ.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου 2011-2013	1,00	800.000,00	122.323,50	52.828,50	800.000,00
			ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΔΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2010-2011	1,00	1.000.000,00	908.054,50	689.620,44	1.000.000,00
		Σύνολο - 2040121 - ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		6,00	2.120.000,00	1.350.378,00	747.656,56	353.333,33
	86	2040121 - ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ Ε.Δ.Α. Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2010-2011	1,00	300.000,00	300.000,00	82.957,00	300.000,00
			ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΔΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2010-2011	1,00	400.000,00	388.391,00	388.391,00	400.000,00
		Σύνολο - 2040121 - ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		2,00	700.000,00	688.391,00	471.348,00	350.000,00

ΑΞΟΝΑΣ ΚΩΔ	Κ.Θ.Π.	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΕΡΓΟ	Πλήθος Έργων (MIS)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΕΡΓΑ ΜΕ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ 30-6-2012	Μ.Ο. Π/Υ ΕΡΓΩΝ
ΓΕΝΙΚΟ ΑΘΡΟΙΣΜΑ				99,00	322.360.389,61	64.488.236,13	36.867.715,55	3.256.165,55

Πίνακας 31 Εντεταγμένα Έργα στο ΠΕΠ Πελοποννήσου κατά Άξονα, Κωδικό Θεματικής Προτεραιότητας και Δικαιούχο 30-6-2012

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: Υφιστάμενη αναπτυξιακή κατάσταση: ΠΕ Κορινθίας, Περιφέρεια Πελοποννήσου

Με δεδομένο το γεγονός ότι οι Δήμοι των Νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου και δη του Νομού Κορινθίας παρουσιάζουν ποικιλομορφία με ιδιαίτερη βαρύτητα στα επί μέρους πρωτεύοντα χαρακτηριστικά της φυσιογνωμίας του κάθε Δήμου ξεχωριστά, ο Δήμος Κορίνθου είναι κατά κύριο λόγο ένας αστικός δήμος, με δεύτερο χαρακτηριστικό τις εντατικές καλλιέργειες και τρίτον την ύπαρξη τουριστικού θέλγητρου, αξιοθέατων, ιστορικών αρχαίων και νεότερων μνημείων. Ομοίως, ο Δήμος Ξυλοκάστρου παρουσιάζει ως κύριο χαρακτηριστικό την υψηλή εξάρτηση από τη γεωργική δραστηριότητα, ανήκει στους δήμους με παραλιακές ζώνες και τουριστικά θέλγητρα, και κατά τρίτον, στην κατηγορία των δήμων με καθεστώς προστατευόμενου φυσικού περιβάλλοντος σημαντικής αξίας³⁸. Τα βασικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της περιοχής της Περιφερειακής Ενότητας Κορινθίας είναι τα εξής:

9.1 Οικιστική ανάπτυξη

Ως προς το επίπεδο οικιστικής ανάπτυξης τοποθετείται στα οικιστικά κέντρα 5^{ου} επιπέδου³⁹ με την Κόρινθο να αποτελεί Δίπολο με το Λουτράκι. Χαρακτηρίζεται σημαντικός περιφερειακός πόλος ανάπτυξης αφού η έδρα του Νομού χρησιμεύει ως διοικητικό κέντρο και συνάμα αναπτυξιακός πόλος με ευρύτερη αστική διάχυση προς τον άξονα ΠΑΘΕ. Το σύνολο των οικιστικών κέντρων που βρίσκεται επί της οικιστικής ζώνης του αναβαθμισμένου πλέον ΠΑΘΕ στο Νομό Κορινθίας συμπεριλαμβάνει πληθώρα υπηρεσιών, οργανωμένων πολιτιστικών, τουριστικών παραγωγικών δραστηριοτήτων σχηματίζοντας πρακτικά ένα συνεχές ενιαίο και συμπαγές πληθυσμιακά ανεξάρτητο πολεοδομικό συγκρότημα. Το Λουτράκι ως Δίπολο με τη

³⁸ Βλ. ΦΕΚ ‘ Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου, 10 Οκτωβρίου 2003, Τεύχος β’, αριθμός απόφασης 25294, αριθμός φύλλου 1485, <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=Y9OoNnq7xBY%3D&tabid=514&>, Προσπελάστηκε στις 5/5/2015.

³⁹ Το οικιστικό δίκτυο περιφέρειας Πελοποννήσου αποτελείται από 1.800 περίπου οικισμούς όπου με βάση το ισχύον χωροταξικό της περιφέρειας τους κατατάχτηκαν σε 5 επίπεδα: 1ο επίπεδο, 2ο επίπεδο, 3ο επίπεδο, 4ο επίπεδο ενισχυμένο, 4ο επίπεδο και 5ο. Οι οικισμοί των κατηγοριών 1, 2, 3, και μέρος του 4ου, αποτελούσαν κέντρα των Καποδιστριακών δήμων (107 καποδιστριακοί δήμοι, με τα αντίστοιχα κέντρα και υποδομές) Με τον Καλλικράτη οι δήμοι συρρικνώθηκαν σε 26 και τα ανώτερα οικιστικά κέντρα της Πελοποννήσου με βάση το ρόλο και τη θέση τους στο σύνολο της χώρας μετατράπηκαν αυτόματα σε αστικά δίπολα μεταξύ αστικών κέντρων όπως Τρίπολη-Καλαμάτα, Ναύπλιο-Άργος και Κόρινθος-Λουτράκι με απώτερο στόχο την ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας.

Κόρινθο καθίσταται η Λουτρόπολη της Πρωτεύουσας και αποτελεί σημαντικό κέντρο αναψυχής για παραθεριστικές δραστηριότητες, λουτροθεραπεία, καζίνο με διαπεριφερειακή εμβέλεια.

Από την άλλη, εξίσου σημαντικό ανομοιογενές αναπτυξιακό χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι η ορεινή περιοχή Γκούρα του Ν. Κορινθίας ως κέντρο 3^{ου} επιπέδου μειονεκτεί σημαντικά ως προς τις κοινωνικές υποδομές της Εκπαίδευσης, τις Αθλητικές-Πολιτιστικές δραστηριότητες, τον κοινωνικό εξοπλισμό στον τομέα της Υγείας και Πρόνοιας σε σχέση με τα υπόλοιπα οικιστικά κέντρα του Νομού. Επιπλέον όσον αφορά τις αστικές λειτουργίες και τον ρόλο των οικιστικών κέντρων, τα οικιστικά κέντρα 4^{ου} επιπέδου-3^ο επίπεδο ενισχυμένα παρουσιάζονται να μειονεκτούν σε σχέση με τα ανεπτυγμένα αστικά κέντρα που είναι εγκατεστημένα σε μικρές αποστάσεις από τα «αστικά» κέντρα όπως τα Ίσθμια που γειτνιάζουν με την Κόρινθο, αλλά και εκείνα που έχουν εξαιρετικά χαμηλή πληθυσμιακή πυκνότητα όπως για παράδειγμα η περιοχή Καισάριο του Νομού Κορινθίας.

Η Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας κατά την ευρύτερη έννοια αποτελεί τμήμα του πιο δυναμικού οικονομικού μητροπολιτικού συμπλέγματος της Αττικής (Αθήνα – Πειραιάς) ενώνοντας συγχρόνως τις 6 περιφέρειες, τους 11 νομούς, τις 14 πόλεις, τα 9 μεγάλα λιμάνια και τα 6 αεροδρόμια, συμβάλλοντας αποφασιστικά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Χώρας καθώς διαθέτει μεγάλη παραγωγική υποδομή και στους τρεις τομείς της οικονομίας, πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή. Από την (ΠΕ) Κορινθίας διέρχεται ο σύγχρονος οδικός άξονας Πάτρας-Αθήνας-Θεσσαλονίκης-Ευζώνων(ΠΑΘΕ), ο οποίος ανήκει στα διευρωπαϊκά οδικά δίκτυα και ο ρόλος του είναι νευραλγικής σημασίας ενισχύοντας τον ρόλο της στον ευρύτερο χώρο της Πελοποννήσου, της Δυτικής Ελλάδας και των Ιονίων Νήσων (Ζάκυνθος και Κεφαλονιά) δεδομένου ότι διασχίζει το μεγαλύτερο μέρος της Ελλάδας. Ο ρόλος της Πάτρας ως Δυτική πύλη της Ελλάδας προς τις χώρες της Ε.Ε. αναβαθμίζεται διαρκώς. Η θέση της περιοχής στο σύστημα μεταφορών της χώρας και η άμεση σύνδεση της, ιδιαίτερα μετά τη λειτουργία της γέφυρας Ρίου – Αντίρριου, με τις δύο δυτικές πύλες της Χώρας προς την Ευρώπη (Πάτρα, Ηγουμενίτσα) δίνει ευκαιρίες για ανάπτυξη δραστηριοτήτων στον τομέα των μεταφορών. Οι ευκαιρίες αυξάνονται από το σύνολο των μεταφορικών παρεμβάσεων που έχουν ενεργοποιηθεί ανά περιφέρεια της ΧΕ του ΠΕΠ ΔΕΠΙΝ, μέχρι σήμερα. Είναι σημαντικό ότι ο τομέας μεταφορών δύναται να αποτελέσει σημαντικό τομέα δημιουργίας θέσεων εργασίας, στα πλαίσια της τρέχουσας κοινωνικοοικονομικής συγκυρίας.

9.2 Μεταφορικές υποδομές

Σε ότι αφορά τις τεχνικές μεταφορικές υποδομές στην Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας, η κατάσταση έχει διαμορφωθεί ως εξής:

9.2.1 Οδικές Υποδομές

Στις Οδικές μεταφορές και στο Οδικό δίκτυο πραγματοποιούνται σημαντικά συμπληρωματικά/βελτιωτικά έργα του υπάρχοντος εθνικού οδικού δικτύου της Περιφέρειας, κατασκευαστικά/βελτιωτικά έργα του υπάρχοντος επαρχιακού οδικού δικτύου της Περιφέρειας, σε συνάρτηση με τις απαραίτητες παροχές εγκατάστασης εκσυγχρονισμένων εξοπλισμών για την ασφαλή διακομιδή και μετακίνηση επιβατών και προϊόντων. Ο κυρίαρχος οδικός άξονας είναι η νέα Εθνική Οδός Πάτρας – Αθήνας – Θεσσαλονίκης – Ευζώνων (ΠΑΘΕ) η οποία ανήκει στα σύγχρονα διευρωπαϊκά οδικά δίκτυα και ο ρόλος της είναι νευραλγικής σημασίας, δεδομένου ότι διασχίζει το μεγαλύτερο μέρος της Ελλάδας συμβάλλοντας αποφασιστικά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Χώρας και συνεπώς και της περιοχής της Κορινθίας. Περαιτέρω, το σύστημα οδικών συνδέσεων της ευρύτερης περιοχής της Κορινθίας αποτελείται από:

- την Παλαιά Εθνική Οδό Κορίνθου – Πατρών που εξυπηρετεί στο μεγαλύτερο μέρος τις συνδέσεις των οικισμών που βρίσκονται στην παραλία του Κορινθιακού Κόλπου με την Κόρινθο αλλά και με την Αθήνα για όσα τουλάχιστον χωριά είναι μεταξύ του Κιάτου και της Κορίνθου, καθώς επίσης,
- την Εθνική Οδό Κορίνθου – Άργους. Ο δρόμος αυτός συνδέεται με την Εθνική Οδό Κορίνθου – Πατρών στο ύψος της Αρχαίας Κορίνθου, όπως και με την Παλαιά Εθνική Οδό Κορίνθου – Πατρών, με ανισόπεδους κόμβους και μικρού μήκους παρακαμπτήριες συνδέσεις εκτός από τις μέσω Κορίνθου συνδέσεις.

Εξίσου σημαντικές οδικές αρτηρίες στην ευρύτερη περιοχή της Κορινθίας είναι και οι εξής:

- Η επαρχιακή οδός Λουτρακίου – Ισθμού.
- Η Παλαιά Εθνική Οδός Αθηνών – Κορίνθου, που διασχίζει τους Αγίους Θεοδώρους, καθώς και οι δρόμοι του τοπικού οδικού δικτύου που συνδέουν τους τοπικούς οικισμούς μεταξύ τους και με την Κόρινθο.

Προβλήματα έντονης κυκλοφοριακής κίνησης παρατηρούνται στο Λουτράκι-Αγίους Θεόδωρους λόγω έλλειψης επαρκών χώρων στάθμευσης και μη καλής χωροθέτησης των υφιστάμενων χώρων. Ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, με την αυξημένη τουριστική κίνηση,

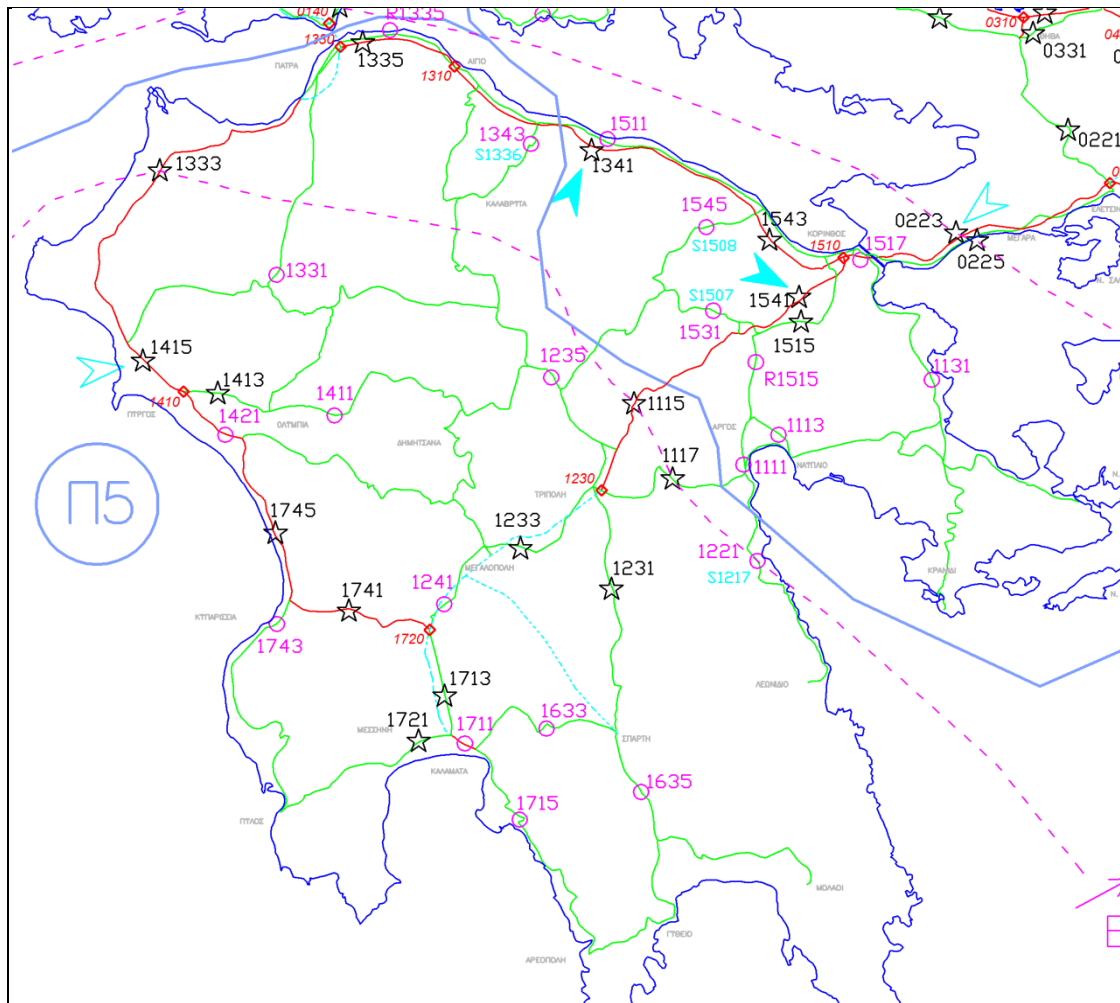
τα προβλήματα αυτά εντείνονται όσο και στην επαρχιακή οδό Κορίνθου – Εξαμιλίων – Σοφικού, στην επαρχιακή οδό Ίσθμιων – Επιδαύρου αλλά και στην επαρχιακή οδό Αρχαίας Κορίνθου-Εξαμιλίων – Κάτω Βρύσης – Ίσθμιων.

Τα μήκη του Οδικού Δικτύου της Περιφέρειας Πελοποννήσου με βάση τη λειτουργική ιεράρχηση θεωρούνται σχετικά μεγάλα εξαιτίας της γεωμορφολογικής σύστασης της Περιφέρειας με το Εθνικό Οδικό Δίκτυο να ανέρχεται σε περίπου 1.250 χλμ, ενώ το επαρχιακό δίκτυο εκτείνεται σε μήκος περίπου 4.600 χλμ. Ως επί το πλείστον, το παραλιακό και πεδινό δίκτυο είναι το πιο αναπτυγμένο σε σχέση με το ανεπαρκές ορεινό δίκτυο. Είναι απολύτως αναγκαίο να δημιουργηθεί ένα σύστημα λειτουργικής ιεράρχησης που να ανταποκρίνεται στα επιμέρους ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μετακινήσεων που οι οδικοί άξονες εξυπηρετούν κάθε φορά⁴⁰. Οι οδικοί άξονες της περιοχής εξυπηρετούν σημαντικούς κυκλοφοριακούς φόρτους όπως παρατηρούνται στον παρακάτω Πίνακα 32.

⁴⁰ Η παράμετρος που καθορίζει το λειτουργικό ρόλο ενός οδικού άξονα είναι το μέσο μήκος μετακίνησης (ταξιδιού) που αυτός εξυπηρετεί. Όσο το μέσο μήκος μετακίνησης των ταξιδιών που εξυπηρετούνται από ένα οδικό άξονα αυξάνει, τόσο ο λειτουργικός του ρόλος ανεξάρτητα του μεγέθους κυκλοφοριακού φόρτου που αυτός εξυπηρετεί αναβαθμίζεται ως προς τα γεωμετρικά πρότυπα, εξοπλισμό, συνθήκες ασφάλειας.

Οδικός Άξονας	Αρ. Σταθμού	ΕΜΗΚ - 2002	ΠΒΟ*
Ναύπλιο – Νέα Κίος	1111	4940	4,5%
Ναύπλιο - Άργος	1113	13543	6,0%
Νεμέα – Τρίπολη (ΝΕΟ)	1115	10941	8,5%
Ναύπλιο - Τρίπολη	1117	1207	5,5%
Ίσθμια – Επίδαυρος	1131	2772	8,5%
Άστρος – Λεωνίδιο	1221	2424	5,2%
Τρίπολη – Σπάρτη	1231	3442	11,8%
Τρίπολη - Μεγαλόπολη	1233	5774	8,8%
Λεβίδι – Βλαχέρνα	1235	2585	4,7%
Μεγαλόπολη – Τσακώνα	1241	5246	8,2%
Δερβένη – Διακοπτό (ΠΕΟ)	1511	2062	2,9%
Κόρινθος – Νεμέα (ΠΕΟ)	1515	2375	8,6%
Ίσθμός	1517	31163	10,0%
Νεμέα – Στυμφαλία	1531	1125	6,4%
Κόρινθος – Νεμέα (ΝΕΟ)	1541	13268	7,7%
Κόρινθος – Ξυλόκαστρο (ΝΕΟ)	1543	17466	15,5%
Κιάτο – Στυμφαλία	1545	2112	3,5%
Σπάρτη – Καλαμάτα	1633	665	4,6%
Σπάρτη – Γύθειο	1635	7919	6,3%
Καλαμάτα – Αεροδρόμιο (Ασπρόχωμα)	1711	23897	9,9%
Καλαμάτα – Τσακώνα	1713	7840	8,2%
Καλαμάτα – Οίτυλο	1715	1709	4,9%
Καλαμάτα - Μεσσήνη	1721	6862	5,1%
Καλό Νερό – Τσακώνα	1741	3390	7,4%
Καλό Νερό – Κυπαρισσία	1743	6159	5,2%
Καλό Νερό – Ζαχάρω	1745	3492	8,8%

Πίνακας 32 Στοιχεία ΕΜΗΚ Οδικού Δικτύου Περιφέρειας Πελοποννήσου (2002), ΥΠΕΧΩΔΕ: «Τεχνική Υποστήριξη σε Κυκλοφοριακά Θέματα στην Προετοιμασία των Διαγωνισμών Παραχώρησης – 2002»

Χάρτης 4 Σταθμοί μέτρησης κυκλοφορίας

Με βάση τον παραπάνω Χάρτη 4, οι οδικοί άξονες του υπεραστικού οδικού δικτύου ιεραρχούνται κατά φθίνουσα σειρά: Κατηγορία I: Βασικό εθνικό-διαπεριφερειακό οδικό δίκτυο, II: Διοικητικοί οδικοί άξονες, III: Οδικό δίκτυο ενδοδιοικητικού επιπέδου. Στην I κατηγορία δεσπόζει ο οδικός άξονας της Περιφέρειας είναι ο αυτοκινητόδρομος Κόρινθος-Τρίπολη-Καλαμάτα μαζί με την οδική αρτηρία Λεύκτρο – Σπάρτη και είναι ο συνδετικός κρίκος των αστικών κέντρων με την μητροπολιτική Αθήνα. Επίσης, σημαντικός οδικός άξονας για την Περιφέρεια είναι ο αναβαθμισμένος ΠΑΘΕ (ιδιαίτερα στο Τμήμα Κόρινθος – Πάτρα) καθώς διέρχεται από το βόρειο τμήμα της ενώ σε αυτόν καταλήγει η Ολυμπία Οδός ενδιάμεσα του άξονα Καλό Νερό - Τσακώνα. Η υπάρχουσα δομή του δικτύου της II και III κατηγορίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου διχοτομεί την Περιφέρεια στο αναπτυγμένο βόρειο μέρος της και στο υπό-ανάπτυξη απομονωμένο νοτιοδυτικό μέρος της. Οι επενδυτικές κατασκευές των αξόνων Κατηγορίας I έχουν απώτερο σκοπό να εξαλείψουν το πρόβλημα της συγκοινωνιακής

απομόνωσης της Νότιας Πελοποννήσου. Επομένως το δίκτυο των κατηγοριών II και III θα προσεγγίσει τους υπάρχοντες τουριστικούς πόρους και θα διευκολύνει την προσπελασιμότητα και διασύνδεση των ορεινών περιοχών. Το ειδικό πρόγραμμα επεμβάσεων βελτίωσης της οδικής ασφάλειας με πρωτοβουλία της ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ Α.Ε. σκοπό έχει να διευκολύνει τη συνδεσιμότητα, προσπελασιμότητα και ταυτοχρόνως την ασφάλεια του οδικού δικτύου των νομών της περιοχής κυρίως της κατηγορίας II και III. Η επιτυχής υλοποίησή του απαιτεί συστηματική και διαχρονική χρηματοδότηση, αποτελεσματικό συντονισμό των Υπηρεσιών της Περιφέρειας αλλά και σημαντικές επενδύσεις στον τομέα της συντήρησης.

Το θεσπισμένο Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Πελοποννήσου αναφέρεται χαρακτηριστικά στη δημιουργία των εξής κόμβων εμβέλειας:

1. 1.1) Ο Δυτικός Άξονας Εθνικής-Ευρωπαϊκής και Διεθνούς Εμβέλειας: που είναι Κόρινθος⁴¹ - Άργος - Πύργος - Πάτρα - Ρίο – Αντίρριο.
1.2) Εθνικής Εμβέλειας: που είναι Κόρινθος - Άργος - Ναύπλιο - Άστρος - Τρίπολη - Βυτίνα - Ολυμπία.
2. Περιφερειακής Εμβέλειας: που είναι η ορεινή διαδρομή Τρίπολη - Πάτρα.
 - 2.1) η Σπάρτη - Γύθειο - Μονεμβασιά εν συνεχεία του τμήματος Τρίπολη - Σπάρτη.
 - 2.2) Ναύπλιο - Άστρος - Τρίπολη - Ολυμπία.
 - 2.3) Σπάρτη - Καλαμάτα.
 - 2.4) Σπάρτη - Μεγαλόπολη - Ανδρίτσαινα - Πύργος - Πάτρα.
 - 2.5) Καλαμάτα - Μεσσήνη - Πύλος - Γαργαλιάνοι - Φιλιατρά - Κυπαρισσία.
 - 2.6) Κόρινθος - Παλαιά Επίδαυρος - Κρανίδι.
 - 2.7) Μονεμβασιά - Νεάπολη.
 - 2.8) Μέσω ορεινής διαδρομής Άστρος - Λεωνίδιο - Μονεμβασιά.
 - 2.9) Πύλος - Μεθώνη - Κορώνη - Καλαμάτα - Αρεόπολη - Γύθειο.

⁴¹ Ο οδικός άξονας Κόρινθος-Πάτρα ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 2017 ως τμήμα της παραχώρησης της «Ολυμπίας Οδού». Η αναβάθμιση είναι της τάξης των 120 χιλιομέτρων του άξονα σε πρότυπα αυτοκινητοδρόμου, με δύο λωρίδες κυκλοφορίας και λωρίδα έκτακτης ανάγκης ανά κατεύθυνση, και διαχωριστικό διάζωμα. Η υλοποίηση του άξονα μείωσε τον συνολικό χρόνο Αθήνας – Πάτρας σε 1 ώρα και 40 λεπτά.

Επιπλέον οδικές υποδομές θα ακολουθούν τις εξής κατευθύνσεις:

- Ολοκλήρωση και αναβάθμιση των υποδομών και υπηρεσιών των σημαντικών για την πύκνωση του βασικού οδικού συστήματος της χώρας οδικών αξόνων του ΠΑΘΕ όπως επίσης και της Βορειοδυτικής Οδού Πελοποννήσου Κορίνθου - Πάτρας - Πύργου - Τσακώνα, του αυτοκινητόδρομου Κόρινθος - Τρίπολη - Καλαμάτα και Σπάρτη - Γύθειο - Νεάπολη. Σημαντικά τμήματα αυτών των αξόνων ολοκληρώθηκαν το 2017 και απομένουν ελάχιστα αλλά σημαντικά τμήματα αυτών.
- Αναβάθμιση και πύκνωση του οδικού δικτύου με τις εξής βελτιωμένες οδικές αρτηρίες: Τρίπολη - Βυτίνα - Αρχαία Ολυμπία - σύνδεση με το δυτικό άξονα και Δερβενάκια - Εκκλησιαστικά - Άργος.

Από τις παραπάνω προτάσεις του Χωροταξικού Σχεδίου Περιφέρειας Πελοποννήσου του 2001 έχουν πραγματοποιηθεί τα εξής:

- Αναφορικά με την ορεινή διαδρομή Τρίπολη - Πάτρα απαιτείται αναβάθμιση προς τα δυτικά της Βλαχέρνας.
- Το συνεχές τμήμα Τρίπολη - Σπάρτη και Σπάρτη - Γύθειο - Μονεμβασιά έχει κατασκευαστεί το τμήμα Σπάρτη - Σκούρα η Παράκαμψη Δαφνίου και Κροκεών η Παράκαμψη Μακρυνάρας.
- Στο τμήμα Ναύπλιο - Άστρος - Τρίπολη - Ολυμπία έχουν κατασκευαστεί μικρά τμήματα του Ναυπλίου - Άστρους και Άστρους - Τρίπολης, όλο το τμήμα Τρίπολη - Βλαχέρνα - Βυτίνα - διασταύρωση με περιοχή Καρκαλούς.
- Το τμήμα Σπάρτη - Καλαμάτα παραμένει ανενεργό.
- Στο τμήμα Σπάρτη - Μεγαλόπολη - Ανδρίτσαινα - Πύργος - Πάτρα το τμήμα Σπάρτη - Μεγαλόπολη βελτιώνεται ώστε να συνδεθεί με τον κλάδο Λεύκτρο - Σπάρτη.
- Στο τμήμα Καλαμάτα - Μεσσήνη - Πύλος - Γαργαλιάνοι - Φιλιατρά - Κυπαρισσία βρίσκεται υπό κατασκευή μόνο το τμήμα Ρωμανός - Γαργαλιάνοι.
- Στο τμήμα Κόρινθος - Παλαιά Επίδαυρος - Κρανίδι πραγματοποιείται νέα κατασκευή με την παράκαμψη Διδύμων.
- Στο κατασκευασμένο τμήμα Μονεμβασιάς - Νεάπολη ετοιμάζεται η παράκαμψη Μονεμβασιάς.
- Μέσω ορεινής διαδρομής στο τμήμα Άστρος - Λεωνίδιο - Μονεμβασιά το μικρό τμήμα Άστρος - Λεωνίδιο παραμένει ανενεργό.

- Στον οδικό άξονα Πύλου - Μεθώνης - Κορώνης - Καλαμάτας - Αρεόπολης - Γύθειου μόνο το τμήμα Μεθώνη - Ακριτοχώρι, Βασιλίτσι - Κορώνη έχει τελειοποιηθεί ενώ δημοπρατήθηκε το βελτιωτικό τμήμα της οδού Αρεόπολης - Γύθειου.

Γενικότερα όμως, συμπεραίνουμε ότι το οδικό δίκτυο στην ευρύτερη περιοχή της Κορινθίας είναι γενικά σε καλή κατάσταση και δεν υπάρχουν ιδιαίτερα προβλήματα σε αυτό. Το μεγαλύτερο τμήμα του τοπικού οδικού δικτύου είναι σε ικανοποιητικό και ηλεκτροφωτισμένο. Οι ανάγκες για νέες διανοίξεις δρόμων προκύπτουν κυρίως λόγω νέων εγκρίσεων εντάξεων περιοχών στα πολεοδομικά σχέδια.

9.2.2 Σιδηροδρομικοί Άξονες

Το σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας Πελοποννήσου έχει συνολικό μήκος 300 χλμ, με βασικό μειονέκτημα το μεγαλύτερο τμήμα του να καταλαμβάνει μονή μετρική γραμμή χωρίς ανισοπεδείς διαβάσεις ελαττωματική μικρού μεγέθους χάραξη και ελλιπής συντήρηση (Χάρτης 5). Η ολοκληρωμένη εφαρμογή και λειτουργία του Προαστιακού Σιδηρόδρομου με διπλή ηλεκτροκινούμενη γραμμή κανονικού εύρους και υψηλών ταχυτήτων ώστε να συνδέει τη γραμμή Αττική - Κιάτο, θεωρείται η ουσιαστικότερη και αποδοτικότερη ως προς την εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού κατασκευή στο σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας τα τελευταία χρόνια.

Ο Προαστιακός Σιδηρόδρομος εξυπηρετεί καθημερινώς έξι (6) περίπου δρομολόγια σε χρονοαπόσταση δύο ωρών. Ο χρόνος διαδρομής Αθήνα-Κιάτο ανέρχεται σε 1 ώρα και 17 λεπτά. Ο άξονας Αθήνας-Κιάτο-Πάτρας βρίσκεται υπό κατασκευή. Ένα από τα πιο σημαντικά προτερήματα της κατασκευής του Προαστιακού είναι η καθοριστική συμβολή του στην εύκολη και ασφαλή διακίνηση εργαζομένων, επισκεπτών από και προς την Πρωτεύουσα της χώρας, στην προσέλκυση πληθυσμού για παραθεριστική δραστηριότητα αλλά κυρίως στη συγκράτηση του πληθυσμού της *ΠΕ Κορινθίας*. Η μετρική γραμμή *Κορίνθου-Ναυπλίου-Τρίπολης-Καλαμάτας* πρόσφατα ανακαινίστηκε ενώ το υπόλοιπο σιδηροδρομικό δίκτυο παραμένει ανενεργές και χωρίς χρηματοδοτικούς πόρους. Το 2010, οι συνδέσεις Κιάτου-Πάτρας, Αθήνας-Καλαμάτας μέσω Τρίπολης, Πύργου-Καλαμάτας, Καλαμάτας-Μεσσήνης-ΤΕΙ και Κορίνθου-Τρίπολης-Ναυπλίου σταμάτησαν να λειτουργούν.

Χάρτης 5 Δομή σιδηροδρομικού δικτύου Πελοποννήσου

Ο νέος αναπτυξιακός σχεδιασμός του ΟΣΕ εκτός της υλοποίησης του άξονα Κιάτου - Πάτρας ακολουθεί τις εξής κατευθύνσεις:

1. Αναβάθμιση της σύνδεσης Λουτράκι-Ισθμός με κανονικοποίηση και ηλεκτροκίνηση.
2. Επαναλειτουργία της γραμμής Κόρινθος-Ναύπλιο-Τρίπολη μέσω «Tour Operators» ώστε να παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης στις τουριστικές δραστηριότητες (αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και άθληση. Επισπεύδεται η λειτουργία τοπικού δικτύου προαστιακού τύπου της γραμμής Καλαμάτας-Πύργου-Πατρών όπως λειτουργεί στην Πάτρα.
3. Δρομολόγηση αναβάθμισης της γραμμής Πύργου-Κυπαρισσίας-Καλαμάτας αφού ολοκληρώθηκε η διαδικασία της δημοπράτησης της μελέτης.

Γενικότερα συμπεραίνουμε, ότι το σιδηροδρομικό δίκτυο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου χρήζει της εκπόνησης απαραίτητων μελετών βιωσιμότητας, βατότητας αλλά και σκοπιμότητας με ενδεχόμενη επαναλειτουργία του Μεσσηνιακού δικτύου της ενδοχώρας. Οι βασικότεροι *εμπορευματικοί σταθμοί* εγκαθίστανται στο λιμάνι και στον σιδηροδρομικό σταθμό της Κορίνθου, στον σιδηροδρομικό σταθμό του Κιάτου και στους κατά τόπους σταθμούς των Κ.Τ.Ε.Λ. Κορινθίας. Πρέπει να τονίσουμε ότι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αλλά και στην ΠΕ Κορινθίας ο ρόλος των συνδυασμένων μεταφορών είναι υποτυπώδης ενώ δεν λειτουργούν εμπορευματικά κέντρα.

Οι άξονες προτεραιότητας για τον σιδηροδρομικό τομέα είναι οι εξής:

- Ολοκλήρωση και εφαρμογή του Σιδηροδρομικού ΠΑΘΕ Αθήνας-Κορίνθου-Πάτρας.
- Βελτιωτικές κατασκευές των γραμμών:
 - ο Κορίνθου – Μύλων – Καλαμάτας,
 - ο Κορίνθου – Άργους – Ναυπλίου και
 - ο Πάτρας – Κυπαρισσίας – Καλαμάτας.
- Επεκτατική αναδιαμόρφωση του προαστιακού σιδηροδρόμου Αθήνας-Κορίνθου / Λουτρακίου – Άργους – Ναυπλίου.
- Δημιουργία σιδηροδρομικού κέντρου συνδυασμένων μεταφορών - logistics στην Κόρινθο.

9.2.3 Θαλάσσιες Μεταφορές

Τα λιμάνια της Καλαμάτας και του Ναυπλίου θεωρούνται πρωτεύοντα λιμάνια της Πελοποννήσου ενώ δευτερεύοντα λιμάνια της Περιφέρειας είναι της Πύλου και της Κυπαρισσίας στη Μεσσηνία, της Ερμιονίδος και του Πορτοχελίου στην Αργολίδα, του Παράλιου Άστρους και του Λεωνιδίου στην Αρκαδία, της Κορίνθου και του Κιάτου στην Κορινθία και τέλος, του Γυθείου και της Νεάπολης στην Λακωνία. Τα περισσότερα λιμάνια-μαρίνες- αγκυροβόλια τα διαθέτει η ΠΕ Λακωνίας και η ΠΕ Κορινθίας.

Ειδικότερα, η ΠΕ Κορινθίας διαθέτει συνολικά 14 λιμενικές εγκαταστάσεις "δημόσιας χρήσης" (Πίνακας 33) που εξυπηρετούν διαφόρων ειδών πλεούμενα (εμπορικά, επιβατικά, τουριστικά, αλιευτικά σκάφη). Επίσης, στην ΠΕ Κορινθίας υπάρχουν δεκάδες ιδιωτικές λιμενικές εγκαταστάσεις (μεγάλης κλίμακας) εξυπηρέτησης βιομηχανιών που έχουν παράκτιο μέτωπο. Ιδιαίτερα, οι λιμένες του βόρειου τμήματος της Περιφέρειας καταλαμβάνουν κυρίαρχο στρατηγικό ρόλο με πρώτο το λιμενικό σύμπλεγμα των Αγίων Θεοδώρων ως προς την εξυπηρέτηση σχεδόν αποκλειστικά συγκεκριμένων βιομηχανικών δραστηριοτήτων της εθνικής οικονομίας.

Η πόλη της Κορίνθου διαθέτει ένα μικρό λιμάνι με συνολική έκταση 4.000 τ.μ. και κτιριακές εγκαταστάσεις 500 τ.μ και δύο προβλήτες με μήκος 110 και 120 μέτρων αντίστοιχα. Η εμπορευματική κίνηση είναι σχετικά χαμηλή κυρίως σε μεταφορές αγροτικών προϊόντων. Ο λιμένας της Κορίνθου δεν έχει σταθερή κίνηση ενώ έχει παρατηρηθεί διαχρονικά και η έντονη αυξομείωση της δραστηριότητάς του. Χαρακτηριστικά αναφέρεται πως κάποιες χρονικές

περιόδους ο λιμένας εξυπηρετεί εξαιρετικά μεγάλους όγκους φορτίων (εμπορεύματα χύδην, αυτοκίνητα, containers κ.α.) εξαιτίας την αδυναμίας εξυπηρέτησης της μητροπολιτικής περιφέρειας Αττικής από τον λιμένα του Πειραιά (ΟΛΠ) λόγω απεργιών, αύξησης των λιμενικών εξόδων, τεχνικών προβλημάτων κ.ά.

Η θαλάσσια περιοχή της Κορινθίας έχει έντονη θαλάσσια τουριστική κίνηση με σκάφη αναψυχής αλλά περιορισμένη κίνηση κρουαζιερόπλοιων, σε αντίθεση με αυτό που λάμβανε χώρα στο παρελθόν. Παλαιότερα, ο Ισθμός της Κορίνθου ήταν μεγάλη τουριστική ατραξιόν για τα κρουαζιερόπλοια ενώ επιπρόσθετα ήταν πολύ εξυπηρετικό για την μείωση της θαλάσσιας διαδρομής μεταξύ Δύσης (Ιταλία) και τουριστικού Αιγαίου Πελάγους (Σαντορίνη, Μύκονος κ.ά.). Ωστόσο, η παγκόσμια αγορά κρουαζιέρας έχει αλλάξει δραματικά τα τελευταία χρόνια με την κατασκευή τεραστίων διαστάσεων κρουαζιερόπλοιων (οικονομίες κλίμακας) με αποτέλεσμα τα σκάφη αυτά να αδυνατούν να περάσουν από τον Ισθμό και ως εκ τούτου να ακολουθούν άλλη ρότα.

Παρόλα αυτά, μια νέα πιο σύγχρονη τάση στον κλάδο αυτό αναπτύσσεται πρόσφατα με την λειτουργία των mega yachts κρουαζιερόπλοιων, που απευθύνεται σε λιγότερους τουρίστες κρουαζιέρας αλλά υψηλότερου εισοδήματος. Τα σκάφη αυτά εξυπηρετούνται από τον Ισθμό, ωστόσο η περιοχή δεν έχει ακόμη σε ικανοποιητικό βαθμό δημιουργήσει αντιστοίχου ποιότητας λιμενικές υποδομές (mega μαρίνες). Είναι ένας κλάδος που η ΠΕ Κορινθίας πρέπει οπωσδήποτε να αναπτύξει.

Λιμάνια – Μαρίνες - Αγκυροβόλιο	Περιοχή	Περιφερειακή Ενότητα
ΝΑΥΠΛΙΟ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΝΑΥΠΛΙΟ	Αργολίδας
ΠΟΡΤΟ ΧΕΛΙ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΠΟΡΤΟΧΕΛΙ	Αργολίδας
ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΥΡΟΥ	ΠΑΡΑΛΙΑ	Αρκαδίας
ΠΑΡΑΛΙΟΝ ΑΣΤΡΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΠΑΡΑΛΙΟΝ ΑΣΤΡΟΣ	Αρκαδίας
ΠΛΑΚΑ ΛΕΩΝΙΔΙΟ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΛΕΩΝΙΔΙΟ	Αρκαδίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΚΙΑΤΟΥ	ΚΙΑΤΟ	Κορινθίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΚΟΡΦΟΣ	ΚΟΡΦΟΣ	Κορινθίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΞΕΝ. ΠΟΣΕΙΔΩΝ	ΛΟΥΤΡΑΚΙ⁴²	Κορινθίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΠΑΛΑΙΟ ΚΑΛΑΜΑΚΙ	ΠΑΛΑΙΟ ΚΑΛΑΜΑΚΙ	Κορινθίας

⁴² Όσον αφορά τον Τουριστικό Λιμένα-Τουριστικό καταφύγιο Λουτρακίου δυναμικότητας 400 θέσεων για χωροθέτηση σε συμπληρωματικές Ζ.Ν.Α υπάρχει συμβατική υποχρέωση κατασκευής του έργου από την ΑΤΕΚΛ Α.Ε. - Καζίνο Λουτρακίου.

ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΠΗΓΗΣ	ΛΟΥΤΡΑ ΩΡ. ΕΛΕΝΗΣ	Κορινθίας
ΛΙΜΑΝΙ ΔΕΡΒΕΝΙΟΥ	ΔΕΡΒΕΝΙ	Κορινθίας
ΛΙΜΑΝΙ ΙΣΘΜΙΑ	ΙΣΘΜΙΑ	Κορινθίας
ΛΙΜΑΝΙ ΚΙΑΤΟΥ	ΚΙΑΤΟ	Κορινθίας
ΛΙΜΑΝΙ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	ΚΟΡΙΝΘΟΣ	Κορινθίας
ΛΙΜΑΝΙ ΛΟΥΤΡΑΚΙ	ΛΟΥΤΡΑΚΙ	Κορινθίας
ΜΑΡΙΝΑ ΒΡΑΧΑΤΙΟΥ	ΒΡΑΧΑΤΙ	Κορινθίας
ΜΑΡΙΝΑ ΚΑΤΩ ΑΣΣΟΥ	ΚΑΤΩ ΑΣΣΟΣ	Κορινθίας
ΜΑΡΙΝΑ ΜΑΥΡΟΛΙΜΝΗΣ	ΜΑΥΡΟΛΙΜΝΗ	Κορινθίας
ΜΑΡΙΝΑ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ	ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟ	Κορινθίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	ΕΛΙΑ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΑΗ ΓΙΑΝΝΗΣ	ΤΡΙΝΗΣΑ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΓΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ	ΓΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΖΑΡΑΚΑ	ΠΑΡΑΛΙΑ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΕΛΑΙΑΣ	ΕΛΙΑ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΚΑΣΤΕΛΛΑΣ	ΚΑΣΤΕΛΛΑ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΚΟΚΚΙΝΙΑ	ΚΑΤΩ ΓΛΥΚΟΒΡΥΣΗ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΚΟΡΑΚΑΣ	ΚΟΡΑΚΑΣ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΜΑΡΑΘΙΑΣ	ΜΑΡΑΘΙΑΣ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΜΕΖΑΠΟΣ	ΜΕΖΑΠΟΣ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΠΑΛ. ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	ΑΓΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΠΗΛΑ	ΠΑΡΑΛΙΑ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΠΟΡΤΟ ΚΑΓΙΟ	ΠΟΡΤΟ ΚΑΓΙΟ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ	ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ	Λακωνίας
ΑΓΚΥΡΟΒΟΛΙΟ ΤΣΟΥΜΑΛΑ	ΤΣΟΥΜΑΛΑ	Λακωνίας
ΛΙΜΑΝΙ ΓΥΘΕΙΟΥ	ΓΥΘΕΙΟ	Λακωνίας
ΛΙΜΑΝΙ ΙΕΡΑΚΑ	ΛΙΜΑΝΙ ΙΕΡΑΚΑ	Λακωνίας
ΛΙΜΑΝΙ ΚΟΤΡΩΝΑ	ΚΟΤΡΩΝΑΣ	Λακωνίας
ΛΙΜΑΝΙ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	ΓΕΦΥΡΑ	Λακωνίας
ΛΙΜΑΝΙ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΒΟΙΩΝ	ΝΕΑΠΟΛΗ ΒΟΙΩΝ	Λακωνίας
ΛΙΜΑΝΙ ΠΟΥΝΤΑΣ	ΠΟΥΝΤΑ	Λακωνίας
ΚΑΛΑΜΑΤΑ	ΚΑΛΑΜΑΤΑ	Μεσσηνίας
ΠΥΛΟΣ	ΠΥΛΟΣ	Μεσσηνίας

Πίνακας 33 Κατάλογος Λιμανιών, Μαρίνων και Αγκυροβόλιων ανά Περιφερειακή Ενότητα, www.tourportal.gr.

9.2.4 Αεροπορικές Μεταφορές

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει ένα στρατιωτικό αεροδρόμιο με έδρα την Τρίπολη και ένα πολιτικό με έδρα την Καλαμάτα. Οι αεροπορικές συγκοινωνίες χαρακτηρίζονται μικρής κλίμακας, εξαιτίας της γειννίας της Περιφέρειας με την Αθήνα και την μεγάλη βελτίωση της οδικής και σιδηροδρομικής της πρόσβασης με αυτήν.

Στην παρούσα χρονική περίοδο η ανάπτυξη αεροπορικών υποδομών στην ΠΕ Κορινθίας είναι ανέφικτη και απαγορευμένη, καθώς στη σύμβαση για την δημιουργία του Διεθνούς Αερολιμένα "Ελ. Βενιζέλος" υπάρχει ρήτρα μη δημιουργίας νέου αερολιμένα σε γειτονική περιοχή (Αττική, Βοιωτία, Κορινθία). Η δημιουργία ενός αερολιμένα στην ΠΕ Κορίνθου πλησίον και σε λειτουργική επαφή με τον προαστιακό σιδηρόδρομο θα ήταν μια θετική εξέλιξη και σύμφωνη με το διεθνές πετυχημένο πρότυπο των μεγάλων διεθνών αεροδρομίων που διαθέτουν παράλληλα περιφερειακά αεροδρόμια - δορυφόρους (βλ. Βρετανία, Γαλλία κ.ά.). Για το συγκεκριμένο θέμα υπάρχουν σκέψεις και ενδεχομένως θα έπρεπε να δημιουργηθούν άμεσα σχετικές πρωτοβουλίες.

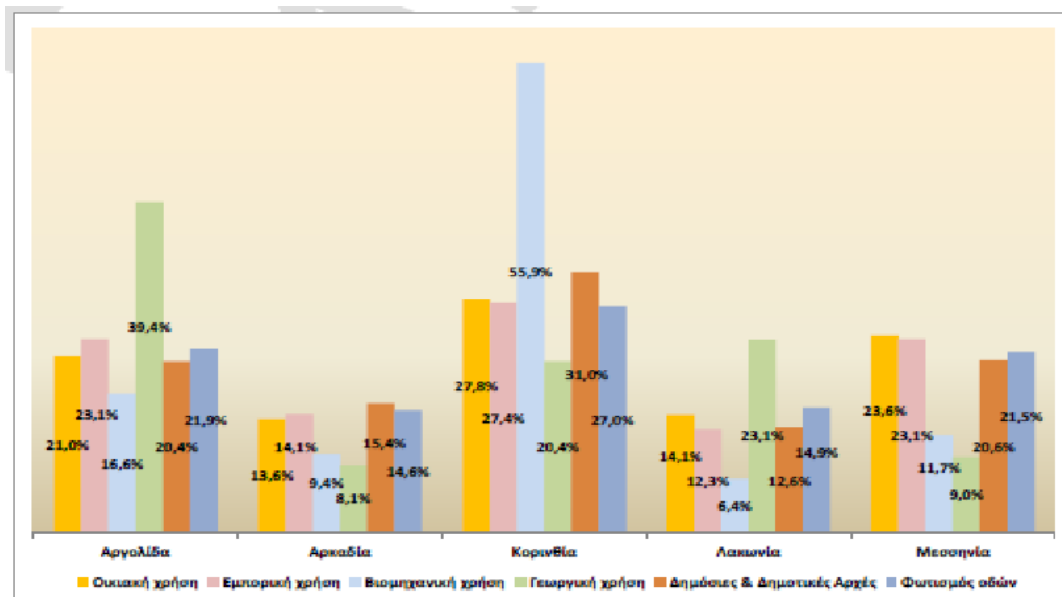
9.3 Τεχνικές Υποδομές Δικτύων Κοινής Ωφέλειας

9.3.1 Ηλεκτρική Ενέργεια

Η Διοικητική περιφέρεια της Πελοποννήσου ηλεκτροδοτείται από το διασυνδεδεμένο σύστημα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας το οποίο και εξυπηρετεί ολόκληρη την ηπειρωτική χώρα και μικρό αριθμό νησιών. Στον τομέα της ενέργειας, με βάση το ΔΕΣΜΗΕ (2009) η Περιφέρεια αναλογεί στο 5,1% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας. Η Περιφέρεια καταναλώνει ηλεκτρική ενέργεια σε υψηλότερο ποσοστό έναντι του μέσου όρου της Ελλάδας, και ειδικά για γεωργικές χρήσεις, ποσοστό 11% έναντι 4,7% και για οικιακή χρήση ποσοστό 38,8% έναντι 34,1% της χώρας. Απεναντίας, για βιομηχανική χρήση καταναλώνεται ποσοστό 13,9% έναντι 24% που είναι πολύ μικρότερο του μέσου όρου παρά την ύπαρξη σημαντικού αριθμού μεταποιητικών μονάδων στη περιοχή (Διάγραμμα 18).

Η ΠΕ Κορινθίας σε επίπεδο περιφέρειας κατατάσσεται πρώτη ως προς την κατανάλωση ενέργειας με ποσοστό 30,9%, έπεται η ΠΕ Αργολίδας με 23% , και τρίτη ΠΕ Μεσσηνίας με 20% αφού το μεγαλύτερο μέρος της ηλεκτρικής ενέργειας για βιομηχανική δραστηριότητα καταναλώνεται από τη ΠΕ Κορινθίας με ποσοστό 55,9% της κατανάλωσης της Περιφέρειας, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της ηλεκτρικής ενέργειας που προορίζεται για γεωργική χρήση

απορροφάται από τη ΠΕ Αργολίδας με ποσοστό 39,4%, από τη ΠΕ Λακωνίας με ποσοστό 23,1% και από τη ΠΕ Κορινθίας με ποσοστό μόλις 20,4% (Διάγραμμα 18).

Διάγραμμα 18 Κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας των ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ΔΕΣΜΗΕ, 2009

Παραγωγή Ενέργειας:

Η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου πραγματοποιείται κυρίως από τη ΔΕΗ με τη συμβολή του θερμοηλεκτρικού σταθμού παραγωγής στη Μεγαλόπολη και του υδροηλεκτρικού σταθμού στο Λάδωνα και συμπληρωματικά από ιδιωτικούς σταθμούς ΑΠΕ μεταξύ των οποίων και ο σταθμός παραγωγής *"Korinthos Power"*, που λειτουργεί με φυσικό αέριο. Ένας σταθμός υπερύψηλης τάσης 400 KV κοντά στο νέο εργοστάσιο της ΔΕΗ στη Μεγαλόπολη πρόκειται να κατασκευαστεί. Η επέκταση του συστήματος 400kV προς Πελοπόννησο με τη κατασκευή του βρόχου Πάτρα, Τρίπολη, *Κόρινθος* και οι συνιστώμενες επεκτάσεις και αναβαθμίσεις των δικτύων 150KV καθίστανται απολύτως απαραίτητες για τη βελτίωση της ευστάθειας τάσεων του Νοτίου Συστήματος της χώρας και την ιδιαίτερα υψηλού ρυθμού αύξηση της ζήτησης και των φορτίων της περιοχής λόγω ΑΠΕ.

Ανά περιφερειακή ενότητα στην Πελοπόννησο είναι εγκατεστημένοι 37 υποσταθμοί υψηλής τάσης στο δίκτυο των 150KV. Πρώτη συγκριτικά στον αριθμό είναι η ΠΕ Αρκαδίας και δεύτερη στη σειρά η ΠΕ Κορινθίας. Αναλυτικότερα, στην ΠΕ Κορινθίας υπάρχουν συνολικά

9 υποσταθμοί στις θέσεις: Άγιοι Θεόδωροι, Βέλο, Κόρινθος, Ξυλόκαστρο, Μότορ Όιλ, Αγγελόκαστρο, ΟΣΕ Κορίνθου, Άγιοι Θεόδωροι ΘΗΣ και Αγιονόρι.

Με βάση τη Μελέτη Ανάπτυξης Συστήματος Μεταφοράς του ΑΔΜΗΕ για τη χρονική προτείνονται τα εξής:

- Η επέκταση του εθνικού δικτύου των 400 KV, στη Πελοπόννησο σε διάταξη βρόχου με τη κατασκευή τριών Κέντρων Υπερύψηλης Τάσης αντίστοιχα στη περιοχή της Πάτρας, της Μεγαλόπολης και της Κορίνθου. Το έργο βρίσκεται στη φάση περιβαλλοντικής αδειοδότησης.
- Βελτίωση του βρόχου Αργολίδας με αναβάθμιση της Γ.Μ. *Κόρινθος - Άργος I* από E/150kV σε 2B/150kV και αλλαγή αγωγών στη Γ.Μ. Άργος II, και τελεί υπό κατασκευή.
- Αντικατάσταση αγωγών στο βρόχο Άργος I, Δίδυμα, Κρανίδι, Μέθανα, Ν. Επίδαυρος. Αντικατάσταση των αγωγών στα τμήματα Άργος I, Δίδυμα και Ν. Επίδαυρος, *Κόρινθος*. Οι εργασίες βρίσκονται σε εξέλιξη.
- Αναβάθμιση των ΓΜ στη περιοχή για την ένταξη του ΚΥΤ *Κορίνθου* με δύο νέων Γ.Μ. 150kV με τη Γ.Μ. Μέθανα – *Κόρινθος*, δύο Γ.Μ. 2B/150kV με τη Γ.Μ. 2B/150kV *Κόρινθος - Άργος II*, μιας Γ.Μ. 2B/150kV με την υπό αναβάθμιση Γ.Μ. Άργος I - Άργος II – *Κόρινθος* και τη ταυτόχρονη διακοπή του της Γ.Μ. E/150kV Άργος I - Άργος II – *Κόρινθος*.
- Εγκατάσταση και συνδεσιμότητα (2) ΘΗΣ ανεξάρτητων παραγωγών με το Σύστημα στη περιοχή Αγ. Θεοδώρων. Έχει ολοκληρωθεί.

Επιπλέον:

- Εγκατάσταση νέου Υ/Σ έλξης του ΟΣΕ στην *Κόρινθο* με αντίστοιχη κατασκευή των ΓΜ σύνδεσης με το Σύστημα, που βρίσκεται σε εξέλιξη.
- Αναβάθμιση της ΓΜ σύνδεσης *Κόρινθος-Πάτρας* που έχει κατασκευασθεί μέχρι το Αίγιο και δυνατότητα κατασκευής του υπολοίπου μέχρι την Πάτρα με χρήση υπογείων καλωδίων 150KV.
- Από τα παραπάνω στοιχεία συμπεράνουμε ότι όλες οι αλλαγές καθώς και οι περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις, οι απαλοτριώσεις και η χρηματοδότηση των έργων, έχουν προκαλέσει σοβαρές καθυστερήσεις στην ανάπτυξη του Συστήματος μεταφοράς της ηλεκτρικής ενέργειας στη Περιφέρεια Πελοποννήσου με συνέπεια η γενικότερη γραφειοκρατική κωλυσιεργία να επιφέρει κορεσμό των δικτύων και αδυναμία

απορρόφησης των ΑΠΕ που έχουν εγκριθεί οι άδειές τους, και του νέου σταθμού των 850MW της ΔΕΗ στη Μεγαλόπολη ο οποίος έπεται να λειτουργήσει με μειωμένη ισχύ.

9.3.2 Φυσικό Αέριο

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει δίκτυο φυσικού αερίου μόνο στην περιοχή των Αγίων Θεοδώρων και τον Ισθμό. Ένα φιλόδοξο εγχείρημα παρουσιάζεται με την επέκταση του Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου στη Πελοπόννησο μετά το 2020 όπου με βάση τη μελέτη ανάπτυξης του ΕΣΦΑ⁴³ πρόκειται να κατασκευαστεί αγωγός υψηλής πίεσης που θα ξεκινά από την περιοχή των Αγίων Θεοδώρων και θα καταλήγει στις εγκαταστάσεις της ΔΕΗ στη Μεγαλόπολη συνολικού μήκους 159km⁴⁴. Με αυτόν τον τρόπο θα τροφοδοτηθούν όλες οι βιοτεχνικές μονάδες και οι αστικών οικισμοί των περιοχών της *Κορίνθου*, *Αργους-Ναυπλίου*, *Τρίπολης*, *Μεγαλόπολης* με αφειρητά τη τροφοδοσία του σταθμού ηλεκτροπαραγωγής της ΔΕΗ με καύσιμο Φυσικό Αέριο στη Μεγαλόπολη. Μελλοντικό όραμα του ΕΣΦΑ (Χάρτης 6) είναι το υπό κατασκευή έργο να καλύψει περαιτέρω της περιοχές της Πάτρας – Πύργου, Μεγαλόπολης – Καλαμάτας, Σπάρτης, και Πύργου ολοκληρώνοντας το Χερσαίο Σύστημα Υψηλής Πίεσης στις Περιφέρειες Πελοποννήσου και της Δυτικής Ελλάδος.

Η MOTOR OIL στην ΠΕ Κορινθίας τροφοδοτείται ήδη από το δίκτυο φυσικού αερίου ενώ η νέα ηλεκτροπαραγωγική μονάδα *KORINTHOS POWER* τροφοδοτείται από το 2012.

⁴³ Με βάση το Ν. 3428/05 ο Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου Α.Ε. (ΔΕΣΦΑ Α.Ε.), είναι κατά 100% θυγατρική της ΔΕΠΑ ΑΕ και έχει όλη τη λειτουργία, διαχείριση, εκμετάλλευση και ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου.

⁴⁴ Ο υπό κατασκευή αγωγός αποτελείται από το τμήμα Αγίων Θεοδώρων – Εξαμιλίων διαμέτρου 30 in και μήκους 16 km, και από το τμήμα Εξαμιλίων – Μεγαλόπολης διαμέτρου 24 in και μήκους 143 km. Συνολικά ο προϋπολογισμός του έργου είναι 109,7 εκατ. Ευρώ - 107,6 εκατ. Ευρώ για τον αγωγό και 2,1 εκατ. Ευρώ για τον μετρητικό σταθμό στον ΑΗΣ Μεγαλόπολης. Θα χρηματοδοτηθεί με το 35% του επιλέξιμου κόστους στα πλαίσια του ΕΣΠΑ. Το υπόλοιπο κόστος θα αυτοχρηματοδοτηθεί από τη ΔΕΣΦΑ αλλά και με δανειοδότηση από το ΕΤΕπ με δάνειο ύψους 55 εκατ. Ευρώ.

Χάρτης 6 Διαδρομή αγωγού φυσικού αερίου Άγιοι Θεόδωροι - Μεγαλόπολη, ΔΕΣΦΑ Α.Ε.

9.3.3 Ύδρευση

Γενικότερα, η υδροδότηση της Περιφέρειας Πελοποννήσου επιτυγχάνεται κυρίως μέσω γεωτρήσεων από τα υπόγεια υδατικά συστήματα των πηγών της Αμυμώνης, Ανάβαλου, Δρίζα, Λέρνης, Πηδήματος αλλά και από υδροδεξαμενές, λιμνοδεξαμενές, υδατόπυργοι, καθώς υπάρχουν και δύο μονάδες αφαλάτωσης νερού στην κοινότητα Βελανιδίων, Βοιών και Ερμιονίδα. Παρατηρούμε ότι το δίκτυο ύδρευσης είναι απαρχαιωμένο χωρίς καμία συντήρηση δυσλειτουργεί εξαιτίας συνεχών διαρροών. Στο Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου (ΥΔ02) οι νέες κατασκευές στο Φράγμα Ασωπού πρόκειται να υδροδοτήσουν το παραλιακό τμήμα της Κορίνθου - Κιάτου με 2.5 hm^3 νερού ετησίως σε σύνολο 30 hm^3 εκροών το οποίο και θα περατωθεί κατά 20% (για περιβαλλοντικό νερό το 2.4 hm^3 , ανεφοδιασμό του παράκτιου υπόγειου υδροφορέα 6.0 hm^3).

Ειδικότερα, η *ΠΕ Κορινθίας*, υδροδοτείται κυρίως από της πηγές Δρίζας κοντά στην Στυμφαλία. Πρόσφατα, αναβαθμίστηκαν οι υποδομές υδροδότησης της Κορίνθου και ολοκληρώθηκαν τα έργα ύδρευσης οικισμών και άρδευσης γεωργικών περιοχών. Η ποιότητα του πόσιμου νερού στην Κόρινθο όσο και στο Λουτράκι δεν ήταν σε καλή κατάσταση τη τελευταία περίοδο. Όσον αφορά την υδροδότηση της πολεοδομικής ενότητας της Ίσθμιας, απαιτείται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με μια σειρά οργανωμένων και αιεφορικά σχεδιασμένων υποδομών όπως η καλλιέργεια πηγών και η κατασκευή τροφοδοτικών αγωγών ύδρευσης για τον οικισμό Σχίνου της πολεοδομικής ενότητας Πισσίων, η ανόρυξη νέων γεωτρήσεων στο Λουτράκι και στα Πίσσια, η αντικατάσταση του δικτύου ύδρευσης και η αναβάθμιση του αντλιοστασίου της Περαχώρας, η κατασκευή δικτύων ύδρευσης στις περιοχές επέκτασης του Σχεδίου Πόλης Λουτρακίου και η εγκατάσταση συστήματος τηλεελέγχου και τηλεχειρισμού του δικτύου ύδρευσης.

Απαραίτητο είναι επίσης το Δίκτυο αποχέτευσης αστικών λυμάτων να μην υφίσταται μόνο στην πολεοδομική ενότητα Λουτρακίου αλλά και στις υπόλοιπες πολεοδομικές ενότητες του Δήμου Λουτρακίου – Αγίων Θεοδώρων (Άγιοι Θεόδωροι, Ίσθμια, Περαχώρα, Πίσσια) και νέα δίκτυα αποχέτευσης αστικών λυμάτων στις περιοχές επέκτασης του Σχεδίου Πόλης Λουτρακίου. Επιπλέον θα πρέπει να γίνει αναβάθμιση/ιεράρχηση των εγκαταστάσεων αντλιοστασίων αποχέτευσης αστικών λυμάτων της πολεοδομικής ενότητας Λουτρακίου.

Ακόμη θα πρέπει να γίνει αναβάθμιση των εγκαταστάσεων και επέκταση της δυναμικότητας της Εγκατάστασης Επεξεργασίας Λυμάτων Κορίνθου - Λουτρακίου, με πρόβλεψη για δυνατότητα συμπληρωματικής επεξεργασίας των αστικών λυμάτων, ώστε να αξιοποιηθούν για αρδεύσεις καθώς και να εκτελεστούν έργα παροχέτευσης όμβριων υδάτων στην πολεοδομική ενότητα της Ίσθμιας και νέα δίκτυα παροχέτευσης όμβριων υδάτων στις περιοχές επέκτασης του Σχεδίου Πόλης Λουτρακίου.

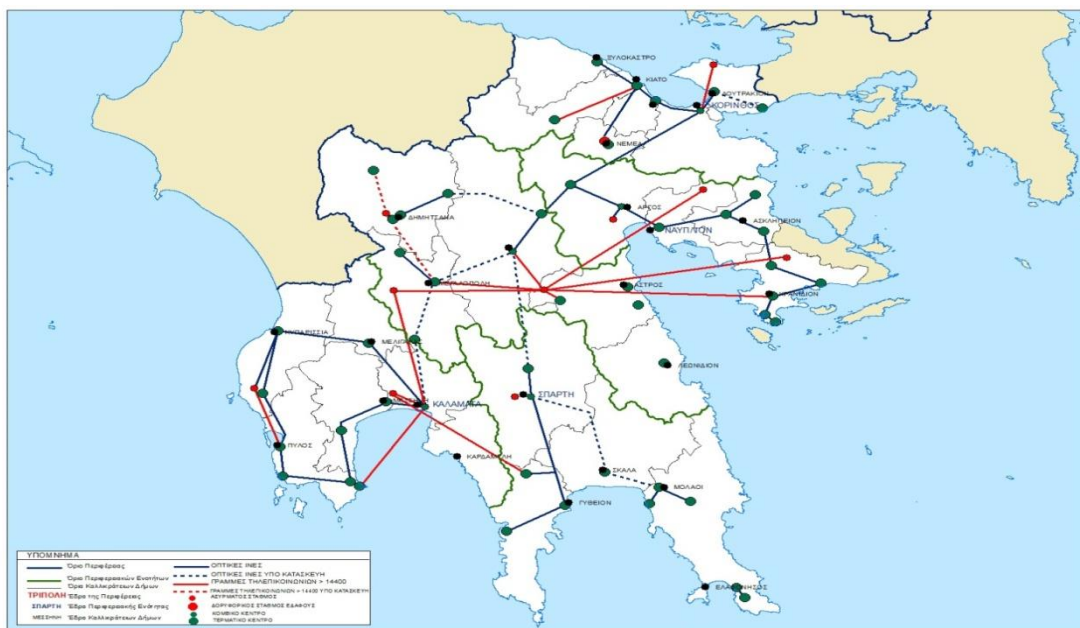
9.3.4 Αποχέτευση

Παρατηρούμε ότι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτουργούν αρκετές μονάδες Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ). Μάλιστα ο ΕΕΛ Ξυλοκάστρου θεωρείται ο πιο παλιός στην Ελλάδα. Οι ΕΕΛ Μεθώνης, ΕΕΛ Βυτίνας, ΕΕΛ Μεγαλόπολης, ΕΕΛ Αγίων Θεοδώρων και ΕΕΛ Άστρους Μονεμβασιάς έχουν πρόσφατα ανακατασκευαστεί ενώ λειτουργούν 6 ΕΕΛ στην ΠΕ Αργολίδας, 3 ΕΕΛ στην ΠΕ Αρκαδίας, 5 ΕΕΛ στην *ΠΕ Κορινθίας* με τελικούς αποδέκτες των επεξεργασμένων λυμάτων τον *Κορινθιακό* και τον Σαρωνικό

Κόλπο, 3 ΕΕΛ στην ΠΕ Λακωνίας και 6 ΕΕΛ στην ΠΕ Μεσσηνίας. Παρόλα αυτά, θεωρείται αναγκαίο να ολοκληρωθούν οι προσχεδιαζόμενες υποδομές των βιολογικών καθαρισμών σε όλες τις δημοτικές ενότητες της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Η μελέτη και υλοποίηση μικρών μονάδων συστήματος φυσικού καθαρισμού υγρών αποβλήτων όπως δεξαμενές σταθεροποίησης, τεχνητοί υγρότοποι με καλαμιώνες και λεκάνες διήθησης θα συνέφερε τα μικρά πληθυσμιακά οικιστικά σύνολα.

Τέλος, η επαναχρησιμοποίηση των υδάτων των ΕΕΛ όπως άρδευση, φόρτιση υπόγειων υδροφορέων αλλά και η λασπό-απόθεση από τη γεωργία ως φυσικό λίπασμα και την αναπαλαίωση των ορυχείων και λατομείων είναι θέματα που χρήζουν άμεσης επανεξέτασης.

9.3.5 Τηλεπικοινωνίες

Χάρτης 7 Υφιστάμενα τηλεπικοινωνιακά κέντρα, κομβικά και τερματικά

Τα υφιστάμενα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα (οι ασύρματοι σταθμοί στις επτά θέσεις εγκατάστασης τους και ο δορυφορικός σταθμός στη Νεμέα, Χάρτης 7) είναι πλήρως αναπτυγμένα ιδιαίτερα από το 2000 με την απελευθέρωση του ανταγωνισμού καλύπτοντας ολόκληρη την Περιφέρεια και κυρίως τις απομονωμένες και απροσπέλαστες ορεινές περιοχές. Τα αναλογικά σήματα σταδιακά μετατράπηκαν σε ψηφιακά, τα καλώδια οπτικών ινών αντικατέστησαν τα συμμετρικά και ομοαξονικά καλώδια ενώ προστέθηκαν κεραίες

τηλεφωνίας με πλήρες καλυπτόμενο σήμα. Ο άξονας Κορίνθου-Πατρών με καλώδιο 60 οπτικών ινών και ο άξονας Κορίνθου-Τρίπολης με καλώδιο 36 οπτικών ινών εγκαταστάθηκαν και λειτουργούν κατά μήκος των εθνικών οδών καθώς καθίστανται οι κυριότεροι άξονες δικτύων. Το γεγονός αυτό δίνει τη δυνατότητα ασφάλειας, συνεχής λειτουργίας και αντοχής ακόμη και σε περιπτώσεις σημειακής βλάβης του συνολικού δικτύου με τη χρήση δακτυλίων.

9.4 Παραγωγή ΑΠΕ

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι γνωστό πως θεωρείται ευνοϊκότετη για την εγκατάσταση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Μάλιστα το υφιστάμενο δυναμικό της είναι σε ποσοστό 19,6%, που είναι πολύ υψηλότερο από το μέσο όρο της χώρας και ειδικά για τη δημιουργία και λειτουργία αιολικών πάρκων, λόγω του υψηλού αιολικού δυναμικού, που έχει διαπιστωθεί στην περιοχή ιδιαίτερα στους νομούς Αρκαδίας και Λακωνίας. Επίσης, η εγκατάσταση των φωτοβολταϊκών σταθμών λόγω γεωγραφικής θέσης και υψηλής ηλιοφάνειας ευνοείται αρκετά. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου συνολικά έχουν αδειοδοτηθεί υλοποιούμενες εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας: βιομάζα, βιοαέριο, φωτοβολταϊκά, ηλιοθερμικά, αιολικά και υδροηλεκτρικά έργα. Οι αδειοδοτημένες και υπό λειτουργία μονάδες ΑΠΕ στη Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι της τάξης των 2500MW με συμμετοχή των Α/Π σε ποσοστό 66%. Οι συνολικές αδειοδοτήσεις αριθμούν 279 εγκαταστάσεις ΑΠΕ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Στην Κορινθία αριθμούν 11 εγκαταστάσεις (Πίνακας 34).

ΚΟΡΙΝΘΙΑ	Φ/Β	Α/Π	ΜΥΗΣ	Βιομάζα
11 εγκαταστάσεις ΑΠΕ	4 πάρκα	5 πάρκα	2	
94,69 MW (11 άδειες εγκατάστασης)	11.16 MW	79 MW	4,53 MW	
	Ισχύς 0,2- 7,6 MW ≤1 MW : 0πάρκα 1MW<2πάρκα ≤ 2MW < 2 MW : 2πάρκα	Ισχύς 9,9- 28 MW >20 MW :1 πάρκο	Ισχύς 0,95-3,58 MW	

Πίνακας 34 Αδειοδοτήσεις εγκαταστάσεις ΑΠΕ στο Νομό Κορινθίας (ΥΠΕΚΑ, 2010)

9.5 Κοινωνικές υποδομές

9.5.1 Εκπαίδευση

Είναι γεγονός ότι λόγω της ανοδικής τάσης του πληθυσμού μόνιμου αλλά και προσωρινού η ζήτηση για την παροχή σχετικών υπηρεσιών είναι συνεχώς αυξητική με αποτέλεσμα οι υφιστάμενες υποδομές να καθίστανται ολοένα και περισσότερο ανεπαρκείς παρότι από την Πολιτεία και την ιδιωτική πρωτοβουλία γίνονται πολλές προσπάθειες να υλοποιηθούν διάφορα προγράμματα και εκδηλώσεις κοινωνικής πρόνοιας και υποστήριξης κοινωνικά ευαίσθητων ομάδων.

Σημειώνεται πως λόγω της 5ετούς οικονομικής κρίσης, έχει παρατηρηθεί χωρίς όμως να μπορεί να τεκμηριωθεί επαρκώς, πως ένα μεγάλο μέρος Κορινθίων εγκατέλειψαν την μητροπολιτική περιοχή της Αττικής και επέστρεψαν στα πατρογονικά εδάφη, με σκοπό να ανταπεξέλθουν πιο οικονομικά την καθημερινότητά τους. Πολλοί από αυτούς είναι άνεργοι, οι οποίοι προστίθενται στο μεγάλο ποσοστό ανεργίας που ήδη υπάρχει στην *ΠΕ Κορινθίας*. Επίσης, ένα σημαντικό ποσοστό εργαζομένων από την Αθήνα στις βιομηχανίες του Κορινθιακού (οι οποίοι έρχονταν κάθε μέρα με το Ι.Χ τους στους Αγίους Θεόδωρους από την Αθήνα) επέλεξαν λόγω της οικονομικής κρίσης να βρουν (μαζί με την οικογένειά τους) κατοικία πλησίον των εργοστασίων στην Κόρινθο. Επίσης, τα τελευταία χρόνια (και λίγο πριν την οικονομική κρίση) στην *ΠΕ Κορινθίας* λόγω της άμεσης και ταχείας μεταφοράς/μετάβασης προς το μητροπολιτικό κέντρο της Αττικής εξαιτίας του ολοκληρωμένου υπερσύγχρονου αυτοκινητόδρομου Αθήνας - Κορίνθου και του αναπτυγμένου προαστιακού σιδηρόδρομου Αθήνας - Κιάτου αυξήθηκε το γενικότερο βιοτικό επίπεδο ως προς τις κοινωνικές υποδομές και το ενδιαφέρον του πληθυσμού να μην μετοικήσει.

Η Περιφερειακή Ενότητα της Κορινθίας καθώς και οι αντίστοιχες Δημοτικές Ενότητες στο πλαίσιο των νέων αρμοδιοτήτων που λαμβάνουν από το Ν. 3852/2010 – “Πρόγραμμα Καλλικράτης” έχουν πλέον, εκτός από την αρμοδιότητα για την συντήρηση και την όποια αναγκαία επισκευή των εκπαιδευτικών μονάδων, που βρίσκονται εντός των γεωγραφικών ορίων τους και την αρμοδιότητα για την όποια απαραίτητη δημιουργία και νέων εκπαιδευτικών μονάδων (Πίνακας 35).

Τα περισσότερα σχολεία με τους περισσότερους εκπαιδευτικούς στην Περιφέρεια Πελοποννήσου βρίσκονται στην ΠΕ Μεσσηνίας ενώ οι περισσότεροι μαθητές βρίσκονται στην

ΠΕ Κορινθίας (σημ. η ΠΕ Αρκαδίας μειοψηφεί περισσότερο από όλες της ΠΕ της Πελοποννήσου σε σχολεία, μαθητές και εκπαιδευτικό προσωπικό).

Αναφορικά με τη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Περιφέρεια λειτουργεί το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και το ΑΤΕΙ Καλαμάτας. Ειδικότερα τα κυριότερα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα / Τεχνολογικά Εκπαιδευτήρια που λειτουργούν στην περιοχή της Κορινθίας βρίσκονται στην Κόρινθο και αποτελούν τμήματα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Συγκεκριμένα, πρόκειται για το Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής και για το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων.

Περιφερειακές Ενότητες	Αριθμός Δημοτικών Σχολείων	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Αριθμός Μαθητών	Αριθμός Γυμνασίων - Λυκείων	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Αριθμός Μαθητών
Αργολίδας	52	636	5669	38	939	6203
Αρκαδίας	47	548	4299	37	1001	4877
Κορινθίας	73	974	8775	64	1495	9170
Λακωνίας	50	640	4595	41	1031	4876
Μεσσηνίας	73	1.068	8673	67	1.487	9242
Σύνολο Περι. Πελο/νήσου	295	3.866	32.011	247	5.953	34.368

Πίνακας 35 Αριθμός εκπαιδευτικών μονάδων, εκπαιδευτικών και μαθητών στις Περιφερειακές Ενότητες Πελοποννήσου, Περιφερειακή δ/ση Πρωτοβάθμιας-Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Πελοποννήσου

9.5.2 Υγεία-Πρόνοια

Στον τομέα της υγείας, σύμφωνα με τον Υγειονομικό Χάρτη της Ελλάδος, οι υποδομές στην περιοχή της Κορινθίας αφορούν ένα (1) γενικό νοσοκομείο στην Κόρινθο, έξι (6) κέντρα υγείας στις περιοχές Λουτρακίου, Νεμέας, Ξυλοκάστρου, Κιάτου και Γκούρας, μία (1) μονάδα υγείας του Ι.Κ.Α. στην Κόρινθο, δύο (2) μονάδες υγείας του Ι.Κ.Α. στο Κιάτο, μία (1) ιδιωτική μαιευτική – γυναικολογική κλινική και μία (1) ιδιωτική γενική ιατρική κλινική στην Κόρινθο και τέλος 33 περιφερειακά ιατρεία σε διάφορες περιοχές του Νομού (Πίνακας 36).

Περιφερειακές Ενότητες	Κλίνες Θεραπευτηρίων	Κλίνες Ιδιωτικών Κλινικών
Αργολίδας	233	-
Αρκαδίας	576	-
Κορινθίας	202	35
Λακωνίας	264	-
Μεσσηνίας	518	55
Σύνολο Περι. Πελοποννήσου	1793	90

Πίνακας 36 Κατανομή νοσοκομειακών κλινών Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2008, Νομοί της Ελλάδος

9.5.3 Αθλητισμός

Οι αθλητικές υποδομές της ΠΕ Κορινθίας κρίνονται σε ένα βαθμό επαρκείς σε επίπεδο υποδομών και αριθμού εγκαταστάσεων. Οι κύριες αθλητικές εγκαταστάσεις είναι το Δημοτικό Αθλητικό Κέντρο Κορίνθου, έκτασης 80 στρεμμάτων, το οποίο βρίσκεται εκτός της πόλης (1km) και περιλαμβάνει στίβο, γήπεδο ποδοσφαίρου (8.000 θεατές), κλειστό γήπεδο για καλαθοσφαίριση κ.ά. (350 θεατές), ανοιχτό κολυμβητήριο και τρία γήπεδα τένις. Άλλες αθλητικές εγκαταστάσεις (γήπεδα ποδοσφαίρου και γυμναστήρια) στο Χιλιομόδι και στο Λέχαιο – Άσσο. αθλητικό στάδιο (στίβος) με γήπεδο ποδοσφαίρου της πόλης της Κορίνθου (8.000 θεατές). Σε αυτές τις εγκαταστάσεις φιλοξενούνται περίπου 15-20 αθλητικά Σωματεία. Στον τομέα των αθλητικών εγκαταστάσεων σκόπιμο κρίνεται η κατασκευή ανακατασκευή σύγχρονων υποδομών κυρίως των κλειστών γυμναστηρίων αλλά και των Κολυμβητηρίων που να τηρούν όλες τις προδιαγραφές ασφαλείας και υγιεινής.

Στο πλαίσιο της πολιτικής των ΟΤΑ στον τομέα του αθλητισμού, για την ανάπτυξη του μαζικού αθλητισμού, υπάρχουν σχετικά προγράμματα σε λειτουργία που απευθύνονται στους κατοίκους, ενώ υπάρχουν και ειδικά προγράμματα άθλησης για ΑΜΕΑ. Απαραίτητη προϋπόθεση θεωρείται η επιδίωξη ανεύρεσης χρηματοδοτικών πηγών από δημοτικούς περιφερειακούς, εθνικούς και κοινοτικούς πόρους τόσο για τη λειτουργία και επέκταση των υφιστάμενων αθλητικών προγραμμάτων, όσο και για τη δημιουργία και λειτουργία νέων. Δυστυχώς σε επίπεδο τόσο αγωνιστικό (συμμετοχές σε εθνικά και διεθνή πρωταθλήματα όλων των αθλημάτων) όσο και σε επίπεδο αριθμού αθλούμενων – παιδιών το ποσοστό που εμφανίζει η ΠΕ Κορινθίας είναι σχετικά χαμηλό.

9.5.4 Πολιτισμός

9.5.4.1 Πολιτιστικά αποθέματα

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει μερικά από τα σημαντικότερα σε πολιτιστική αξία και μέγεθος μνημεία της χώρας όπως: της Αρχαίας Επιδαύρου, των Μυκηνών, της Αρχαίας Κορίνθου, της Αρχαίας Μεσσήνης, της Αρχαίας Τύρινθας, του Αρχαίου Γυθείου, της Αρχαίας Ασέας κ.ά. (Πίνακας 37) αλλά και Μουσεία που αριθμού συνολικά 24 (αρχαιολογικά, βυζαντινά, λαογραφικά και θεματικά μουσεία και συλλογές). Μάλιστα η Αρχαία Κόρινθος θεωρείται ένα εκτεταμένο “αρχαιολογικό τοπίο” διεθνούς σημασίας αρχαιολογικός πόλος. Μαζί με την Επίδαυρο, την Τύρινθα, και τις Μυκήνες συνιστούν μαζί ένα ολοκληρωμένο ιδεατό τρίγωνο παγκόσμιου αρχαιολογικού ενδιαφέροντος.

Τα σπουδαιότερα αρχαιολογικά μουσεία θεωρούνται αυτά της Επιδαύρου, του Ναυπλίου, της Τρίπολης, της Κορίνθου, της Νεμέας, της Σπάρτης, της χώρας Μεσσηνίας και της Πύλου. Τα βυζαντινά μουσεία που δεσπόζουν είναι του Μυστρά και η βυζαντινή συλλογή της Μονεμβασιάς.

Περιφερειακές Ενότητες	Αρχ. Χώροι	Μουσεία	Μνημεία
Αργολίδας	9	6	40
Αρκαδίας	8	5	25
Κορινθίας	2	4	23
Λακωνίας	10	3	33
Μεσσηνίας	8	6	21
Σύνολο Περιφέρειας Πελοποννήσου	37	24	142

Πίνακας 37 Αριθμός Αρχαιολογικών Χώρων, Μουσείων/Μνημείων ανά Περιφερειακή Ενότητα, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, 2011

Όσον αφορά το τουριστικό ενδιαφέρον για τα πιο ανεπτυγμένα μουσεία στην περιφέρεια, φθάνει μόλις στο απογοητευτικό 2,3% της συνολικής επισκεψιμότητας των μουσείων της χώρας (54.159 εισιτήρια), με την ΠΕ Λακωνίας πρώτη σε επισκεψιμότητας με το 67,4% των επισκεπτών περίπου.

Από την επεξεργασία στοιχείων του Πίνακα 38, της επισκεψιμότητας των κυριότερων αρχαιολογικών χώρων, τη χρονική περίοδο 2005-2011 εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

Παρατηρείται καθοδικά μειωμένο τουριστικό ενδιαφέρον και προσέλκυση επισκεπτών στους αρχαιολογικούς χώρους της Περιφέρειας από το 2005 με συνέπεια τετραπλάσια μείωση των εισιτηρίων σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα δηλαδή ποσοστιαία αρνητική μεταβολή της τάξεως 40,88% συνολικά της Περιφέρειας έναντι 9,56% της Ελλάδας ενώ η τελική μέση συμμετοχή της Περιφέρειας Πελοποννήσου για τα έτη 2004-2011 στον συνολικό αριθμό επισκεπτών της Ελλάδας στους αρχαιολογικούς χώρους είναι μόνο 12,5%. Με βάση την επισκεψιμότητα στον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Κορίνθου βρίσκεται στη τρίτη θέση των προτιμήσεων των επισκεπτών σε όλη την περιφέρεια Πελοποννήσου με μία φθίνουσα όμως ποσοστιαία μεταβολή της τάξεως περίπου του 41,25% μετά το Μυστρά (50% ποσοστιαία μεταβολή έτη 2005-2011). Το βούλευμα του Γενικού Χωροταξικού καταλήγει στο συμπέρασμα ως διεθνούς εμβέλειας θεωρούνται οι περιοχές που αποτελούν πολιτιστική κληρονομιά όπως Επίδαυρος, Τίρυνθα, Μυκήνες, Άργος, Ναύπλιο ως προϊστορικά, κλασσικά και ενετικά μνημεία και η Κόρινθος ως κλασσικά μνημεία.

Αρχαιολογικοί Χώροι/ Έτος	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Μεταβολή 2005-2011
Επίδαυρος	393.270	417.930	413.680	289.920	263.000	213.250	231.150	
	39,63%	6,27%	-1,02%	-29,92%	-9,29%	-18,92%	8,39%	-41,22%
Μυκήνες	287.404	329.694	363.339	289.449	238.615	192.433	183.083	
	34,83%	14,71%	10,20%	-20,34%	-17,56%	-19,35%	-4,86%	-36,30%
Αρχαία Κόρινθος	174.146	178.109	178.314	118.095	113.602	96.029	102.353	
	31,51%	2,28%	0,12%	-33,77%	-3,80%	-15,47%	6,59%	-41,23%
Μυστράς	124.820	116.915	111.310	87.095	79.780	66.790	62.590	
	28,24%	-6,33%	-4,79%	-21,75%	-8,40%	-16,28%	-6,29%	-49,86%
Σύνολο Περιφέρειας	979.640	1.042.648	1.066.643	784.559	694.997	568.502	579.176	
	35,20%	6,43%	2,30%	-26,45%	-11,42%	-18,20%	-18,20%	-40,88%
Ελλάδα	6.893.546	7.516.665	7.262.471	6.217.302	5.970.999	5.547.053	6.234.785	
	19,09%	9,04%	-3,38%	-14,39%	-3,96%	-7,10%	12,40%	-9,56%

Πίνακας 38 Τουριστική κίνηση κυριότερων αρχαιολογικών χώρων στην Πελοπόννησο, 2005-2011

9.6 Περιβάλλον και Ποιότητα ζωής

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου ξεχωρίζει για τα πλούσια οικοσυστήματα της σε ολόκληρη την Ελλάδα, διαθέτοντας μάλιστα ένα από τα πλέον σημαντικότερα της Ευρώπης, και την ιδιαίτερα πλούσια βιοποικιλότητα, τόσο σε πανίδα όσο και σε χλωρίδα. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν η κεφαλληνιακή ελάτη, οι συστάδες μαύρης πεύκης και οι συστάδες της συριακής άρκευθου, η οποία δεν φύεται πουθενά αλλού στην Ευρώπη. Ξεχωρίζει επίσης, για τα πάνω από 260 ενδημικά της είδη, εκ των οποίων 44 έχουν καταγραφεί ως τοπικά ενδημικά, ενώ κάποια από αυτά είναι τόσο εύθραυστα που απειλούνται με αφανισμό, τουλάχιστον μέχρι τις σημαντικές πυρκαγιές του 2007.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου δίκαια χαρακτηρίζεται ως «ένας βοτανικός παράδεισος» καθώς είναι η περιοχή της Ελλάδας με τον υψηλότερο ενδημισμό ασπόνδυλων ζώων, ενώ οι βιότοποι της φιλοξενούν επίσης μια αρκετά πλούσια πανίδα σπονδυλοζώων με πιο σημαντικά είδη τα διάφορα αρπακτικά και τα λιγοστά τσακάλια. Η σύνθεση της φυσικής βλάστησης επηρεάζεται από την ύπαρξη των εκάστοτε βιοκλιματικών συνθηκών των παρακάτω (Πινάκων 39, 40, 41) δεδομένων του Μετεωρολογικού Σταθμού (Μ.Σ.) του Βέλου Κορινθίας.

Μ.Σ. Βέλος Κορινθίας	ΙΑΝ	ΦΕ	ΜΑ	ΑΠ	ΜΑΙ	ΙΟΥ	ΙΟΥ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚ	ΝΟ	ΔΕ
Μέση Μηνιαία Υγρασία (%)	70,6	69,6	68,0	65,8	61,9	58,1	56,3	55,7	59,8	66,8	69,9	70,4
Μέση Μηνιαία Βροχόπτωση (mm)	58,0	61,0	36,2	24,9	24,0	8,8	6,4	4,5	14,3	58,2	56,4	56,9
Συνολικές Μέρες Βροχής	10,3	10,9	8,4	7,3	5,6	1,6	1,4	1,0	3,2	6,6	7,9	9,0

Πίνακας 39 Βροχομετρικά δεδομένα Μ.Σ. Βέλους Κορινθίας

Μ.Σ. Βέλος Κορινθίας	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μin Μηνιαία Θερμοκρασία	7,0	7,2	8,6	11,4	15,4	19,5	22,1	21,6	18,9	14,9	10,9	8,3
Mean Μηνιαία Θερμοκρασία	10,2	10,5	12,6	15,8	20,5	24,8	27,2	27,0	24,0	19,1	14,5	11,7
Max Μηνιαία Θερμοκρασία	13,2	13,6	15,9	19,1	24,2	28,6	30,8	30,7	27,7	22,7	18,3	15,1

Πίνακας 40 Θερμοκρασιακά δεδομένα Μ.Σ. Βέλους Κορινθίας

Μ.Σ. Βέλος Κορινθίας	ΙΑΝ	ΦΕ	ΜΑΡ	ΑΠ	ΜΑΙ	ΙΟΥ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚ	ΝΟ	ΔΕ
Διεύθυνση Ανέμων	B	B	B	ΒΔ	ΒΔ	ΒΔ	B	B	B	B	B	B
Μέση Μηνιαία Ένταση Ανέμων	5,2	5,8	5,9	5,2	5,4	6,0	5,7	5,0	4,8	4,9	3,9	4,6

Πίνακας 41 Ανεμολογικά δεδομένα Μ.Σ. Βέλους Κορινθίας

9.6.1 Χλωρίδα

Δασικά φυσικά οικοσυστήματα:

Αμιγή δάση κεφαλληνιακής ελάτης, που βρίσκονται στους βόρειους πρόποδες της Ζήρειας και στην κορυφή των Γερανείων.

Αμιγή δάση χαλεπίου πεύκης που καλύπτουν τους ορεινούς όγκους των Γερανείων, της χερσονήσου της Σολυγείας, των περιοχών του Χιλιομοδίου, Αθικίων, της ημιορεινής παράλληλης ζώνης της κεντρικής και δυτικής Κορινθίας.

Αμιγή δάση μαύρης πεύκης καλύπτουν μικρό τμήμα των ορεινών όγκων της Ζηρείας και του Μαύρου Όρους.

Μικτά δάση αείφυλλων-πλατύφυλλων που καλύπτουν τις ημιορεινές περιοχές της ανατολικής Κορινθίας.

Όροφος του πεύκου καλύπτει τις πλαγιές των Γερανείων, στο βόρειο τμήμα του κόλπου.

Στα μη δασοκαλυμμένα Βόρειο-Ανατολικά τμήματα του Νομού Κορινθίας παρουσιάζονται συστάδες της χαλεπίου πεύκης (*Pinushalepensis*), κέδροι (*Juniperus Oxycedrus*), γκορτσιές (*Pyrus Spinosa*), πουρνάρια (*Quercus Coccifera*), *Pirusamygdaliformis* (Γκορτσιά), *Pirusmalus* (Μηλιά), *Laurusnobilis* (Δάφνη του Απόλλωνα), *Pinuspinea* (Κουκουναριά), *Cupressussemprevirens* (Κυπαρίσσι), *Quercusilex* (Αριά), *Cercissiliquastum* (Κουτσουπιά), *Cornusmas* (Κρασιά), *Cornussauguinea* (Κρασιά), *Fraxinusornus* (Μελιός), *Pistacialentiscus* (Σχίνος), *Oleaoleaster* (Αγριελιά), *Ericaarborea* (Ρείκι), *Ericaverticilata* (Ρείκι), *Arbutusandrachne* (Κουμαριά), *Arbutusunedo* (Κουμαριά), *Cydoniaoblonga* (Κυδωνιά), *Clematisvitalba* (Κληματίδα), *Citissulaburnum*, *Hederahelix* (Κισσός), *Cistus*sp (Κίστος), *Lonicerasp* (Αιγόκλημα), *Paliurusaculeatus* (Παλιούρι), *Poteriumspinousum* (Αφάνα), *Pistaciaterebinthus* (Κοκκορεβυθιά), *Phuscotinus* (Ρους), *Rosaarnemis* (Τριανταφυλλιά), *Rubustomentosum* (Βάτος), *Spartiumjyneeum* (Σπάρτο).

Στους υγροτόπους:

Φύουν πλατάνια (*Platanus Orientalis*), ιτιές και λεύκες, ποικιλία φρυγάνων, γράστων και ποών, αφάνα (*Poterium Spinosum*), ασφάκα (*Phlonis pruticosa*), φτέρη (*Pteridium avilina*), αγριορόδη (*Rasempervirens*), λαγομηλιά (*Ruscus aculeatus*), βάτος (*Rubus ulniformis*), σκαρφιά (*Nelleborus odoratus*), αγριοφράουλα (*Fragaria vesca*), ρίγανη (*Origanum vulgare*), τσάι (*Sideritis Montana*), κισσός (*Hedera helix*), αγράμπελη (*Olsmatis vitalba*), αγιόκλημα (*Lonicera carpinifolia*), ιζός (*Viscum album*), μελιός (*Loranthus europaeus*), τσουκνίδα (*Urtica urens*), βούρλα (*Suncus effusus*), νεροκάλαμο (*Phragmites communis*), αγριοσκάρφη (*Helleborus cyclophyllus*), αγριοτσουκνίδα (*Urtica dioica*), μολόχα (*Malva sylvestris*), κάπαρη (*Cyperus fuscus*), θυμάρι (*Thymus capitatus*), φασκομηλιά (*Salvia officinalis*), αγροστώδη (*Agrostidae*), ψυχανθή (*Papilionaceae*) και σκληρόφυλλοι θάμνοι.

9.6.2 Πανίδα

Η χερσαία και θαλάσσια πανίδα (Πίνακας 42) του Κορινθιακού Κόλπου, έχει υποστεί σημαντική υποβάθμιση με αναπόφευκτη συνέπεια την εξαφάνιση ορισμένων ειδών. Η κατάχρηση φυτοφαρμάκων και δολωμάτων με δηλητήρια, καθώς και η διατάραξη των βιοτόπων που παρατηρείται στην ευρύτερη νότια ζώνη του Κορινθιακού ευθύνονται για τη μείωση της πανίδας. Η θαλάσσια ιχθυοπανίδα, απειλείται κυρίως από την υπεραλιευτική δράση (κυρίως των παράκτιων αλιέων) και τη χρήση των δυναμιτών.

Στις περιοχές της Περιφέρειας Πελοποννήσου, εξαιτίας του ευνοϊκού αιολικού δυναμικού, υπάρχει μεγάλη ζήτηση και λειτουργία αιολικών πάρκων (όπως προαναφέρθηκε). Η εγκατάσταση και λειτουργία αιολικών πάρκων μπορεί να επιφέρει οδυνηρές επιπτώσεις στην ορνιθοπανίδα. Σύμφωνα με μελέτες της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, εξάγονται τα συμπεράσματα ότι τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα πουλιά από την τοποθέτηση και λειτουργία αιολικών πάρκων είναι η α) άμεση θανάτωση λόγω πρόσκρουσης, β) άμεση απώλεια ενδιαιτημάτων και γ) εκτοπισμός λόγω όχλησης.

ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ:	ΙΧΘΥΟΠΑΝΙΑΔΑ:	ΟΡΝΙΘΟΠΑΝΙΑΔΑ:
Υπάρχουν τα γνωστά είδη που απαντώνται σε όλη την Ελλάδα.	Χονδριχθύες, Οστεϊχθύες	Πέρδικες Κοτσύφια (Turdus Merula)
Τα σημαντικότερα είδη είναι:	Γόπα	Τσίγλες
Λαγός (Lepus)	Σαυρίδι	Πετροσπουργίτες (Petroniapedronia)
Αλεπού (Yeilpes)	Γαύρος	Ψαρόνια (Stunusvulgaris)
Νυφίτσα (Mustela Nivalis)	Σαρδέλα	Χελιδόνια
Κουνάβι (Martesfoina)	Αγνάθα	Αρπακτικά πουλιά (γεράκια και αετοί) που απαντώνται στα ορεινά (απειλούμενα είδη)
Σκίουρος (Sciurusvulgaris)		Πολλά είδη υδρόβιων και παρυδάτιων πουλιών που απαντώνται σε υγροβιότοπους,
Σκαντζόχοιρος (Erinaceusconcolor)		Κορακοειδή (Κόρακας Corvuscoras, Κουρούνα Corvuscoronecornix, Καρακάξες-Picapica)
Ποντίκια		Νυκτόβια αρπακτικά (Γκιώνης Otusscorp, Μπούφος Bubobubo, Κουκουβάγια Athenenoctua, Χουχουλιστής Stixaluco)
Αρουραίοι		
Λύκος (είδος υπό εξαφάνιση που απαντάται μόνο στα ορεινά της περιοχής Διστόμου)		
Ζαρκάδι (είδος υπό εξαφάνιση που απαντάται μόνο στο Ξηροβούνι και στη Μακρυράχη, ανατολικά του Διστόμου)		

Πίνακας 42 Είδη πανίδας στο Νομό Κορινθίας

9.6.3 Προστατευόμενες Περιοχές στην Περιφέρεια Πελοποννήσου του Νομού Κορινθίας

Γενικότερα, η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει έναν εξίσου σημαντικό αριθμό περιοχών ευαίσθητων και προστατευόμενων με κύριο κριτήριο την οικολογική και αισθητική τους αξία σύμφωνα με το καθεστώς προστασίας που τις διέπει⁴⁵. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου δεν υπάρχουν υγροτοπικές περιοχές που έχουν ενταχθεί σε καθεστώς προστασίας, βάσει της διεθνούς Σύμβασης Ramsar (Περιοχές προστατευόμενες από τη Διεθνή Σύμβαση Ramsar) αλλά και ούτε σύμφωνα με τη σχετική ελληνική νομοθεσία δεν υπάρχουν *Εθνικοί Δρυμοί*.

⁴⁵ Περιοχές που διέπονται από καθεστώς προστασίας θεωρούνται τα δάση, οι δασικές εκτάσεις και τα αναδασωτέα. Οι προτεινόμενες περιοχές προστασίας στα πλαίσια των σχεδίων διαχείρισης υδατικών διαμερισμάτων είναι: Υδατικά συστήματα υδροληψίας, Ύδατα αναψυχής, Ευπρόσβλητες περιοχές ή Ευπρόσβλητες στη Νιτρορρύπανση Ζώνες (NEZ), Ευαίσθητες περιοχές για τη διάθεση λυμάτων, Προστατευόμενες φυσικές περιοχές, Υδρόβια είδη οικονομικής σημασίας.

Οι Περιοχές Natura 2000 - Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών (ΖΕΠ, ΕΖΔ)⁴⁶ του Νομού Κορινθίας παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα 43.

ΚΟΡΙΝΘΙΑ			
GR2530001	ΕΖΔ	ΚΟΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΚΥΛΛΗΝΗ (ΖΗΡΕΙΑ) & ΧΑΡΑΔΡΑ ΦΛΑΜΠΟΥΡΤΙΣΑ	23.423,92
GR2530002	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑ	1.308,91
GR2530003	ΕΖΔ	ΑΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ	589,79
GR2530004	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΟΛΙΓΥΡΤΟΣ	8.630,65
GR2530005	ΕΖΔ	ΟΡΗ ΓΕΡΑΝΙΑ	6.836,55
GR2530006	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΖΗΡΕΙΑ (ΚΥΛΛΗΝΗ)	20.479,08

Πίνακας 43 Κατάλογος των περιοχών στο Νόμο Κορινθίας εντασσόμενες στο κοινοτικό δίκτυο Natura 2000

Ειδικά Προστατευόμενη Περιοχή σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βαρκελώνης «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» θεωρείται η περιοχή του Αισθητικού Δάσους Πευκιάς Ξυλοκάστρου. Τα καταφύγια άγριας ζωής-περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών⁴⁷ που είναι θεσμοθετημένα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και ειδικότερα στο Νομό Κορινθίας παρατίθενται στον παρακάτω Πίνακα 44.

⁴⁶ Η κατηγοριοποίηση σύμφωνα με τον Ν. 3937/2011: ΕΖΔ: Ειδική Ζώνη Διατήρησης προστασίας των φυσικών οικοτόπων (Special Areas of Conservation), ΖΕΠ: Ζώνη Ειδικής Προστασίας: Περιοχή προστασίας με βάση την Οδηγία 2009/147/ΕΚ, (Special Protection Areas), ΕΖΔ - ΖΕΠ: Και τα δύο ανωτέρω.

⁴⁷ Ως καταφύγια άγριας ζωής εννοούνται όλες οι χερσαίες, υγροτοπικές και θαλάσσιες φυσικές περιοχές. Επίσης, θεωρούνται σημαντικοί τόποι ανάπτυξης της άγριας χλωρίδας, ως βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας, ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου και ως σημαντικοί θαλάσσιοι οικοτόποι. Ως καταφύγια άγριας ζωής θεωρούνται και οι οικολογικοί διάδρομοι μεταξύ άλλων κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών. Με βάση τον Ν. 3739/2011 αναφέρονται ως «Περιοχές προστασίας οικοτόπων και Ειδών».

Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ			
ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΈΚΤΑΣΗ	ΦΕΚ
Λίμνη Στυμφαλία - Απέλευρο όρος Δήμου Στυμφαλίας Κορινθίας και Κοινότητας Αλέας Αργολίδας	K 807	3.100	ΦΕΚ 170/B/18-02-03 Ίδρυση
Γκράβα-Λάκκα (Κλημεντίου)	K421	1.300	ΦΕΚ 594/1-7-80
Μπούτσι Δημοτικού Διαμερίσματος Καρυάς Δήμου Ξυλοκάστρου	K889	1.284	ΦΕΚ 328/B/28-03-01 Τροποποίηση

Πίνακας 44 Κατάλογος των περιοχών καταφυγίων άγριας ζωής στο Νομό Κορινθίας

Όλα τα Προστατευόμενα Τοπία έχουν καθοριστεί με βάση τις Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες και έχουν εκπονηθεί σε περιοχές οικοανάπτυξης της Πελοποννήσου.

Τα Αισθητικά Δάση της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι δύο (2) και τα δύο (2) ανήκουν στην ΠΕ Κορινθίας:

1. Δάσος Πευκιάς Ξυλοκάστρου Κορινθίας (27,5 ha), ΦΕΚ70/A/1974
2. Δρυοδάσος Μογγοστού Κορινθίας (520 ha), ΦΕΚ 175/Δ/1977

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχουν 40 συνολικά Περιοχές - Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους⁴⁸ (Πίνακες 45 και 46 για τον Νομό Κορινθίας). Μνημεία της Φύσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχουν 13.

⁴⁸ Προστατευόμενα τοπία-στοιχεία τοπίου-προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί (Protected landscapes seascapes), θεωρούνται οι περιοχές μεγάλης οικολογικής, γεωλογικής, αισθητικής ή πολιτισμικής αξίας και εκτάσεις που είναι ιδιαίτερα πρόσφορες για αναψυχή του κοινού ή συμβάλλουν στην προστασία φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους. Τέτοια είναι: αισθητικό δάσος, γεωπάρκο τοπίο άγριας φύσης, τοπίο αγροτικό και τοπίο αστικό. Προστατευόμενα στοιχεία του τοπίου είναι τμήματα ή συστατικά στοιχεία του τοπίου που έχουν ιδιαίτερη οικολογική, αισθητική ή πολιτισμική αξία ή συμβάλλουν στην προστασία φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους π.χ. αλσύλλια, παραδοσιακές καλλιέργειες, αγροικίες, μονοπάτια, πέτρινοι φράχτες, ξερολιθιές και αναβαθμίδες, κρήνες. Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί (Protected Natural Formations) είναι λειτουργικά τμήματα της φύσης ή μεμονωμένα

ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ		
Όνομα τόπου	Κωδικός	Έκταση (ha)
Αισθητικό δάσος Πευκιά Ξυλοκάστρου	ΑΤ1011111	23,12
Ακροκόρινθος	ΑΤ1011006	42,36
Βουνό Παναγιάς Κορυφής	ΑΤ1011134	428,15
Κοιλιάδα Φενεού	ΑΤ1011001	7.936,47
Λίμνη Στομφαλία	ΑΤ1011000	1.473,82
Λόφος Παναγιά Νεμέας	ΑΤ1011095	293,78
Μετέωρα Κορινθίας	ΑΤ1011002	518,89
Μονή Θεοτόκου Περαχώρας	ΑΤ1011026	484,22
Περιοχή Ηραίου Περαχώρας	ΑΤ1010006	638,28
Υψώματα βόρεια του χωριού Στενό Κορινθίας	ΑΤ1011004	282,71
Πέτρα Περαχώρας (Βράχος Βουνού)	ΑΤ1011096	427,19
Υψώματα Ελληνικού	ΑΤ1011135	612,59
Υψώματα Λυγιάς	ΑΤ1011136	1055,46

Πίνακας 45 Περιοχές Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους στην Περιφερειακή Ενότητα Κορίνθου

ΟΡΟΣ ΜΑΙΝΑΛΟ	1 ζώνη προστασίας της φύσης
ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΠΥΛΟΥ (ΔΙΒΑΡΙ) ΚΑΙ ΝΗΣΟΣ ΣΦΑΚΤΗΡΙΑ, ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	1 ζώνη προστασίας της φύσης (GR2550004 - Λιμνοθάλασσα Πύλου (Διβάρι) και νήσος Σφακτηρία, Άγιος Δημήτριος) 5 ζώνες προστασίας της Φύσης «GR 2550003 - Σαπιέντζα και Σχίζα, Ακρωτήρι Ακρίτας» και «GR 2550007 - Θαλάσσια περιοχή Στενού Μεθώνης»
ΟΡΕΙΝΟΣ ΟΓΚΟΣ ΤΑΪΓΕΤΟΥ	7 ζώνες προστασίας της Φύσης
ΝΕΔΩΝ	ζώνες προστασίας της Φύσης

δημιουργήματα της, που έχουν ιδιαίτερη επιστημονική, οικολογική, γεωλογική, γεωμορφολογική, ή αισθητική αξία ή συμβάλλουν στη διατήρηση των φυσικών διεργασιών και στην προστασία φυσικών πόρων, όπως δέντρα, συστάδες δέντρων και θάμνων, θαλάσσια, προστατευτική βλάστηση, παρόχθια και παράκτια βλάστηση, φυσικοί φράχτες, καταρράκτες, πηγές, φαράγγια, θίνες, ύφαλοι, σπηλιές, βράχοι, απολιθωμένα δάση, δέντρα ή τμήματά τους, παλαιοντολογικά ευρήματα, κοραλλιογενείς, γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, γεώτοποι και οικότοποι προτεραιότητας κοινοτικού ενδιαφέροντος. Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί που έχουν μνημειακό χαρακτήρα, χαρακτηρίζονται ειδικότερα ως διατηρητέα μνημεία της φύσης (Protected Natural Monuments).

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΟΡΟΥΣ ΠΑΡΝΩΝΑ ΚΑΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΜΟΥΣΤΟΥ	8 ζώνες προστασίας της Φύσης
ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΧΕΛΜΟΥ – ΒΟΥΡΑΪΚΟ	8 ζώνες προστασίας της Φύσης

Πίνακας 46 Κατάλογος περιοχών «Απόλυτης» Προστασίας της Φύσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (Nature reserves)

9.6.4 Διαχείριση και Προστασία Περιβάλλοντος

Η προστασία και η αιφορική διαχείριση του φυσικού και υδάτινου περιβάλλοντος ανήκει στους πιο σημαντικούς άξονες προτεραιότητας της Περιφέρειας και της ΠΕ Κορινθίας, με δραστηριότητες που θα ενισχύσουν κάθε αναπτυξιακή διαδικασία και υπό το πρίσμα της αξιολογής συμβολής τους ως φυσικοί πόροι⁴⁹ εθνικής σημασίας και υπερεθνικής εμβέλειας.

Το έδαφος όπως και τα ύδατα θεωρούνται πεπερασμένοι φυσικοί πόροι και μη ανανεώσιμοι. Όμως, η χρήση μη βιώσιμων και ορθολογικών καλλιεργητικών μεθόδων, εξορύξεις, αποψιλώσεις, αστικοποίηση και υποβάθμιση από τη βιομηχανική ρύπανση και τα αστικά λύματα δηλαδή μονομερών και ανεξέλεγκτων οικονομικών δραστηριοτήτων για τη διατήρηση / δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την υψηλή παραγωγικότητα δημιουργούν περαιτέρω πιέσεις στο έδαφος και τα νερά με κίνδυνο ερημοποίησης σημαντικών περιοχών. Παρ' ότι, τόσο κατά την τρέχουσα ρευστή κοινωνικοοικονομική κατάσταση, όσο και κατά τις προηγούμενες περιόδους πραγματοποιήθηκαν έργα-μελέτες που αποσκοπούσαν στην απαραίτητη περιβαλλοντική υποδομή, συμπεραίνουμε ότι υπάρχει σημαντική έλλειψη στις βασικές περιβαλλοντικές υποδομές διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων, κυρίως στην ύπαιθρο και κατά δεύτερο λόγο στις ημιαστικές περιοχές, καθώς και έλλειψη ορθολογικά χωροθετημένων και οργανωμένων χώρων διαχείρισης απορριμμάτων, θεσμοθέτησης περιβαλλοντικών όρων για την εγκατάσταση και άσκηση υπερκείμενων δραστηριοτήτων, υποδομών που σχετίζονται με την οργανωμένη διαχείριση απορριμμάτων όπως χώροι συγκέντρωσης-διάθεσης και επεξεργασίας απορριμμάτων, βιολογικοί καθαρισμοί, ανακύκλωση.

⁴⁹ Εννοούμε Δάση, Έδαφος, Νερά, Χλωρίδα, Πανίδα.

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου έχουν γίνει εξειδικευμένες μελέτες-έργα για την προστασία εδαφών από τη διάβρωση σε περιοχές με σημαντική απώλεια εδαφών, της γονιμότητάς και παραγωγικότητας τους εξαιτίας μάλιστα των καταστροφικών δασικών πυρκαγιών του 2007.

Στο πλαίσιο των Διαχειριστικών Σχεδίων Υδατικών Διαμερισμάτων έχουν ταυτοποιηθεί περιοχές με προβλήματα και κινδύνους ρύπανσης εδαφών και νερών, καθώς επίσης έχει καταρτισθεί *‘‘Ειδικό Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών’’*. Στις δράσεις του ΟΠΕΚΕΠΕ έχει γίνει καταγραφή των βοσκοτόπων και της βοσκοϊκανότητάς τους (των επιδοτήσεων του ζωικού κεφαλαίου και αδειοδοτήσεων με κάθε χρονική μεταβολή) ενώ έχουν προταθεί και εκτελεστεί στα πλαίσια ερευνών διαφόρων φορέων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος ειδικά μέτρα διαχείρισης και πρόληψης, καθώς και έργα ανάπλασης και αποκατάστασης των υποβαθμισμένων και απειλούμενων περιοχών, τα οποία υλοποιούμενα έργα τις περισσότερες φορές δεν χαρακτηρίζονται από τον καθορισμένο συντονισμό και συνέχεια ώστε να γίνεται σωστή αξιοποίηση διαθέσιμων πόρων/δεδομένων και αξιολόγηση/παρακολούθηση των θετικών/αρνητικών παραμέτρων και συνεπειών τους στη συνολική αποτελεσματική διαχείριση του φαινομένου της ερημοποίησης.

Γενικά οι περιοχές της Περιφέρειας Πελοποννήσου παρουσιάζουν από μέτριο έως υψηλό κίνδυνο ερημοποίησης⁵⁰ λόγω διάβρωσης και αλάτωσης. Οι περιοχές με τον υψηλότερο κίνδυνο λόγω φαινομένου διάβρωσης εντοπίζονται στις βόρειες ακτές του Κορινθιακού Κόλπου, τις ακτές της Περιοχής Ξυλοκάστρου (εξαιτίας της κρατικής αναληψίας στο σχεδιασμό λιμενικών έργων), στην ανατολική και βόρεια Λακωνία, στην κεντρική Αρκαδία και στην ανατολική Μεσσηνία. Οι περιοχές που παρουσιάζουν υψηλό κίνδυνο αλάτωσης

⁵⁰ Το φαινόμενο της ερημοποίησης αναγνωρίστηκε πρώτη φορά ως σοβαρό διεθνές πρόβλημα στη συνδιάσκεψη του ΟΗΕ το 1977 στο Ναϊρόμπι. Το 1994 υπογράφηκε η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της ερημοποίησης που είχε ειδικό παράρτημα για τη Μεσόγειο (AnnexIV), η οποία στην Ελλάδα μπήκε σε εφαρμογή το 1997 με τον Ν. 2468/97. Το 2001, η Εθνική Επιτροπή κατά της Ερημοποίησης συνέταξε το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά της Ερημοποίησης και έγινε αποδεκτό με ΚΥΑ 974/27-7-2001 (ΦΕΚ 99605/3719), το οποίο αφορούσε τον προσδιορισμό απειλούμενων περιοχών, αξιολόγηση αποτελεσματικότητας εφαρμοζόμενων μέτρων και πολιτικών για την πρόληψη της ερημοποίησης, την άμβλυνση των σχετικών φαινομένων και την αιφορική χρήση νερού και εδάφους. Στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού προγράμματος MEDALUS αναπτύχθηκε και η μεθοδολογία Περιβαλλοντικά Ευαίσθητων Περιοχών (ΠΕΠ), (Environmental Sensitive Areas ESA). Πρακτικά Σεμιναρίου *‘‘Η Διαχείριση των υδάτινων πόρων της Αργολίδας και οι Επιπτώσεις στη Γεωργική Πραγματικότητα’’* ΚΠΕ Νέας Κίου, 2007. Βλέπε σελ. 1-38. <http://kpe-kastr.ark.sch.gr/site/seminars/Wetland/Diaxeirisi/Diaxeirisi.pdf>. Προσπελάστηκε στις 15/05/2015.

προσδιορίζονται στις παραλιακές περιοχές (α) Αργολικού κόλπου, (β) Λακωνικού κόλπου, (γ) Μεσσηνιακού κόλπου και (δ) κόλπου Κυπαρισσίας.

Επίσης, η κατακρήμνιση του βυθού - περίπου 60 μέτρα βάθος και 15 μέτρων πλάτος - και οι ισχυροί κυματισμοί προκαλούν φαινόμενα διάβρωσης. Συνάρτηση όλων των παραπάνω είναι η διαρκής εμφάνιση πλημμυρικών καταστάσεων στο παραλιακό μέτωπο της ΠΕ Κορινθίας και ο επακόλουθος κίνδυνος κατάρρευσης παράκτιων σπιτιών, επιχειρήσεων και γεωργοκτηνοτροφικών μονάδων. Εμφανή παραδείγματα είναι οι περιοχές: Δερβένι Κορινθίας, Καλάμια της Κορίνθου, Λέχαιο και Κανταρέ Κορινθίας και ο Σχίνος Λουτρακίου οι οποίες έχουν υποστεί αλληπάλληλες ζημιές από τις επιπτώσεις των πλημμυρικών φαινομένων.

9.6.5 Δασικές Πυρκαγιές 2007

Οι καταστροφικές δασικές πυρκαγιές του 2007, σύμφωνα με σχετική μελέτη του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθήνας, ειδικότερα στην ΠΕ Κορινθίας έπληξαν συνολική έκταση 22 πυρόπληκτων Δημοτικών Διαμερισμάτων του Νομού δηλαδή 629,2km², όπου και αντιστοιχεί στο 27,5% της συνολικής έκτασης.

Οι καταστροφές στο φυτικό κεφάλαιο ξεπέρασαν τα 7.152,9 στρ., δηλαδή στο 0,9% της συνολικής Χρησιμοποιούμενης Γεωργικής Έκτασης (ΧΓΕ) προκαλώντας φαινόμενα διάβρωσης. Επίσης η καλλιέργεια και παραγωγή της ελιάς υπέστη την μεγαλύτερη σε έκταση καταστροφή περίπου στα 5.657 στρέμματα το ποσοστό 78,5% του συνόλου των κατεστραμμένων εκτάσεων. Στο σύνολο του νομού η καταστροφή στην καλλιέργεια της ελιάς άγγιξε το ποσοστό της τάξεως του 2,2%. Ακόμη και ο τομέας της αμπελοργίας υπέστη σοβαρή ζημιά και κυρίως η καλλιέργεια των επιτραπέζιων σταφυλιών, δηλαδή 449 κατεστραμμένα στρέμματα (ποσοστό της τάξεως του 6,3% των συνολικά κατεστραμμένων εκτάσεων) αλλά και της παραγωγής της σταφίδας σουλτανίνας με 991 κατεστραμμένα στρέμματα (ποσοστό της τάξεως του 13,9% των συνολικά κατεστραμμένων εκτάσεων).

Στον αιγοπροβατοκτηνοτροφικό τομέα το ποσοστό καταστροφής ξεπέρασε το 0,2% ενώ η κατεστραμμένη δασική έκταση έφθασε τα 30.000 στρέμματα (το ποσοστό της τάξεως του 2,4% των δασικών εκτάσεων του νομού δηλαδή 1.256.470 στρέμματα).

Μετά τα δύο χρόνια του χρονικού πλαισίου υλοποίησης της *«Μελέτης Αποκατάστασης & Ανάπτυξης του αγροτικού τομέα - των δασών & της προστασίας του περιβάλλοντος στις*

πυρόπληκτες περιοχές⁵¹» (όπου αφορούσε μία σειρά από δράσεις και μέτρα αποκατάστασης για το φυσικό περιβάλλον, το παραγωγικό σύστημα, τη μεταποίηση, τις υπηρεσίες, τις υποδομές και την απασχόληση, τη διατύπωση κοστολογημένων προτάσεων τομεακής ανασυγκρότησης των πληγέντων περιοχών), το αποτέλεσμα ήταν η αργοπορημένη αποκατάσταση/ανασυγκρότηση των πυρόπληκτων περιοχών, η αναποτελεσματική κατανομή των πόρων και η παντελή έλλειψη διαρθρωτικών αλλαγών των γεωργικών μεθόδων καλλιέργειας.

Καταγράφηκε επίσης η ανάγκη μεγάλων έργων υποδομής στον τομέα της ενέργειας των πυρόπληκτων περιοχών. Οι δασικές περιοχές της περιφέρειας Πελοποννήσου που υπέστησαν διαχρονικά ανεπανόρθωτες βλάβες από πυρκαγιές, εκχερσώσεις, καταλήψεις, αποψιλώσεις, διαβρώσεις κηρύχτηκαν αναδασωτέες (Πίνακας 47). Τα μέτρα προστασίας που ελήφθησαν για τις καμένες περιοχές ήταν απαγόρευση κυνηγιού και η ανάπτυξη φυτωρίων.

ΚΟΡΙΝΘΙΑ	
ΦΕΚ ΚΗΡΥΞΗΣ/ ΕΚΤΑΣΗ (ΤΜ)	ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ / ΕΚΧΕΡΣΩΣΕΙΣ / ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ
ΦΕΚ 80/2008 τεύχ. 4 Έκταση= 12.977.871,53 τ.μ	Πυρκαγιά Κορινθίας: Βόχας - Ζευγολατιού (Οικισμός Καλεντζίου), Σουληναρίου και Χαλκείου
ΦΕΚ 79/2008 τεύχ. 4 Έκταση= 895.346,065 τ.μ.	Πυρκαγιά Κορινθίας: Τενέας - Στεφανίου

Πίνακας 47 Περιοχές της ΠΕ Κορινθίας που έχουν ανακηρυχθεί ως αναδασωτέες, με κριτήριο την έκτασή τους

Χαρακτηριστικό είναι ότι στην *ΠΕ Κορινθίας* οι αγροτικοί αναδασμοί ανέρχονται σε 55.000 στρ. περίπου.

⁵¹ Με πρωτοβουλία και υπό την εποπτεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, την επιστημονική κοινότητα του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών (Γ.Π.Α.), της Γεωπονικής Σχολής και Δασολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.), του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε.) και του ελληνικού τμήματος του W.W.F., σε συνεργασία με τους φορείς της Νομαρχιακής και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

9.6.6 Υδάτινο Περιβάλλον

9.6.6.1 Υδατικά Διαμερίσματα

Η περιφέρεια Πελοποννήσου απαρτίζεται από τρία υδατικά διαμερίσματα (Χάρτης 8): α) ΥΔ 01: Δυτικής Πελοποννήσου, β) ΥΔ 02: Βόρειας Πελοποννήσου και γ) ΥΔ 03: Ανατολικής Πελοποννήσου.

Χάρτης 8 Υδατικά διαμερίσματα Περιφέρειας Πελοποννήσου

Ειδικότερα, όσον αφορά το Νομό Κορινθίας το Υδατικό Διαμέρισμα της Βόρειας Πελοποννήσου (ΥΔ02) στο οποίο ανήκει το μεγαλύτερο μέρος του Νομού περιλαμβάνει: τις Λεκάνες Απορροής Ρεμάτων Παραλίας Β. Πελοποννήσου (GR 27) και Πείρου-Βέργα-Πηνειού (GR 28), Δυτικής Ελλάδας, Αχαΐας, το μισό του Νομού Ηλείας, και μικρό μέρος του Νομού Αργολίδας και Κεφαλονιάς-Ιθάκης-Ζακύνθου, Ιονίων Νήσων (GR 35), με βάση το Άρθρο 3 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ με συνολική επιφάνεια 7310 km², από τα οποία τα 1.309 km² ανήκουν στα νησιά Κεφαλονιά, Ιθάκη και Ζάκυνθο (Χάρτης 9).

Χάρτης 9 Υδατικό διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου

Το Υδατικό Διαμέρισμα της Ανατολικής Πελοποννήσου (ΥΔ03) περιλαμβάνει τις Λεκάνες Απορροής Οροπεδίου Τρίπολης (GR 30), Ευρώτα (GR 33) και Ρεμάτων Αργολικού Κόλπου (GR 31), συμπεριλαμβανομένων των νήσων Κυθήρων και Αντικυθήρων με βάση το Άρθρο 3

της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ με συνολική επιφάνεια Διαμερίσματος στα 8477 km². Περιλαμβάνει το σύνολο σχεδόν των Νομών Αργολίδας και Λακωνίας, το ήμισυ περίπου του Νομού Αρκαδίας και μικρά τμήματα των Νομών Αττικής (στα οποία συγκαταλέγονται και οι νήσοι Κύθηρα, Σπέτσες, Ύδρα, Πόρος, χερσόνησος των Μεθάνων) και της Κορινθίας (περίπου το 4,2% του διαμερισματικού τμήματος). Ο υδροκρίτης του Βόρειου Διαμερίσματος ξεκινάει από τα όρη του Ερύμανθου και Αροανείων και συνεχίζει προς το όρος Μαίναλο και τον Ταΰγετο ενώ καταλήγει νοτίως στη λεκάνη Φενεού, στο όρος του Ολίγυρτου, Λύρκειου και Ονειών με τελικό προορισμό το ακρωτήριο Τραχήλι, διασχίζοντας στο πέρασμά του πρώτα τις παρυφές του Τραπεζώνα και του Πολίτη.

Όσον αφορά τις ετήσιες βροχοπτώσεις και κατακρημνίσεις, το Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου θεωρείται επαρκές ως υδατικό διαμέρισμα συμβάλλοντας έτσι ώστε οι πηγές των υπόγειων υδατικών πόρων σε σημαντικά ποσοστά μεγαλύτερα της τάξεως των 50% της τροφοδοσίας των ποτάμιων συστημάτων Αλφειού και Πάμισου. Απεναντίας, στο Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου αν και υπάρχει θετικό ισοζύγιο προσφοράς-ζήτησης των υδατικών πόρων, λόγω της ανισοκατανομής στη χωρο-χρονικότητα των διαθέσιμων πόρων κατά τους θερινούς μήνες που η ζήτηση είναι αυξημένη, απαιτούνται εντατικά έργα αποθήκευσης, μεταφοράς και διαχείρισης των υδατικών πόρων. Τέλος, στο Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου κυριαρχεί η κατάσταση της ποσοτικής και ποιοτικής ανεπάρκειας των επιφανειακών και υπόγειων νερών της Αργολίδας με μελλοντική συνέπεια, αν δεν πραγματοποιηθούν ολοκληρωμένα έργα αξιοποίησης του υδατικού δυναμικού του διαμερίσματος όπως η άμεση και ελεγχόμενη μεταφορά υδατικών πόρων από άλλο υδατικό διαμέρισμα, να απαξιωθεί το μεγαλύτερο μέρος του υδατικού δυναμικού εξαιτίας της υφαλμύρισης των καρστικών υδροφορέων που συνιστάται ως το σοβαρότερο υδατικό πρόβλημα.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι στις προβλεπόμενες από τη νομοθεσία ευαίσθητες περιοχές⁵² δεν περιλαμβάνονται περιοχές της Περιφέρειας Πελοποννήσου αλλά ούτε και στη ΛΑΠ Ρεμάτων

52 Με την Υ.Α. 48392/939/2002 περί Συμπλήρωσης της 19661/1982/99 κοινής υπουργικής απόφασης «τροποποίηση της 5673/400/97 κοινής υπουργικής απόφασης (Β/192). Ως ευαίσθητες περιοχές θεωρούνται οι φυσικές λίμνες γλυκών υδάτων, παράκτια και άλλα ύδατα γλυκού νερού που εμφανίζουν ευτροφισμό (β) επιφανειακά ύδατα που χρειάζονται για άντληση πόσιμου νερού και εμφανίζουν συγκεντρώσεις νιτρικών σε τιμές πάνω από τα επιτρεπόμενα όρια.

Παραλίας Βόρειας Πελοποννήσου, δεν υπάρχουν *ευπρόσβλητες περιοχές* σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία (Πίνακας 48).

α/α	Κωδικός Συστήματος	Όνομα	Τύπος Συστήματος	Απολήψιμη Ποσότητα για Ύδρευση (εκ.μ3/έτος)	Χρήστες
1	GR0227L000000001H	ΤΛ Ασωπού	Λιμναίο (έναρξη έργου έως 2015)	2,5	Γειτονικοί οικισμοί
2	GR0200180	Σύστημα Κορφιώτισσας	Υπόγειο	0,4	Ξυλοκάστρου
3	GR0200220	Σύστημα Ζήρειας	Υπόγειο	0,4	Σύστημα Ζήρειας

Πίνακας 48 Υδατικά συστήματα υδροληψίας ΛΑΠ27 που ανήκουν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

9.6.6.2 Ύδατα Αναψυχής

Τα ύδατα αναψυχής κατέχουν 21 θέσεις στην Περιφέρεια εκ των οποίων δύο (2) στην *ΠΕ Κορινθίας*:

- Θέση 12 στον *Όρμο Κορίνθου*, με Κωδικό παράκτιου/μεταβατικού συστήματος GR0227C0006N και
- Θέση 9 στον *Κορινθιακό Κόλπο – Ακτές Πελοποννήσου*, με Κωδικό παράκτιου/μεταβατικού συστήματος GR0227C0005N).

Στα αναφερόμενα μη θεσμοθετημένα ύδατα αναψυχής στην περιοχή Φενεός πραγματοποιούνται πολλές αθλητικές εκδηλώσεις όπως ο κωπηλατικός γύρος της λίμνης Δόξα, αλλά και επιδείξεις flatwater-canoe από την Ελληνική Ομοσπονδία Κανόε.

Στα υδατικά συστήματα Κορίνθου-Κιάτου (GR0200190) και Βόρειας Κορινθίας (GR0200170) εμφανίζεται μεγάλη ρύπανση με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα χημικών αναλύσεων όπως υπέρβαση της τιμής κατωφλίου των 50mg/l ή και του 75% της τιμής αυτής για τα νιτρικά (NO₃). Ανάλογη ρύπανση μικρότερου βαθμού επικρατεί στα συστήματα Βόρειας Αχαΐας, Νεμέας και Αραχναίου. Οι χρήσεις γης και οι ανθρώπινες δραστηριότητες με πιέσεις τόσο καλλιεργειών όσο και αποχετεύσεων λυμάτων δημιουργούν πιέσεις όχι μόνο στα επιφανειακά ύδατα αλλά και στα υπόγεια ύδατα των προσβληθέντων περιοχών. Συγκεκριμένα, τα υπόγεια

νερά στην περιοχή της Κορίνθου επιβαρύνονται με αζωτούχες ενώσεις. Η περιβαλλοντική επιβάρυνση οφείλεται στην αστικοποίηση της περιοχής με τη χρήση απορροφητικών βόθρων και την παντελή έλλειψη κεντρικού αποχετευτικού συστήματος, τις διάσπαρτες σημειακές πηγές μόλυνσης, ελαιοτριβεία, νεκροταφεία, βιομηχανικές μονάδες και τη γεωργική/κτηνοτροφική δραστηριότητα της περιοχής.

Στη λεκάνη απορροής Ρεμάτων Παραλίας Βόρειας Πελοποννήσου (GR27) υπάρχουν συνολικά εννιά (9) προστατευόμενες φυσικές περιοχές (Πίνακας 49) καθώς και φυσικές προστατευόμενες υδατικές περιοχές (Πίνακας 50).

α/α	Κωδικός	Όνομα	Τύπος	Κωδ. Περιοχής Προστασίας	Είδος Προστασίας	Σε Κίνδυνο
1	GR0227R002100023N	ΦΟΝΙΣΣΑ Ρ	Ποτάμιο	GR2530001	SCI	
2	GR0227R002300024N	ΤΡΙΚΑΛΙΤΙΚΟΣ Π	Ποτάμιο	GR2530001	GR2530006, SCI, SPA	Άγνωστο
3	GR0227R002300025N	ΤΡΙΚΑΛΙΤΙΚΟΣ Π	Ποτάμιο	GR2530001	GR2530006, SCI, SPA	
4	GR0227L000000002N	ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑ	Λιμναίο	GR2530002	SPASCI	Άγνωστο
5	GR0227L000000003A	ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΦΕΝΕΟΥ	Λιμναίο	GR2320001	GR2320011, SCI, SPA	Άγνωστο

Πίνακας 49 Προστατευόμενες περιοχές στο Διαχειριστικό Σχέδιο του Υ.Δ.

Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού
GR2320002 – Όρος Χελμός και Ύδατα Στυγός (ΤΚΣ)
GR2320003 – Φαράγγι Βουραϊκού (ΤΚΣ)
GR2320005 – Όρη Μαρπάς και Κλοκός, Φαράγγι Σελινούντα (ΤΚΣ)
GR2320006 – Αλυκή Αιγίου (ΤΚΣ/ ΖΕΠ)
GR2320013 – Όρος Χελμός (Αροάνια) – Φαράγγι Βουραϊκού και περιοχή Καλαβρύτων (ΖΕΠ)
GR2530001 – Κορυφές Όρους Κυλλήνη (Ζήρεια) και Χαράδρα Φλαμπουρίτσα (ΤΚΣ)
GR2530002 – Λίμνη Στυμφαλία (ΤΚΣ/ ΖΕΠ)
A00030036 – Σπήλαιο Καστριών και πηγές Αροάνιου

Πίνακας 50 Οι φυσικές περιοχές υπό καθεστώς προστασίας σχετιζόμενες με την ύπαρξη ύδατος και την ποιότητά του

Στο μητρώο προστατευόμενων περιοχών του Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Πελοποννήσου (ΥΔ 03) η έκταση της ευπρόσβλητης περιοχής ανέρχεται σε 4.211 ha και είναι το 8% της Λεκάνης Απορροής των Ρεμάτων του Αργολικού Πεδίου, των Δήμων Άργους-Μυκηνών, Επιδαύρου, Κορινθίων, Ναυπλιέων και Νεμέας (Πίνακας 51). Με βάση τα στοιχεία των χημικών αναλύσεων εμφανίζονται στα ανωτέρω υδατικά συστήματα κοκκώδη σχηματισμοί δηλαδή υπερβάσεις της τιμής κατωφλίου των 50mg/l ή και του 75% της τιμής αυτής για τα νιτρικά (NO₃).

α/α	Κωδικός ΥΣ	Όνομα ΥΣ	Τύπος	ΥΣ
1	GR0300040	Σύστημα Αργολικού πεδίου	Υπόγειο	Ναι
2	GR0200200	Σύστημα Αραχναίου	Υπόγειο	Όχι
3	GR0300050	Σύστημα Μαυροβουνίου Διδύμων	Υπόγειο	Ναι
4	GR0300020	Σύστημα Αν. Αρκαδίας Δυτ. Αργολίδα	Υπόγειο	Όχι
5	GR0331R000201019H	Ίναχος Π.	Ποτάμιο	Ναι
6	GR0331R000203023H	Ίναχος Π.	Ποτάμιο	Ναι
7	GR0331R000202021N	Ξεριάς Π.	Ποτάμιο	Ναι
8	GR0331R000202020H	Ξεριάς Π.	Ποτάμιο	Ναι
9	GR0331R000204024H	Δερβένη Ρ.	Ποτάμιο	Ναι
10	GR0331R000205027H	Ίναχος Π.	Ποτάμιο	Ναι
11	GR0331R000205028N	Ίναχος Π.	Ποτάμιο	Ναι
12	GR0331R000204025N	Δερβένη Ρ.	Ποτάμιο	Ναι

Πίνακας 51 Υδατικά συστήματα συνδεδεμένα με την ευπρόσβλητη περιοχή του Αργολικού πεδίου

9.6.6.3 Άρδευση

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει συνολικά 68 οργανωμένα αρδευτικά δίκτυα, με συνολική αρδευσιμη έκταση περίπου 295.000 στρεμμάτων καλύπτοντας τη ζήτηση σε υδάτινους πόρους περίπου 101 hm³/έτος από τους σχετικούς παρόχους που είναι Τοπικοί Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων (ΤΟΕΒ), ο Γενικός Οργανισμός Εγγείων Βελτιώσεων (ΓΟΕΒ) και οι Δημοτικές Αρχές.

Για αρδευτικούς σκοπούς πραγματοποιούνται γεωτρήσεις και επιφανειακές απολήψεις με αρδευτικές μεθόδους όπως στάγδην άρδευση, επιφανειακή άρδευση και καταιονισμό. Το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου (ΥΔ02) από το Φράγμα του Ασωπού αρδεύει για

το παραλιακό τμήμα της Κορίνθου-Κιάτου 18 hm³ νερού ετησίως συνολικά των 30 hm³ εκροών ενώ μελέτη για τα αρδευτικά δίκτυα στη Νεμέα στα ΔΔ Αηδονιών και Καστρακίου του Δήμου Νεμέας έχει ολοκληρωθεί όπως και η κατασκευή Λιμνοδεξαμενής Πιτσών έχει αποπερατωθεί και λειτουργεί κανονικά. Επίσης, έχουν δοθεί προς μελέτη τα αρδευτικά δίκτυα στον κάμπο Φενεού από το φράγμα Δόξας, όμως ο ταμιευτήρας Δόξας Φενεού θεωρείται ότι έχει μεγάλη αναπτυξιακή αξία ως τουριστικός προορισμός οπότε θα πρέπει να αναζητηθούν νέες πηγές νερού.

Πολύ σημαντική παρατήρηση σχετικά με τη ζήτηση-πιέσεις του υδατικού δυναμικού της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι η ύπαρξη υπερβολικών/ παράνομων ιδιωτικών γεωτρήσεων οι οποίες καταφέρνουν να αρδεύσουν το τετραπλάσιο των οργανωμένων αρδευτικών δικτύων (περίπου 422.833.000 m³/έτος) εξαιτίας των υπερκείμενων αυξημένων αναγκών για άρδευση κυρίως τους θερινούς μήνες, με αποτέλεσμα την υπερεκμετάλλευση του εδάφους για γεωργό-κτηνοτροφικές δραστηριότητες, το έντονο πρόβλημα της έλλειψης επαρκούς ποσότητας νερού για αρδευτικούς σκοπούς καθώς και της εκτεταμένης ρύπανσης και υφαλμύρισης του υδροφόρου ορίζοντα.

Σημαντικές ανθρωπογενείς πιέσεις αποτελούν και οι δραστηριότητες της ιχθυοκαλλιέργειας των παράκτιων και εσωτερικών υδάτινων συστημάτων καθώς και ο τεχνητός εμπλουτισμός.

Τα συλλογικά οργανωμένα αρδευτικά δίκτυα στην ΠΕ Κορινθίας (πλην των ιδιωτικών γεωτρήσεων) που λειτουργούν είναι στον αριθμό 20 με αρδευθείσα έκταση περίπου 95.000 στρέμματα. Η συνολική ζήτηση νερού στην Περιφέρεια Πελοποννήσου για βιομηχανική χρήση φθάνει τα 20.877.000m³/έτος μέσω ιδιωτικών γεωτρήσεων και δικτύων ύδρευσης. Η συνολική απαιτούμενη ποσότητα νερού για την κάλυψη κτηνοτροφικών και πτηνοτροφικών αναγκών για μονάδες σταβλισμένων ζώων και ποιμενικών εκτρεφόμενων μονάδων ανέρχεται στα 21.000.000 m³/έτος, δηλαδή τα 6,6 εκ.μ³ ετησίως. Από τα στοιχεία του Πίνακα 52 εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι ανάγκες για αρδευτικούς σκοπούς της ΠΕ Μεσσηνίας συνοψίζουν το 32% του συνόλου των αναγκών όλης της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Δεύτερη, συγκριτικά με ολόκληρη την Περιφέρεια Πελοποννήσου ως προς τις υπάρχουσες αυξημένες αρδευτικές ανάγκες έρχεται η ΠΕ Αργολίδας με το ποσοστό της τάξεως του 27,5% και τρίτη ακολουθεί η ΠΕ Κορινθίας με ποσοστό της τάξεως του 22% επί των συνολικών αρδευτικών αναγκών. Τα πιο αναπτυγμένα και οργανωμένα συστήματα άρδευσης στην Περιφέρεια παρουσιάζονται στην ΠΕ Κορινθίας.

Περιφερειακή Ενότητα	Ανάγκες (m ³ /έτος)					
	Υδρευσης	Άρδευσης Γεωτρήσεων	Οργανωμένης Άρδευσης	Βιομηχανίας	Οργανωμένης Κτηνοτροφίας	Ποιμενικής Κτηνοτροφίας
Αρκαδίας	10.492.000	52.235.000	9.679.000	12.585.000	723.000	1.448.000
Αργολίδας	11.534.000	116.259.000	31.255.000	6.311.000	46.000	951.000
Κορινθίας	14.803.000	95.988.000	38.163.000	592.000	1.204.000	51.000
Λακωνίας	4.449.000	74.822.000	2.017.000	27.000	115.500.000	479.000
Μεσσηνίας	19.843.000	83.579.000	20.042.000	1.372.000	13.000	837.000
Σύνολο	61.121.000	422.833.000	101.156.000	20.877.000	117.486.000	3.766.000

Πίνακας 52 Ζήτηση νερού ανά χρήση/ Περιφερειακή Ενότητα, Σχέδια Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων, ΥΠΕΚΑ

Θα πρέπει να γίνει κατανοητό πως οι υδάτινοι πόροι της Περιφέρειας Πελοποννήσου μοιράζονται γεωγραφικά σε τρία Υδατικά Διαμερίσματα με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η αποτύπωση των συνολικών αναγκών και της συνολικής προσφοράς σε υδάτινους πόρους (Πίνακας 53).

Χρήση Υδατικού Δυναμικού στο Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου

Γεωργία (στοιχεία ΕΣΥΕ)	22,4% της γεωργικής γης αρδεύεται (ποτιστικές καλλιέργειες) Έκταση αρδευόμενων εκτάσεων γεωργικής γης: 1.718.000 στρέμματα	
Κτηνοτροφία	Ετήσιες ανάγκες: - Ζώα ελεύθερης βοσκής: 3,9 hm ³ /έτος - Σταβλισμένα: 1,1 hm ³ /έτος	Σύνολο έτους: 5 hm ³ /έτος
Ιχθυοκαλλιέργεια	Οι δεσμεύσεις νερού για ιχθυοκαλλιέργειες δε θεωρούνται σημαντικές. Στη λεκάνη του Αλφειού απαιτείται συνεχής ροή νερού περίπου 2,5 m ³ /s.	
Υδρευση	Ετήσιες ανάγκες για οικιστικές και τουριστικές χρήσεις: 23,17 hm ³ /έτος Ανάγκες περιόδου αιχμής : 9,79 hm ³ Μελλοντικά οι ετήσιες ανάγκες θα διαμορφωθούν σε : 26 hm ³ /έτος Κάλυψη αναγκών (α) αστικών κέντρων: ΔΕΥΑ, (β) ημιαστικών κέντρων, οικισμών: Υδροληπτικά έργα υδρευτικών συνδέσμων ή μεμονωμένα	
Βιομηχανία	Κάλυψη αναγκών: γενικά από το δίκτυο υδροδότησης των μεγάλων πόλεων ή από μεμονωμένα υδροληπτικά έργα ΒΙΠΕ Καλαμάτας: τρεις γεωτρήσεις, που εκμεταλλεύονται τον καρστικό υδροφόρο των ασβεστόλιθων της ζώνης Ωλονού-Πίνδου (παροχή 280 m ³ /ώρα). Η παροχή αυτή διασφαλίζει την πλήρη ανάπτυξη της ΒΙΠΕ.	
Ενέργεια	Υδροηλεκτρικό έργο Λάδωνα (λεκάνη του Λάδωνα): έχει εγκατεστημένη ισχύς 70 MW με συνολική ετήσια καθαρή παραγωγή ενέργειας 40 GWh.	

	<p>Συνολική χωρητικότητα ταμιευτήρα του Λάδωνα: 57 hm³ (ωφέλιμη χωρητικότητα 46 hm³ και πρόσθετη χωρητικότητα για ανάσχεση πλημμύρας 9 hm³).</p> <p>Χρήση του νερού από τον ταμιευτήρα του Λάδωνα: 50 hm³ για την άρδευση της πεδιάδας Ηλείας το 2001, που είναι εκτός της περιοχής αναφοράς.</p> <p>Εξόρυξη λιγνίτη στο ορυχείο της Μεγαλόπολης: για την εξόρυξη απαιτείται συνεχής άντληση νερού, προκειμένου να υποβιβαστεί η στάθμη των καρστικών υδροφορέων και να διασφαλιστεί η λειτουργία των ορυχείων. Αντλούμενη ποσότητα κυμαίνεται από 18–20 hm³/έτος (από μόνιμα αποθέματα του υδροφόρου συστήματος).</p> <p>Πρόβλεψη αναγκών αντλούμενης ποσότητας: 22–24 hm³/έτος.</p> <p>Χρήση αντλούμενου νερού: ψύξη των ατμοηλεκτρικών μονάδων (18 hm³/έτος), για τις ανάγκες των ορυχείων και για την υδροδότηση παρακείμενων κοινοτήτων.</p>
--	--

Χρήση Υδατικού Δυναμικού στο Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου

Γεωργία (στοιχεία ΕΣΥΕ)	Έκταση αρδευόμενων εκτάσεων γεωργικής γης: 500.152 στρέμματα Σημερινή ζήτηση σε αρδευτικό νερό είναι 325 hm ³ /έτος.	
Κτηνοτροφία	Ετήσιες ανάγκες: - Αργολίδα: 1,6 hm ³ /έτος, - Αρκαδία: 1,2 hm ³ /έτος, Λακωνία 1,9 hm ³ /έτος	Σύνολο έτους: 4,7 hm ³ /έτος
Ιχθυοκαλλιέργεια	Οι δεσμεύσεις νερού για ιχθυοκαλλιέργειες αφορούν αλιεία εσωτερικών υδάτων. Προβλέπεται συνολική αλιευθείσα ποσότητα για 4 κατηγορίες αλιευμάτων (πέστροφες, κυπρίνοι, ψάρια υφάλμυρων νερών, λοιπές κατηγορίες): 3.000 tn (έτος 1999).	
Ύδρευση	Ετήσιες ανάγκες για οικιστικές και τουριστικές χρήσεις: 22 hm ³ /έτος Ανάγκες περιόδου αιχμής (5μηνο Μαΐου - Σεπτεμβρίου): 9,6 hm ³ Κάλυψη αναγκών: (α) αστικών κέντρων: ΔΕΥΑ, (β) ημιαστικών κέντρων, οικισμών: Υδροληπτικά έργα υδρευτικών συνδέσμων ή μεμονωμένα	
Βιομηχανία	ΒΙΠΕ Τρίπολης: οι καταναλώσεις νερού ανέρχονται σε 0,03 hm ³ /έτος (στοιχεία ΕΤΒΑ)	

Χρήση Υδατικού Δυναμικού στο Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου

Γεωργία (στοιχεία ΕΣΥΕ)	Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στους νομούς του διαμερίσματος που ανήκουν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, σύμφωνα με την παραπάνω απογραφή ήταν για την Αργολίδα και για την Κορινθία. Για την άρδευση των προηγούμενων περιοχών αντλείται νερό από την λίμνη Στυμφαλία.	
Κτηνοτροφία (για σύνολο ΥΔ)	Ετήσιες ανάγκες: - Ζώα ελεύθερης βοσκής: 5,1 hm ³ /έτος, - Σταβλισμένα: 1,5 hm ³ /έτος	Σύνολο έτους: 6,6 hm ³ /έτος
Ιχθυοκαλλιέργεια	Οι δεσμεύσεις νερού για ιχθυοκαλλιέργειες στο Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου δε θεωρούνται σημαντικές. Στη λεκάνη του Αλφειού απαιτείται συνεχής ροή νερού περίπου 2,5 m ³ /s.	
Ύδρευση	Ετήσιες ανάγκες για οικιστικές και τουριστικές χρήσεις: 23,17 hm ³ /έτος, Ανάγκες περιόδου αιχμής: 17,7 hm ³ Κάλυψη αναγκών (α) αστικών κέντρων: ΔΕΥΑ (β) ημιαστικών κέντρων, οικισμών: Υδροληπτικά έργα υδρευτικών συνδέσμων ή μεμονωμένα.	
Ενέργεια	Ανά τόπους σε σημεία του διαμερίσματος έχει διαπιστωθεί ανάπτυξη εκτεταμένων υδρογεωθερμικών πεδίων, που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για ενεργειακή χρήση.	

Πίνακας 53 Σύνολο χρήσεων υδατικών πόρων των τριών Υδατικών Διαμερισμάτων,
ΥΠΕΚΑ

9.6.6.4 Αξιολόγηση Επιφανειακών και Υπόγειων Υδάτων του Υδατικού Διαμερίσματος Β. Πελοποννήσου

Η υπερεκμετάλλευση και οι ρύποι των υπόγειων υδάτων ανατολικότερα του διαμερίσματος έχουν άμεση επίπτωση στο να μειονεκτούν σε παρεχόμενη ποσότητα λόγω υστέρησης επαρκούς ποσότητας και ποιότητας των επιφανειακών υδάτων του.

Οι δειγματοληπτικές αναλύσεις των προσχωματικών υδροφορέων στις παραλιακές περιοχές της ΠΕ Κορινθίας Ξυλόκαστρου και Κορίνθου και τη Νεμέα παρουσιάζουν αυξημένες συγκεντρώσεις νιτρικών πάνω από το επιτρεπόμενο όριο των 25 mg/l. Ιδιαίτερα, στην περιοχή Κιάτου-Ξυλόκαστρου, η ύπαρξη νιτρικών έχει άμεση συνάρτηση με τη γεωχημεία. Στις παράκτιες περιοχές του Ξυλόκαστρου, Σοφικού και Λουτρά Ωραίας Ελένης παρατηρούνται αυξημένες συγκεντρώσεις χλωριόντων πάνω από επιτρεπόμενα όρια στα 5000 mg/l γεγονός που οφείλεται στην υπερεκμετάλλευση της μικρής παρεχόμενης δυναμικότητας των υδροφορέων και στην υφαλμύριση.

Γύρω από τα μεγάλα πληθυσμιακά αστικά κέντρα της Κορίνθου συγκεντρώνονται όλες οι παραγωγικές δραστηριότητες του πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας (λιπάσματα, φυτοφάρμακα, βοθρολύματα και απόβλητα από κτηνοτροφικές-πτηνοτροφικές μονάδες) με αποτέλεσμα να έχουν καταγραφεί αυξημένες συγκεντρώσεις νιτρικών, νιτρώδων και αμμωνίας ως οι κυριότερες πηγές ρύπανσης των υπόγειων υδάτων της Κορίνθου. Οι καρστικοί υδροφορείς παρουσιάζονται στους κρητιδικούς ασβεστόλιθους της ορεινής Κορινθίας και η ποιότητά τους αξιολογείται αρκετά ικανοποιητική λόγω της απουσίας γεωργικών, αστικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων και ρυπαντικών φορτίων οπότε τα υπόγεια καρστικά νερά αξιοποιούνται για υδρευτικούς σκοπούς και για πόση.

Οι δειγματοληπτικοί έλεγχοι που πραγματοποιήθηκαν στους προσχωματικούς υδροφορείς στην ευρύτερη περιοχή της Κορίνθου παρουσιάζουν αυξημένες συγκεντρώσεις νιτρικών και νιτρώδων πάνω από το ανώτατο θεσπισμένο όριο για υδρευτική χρήση ειδικότερα στην περιοχή του Κιάτου λόγω της ύπαρξης σφαγείων τα ποσοστά νιτρικών ρύπων είναι αρκετά ανησυχητικά. Σε παραθαλάσσιες γεωτρήσεις στην περιοχή του Ξυλόκαστρου και του Κιάτου με βάση τα στατιστικά στοιχεία του 2004 - 2005 παρατηρήθηκαν υψηλές τιμές θεικών πάνω από 234 και 373 mg/LSO₄ αντίστοιχα.

Με βάση τα στοιχεία της έκθεσης για το 2009 σχετικά με τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης στον Πίνακα 54, αξιολογούνται οι παράμετροι των αντίστοιχων οριακών τιμών ταξινόμησης της τροφικής κατάστασης για τα ποτάμια της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Κωδ. σημείου	Περιγραφή σημείου	Ποταμός	ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ			
			2004-2007	2006-2007	2006-2007	2006-2007
			N-NO ₃ (mgN/l)	Total-P(mgP/l)	BOD ₅ (mg/l)	DO (mg/l)
GR23M001	Κατάντη συμβολής Λάδωνα & Ερυμάνθου	Αλφειός	Μεσοτροφικό	Μεσοτροφικό	Ολιγοτροφικό	Μεσοτροφικό
GR23M002	Εκβολές	Αλφειός	Μεσοτροφικό	Μεσοτροφικό	Μεσοτροφικό	Μεσοτροφικό
GR25M003	Πλανητέρο	Λάδωνας	Μεσοτροφικό	Ολιγοτροφικό	Ολιγοτροφικό	Μεσοτροφικό
GR25M004	Φράγμα	Λάδωνας	Μεσοτροφικό	Ολιγοτροφικό	Μεσοτροφικό	Μεσοτροφικό
GR25M005	Εκβολές	Πάμισος	Μεσοτροφικό	Ολιγοτροφικό	Μεσοτροφικό	Μεσοτροφικό
GR25M006	Εκβολές	Νέδας	Μεσοτροφικό	Ολιγοτροφικό		Μεσοτροφικό
GR25M013	Έξοδος Στυμφαλίας Λίμνης	Ασωπός Κορινθίας	Μεσοτροφικό	Ολιγοτροφικό		Ολιγοτροφικό
GR25M017	Κατάντη συμβολής με ρέμα Γερακάρη	Ευρώτας	Μεσοτροφικό	Ολιγοτροφικό	Μεσοτροφικό	Μεσοτροφικό
GR25M018	Εκβολές	Ευρώτας	Μεσοτροφικό	Ολιγοτροφικό	Μεσοτροφικό	Μεσοτροφικό
GR25M019	Ανάντι Ν.Ε.Ο. Τριπόλεως	Ίναχος	Ολιγοτροφικό	Ολιγοτροφικό		Μεσοτροφικό

Πίνακας 54 Κατανομή τροφικής κατάστασης ποταμών ανά παράμετρο μέτρησης της νιτρορρύπανσης γεωργικής προέλευσης

Στην ΠΕ Κορινθίας, όπως προείπαμε, η βιομηχανική δραστηριότητα ασκεί μεγάλες πιέσεις στο φυσικό-υδάτινο περιβάλλον τόσο στο έδαφος όσο και στους υδάτινους αποδέκτες. Η εγκατάσταση και λειτουργία με ανορθολογικό και μη βιώσιμη πολιτική της άτυπης βιομηχανικής ζώνης που εξειδικεύεται στα πετρελαιοειδή δημιουργεί περαιτέρω περιβαλλοντική επιβάρυνση στην ευρύτερη περιοχή εξαιτίας της συνεχούς διαρροής ατυχημάτων επικινδύνων ουσιών στο ανώτερο εδαφικό επίπεδο.

9.6.6.5 Διαχείριση στερεών αποβλήτων

Η διαχείριση των στερεών αποβλήτων στην Περιφέρεια δεν καλύπτει την αυξημένη ζήτηση για ΧΥΤΑ καθώς οι περισσότερες περιοχές εξυπηρετούνται μόνο από ΧΑΔΑ που με βάση τη μελέτη για τον «Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Περιφέρειας

Πελοποννήσου (2004)⁵³» κρίνεται απαραίτητη η αντικατάστασή τους. Για τη διαχείριση των αποβλήτων της ΠΕ Κορινθίας συστάθηκε ως Φορέας Διαχείρισης Απορριμμάτων με την ονομασία "Σύνδεσμος Δήμων Νομού Κορινθίας για τη διαχείριση των αστικών απορριμμάτων", με έτος σύστασης το 1999. Γενικότερα, με βάση το επιχειρησιακό σχέδιο ολοκληρωμένης διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου δημιουργήθηκαν επτά (7) Διαχειριστικές Ενότητες ενώ προβλέφθηκε και η δημιουργία των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ), ενός ανά Διαχειριστική Ενότητα. Οι νομοί Αρκαδίας, Αργολίδας, Μεσσηνίας και Λακωνίας αποτελούν χωριστά Ενιαία Διαχειριστική Ενότητα εκτός από το Νομό Κορινθίας που χωρίστηκε σε τρεις (3) Διαχειριστικές Ενότητες. Η εναπόθεση των Αστικών Στερεών Αποβλήτων (Α.Σ.Α.) θα πραγματοποιώνταν σε επτά (7) ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ.

Βέβαια, το Πρόγραμμα «Καλλικράτης»⁵⁴ προέβαλλε την αναγκαιότητα αναθεώρησης και αναπροσαρμογής του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων της Περιφέρειας Πελοποννήσου ώστε να ιεραρχείται από την πρόληψη της παραγωγής απορριμμάτων με εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», τη μείωση παραγόμενης ποσότητας και του ρυπαντικού φορτίου, την ανακύκλωση / επαναχρησιμοποίηση άχρηστων υλικών, την ανάκτηση ενέργειας, την επεξεργασία των αποβλήτων μετά την ανάκτησή τους και τέλος την υγειονομική ταφή των υπολειμμάτων και την εφαρμογή της αρχής της εγγύτητας. Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού με την ενεργή συμμετοχή και ευθύνη των πολιτών στην ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων με τη χρήση βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών που εφαρμόζουν τις νέες τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον και εγγυώνται την οικονομική βιωσιμότητα θεωρούνται απαραίτητη προϋπόθεση.

Τα υπό μελέτη έργα υποδομής πρόκειται να διασφαλίσουν την ασφαλή διάθεση των αποβλήτων για όλη την Περιφέρεια (Πίνακας 55), θα προωθήσουν μεθόδους αμετάκλητης διακοπής της λειτουργίας / αντικατάστασης όλων των υφιστάμενων ανεξέλεγκτων χώρων διάθεσης (ΧΑΔΑ) αποτελώντας συγχρόνως μία ενιαία ολοκληρωμένη/οργανωμένη μονάδα εγκατάστασης ανεξαρτήτως επιλεγμένης τεχνολογίας και επεξεργασίας. Οι αναθεωρήσεις του νέου ΠΕΣΔΑ προτείνουν τα εξής:

- Η Περιφέρεια χωρίζεται σε 3 διαχειριστικές Ενότητες αντί για 7.
- Θα λειτουργούν 3 ΧΥΤΥ αντί για 7.

⁵³ ΚΥΑ 50910/2727/2003.

⁵⁴ Νόμος 3852/2010.

- Θα λειτουργούν 3 μονάδες επεξεργασίας ΑΣΑ αντί για 2.
- Θα δημιουργηθούν 11 Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ).
- Θα εγκατασταθούν δίκτυα συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών και ειδικών αποβλήτων όπως τα Πράσινα Σημεία.

Επίσης, οι αναθεωρήσεις του ΠΕΣΔΑ περιλαμβάναν και τη λειτουργία ενός Περιφερειακού ΦοΔΣΑ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, ο οποίος συστάθηκε το 2012 (ΦΕΚ 1810/Β/2012). Οι αρμοδιότητες του ΦοΔΣΑ Περιφέρειας Πελοποννήσου αφορούν τις παρακάτω δραστηριότητες:

- Συλλογή και μεταφορά απορριμμάτων.
- Λειτουργία υφιστάμενων έργων διαχείρισης (δεματοποιητές, υφιστάμενοι ΧΥΤΑ κ.λπ.
- Κατασκευή και λειτουργία:
 - ο υπολοίπων ΣΜΑ που προβλέπονται από τον ΠΕΣΔΑ, εφόσον αυτά τα έργα υλοποιηθούν.
 - ο άλλων μονάδων κομποστοποίησης (εφόσον απαιτηθούν επιπλέον μονάδες).
- Άλλες δράσεις για την επίτευξη της διαχείρισης των αποβλήτων της χωρικής του αρμοδιότητας.

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 56, το 2010 το σύνολο των μη επικίνδυνων στερών βιομηχανικών αποβλήτων από ΕΕΛ της Περιφέρειας Πελοποννήσου που προέρχονται από την εξορυκτική δραστηριότητα, την παραγωγή χάλυβα, σιδηρονικελίου/αλουμινίου, τα λιπάσματα, τους ατμοηλεκτρικούς σταθμούς ανέρχονται σε περίπου 12.630 τόνους ετησίως. Η ΠΕ Κορινθίας έρχεται δεύτερη σε παραγόμενη ποσότητα ογκωδών αποβλήτων με 3.129 τόνους ετησίως μετά την ΠΕ Μεσσηνίας (3.469 ετήσιους τόνους). Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτουργούν 11 εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων και καλύπτουν τις ανάγκες συνολικά 16 δημοτικών ενοτήτων. Στον Πίνακα 57 που ακολουθεί, φαίνεται ότι στην ΠΕ Κορινθίας εξυπηρετούνται οι δήμοι Κορίνθου, Λουτρακίου-Περαχώρας, Ξυλοκάστρου και Σικυωνίων και Βέλου. Η εκτιμώμενη παραγόμενη ποσότητα ιλύος στο σύνολο της Περιφέρειας με βάση το 100% του εκτιμώμενου εξυπηρετούμενου πληθυσμού της Περιφέρειας από ΕΕΛ θα ήταν ίση με 37.182 tn/έτος (Πίνακας 58). Επειδή όμως στην πραγματικότητα εξυπηρετείται το 85% περίπου του συνολικά υφιστάμενου εξυπηρετούμενου πληθυσμού από ΕΕΛ τότε η εκτιμώμενη παραγόμενη ποσότητα ιλύος ανέρχεται σε 31.604 tn/έτος στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Διαχ. Ενότητα	Περιφερειακή Ενότητα	Δήμοι	Έργα Σ.Μ.Α. και Χ.Υ.Τ.
1 ^η	Κορινθίας	Όλοι	Ένας (1) Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων ΣΜΑ στο δήμο Ερμιονίδας ΣΜΑ στο δήμο Κορινθίων ΣΜΑ στο δήμο Σικυωνίων ΣΜΑ στο δήμο Βόρειας Κυνουρίας ΣΜΑ στο δήμο Τρίπολης
	Αργολίδας	Όλοι	
	Αρκαδίας	Τρίπολης – Β. Κυνουρίας – Ν. Κυνουρίας	

Πίνακας 55 Προτεινόμενα έργα ασφαλούς διάθεσης και μεταφοράς στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Περιφερειακή Ενότητα	Πληθυσμός	Ποσότητες
Αργολίδα	105.590	2.112
Αρκαδία	97.515	1.950
Κορινθία	156.444	3.129
Λακωνία	98.500	1.970
Μεσσηνία	173.429	3.469
Σύνολο	631.478	12.630

Πίνακας 56 Ποσότητες αποβλήτων στην (tn/yr) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2010

Περιφερειακή Ενότητα	Εξυπηρετούμενοι Δήμοι
Κορινθία	Κορινθίων, Λουτρακίου- Περαχώρας
	Ξυλοκάστρου
	Σικυωνίων, Βέλου

Πίνακας 57 Υπάρχουσες εγκαταστάσεις εν λειτουργία στην περιφέρεια Πελοποννήσου

Περιφερειακή Ενότητα	ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΜΕΝΗ ΙΛΥΣ (tn/year)
Αργολίδα	70.906	9.317
Αρκαδία	29.615	3.891
Κορινθία	97.144	12.765
Λακωνία	17.976	2.362
Μεσσηνία	67.323	8.846
Σύνολο	282.965	37.182⁵⁵

Πίνακας 58 Επεξεργαζόμενη ιλύς (αφυδατωμένη λάσπη 20-25% σε στερεά) ανά νομό της Πελοποννήσου, 2010

Το ίδιο έτος παρατηρείται ότι η Περιφέρεια συμμετέχει στην παραγωγή ΟΤΚΖ_(Οχήματα Τέλους Κύκλου Ζωής) ως σύνολο μαζί με τη Χώρα σε ποσοστό της τάξεως περίπου 3,9%. Συλλέχτηκαν και ανακυκλώθηκαν 5.711 ΟΤΚΖ από όλη την Πελοπόννησο τα περισσότερα από το Νομό Κορινθίας 1.556 (Πίνακας 59). Ο φορέας με τον οποίο συνεργάζεται όλο το δίκτυο συλλεκτών της Περιφέρειας είναι ο ΕΔΟΕ.

Περιφερειακή Ενότητα	Αριθμός ΟΤΚΖ 2010
Αργολίδα	1.206
Αρκαδία	684
Κορινθία	1.556
Λακωνία	895
Μεσσηνία	1.370
Σύνολο	5.711

Πίνακας 59 Αξιολόγηση ποσότητας οχημάτων ΟΤΚΖ ανά νομό στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2010

⁵⁵Η μέση τιμή BOD₅ είναι 60 g/ημέρα/κάτοικο. Για κάθε kg BOD₅ που αποδομείται παράγονται 5lt (πυκνότητα 1,2kg/lt) αφυδατωμένης λάσπης 20% σε στερεά. Ο όγκος αυτός ανάγεται σε 0,36 kg/κάτοικο/ημέρα αφυδατωμένης λάσπης περιεκτικότητας 20% σε στερεά.

Ακόμη και στη συλλογή αδρανών αποβλήτων από κατασκευές, εκσκαφές και κατεδαφίσεις (Πίνακας 60) η ΠΕ Κορινθίας έρχεται πρώτη με μικρή διαφορά ως προς τα απόβλητα κατεδαφίσεων από την ΠΕ Μεσσηνίας. Η συνολική συμμετοχή στα αδρανή απόβλητα όλης της Περιφέρειας ανέρχεται στα 12.223.894 τόνους ετησίως. Με βάση τα στατιστικά στοιχεία τη χρονική περίοδο 2003-2007 για την Περιφέρεια Πελοποννήσου εκτός της συνηθισμένης οικοδομικής δραστηριότητας που αυξάνεται συνεχώς, το σύνολο των κατασκευών των νέων μεγάλων οδικών δικτύων και των τεχνικών υποδομών όλων των μεταφορικών δικτύων έχουν σαν αποτέλεσμα να αυξηθούν σημαντικά οι παραγόμενες ποσότητες ΑΕΚΚ.

Περιφερειακή Ενότητα	Απόβλητα εκσκαφών	Απόβλητα κατασκευών	Απόβλητα κατεδαφίσεων
Αργολίδα	1.889.160	151.732	74.917
Αρκαδία	1.291.290	105.068	90.898
Κορινθία	3.663.114	235.269	95.895
Λακωνία	1.278.732	97.086	47.619
Μεσσηνία	2.938.572	167.639	96.903
Σύνολο	11.060.868	756.794	406.232

Πίνακας 60 Παραγόμενα ΑΕΚΚ (Απόβλητα Εκσκαφών, Κατασκευών, Κατεδαφίσεων) ανά Περιφερειακή Ενότητα Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2010

Με βάση τα στοιχεία το 2010 σχετικά με τις παραγόμενες ποσότητες αποβλήτων ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ)⁵⁶ παρατηρούμε τα αστικά κέντρα να συγκεντρώνουν περισσότερες ποσότητες από ότι οι αγροτικές και ημιαστικές περιοχές με την ΠΕ Κορινθία να έρχεται δεύτερη μετά την ΠΕ Μεσσηνία σε παραγόμενη ποσότητα (Πίνακας 61). Η συνολική ετήσια αύξηση των παραγομένων ΑΗΗΕ είναι μεγαλύτερη του 5% τα τελευταία χρόνια. Όμως, λόγω της οικονομικής κρίσης και της μείωσης των καταναλωτικών αναγκών ενδέχεται να υπάρξει κάθετη μείωση της κατανάλωσης ΑΗΗΕ διαχρονικά. Συνυπολογίζοντας και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας θα ισορροπήσει κατά ένα μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης για τα ΑΗΗΕ της τάξης όχι μεγαλύτερου του 1,5%.

⁵⁶ Τα ποσοστά αυτά προέκυψαν με βάση τους συντελεστές 18kg/κάτοικο/έτος για τις αστικές περιοχές και 12kg/κάτοικο/έτος για τις αγροτικές περιοχές με τον εκτιμώμενο μόνιμο πληθυσμό σε όλη την περιφέρεια το 2010 να ανέρχεται στους 590.798 μόνιμους κατοίκους.

Περιφερειακή Ενότητα	ΑΗΗΕ (tn)
Αργολίδα	1.570
Αρκαδία	1.240
Κορινθία	2.384
Λακωνία	1.390
Μεσσηνία	2.527
Σύνολο	9.112

Πίνακας 61 Αξιολόγηση παραγόμενων ποσοτήτων ΑΗΗΕ (απόβλητα ηλεκτρικού & ηλεκτρονικού εξοπλισμού) Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2010

Αναφορικά με την κατηγορία των γεωργικών απόβλητων και υπολειμμάτων των γεωργικών προϊόντων οι βασικές πηγές τους είναι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και οι μεμονωμένοι αγρότες (μη πωλούμενα εσπεριδοειδή, κλαδέματα, στερεά υπολείμματα οινοποιίας). Η γεωργική δραστηριότητα στην οικονομική ζωή και στο ΑΕΠ της Χώρας και δη η συμμετοχή της Περιφέρειας Πελοποννήσου θεωρείται σημαίνουσα αφού μόνο οι καλλιεργούμενες εκτάσεις της Περιφέρειας καλύπτουν το 10,68% των συνολικών καλλιεργούμενων εκτάσεων όλης της ελληνικής επικράτειας (Πίνακας 62). Όπως φαίνεται από τους παρακάτω Πίνακες (62, 63, 64) τα γεωργικά απόβλητα υπερτερούν ή μειονεκτούν σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα ανάλογα με το είδος της παραγωγής των γεωργικών προϊόντων. Για παράδειγμα, η *ΠΕ Κορινθίας* υπερέρχει σε απόβλητα των λεμονιών και της οινοποιίας από τις υπόλοιπες ΠΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου επειδή υπερέρχει σε παραγωγή από τα συγκεκριμένα είδη αμπελουργίας.

Περιφερειακή Ενότητα	Λεμονιές	Πορτοκαλιές	Μανταρινιές	Ελιές	Αμπέλια
Αργολίδα	488	70.348	8.275	31.565	6.716
Αρκαδία	300	730	1.423	53.556	6.759
Κορινθία	4.924	3.717	899	60.715	40.054
Λακωνία	1.494	59.918	4.574	90.748	3.202
Μεσσηνία	101	3.335	781	382.589	14.324
Γενικό Σύνολο	7.307	138.048	15.952	619.173	71.055
			852.447		

Πίνακας 62 Ποσότητες / πηγή αποβλήτων–κλαδεμάτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2007

Περιφερειακή Ενότητα	Απόβλητα οινοποιίας (tn/yr)
Αργολίδα	1.168
Αρκαδία	1.366
Κορινθία	5.921
Λακωνία	638
Μεσσηνία	1.726
Σύνολο	10.819

Πίνακας 63 Απόβλητα οινοποιίας (tn/yr) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, 2007

Περιφερειακή Ενότητα	Λεμόνια	Πορτοκάλια	Μανταρίνια
Αργολίδα	54	10.200	641
Αρκαδία	33	106	110
Κορινθία	547	539	70
Λακωνία	166	8.688	355
Μεσσηνία	113	484	61
Σύνολο	913	20.017	1.237
	22.167		

Πίνακας 64 Αποσυρόμενα φρούτα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου σε tn, 2007

Από το σύνολο των αποβλήτων υγειονομικού ενδιαφέροντος το 80% με 85% των παραγόμενων αποβλήτων υγειονομικών μονάδων, κέντρων, ιατρείων αστικού τύπου θεωρούνται ακίνδυνα και το υπόλοιπο 15% με 20% χαρακτηρίζονται ραδιενεργού τύπου επικίνδυνα χρήζοντας ιδιαίτερη διαχείριση κατά τη μεταφορά τους όπως αποστείρωση/αποτέφρωση. Έρευνα του ΕΣΥΕ το 2008 κατέδειξε ότι ο συνολικός αριθμός των μονάδων υγειονομικού ενδιαφέροντος/κλινών της Περιφέρειας δε ξεπερνά τα 15 θεραπευτήρια με 1.793 κλίνες παράγοντας 7,26 kg/κλίνη/ημέρα απορρίμματα οικιακού χαρακτήρα⁵⁷. Στον κάτωθι Πίνακα 65 παρουσιάζονται τα παραγόμενα οικιακού τύπου νοσοκομειακά απόβλητα για την περιφέρεια Πελοποννήσου με την ΠΕ Μεσσηνίας να υπερτερεί έναντι της ΠΕ Κορινθίας σε θεραπευτήρια/κλίνες και σε παραγόμενα απόβλητα υγειονομικού ενδιαφέροντος.

⁵⁷ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο καθαυτός συντελεστής υπολογισμού απορριμμάτων αναφέρεται στις νοσοκομειακές μονάδες των αστικών κέντρων των μεγαλουπόλεων της Περιφέρειας και είναι μειωμένος περίπου στο 20%.

Περιφερειακή Ενότητα	ΑΣΑ Καταστημάτων Υγειονομικού Ενδιαφέροντος (tn/year)
Αργολίδα	428
Αρκαδία	560
Κορινθία	1.098
Λακωνία	494
Μεσσηνία	1.221
Σύνολο	3.801

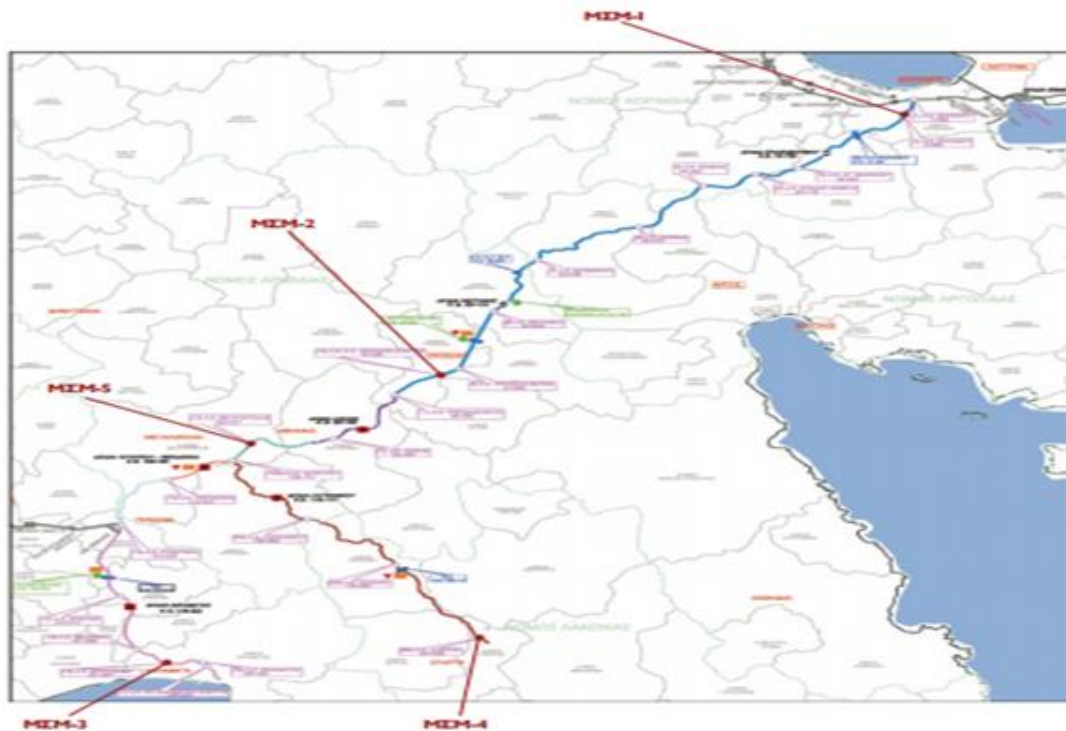
Πίνακας 65 Ποσότητες ΑΣΑ καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος (tn/year) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου

Αξιολογώντας την υφιστάμενη κατάσταση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, ως προς τη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων δεν έχει υπάρξει καμία ουσιαστική πρόοδος. Αυτό είναι απογοητευτικό καθώς η Περιφέρεια Πελοποννήσου κατήρτισε πρώτη από όλες τις περιφέρειες της χώρας σχέδιο ΠΕΣΔΑ για άμεση διακοπή της λειτουργίας και αποκατάστασης των Χ.Α.Δ.Α. Δυστυχώς σήμερα η λειτουργία των Χ.Α.Δ.Α. δεν έχει διακοπεί, λόγω προβλημάτων έλλειψης χωροθέτησης νέων χώρων ασφαλούς διάθεσης και του γεγονότος πως μόνο ένας Χώρος Υγειονομικής Ταφής (Χ.Υ.Τ.Α.) στο Δήμου Σικωνίων, με συνολική έκταση 45 στρέμματα και ενεργό χώρο ταφής 16.780 m², εξυπηρετεί ολόκληρη την Πελοπόννησο. Από την άλλη ο παλαιός Χ.Υ.Τ.Α. Ξυλοκάστρου αδυνατεί να λειτουργήσει λόγω τεχνικών κωλυμάτων.

Στο πλαίσιο εφαρμογής νέων Σχεδίων Δράσης ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων του ΠΕΣΔΑ για την εξεύρεση άμεσης λύσης των παραπάνω προβλημάτων καθυστέρησης η Περιφέρεια Πελοποννήσου έχει προχωρήσει σε προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού για το έργο της μελέτης, χρηματοδότησης, κατασκευής, συντήρησης και λειτουργίας περιβαλλοντικών υποδομών. Ωστόσο ολοκληρωθεί το σύστημα διαχείρισης των απορριμμάτων στη περιφέρεια, έχουν εγκατασταθεί προσωρινώς τρεις (3) δεματοποιητές στην Π.Ε. Μεσσηνίας στην Πύλο, στην Π.Ε. Λακωνίας στους Μολάους και στην Π.Ε. Αργολίδας στο Κρανίδι και έχουν υποβληθεί 8 Περιβαλλοντικές Μελέτες στην Δ/ση ΠΕΧΩ Πελοποννήσου για διαλογή, κομποστοποίηση και δεματοποίηση των RDF.

9.6.7 Ατμοσφαιρική Ρύπανση

Η ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος των περιοχών της Περιφέρειας Πελοποννήσου επηρεάζεται από τη γεωργική εκμετάλλευση την ύπαρξη και λειτουργία των λιγνιτικών μονάδων της ΔΕΗ στην περιοχή της Μεγαλόπολης αλλά και των εγκαταστάσεων διύλισης πετρελαίου στην Κόρινθο. Μικρή είναι και η επιβάρυνση από την αστική ρύπανση των πυκνοκατοικημένων περιοχών λόγω της κυκλοφορίας των οχημάτων μη φιλικών προς το περιβάλλον και τη λειτουργία της κεντρικής θέρμανσης κατοικιών. Για παράδειγμα, οι οδικοί άξονες των εθνικών οδών Κορίνθου-Πάτρα, Κόρινθος-Τρίπολη-Καλαμάτα έχουν έντονη κυκλοφορία και πραγματοποιούνται περιβαλλοντικές μελέτες για να διαπιστωθεί η ποσότητα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης ενώ δίκτυο καταγραφής προβλέπεται στον αυτοκινητόδρομο «Μωρέα» που περιλαμβάνει 5 μόνιμους σταθμούς (Χάρτης 9).

Χάρτης 10 Μόνιμοι σταθμοί μέτρησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θορύβου

Επιπλέον, η λειτουργία διυλιστηρίων στην περιοχή των Αγ. Θεοδώρων με πρώτη ύλη αργό πετρέλαιο και προϊόντα του υγραέρια, βενζίνη υψηλών οκτανίων, ντήζελ, λιπαντικά και μαζούτ από τη μονάδα ατμοσφαιρικής απόσταξης από το συγκρότημα FCC επηρεάζουν την ποιότητα

του ατμοσφαιρικού αέρα⁵⁸. Οι ποσότητες των επιμέρους υπολογισμένων αερίων που συντείνουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου για την Περιφέρεια Πελοποννήσου υπολογίζονται σε τόνους ισοδύναμου CO₂ και αντιστοιχούν στο 7,41% του συνόλου της χώρας (127.913.660 tpequiv CO₂). Οι πιο ρυπογόνοι νομείς από πλευράς εκπομπών είναι οι νομοί Αρκαδίας και Κορινθίας, καθώς αποτελούν τον βασικό ρυθμιστή της ενεργειακής παραγωγής της Περιφέρειας δηλαδή ΔΕΗ Μεγαλόπολης και Δυλιστήρια Κορίνθου (Πίνακας 66).

ΝΟΜΟΣ	ΑΡΓΟΛΙΔΑ	ΑΡΚΑΔΙΑ	ΚΟΡΙΝΘΙΑ	ΛΑΚΩΝΙΑ	ΜΕΣΣΗΝΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
Ενέργεια	875.121	3.645.844	1.229.280	822.485	966.968	7.539.699
Παραγωγή Ενέργειας	439.553	3.296.645	618.121	439.553	329.664	5.123.535
Μεταφορές	189.706	111.02	250.049	149.876	224.972	925.622
Λοιπές Πηγές	245.862	238.179	361.11	233.057	412.332	1.490.541
Βιομηχανικές Εργασίες	196.313	261.75	235.575	196.313	287.925	1.177.876
Διαλύτες	1.533	1.485	2.251	1.453	2.570	9.291
Γεωργία	256.188	256.188	197.963	186.319	326.057	1.222.716
Χρήσεις Γης Δασοκομία	-74.556	-194.889	-83.078	-148.486	-93.356	-594.364
Απόβλητα	45.322	33.947	40.168	46.153	35.765	201.355
Διάθεση Σ.Α. στο Έδαφος	36.761	25.653	27.594	38.038	21.407	149.451
Λοιπές Πηγές	8.561	8.294	12.575	8.115	14.358	51.903
ΣΥΝΟΛΟ	1.374.401	4.199.018	1.705.155	1.252.574	1.619.193	10.150.341
% μείωση λόγω βλάστησης	5.46%	4.64%	4.87%	11.86%	5.77%	5.86%

Πίνακας 66 Αξιολόγηση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου (σε tpequivCO₂) ανά Νομό Πελοποννήσου, ΣΜΠΕ επικαιροποιημένου ΠΕΣΔΑ, ΕΠΕΜ ΑΕ 2010

⁵⁸ Τα δυλιστήρια διαθέτουν γύρω τους σύστημα καταγραφής της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Οι εκπομπές μετριοούνται άμεσα με αναλυτές και ένα κινητό σταθμό μέτρησης ρύπων στην ατμόσφαιρα όπως NO_x, H₂S, SO₂ υδρογονάνθρακες και ολικά αιωρούμενα στερεά. Επιπλέον η κατεύθυνση ανέμου, η ταχύτητα, η θερμοκρασία και η υγρασία αποδίδουν πλήρως τη διασπορά των αερίων στην περιοχή του Δυλιστηρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ

Η ΠΕ Κορινθίας χαρακτηρίζεται από ένα έντονα ορεινό ανάγλυφο (όπως η ορεινή Κορινθία, οι Δήμοι Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης και Σικυωνίων), ενώ ο Κορινθιακός και Σαρωνικός Κόλπος από ένα εκτεταμένο πολυσχιδές παραλιακό μέτωπο ενώ ο Δήμος Λουτρακίου-Αγ. Θεοδώρων ξεπροβάλλει ως μια ιδιαίτερα ξεχωριστή χωρική ενότητα περιβαλλόμενη τριγύρω από θάλασσα. Τα μεγάλα οικιστικά κέντρα και πρωτεύοντες περιφερειακοί πόλοι ανάπτυξης της ΠΕ Κορινθίας (τα κυρίως 5 επιπέδου οικιστικής ανάπτυξης π.χ Κόρινθος-Λουτράκι), χωροθετούνται στο παραλιακό μέτωπο προς τον Κορινθιακό Κόλπο με έντονο το φαινόμενο της διάχυσης και ανάμειξης αστικών οικιστικών χρήσεων Α' και Β' κατοικίας, οργάνωσης πολιτιστικών δράσεων τουρισμού και αναψυχής, παραγωγικών δραστηριοτήτων, διοικητικά κέντρα υπηρεσιών και γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η διάχυση αυτή ενισχύεται από την γειτνίαση με το Μητροπολιτικό συγκρότημα των Αθηνών - Αττικής και την ύπαρξη σημαντικών κυκλοφοριακών αρτηριών οδικών (επί του άξονα ΠΑΘΕ) και σιδηροδρομικών (προαστιακός). Το συμπαγές πληθυσμιακά και παραγωγικά οικιστικό σύνολο λειτουργεί στη πράξη ως ένα συνεχές γραμμικό πολεοδομικό ανάπτυγμα που κυριαρχεί και στις βιομηχανικές ζώνες των περιοχών της Κορίνθου και των Αγίων Θεοδώρων. Αντίθετα, το παραλιακό μέτωπο προς το Σαρωνικό Κόλπο θεωρείται πολεοδομικά ως «Δευτερεύων Περιφερειακός Πόλος Ανάπτυξης» (6^ο οικιστικό επίπεδο με βάση τις έδρες των Καλλικράτειων δήμων), και κυριαρχείται από έντονη βιομηχανική δραστηριότητα υπερτοπικής σημασίας με εκτεταμένη εκτός σχεδίου δόμηση, χαμηλή οικιστική ανάπτυξη και ιδιαίτερη τάση προς τη παραγωγική δραστηριότητα των ιχθυοκαλλιεργειών.

Με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις, οι στρατηγικές κατευθύνσεις αναπτυξιακής πολιτικής για την ΠΕ Κορινθίας έχουν ως κεντρική χωρική ενότητα εξειδίκευσης την πρόταση κατά την οποία η ΠΕ της Κορινθίας οφείλει να αναπτυχθεί με ισχυρή συμπαγή πολυκεντρική συνλειτουργία. Με τα δεδομένα αυτά προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα και στρατηγικές μετάβασης της ΠΕ Κορινθίας από τη στασιμότητα στην ανάπτυξη:

Τα τελευταία έτη σηματοδοτούν την περαιτέρω επιδείνωση των μακροοικονομικών μεγεθών της οικονομίας της περιοχής, υπό το πρίσμα της εθνικής, ευρωπαϊκής και διεθνούς οικονομικής κρίσης. Οι διαρκώς μεταβαλλόμενες εξελίξεις επηρεάζουν το γεωοικονομικό και γεωπολιτικό διαμορφωμένο παγκόσμιο γίνεσθαι με αντίκτυπο την όξυνση των αναπτυξιακών προβλημάτων της Κορίνθου. Η αυξανόμενη μείωση όλων των παραγωγικών δραστηριοτήτων

της οικονομίας, τόσο στον πρωτογενή, στο δευτερογενή όσο και στον τριτογενή τομέα, με ιδιαίτερη οξύτητα σε κλάδους όπως οι κατασκευές, η μεταποίηση και το χονδρικό/λιανικό εμπόριο, η συνεχής επιδείνωση των συνθηκών στην αγορά εργασίας με κύρια έκφρασή τους την αλματώδη αύξηση του ποσοστού ανεργίας ή ημιαπασχόλησης κυρίως ανασφάλιστης, η συνεχής επιδείνωση της διεθνούς θέσης της χώρας ως προς την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και υπηρεσιών της και οι αναπόφευκτα συνεπαγόμενες περιβαλλοντικού χαρακτήρα επιπτώσεις, αποτελούν το βασικό πλαίσιο εξέλιξης της ελληνικής οικονομίας κατά την τρέχουσα περίοδο, το οποίο δημιουργεί ανάγκες αναπροσαρμογής του αναπτυξιακού προγραμματισμού, για την καίρια αντιμετώπιση των προαναφερόμενων επιπτώσεων της κρίσης.

Υπάρχει ανάγκη άρθρωσης μιας αναπτυξιακής στρατηγικής στο πλαίσιο της Πολιτικής της Συνοχής και της Στρατηγικής της Λισαβόνας της ΕΕ, η οποία θα συμβάλλει στη μεγέθυνση των οικονομιών κλίμακας στην περιοχή προγραμματισμού της ΠΕ Κορινθίας και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της και της περιβαλλοντικής συνείδησης η οποία προαπαιτεί γνώσεις, υπευθυνότητα και ευαισθησία για την ορθή και ολιστική διαχείριση του περιφερειακού περιβάλλοντος.

Οι αναδυόμενες αναπτυξιακές δυνατότητες του Νομού Κορινθίας και καθενός ξεχωριστά Δήμου της (ΠΕ Κορινθίας) θα μπορούσαν να παρουσιαστούν μέσω ενός ολοκληρωμένου και στοχευόμενου αναπτυξιακού στρατηγικού σχεδίου διαδημοτικής συνεργασίας καταγράφοντας όλα τα βασικά γεωφυσικά, δημογραφικά, κοινωνικό-οικονομοτεχνικά, περιβαλλοντικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά, τις υπάρχουσες κοινωνικές υποδομές αλλά ταυτοχρόνως προσδιορίζοντας την ιδιαίτερη φυσιογνωμία και αρχιτεκτονική των δήμων όλου του Νομού.

Ένα φιλόδοξο εγχείρημα είναι να δημιουργηθεί ένα Πιλοτικό Τοπικό Αναπτυξιακό Σχέδιο αποκλειστικά για τον Κορινθιακό Νομό που να αποτελεί προϊόν ουσιαστικής συζήτησης, διαβούλευσης, εκτεταμένης ενημέρωσης και ανταλλαγής απόψεων με όλες τις διαδημοτικές παρατάξεις, τους φορείς της πόλης, θωρακισμένο από όλους τους πολίτες της Κορίνθου και να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Να διευκολύνει το διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ των δημόσιων φορέων και της τοπικής κοινωνίας της Κορίνθου στη λήψη αποφάσεων, που λαμβάνονται από τη βάση.

- Να προάγει την ολοκληρωμένη ανάπτυξη διασφαλίζοντας έτσι την κοινωνική συνοχή, αλληλεγγύη και την ποιότητα ζωής των κατοίκων.
- Να συμβάλλει στην προστασία και αναβάθμιση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, επιδιώκοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ανάδειξη της ταυτότητας του τόπου.

Η κατάρτιση αυτού του μακρόπνοου σχεδιασμού θα αποσκοπεί στο να στηρίζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του χώρου, θέτοντας παράλληλα τις κατευθύνσεις, τις στρατηγικές και τα μέτρα για την ανάπτυξη και την αναβάθμισή του.

Αναλυτικότερα και εξειδικευμένα:

10.1 Μεταφορές

Η οδική εξυπηρέτηση της *ΠΕ Κορινθίας* θα λέγαμε ότι κρίνεται αρκετά ικανοποιητική (ιδιαίτερα η σύνδεση Κορίνθου - Αθήνας) και ενθαρρύνεται με περιφερειακά - τοπικά έργα βελτίωσης της προσπελασιμότητας και ολοκλήρωσης των ήδη προγραμματισμένων τεχνικών οδικών συγκοινωνιακών υποδομών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μέση πληθυσμιακή πυκνότητα της περιοχής Τρίπολης-Κόρινθος, η οποία αυξήθηκε σημαντικά με την αποπεράτωση του έργου της κατασκευής του αυτοκινητοδρόμου Κόρινθος-Τρίπολη, ενώ ήδη έχει γίνει αισθητή (με βάση τους κυκλοφοριακούς φόρτους) η εισαγωγή στο δίκτυο της νέας υπερσύγχρονης εθνικής οδού Κορίνθου – Πατρών, η οποία ήταν αίτημα δεκαετιών. Η Κόρινθος ήρθε πιο κοντά στην μεγαλύτερη δυτική πύλη της χώρας, τον λιμένα της Πάτρας, με ότι αυτό συνεπάγεται στον κλάδο των εισαγωγών – εξαγωγών και της τοπικής οικονομίας.

Ως προς τις συγκοινωνιακές υποδομές πρέπει να προωθηθούν οι εξής πρωτοβουλίες: επέκτασης της οδικής σύνδεσης της Ορεινής Κορινθίας Κιάτο-Καλιανοί-Γκούρα-Δερβάνι και της σύνδεσης Καλιανοί-Σκοτεινή με την ΠΕ Αρκαδία. Επίσης γίνονται αναβαθμίσεις οδικής αρτηρίας Κιάτου-Νεμέα καθώς και του ανατολικού άξονα Πελοποννήσου από τον Ισθμό-Κρανίδι-Πόρτο Χέλι-Κόστα (Σπέτσες) και Κόρινθος-Άνω Αλμυρή-Σοφικό-Κόμβος Άνω Επιδαύρου. Ανακατασκευή λόγω διάβρωσης της παραθαλάσσιας οδού Δερβενίου με επιπλέον επεκτάσεις/οδικές συνδέσεις των Δημοτικών Ενοτήτων των Καλλικρατικών εδρών με τον κεντρικό οδικό άξονα της Περιφέρειας.

Αν και ο Νομός έχει πλέον υπερσύγχρονους οδικούς άξονες διεθνούς-εθνικού επιπέδου, το τοπικό δίκτυο θεωρείται ελλιπές και σε επίπεδο συνδέσεων και σε επίπεδο ποιότητας υποδομών. Η ανάθεση όλων των παραπάνω έργων προς υλοποίηση προσδοκούν στην ενίσχυση των ενδοπεριφερειακών αλλά και διαπεριφερειακών συνδέσεων του Νομού Κορινθίας με τις όμορες περιφερειακές ενότητες και μέσω αυτών με τις ευρύτερες οικονομικές ζώνες και τα κέντρα ανάπτυξης εθνικής, πανευρωπαϊκής και διεθνούς εμβέλειας. Τα προγραμματισμένα υποστηρικτικά έργα αναβαθμίζουν τη χωρική συνοχή στον ενδότερο χώρο της περιφέρειας, διαχέοντας τις θετικές συνέπειες της ανάπτυξης από τα πολύ ισχυρά, ανώτερα οικιστικά επίπεδα προς τα κατώτερα και λιγότερο δυναμικά οικιστικά επίπεδα. Η ύπαρξη της αδυναμίας ολοκληρωμένης σιδηροδρομικής εξυπηρέτησης σε επίπεδο Περιφέρειας Πελοποννήσου σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη έλλειψη του ισχύοντος χωροταξικού πλαισίου περί συνδυασμένων μεταφορών στη περιφέρεια αλλά και της σύνδεσή του με το σύστημα μεταφορών της Αττικής, θα μπορούσε να ικανοποιηθεί με την περαιτέρω αναβάθμιση των θαλάσσιων μεταφορών και κυρίως των λιμενικών εγκαταστάσεων της Κορίνθου.

Οι βιομηχανικοί λιμένες της περιοχής Αγ. Θεοδώρων χρήζουν άμεσης βελτίωσης των τεχνικών υποδομών τους αλλά και την ένταξή τους στο εθνικό σύστημα. Επίσης, οι υποδομές των Λιμένων Κορίνθου-Κιάτου, της Μαρίνας Λουτρακίου, Μαρίνας Κορίνθου, καθώς και τα έργα ολοκλήρωσης της Μαρίνας Ξυλοκάστρου πρέπει να επιταχυνθούν. Το θέμα των τουριστικών λιμενικών εγκαταστάσεων είναι κομβικό για την Κόρινθο καθώς προσελκύει και στο μέλλον να προσελκύσει ακόμη περισσότερους λάτρεις του θαλάσσιου τουρισμού λόγω της γεωγραφικής θέσης της Κορίνθου.

Αποτελεί απαραίτητο βήμα η σταδιακή αναδιάρθρωση του συστήματος λειτουργικής ιεράρχησης όλων των μετακινήσεων που οι οδικοί άξονες-πόλοι ανάπτυξης εξυπηρετούν. Ο Νομός Κορινθίας αναδεικνύεται ως ο ισχυρότερος άξονας-πόλων ανάπτυξής της με το αστικό κέντρο της Κορίνθου να προβάλλει ως ενεργειακός, οδικός και τουριστικός κόμβος ανάπτυξης διαπεριφερειακής εμβέλειας, ανάμεσα στην Τρίπολη και την Καλαμάτα με το Λουτράκι, το Κιάτο, την Νεμέα και την Γκούρα να αποτελούν ενδοπεριφερειακά κέντρα ανάπτυξης.

Απαραίτητη, λοιπόν, προϋπόθεση στο πλαίσιο της ανθρωπογεωγραφικής χωρικής ενότητας της Περιφέρειας Πελοποννήσου και εν γένει της *ΠΕ Κορινθίας* είναι η στοχοποίηση της προοδευτικής αναβάθμισης της περιοχής, της ελκυστικότητάς και της τουριστικής

επισκεψιμότητας με κύριο άξονα την βελτίωση των συγκοινωνιακών υποδομών (χερσαίες - θαλάσσιες - αερομεταφορές).

Η ιεραρχική λειτουργική διασύνδεση των περιοχών της ενδοχώρας με άλλα αστικά και ημιαστικά κέντρα της Περιφέρειας θα ενσωματώσει τις νέες τεχνολογίες προϊόντων και την εφαρμογή καινοτομιών στις υπηρεσίες περιφερειακής και τοπικής κλίμακας για την προώθηση της εξωστρέφειας των υφιστάμενων και νεοεισερχόμενων επιχειρήσεων. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη, την αναβάθμιση και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, θεωρείται ο χωροταξικός και αναπτυξιακός σχεδιασμός του λιμένα της Κορίνθου με τη συνάμα επιβαλλόμενη τήρηση των οριοθετούμενων χρήσεων γης και κατασκευής απολύτως συμβατής με τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις έργων στη χερσαία ή τη θαλάσσια ζώνη λιμένος. Οι κατευθυντήριες γραμμές επιτελικής σημασίας ως προς τη μορφή και τη λειτουργία του λιμένα και τη σχέση του με την πόλη, θα περιλαμβάνουν τη μετατροπή του σε έναν σύγχρονο και πολυδύναμο και αυτόνομο αναπτυξιακό βραχίονα που θα αποτελεί έναν εμπορικό λιμένα εκτεταμένης δυναμικότητας με αναβαθμισμένη και πρωτεύουσας σημασίας την επιβατική και τουριστική δραστηριότητα, συνδυάζοντας από τη μία μεριά την αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών-τουριστικών πόρων και από την άλλη την ορθή διαχείριση και πρόληψη της προστασίας των συνθηκών του περιβάλλοντος, προκειμένου να υπάρξουν δυνατότητες βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών και προσέλκυσης επισκεπτών στην ΠΕ Κορινθίας. Η λιμενική υποδομή και οι υπηρεσίες της ΠΕ Κορίνθου θα μπορούσαν να ακολουθήσουν τις εξής αναπτυξιακές κατευθυντήριες γραμμές:

Για τον λιμένα της Κορίνθου:

- Να μειωθεί σταδιακά ένα μικρό τμήμα της χερσαίας ζώνης του λιμένα της Κορίνθου και να αποδοθεί στον αστικό ιστό της πόλης.
- Εκβάθυνση της λιμενολεκάνης του λιμένα της Κορίνθου για την υποδοχή και εξυπηρέτηση κρουαζιερόπλοιων στα παραλιακά κρηπιδώματα.
- Δυνατή επέκταση του βόρειου μόλου για ενίσχυση της προστασίας από τους ΒΔ ανέμους και διαπλάτυνση αυτού για τη μεταφορά των εμπορικών δραστηριοτήτων μακριά από την πόλη.
- Ανακατασκευή-συντήρηση κτιριακών υποδομών για λιμεναρχείο, δημοτικό λιμενικό ταμείο και εξυπηρέτηση επιβατών κρουαζιέρας.
- Δυνατότητα διατήρησης αλιευτικού καταφυγίου στη σημερινή του θέση
- Ενοποίηση-επέκταση της οδού Αγίου Νικολάου στο τμήμα του αλιευτικού καταφυγίου.

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της *ΠΕ Κορινθίας* συγκριτικά με τις υπόλοιπες Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατέδειξε την έντονη συνάρτηση της κοινωνικο-οικονομικής δυναμικής του βόρειου τμήματος της Πελοποννήσου που είναι ο Νομός της Κορίνθου με το παραγωγικό-οικονομικό συγκρότημα Αττικής - Πειραιά, σε αντιδιαστολή με τη μειωμένη έως και ανύπαρκτη συμμετοχική δυναμική του νότιου τμήματος.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου εξαιτίας της έντονα περιθωριοποιημένης γεωγραφικής θέσης, των χαμηλών συγκεντρώσεων αστικού πληθυσμού, της αποδυνάμωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και ως προς τη σύνδεσή της με μείζονος σημασίας άξονες μεταφορών, κατατάσσεται στον ευρύτερο εθνικό-ευρωπαϊκό και διεθνές χώρο σε μειονεκτική «γωνιακή» θέση.

Σε αυτή τη δεινή θέση έρχεται να προστεθεί και η υστέρηση συμπληρωματικότητας/ελλειμματικής εσωτερικής συνοχής του οικιστικού δικτύου ανάπτυξης και ο αποσπασματικός και ανεπαρκής μη ορθολογικός σχεδιασμός στρατηγικών χωροταξικών δικτύων, αυτόνομων κέντρων-πόλεων ανάπτυξης. Για παράδειγμα, τα δύο υφιστάμενα αστικά κέντρα των Νομών Κορινθίας και Αργολίδας λόγω της άμεσης και ολοκληρωτικής τομεακής οικονομικής εξάρτησής τους από την ισχυρή μητροπολιτική περιφέρεια της Αττικής (με ποσοστά άνω του 60% της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας) προσθέτουν αρνητικά αναπτυξιακά δεδομένα, μάλλον αντιαναπτυξιακά αντίμετρα στο ήδη κυρίαρχο πρότυπο αναπτυξιακών δυνατοτήτων που διαμορφώνεται στο ήδη υπάρχον δίπολο των Περιφερειακών Ενοτήτων Βορρά-Νότου.

Το αναπτυξιακό πλαίσιο των προοπτικών της περιοχής μελέτης σε διαπεριφερειακή κλίμακα σχετίζεται άμεσα με τον πολλαπλασιασμό των «προσανατολισμών» της Περιφέρειας. Πέραν της ένταξης της ΠΕ Κορινθίας στον άξονα Αθήνας - Πάτρας - Αδριατικού διαδρόμου - Δυτικής Ευρώπης, η περιοχή μελέτης θα αξιοποιήσει μεσοπρόθεσμα τα οικονομικά και γεωγραφικά της πλεονεκτήματα με την ένταξη και αποτελεσματικότερη λειτουργική διασύνδεσή της με το Δυτικό άξονα Ηπείρου – Πατρών. Ο σκοπός είναι οι άξονες ανάπτυξης της περιφέρειας, οριζόμενοι κυρίως από τους ανωτέρω πόλους/οικιστικά κέντρα ανάπτυξης και τους βασικούς χερσαίους οδικούς άξονες και κόμβους μεταφορών (ΠΑΘΕ – Οδικός / Σιδηροδρομικός), να επιτύχουν να μετατοπίσουν την οικονομική θέση της Περιφέρειας στο κέντρο βάρους των

γεωγραφικών αλληλοσυσχετίσεων της Ελλάδας, καθώς εξασφαλίζεται και η πολλαπλή πρόσβαση στον κύριο εθνικό άξονα ανάπτυξης Αθήνας - Θεσσαλονίκης.

10.2 Πολεοδομία – Χωροταξία

Ο προσδιορισμός χρήσεων γης στον εξωαστικό και περιαστικό χώρο της Κορινθίας είναι εξαιρετικά περιορισμένος έως και αδύνατος. Σε αυτήν τη διαπίστωση συντελεί και το γεγονός ότι μόνο τέσσερεις (4) καποδιστριακοί δήμοι σε όλη την Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτουν νέο Εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ). Αν εγκριθούν και υλοποιηθούν όλα τα πολεοδομικά σχέδια η ΠΕ Κορινθίας θα αποκτήσει την ευχέρεια του καθορισμού χρήσεων γης στις περισσότερες εκτός σχεδίου εκτάσεις της, έτσι ώστε να μην υπάρξει διάχυση των απρογραμμάτιστων παραγωγικών δυνάμεων της αγοράς.

Συναφή αρνητική συνέπεια της έλλειψης χρήσεων γης όσον αφορά τους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας της περιφέρειας, είναι και τα ενδογενή προβλήματα του πρωτογενούς τομέα που προκύπτουν από την αδυναμία προσδιορισμού υψηλής παραγωγικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσιμων εκτάσεων και την έλλειψη καθορισμού δασικού κτηματολογίου.

Αναπτυξιακή διεγκυστίνδα στην εξέλιξη του δευτερογενούς τομέα αποτελεί το γεγονός του περιορισμού της ελκυστικότητας των υποδοχέων εξαιτίας της καθεαυτής αδυναμίας χωροθέτησης βιομηχανικών/βιοτεχνικών/μεταποιητικών μονάδων στις εκτός σχεδίου περιοχές. Ιδιαίτερα έντονη είναι η εκτός σχεδίου ανορθόδρομη ανάπτυξη με τη μορφή γραμμικών συγκεντρώσεων κατά μήκος της κύριας οδικής αρτηρίας και των αστικών κέντρων της περιφέρειας στο τμήμα Αγ. Θεόδωροι-Κόρινθος-Κιάτο, όπου και είναι εγκατεστημένη μια άτυπη βιομηχανική συγκέντρωση στις περιοχές πλησίον του Πολεοδομικού Συγκροτήματος της Αττικής, λειτουργώντας σύμφωνα με ευνοϊκές νομοθετικές ρυθμίσεις. Το Νομοθετικό Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Βιομηχανίας καθορίζει τα μέτρα για την οργανωτική χωροθετική λειτουργία νέων υποδοχέων σε μία έκταση των 2.500 στρ. για το σύνολο της Πελοποννήσου προορίζοντας την ανάγκη αυτή ποιοτικά και στην ΠΕ Κορινθίας. Το ενδεδειγμένο Εγκεκριμένο ΓΠΣ Βέλους προσδιορίζει χώρους για οργανωμένη ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Επίσης, απαιτείται η εφαρμογή της Τροποποίησης ΖΟΕ Αγ. Θεοδώρων όσο και του ΓΠΣ Αγ. Θεοδώρων. Πολεοδομικό σχέδιο θα πρέπει άμεσα να εφαρμοστεί στη Δημοτική Ενότητα Στυμφαλίας καθώς και να ολοκληρωθεί το Χωρικό και Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Σικυωνίων, τα οποία πρέπει να ορίσουν τις λατομικές ζώνες εξόρυξης αδρανών υλικών.

Επίσης, η Κόρινθος θα πρέπει να προχωρήσει στην εκπόνηση Σχεδίου Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ).

Ένα νέο σύστημα πολεοδομικού σχεδιασμού και ανάπτυξης αλλά και πάταξης της άναρχης και αυθαίρετης δόμησης θα μπορούσε να περιλαμβάνει ζώνες προστασίας, ζώνες ανάπτυξης οικιστικών και παραγωγικών χρήσεων, «συμπαγείς πράσινες πόλεις», ζώνες ελέγχου της δόμησης με σκοπό να καλύπτουν της ανάγκες της πόλης της Κορίνθου και του ευρύτερου δήμου για τα επόμενα χρόνια. Οι ζώνες υποδοχής και λειτουργίας σε συνδυασμό με υποστηρικτικές δραστηριότητες θα συμβάλλουν στην τόνωση των παραγωγικών επιχειρήσεων όπως και τον κλάδο της εφοδιαστικής (logistics). Μέσα από ένα οργανωμένο δίκτυο θα προκύψουν και νέες θέσεις εργασίας καθώς και στο νομό Κορινθίας το πρόβλημα της ανεργίας είναι τεράστιο.

Ένα εξίσου χαρακτηριστικό γνώρισμα που θα πρέπει να εκμεταλλευτεί η Περιφέρεια Πελοποννήσου και η ΠΕ Κορινθίας είναι οι δυναμικές-αναπτυξιακές της ζώνες, που είναι οι εξής:

1. Παραγωγικού χαρακτήρα (όπως προείπαμε) ως προς τη μεταποιητική της δράση όλες τις συνεπακόλουθες υπηρεσίες αποθήκευσης-κατασκευής-μεταφορών χωροθετημένες σε μικρές άτυπες βιομηχανικές ζώνες, στα οργανωμένα Επιχειρηματικά Πάρκα, στις παρυφές των λιμενικών ζωνών και κατά μήκος των οδικών διελεύσεων (αναπτυξιακών αξόνων-πόλων) προς τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας.
2. Αγροτικού χαρακτήρα παραγωγής εξειδικευμένων προϊόντων προερχόμενων από μη-εντατικές καλλιέργειες (agro-logistics).
3. Τουριστικού χαρακτήρα στις παραλιακές ζώνες και σε ορεινούς οικισμούς της Περιφέρειας.

Τέλος, υπάρχει ανάγκη επαναπροσδιορισμού του ρόλου και της θέσης των πόλεων κάθε δήμου της ΠΕ Κορινθίας αλλά και της επαναξιολόγησης της ιεράρχησής τους, με ταυτοποίηση των ανταγωνιστικών κέντρων ζωνών-πόλων επιρροής και όχι ιεράρχησης με βάση την απαρχαιωμένη νοοτροπία των διοικητικών αλληλεξαρτήσεων. Προς αυτήν την κατεύθυνση γίνεται η διασφάλιση της εφαρμογής του χωροταξικού προτύπου ώστε να επιτευχθεί η οριστική ολοκλήρωση και ισχύς των μελετών των Πολεοδομικών Σχεδίων της ΠΕ Κορινθίας και οι οποίες εγγυώνται την εφαρμογή των χωροταξικών ρυθμίσεων, τη διασφάλιση της χωροθέτησης και του ελέγχου των χρήσεων γης, την προστασία-ανάδειξη του αγροτικού χώρου και την

βιώσιμη αξιοποίηση των τουριστικών/φυσικών πόρων, τοπίου και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα νομοθετικά/χρηματοδοτικά εργαλεία που θα διευκολύνουν τις υπηρεσίες στην έγκαιρη και τεκμηριωμένη αδειοδότηση των διαφόρων δραστηριοτήτων.

10.3 Πολιτισμός - Τουρισμός

Είναι σαφές, πως ένας από τους πλέον σημαντικούς στρατηγικούς άξονες προτεραιότητας στον τομέα της ανάπτυξης της ΠΕ Κορινθίας θα πρέπει να είναι η ποικιλόμορφη ανάδειξη και αξιοποίηση των πολιτιστικών της πόρων σε συνδυασμό με τη δημιουργία τουριστικών δραστηριοτήτων εναρμονισμένων με το φυσικό περιβάλλον και τη μελλοντική συμβολή τους στη διατήρηση και βελτίωση του επιπέδου ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Προς την κατεύθυνση αυτή συμβαδίζει και η προσπάθεια διατήρησης της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς παράλληλα με την αύξηση της επισκεψιμότητας και της τουριστικής προβολής των παραδοσιακών προϊόντων και των σπάνιων μνημείων και αρχαιολογικών χώρων που διαθέτει, μέσω ενός οργανωμένου προγράμματος δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με την εφαρμογή ΤΠΕ για την ψηφιακή αναπαράσταση μουσείων και έργων τέχνης.

Μετά από λεπτομερή καταγραφή των ιστορικών, θρησκευτικών και αρχαιολογικών μνημείων και παραδοσιακών οικισμών προτείνεται η άμεση ανακαίνιση και επισκευή των ιστορικών ναών, των κοσμικών κτιρίων, των γεφυριών και των άλλων κατασκευών που διασώθηκαν από την αμείλικτη φθορά του χρόνου και την έντονη σεισμικότητα της περιοχής που έχει εξαλείψει σε σημαντικό βαθμό κάθε μνημειακό πλούτο του Νομού Κορινθίας.

Επίσης, το παραλιακό τμήμα της ΠΕ Κορινθίας φέρει ποικιλοτρόπως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τα οποία σε συνδυασμό με τους οργανωμένους τουριστικούς λιμένες, τα τουριστικά και αλιευτικά καταφύγια μπορούν να αξιοποιηθούν κατάλληλα βάσει ενός συνολικού σχεδίου θαλάσσιου τουρισμού, ώστε να αποδώσουν τα μέγιστα δυνατά οφέλη στην οικονομική ανάταση του Νομού και των κατοίκων της.

Για την ενίσχυση του Θαλάσσιου Τουρισμού, προτείνονται:

- Προτεραιότητα στην κατασκευή της μαρίνας άμεσα είτε στην ξενοδοχειακή μονάδα του καζίνο Λουτρακίου είτε στον λιμένα της πόλης της Κορίνθου. Εφόσον λειτουργήσει η μια από τις δύο αυτές θέσεις και διαφανούν οι χωρητικότητες τότε να προωθηθεί και η λειτουργία της άλλης τουριστικής μαρίνας. Σύμφωνα με το Ειδικό Χωροταξικό του

Τουρισμού και σύμφωνα με την διεθνή πρακτική για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού θα πρέπει ανά 15 ναυτικά μίλια να υπάρχει μια λιμενική υποδομή (είτε μαρίνα, είτε καταφύγιο, είτε αγκυροβόλιο). Οι προτεινόμενες μαρίνες του Λουτρακίου και της Κορίνθου απέχουν μεταξύ τους περίπου 2,8 ναυτικά μίλια. Για να μην είναι ανταγωνιστικές αλλά αντιθέτως να είναι συμπληρωματικές θα πρέπει να υπάρχει μια χρονική υστέρηση στην κατασκευή και λειτουργία της μιας από την άλλη.

- Να κατασκευαστούν τα λιμενικά έργα και να λειτουργήσει ο τουριστικός λιμένας-τουριστικό καταφύγιο στο «Σουσάκι» Κορινθίας με δυναμικότητα σκαφών 139 θέσεων, για το οποίο έργο έχει εκδοθεί σχετική Υπουργική Απόφαση.
- Ολοκλήρωση των έργων της Μαρίνας Ξυλοκάστρου.

Είναι σημαντικό στο πλαίσιο του θαλάσσιου τουρισμού να αναπτυχθεί παράλληλα και ο αλιευτικός τουρισμός όπως επίσης και ο καταδυτικός. Απαιτούνται έργα και υπηρεσίες υποδομών καταδυτικού τουρισμού, εξαιτίας του υφιστάμενου ξεχωριστού οικοσυστήματος και των Αρχαιολογικών Αποθεμάτων του Κορινθιακού και Σαρωνικού Κόλπου, όπως οι αρχαίοι λιμένες σε Λέχαιο, Κεχριές, Σικυώνα και Ξυλόκαστρο.

Επιπροσθέτως, το πλούσιο εδαφικό της μόρφωμα σε συνδυασμό με την ποιότητα των νερών κολύμβησης η οποία και καλύπτει τους στόχους του προγράμματος της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων της προσδίδει ιδιαίτερο χαρακτήρα και την κατατάσσει σε έναν εξαιρετικό τουριστικό προορισμό.

Ωστόσο, το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον τουρισμό παρά τη λήψη μέτρων για τη τουριστική ανάπτυξη προτείνει ότι η τουριστική ανάπτυξη θα έπρεπε να συμβαδίζει και με μία ειδική μέριμνα για την ζώνη των μεγάλων πιέσεων του Κορινθιακού Κόλπου και τη φέρουσα ικανότητα των τουριστικών πόρων και κατ' επέκταση, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και την προστασία του φυσικού και υδάτινου περιβάλλοντος.

Επιπλέον, χρήζουν άμεσης αναβάθμισης οι κοινωνικές υποδομές και οι προσφερόμενες υπηρεσίες του ιαματικού και θεραπευτικού τουρισμού του Λουτρακίου. Ανάλογα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν τα Λουτρά Ωραίας Ελένης και όσες περιοχές συγκεντρώνουν αναπτυξιακά χαρακτηριστικά ιδιαίτερης πολιτιστικής και περιβαλλοντικής αξίας, όπως οι σύνθετοι πόλοι ανάπτυξης τουρισμού, αναψυχής και αθλητισμού της Διώρυγας του Ισθμού και του φράγματος Φενεού. Βελτιωτικές ενέργειες θα μπορούσαν να εισαχθούν για την

αναβάθμιση της τουριστικής αξιοποίησης και την αύξηση της επισκεψιμότητας του αρχαιολογικού χώρου της Αρχαίας Κορίνθου-Ακροκορίνθου, την προώθηση όλων των ειδών και των μορφών εναλλακτικού τουρισμού (αστεροσκοπεία Κρυονερίου-Στεφανίου), θρησκευτικού τουρισμού, συνεδριακού τουρισμού.

Αναδυόμενες περιοχές τουριστικής ανάπτυξης είναι στην ορεινή Κορινθία, οι περιοχές του Φενεού γύρω από την ομώνυμη λίμνη αλλά και γύρω από τον οικισμό του Γκούρα. Η περιοχή της Ορεινής Κορινθίας μπορεί και έχει τις δυνατότητες να αναδειχθεί ως ο σημαντικότερος, ίσως, ελληνικός τουριστικός προορισμός, με ορεινό και αγροτουριστικό προσανατολισμό. Η εύκολη συγκοινωνιακή σύνδεση της περιοχής με την Μητροπολιτική Αττική συντελεί στην αύξηση της τουριστικής κίνησης και της επισκεψιμότητας προς την ορεινή Κεντρική Πελοπόννησο. Η αυξημένη πυκνότητα των περιβαλλοντικών περιοχών προστασίας προδιαθέτει την ανάγκη δημιουργίας ενός δικτύου μητρώου προστατευόμενων περιοχών με πολλαπλάσια οφέλη για την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και τη συγκράτηση και απασχόληση του μόνιμου πληθυσμού. Επιπροσθέτως, ιδιαίτερη δυναμική στο παραπάνω εγχείρημα προσδίδει η δημιουργία ενός Ενιαίου Φορέα Διαχείρισης για το σύνολο των περιοχών αυτών.

Επίσης, οι «Διαδρομές ή Μυθικά Μονοπάτια» τουρισμού και αναψυχής της Περιφέρειας Πελοποννήσου συγκαταλέγονται στα ιδιαίτερα καινοτόμα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, τα δυναμικά θεματικά πεδία σύνθετων αναπτυξιακών παρεμβάσεων πλήρως καταρτιζόμενα με ολιστική προσέγγιση ως προς τη σχεδίαση και την υλοποίηση. Θα μπορούσαν να λειτουργήσουν σε δύο συλλογικά επίπεδα:

Στο πρώτο επίπεδο, οι «διαδρομές-μονοπάτια» έχουν τουριστική και εκπαιδευτική έννοια, περιλαμβάνουν όλη την Περιφέρεια Πελοποννήσου και ενώνονται με τους φυσικούς δρόμους και τα μονοπάτια των περιοχών υποδοχής.

Στο δεύτερο επίπεδο, οι «διαδρομές» (όπως για παράδειγμα οι Δρόμοι του Κρασιού και του Λαδιού) ενσωματώνουν και προωθούν στο ενεργητικό τους όλες τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και τα υπάρχοντα δίκτυα-συνεργασίας σε όλη τη διάστασή τους. Πρόκειται για τα λεγόμενα “clusters” αγροτουριστικού και αγροτοδιατροφικού ενδιαφέροντος τα οποία θα συμπεριλάβουν τις επτά ξεχωριστές διαδρομές που θα αναπτυχθούν και θα λειτουργήσουν ως μοχλοί ανάπτυξης οικονομικών κλίμακας. Τα μικρά αυτά “clusters” για την προβολή τους προς

τα έξω γίνονται μετέπειτα οι συνδυαστικοί κρίκοι των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων. Οι επτά μετέπειτα νεοϊδρυθείσες τομεακές διαδρομές αξιοποιούν τα βασικά προϊόντα της περιοχής, συνδέουν δικτυώνοντας διαφορετικούς «πόλους έλξης της τοπικής ανάπτυξης» και ενισχύουν την τοπική απασχολησιμότητα. Τέτοια “clusters” μπορεί να είναι:

- Οι Άθλοι του Ηρακλή
- Οι Δρόμοι στη Φύση και τις προστατευόμενες περιοχές
- Τα Μονοπάτια των ιστορικών-αρχαιολογικών Μουσείων
- Τα Μονοπάτια των παραδοσιακών ορεινών οικισμών
- Τα Αθάνατα Κάστρα
- Τα Βυζαντινά ιστορικά μνημεία και οι Θησαυροί της Ορθοδοξίας

Παρόμοια θεματική διαδρομή θεωρείται και η δραστηριότητα προώθησης Έρευνας και Τεχνολογίας (E&T), στα πλαίσια προσέλκυσης παραγωγικών δραστηριοτήτων ή αξιοποίησης υφιστάμενων. Χαρακτηριστικά του νέου αναπτυξιακού προτύπου στα οποία διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα η Περιφέρεια Πελοποννήσου και η ΠΕ Κορινθίας αποτελούν η δυνατότητα ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού με την αξιοποίηση φυσικών πόρων από τις περιοχές που τελούν υπό προστασία και οι οποίες κατέχουν συνολικά το 25% της έκτασης της Περιφέρειας, τις αξιόλογες ορεινές και θαλάσσιες περιοχές, καθώς και το πλούσιο πολιτιστικό, ιστορικό και αξιόλογο κτιριακό απόθεμα. Η δυνατότητα διαμόρφωσης και προώθησης ολοκληρωμένων τουριστικών πακέτων, που αξιοποιούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και το υπάρχον αξιόλογο απόθεμα των επιμέρους περιοχών και ικανοποιούν διαφορετικές ανάγκες και εμπειρίες, όπως θάλασσα, περιήγηση σε φυσικά τοπία και παραδοσιακούς οικισμούς, πολιτιστικά δρώμενα/φεστιβάλ και εκδηλώσεις, θαλάσσιες αθλητικές δραστηριότητες, ορειβασία, κ.ά.

Η δυνατότητα ολοκλήρωσης του τουριστικού προϊόντος με την αξιοποίηση συνεργειών με τους παραδοσιακούς κλάδους και τις τοπικές δραστηριότητες της περιοχής (Δρόμοι Κρασιού και Λαδιού, προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ, υπηρεσίες εστίασης και τοπική γαστρονομία) και την ανάπτυξη διατομεακών/κλαδικών συνεργασιών για την προσέλκυση τουριστών (μεγάλα εθνικής και διεθνούς εμβέλειας πολιτιστικά δρώμενα). Προϋπόθεση βέβαια για την εφαρμογή του νέου προτύπου τουριστικής ανάπτυξης αποτελεί η βελτίωση και αναβάθμιση των υποδομών και των υπηρεσιών τουρισμού, η αναδιάταξη του τρόπου προώθησης του

τουριστικού προϊόντος, με τη χρήση σύγχρονων εργαλείων και μηχανισμών και την αξιοποίηση των ΤΠΕ, και η διαμόρφωση ισχυρού brand name τουριστικού προορισμού.

Τέλος, ως προς την ολοκληρωμένη προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς προτείνεται να εδραιωθεί ένα «Αρχαιολογικό Πάρκο» με τη δικτύωση όλων αρχαιολογικών ευρημάτων και αρχαιολογικών χώρων τα οποία θα οριοθετηθούν και θα θεσμοθετηθούν εντός ειδικών ζωνών προστασίας. Ιδιαίτερα συστήνεται η ευρύτερη αξιοποίηση της ιστορικής περιοχής του Ισθμού και η ταυτόχρονη ένταξη και εναρμόνιση των πολιτιστικών αποθεμάτων με τη σύγχρονη ζωή των κατοίκων, ανακαλύπτοντας καινοτόμες μεθόδους όπως υπαίθριο αθλητισμό, παραδοσιακά προϊόντα και αρχαία διατροφή-αγροτοδιατροφικές συνήθειες. Το σύνολο των διαθέσιμων πολιτιστικών πόρων όπως υποθαλάσσια αρχαία μνημεία και ιστορικά σπήλαια ενδόξου παρελθόντος, θα πρέπει αφού καταγραφούν και τεκμηριωθούν να προβληθούν επάξια.

10.4 Περιβάλλον

Όσον αφορά το υδατικό δυναμικό των υδατικών διαμερισμάτων της Πελοποννήσου, μεγάλο μέρος του τεχνικού δικτύου κοινής ωφελείας χρήζει αντικατάστασης για την αντιμετώπιση των διαρροών ύδατος. Ανάλογα προβλήματα αντιμετωπίζουν και τα ύδατα προς άρδευση. Μάλιστα, ενώ έχουν εγκατασταθεί οργανωμένα αρδευτικά δίκτυα, πολλές περιοχές έχουν υποβαθμιστεί εξαιτίας των φαινομένων της υφαλμύρισης και νιτροποίησης λόγω της υπερεκμετάλλευσης του εδάφους από την ανεξέλεγκτη χρήση παράνομων κυρίως ιδιωτικών γεωτρήσεων σε συνδυασμό με τις κλιματικές συνθήκες.

Οι υφιστάμενες βιομηχανικές μονάδες, οι κτηνοτροφικές δραστηριότητες και η ύπαρξη των ΧΑΔΑ με την ανορθολογική διαχείριση και την ανασφαλή απόθεση υγρών και στερεών αστικών αποβλήτων, προκαλούν τις λεγόμενες σημειακές πηγές ρύπανσης στο φυσικό και υδάτινο περιβάλλον και κατ' επέκταση, στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιφέρειας. Η αντιμετώπιση και πρόληψη προβλημάτων, καθώς και η ολοκληρωμένη και αειφορική διαχείριση των υδάτινων πόρων και η ανάπτυξη των σχετικών υποδομών, είναι αποτελεσματικές μέσω συνολικού Σχεδίου Διαχείρισης των Υδάτινων Πόρων, ώστε να είναι εφικτός ο κεντρικός προγραμματισμός και συντονισμός των αναγκαίων δράσεων και έργων. Τέτοιου είδους δράσεις αναφέρονται σε εγγειοβελτιωτικά και αρδευτικά έργα προς την κατεύθυνση συλλογής επιφανειακών υδάτων και αποδοτικών συστημάτων άρδευσης, καθώς και ενεργειών αντικατάστασης των διαρροών πεπαλαιωμένων δικτύων ύδρευσης. Όλα τα υδατικά διαμερίσματα της Πελοποννήσου και κυρίως του Βόρειου Διαμερίσματος που ανήκει

και η ΠΕ Κορινθίας, οφείλουν να ακολουθήσουν τις κατευθυντήριες γραμμές της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Ύδατα 2000/60/ΕΚ. Στο Εγκεκριμένο Περιφερειακό Πλαίσιο προβλέπεται η ίδρυση Φορέα Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων Πελοποννήσου και η εκπόνηση υδρογεωλογικών και γεωτεχνικών μελετών για την αξιοποίηση των υπόγειων και επιφανειακών υδατικών συστημάτων στις υποβαθμισμένες περιοχές της Περιφέρειας.

Οι άξονες προτεραιότητας των μέτρων των Διαχειριστικών Σχεδίων για τους Υδάτινους Πόρους αφορούν έργα πρωτογενούς τομέα, βελτιωτικά έργα του υδροφόρου ορίζοντα, μελέτες και κατασκευές μικρών ορεινών φραγμάτων ή λιμνοδεξαμενών στις προβληματικές περιοχές της Περιφέρειας για την κάλυψη της αυξημένης ζήτησης ύδατος για άρδευση ή και ύδρευση αξιοποιώντας τα υφιστάμενα φράγματα της περιοχής υποστήριξης εδαφικών πόρων της περιοχής Δόξα του Νομού Κορινθίας.

Επιπλέον, πέραν της μειονεκτούσας περιοχής Δόξα της ΠΕ Κορινθίας, θα χρειαστεί ένας περαιτέρω προγραμματισμός μελέτης και αποπεράτωσης άλλων σημαντικών φραγμάτων όπως το Φράγμα Ασωπού. Στον κάμπο Φενεού επείγει να κατασκευαστούν τα προμελετημένα εγχειοβελτιωτικά έργα τα οποία θα υδροδοτούνται από το φράγμα Δόξα. Σημαντική πρόοδο έλαβε και το έργο της ολοκλήρωσης της Λιμνοδεξαμενής Τάκα ενώ οδεύει προς υλοποίηση και η κατασκευή του φράγματος Φιλιατρινού⁵⁹.

Στο πλαίσιο του Εγκεκριμένου Περιφερειακού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας Πελοποννήσου για την αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών και κυρίως των πλημμυρών παράκτιων περιοχών και φαινομένων τύπου τσουνάμι προβλέπεται η ένταξη του συνόλου του παράκτιου χώρου της ΠΕ Κορίνθου στο φιλόδοξο συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα πρωτοποριακών υποδομών ευρωπαϊκών προδιαγραφών «ΠΟΣΕΙΔΩΝ»⁶⁰. Τα τελευταία χρόνια, το σύνολο της

⁵⁹ Όλα τα Διαχειριστικά Σχέδια της Περιφέρειας Πελοποννήσου των τριών Υδατικών Διαμερισμάτων και κυρίως το Βόρειο Υδατικό Διαμέρισμα που αφορά την περιοχή μελέτης ΠΕ Κορινθίας εκπονήθηκαν στα πλαίσια της Οδηγίας Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ και της εναρμόνισής της με την εθνική νομοθεσία Ν3199/2003 και το Προεδρικό Διάταγμα 51/2007 «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ».

⁶⁰ Βασική προτεραιότητα του συγκεκριμένου προγράμματος αποτελεί η προετοιμασία της Πολιτικής Προστασίας στην πρόληψη και αντιμετώπιση ενός καταστρεπτικού σεισμού τύπου τσουνάμι, μέσα από τη διαδημοτική, διαπεριφερειακή συνεργασία των φορέων Πολιτικής Προστασίας σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Με βάση το σχετικό πρόγραμμα ΠΟΣΕΙΔΩΝ εγκαταστάθηκε ειδικό επιχειρησιακό-διαχειριστικό κέντρο

παράκτιας περιοχής της Πελοποννήσου και της ΠΕ Κορινθίας καλύπτεται από το αξιόλογο αυτό εργαλείο πρόληψης και διαχείρισης των φυσικών καταστροφών στα πλαίσια ακόμη και της πρόγνωσης με τη διαδικασία της μοντελοποίησης για τη Διάβρωση των Ακτών, την εξασφάλιση ασφαλών θαλάσσιων μεταφορών, την πρόβλεψη και έγκαιρη αντιμετώπιση της διαπεριφερειακής μόλυνσης, την προστασία και αύξηση της παραγωγικότητας στις ιχθυοκαλλιέργειες, την ορθολογική διαχείριση και προστασία της παράκτιας ζώνης αλλά και τον αποτελεσματικό προγραμματισμό θαλασσιών και παράκτιων υποδομών. Τα τελευταία χρόνια είναι σε εξέλιξη προγράμματα από το την Ειδική Γραμματεία Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος που αφορούν την παρακολούθηση της ποιότητας των υδατικών πόρων καθώς βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη 'το εθνικό πρόγραμμα παρακολούθησης της ποιότητας των νερών, που αφορά στον έλεγχο της ποιότητας των νερών ποταμών και λιμνών', όπως επίσης, και 'το πρόγραμμα παρακολούθησης της ποιότητας των υπόγειων νερών στο πλαίσιο για την μείωση της νιτρορύπανσης' αλλά και η διατήρηση της εθνικής βάσης δεδομένων του προγράμματος "ΥΔΡΟΣΚΟΠΙΟ" για υδρολογικά και μετεωρολογικά δεδομένα. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, παράλληλα με το πρόγραμμα ΠΟΣΕΙΔΩΝ, με τη συμμετοχή του ΕΚΒΥ, έχει δημιουργηθεί το έργο BIOSCORE, του οποίου σκοπός είναι να συμπληρώσει την επιστημονική γνώση με δεδομένα σχετικά με την «οικολογική ιδιοσυγκρασία-ιδιαιτερότητα» των πάνω από 1.000 διαφόρων ειδών πανίδας (Κόκκινο Βιβλίο) και την κατανομή τους στην Ευρώπη χρησιμοποιώντας 30 και πάνω περιβαλλοντικές μεταβλητές και μοντέλα ώστε να αξιολογηθούν οι επιπτώσεις τους.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου και συγκεκριμένα η ΠΕ Κορινθίας θα μπορούσε να συνδεθεί με τη βάση δεδομένων του αξιοποιώντας σχετικές μελέτες και έρευνες καταγράφοντας τις περιβαλλοντικές συνθήκες και την αιτιακή τους κατάσταση, καθώς και τα αποτελέσματα από τα υλοποιήσιμα έργα, τα εκπονούμενα διαχειριστικά σχέδια αλλά και τα δεδομένα των συστημάτων παρακολούθησης των οικοσυστημάτων. Με τη βοήθεια πραγματικά αυτού του μακρόπνοου έργου, η ΠΕ Κορινθίας θα μπορούσε να διαθέτει διαρκή και ενεργή ενημέρωση/παρακολούθηση των παραμέτρων της βιοποικιλότητας και των επιπτώσεων από

πρόγνωσης-συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων τα οποία δεδομένα προέρχονται από το εγκατεστημένο και εξειδικευμένο δίκτυο πλωτών ωκεανογραφικών μετρητικών σταθμών τηλεπικοινωνιακών συστημάτων μεταφοράς δεδομένων. Το παραπάνω αξιόλογο και αξιόπιστο δίκτυο καταγράφει σε πραγματικούς χρόνους τις διάφορες φυσικές, βιολογικές μετεωρολογικές και χημικές παραμέτρους των Ελληνικών Θαλασσών και μετέπειτα το Ειδικό Επιχειρησιακό Κέντρο με βάση τα δεδομένα που συλλέγει δημιουργεί ειδικά μοντέλα πρόγνωσης εξελιγμένης και επικαιροποιημένης τεχνολογίας.

μεμονωμένα ή σωρευτικά έργα και σχέδια ώστε να σχεδιάζει και να υλοποιεί με περισσότερη ακρίβεια και λιγότερη περιβαλλοντική-οικολογική όχληση τα προτεινόμενα διαχειριστικά τους έργα-μελέτες. Ο φιλόδοξος αυτός σχεδιασμός θα έχει θετικές, άμεσες και έμμεσες, διαχρονικές επιπτώσεις στη διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας της περιοχής της Πελοποννήσου σε συνάρτηση με το σχεδιασμό των υποδομών υποδοχέων δραστηριοτήτων για την προφύλαξη του βιογενετικού πλούτου της περιοχής, όπως διαφύλαξη σπόρων, παραγωγή και διάθεση φυτών.

Παρόμοιο πρόγραμμα θα μπορούσε να εφαρμοστεί και για το έδαφος και τις αιτίες υποβάθμισής του και τις επιπτώσεις από τις πιέσεις-χρήσεις. Προτείνεται η δημιουργία και λειτουργία ενός συστήματος παρακολούθησης των αλλαγών στις χρήσεις γης (Μητρώο Χρηστών), ο σχεδιασμός ανάλογων ενεργειών και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητά τους. Επίσης, θα μπορούσαν να ενταχθούν στο προτεινόμενο σύστημα παρακολούθησης ειδικοί δείκτες σχετιζόμενοι με την υλοποίηση παρεμβάσεων/έργων, όπως Μητρώα Μελετών και Υποδομών, Μητρώα Αποκαταστάσεων/Αναπλάσεων, Μητρώα Έργων Προστασίας εδάφους από τη διάβρωση, τις πλημμύρες και τις πυρκαγιές, Ποσοστά Αποκατάστασης Λατομείων/εξορυκτικών δραστηριοτήτων, κ.ά. Το προτεινόμενο σύστημα παρακολούθησης και εντοπισμού αιτιατών καταστάσεων και επιπτώσεων θα συμπληρώνεται από μία δομημένη και επικαιροποιημένη, αξιόπιστη βάση δεδομένων στην οποία όλες οι συλλεγμένες πληροφορίες θα αποθηκεύονται σε ένα κατάλληλο σύστημα καταγραφής και διατήρησης των αντίστοιχων στοιχείων της ΠΕ Κορινθίας.

Επίσης, για την προστασία των υλικών περιουσιακών στοιχείων από τις φυσικές καταστροφές και τις επιπτώσεις από την υλοποίηση διάφορων διαχειριστικών σχεδίων μπορούν να παρακολουθούνται οι αλλαγές στις χρήσεις γης μέσα από διάφορα προγράμματα-συστήματα παρακολούθησης και ελέγχου, μέσα από τα στοιχεία του CORINE LAND COVER, αεροφωτογραφίες, δορυφόρους, τηλεσκόπια, οι διάφορες μεταβολές στην αξία της γης στα διάφορα σημεία της περιοχής μελέτης και οι περιπτώσεις καταβολής αποζημιώσεων ή εφαρμογής αντισταθμιστικών μέτρων στην περιοχή.

Τέλος, η δημιουργία ενός επαρκούς και εκσυγχρονισμένου Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης κρίνεται απαραίτητη για τον έλεγχο των ρύπων σύμφωνα με τη νομοθετική ρύθμιση για την υποχρεωτική υποβολή στο Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ) απαραίτητων στοιχείων και δεδομένων. Η ΠΕ Κορινθίας θα

πρέπει να συγχρονίζεται ως προς τις αρμοδιότητες της συντήρησης και καλής λειτουργίας του Δικτύου και το ΕΚΠΑΑ να αναλάβει την ευθύνη της συλλογής, επεξεργασίας και συστηματικής αξιολόγησης των ατμοσφαιρικών δεδομένων και της μεταφοράς των πληροφοριών αυτών στο κοινό. Στη συνέχεια να συντάσσεται από το ΕΚΠΑΑ έκθεση αξιολόγησης της απόδοσης των μέτρων ανά διετία.

10.5 Ενέργεια

Για τον τομέα της Ενέργειας, θα πρέπει να περιοριστεί αυστηρά έως και να απαγορευθεί η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών (Φ/Β) σε γεωργική γη και δασικές εκτάσεις, να μειωθούν δραστικά οι ανεμογεννήτριες (Α/Γ) σε ΟΤΑ αρχαιολογικού ενδιαφέροντος (μείωση του επιτρεπόμενου ποσοστού 5% για τις Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας ΠΑΠ του ισχύοντος ΕΠ-ΑΠΕ⁶¹), να προσδιοριστούν οι κανόνες χωροθέτησης Α/Γ του ισχύοντος ΕΠ-ΑΠΕ σε τοπία διεθνούς εμβέλειας, και να αναζητηθούν τρόποι επέκτασης του φυσικού αερίου στις βιομηχανικές/λοιπές παραγωγικές δραστηριότητες. Το υδατικό διαμέρισμα της Βόρειας Πελοποννήσου χρήζει εντατικότερης μελέτης λόγω της ύπαρξης και αυξημένης δυνατότητας υδραυλικού δυναμικού σύμφωνα με τις οδηγίες του ΕΠ-ΑΠΕ.

Πιο εξειδικευμένα, σχετικά με την ενέργεια, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, υλοποιείται η επέκταση δικτύου αγωγών φυσικού αερίου και η ολοκλήρωση των έργων στο Σύστημα μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας μέχρι το 2020, ώστε να εξυπηρετηθεί όλο το ορεινό και μη πληθυσμιακό σύνολο της Πελοποννήσου.

Για την ανάπτυξη των ΑΠΕ θα πρέπει να επιτευχθούν οι εξής άξονες – προτεραιοτήτων:

- Στην περιοχή Αγίων Θεοδώρων της ΠΕ Κορινθίας έχει εντοπισθεί πρόσφορο έδαφος για γεωθερμική ενέργεια και θα πρέπει άμεσα να αξιοποιηθεί το γεωθερμικό της πεδίο.
- Πέραν βέβαια από την εγκατάσταση των μεγάλων μονάδων ΑΠΕ από ιδιωτικές εταιρίες, είναι σημαντική για την ανάπτυξη της ΠΕ Κορινθίας η εγκατάσταση μικρών υβριδικών μονάδων με φωτοβολταϊκά, ανεμογεννήτριες και βιομάζα, από ιδιώτες και αγρότες.

⁶¹ Οι Εγγυήσεις Προέλευσης είναι τα μόνα έγγραφα που πιστοποιούν την προέλευση της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές, σύμφωνα με την Οδηγία 2009/28/ΕΚ.

Σήμερα, οι διαδικασίες των περιβαλλοντικών αδειοδοτήσεων για εγκαταστάσεις φωτοβολταϊκών σε στέγες έχουν προσωρινά παγώσει λόγω ανεπάρκειας της φέρουσας ικανότητας του δικτύου μεταφοράς, των περιβαλλοντικές απαλλοτριώσεων, των δικαστικών προσφυγών και της ανεπάρκειας οικονομικών πόρων. Όπως συμπεραίνουμε από τα στατιστικά στοιχεία του ΑΔΜΗΕ το 2010, για το σύστημα μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου η ζήτηση για αδειοδότηση υπερέβαινε την ικανότητα απορρόφησης/προσφοράς 1.100 MW για ΑΠΕ, με αποτέλεσμα να έχει συνταχθεί έκθεση επέκτασης του συστήματος μεταφοράς ενέργειας με χρονικό ορίζοντα το 2024. Με τη σταδιακή αναβάθμιση και επέκταση του δικτύου των 400KV πραγματοποιήθηκε απορρόφηση έως 2.200 MW αλλά και περαιτέρω δυνατότητα επέκτασης του Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΕΣΦΑ) στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας για οικιακή και βιομηχανική χρήση.

Οι μελέτες διανομής φυσικού αερίου στην πόλη της Κορίνθου καθώς και οι μελέτες σκοπιμότητας για την κατασκευή δικτύων διανομής χαμηλής πίεσης έχουν προχωρήσει σε πολύ καλό επίπεδο. Τα οικονομικά και περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα που απορρέουν από τη χρήση του φυσικού αερίου και τη δρομολογημένη επέκταση των δικτύων ΕΣΦΑ στα αστικά κέντρα, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική θέση της Κορίνθου (δίπλα στην μητροπολιτική περιοχή της Αττικής που είναι μεγάλος καταναλωτής ενέργειας), αναμένεται να καταστήσουν την περιοχή ιδανική προς την προσέλκυση νέων επενδύσεων ΑΠΕ αλλά και την εδραίωση νέων επιχειρηματικών μονάδων, με αντισταθμιστικό αποκορύφωμα την πάταξη της ανεργίας και τη δημιουργία νέων 'πράσινων' θέσεων εργασίας.

Η πιθανή μελλοντική διείσδυση του αγωγού φυσικού αερίου στην Περιφέρεια από το σύμπλεγμα χωρών του Ισραήλ και της Κύπρου μέσω της Κρήτης, καθώς και της διασύνδεσης με υποβρύχιο ηλεκτρικό καλώδιο από την Κρήτη, θα καθιστούσε την περιφέρεια ενεργειακό κόμβο σε εθνικό και πανευρωπαϊκό επίπεδο και θα επέφερε μακροπρόθεσμα οφέλη στην περιοχή.

10.6 Επιχειρηματικότητα

Παρά τις προσπάθειες για τη δημιουργία ευνοϊκότερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και μηχανισμών προώθησης της εξωστρέφειας της οικονομίας, η αντιστρόφως ανάλογη ρευστότητα και ύφεση που επέφερε η οικονομική κρίση είχε σαν αποτέλεσμα να μην ευοδωθούν οι αναπτυξιακές δράσεις. Υπήρξε και θα υπάρξει περαιτέρω μείωση των εισοδημάτων αλληλεπιδρώντας και στη μείωση της αγοραστικής δύναμης και των κατά κεφαλήν εισοδημάτων του πληθυσμού της χώρας και της Περιφέρειας στο σύνολό της.

Το οικονομικό ντόμινο επηρέασε αρνητικά με κάθετη κάμψη της οικοδομικής δραστηριότητας, τον κλάδο των κατασκευών και των δραστηριοτήτων της ντόπιας βιομηχανίας δομικών υλικών, η οποία σε μεγάλο βαθμό τροφοδοτούσε την μεγάλη αγορά της Αττικής.

Στις ανάγκες συμπληρωματικού σχεδιασμού προστίθενται και οι ενέργειες επέκτασης των τηλεπικοινωνιακών δικτύων στα αστικά κέντρα με την ταυτόχρονη επέλαση των νέων τεχνολογικών καινοτομιών, οι οποίες προσφέρουν την προοπτική εγκατάστασης οπτικών ινών για την ανάπτυξη ιδιωτικού δικτύου ευρυζωνικότητας για χρήση από τις διοικητικές υπηρεσίες της Περιφέρειας και τους πολίτες.

Τις θεμελιώδεις και καθοριστικές ενέργειες τόνωσης της κορινθιακής οικονομίας θα πρέπει να αποτελούν η προώθηση ενισχύσεων προς ΜΜΕ με ταυτόχρονη ενίσχυση της έως τώρα ανενεργής τεχνολογικής ανάπτυξης, και η βελτίωση της ρευστότητας με επιπλέον χρηματοδότηση υπό προϋποθέσεις. Αξιοποίηση και ενσωμάτωση του νέου θεσμικού πλαισίου για αδειοδότηση επενδύσεων με ταυτόχρονη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Τα βασικά στοιχεία του αναπτυξιακού σχεδιασμού του Ειδικού Αναπτυξιακού Προγράμματος ‘Πελοπόννησος 2020’ ενισχύουν τους στόχους για την εντατικοποίηση πρωτοβουλιών των τοπικών φορέων ως προς την ενθάρρυνση της εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας, με την προσέλκυση νέων επενδύσεων στους κλάδους αιχμής και την υποστήριξη της εξαγωγίμης αγροτικής οικονομίας και της καινοτομίας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Τέλος, ως προς τις δραστηριότητες της Μεταποίησης/Χονδροεμπορίου θα πρέπει να ακολουθηθεί το Εγκεκριμένο ΓΠΣ Κορίνθου για την πολεοδομική συγκρότηση και λειτουργία οργανωμένων υποδοχέων παραγωγικών δραστηριοτήτων καθώς και την περαιτέρω ενεργοποίησή τους, με βάση τα εκπονούμενα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ της ΠΕ Κορινθίας. Πολύ θετικό βήμα ως προς την εξορυκτική διαδικασία είναι η θεσμοθέτηση λατομικών ζωνών εξόρυξης αδρανών υλικών με ταυτόχρονη λειτουργία Μηχανισμού Εποπτείας της αποκατάστασης τοπίου αλλά και τα κίνητρα χρησιμοποιημένων περιοχών εξόρυξης για Κοινόχρηστες και Κοινοφελείς δραστηριότητες.

10.7 Υγεία - Πρόνοια

Παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις στις υποδομές πρόνοιας και κοινωνικής μέριμνας στους μικρότερους οικισμούς και τις αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αλλά και γενικότερα στην ποιότητα και επάρκεια των σχετικών υπηρεσιών, με έλλειψη οργανωμένων

προγραμμάτων ενίσχυσης και ανάπτυξης υπηρεσιών που εστιάζουν στην υποστήριξη ευπαθών και ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων.

10.8 Διαχείριση απορριμμάτων

Αναφορικά με το Αναθεωρημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Σχέδιο για τη Διαχείριση Απορριμμάτων (ΒΙΟΚΑ-ΧΥΤΑ), παρατηρείται μια σχετική πρόοδος στο θεσμικό πλαίσιο στην καλή πρακτική ως προς τη διαχείριση, την οργάνωση του τρόπου συλλογής, αποκομιδής, μεταφόρτωσης και υγειονομικής ταφής των απορριμμάτων, ενώ παράλληλα λειτουργούν εγκεκριμένα συστήματα διαχείρισης ειδικών ροών επικίνδυνων, τοξικών, νοσοκομειακών αποβλήτων.

Οι σχετικές παράμετροι που προκύπτουν ως προς την αναπτυξιακή τους διάσταση θα μπορούσαν να αποτελέσουν ευκαιρία για την ανάπτυξη πράσινων θέσεων εργασίας, την παραγωγή ενέργειας και την παραγωγή προϊόντων από την ανακύκλωση. Σαφέστατα, ένας νέος σχεδιασμός διαχείρισης και ασφαλούς απόθεσης υγρών και στερών αποβλήτων θα μπορούσε να αποτελέσει μία μόνιμη, βελτιωμένη και ολοκληρωμένη λύση, φιλικότερη προς το περιβάλλον και τους χρήστες του αλλά και να επιτύχει με την ενσωμάτωση των νεότερων ορθών πρακτικών και τεχνολογιών, την πλήρη αποκατάσταση των ΧΑΔΑ και το συντονισμό όλων των φορέων ως προς την απορρόφηση χρηματοδοτικών κονδυλίων.

Οι περιοχές της Νεμέας και του Ζευγολατιού ως έδρες του Καλλικρατικού Δήμου και βασικά κέντρα γεωργικής παραγωγής και διακίνησης επώνυμων γεωργικών προϊόντων, χρήζουν άμεσης υλοποίησης, εγκατάστασης και λειτουργίας νέων μονάδων Επεξεργασίας Αστικών Λυμάτων (ΣΕΑΛ).

Ως προς την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων προτείνεται η εφαρμογή ενός Ολοκληρωμένου Προγράμματος για τη διαχείρισή τους στην ΠΕ Κορινθίας και πιο συγκεκριμένα, προτείνεται η κατασκευή 1 ΣΜΑ στο δήμο Κορινθίων, 1 ΣΜΑ στο δήμο Σικυωνίων, 1 ΚΔΑΥ στο δήμο Βέλου-Βόχας-Δημοτική Ενότητα Βόχας και αντικατάσταση των 13 ΧΑΔΑ. Το φαινόμενο της νιτρορύπανσης από τις γεωργικές χρήσεις πλήττει έντονα τη Βόρεια Κορινθία και άμεσα θα πρέπει να εφαρμοστεί η απόφαση του ΦΕΚ 983/Β/2013. Ο μηχανισμός παρακολούθησης και προστασίας του Κορινθιακού Κόλπου και των υπόγειων υδάτων της ΠΕ Κορινθίας από την περιβαλλοντική υποβάθμιση και τις επιπτώσεις από την Κλιματική Αλλαγή θα πρέπει να εφαρμοστεί και να λειτουργήσει άμεσα, ταυτόχρονα με την

εκπόνηση διαχειριστικών σχεδίων του δικτύου Natura 2000 στις περιοχές της Στυμφαλίας-Ορεινής Κορινθίας και τα Γεράνια Όρη.

10.9 Αγροτικός τομέας

Ως προς τον πρωτογενή τομέα προτείνεται η οριοθέτηση Γεωργικής Γης Υψηλής Παραγωγικότητας κατ' εφαρμογή της απόφασης 2010-2011 και η οποία γεωργική γη θα προστατεύεται από μη συμβατές δράσεις και χρήσεις. Τα νέα παραγόμενα επώνυμα προϊόντα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων θα εντάσσονται και θα προστατεύονται όπως τα Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ). Επιπλέον, προωθητικές δράσεις θα αφορούν στον αγροτοδιατροφικό τομέα, τις βιολογικές καλλιέργειες και τους αναδασμούς για την εφαρμογή ενός ενιαίου εθνικού δασικού κτηματολογίου.

Ως προς την Κτηνοτροφία θα πρέπει να καθορισθούν Βοσκοτόπια με την Ολοκλήρωση Θεσμικού Πλαισίου για τους όρους λειτουργίας και εφαρμογής ολοκληρωμένων μονάδων κτηνοτροφικών πάρκων.

Για τον αγροτικό τομέα της αλιείας και τις υδατοκαλλιέργειες θα πρέπει άμεσα να υλοποιηθεί το ΠΟΑΥ στις περιοχές που καθορίζει το ισχύον ΕΠ-Υδατοκαλλιεργειών ώστε να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός παρακολούθησης της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας. Στην ανοιχτή θάλασσα θα πρέπει να γίνουν βελτιωτικές και συμπληρωματικές ενέργειες στις τεχνικές υποδομές των αλιευτικών καταφύγιων, να προταθούν μέτρα περιορισμού της υπεραλίευσης, σύνδεση πρωτογενή με τριτογενή τομέα, εκπαίδευση σε θέματα αγροτικών περιβαλλοντικών μεθόδων.

10.10 Ύδρευση - Άρδευση

Αναφορικά με τις Τεχνικές Υποδομές στον τομέα της ύδρευσης και της άρδευσης, τα έργα ολοκλήρωσης του φράγματος Ασωπού και των υδραγωγείων ύδρευσης και άρδευσης καθίστανται θεμελιώδους σημασίας για το Νομό Κορινθίας.

Τόσο σε υδρευτικό όσο και σε αρδευτικό νερό είναι ενδεδειγμένη και εμφανής η ανάγκη για την κατασκευή των συγκεκριμένων έργων, καθώς η φέρουσα κατάσταση του προσχωματικού υδροφόρου της Βόχας είναι ιδιαίτερα προβληματική και υποβαθμισμένη κυρίως λόγω της συνεχούς πτωτικής τάσης της στάθμης και του έντονου φαινομένου της υφαλμύρισης. Η κατασκευή αυτή προβλέπεται μετά την εκπόνηση συγκεκριμένου βιώσιμου Διαχειριστικού

Σχεδίου του έργου, ώστε να εξισορροπηθεί από τη μία η δυνατότητα παροχής νερού ύδρευσης και από την άλλη, η μέγιστη φέρουσα ικανότητα παροχτευόμενου αρδευτικού νερού να οδηγήσει παράλληλο εμπλουτισμό του υπόγειου υδροφόρου του Ασωπού, αλλά και να ληφθεί υπόψη η προστασία των υφιστάμενων οικοσυστημάτων και το ανάλογο περιβαλλοντικό κόστος. Επίσης, ενδείκνυται η δημιουργία και εφαρμογή ενός σχετικού σχεδιαγράμματος ενεργειών για την περαιτέρω επέκταση συλλογικών δικτύων άρδευσης (από το Φράγμα του Ασώπου και των λιμνοδεξαμενών των Άνω Πιτσών, με ταυτόχρονη κατάργηση και αντικατάσταση των αρδευτικών γεωτρήσεων που θα διασφαλίζουν μια ορθολογική και δίκαιη τιμολογιακή πολιτική του αρδευτικού νερού. Οι περιοχές της Κεντρικής και Ανατολικής ΠΕ Κορινθίας λόγω του μειονεκτικού υδατικού τους αποθέματος θα μπορούσαν να υδροδοτηθούν μέσω του φράγματος Ασωπού ύστερα από την εκπόνηση αντίστοιχης μελέτης.

Αποτελεί γεγονός ότι η πόλη της Κορίνθου υδρεύεται μέσω της λίμνης Στυμφαλίας και των υδάτινων πόρων της Δρίζας, με άμεση προτεραιότητα την ανάγκη να υλοποιηθούν βελτιωτικά έργα των υδρευτικών τους υποδομών καθώς και ένα πιο εκσυγχρονισμένο δίκτυο συλλογής, διανομής και απόθεσης του νερού για την διασφάλιση παρεχόμενων ποσοτήτων ύδατος και την ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων διαρροής του δικτύου. Τα μικρά φράγματα και οι λιμνοδεξαμενές όπως το φράγμα Βελίνας είναι απαραίτητα να υλοποιηθούν ως ανασχετικά αντιπλημμυρικά έργα αλλά και γιατί στοχεύουν να ενδυναμώσουν τις υπάρχουσες παραγωγικές δράσεις της οικονομικής ζωής στην περιοχή, όπως για παράδειγμα η άρδευση γεωργικών εκτάσεων και η μετέπειτα παραγωγή και διάθεση προς το εξωτερικό των γεωργικών προϊόντων (π.χ. μήλα και σουλτανίνα) που ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια της οικονομίας της ΠΕ Κορινθίας διεθνώς. Η περιοχή της Βόχας υφίσταται ανάγκης αντιπλημμυρικών σχεδίων με παράλληλα κατασκευαστικά έργα του συγκοινωνιακού οδικού άξονα Κορίνθου-Πάτρας και του προαστιακού σιδηροδρόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11: ΕΡΕΥΝΑ ΜΕΣΩ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

Εκτός της ανάλυσης που προηγήθηκε και των προτάσεων που αναπτύχθηκαν βάσει των ποικίλων δεδομένων που συλλέχθηκαν για την ΠΕ Κορίνθου και την σχέση της στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αλλά και Αττικής, κρίθηκε σκόπιμο για την πιο πλήρη αποτύπωση της κατάστασης αλλά και για την διατύπωση της στρατηγικής μετάβασης η έρευνα να επεκταθεί και μέσω υποβολής ερωτηματολογίων προκειμένου να εκτιμηθεί αν υπάρχουν επιπλέον θέματα προς συζήτηση αλλά επίσης και για να διαπιστωθεί η «εικόνα» που έχουν οι κάτοικοι της περιοχής για τον τόπο τους, αλλά και τις προοπτικές ανάπτυξή του.

Η έρευνα όπως αναφέρθηκε στηρίχθηκε στη συμπλήρωση και στην επεξεργασία ερωτηματολογίου (βλ. συνημμένο στο Παράρτημα Ι) και είναι δομημένο σε πέντε βασικούς άξονες :

ΑΞΟΝΑΣ 1	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ
ΑΞΟΝΑΣ 2	ΠΑΙΔΕΙΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ 3	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΥΓΕΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ – ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ 4	ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
ΑΞΟΝΑΣ 5	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ & ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΕΔΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΟΡΙΝΘΟΥ (ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΗΣΟΥ, ΟΤΑ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ)

Σκοπός αυτής της κατηγοριοποίησης είναι να εξεταστούν όλα τα βασικά χαρακτηριστικά του Νομού μέσα από τα μάτια, τις εμπειρίες και την διαβίωση των πολιτών στον Νομό. Ο πέμπτος άξονας έχει να κάνει περισσότερο με το πως οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ικανοί να σχεδιάσουν και να υιοθετήσουν στρατηγικές μετάβασης από την στασιμότητα στην ανάπτυξη.

Ταυτότητα της Έρευνας

Το ερωτηματολόγιο απάντησαν 309 άτομα εκ των οποίων 55% άνδρες και 45% γυναίκες. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων από όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες ανήκουν στην ηλικιακή

ομάδα 30-45 (50,5%), η οποία θεωρείται ιδιαίτερα παραγωγική και το υπόλοιπο 29% των ερωτηθέντων στην ηλικιακή ομάδα 45-65.

Μόνο 15 άτομα (5%) δήλωσαν ότι εκπροσωπούν κάποιον επίσημο φορέα όπως π.χ. Επιμελητήριο, Συνεταιρισμό κ.ο.κ. Οι υπόλοιποι είναι κάτοικοι της περιοχής και ελάχιστοι επισκέπτες οι οποίοι εργάζονται στην ΠΕ Κορινθίας, αλλά δεν κατοικούν σε αυτή. Η έρευνα εσκεμμένα εστίασε το ενδιαφέρον της σε κατοίκους της ΠΕ Κορινθίας που μένουν τόσο σε μεγάλες πόλεις, κυρίως στην πόλη της Κορίνθου (49,8%), όσο και σε χωριά (50,2%). Η επιλογή αυτή έγινε για να υπάρχει μια πιο αντικειμενική διαμόρφωση του αποτελέσματος του ερωτηματολογίου. Υπάρχει επίσης πλήρης χωρική κάλυψη όλης της ΠΕ της Κορίνθου, ορεινή, πεδινή, παραθαλάσσια, όπως επίσης και του τμήματος της ενότητας που δεν ανήκει γεωγραφικά στην Πελοπόννησο.

Το ερωτηματολόγιο κατά το ήμισυ ήταν στενά δομημένο και έτσι οι ερωτηθέντες είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν μέσα από μια λίστα από συγκεκριμένες απαντήσεις (με την δυνατότητα όμως να προσθέσουν και άλλες απόψεις). Ωστόσο, στο υπόλοιπο τμήμα του ερωτηματολογίου οι ερωτηθέντες είχαν την δυνατότητα να εκφράσουν τις απόψεις τους ελεύθερα. Οι απαντήσεις αυτές κωδικοποιήθηκαν και ομαδοποιήθηκαν στην συνέχεια, προκειμένου να επεξεργαστούν στατιστικά (βλ. αναλυτικά τα στατιστικά αποτελέσματα και τις στατιστικές πίτες – γραφήματα στο Παράρτημα II).

Αποτελέσματα Έρευνας

Το πρώτο τμήμα του ερωτηματολογίου προσπαθεί να αναζητήσει τα «δυνατά» και «αδύνατα» σημεία της ΠΕ Κορίνθου.

Τα «δυνατά» σημεία της ΠΕ Κορίνθου συνοψίζονται στα 16 κάτωθι πλεονεκτήματα:

1. Η κομβική θέση του Νομού σε κύριους μεταφορικούς άξονες της χώρας.
2. Η εγγύτητα του Νομού με το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Αθήνας.
3. Η μείωση της χρονικής απόστασης από το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας λόγω μεγάλων επενδύσεων τόσο στους αυτοκινητόδρομους όσο και στον προαστιακό σιδηρόδρομο.
4. Η γεωγραφική - κομβική θέση του Νομού, μεταξύ Αττικής και Πελοποννήσου.
5. Η ύπαρξη και η λειτουργία μεγάλων βιομηχανικών μονάδων στο Νομό.

6. Η γειτνίαση του Δήμου με σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους και αναπτυσσόμενους τουριστικούς προορισμούς της ευρύτερης περιοχής.
7. Η πολιτισμική κληρονομιά και η ποικιλομορφία της λαογραφικής παράδοσης του Νομού.
8. Οι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος (φαράγγια, υγρά τοποι, κ.ά.) και οι δυνατότητες οικοτουριστικής ανάπτυξης που προσφέρουν.
9. Οι μονάδες παραγωγής και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων.
10. Η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, με δυνατότητες πολυκαλλιέργειας και παραγωγής νέων προϊόντων.
11. Η παραγωγή αγροτικών προϊόντων ιδιαίτερης αξίας και φήμης, όπως η κορινθιακή σταφίδα.
12. Η αξιοποίηση και χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ηλιακή ενέργεια – γεωθερμία – βιομάζα).
13. Η ύπαρξη δικτύου φυσικού αερίου στο Νομό.
14. Η παράκτια γεωμορφολογία και η εγγύτητα της περιοχής με την μεγαλύτερη βάση εκκίνησης του θαλάσσιου τουρισμού της χώρας (Αττική).
15. Η ύπαρξη (αν και περιορισμένα) ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος στην περιοχή.
16. Η διώρυγα.

Το σύνολο των ως άνω δυνατών σημείων κρίθηκαν από τους ερωτηθέντες ως ιδιαίτερος σημαντικά καθώς η στατιστική ανάλυση έβγαλε τα αποτελέσματα πάνω από τον μέσο όρο. Ωστόσο, τρία από αυτά εμφανίζουν μεγαλύτερη στατιστική προτίμηση (με σειρά προτεραιότητας):

1. Η μείωση της χρονικής απόστασης από το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας λόγω μεγάλων επενδύσεων τόσο στους αυτοκινητόδρομους όσο και στον προαστιακό σιδηρόδρομο.
2. Η παραγωγή αγροτικών προϊόντων ιδιαίτερης αξίας και φήμης, όπως η κορινθιακή σταφίδα.
3. Η γεωγραφική - κομβική θέση του Νομού, μεταξύ Αττικής και Πελοποννήσου.

Εντύπωση όμως, προκαλεί ότι στην τελευταία θέση των δυνατών σημείων στην ΠΕ Κορινθίας εμφανίζεται η ύπαρξη του δικτύου φυσικού αερίου στον νομό, γεγονός που δείχνει ότι η αξιοποίηση της εν λόγω υποδομής αν και θεωρείται σημαντική δεν έχει ενσωματωθεί σε όλη την ΠΕ Κορίνθου και στο σύνολο της παραγωγικής ή αστικής διαδικασίας.

Τα «αδύνατα» σημεία της ΠΕ Κορίνθου συνοψίζονται και αυτά με την σειρά τους στα εξής 16 μειονεκτήματα:

1. Η εγγύτητα του Νομού με το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Αθήνας (π.χ. δεν μπορούν να αναπτυχθούν τοπικές επιχειρήσεις καθώς οι κάτοικοι του Νομού με ευκολία μεταβαίνουν στην Αθήνα για ψώνια, ιατρούς, διασκέδαση κ.ο.κ).
2. Έλλειψη ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ευκαιριών απασχόλησης.
3. Υψηλό ποσοστό ανεργίας.
4. Έλλειψη «κρίσιμης αγοραστικής δύναμης» για την ανάπτυξη της τοπικής αγοράς και του εμπορίου.
5. Χαμηλή επαγγελματική κατάρτιση σε σύγχρονες μεθόδους και τεχνολογίες παραγωγής.
6. Έλλειψη επιχειρηματικού πνεύματος και χαμηλός δείκτης υιοθέτησης καινοτόμων προτάσεων στον παραγωγικό και επιχειρηματικό τομέα.
7. Ελάχιστη διασύνδεση του πρωτογενή τομέα με τον δευτερογενή και κυρίως τον τριτογενή. Ξενοδοχεία και εστιατόρια της περιοχής προμηθεύονται πρώτες ύλες από την Αθήνα.
8. Μείωση των επαγγελματιών αγροτών, υποβάθμιση της ποιότητας των παραγόμενων γεωργικών προϊόντων και μείωση του αγροτικού εισοδήματος.
9. Μεγάλη εξάρτηση της πλειονότητας του πληθυσμού από τον πρωτογενή τομέα και απουσία εναλλακτικών, προς τις παραδοσιακές γεωργικές καλλιέργειες, μορφών απασχόλησης και οικονομικής δραστηριότητας.
10. Ελλείψεις σε βασικές περιβαλλοντικές υποδομές (διαχείριση απορριμμάτων, ύδρευση – αποχέτευση).
11. Ελλείψεις σε υποδομές υγείας, κοινωνικής φροντίδας, εκπαίδευσης, πολιτισμού, αθλητισμού και ψυχαγωγίας, που συντηρούν σε χαμηλό επίπεδο την ποιότητα ζωής των κατοίκων του Νομού σε σχέση με τους κατοίκους της γειτονικής Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Αττικής.
12. Αδυναμία κατοχύρωσης και υποστήριξης τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και προβολής τους στο εξωτερικό περιβάλλον (π.χ. κορινθιακή σταφίδα).
13. Έλλειψη εξωστρέφειας, δικτύωσης και χρήσης νέων τεχνολογιών και μεθόδων στον τρόπο λειτουργίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της περιοχής.
14. Αδυναμία προσέλκυσης και εγκατάστασης μεγάλων μεταποιητικών μονάδων λόγω έλλειψης υποδομών (χωροθέτηση Βιοτεχνικών Πάρκων, οργανωμένα δίκτυα αποθήκευσης και διανομής, κ.ά.).

15. Ύπαρξη στην περιοχή μεγάλων βιομηχανικών μονάδων ή μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων (όπως το Καζίνο). Οι μεγάλες μονάδες διατρέχουν το κίνδυνο να κλείσουν απότομα εξαιτίας εξωτερικών παραγόντων (π.χ. δημιουργία νέου καζίνο στην Αθήνα κλπ.).
16. Ένα μεγάλο μέρος των Κορινθίων είναι κάτοικοι Αθηνών, οι οποίοι επισκέπτονται την περιοχή Σαββατοκύριακα, Αργίες και Καλοκαίρια. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την περιορισμένη δυναμική του χώρου σε επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού και δημιουργικών παρεμβάσεων.

Το σύνολο των ως άνω «αδύνατων» σημείων της ΠΕ Κορινθίας βαθμολογούνται ως ιδιαίτερα σημαντικά καθώς ξεπερνούν στατιστικά τον μέσο όρο της κλίμακας. Τα τρία πιο σημαντικά μειονεκτήματα της ΠΕ Κορινθίας εμφανίζονται να είναι (με σειρά αρνητικότητας):

1. Υψηλό ποσοστό ανεργίας.
2. Μείωση των επαγγελματιών αγροτών, υποβάθμιση της ποιότητας των παραγόμενων γεωργικών προϊόντων και μείωση του αγροτικού εισοδήματος.
3. Έλλειψη ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ευκαιριών απασχόλησης.

Εντύπωση επίσης, προκαλεί πως την μικρότερη αρνητική βαρύτητα από τα μειονεκτήματα θεωρείται η εγγύτητα της περιοχής με το μητροπολιτικό συγκρότημα της Αθήνας και οι παροχές υγείας, αναψυχής, λιανεμπορίου κ.ο.κ. που διαθέτει. Αν και οι παροχές αυτές φαίνεται πως διαχρονικά έχουν περιορίσει την τοπική δραστηριότητα, η εγγύτητα με την Αθήνα δεν θεωρείται τόσο σημαντικό μειονέκτημα, σε σχέση με άλλα μειονεκτήματα, που αναφέρονται ανωτέρω.

Επιπρόσθετα, σε ότι αφορά τα προβλήματα της ΠΕ Κορινθίας, οι ερωτηθέντες διατύπωσαν με ελεύθερη γραφή (όχι επιλέγοντας προτάσεις από προ-τυπωμένο ερωτηματολόγιο) ότι έξι είναι τα πιο σημαντικά προβλήματα (κωδικοποιημένα):

1. Ανεργία.
2. Διαχείριση απορριμμάτων.
3. Οδικό δίκτυο.
4. Υπηρεσίες υγείας.
5. Πόσιμο νερό.
6. Δίκτυα αποχέτευσης.

Υπήρχαν αναφορές - με χαμηλή όμως στατιστική βάση - για προβλήματα στην μη ανάδειξη τοπικών προϊόντων, για ελλείψεις στην τουριστική προβολή, για προβλήματα υποδομών σε πολιτιστικούς προορισμούς, για θέματα προστασίας δασών και διάβρωσης ακτών, την σεισμικότητα, τον ανεπαρκή χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, για έλλειψη υποδομών επικοινωνίας, για την απροθυμία των δημοσίων υπαλλήλων να βοηθήσουν την τοπική οικονομία αλλά και την έλλειψη κάποιου στρατηγικού σχεδιασμού ανάπτυξης της περιοχής. Από τις λιγότερο δημοφιλείς απαντήσεις ήταν τα θέματα που έχουν να κάνουν με την αναβάθμιση του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, τα αδέσποτα και τους Ρομά.

Επίσης, τέθηκε από τους ερωτηθέντες και το θέμα της αναγκαιότητας της ισόρροπης χωρικά, σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας, κατανομής των οικονομικών πόρων, όταν αυτοί διατίθενται ή θα διατεθούν στο μέλλον.

Στην ελεύθερη ερώτηση «Κατά την άποψή σας, ποιες παρεμβάσεις (έργα – δράσεις – ενέργειες) πρέπει να συμπεριληφθούν στον αναπτυξιακό σχεδιασμό για τον Νομό της Κορίνθου, με ορίζοντα το 2025», σε πέντε άξονες:

1. Περιβάλλον - Ποιότητα Ζωής.
2. Εκπαίδευση – Πολιτισμός – Αθλητισμός.
3. Υγεία - Κοινωνική Πολιτική.
4. Τοπική Οικονομία – Απασχόληση.
5. Διοικητική & Οικονομική Ανάπτυξη των ΟΤΑ.

Αναλυτικότερα, στον πρώτο άξονα «Περιβάλλον Ποιότητα Ζωής», οι ερωτηθέντες προκρίνουν κυρίως τρεις άξονες επεμβάσεων για τον επενδυτικό ορίζοντα 2025, στους τομείς (με σειρά προτεραιότητας):

1. Διαχείριση απορριμμάτων.
2. Διάβρωση ακτών.
3. Επέκταση του δικτύου του προαστιακού σιδηρόδρομου.

Άλλες παρεμβάσεις που προτάθηκαν, με χαμηλότερη στατιστική βάση, είναι: να υλοποιηθούν δράσεις στους τομείς της χωροταξίας – πολεοδομίας, αναδασώσεων, προστασίας της λίμνης της Στυμφαλίας, η ολοκλήρωση του φράγματος του Ασωπού, η περαιτέρω αξιοποίηση των ΑΠΕ (φωτοβολταϊκά, φυσικό αέριο), η δημιουργία ποδηλατοδρόμων και ο περιορισμός της ρύπανσης από τις βιομηχανικές μονάδες που υπάρχουν στην περιοχή.

Στον δεύτερο άξονα «Εκπαίδευση – Πολιτισμός – Αθλητισμός» οι ερωτηθέντες προκρίνουν κυρίως τρεις άξονες επεμβάσεων για τον επενδυτικό ορίζοντα 2025, στους τομείς (με σειρά προτεραιότητας):

1. Δημιουργία νέων σχολικών δομών – μονάδων.
2. Αναβάθμιση τόσο του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου όσο και της παρουσίας του στην Κόρινθο.
3. Την οικονομική ενίσχυση των αθλητικών και πολιτιστικών σωματείων.

Παράλληλα προτάθηκαν από τους ερωτηθέντες στο ίδιο πλαίσιο και επενδυτικές ενέργειες, με ορίζοντα το 2025, στους τομείς: του εθελοντισμού, της προστασίας και ανάδειξης πολιτιστικών προορισμών, προγραμμάτων δια βίου μάθησης, δημιουργία νέων χώρων άθλησης, δημιουργία οινοποιητικής σχολής και ενίσχυση των τοπικών φεστιβάλ.

Στον τρίτο άξονα «Υγεία – Κοινωνική πολιτική» οι ερωτηθέντες προκρίνουν κυρίως τρεις άξονες επεμβάσεων για τον επενδυτικό ορίζοντα 2025, στους τομείς (με σειρά προτεραιότητας):

1. Ενίσχυση & Αναβάθμιση των υπαρχουσών δομών υγείας.
2. Ενίσχυση του Εθελοντισμού.
3. Πρόσληψη προσωπικού στις μονάδες υγείας.

Επιπλέον, προτάθηκαν δράσεις για τον επενδυτικό ορίζοντα 2025 στους τομείς: του ιαματικού τουρισμού, της ιατρικής και κοινωνικής ενημέρωσης των πολιτών και κυρίως των αγροτών και την σύνδεση των τοπικών παραγωγών με τα κοινωνικά δίκτυα και την ενίσχυση των συσσιτίων.

Στον τέταρτο άξονα «Τοπική Οικονομία – Απασχόληση» οι ερωτηθέντες προκρίνουν κυρίως τρεις άξονες επεμβάσεων για τον επενδυτικό ορίζοντα 2025, στους τομείς (με σειρά προτεραιότητας):

1. Τουριστική ανάπτυξη και στήριξη των τουριστικών μονάδων.
2. Προσέλκυση νέων επενδύσεων.
3. Κατάρτιση νέων επιχειρηματιών.

Παράλληλα, προτάθηκαν και πλήθος άλλων ενεργειών και δράσεων με χαμηλότερη όμως στατιστική βάση όπως : Καλύτερη απορρόφηση του ΕΣΠΑ, δημιουργία βιομηχανικού πάρκου, καλύτερη ενημέρωση νέων επιχειρηματιών κυρίως στον τομέα της αγροτικής οικονομίας,

κατάρτιση ανέργων, χρηματοδότηση startups και παροχή κινήτρων και ενισχύσεων σε (νέους) επιχειρηματίες αλλά και σε οργανώσεις παραγωγών (συνεταιρισμοί), προώθηση των τοπικών ΠΟΠ, ενίσχυση και βελτιστοποίηση του εμπορικού λιμένα της Κορίνθου και του τοπικού οδικού δικτύου, μείωση της δημόσιας γραφειοκρατίας, επενδύσεις στους βιολογικούς καθαρισμούς σε βιομηχανικές και τουριστικές μονάδες, ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού, ενίσχυση των ορεινών αγροτικών παραγωγικών μονάδων (αγροτικών, τουριστικών και αγροτουριστικών) και στήριξη της δασικής οικονομίας.

Στον πέμπτο και τελευταίο άξονα «Διοικητική & Οικονομική Ανάπτυξη των ΟΤΑ» οι ερωτηθέντες προκρίνουν κυρίως τρεις άξονες ενεργειών για τον ορίζοντα 2025, στους τομείς (με σειρά προτεραιότητας):

1. Διαφάνεια.
2. Οικονομικοί Έλεγχοι.
3. Μείωση της γραφειοκρατίας.

Άλλες ενέργειες και δράσεις που προτάθηκαν κατευθύνονται στους τομείς: της περαιτέρω αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, της αξιοκρατίας και του ελέγχου στις προσλήψεις στους ΟΤΑ αλλά και της αξιολόγησης του υφιστάμενου προσωπικού με στοχοθεσία, επιμόρφωση του προσωπικού των ΟΤΑ, την ενίσχυση του ρόλου των επιμελητηρίων, την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στην δημόσια διοικητική διαδικασία, την περαιτέρω εμπλοκή των ΟΤΑ σε προγράμματα ΕΣΠΑ, τη δημιουργία τοπικών δικτυακών Portals από την Τοπική Αυτοδιοίκηση που θα συνδέσουν και θα βοηθήσουν τους τοπικούς παραγωγούς και επιχειρηματίες και θα προωθήσουν τον τουρισμό και την αγροτική παραγωγή, την περαιτέρω συμμετοχή των ΟΤΑ στον κλάδο της τουριστικής και αγροτικής οικονομίας.

Στην ελεύθερη ερώτηση «Ποια ΤΟΠΙΚΑ στοιχεία – χαρακτηριστικά, θεωρείτε ως συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής σας (οικισμός – δημοτική ή τοπική κοινότητα – δημοτική ενότητα) και τα οποία μπορούν να αναδειχθούν και να αξιοποιηθούν ΥΠΕΡ της γενικότερης ανάπτυξης της περιοχής του Νομού Κορινθίας ;», οι ερωτηθέντες προέκριναν τρία στοιχεία:

1. Η ποιότητα και ο πλούτος των πολιτιστικών μνημείων και των αρχαιολογικών χώρων και γενικότερα η ιστορία της περιοχής.
2. Το φυσικό κάλος της περιοχής που συνδυάζει εξαιρετικά το βουνό με την θάλασσα και
3. Η ύπαρξη λιμενικών εγκαταστάσεων.

Επιπλέον, προτάθηκαν τοπικά στοιχεία, ως συγκριτικά πλεονεκτήματα, τα εξής: ότι η Κόρινθος είναι κοντά στην Αθήνα (γεωγραφική θέση), η ύπαρξη ωραίων παραλιών για την ανάπτυξη του τουρισμού, το κλίμα της περιοχής το οποίο ευνοεί τον αγροτικό τομέα και οι αμπελώνες της Νεμέας.

Στο τελευταίο τμήμα του ερωτηματολογίου, το οποίο είναι δομημένο με συγκεκριμένες ερωτήσεις και απαντήσεις, με βαθμούς σημαντικότητας, πάνω σε πέντε άξονες (Περιβάλλον – Πολιτισμός – Υγεία – Τοπική Ανάπτυξη - ΟΤΑ), τα αποτελέσματα της στατιστικής επεξεργασίας των ερωτηματολογίων έχουν ως εξής (με σειρά σημαντικότητας):

Άξονας Προτεραιότητας 1: «Περιβάλλον – Ποιότητα Ζωής»

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ – ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ & ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Χωροθέτηση και πολεοδόμηση Επιχειρηματικών Περιοχών – Πάρκων. - Υλοποίηση του Κτηματολογίου και των Δασικών Χαρτών στην περιοχή. - Αναθεώρηση-Ενοποίηση υφιστάμενων Γ.Π.Σ. ΟΤΑ – Εκπόνηση νέου Γ.Π.Σ. στο σύνολο των ΟΤΑ. 	<ul style="list-style-type: none"> - Κίνδυνος η Κορινθία να χάσει την "αυτονομία" της σε επίπεδο εργασιακού και κοινωνικού περιβάλλοντος και να καταστεί "προάστιο" των Αθηνών, λόγω του προαστιακού σιδηρόδρομου. - Χωροθέτηση-Οργάνωση-Ανάπτυξη Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (Π.Ο.Α.Υ.).

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Προστασία και ανάδειξη υγροτόπων – προστατευόμενων περιοχών φυσικού κάλλους (Ζήρεια, Φλαμπουρίτσα, Ακροκόρινθος, Στυμφαλία, Γεράνεια όρη, κ.ά.). 	

<ul style="list-style-type: none"> - Δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος. - Υλοποίηση και λειτουργία διαχειριστικών σχεδίων απορρύπανσης, προστασίας και διαχείρισης ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών ή περιοχών με περιβαλλοντικά προβλήματα (π.χ. ακτές με βιομηχανία). 	
--	--

ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Έργα συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης αρχαιολογικών-εκκλησιαστικών-ιστορικών-αρχιτεκτονικών μνημείων. - Έργα και προγράμματα για την αντιμετώπιση προβλημάτων λόγω υψηλής σεισμικής επικινδυνότητας του Νομού. - Έργα συντήρησης και κατασκευής πεζοδρομίων-πεζοδρομήσεων στο σύνολο των ΟΤΑ. 	<p>1. Έργα βελτίωσης και συντήρησης Δημοτικών Κοιμητηρίων.</p>

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ, ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ & ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (Α.Π.Ε.)

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Αντικατάσταση φωτιστικών σωμάτων δημοτικού φωτισμού με νέας τεχνολογίας. - Ενεργειακή αναβάθμιση και εγκατάσταση συστημάτων Α.Π.Ε. σε σχολικά κτήρια και υποδομές του Δήμου. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση Βιομάζας.

ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ – ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Αποκατάσταση και περιβαλλοντική εξυγίανση Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (Χ.Α.Δ.Α.). - Επανασχεδιασμός-αναδιοργάνωση-βελτιστοποίηση προγράμματος αποκομιδής οικιακών απορριμμάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανανέωση δημοτικού στόλου απορριματοφόρων, οχημάτων, μηχανημάτων και εξοπλισμού καθαριότητας.

ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης σε θέματα ανακύκλωσης, με έμφαση την πρωτογενή διαλογή στην πηγή. - Επανασχεδιασμός δημοτικού προγράμματος συλλογής και διαχείρισης ανακυκλώσιμων υλικών. 	<ul style="list-style-type: none"> - Εφαρμογή και διάχυση ιδέας και μεθόδων οικιακής κομποστοποίησης - Προμήθεια κάδων οικιακής κομποστοποίησης.

ΠΡΑΣΙΝΟ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Αύξηση των προγραμμάτων αναδάσωσης. 	

ΥΔΡΕΥΣΗ – ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ – ΑΔΡΕΥΣΗ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Αναβάθμισης δικτύου ύδρευσης-συστήματα επεξεργασίας πόσιμου νερού. - Ευαισθητοποίηση των αγροτών για περιορισμό της σπατάλης του νερού άρδευσης. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αναβάθμιση ή Κατασκευή νέου αρδευτικού δικτύου στις γεωργικές εκτάσεις.

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ – ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Μείωση των εισιτηρίων του προαστιακού σιδηρόδρομου. - Έργα οδοποιίας (συντήρηση, αποκατάσταση και κατασκευή νέων οδών). - Ενίσχυση της συχνότητας των δρομολογίων του προαστιακού σιδηρόδρομου. - Αναβάθμιση των λιμενικών υποδομών και των ναυτιλιακών μεταφορών στον Νομό. 	<ul style="list-style-type: none"> - Προώθηση της ιδέας δημιουργίας νέου Διεθνούς Αεροδρομίου στην ευρύτερη περιοχή. - Αύξηση των στάσεων επιβίβασης - αποβίβασης του προαστιακού σιδηρόδρομου τόσο στην Κορινθία όσο και στην Αττική.

ΛΟΙΠΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ & ΔΙΚΤΥΑ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Έργα αντιπλημμυρικής προστασίας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Βιοκλιματική ανάπλαση υπαίθριων χώρων (πάρκα-πλατείες).

ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΑΠΟ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Σχεδίαση και εκτέλεση έργων πολιτικής προστασίας και πυροπροστασίας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Έλεγχος λειτουργίας κεραιών κινητής τηλεφωνίας – Λήψη μέτρων προστασίας των κατοίκων από ακτινοβολίες.

Άξονας Προτεραιότητας 2: «Παιδεία – Πολιτισμός – Αθλητισμός»

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία νέου Τμήματος του Πανεπιστημίου στην Κόρινθο σε σχέση με την Αγροτική Οικονομία. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάπλαση και αισθητική αναβάθμιση Σχολικών αυλών.

<ul style="list-style-type: none"> - Συντήρηση Σχολικών κτηρίων και Σχολικών εγκαταστάσεων. - Ενίσχυση του ρόλου του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στην Κορινθία. 	<ul style="list-style-type: none"> - Κατασκευή νέων Σχολικών κτηρίων και επέκταση υφιστάμενων Σχολικών κτηρίων.
--	--

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου αρχαιολογικών - πολιτιστικών επισκέψεων στον Νομό. - Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρουν τα υφιστάμενα Μουσεία στον Νομό. - Διοργάνωση τοπικών Πολιτιστικών Εκδηλώσεων, που θα λειτουργούν κάτω από μια ενιαία Αρχή. 	<ul style="list-style-type: none"> - Λειτουργία Φιλαρμονικής και Χορωδιακών Συνόλων από τους ΟΤΑ. - Λειτουργία Δημοτικών Κινηματογράφων. - Οικονομική ενίσχυση Πολιτιστικών Σωματείων.

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Εκσυγχρονισμός, ανακατασκευή και αναβάθμιση Αθλητικών υποδομών. - Υλοποίηση προγραμμάτων και έργων για την ανάπτυξη των αθλητικών δραστηριοτήτων στο βουνό. - Υλοποίηση προγραμμάτων και έργων για την ανάπτυξη των αθλητικών δραστηριοτήτων στην θάλασσα. 	<ul style="list-style-type: none"> - Μελέτη σκοπιμότητας για την ανάπτυξη, με οργανωμένη μορφή, του εναλλακτικού αθλητισμού (βλ. extreme sports). - Οικονομική ενίσχυση Αθλητικών Σωματείων.

ΝΕΟΛΑΙΑ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία σύγχρονων υποδομών και υπηρεσιών ψυχαγωγίας και δημιουργικής έκφρασης των νέων 	<ul style="list-style-type: none"> - Λειτουργία «Τοπικού Συμβουλίου Νέων» Δήμου και ανάπτυξη του θεσμού

Άξονας Προτεραιότητας 3: «Υγεία - Κοινωνική Πολιτική – Εθελοντισμός»

ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ – ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none">- Δράσεις για την παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας στις κατοικίες ηλικιωμένων, βαρέως πασχόντων ατόμων ή/και πολιτών που ζουν σε ορεινές ή απομονωμένες περιοχές του Νομού.- Αναβάθμιση υποδομών-υπηρεσιών υγείας.- Ενίσχυση της παρουσίας του Πρωτοβάθμιου Εθνικού Δικτύου Υγείας (ΠΕΔΥ) σε κάθε Δήμο.	<ul style="list-style-type: none">- Υλοποίηση Προγραμμάτων Τηλεϊατρικής.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none">- Αναβάθμιση της λειτουργίας Παιδικών, Βρεφικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών.- Λειτουργία Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών.	

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none">- Εφαρμογή προγράμματος παρακολούθησης / τηλε-ειδοποίησης υγείας ηλικιωμένων.- Λειτουργία του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι».	<ul style="list-style-type: none">- Λειτουργία Ανοιχτών Κέντρων Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ).

ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΥΠΑΘΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none">- Οργάνωση διανομής συσσιτίων σε άπορους σε συνεργασία με τοπικούς φορείς (ΟΤΑ, Εκκλησία, κ.ά.).	<ul style="list-style-type: none">- Λειτουργία δομής στήριξης για τους Ρομά αλλά και για τις ευπαθείς ομάδες.

<ul style="list-style-type: none"> - Μελέτη-καταγραφή ευπαθών κοινωνικών ομάδων σε κάθε ΟΤΑ. - Λειτουργία του Κέντρου Ελέγχου Μεταναστών στην Κόρινθο. 	
--	--

ΙΣΟΤΗΤΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ - ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Παρεμβάσεις και έργα προσβασιμότητας ΑΜΕΑ σε δημοτικά κτήρια και κοινόχρηστους χώρους. - Δημιουργία νέων αστυνομικών σταθμών & ενδυνάμωση του αστυνομικού προσωπικού στην περιοχή. - Ενέργειες υποστήριξης ατόμων που πλήττονται από την ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό. 	<ul style="list-style-type: none"> - Κλείσιμο των υφιστάμενων φυλακών. - Αναβάθμιση των υποδομών των υφιστάμενων δικαστικών φυλακών ή μεταφορά τους σε άλλο πρόσφορο χώρο.

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Ενίσχυση και υποστήριξη δράσεων Αιμοδοσίας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Κατάρτιση-Διαχείριση Μητρώου Εθελοντών Δήμου. - Υλοποίηση δράσεων Εθελοντισμού στον τομέα της Πρόνοιας και Κοινωνικής Φροντίδας.

Άξονας Προτεραιότητας 4: Τοπική Οικονομική Ανάπτυξη & Απασχόληση

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία Agro - Logistics Center στην Κόρινθο (Υποδομές σύγχρονου χονδρεμπορίου, συσκευασίας και προώθησης αγροτικών προϊόντων). 	<ul style="list-style-type: none"> - Κλείσιμο των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων στην περιοχή.

<ul style="list-style-type: none"> - Ίδρυση Φορέα για την Πιστοποίησης Αγροτικών Κορινθιακών Προϊόντων, κυρίως της Κορινθιακής Σταφίδας. - Δράσεις ενημέρωσης, εκπαίδευσης και κατάρτισης επαγγελματιών γεωργών – κτηνοτρόφων – αλιέων. - Εκπόνηση μελέτης για την αναδιάρθρωση των γεωργικών καλλιεργειών (νέες καλλιέργειες). 	
--	--

ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ – ΕΜΠΟΡΙΟ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη συνδυασμένων εμπορευματικών μεταφορών (θαλάσσιες - οδικές - σιδηροδρομικές μεταφορές) στην Κόρινθο περίξ της Διώρυγας. - Ανάπτυξη των υποδομών που διευκολύνουν περαιτέρω τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες. - Διατήρηση του Καζίνο Λουτρακίου και των 1.400 - 1.500 θέσεων εργασίας. - Υποστήριξη των υφιστάμενων επιχειρήσεων, με μέτρα ανακούφισης από τους ΟΤΑ (μείωση, πάγωμα δημοτικών τελών κ.ά.). - Ανάδειξη περιοχής πλησίον των συνόρων με την Αττική σε σημαντικό οικονομικό χώρο διεθνούς επιπέδου (logistics center – business park). 	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία ανταγωνιστικού στο "Ελ. Βενιζέλος" αεροδρομίου στην Κόρινθο. - Αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Απλοποίηση - μείωση της γραφειοκρατίας από τους ΟΤΑ & Περιφέρεια για δημιουργία και λειτουργία επιχειρήσεων. - Δράσεις για την προσέλκυση νέων επενδύσεων. 	<ul style="list-style-type: none"> - Υλοποίηση «Προγράμματος Κοινωφελούς Εργασίας» στους ΟΤΑ.

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων. - Ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου προϊόντος θαλάσσιου τουρισμού (yachts, φουσκωτά, ιστιοπλοϊκά) στην θαλάσσια περιοχή του Νομού με την παράλληλη λειτουργία ενός άρτιου δικτύου μαρινών και αγκυροβολίων. - Συμμετοχή του Νομού σε εκθέσεις Τουρισμού. - Οικοτουριστική αξιοποίηση περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. - Δημιουργία νέου Οργανισμού για την διαχείριση του τουριστικού προϊόντος του Νομού, με εταίρους τους δημόσιους τοπικούς φορείς και τους φορείς ιδιωτών (Ενώσεις Ξενοδόχων, πρακτόρων, επιχειρηματιών εστίασης κ.ά.). - Μελέτη για την συγκεκριμενοποίηση του τουριστικού πακέτου που μπορεί να προσφέρει ο Νομός και κάθε ΟΤΑ ξεχωριστά. - Προώθηση του νομού Κορινθίας ως μέρος για ποιοτικές αποδράσεις των κατοίκων του Λεκανοπεδίου (τουρισμός σαββατοκύριακου). - Κατάρτιση και συνεχή επιμόρφωση των εμπλεκόμενων στον τουρισμό εργαζομένων και επιχειρηματιών. 	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία του πρότυπου "Κορινθιακή Κουζίνα" και του "Κορινθιακού Πρωινού" με την συνεργασία μαγείρων, λαογράφων, νοικοκυρών και τοπικών αγροτικών παραγωγών (γαστρονομικός τουρισμός). - Προώθηση - Πιστοποίηση της "Κορινθιακής Κουζίνας" και του "Κορινθιακού Πρωινού" στα ξενοδοχεία και στα εστιατόρια της περιοχής με αποκλειστική χρήση ντόπιων αγροτικών προϊόντων, ως πρώτες ύλες.

Άξονας Προτεραιότητας 5: Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας και της οικονομικής κατάστασης των ΟΤΑ της ΠΕ Κορινθίας

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
---------------------	--------------------

<ul style="list-style-type: none"> - Μείωση της δημοτικής γραφειοκρατίας. - Ενίσχυση της διαφάνειας στη λειτουργία του Δήμου. - Εμπλουτισμός των ηλεκτρονικών υπηρεσιών που παρέχει ο Δήμος (e-government). 	<ul style="list-style-type: none"> - Ενημέρωση και κατάρτιση των πολιτών για συμμετοχή στις δημόσιες ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις. - Απ' ευθείας μετάδοση των συνεδριάσεων συλλογικών οργάνων του Δήμου μέσω διαδικτύου (web-tv).
--	---

ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Εκπαίδευση προσωπικού στη χρήση Η/Υ και Τεχνολογιών Πληροφορικής & Επικοινωνιών. - Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του εργασιακού περιβάλλοντος του Δήμου. 	<ul style="list-style-type: none"> - Προσλήψεις προσωπικού στον Δήμο.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Οργάνωση και λειτουργία Αυτοτελούς Τμήματος Κοινωνικής Προστασίας. - Οργάνωση και λειτουργία Αυτοτελούς Τμήματος Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού. 	<ul style="list-style-type: none"> - Εφαρμογή Συστήματος Διαχειριστικής Επάρκειας (ΣΔΕΠ) σε Δημοτικές Υπηρεσίες. - Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσιών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και Επιχειρήσεων του Δήμου.

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (Τ.Π.Ε.)

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη ασύρματων ευρυζωνικών δικτύων (hot-spots) για την δωρεάν παροχή υπηρεσιών διαδικτύου στους Πολίτες. - Ανάπτυξη μιας κοινής ιστοσελίδας για όλα τα νομικά πρόσωπα του Δήμου. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αναβάθμιση-εκσυγχρονισμός-ενίσχυση εξοπλισμού Τ.Π.Ε. του Δήμου.

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. - Αξιοποίηση των «Κοινών Ευρωπαϊκών Πόρων για Αειφόρες Επενδύσεις στα Αστικά Κέντρα» (Μηχανισμός JESSICA). - On - line ηλεκτρονική ενημέρωση των πολιτών για τα οικονομικά των ΟΤΑ και την αξιοποίηση της δημοτικής περιουσίας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία Ο.Π.Σ./G.I.S. Ακίνητης Δημοτικής Περιουσίας και εκπόνηση προγράμματος διαχείρισης και αξιοποίησής της.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη ηλεκτρονικού συστήματος αυτοματοποιημένων συναλλαγών μεταξύ Δήμου και Πολιτών. - Ανάπτυξη ηλεκτρονικής κάρτας Δημότη για συναλλαγές του Δήμου με τους Δημότες του. - Καθιέρωση δημοτικής τηλεφωνικής γραμμής εξυπηρέτησης του Πολίτη («Call Center»). 	<ul style="list-style-type: none"> - Σύνταξη και διανομή «Οδηγού του Δημότη». - Σύνταξη και διανομή «Χάρτας Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων Δημοτών και Κατοίκων».

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΩΝ

Ιδιαίτερα Σημαντικό	Λιγότερο Σημαντικό
<ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη συνεργασίας του Δήμου - Νομού με ανώτατα και ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα. - Ανάπτυξη συνεργασίας - Εδραίωση τοπικών συμφώνων συνεργασίας μεταξύ των τοπικών αγροτικών παραγωγών, των τοπικών βιοτεχνών-μεταποιητών αγροτικών προϊόντων και των τοπικών ξενοδόχων και εστιατόρων του Νομού. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αδελφοποιήσεις με Δήμους του εσωτερικού και του εξωτερικού.

<ul style="list-style-type: none">- Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα συνεργασίας Περιφερειακών Αρχών, ΟΤΑ, Οργανισμών και Επιχειρήσεων.- Σύναψη Μνημονίων Συνεργασίας του Δήμου με Φορείς του Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα.	
--	--

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

Υπάρχει και αδιαμφισβήτητη ανάγκη αλλαγής και εκσυγχρονισμού του μοντέλου διοίκησης και οργάνωσης του Κράτους κυρίως σε ότι αφορά τον ρόλο και τις αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Τ.Α.). Άλλωστε όλοι οι σχετικοί φορείς και οι ΟΤΑ ζητούν την αλλαγή ή την ριζική τροποποίηση του νόμου του Καλλικράτη και νέο μοντέλο Διοίκησης του Κράτους με αναβαθμισμένο πλέον το ρόλο των Δήμων, μετά από την αξιολόγηση του ρόλου τους, των προβλημάτων τους και των δυνατοτήτων τους, όπως ισχύουν σήμερα.

Ο χώρος της Τ.Α. είναι το ιδανικό πλαίσιο για την επίλυση πρακτικών προβλημάτων της καθημερινότητας των πολιτών, είναι προς την σωστή κατεύθυνση. Τα προβλήματα πρέπει να αντιμετωπίζονται και να επιλύονται μόλις εμφανίζονται, όταν είναι ακόμη μικρά και απλά. Τα θέματα που εμφανίζονται στην Τ.Α. είναι ακόμη μικρά και απλά, επομένως πρέπει να δίνεται η δυνατότητα, η ελευθερία, ώστε η ίδια η Τ.Α. μέσω της θεσμικής πρόβλεψης να επεμβαίνει άμεσα ώστε να επέρχεται η λύση (αυτονομία-αποκέντρωση). Ωστόσο η πραγματικότητα έρχεται δυστυχώς σε αντίθεση και με την διεθνή τάση και με τις συνταγματικές αξιώσεις αλλά και με τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας (European Charter of Local Self-Government)⁶², με αποτέλεσμα η ελληνική δημόσια διοίκηση να χαρακτηρίζεται ακόμη και σήμερα από συγκεντρωτισμό.

Η εποχή που οι Δήμοι συνέτασσαν «ώριμες μελέτες» για να διεκδικήσουν χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλάζει και γίνεται η εποχή με τις «ώριμες στρατηγικές». Η Ευρωπαϊκή Ένωση, και κατ' επέκταση η Ελλάδα, απαιτεί από όλους την ύπαρξη Σχεδίων με ξεκάθαρη Στρατηγική, σύνδεση των αναγκών με τους στόχους και τα έργα και τέλος σύνδεση των πόρων με το συγκεκριμένο στόχο. Η σύνταξη επιχειρησιακών προγραμμάτων δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά μέσο σχεδιασμού, επικοινωνίας και επίτευξης στόχων.

⁶² Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτονομίας είναι μια πρωτοβουλία του Συμβουλίου της Ευρώπης, που η διαδικασία της επικύρωσής του από τα μέλη του Συμβουλίου ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 1985. Η Χάρτα αυτή δεσμεύει τα κράτη που την έχουν επικυρώσει, μεταξύ άλλων, να εγγυώνται στην λειτουργία της δημόσιας διοίκησης της χώρας τους την πολιτική, την διοικητική και την οικονομική αυτονομία των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

Καθίσταται σαφές, ότι η Δημόσια Διοίκηση πρέπει να λειτουργεί με σκοπό των συντονισμό ενεργειών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όπου αυτό απαιτείται, παρέχοντας τη δυνατότητα αυτονομίας. Είναι κατανοητό πλέον ότι δεν μπορεί να υπάρξει εθνική Ανάπτυξη, χωρίς να προηγηθεί η τοπική ανάπτυξη, και δεν μπορεί να υπάρξει τοπική ανάπτυξη χωρίς το αυτοδιοίκητο των ΟΤΑ, όπως αναφέρεται και στο άρθρο 102 του Συντάγματος.

Η εμπειρία έχει αποδείξει ότι τα θέματα μπορούν να αλλάξουν σημασία και αξία κάτω από διαφορετικές συνθήκες (Παπούλιας, 2002). Στην υπάρχουσα λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης αποτυπώνεται η εκτός χρονοδιαγραμμάτων πορεία της, με άμεση συνέπεια και τον εκτροχιασμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία θα μπορούσε να προχωρήσει ταχύτερα αν υπήρχε αυτονομία.

Στην παρούσα φάση η νομοθεσία δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο τη λειτουργία των Δήμων από διοικητικής και κυρίως οικονομικής άποψης, περιορίζοντας την αυτοτέλειά τους, θέτοντας εμπόδια με ελέγχους των οποίων ο χαρακτήρας είναι τυπικός και όχι ουσιαστικός. Επομένως ο απαραίτητος έλεγχος του κράτους προς τους ΟΤΑ πρέπει να είναι ένας, πολυδιάστατος και ουσιαστικός, να διενεργείται από ένα φορέα στελεχωμένο από ικανότατο, έμπειρο, αντικειμενικό προσωπικό, με όσο το δυνατόν την μικρότερη παρέμβασή τους. Ο έλεγχος πρέπει να γίνεται χωρίς την παρέμβαση ανθρώπινου παράγοντα, με χρήση ΤΠΕ και μεθόδων που ήδη έχουν εφαρμοστεί σε άλλες χώρες.

Οι στρατηγικές κατευθύνσεις των μεταρρυθμίσεων που προτείνονται, σχεδόν καθολικά, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση αφορούν:

- Αυτονομία - Αποκέντρωση. Την αποκέντρωση αρμοδιοτήτων από την Κεντρική και Αποκεντρωμένη Διοίκηση προς τους Δήμους και τις Περιφέρειες, με βάση την αρχή της εγγύτητας και της επικουρικότητας που εφαρμόζουν με επιτυχία αρκετές ευρωπαϊκές χώρες.
- Οικονομική Αυτοτέλεια. Την ενίσχυση της αυτοτέλειας των Δήμων και Περιφερειών σε οικονομικό επίπεδο (π.χ. είσπραξη του ΕΝΦΙΑ).
- Διακυβέρνηση. Την ενσωμάτωση του επιπέδου της διακυβέρνησης (governance) στην διοικητική διαδικασία των ΟΤΑ και τον λειτουργικό εκσυγχρονισμό τους.
- Προσωπικό. Αυτόνομες προσλήψεις και ανάγκη βελτίωσης του εκπαιδευτικού επιπέδου του προσωπικού των ΟΤΑ καθώς και της κατάρτισης των αιρετών.

- Έλεγχος. Την αναδιαμόρφωση του ελέγχου και της εποπτείας των λειτουργιών των ΟΤΑ με πιο σύγχρονο, αυτοματοποιημένο τρόπο, που θα μειώσει την γραφειοκρατία και θα αυξήσει την αξιοπιστία και διαφάνεια τους.
- City – Region Marketing – City – Region Branding. Την προώθηση της εικόνας της πόλης ή/και της Περιφέρειας τόσο στο εσωτερικό (στους πολίτες και δημότες της), όσο και στο εξωτερικό (σε άλλες πόλεις, σε άλλες περιφέρειες) για να ανάπτυξη συνεργασιών.
- Επιχειρηματικότητα. Την ανάγκη οι ΟΤΑ να ανακαλύψουν την δυναμική τους σε επίπεδο είτε αυτόνομης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας (δημοτικές επιχειρήσεις) είτε περαιτέρω ουσιαστική υποστήριξη και προσέλκυση της τοπικής επιχειρηματικότητας.
- Μητροπολιτικοί Δήμοι. Την ανάπτυξη ενός νέου θεσμού τοπικής αυτοδιοίκησης που σε διεθνές επίπεδο, είναι για πολλά έτη ο βασικός μοχλός στρατηγικής ανάπτυξης.

Αναλυτικότερα, προκειμένου οι ΟΤΑ να οδηγηθούν από την αδράνεια στην ανάπτυξη το κεντρικό κράτος οφείλει να επαναοριοθετήσει τις αρμοδιότητες μεταξύ των επιπέδων της Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης με κατεύθυνση κυρίως την εγγύτητα παροχής των υπηρεσιών στους πολίτες. Από μελέτες σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γαλλία, προκύπτει ότι στην Ελλάδα η Τοπική Αυτοδιοίκηση στερείται αρμοδιοτήτων οι οποίες είναι κρίσιμες για την επιβίωσή της και την υποστήριξη των πολιτών. Στήριξη της τοπικής οικονομίας και απασχόλησης, ανάπτυξη και αξιοποίηση της δημοτικής περιουσίας, περιβαλλοντικές δράσεις και έλεγχοι, διαχείριση υποδομών και πολιτιστική – τουριστική ανάπτυξη είναι αρμοδιότητες που μόνο η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να υποστηρίξει σθεναρά, γνωρίζοντας καλύτερα τα δεδομένα και έχοντας το ισχυρότερο κίνητρο για θετικά αποτελέσματα.

Ένα από τα σημαντικότερα σημεία τριβής είναι οι αλληλεπικαλύψεις των Φορέων Αυτοδιοίκησης με το Κράτος, με κρίσιμότερη παράμετρος την λεγόμενη «συναρμοδιότητα». Σήμερα πλέον είναι πολύ πιο εύκολη και απολύτως εφικτή η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων που δεν έχουν επενδυτικό κόστος, αλλά μόνο λειτουργικό.

Για αυτές, ούτως ή άλλως το Κράτος μπορεί να διατηρεί τον ελεγκτικό-ανασταλτικό του ρόλο, που εξάλλου υπάρχει πάντα και σε επίπεδο δικαστικής προστασίας (κατά την έννοια της δυνατότητας ακύρωσης αποφάσεων της διοίκησης), που δύναται να ασκεί το Κράτος όπως και κάθε πολίτης ή φορέας της κοινωνίας και της οικονομίας, χωρίς να περιορίζει την άσκηση της

αρμοδιότητας σε τοπικό επίπεδο, με ταχύ ρυθμό και σύμφωνα με τις επιταγές των τοπικών κοινωνιών.

Μια σημαντική παράμετρος αποτελεί στη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων που δεν έχουν επενδυτικό κόστος αλλά μόνο λειτουργικό και υπό το πρίσμα της αποπολιτικοποίησης της δημόσιας διοίκησης, είναι η απεμπλοκή πολλών αδειοδοτήσεων από την βούληση της κεντρικής διοίκησης και η θέσπιση πολύ συγκεκριμένων προϋποθέσεων ανά κατηγορία αδειοδότησης. Εφόσον αυτές, πληρούνται, να διεκπεραιώνεται η αδειοδότηση χωρίς εμπλοκή του Κράτους ή έστω να τίθεται προθεσμία, άπρακτης της οποίας να θεωρείται αυτοδικαίως εγκριθείσα και το Κράτος να διατηρεί απλώς δικαίωμα ελέγχου.

Εξάλλου το Κράτος μπορεί να θεσπίζει νομοθετικά, κατά το Σύνταγμα, τις δημόσιες πολιτικές που αποφασίζει και να θέτει κατά τον τρόπο αυτό προς την αυτοδιοίκηση το πλαίσιο και το εύρος για τις δυνατότητες και τους περιορισμούς στη λήψη των αποφάσεών της και κατά τον τρόπο αυτό πάντοτε διατηρεί τις συνταγματικές εξουσίες του.

Στο πλαίσιο μάλιστα ενδεχόμενης συνταγματικής αναθεώρησης, θα μπορούσε να ενδυναμωθεί η διασφάλιση της σύνδεσης πόρων με αρμοδιότητες και η αναλογική απόδοση των πόρων από τα έσοδα του κράτους με αυστηρό τρόπο κατά την έννοια της αυστηρής τήρησης της απόδοσης εισπραττόμενων πόρων υπέρ τρίτων, εισάγοντας και πολύ συγκεκριμένες (κυρίως πρακτικές) προϋποθέσεις κατά την εκτέλεση της νομοθετικής εξουσίας και νομοθετικού έργου.

Για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση αναφέρεται ότι μπορεί να οδηγήσει στην ενοποίηση των λειτουργιών της Δημόσιας Διοίκησης, με τελικό στόχο μια ολοκληρωμένη Ψηφιακή Διοίκηση «χωρίς εσωτερικά σύνορα». Χρειάζεται όμως προσοχή στην διάκριση εξουσιών και αρμοδιοτήτων καθώς η ενοποίηση μπορεί να απειλήσει την αυτονομία εξουσιών και να προκαλέσει αντιδράσεις που θα λειτουργήσουν ανασταλτικά σε τέτοιου τύπου μεταρρυθμίσεις.

Παράλληλα με τον επακριβή προσδιορισμό και την κωδικοποίηση των αρμοδιοτήτων κάθε βαθμίδας, το ίδιο αναγκαίο είναι η κατάλληλη οργάνωση και διοίκηση. Η απλούστευση και βελτιστοποίηση της οργάνωσης αποτελεί προϋπόθεση της αποτελεσματικής εφαρμογής των αρμοδιοτήτων.

Για όλα τα ανωτέρω οι πολίτες και οι τοπικοί φορείς πρέπει να ενημερωθούν και να προετοιμάσουν την κοινή γνώμη για τον νέο ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Στην φάση του αρχικού Στρατηγικού σχεδιασμού απαραίτητη κρίνεται μια ευρεία Διαβούλευση, ώστε να επιτευχθεί συνέργεια και συναίνεση των πολιτών. Αυτό προϋποθέτει την ενίσχυση των δομών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-governance) που να ευνοεί τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή των πολιτών, την καλύτερη ενημέρωσή τους, αλλά και προάγει την διαφάνεια και τον έλεγχο στις αποφάσεις της Τ.Α. Ο Δημοκρατικός Προγραμματισμός αποτελεί μια συνετή πολιτική, που όμως στην πράξη δεν εφαρμόζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό ουσιαστικά αλλά μόνο στον τύπο, χωρίς η ευθύνη για αυτό να βαρύνει αποκλειστικά την κεντρική διοίκηση. Η ανεξαρτησία στην εφαρμογή του Δημοκρατικού Προγραμματισμού, συνδέεται άμεσα με την ύπαρξη πόρων και την εκ των προτέρων αναλογική κατανομή τους με κριτήρια που θα πρέπει να αποφασιστούν με λογική και αποδοχή. Επίσης θα πρέπει να διευκολύνεται η συμμετοχή στις σχετικές αποφάσεις, με ενίσχυση της διαφάνειας και έγκαιρης ενημέρωσης και όχι να καθίσταται γραφειοκρατικά δυσχερής.

Το σημαντικότερο όμως από όλα, είναι η τεράστια ανισότητα ανάμεσα στο κράτος και την αυτοδιοίκηση σε επίπεδο διαθέσιμων πόρων για την διεκπεραίωση του δημοκρατικού προγραμματισμού. Το κράτος διαθέτει και αξιοποιεί όσους πόρους χρειαστεί για τον σκοπό αυτό, που είναι εξάλλου πολύ λίγοι σε σχέση με τον προϋπολογισμό που διαχειρίζονται, αλλά η αυτοδιοίκηση στερείται αντίστοιχης δυνατότητας, όπως επίσης και κανονιστικής δυνατότητας. Και τα δύο ανωτέρω θα πρέπει να διασφαλιστούν με μέριμνα του Κράτους (νομοθετική και οικονομική).

Στη σημερινή εποχή, που ο περιορισμός της μεταφοράς πόρων από το κεντρικό Κράτος προς την Αυτοδιοίκηση έχει φέρει την δεύτερη σε εξαιρετικά δυσχερή οικονομική θέση, δύο πολιτικές κρίνονται αναγκαίες:

- α) η φορολογική αποκέντρωση με ενίσχυση της δημοσιονομικής αυτονομίας, με ταυτόχρονη αύξηση της αντιληπτότητας του φόρου αλλά και με ενίσχυση της τοπικής λογοδοσίας και ελέγχου και
- β) η αξιοποίηση της δημοτικής περιουσίας.

Οι πολίτες πρέπει να πληρώνουν τους Δήμους για τις υπηρεσίες που τους παρέχουν. Το κεντρικό κράτος δεν πρέπει να παρεμβαίνει σε αυτή την διαδικασία. Για αυτό το λόγο θα πρέπει να δημιουργηθεί ένας νέος μηχανισμός είσπραξης τοπικών εσόδων, διακριτός από τον

φορολογικό μηχανισμό του κράτους (ίσως και από τους λογαριασμούς της ΔΕΗ), για την άμεση είσπραξη των εσόδων που αναλογούν στην Τ.Α.

Μπορεί ωστόσο να υπάρχει κάποιο κοινό ταμείο στο οποίο οι πλούσιοι ΟΤΑ θα μπορούν να βοηθούν τους πιο αδύναμους, όχι όμως το κράτος να αναλαμβάνει να διαχειρίζεται τους οικονομικούς πόρους για τα τοπικά θέματα. Άλλωστε το επίπεδο των κρατικών χρηματοδοτήσεων στους δήμους είναι από τα πιο χαμηλότερα στην Ε.Ε. και στον ΟΟΣΑ.

Επίσης, η προοπτική της ανάπτυξης και αξιοποίησης της δημοτικής περιουσίας δεν μπορεί να παραμένει μόνο ως προοπτική. Αξιοποίηση περιουσίας δεν σημαίνει μόνο την πώλησή της, αλλά την αποδοτικότερη διαχείρισή της χρησιμοποιώντας όλες τις μορφές εκμετάλλευσης, από την απλή μίσθωση μέχρι την έκδοση δημοτικών μετοχών ή ομολόγων. Η αναπτυξιακή διάσταση του εγχειρήματος είναι εξαιρετικά σημαντική. Χρησιμοποιώντας πιστώσεις από Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε. εξασφαλίζοντας χαμηλά επιτόκια δανεισμού, παραμελημένη δημοτική περιουσία, έρμαιο πολλές φορές των καταπατητών, δύναται να γίνει πρότυπο βιώσιμης ανάπτυξης (όχι κερδοσκοπικής) και κέντρο ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής, ωθώντας δυναμικά την τοπική οικονομία και απασχόληση.

Η αξιοποίηση δημοτικής περιουσίας πρέπει να καταστεί κατά κάποιο τρόπο υποχρεωτική καθώς η απώλεια πόρων από την έλλειψή της αποτελεί εξίσου σημαντική δημοσιονομική απώλεια-βλάβη με κάθε άλλη. Η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να διεκδικήσει και πόρους και εκτάσεις αλλά και λειτουργίες στον βαθμό που είναι διατεθειμένη. Για τους μεν πόρους να αναλάβει την πολιτική ευθύνη της άντλησης τους, ορίζοντας και συλλέγοντας η ίδια φόρους, για τις δε εκτάσεις και λειτουργίες στο βαθμό που είναι διατεθειμένη να εκχωρήσει την πολιτική της υποστήριξη, στην μικτή εκμετάλλευση αυτών των εκτάσεων, εμπορική και κοινωφελής, ιδιωτική και δημόσια. Η κεντρική διοίκηση έχει την ανάγκη συμμαχιών και για να διευρύνει συνολικά την φορολογική βάση της χώρας και για να μεγιστοποιήσει τα έσοδα της από την εκποίηση περιουσιακών της στοιχείων και την προσέλκυση επενδυτών σε αυτά. Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι ένας τέτοιος σύμμαχος και το αντίτιμο της υποστήριξης της θα πρέπει να είναι αυξημένες αρμοδιότητες, σε πεδία πολιτικής όπως της παιδείας, της υγείας και στην μορφή αξιοποίησης οικοπέδων, εγκαταστάσεων και λειτουργιών που σήμερα ανήκουν στην κεντρική διοίκηση.

Η οργάνωση των Υπηρεσιών καταγραφής και αξιοποίησης της δημοτικής περιουσίας των ΟΤΑ επιβάλλεται με έγκριση νέων οργανογραμμάτων και η στελέχωση τους με νέους εξειδικευμένους επιστήμονες. Εναλλακτικά την διαχείριση της Δημοτικής περιουσίας θα μπορούσε να αναλάβει ένα νέο Δημοτικό Νομικό Πρόσωπο (όπου δεν υπάρχει) ως πιο ευέλικτη διοικητική μορφή.

Ωστόσο, για να υπάρχουν προβλήματα στην υλοποίηση των ανωτέρω πρέπει να ληφθούν μέτρα προκειμένου να επιτευχθεί ένας αποτελεσματικότερος έλεγχος της Τ.Α. τόσο σε επίπεδο πρόληψη των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης όσο σε επίπεδο καταστολής τους. Το υπάρχον σύστημα ελέγχου θα πρέπει να επαναξιολογηθεί σε συνεργασία με δημόσιες υπηρεσίες, οργανισμούς, ανεξάρτητες αρχές, ΜΚΟ, αλλά και λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία διεθνών οργανισμών όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, ΟΟΣΑ κ.α. Επίσης, τα σώματα ελέγχου θα πρέπει να στελεχωθούν με ικανότατους επιθεωρητές, οι οποίοι θα επιμορφώνονται διαρκώς. Τα αρμόδια όργανα θα πρέπει να ασκούν λεπτομερή διοικητικό και διαχειριστικό έλεγχο νομιμότητας επί των πράξεων των διοικητικών οργάνων των ΟΤΑ και θα πρέπει να παρακολουθούν συστηματικά την υλοποίηση των προτάσεών τους από τους ελεγχόμενους φορείς (Μουστάκας, 2008).

Σε αυτή την κατεύθυνση θα βοηθήσει, η απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών και η μείωση της γραφειοκρατίας, μέσω της επέκτασης της χρήσης ΤΠΕ και της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ιδιαίτερα σε «προβληματικούς» τομείς, ώστε η μείωση της προσωπικής επαφής υπαλλήλων και πολιτών να οδηγήσει σε περιορισμό του ενδεχομένου δωροδοκίας, να διευκολυνθεί η πρόσβαση των πολιτών και των ενδιαφερομένων στην πληροφορία, αλλά και να υπάρξει πληρέστερος και ταχύτερος έλεγχος της δράσης των ΟΤΑ. Επίσης, οι διάφοροι ελεγκτικοί μηχανισμοί θα πρέπει να ενοποιηθούν ώστε να λυθούν και τα θέματα της αλληλοεπικάλυψης αρμοδιοτήτων και της μη ομοιόμορφης πρακτικής επί των μεθόδων ελέγχου, μέσα από τη συνεργασία μεταξύ των σωμάτων.

Η στρατηγική στο θέμα του ανθρώπινου δυναμικού στους ΟΤΑ οφείλει να αλλάξει εκ βάθρων. Απαραίτητη θεωρείται για την υλοποίηση του νέου συστήματος με χαρακτηριστικό την ισχυροποίηση του ρόλου των ΟΤΑ στο τελικό στάδιο της λήψης αποφάσεων. Σήμερα οι ΟΤΑ έχουν δικαίωμα μόνο να προτείνουν τον αριθμό των κενών οργανικών θέσεων εργασίας που απαιτούν κάλυψη και την κατηγορία εκπαίδευσης της θέσης, όπως αυτή γενικά περιγράφεται στο νομικό πλαίσιο της Δημόσιας Διοίκησης. Για την απόφαση έγκρισης νέων προσλήψεων

αρμοδιότητα έχει μόνο το εκάστοτε Υπουργείο Εσωτερικών, το οποίο έχει κάθε εξουσία είτε να εγκρίνει όλες τις θέσεις ή μερικές ή και καμία. Στο νέο σύστημα οι ΟΤΑ, με βάση την οικονομική τους αυτοτέλεια, θα προσλαμβάνουν από μόνοι τους (με βάση τα κριτήρια αξιοκρατίας του ΑΣΕΠ), και για όσο διάστημα θέλουν, τους εργαζόμενους που θέλουν χωρίς γραφειοκρατικές εγκρίσεις από τα Υπουργεία.

Επίσης, στην στρατηγική αυτή επιβάλλεται η συνεχιζόμενη κατάρτιση όλων των υπαλλήλων, όχι μόνο με σεμινάρια αλλά κυρίως με τηλε-εκπαίδευση και κατάρτιση κατά την εργασία τους (on the job training). Σήμερα η εκπαίδευση των υπαλλήλων έχει ανατεθεί από το Ελληνικό Κράτος αποκλειστικά στο Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Κ.Δ.Δ.Α.), το οποίο είναι ΝΠΔΔ. Τα προγράμματα επιμόρφωσης μοριοδοτούνται στην αξιολόγηση, άρα αποτελούν κίνητρο μόνο για τους υπαλλήλους που επιθυμούν την προαγωγή και όχι για το σύνολο. Επιπλέον είναι περιεκτικά και κυρίως γενικότερου ενδιαφέροντος. Τα εξειδικευμένα προγράμματα είναι λιγότερα και δέχονται πολύ μικρό αριθμό εκπαιδευόμενων. Άρα υπάρχει μεγάλη ανάγκη συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης για το σύνολο των υπαλλήλων στα νέα επιστημονικά δεδομένα και στις σύγχρονες διοικητικές διαδικασίες για τη διαφάνεια και την μείωση γραφειοκρατίας, ώστε να επιτευχθεί η αύξηση της απόδοσης των υπηρεσιών. Η ανεπαρκής διοικητική εκπαίδευση των προϊσταμένων επιδεινώνει την ούτως ή άλλως δυσκολία της παρακίνησης του ανθρώπινου δυναμικού την σημερινή εποχή της οικονομικής κρίσης. Οι Προϊστάμενοι επιβάλλεται να εκπαιδεύονται υποχρεωτικά και τακτικά στις σύγχρονες μεθόδους του management, όπως επιβάλλεται να εφαρμοστεί ένα από τα διεθνή πρότυπα αξιολόγησης όλου του προσωπικού των ΟΤΑ.

Μια αντίφαση, που καλούνται να αντιμετωπίσουν σήμερα οι ΟΤΑ, στο δυσμενές και ασταθές οικονομικό περιβάλλον, είναι ότι ενώ πλήττεται η απόδοση των εργαζομένων λόγω της μείωσης των οικονομικών απολαβών, η αυξημένη παραγωγικότητα και αποδοτικότητά τους είναι ζωτικής σημασίας για την επιβίωση των Οργανισμών αυτών. Είναι κατανοητό πως το σύστημα ανταμοιβών του δημοσίου τομέα δεν συνεισφέρει στην βελτίωση της παραγωγικότητας και απόδοσης των υπαλλήλων. Το μισθολόγιο όλων των δημοσίων υπαλλήλων είναι από το 2012 ενιαίο σε όλους τους φορείς και δεν συσχετίζεται με την απόδοση και αυτό αποτελεί αντικίνητρο, με δεδομένο ότι κοινό χαρακτηριστικό όλων των δημοσίων υπαλλήλων είναι η μονιμότητα. Περιπτώσεις εργαζομένων που κατά σύστημα αποφεύγουν την εργασία και την ανάληψη ευθύνης δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν από το υφιστάμενο σύστημα δημόσιας διοίκησης.

Επίσης, η προώθηση της πόλης ή της περιφέρειας (city-marketing) μέσα από μια διαμορφωμένη πολιτική τύπου «εμπορικού σήματος» (city branding) είναι μια νέα σύνθετη διαδικασία με σημαντικά, όπως αποδεικνύεται διεθνώς, αποτελέσματα. Η διαφοροποίηση των ΟΤΑ, σε σχέση με τις λοιπές ιδιωτικές επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών, συνίσταται στο ότι οι δημότες –πελάτες τους βρίσκονται σε μία κατάσταση όπου κανένας εναλλακτικός προμηθευτής δεν υπάρχει για να τους προσφέρει τις ίδιες υπηρεσίες. Πελάτες των ΟΤΑ δεν είναι μόνο αυτοί οι οποίοι χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους αλλά όλοι οι φορολογούμενοι δημότες και πολίτες, οι οποίοι με ποικίλους τρόπους εξασφαλίζουν τους πόρους που απαιτούνται για να κρατήσουν τον οργανισμό σε λειτουργία. Έτσι, εκτός από το παραδοσιακό marketing (εξωτερικό marketing), θα πρέπει να μελετηθεί και το εσωτερικό marketing δηλαδή μια στρατηγική διαδικασία η οποία αποβλέπει στο να προσανατολίσει τους εργαζόμενους προς την παροχή υπηρεσιών και την άριστη εξυπηρέτηση του πελάτη-πολίτη/δημότη. Οι δύο κύριες συνιστώσες της διαδικασίας αυτής, είναι η στροφή όλων ανεξαιρέτως των εργαζομένων σε μια συνειδητή προσπάθεια εξυπηρέτησης των πολιτών της και η διασφάλιση ότι ο ΟΤΑ αλλά και όλοι οι εργαζόμενοι είναι επαρκώς προετοιμασμένοι ώστε να λειτουργήσουν με αυτόν τον συγκεκριμένο τρόπο. Αυτό αφορά στην δημιουργία κοινής κουλτούρας του συνόλου των εργαζομένων και στην επίγνωση του σκοπού και της αποστολής του οργανισμού στον οποίον εργάζονται.

Η Τ.Α. οφείλει σε αυτή την χρονική φάση και συγκυρία της χώρας να αναλάβει τον κεντρικό – ουσιαστικό ρόλο της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας. Οι Δήμοι είναι πιο κοντά στην κοινωνία, γνωρίζουν καλύτερα από τον καθένα τα τοπικά χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες και μπορούν να δημιουργήσουν πραγματικά και σε ρεαλιστικό επίπεδο τις προϋποθέσεις για την τοπική ανάπτυξη. Υπάρχουν στην χώρα ήδη σχετικά επιτυχημένα παραδείγματα Δήμων που έχουν καινοτομήσει με πολύ προσπάθεια και αγώνα προς την κατεύθυνση αυτή.

Αρωγοί της προσπάθειας αυτή γόνιμο είναι να είναι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας που οφείλουν να ανοίξουν τις πόρτες τους όχι μόνο στην αριστεία αλλά στις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Το επιτυχημένο σκανδιναβικό τρίπτυχο: «Τ.Α. + Πανεπιστήμια + Τοπικές Επιχειρήσεις» δημιούργησε και δημιουργεί καινοτομίες, και εισήγαγε στην παγκόσμια οικονομία επιχειρήσεις όπως την NOKIA και την Ericson αλλά και ένα σωρό άλλες επιτυχημένες προσπάθειες.

Μια επιπλέον πρωτοβουλία που πρέπει να ικανοποιηθεί είναι η θεσμική απλοποίηση της επιχειρηματικής δράσης και λειτουργίας. Συζητιέται δεκαετίες χωρίς αποτέλεσμα. Ωστόσο, θα μπορούσε να εφαρμοστεί μια ρεαλιστική πρόταση, η οποία μάλιστα έχει δοκιμαστεί στην χώρα με μεγάλη επιτυχία. Πρότυπο αυτής της προσπάθειας μπορεί να είναι η σχετικά πρόσφατη εμπειρία της λεγόμενης «Ολυμπιακής Νομοθεσίας».

Προκειμένου η χώρα να προλάβει τις ολυμπιακές προθεσμίες και την επιτυχημένη διεξαγωγή των Αγώνων εφάρμοσε, σε συνεργασία με τα ανώτατα δικαστήρια της χώρας, ένα νομικό καθεστώς που απλοποίησε διαδικασίες, επέβαλε δράσεις, επιτάχυνε ενέργειες, ρύθμισε αρχαιολογικά, περιβαλλοντικά, χωροταξικά και πολεοδομικά ζητήματα άμεσα και αποτελεσματικά. Κάτι ανάλογο οφείλει να γίνει και σήμερα που η χώρα βρίσκεται σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης και είναι σκόπιμο σε επιλεγμένες περιοχές στην χώρα να εφαρμοστούν σχετικές «ολυμπιακές διατάξεις». Η χώρα δεν μπορεί από την μια μέρα στην άλλη αλλά ούτε και την επόμενη δεκαετία – εικοσαετία να λύσει το πρόβλημα π.χ. του πολεοδομικού σχεδιασμού, της θεσμοθέτησης της γης υψηλής παραγωγικότητας, των δασικών χαρτών κ.ο.κ. Οι εμπλοκές και καθυστερήσεις είναι πολυετείς. Όποτε και αν εφαρμόζεται ο χωροταξικός, πολεοδομικός και περιβαλλοντικός σχεδιασμός αυτός θα είναι ήδη ξεπερασμένος και αναντίστοιχος της ήδη διαμορφούμενης άναρχης ανάπτυξης που έχει συντελεστεί. Πρέπει σε κάθε δημοτική ενότητα, ανάλογα με το χαρακτήρα της, π.χ. νησιωτική, ορεινή, αστική, μητροπολιτική κ.ο.κ. να υπάρχει άμεσα τουλάχιστον μια οριοθετημένη περιοχή για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δράσης. Τα υφιστάμενα εργαλεία των βιομηχανικών – βιοτεχνικών και επιχειρηματικών πάρκων είναι αναποτελεσματικά και χρονοβόρα. Απαιτούνται «ολυμπιακές διατάξεις» και σύνθετα εργαλεία που θα εξασφαλίζουν άμεσα ένα φιλικό επιχειρηματικό περιβάλλον.

Η Ολυμπιακή εμπειρία έδωσε και ένα άλλο επιτυχημένο παράδειγμα που υπό προϋποθέσεις μπορεί να εφαρμοστεί και σήμερα. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η πρόταση της μελέτης του ΟΟΣΑ που εκπονεί κάθε φορά ο Οργανισμός σε κάθε Ολυμπιακή πόλη. Η πρόταση του οργανισμού ήταν, μεταξύ άλλων, να διατηρηθεί η εταιρία «ΑΘΗΝΑ 2004» και μετά την λήξη των Ολυμπιακών Αγώνων. Η εταιρία αυτή όταν λειτουργούσε είχε μητροπολιτικές αρμοδιότητες συντονισμού αλλά και έργων και μπόρεσε να διαχειριστεί, με επιτυχία, το κεντρικό κράτος, τις περιφερειακές και τοπικές αρχές αλλά και πλήθος ιδιωτικών επιχειρήσεων προκειμένου να ικανοποιηθεί ο σκοπός των Αγώνων. Η μητροπολιτική αυτή διάσταση του «ΑΘΗΝΑ 2004» θα μπορούσε να έχει εφαρμογή σε όλη την χώρα, με π.χ. 6-7 μητροπολιτικές

δομές, περιορίζοντας παράλληλα όμως ένα μεγάλο αριθμό κρατικών, περιφερειακών και τοπικών δομών. Είναι μια πρόταση που αλλάζει τον διοικητικό χάρτη της χώρας αλλά κινείται σε απόλυτη ταύτιση με τον τρόπο που λειτουργεί η περιφερειακή, η τοπική, και αστική οικονομία διεθνώς.

Έτσι, μια από τις πιο σημαντικές αλλαγές που προτείνονται να γίνουν και αφορά άμεσα την ΠΕ Κορινθίας είναι η δημιουργία και λειτουργία Μητροπολιτικών Σχηματισμών με τον όρο «Αστική Περιφέρεια – City Region» ή «Μητροπολιτικός Δήμος» και την ανάπτυξη της λεγόμενης Μητροπολιτικής Διακυβέρνησης. Παράλληλα οφείλεται να αναπτυχθεί ένα νέο μοντέλο διοίκησης των μικρών νησιωτικών ΟΤΑ, όπως επίσης και αυτών των ορεινών και απομακρυσμένων.

Η αστική επέκταση των πόλεων και τελικά η συνένωσή τους, με κοινά κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά χαρακτηριστικά πιέζουν προς την κατεύθυνση δημιουργίας ισχυρότερων και αποτελεσματικότερων τοπικών διοικητικών σχηματισμών που θα αποτελέσουν τους πόλους ανάπτυξης, προκειμένου να αντιμετωπισθεί ο παγκόσμιος πλέον ανταγωνισμός. Η συζήτηση για τη Μητροπολιτική Διακυβέρνηση δεν μπορεί να αποφευχθεί.

Στην παρούσα περίοδο προτείνονται, για την ελληνική πραγματικότητα, ένα από τα εξής τρία συστήματα μητροπολιτικής διακυβέρνησης:

- Δημιουργία Ευρύτερων Μητροπολιτικών Δήμων.
- Ενιαία Μητροπολιτική Διακυβέρνηση, με διατήρηση των υπαρχόντων Δήμων και με επικεφαλής έναν κυρίαρχο Δήμο.
- Ενιαία Μητροπολιτική Διακυβέρνηση μέσω Μητροπολιτικής Περιφέρειας.

Ωστόσο οποιαδήποτε μεταρρυθμιστική προσπάθεια οφείλει να γίνει εφόσον υλοποιηθούν τρεις στόχοι: α) Επιτελικό Κράτος, β) Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση και γ) Διαβαθμιδική Συνεργασία. Η δημιουργία ενός επιτελικού κράτους, προϋποθέτει τον επανασχεδιασμό του διοικητικού συστήματος στο σύνολό του, με ουσιαστική μεταφορά εξουσιών, αρμοδιοτήτων και πόρων, από το κέντρο προς τους περιφερειακούς και τοπικούς θεσμούς. Πρέπει το κεντρικό κράτος και η Τοπική Αυτοδιοίκηση, να γίνουν αντιληπτά ως διακριτοί πόλοι του ενιαίου πολιτικού και διοικητικού συστήματος της χώρας. Το νέο σύστημα διακυβέρνησης στους ΟΤΑ θα πρέπει να εναρμονίζεται τουλάχιστον με το πολυεπίπεδο μοντέλο διακυβέρνησης της ΕΕ, μοντέλο που

υιοθετήθηκε από την Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ). Οι άξονες αυτού του μοντέλου είναι η αμοιβαία ευθύνη των επιπέδων διακυβέρνησης και η μέγιστη αντιπροσωπευτικότητα των ενδιαφερόμενων φορέων.

Στην περίπτωση της ΠΕ της Κορίνθου προτείνεται να εξεταστεί η δυνατότητα να συμμετάσχει σε μια μελλοντική μητροπολιτική δομή της Αττικής. Οι λόγοι είναι προφανείς καθώς η περιοχή είναι άμεσα συνδεδεμένη με την Αθήνα.

Η μικρή χρονοαπόσταση και οι νέες μεταφορικές υποδομές και υπηρεσίες και κυρίως ο προαστιακός σιδηρόδρομος έχουν κάνει την περιοχή της Κορίνθου «προάστιο» των Αθηνών. Πολλοί μάλιστα, σε καθημερινή βάση, όπως προέκυψε και από τα ερωτηματολόγια, μετακινούνται καθημερινώς μεταξύ Αθήνας και Κορίνθου για εργασία (δηλ. Αθηναίοι που δουλεύουν στην Κόρινθο και Κορίνθιοι που δουλεύουν στην Αθήνα). Η τάση αυτή αυξάνεται διαρκώς λόγω των νέων μεταφορικών υποδομών και υπηρεσιών αλλά το σημαντικότερο είναι ότι μιλούμε για μια διαμορφωμένη κατάσταση δεκαετιών, η οποία έχει παγιωθεί λόγω κυρίως των πολλών και μεγάλων βιομηχανικών εγκαταστάσεων που λειτουργούν στο τμήμα της περιφερειακής ενότητας που δεν είναι (γεωγραφικά) στην Πελοπόννησο. Οι εγκαταστάσεις αυτές απασχολούν πολλούς Αθηναίους οι οποίοι μεταφέρονται καθημερινά στην περιοχή είτε με Ι.Χ είτε με εταιρικά λεωφορεία.

Αντίστοιχη κατάσταση παρατηρείται και στη βόρεια περιοχή της Αττικής, με την Βοιωτία και την Χαλκίδα, να παρουσιάζουν πανομοιότυπα θέματα με την Κόρινθο. Εκτεταμένες βιομηχανικές περιοχές και ζώνες χονδρεμπορίου, οι οποίες αλληλο-συντηρούν αστικές λειτουργίες τόσο εντός όσο και εκτός της Περιφέρειας.

Με βάση τα ανωτέρω είναι σαφές ότι οποιαδήποτε συζήτηση για την ανάπτυξη μητροπολιτικών περιοχών στην χώρα και κυρίως για την πρώτη στην τάξη μητροπολιτική περιοχή της, δηλ. της Αθήνας, δεν μπορεί να μην εξεταστεί η συμμετοχή τόσο της Κορίνθου, όσο και της Θήβας και της Χαλκίδας, σε αυτήν. Οι τρεις αυτές περιοχές, ασχέτως αν διοικητικά ανήκουν σε άλλες Περιφερειακές δομές, λειτουργούν άμεσα και σε απόλυτη σχεδόν αλληλεξάρτηση με την Αττική – Αθήνα. Οι σχέσεις αυτές είναι σχέσεις αμοιβαίες, καθώς τόσο το μεγάλο αστικό κέντρο της Αθήνας έχει ανάγκη από παραγωγική (αγροτική και βιομηχανική) και τουριστική περιοχή της Χαλκίδας, της Θήβας και της Κορίνθου και αντιστρόφως οι

περιοχές αυτές έχουν ανάγκη από τις δεκάδες αστικές λειτουργίες της πρωτεύουσας (υγεία, υπηρεσίες κ.ο.κ.).

Ο αναπτυξιακός στρατηγικός σχεδιασμός των ΟΤΑ της ΠΕ της Κορίνθου από την στασιμότητα στην ανάπτυξη έχει ουσιαστικά να επιλέξει ένα από τους δύο δρόμους:

1. Να ενισχύσει την τοπική της ανάπτυξη «κοιτώντας» προς την πρωτεύουσα της Περιφέρειας της, δηλαδή προς την Τρίπολη και τις άλλες περιοχές της Περιφέρειας (Ναύπλιο, Άργος, Σπάρτη).
2. Να ενισχύσει την τοπική της ανάπτυξη επιβεβαιώνοντας και ενισχύοντας με πιο επίσημο και αποτελεσματικό τρόπο την σχέση της με την Αθήνα.

Αυτό που συμβαίνει τόσο με την Κόρινθο, όσο και με τις περιοχές της Θήβας και της Χαλκίδας είναι ότι βρίσκονται τα «πόδια τους σε δύο βάρκες». Είναι περιοχές «συνοριακού τύπου», με τα προβλήματα αλλά και τα πλεονεκτήματα που αυτές οι περιοχές έχουν. Οι συνοριακού τύπου περιοχές χρίζουν ειδικής μεταχείρισης και συγκεκριμένου αναπτυξιακού προτύπου, που στόχο έχουν να διατηρήσουν το τοπικό δυναμικό στην περιοχή τους αλλά και να εκμεταλλευτούν την γεωγραφική τους θέση προς όφελος της τοπικής κοινωνίας, του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης.

Στην περίπτωση της ΠΕ Κορίνθου το πρόβλημα είναι πιο δυναμικό σε σχέση με μια συνοριακού τύπου περιοχή όπως π.χ. ο Έβρος καθώς η περιοχή συνορεύει με περιοχή πρωτεύουσας κράτους, με ένα μητροπολιτικό αστικό συγκρότημα περίπου 4 εκατομμυρίων κατοίκων (έναν στους τρεις στην Ελλάδα κατοικούν στην Αττική). Στις συνοριακές αυτές περιοχές η παραγωγή αξιοποιεί πόρους σε τοπικό επίπεδο, τα κέρδη όμως των οποίων καταναλώνονται στην μητροπολιτική περιοχή. Το σημαντικότερο μέρος των οικονομικών πόρων που παράγει η ΠΕ Κορίνθου, είτε με την μορφή επιχειρηματικών κερδών (από τις μεγάλες βιομηχανίες) είτε με την μορφή ατομικού εισοδήματος καταναλώνεται στην Αθήνα καθώς οι περισσότερες από τις μεγάλες επιχειρήσεις της ΠΕ Κορίνθου έχουν έδρα και δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά στην Αθήνα και αλλού είτε οι ίδιοι οι Κορίνθιοι εργαζόμενοι καταναλώνουν ένα σημαντικό μέρος του εισοδήματός τους στην Αθήνα, για ψώνια, αναψυχή αλλά και υγεία (βλ. οι περισσότερες γεννήσεις παιδιών από την Κόρινθο γίνονται σε ιδιωτικά αλλά και δημόσια μαιευτήρια στην Αθήνα).

Η «φυγή» των πόρων (ανθρώπινοι, φυσικοί, οικονομικοί) σε τέτοιου είδους περιοχές που συνορεύουν με δυναμικές μητροπολιτικές περιοχές είναι ένα φαινόμενο που παρατηρείται

διεθνώς. Οι περιοχές αυτές σε πολλές περιπτώσεις μαραζώνουν σε κοινωνικό επίπεδο και ερημωποιούνται, ή παραμένουν ως απλές «υπνοπόλεις» όπου το εργατικό δυναμικό απλά κατοικεί στην περιοχή αυτή για έναν ύπνο για να είναι κοντά στην βιομηχανία που εργάζεται ή κοντά στο χωράφι του.

Το σημαντικό στις περιοχές αυτές είναι να αξιοποιήσουν αυτή την γεωγραφική εγγύτητα με ένα δυναμικό πόλο ανάπτυξης και να εκμεταλλευτούν και αυτές την δυναμική αυτή. Αυτό γίνεται μόνο μέσω της διάχυσης της ανάπτυξης από τον πόλο, με κατάλληλες πολιτικές και παρεμβάσεις. Μια από αυτές είναι, όπως προαναφέρθηκε, και η ένταξη (στενά ή όχι) στο σύστημα του πόλου ανάπτυξης, στην προκειμένη περίπτωση στη μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας. Είναι κομβικής στρατηγικής σημασία θέμα το ζήτημα της διοικητικής οργάνωσης μιας περιοχής.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται το παράδειγμα της πρωτεύουσας της Αυστρίας, Βιέννης και της πρωτεύουσας της Σλοβακίας, Μπρατισλάβα. Οι δύο αυτές πόλεις – περιοχές, μοιράζονται την ίδια γεωγραφική περιοχή, μια μεγάλη κοιλάδα. Ωστόσο, ανήκουν σε δύο διαφορετικά κράτη. Μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος (1989) και την ειρηνική «βελουδίνη επανάσταση» (1993) και τον διαχωρισμό της πρώην Τσεχοσλοβακίας η Σλοβακία εισχώρησε ως μέλος στην Ε.Ε. το 2004. Η ένταξή αυτή της άνοιξε τα σύνορα με Αυστρία με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν τελωνειακές διαδικασίες μεταξύ των δύο χωρών. Το γεγονός αυτό μείωσε ακόμη περισσότερο την απόσταση μεταξύ της Βιέννης και της Μπρατισλάβα. Σήμερα η απόσταση μεταξύ των δύο κέντρων με τρένο είναι λιγότερο από μια ώρα (περιφερειακά οι πόλεις είναι ακόμη πιο κοντά, ιδιαίτερα με την χρήση Ι.Χ.), όπως είναι περίπου μεταξύ Αθήνας και Κορίνθου. Το εισιτήριο μετ' επιστροφής είναι περίπου 14 ευρώ το οποίο έχει χρήση (για κάποια ώρα) και στις αστικές συγκοινωνίες των δύο πόλεων⁶³.

Τα δεδομένα αυτά δημιούργησαν σημαντικές επιπτώσεις και στις δύο πόλεις. Αρχικά η Βιέννη άρχισε να κατακλύζεται από Σλοβένους που ήθελαν να ζήσουν το δυτικό τρόπο ζωής. Αυτό στη συνέχεια δημιούργησε προβλήματα και στις δύο πόλεις καθώς η Βιέννη δεν μπορούσε να «αντέξει» με τις υποδομές της τόσο μεγάλο επιπλέον πληθυσμό και από την άλλη η Μπρατισλάβα άρχισε να ερημώνει. Σλοβάκοι από την Μπρατισλάβα επιθυμούσαν να ζήσουν

⁶³ Το απλό εισιτήριο του προαστιακού μεταξύ Αθήνας – Κορίνθου είναι 9 ευρώ. Υπάρχουν χαμηλότερες τιμές στα μετ' επιστροφής και στις κάρτες (μηνιαίες, τριμηνιαίες κ.ο.κ.).

στην Βιέννη, δουλεύοντας με πολύ χαμηλότερα μεροκάματα από τους ντόπιους Βιεννέζους, δημιουργώντας πολλαπλά προβλήματα στην συνολική οικονομία της Αυστρίας. Αντίστοιχα, τα «καλά μυαλά» αλλά και οι τεχνίτες της Σλοβακίας άρχισαν να «μεταναστεύουν» σε καθημερινή βάση στην Βιέννη βάζοντας σε κίνδυνο ακόμα και την εθνική υπόσταση της χώρας.

Οι δύο χώρες και οι δύο πόλεις-περιοχές αναγνωρίζοντας το πρόβλημα και την δυναμική των πραγμάτων αποφάσισαν να λειτουργήσουν ως ενιαία μητροπολιτική περιοχή και αντί να ανταγωνίζονται η μία την άλλη, να αρχίσουν να ανταγωνίζονται άλλες μητροπολιτικές περιοχές του κόσμου. Σήμερα η μητροπολιτική περιοχή της Βιέννης – Μπρατισλάβα είναι μια από τις πιο δυναμικές και ανταγωνιστικές μητροπολιτικές περιοχές σε όλο τον πλανήτη, προσελκύοντας επενδύσεις και κοινωνικό πλούτο, έχοντας λύσει σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα της «φυγής» των πόρων τους μέσα στην ενιαία γεωγραφικά και αναπτυξιακά περιοχή τους. Το παράδειγμα της μητροπολιτικής περιοχής Βιέννης – Μπρατισλάβα μας δείχνει ότι μπορούν να ενωθούν δυνάμεις σε επίπεδο μιας χώρας, όταν έχουν ενωθεί δύο διαφορετικές πρωτεύουσες, από δύο διαφορετικές χώρες και από δύο εντελώς διαφορετικές εθνικές νοοτροπίες (η Σλοβακία είναι πρώην κομμουνιστικό κράτος).

Αντίστοιχες περιοχές υπάρχουν και σε άλλες χώρες όπου πράγματι το αρχικό πρόβλημα της οριοθέτησης μιας μητροπολιτικής περιοχής αλλά και ο τύπος και το μέγεθος της μητροπολιτικής περιοχής είναι πολύ δύσκολο να επιλυθεί.

Έτσι, πράγματι το ερώτημα για την ΠΕ Κορινθίας (όπως και της Χαλκίδας και της Θήβας) αν θα μπορούσε να ενταχθεί σε ένα μητροπολιτικό σχηματισμό της Αθήνας χρίζει ιδιαίτερης και περαιτέρω επεξεργασίας καθώς στην παρούσα περίοδο, σε εθνικό επίπεδο, δεν υπάρχει κατάληξη ποια μορφή μητροπολιτικού σχήματος θέλουμε να υιοθετήσουμε. Το μόνο δεδομένο είναι ότι το έδαφος είναι ιδιαίτερα γόνιμο, οι επιστημονικές συζητήσεις είναι προχωρημένες ενώ διαφαίνεται και η πολιτική πρόθεση, από το σύνολο σχεδόν, του πολιτικού δυναμικού της χώρας και των μελών της Τ.Α. προς την υιοθέτηση αυτού του μοντέλου. Στην συνέχεια το επόμενο αλλά πολύ κρίσιμο ερώτημα είναι ποιος είναι ο τύπος, τα όρια και το μέγεθος των μητροπολιτικών αυτών περιοχών.

Στο κρίσιμο αυτό ζήτημα και στην παντελή έλλειψη σχετικής βιβλιογραφίας για το θέμα η παρούσα διατριβή συνεισφέρει, σε συνέχεια της επεξεργασίας όλων των δεδομένων που

αναλύθηκαν ανωτέρω, τις εξής προτάσεις, στο πλαίσιο πάντοτε της στρατηγικής μετάβασης της ελληνικής περιφέρειας και των ΟΤΑ από την στασιμότητα στην ανάπτυξη, με ιδιαίτερη αναφορά στην ΠΕ της Κορίνθου.

Κρίνοντας δεδομένο ότι στο άμεσο μέλλον θα απαιτηθεί στην χώρα να υπάρχει μητροπολιτικού τύπου διοίκηση προτείνονται οι εξής μορφές, με βάση την ανάλυση που έχει προηγηθεί και εξετάζοντας γεωγραφικά, οικονομικά, κοινωνικά και άλλα στοιχεία της χώρας:

A. Σενάριο

Οι υφιστάμενες δεκατρείς (13) περιφερειακές δομές να μετατραπούν σε Μητροπολιτικούς Περιφερειακούς Σχηματισμούς - Μητροπολιτικούς Δήμους. Στην προκειμένη περίπτωση η ΠΕ Κορίνθου θα ενταχθεί στην Μητροπολιτική Περιοχή της Πελοποννήσου με διοικητική έδρα την Τρίπολη.

B. Σενάριο

Δύο (2) Μητροπολιτικές Περιοχές Διεθνούς Επιπέδου, όπου:

- 1) η Μητροπολιτική Περιοχή της Αθήνας να περιλαμβάνει της ΠΕ της Αττικής, της Βοιωτίας, της Εύβοιας και της Κορίνθου.
- 2) η Μητροπολιτική Περιοχή της Βορείου Ελλάδας, με διοικητικό κέντρο την Θεσσαλονίκη να περιλαμβάνει όλη την Περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Δυτικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Και τρεις (3) Μητροπολιτικές Περιοχές Εθνικού Επιπέδου:

- 3) η Μητροπολιτική Περιοχή της Πελοποννήσου, με διοικητικό κέντρο την Πάτρα που θα περιλαμβάνει όλη την γεωγραφική έκταση της Πελοποννήσου πλην της Κορίνθου.
- 4) η Μητροπολιτική Περιοχή της Κεντρικής Ελλάδας, με διοικητικό κέντρο την Λάρισα που θα περιλαμβάνει όλη την Περιφέρεια Θεσσαλίας, την Αιτωλοακαρνανία και όλη την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας πλην της Βοιωτίας και Ευβοίας.
- 5) η Μητροπολιτική Περιοχή της Κρήτης, με διοικητικό Κέντρο το Ηράκλειο.

Τέλος, η διοικητική οργάνωση των νησιών της χώρας προτείνεται να βασιστεί σε μια διαφορετικού τύπου δομή, καθώς τα νησιά, λόγω της γεωγραφικής τους ιδιομορφίας, της χωρικής τους ασυνέχειας, των δυσκολιών φυσικής επικοινωνίας, της διαφορετικής κουλτούρας κ.λ.π. έχουν ανάγκη από ένα καινοτόμο επίπεδο οργάνωσης. Η δομή αυτή μπορεί να έχει διαφορετικό κάθε φορά (π.χ. σε 2ετή – 4ετή βάση) διοικητικό κέντρο (π.χ. Ρόδο, Ερμούπολη,

Κέρκυρα) και θα βασίζεται στην μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των δυνατοτήτων της τεχνολογίας των επικοινωνιών. Το διοικητικό κέντρο στην προκειμένη περίπτωση θα έχει συμβολικό χαρακτήρα και σημείο περιστασιακών συναντήσεων των συμμετεχόντων στη διοίκηση καθώς όλες οι συναντήσεις και οι συνεργασίες θα γίνονται μέσω ηλεκτρονικών καναλιών επικοινωνίας.

Και στα δύο σενάρια η ΠΕ Κορίνθου βρίσκεται στα άκρα (σύνορα) της Μητροπολιτικής Περιοχής, τόσο σε χωρικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο χρονοαπόστασης από τα δύο προτεινόμενα διοικητικά κέντρα, την Τρίπολη ή την Αθήνα. Όποιο από τα σενάρια και αν επιλεγεί ακόμη και στο μηδενικό σενάριο (δηλ. η διατήρηση του υφιστάμενου συστήματος) η περιοχή οφείλει να αναδιαρθρώσει τον στρατηγικό της σχεδιασμό και την διοικητική της φιλοσοφία.

Εν τέλει, το προτεινόμενο σενάριο για την περιοχή είναι όχι τόσο αν θα ενταχθεί στην μια ή στην άλλη μητροπολιτική περιοχή, αλλά στο να αξιοποιήσει τα οφέλη και από τις δύο αυτές περιοχές καθώς βρίσκεται ακριβώς στο μέσον της απόστασης των δύο διοικητικών κέντρων, μιας πρωτεύουσας κράτους και του διοικητικού κέντρου της περιφέρειας, στην οποία ανήκει.

Αυτά τα κέντρα, μέχρι στιγμής, αφαιρούν πόρους (ανθρώπινους, φυσικούς, κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς κ.ο.κ.) από την Κόρινθο, χωρίς η περιοχή να κερδίζει προστιθέμενη αξία. Από την εκτεταμένη ανάλυση που προηγήθηκε η περιοχή έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα στο αγροτοδιατροφικό τομέα, στην βιομηχανία (κυρίως στην πετρέλαιο – χημική) και την ενέργεια καθώς και στον τουρισμό (θαλάσσιο, καζίνο, χειμερινό), πλεονεκτήματα όμως που δεν τα έχει αναπτύξει προς όφελος της. Βασική αιτία είναι σε ένα βαθμό η ολοκλήρωση κάποιων υποδομών που θα συμπλήρωναν τα βασικά δίκτυα της περιοχής, προβλήματα όμως που δε δημιουργούν την στασιμότητα, ιδιαίτερα αν η Κόρινθος συγκριθεί με άλλες περιοχές τόσο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου όσο και με άλλες περιοχές στην Ελλάδα. Η Κόρινθος, λόγω της εγγύτητας με την Αθήνα και με την ανάγκη της Πρωτεύουσας να «εκμεταλλευτεί» και άλλους πόρους (εκτός των γεωγραφικών της συνόρων) έχει κατασκευάσει και λειτουργεί στην περιοχή υποδομές και υπηρεσίες, συγκριτικά με άλλες περιοχές, πολύ σημαντικές. Ακόμη και η έλλειψη κάποιων υποδομών και υπηρεσιών (π.χ. στην Υγεία ή στην Αναψυχή) καλύπτονται σχεδόν ανεπηρέαστα και «ανέξοδα» από την Αθήνα, πλεονέκτημα που δεν έχουν άλλες περιοχές της χώρας, που αντιμετωπίζουν κρίσιμες (και σε επίπεδο ανθρώπινης ζωής) ελλείψεις σε υποδομές και υπηρεσίες. Βέβαια, υπάρχουν ελλείψεις, όπως έχει αναλυθεί, σε υποδομές π.χ. στον τομέα

της ενέργειας, της άρδευσης, του τοπικού οδικού δικτύου, της πολεοδομικής ολοκλήρωσης, της ανάδειξης και συντήρησης του πολιτιστικού πλούτου, οι οποίες εφόσον ικανοποιηθούν μπορούν να δημιουργήσουν θετικό πρόσημο στην ανάπτυξη.

Ωστόσο, η στρατηγική της εξόδου από την στασιμότητα προς την ανάπτυξη θα επιτευχθεί μόνο από την διαφορετική διοικητική διαχείριση του τοπικού αναπτυξιακού και ανθρώπινου δυναμικού. Το ανθρώπινο δυναμικό είναι ίσως το πιο ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Παπαδάκης, 2016), και επομένως είναι ανάγκη, η όποια στρατηγική εξόδου προς την ανάπτυξη υιοθετηθεί να βασιστεί στο τοπικό ανθρώπινο δυναμικό. Τα πιο κατάλληλα όργανα που μπορούν να υλοποιήσουν αυτή την στρατηγική είναι οι ΟΤΑ, καθότι βρίσκονται πιο κοντά στην κοινωνία και την τοπική επιχειρηματικότητα. Αναμφισβήτητα, με βάση την διεθνή εμπειρία, τα πλεονεκτήματα θα είναι περισσότερα εφόσον οι ΟΤΑ λειτουργήσουν μέσα από το πρίσμα των μητροπολιτικών περιοχών. Αν αυτό δεν συμβεί αλλά και για το μεσοδιάστημα μέχρι αυτή η πολιτική εφαρμοστεί οι ΟΤΑ οφείλουν, με το ισχύον θεσμικό σύστημα, να αξιοποιήσουν περαιτέρω τις δυνατότητες που η νομοθεσία του «Καλλικράτη» παρέχει.

Οι ΟΤΑ της ΠΕ Κορινθίας οφείλουν να συνεργαστούν ως μια συστάδα (cluster) συστήνοντας μια μικρή, «μητροπολιτικού τύπου», διοικητική δομή, όπως ανωτέρω αναλύθηκε, μέχρι να δημιουργηθούν οι σχετικές δομές σε εθνικό επίπεδο. Οι τοπικοί ΟΤΑ πρέπει και οφείλουν να συνεργαστούν, να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν από κοινού, μέσα από ένα νέο πλαίσιο διοικητικής οργάνωσης, όχι ενός «παλαιού τύπου» Σύνδεσμο Δήμων ή μια «αναπτυξιακού» τύπου εταιρία, αλλά μια ευέλικτη δομή που θα προάγει τις συνέργειες.

Σε αυτή την δομή, στην βάση της θεωρίας και της πολιτικής των συστάδων (cluster), ένα τεχνοκρατικό επιτελείο θα πρέπει να επεξεργαστεί το στρατηγικό όραμα και το επιχειρησιακό σχέδιο ολόκληρου του Νομού, όπως επίσης και την προώθηση της περιοχής (και των προϊόντων – υπηρεσιών της) στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Συνήθως, οι επικεφαλής αυτών των συστάδων, είναι διακεκριμένοι τεχνοκράτες ή προσωπικότητες κύρους, οι οποίοι από την μια πλευρά μπορούν να δημιουργήσουν συνθήκες συνεργασίας και ανάπτυξης και από την άλλη να εκπροσωπούν και να προωθούν την συστάδα σε διεθνές επίπεδο.

Κάθε επιμέρους περιοχή της ΠΕ Κορίνθου έχει τοπικά στοιχεία που μπορούν να αξιοποιηθούν προς όφελος της τοπικής οικονομίας, της ανάπτυξης και της κοινωνίας, όπως αναφέρθηκε στην ανάλυση ανωτέρω. Όλα αυτά τα στοιχεία πρέπει να αξιολογηθούν και να ιεραρχηθούν σε

επίπεδο νομού και όλες οι δυνάμεις της περιοχής, εντός και εκτός των ΟΤΑ, να δράσουν από κοινού. Δεν είναι προς το συμφέρον της τοπικής οικονομίας να υπάρχει ανταγωνισμός π.χ. σε ποια ακριβώς θέση θα γίνει μια μαρίνα, όταν αυτές μπορούν να απέχουν μεταξύ τους ούτε 3 ναυτικά μίλια. Αν κατασκευαστούν και οι δύο ταυτόχρονα, χωρίς να υπάρχει ένα ικανό χρονικό περιθώριο κατασκευής της μιας από την άλλη, προκειμένου να μετρηθούν οι «χωρητικότητες» (capacity building), τότε το αποτέλεσμα είναι προδιαγεγραμμένο. Και οι δύο μαρίνες θα είναι μη βιώσιμες, με αποτέλεσμα και φυσικοί πόροι αλλά και οικονομικοί πόροι θα καταναλωθούν χωρίς λόγο, δημιουργώντας στην συνέχεια περισσότερα προβλήματα από αυτά που σκόπευαν να λύσουν. Αντίστοιχα όλα τα τεχνικά έργα που προτείνονται στην ΠΕ Κορίνθου ανωτέρω δεν μπορούν να γίνουν ταυτόχρονα, είτε για λόγους οικονομικούς, είτε για λόγους τεχνικούς αλλά και βέλτιστης στρατηγικής.

Η ΠΕ Κορίνθου θα πρέπει να εστιάσει, ως σύνολο, όχι ως έξι διαφορετικοί ΟΤΑ, σε ποια προϊόντα και υπηρεσίες θα επενδύσει και με ποια σειρά προτεραιότητας, έχοντας στο μυαλό της, όχι την αναλογική ή την ισοκατανομή των οικονομικών πόρων και στους έξι ΟΤΑ αλλά την απόδοση των επενδύσεων σε όλη την οικονομία και την κοινωνία του Νομού στο σύνολό του. Με βάση την ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των χαρακτηριστικών του Νομού και σύμφωνα με τους «Πέντε Πυλώνες Ανάπτυξης» που αναφέρει ο Παπαδάκης Β. (2006) η Κορινθία οφείλει να επενδύσει σε επιλεγμένους υποτομείς των εξής Πυλώνων:

1. Στον τουρισμό και συγκεκριμένα στον εναλλακτικό (όχι στον κλασσικό τουριστικό πρότυπο) και κυρίως: α) στον θαλάσσιο με έμφαση (προτεραιότητα) στην δημιουργία και στην αναβάθμιση των τουριστικών λιμενικών υποδομών από την πλευρά του Αργοσαρωνικού, ο οποίος είναι ο δεύτερος στην χώρα θαλάσσιος τουριστικός προορισμός, β) ο ορεινός – αγροτουρισμός ή τουρισμός του σαββατοκύριακου γ) ο πολιτιστικός, ο οποίος απαιτεί την αναβάθμιση και συντήρηση των αναξιοποίητων τουριστικών μνημείων και τόπων της περιοχής.
2. Στην Ενέργεια, με την αξιοποίηση των σύγχρονων μεγάλης κλίμακας βιομηχανικών εγκαταστάσεων της περιοχής στην συμπαραγωγή αλλά και στην αξιοποίηση των ΑΠΕ, που η περιοχή, όπως αναφέρθηκε έχει πλεονεκτήματα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην ενεργειακή αξιοποίηση των γεωργικών και κτηνοτροφικών αποβλήτων.
3. Στη βιομηχανία - μεταποίηση τροφίμων. Η περιοχή οφείλει να αξιοποιήσει περαιτέρω την βιομηχανική παραγωγή μεγάλης κλίμακας που διαθέτει και με άλλου είδους παραγωγές που ο βιομηχανικός τομέας επιβάλλει. Παράλληλα, στο υπόλοιπο τμήμα του Νομού πρέπει να δημιουργηθούν μικρές μεταποιητικές επιχειρήσεις του αγροτικού

τομέα που η περιοχή διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα (π.χ. όσπρια, κρασί, ψάρια κλπ.).

4. Στην αγροτική παραγωγή – γεωργικές καλλιέργειες, η οποία συνδέεται άμεσα με τον προηγούμενο πυλώνα.
5. Στο λιανικό και χονδρικό εμπόριο, αξιοποιώντας την στρατηγική θέση της Κορίνθου στο εθνικό και διεθνές εμπόριο. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην δημιουργία τουλάχιστον ενός agro logistics center, δηλαδή ενός κέντρο διαλογής, επεξεργασίας, τυποποίησης και διανομής αγροτικών προϊόντων, βάση της διεθνούς εμπειρίας αντίστοιχων κέντρων.

Η επένδυση σε αυτούς τους συγκεκριμένους πυλώνες και στην αξιοποίηση των συγκεκριμένων τοπικών πλεονεκτημάτων θα δημιουργήσουν συνθήκες διάχυσης της ανάπτυξης σε όλο τον Νομό.

Η ΠΕ Κορίνθου είναι, παρόλα τα προβλήματα που έχει, ευνοημένη περιοχή, εξετάζοντας συγκριτικά τα στοιχεία της με τους άλλες ενότητες της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αλλά και της χώρας γενικότερα. Το ιδιόμορφο χαρακτηριστικό της να αποτελεί «συνοριακού τύπου» περιοχή μεταξύ μιας πρωτεύουσας χώρας και μιας πρωτεύουσας Περιφέρειας, πρέπει να αποτελέσει θετικό στοιχείο προς εκμετάλλευση. Η ΠΕ Κορίνθου για δεκαετίες ζει απλά στην σκιά της Αθήνας, χωρίς η ίδια η περιοχή και η ΤΑ να μπορεί να σχεδιάσει για τον τόπο της. Δημιουργούνται υποδομές και υπηρεσίες, χωρίς να έχουν προταθεί από τον τοπικό σχεδιασμό, αλλά επειδή ικανοποιούν ένα γενικότερα πλάνο εθνικού ενδιαφέροντος. Αυτό σε ένα βαθμό είναι κατανοητό λόγω της μεγάλης δυναμικής του αστικού κέντρου της Αθήνας. Ωστόσο, η ΤΑ της περιοχής οφείλει να αναλάβει πρωτοβουλίες που θα κεφαλαιοποιήσουν τα θετικά στοιχεία στην ίδια την περιοχή (όπως τις μεταφορικές υποδομές κ.ά.) προς όφελος της Κορίνθου και όχι μόνο της Αθήνας. Για να γίνει αυτό, όπως αναφέρθηκε πρέπει η Περιφερειακή Ενότητα της Κορίνθου να λειτουργήσει πράγματι ως «ενότητα». Μια ενότητα η οποία θα λειτουργεί οργανωμένα και αποδοτικά είτε ενταχθεί στο μέλλον στην Μητροπολιτική Περιοχή της Αθήνας είτε σε μια Μητροπολιτικού τύπου περιοχή της Πελοποννήσου.

Στο κεφάλαιο 10 η παρούσα διατριβή έχει συνοψίσει κωδικοποιημένα και ομαδοποιημένα μια σειρά από συγκεκριμένες προτάσεις που οφείλουν να γίνουν στην Κόρινθο, σε κάθε κλάδο της παραγωγικής διαδικασίας. Η πλειοψηφία αυτών των προτάσεων μπορούν να υλοποιηθούν σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης και όχι σε εθνικό επίπεδο και αυτό έχει σημαντική σημασία για

την περιοχή. Η ΤΑ δεν έχει την δικαιολογία να μην αναλάβει τον κρίσιμο ρόλο της ως τον βασικότερο αναπτυξιακό παράγοντα της περιοχής. Μπορεί και σε άλλες περιπτώσεις περιφερειακών ενοτήτων να εντοπίζεται ο κομβικός ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην αναπτυξιακή διαδικασία αλλά στην προκειμένη περίπτωση της ΠΕ Κορίνθου έχουμε μια διαφορετική κατάσταση.

Η διοικητική επιστήμη, σε πολλές περιπτώσεις προτείνει κεντροποιημένα ή αποκεντρωμένα συστήματα κυβέρνησης και διακυβέρνησης. Στην πράξη εισάγονται και εφαρμόζονται συστήματα αναπτυξιακού προσανατολισμού πολυεπίπεδα και γραφειοκρατικά, δίνοντας όμως στο κεντρικό κράτος το ρυθμιστικό-κυρίαρχο ρόλο. Σε πολλές περιπτώσεις, διαχρονικά, η εφαρμογή αυτού του μοντέλου διοίκησης έχει κάποια θετικά αναπτυξιακά αποτελέσματα, όχι όμως σε περιοχές συνοριακού τύπου όπως είναι η Κόρινθος.

Στην περίπτωση της Κορίνθου, όπως και σε αντίστοιχες περιοχές, που αναλύθηκαν ανωτέρω, αποδεικνύεται πως το πρώτο επίπεδο δημόσιας διοίκησης, αυτό της τοπικής αυτοδιοίκησης Α' Βαθμού, είναι το εργαλείο που μπορεί να οδηγήσει μια περιοχή από την στασιμότητα στην ανάπτυξη. Η τοπική αυτοδιοίκηση Α' Βαθμού, ο Δήμος δηλαδή, σε περιοχές που υπάρχει διοικητικό χάσμα και σύγχυση προσανατολισμού από την κεντρική διοίκηση, οφείλουν οι Δήμοι να αναλάβουν μεγαλύτερο ρόλο από αυτόν που τους αναλογεί.

Αν και φαινομενικά η πρόταση αυτή φαντάζει προφανής, στην πράξη τόσο σε επίπεδο διεθνές όσο και σε εθνικό, δεν είναι κάτι δεδομένο και δεν εφαρμόζεται. Η πρόταση αυτή θα έπρεπε να αποτελεί διοικητική πρακτική και πολιτική σε χώρες που η κεντρική κυβέρνηση αδυνατεί να σχεδιάζει και να εφαρμόσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης για όλη την επικράτεια. Φυσικά χρειάζεται ένα εθνικό πρόγραμμα ανάπτυξης με την συμμετοχή όλων των επιπέδων διοίκησης, ωστόσο για κάποιες περιοχές, με τα χαρακτηριστικά της Κορίνθου θα πρέπει να αντιμετωπίζονται διαφορετικά.

Στην προκειμένη περίπτωση τόσο ο σχεδιασμός όσο και η υλοποίησή του οφείλει να γίνεται από «κάτω προς τα πάνω» και όχι «από πάνω προς τα κάτω» ως είθισται. Περιοχές με ιδιαίτερα προβλήματα είτε γεωγραφικά (ορεινές περιοχές,, νησιωτικές, συνοριακές κ.ο.κ) είτε κοινωνικοοικονομικά, οφείλουν να ενεργοποιούν το τοπικό δυναμικό και την τοπική αυτοδιοίκηση έτη περαιτέρω προκειμένου να εφαρμόσουν με επιτυχία ένα πρόγραμμα αναπτυξιακού τύπου.

Σε αντίθεση με ότι συμβαίνει συνήθως η κεντρική διοίκηση δεν πρέπει να έχει κάτω από την «προστασία» της τις αδύναμες περιοχές προκειμένου να τις βοηθήσει, όσο και αν αυτή η διατύπωση ακούγεται κάπως «περίεργα». Η κεντρική διοίκηση πρέπει να δώσει σε αυτές τις περιοχές μεγαλύτερη αυτονομία για να διαχειριστούν τους τοπικούς πόρους και να υλοποιήσουν ένα πρόγραμμα ανάπτυξης με βάση τις τοπικές ιδιαιτερότητες, ενεργοποιώντας το τοπικό ανθρώπινο δυναμικό.

Δυστυχώς, όπως αναλύεται ανωτέρω, περιοχές με μειονεκτικά χαρακτηριστικά είναι κυρίως αυτές που περιμένουν ως μάνα εξ ουρανού την κεντρική βοήθεια με αποτέλεσμα πολλές φορές να μην μπαίνουν σε τροχιά ανάπτυξης. Απλά περιμένουν άλλοτε καρτερικά άλλοτε όχι, τη βοήθεια και τον προγραμματισμό της κεντρικής διοίκησης.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι η παρούσα διατριβή, με βάση την βιβλιογραφία που εξέτασε και την έρευνα που έκανε στην περιοχή, προτείνει μια καινοτόμα διοικητική πρακτική, τόσο σε επίπεδο χώρας όσο και σε διεθνές επίπεδο:

Περιοχές με μειονεκτικά χαρακτηριστικά και συγκεκριμένα περιοχές οι οποίες βρίσκονται στις παρυφές μιας δυναμικής μητροπολιτικής περιοχής, οφείλουν να μην ακολουθήσουν και να αναστρέψουν το κλασικό μοντέλο δημόσιας διοίκησης και προγραμματισμού. Οι περιοχές αυτές προκειμένου, όχι μόνο για να μην μείνουν στάσιμες αλλά και για να μην ερημωθούν τελείως, πρέπει να λειτουργούν πιο αυτόνομα με κύριο άξονα την τοπική αυτοδιοίκηση. Προτείνεται, σε επίπεδο χώρας, ένα «μικτό σύστημα δημόσιας διοίκησης», με αυξημένο ρόλο της κεντρικής διοίκησης για κάποιες περιοχές (τις δυναμικές) και μειωμένο ρόλο για κάποιες άλλες (κάποιες μειονεκτικές περιοχές όπως είναι οι «συνοριακού τύπου» περιοχές, όπως η ΠΕ Κορίνθου). Ένα τέτοιο «μεικτό σύστημα δημόσιας διοίκησης» πραγματικά αποτελεί μια καινοτόμα προσέγγιση που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής αλλά και περαιτέρω έρευνας και μελέτης.

Είναι πραγματικά ανάγκη τόσο σε επίπεδο κεντρικής δημόσιας διοίκησης όσο και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, να εξεταστεί η δυνατότητα επανατοποθέτηση των ρόλων, των αρμοδιοτήτων και των μέσων πολιτικής των συγκεκριμένων οργάνων, καθώς τα τελευταία χρόνια τα δεδομένα έχουν αλλάξει ριζικά, σε σχέση με τα δεδομένα που η σύγχρονη δυτική κοινωνία και η επιστημονική βιβλιογραφία ήξερε μέχρι τώρα.

Αρχίζει ήδη να διαφαίνεται, πως τα γνωστά μοντέλα δημόσιας και τοπικής διοίκησης χαίρουν επικαιροποίησης και αλλαγής ενδεχομένως της κεντρικής τους φιλοσοφίας.

Αναμφίβολα, η παρατεταμένη διεθνής οικονομική κρίση, η καταγιστική εξέλιξη της τεχνολογίας σε όλους τους τομείς και οι αλλαγές που έχουν προκληθεί σε επίπεδο κοινωνίας και περιβάλλοντος, έχουν δημιουργήσει τις συνθήκες για να «ξαναδεί» τόσο η διεθνής επιστημονική κοινότητα όσο και οι φορείς άσκησης πολιτικής το θέμα της στρατηγικής ανάπτυξης (μειονεκτικών) περιοχών, με διαφορετική σκοπιά από ότι το βλέπει μέχρι σήμερα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Ανδρικοπούλου, Ε. και Τόμπρου, Β. (2003). Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα των μητροπολιτικών περιοχών στο Γετίμης, Π. και Καυκαλάς, Γ. (επιμ), Μητροπολιτική διακυβέρνηση: διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα, σελ. 147-168, Αθήνα: ΙΑΠΑΔ.
- Αραβαντινός, Α. (1997/2007). Πολεοδομικός Σχεδιασμός για την βιώσιμη ανάπτυξη του Αστικού χώρου, Αθήνα: Συμμετρία.
- Barquero, V. A. (1991). «Τοπική ανάπτυξη - Μια στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.
- Βασενχόφεν, Λ., Γεράρδη, Κ., Σερράος, Κ. (2004). «Μητροπολιτικός σχεδιασμός στην Ευρώπη» σημειώσεις στα πλαίσια του μαθήματος 'Προσεγγίσεις του σχεδιασμού στην Ελλάδα'. Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών Πολεοδομία - Χωροταξία ΕΜΠ, Αθήνα, 2004.
- Γιαννακούρου, Γ. (2003). Ο σχεδιασμός των μητροπολιτικών περιοχών στην Ελλάδα: θεσμοί και πολιτικές, στο Γετίμης, Π. και Καυκαλάς, Γ. (επιμ), Μητροπολιτική διακυβέρνηση: διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα, σελ. 63-82, Αθήνα: ΙΑΠΑΔ.
- Γιαουτζή, Μ. και Στρατηγέα, Α. (2011). Χωροταξικός Σχεδιασμός, Θεωρία και Πράξη, σσ 19-26, 66-75, 215-287, Αθήνα: Κριτική.
- Δεληθέου, Δ. Β. (2008). «Τοπική Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση - Θεσμικό Πλαίσιο - Αναπτυξιακά Προγράμματα και Παγκοσμιοποίηση», Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Αθήνα.
- Δελλαδέτσιμας, Π. (1997). «Η Έννοια της Βιώσιμης ανάπτυξης, ο σχεδιασμός του χώρου και η Περίπτωση της Ελλάδας», ΤΟΠΟΣ: Επιθεώρηση Αστικών και Περιφερειακών Μελετών, τεύχος 12/97, σσ 31-53.
- ΕΟΜΜΕΧ (2009). Εγχειρίδιο Δικτύων Επιχειρηματικότητας και «Συστημάτων-Συστάδων» Επιχειρήσεων (Clusters), διαθέσιμο στο <http://www.acsmi.gr/Portals/0/diktua.pdf>.
- Friedmann, J. (1992). Περιφερειακή ανάπτυξη σε αναπτυγμένες χώρες: Ενδογενής ή αυτάρκης; στο: 'Περιφερειακή ανάπτυξη και πολιτική', επιμέλεια Χατζημιχάλης Κ., εκδ. Εξάντας, Αθήνα.
- ΙΑΠΑΔ, (2003). Μελέτη για τη Μητροπολιτική Διακυβέρνηση, Ινστιτούτο Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΙΑΠΑΔ), Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

- Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης - ΙΤΑ, (2005). Μελέτη για τη «Μητροπολιτική Διακυβέρνηση», Αθήνα.
- Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης – ΙΤΑ, (2008). Ομάδα Μελέτης: Ν.-Κ. Χλέπας (Συντονιστής), Δημ. Παπούλιας, Ευρ. Μπέσιλα-Βήκα, Θ. Χατζηπαντελής, Παν. Μαίστρος, Χρ. Παλαιολόγος, Θαν. Κανταρτζής, Δημ. Κατσούλης, Ι. Μουράτογλου, Αγγ. Βλάχου., Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, Τελική Έκθεση, Αθήνα.
- Καραγεώργου, Β. (2013). Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη - Όψεις μιας αναδύομενης νομικής αρχής, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
- Καραγεώργου, Β. (2007). Το Ευρωπαϊκό Δικαίωμα για Χρηστή Διοίκηση, Επιθεώρηση του Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου, σελ. 1-40, τεύχος 1.
- Καυκαλάς, Γ. (2006). Στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός και Μητροπολιτική διακυβέρνηση: Ευρωπαϊκή εμπειρία και το παράδειγμα της Θεσσαλονίκης, σελ. 11-24. Γεωγραφίες, τ:12.
- Κέφης, Β. (1995). Η αποτελεσματικότητα του μανάτζμεντ των δημόσιων επιχειρήσεων για την προσέλκυση επενδύσεων του εξωτερικού που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.
- Κέφης, Β. (2005α). Διοίκηση Ολικής Ποιότητας. Θεωρία και Πρότυπα, εκδ. Κριτική, Αθήνα.
- Κέφης, Β. (2005β). Ολοκληρωμένο Μανάτζμεντ. Βασικές Αρχές για Σύγχρονες Οικονομικές Μονάδες, εκδ. Κριτική, Αθήνα.
- Κέφης, Β. και Παπαζαχαρίου, Π., (2008), Το Επιχειρηματικό Όραμα σε Business Plan, εκδ. Κριτική, Αθήνα.
- Κομνηνός, Ν. (1993). Τεχνοπόλεις και στρατηγικές ανάπτυξης στην Ευρώπη. Αθήνα: εκδ. Gutenberg.
- Κόνσολας, Ν. (1997). Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική, Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση.
- Κουρλιούρος, Η. (1998). Τοπική ανάπτυξη και αγροτικές ορεινές περιοχές: θεωρητικές θέσεις. ΕΜΠ.
- Κουρλιούρος, Η. (2003). Σημειώσεις Περιφερειακής Ανάπτυξης και Χωροταξίας. Μυτιλήνη.
- Κουσιδώνης, Χ. (2003). Η επιχειρησιακή επάρκεια ως προϋπόθεση της τοπικής αυτοτέλειας, στο Γετίμης, Π. και Καυκαλάς, Γ. (επιμ), Χώρος και Περιβάλλον: Παγκοσμιοποίηση, διακυβέρνηση, βιωσιμότητα, σελ. 249-264, Αθήνα.

- Κτιστάκη, Σ. (2014 α). Οι αδυναμίες στην ανάδειξη της ηγεσίας του δημοσιοϋπαλληλικού σώματος: Αίτια- προοπτικές, Πρακτικά συνεδρίου με θέμα: «Μεταρρυθμίσεις στη Δημόσια Διοίκηση: Δυνατότητες, Προοπτικές, Αδυναμίες», 4ο Συνέδριο Διοικητικών Επιστημόνων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
- Κτιστάκη, Σ. (2014 β). Ευέλικτες μορφές απασχόλησης στη Δημόσια Διοίκηση: Μια νέα πρόκληση σε εποχή κρίσης, Πρακτικά ημερίδας 27.1.2014, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα.
- Κτιστάκη, Σ. (2014 γ). Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Λειβαδάρας, Ν. (2015). Τοπική ανάπτυξη και ειδικά ζητήματα χωροταξικού σχεδιασμού: η περίπτωση της Σύρου, διαθέσιμο στο http://www.citybranding.gr/2015/12/blog-post_47.html#more
- Λιγωμένου, Α., Παπάζογλου-Μητροπούλου, Α. και Μπαμπαλιούτας, Λ. (2016). Η Συνταγματική κατοχύρωση της περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα – Η διαλεκτική της σχέση με τη διοικητική αποκέντρωση και την Τοπική Αυτοδιοίκησης, Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης, Εταιρεία Περιφερειολόγων Επιστημόνων, vol. 0(1), σελ. 99-110, Αθήνα.
- Μακρυδημήτρης, Α. (1994). Συστήματα Διοίκησης Μητροπολιτικών Περιοχών, Συνέδριο του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών και του συλλόγου Ελλήνων Πολεοδόμων-Χωροτακτών, σελ. 95-109. Αθήνα – Κομοτηνή, εκδ. Σάκκουλα.
- Μάππα, Σ. (1987). Οι όροι του προβλήματος, στο: 'Τοπική ανάπτυξη: ουτοπία ή πρόκληση', Διεθνές Φόρουμ, ΕΕΤΑΑ.
- Μαρμαράς, Ε. (2002). Σχεδιασμός και Οικιστικός Χώρος, Ελληνικά Γράμματα.
- Μεταξάς, Θ. και Λαλένης, Κ. (2006). Ο Στρατηγικός Σχεδιασμός ως τύπος σχεδιασμού και ως εργαλείο αποτελεσματικής Αστικής Διαχείρισης, Αειχώρος, τεύχος 1, Μάιος 2006.
- Μητούλα, Ρ. (2006). Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Ανασυγκρότηση του Ελληνικού Αστικού Περιβάλλοντος, εκδ. Σταμούλη, Αθήνα.
- Μουστάκας, Μ. (2000). Οι Αρμοδιότητες της Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως, Σκέψεις & Προβληματισμοί επί του προτύπου Διοικήσεως σε επίπεδο Νομού με αναφορές στο Συγκριτικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.
- Μουστάκας, Μ. (2008). Τα Σώματα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης στη Γαλλία – Ο θεσμός και ο ρόλος του στη Γαλλική Κρατική Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.

- Μπέσιλα-Βήκα, Ε. (2001). Τοπική Αυτοδιοίκηση, Ένας σύγχρονος διοικητικός θεσμός, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.
- Μπέσιλα-Βήκα, Ε. (2004). Τοπική Αυτοδιοίκηση Τόμος Ι, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
- Μπέσιλα-Βήκα, Ε. (2011 α). Τοπική Αυτοδιοίκηση Τόμος ΙΙ (Δ' Έκδοση), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
- Μπέσιλα-Βήκα, Ε. (2011 β). Η επιχειρηματική δραστηριότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.
- Οικονόμου, Δ. και Παπαμίχος, Ν. (2003). Χωρικός σχεδιασμός μητροπολιτικών περιοχών, στο Γετίμης Π. και Καυκαλάς Γ. (επιμ), Μητροπολιτική διακυβέρνηση: διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα, σελ. 169-192, Αθήνα: ΙΑΠΑΔ.
- Παπαδάκης, Β. (2016). Στρατηγική των Επιχειρήσεων – Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία (7^η Έκδοση), Τόμος Α' Θεωρία, Εκδόσεις Ε. Μπένου, Αθήνα.
- Παπαδασκαλόπουλος, Α. (1989). Τοπική Ανάπτυξη και Διακοινοτική Συνεργασία, στο: 'Θέματα Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης', Αθήνα, ΕΕΤΑΑ.
- Παπαρρηγόπουλος, Κ. Δ. (2001). Ιστορία του ελληνικού έθνους: Από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα / Κ. Παπαρρηγόπουλου, Π. Καρολίδη, Γ. Αναστασιάδη, Ν. Μουτσόπουλου, 2η έκδ., Αθήνα, Αλέξανδρος, 2001.
- Παπούλιας, Δ., (2002). Στρατηγική διοίκηση επιχειρήσεων και αλλαγών, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα.
- Πετράκος, Γ. και Οικονόμου, Δ. (1999). Διεθνοποίηση και διαρθρωτικές αλλαγές στο Ευρωπαϊκό σύστημα των αστικών κέντρων, στο Πετράκος Γ. και Οικονόμου Δ. (επιμ), Η ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων, σελ 13-44, Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Gutenberg.
- Σκαμνάκης, Χ. (2003). Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής: η περίπτωση των φορέων της Αχαΐας, Διδακτορική διατριβή, Αθήνα.
- Τριανταφυλλοπούλου, Α. (2004). Οι Επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, Αθήνα.
- Φαναριώτης, Π. (1999). Μπροστά στις προκλήσεις του 21ου αιώνα: Δημόσια Διοίκηση, Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση, Εκδ. Σταμούλη, Αθήνα.
- Χλέπας, Ν. (1999). Η Τοπική Διοίκηση στην Ελλάδα: Ο διαλεκτικός ανταγωνισμός της αποκέντρωσης με την αυτοδιοίκηση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή.
- Χριστοφάκης, Μ. (2001). Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική. Αθήνα, εκδ. Παπαζήση.

Χρυσανθάκης, Χ., Σπανού, Κ., Ντουχάνης, Χ. και Κτιστάκη, Σ. (2001). Η πρόσφατη διοικητική μεταρρύθμιση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη.

Ξενόγλωσση

Amdam, J. and Amdam, R. (1990). 'Strategic and mobilizing planning: municipal planning according to the 'dugnads' method', Oslo: Det Norske Samlaget, στο Healey P., Khakee A., Motte A., και Needman B. (1997). 'Making Strategic Spatial Plans', UCL Press, London.

Analysis, Department of Geography, University of the Aegean Stohr, W. and Taylor, D.R.F. (1981). Development from Above or Below? Chichester: J.Wiley & Sons.

Andersen, J. T. (2000). "Strategic Planning, Autonomous Actions and Corporate Performance", Long Range Planning, 33: 184-200.

Angel-Manuel Moreno (ed.) (2012). Local Government in the Member States of the European Union: a comparative legal perspective, Instituto Nacional de Administracion Publica, Madrid.

Aucoin, P. και Bakvis, H. (2003). "Public Service Reform and Policy Capacity: Recruiting and Retaining the Best and the Brightest?", Workshop on "Challenges to State Policy Capacity: Global trends and comparative perspectives" City University of Hong Kong, April 5-6.

Balsas Lopes, J. C. (2000). "City center revitalization in Portugal: Lessons from two medium size cities", Cities, 17: 19-31.

Barnes, Tl. and Hayter, R. (1994). "Economic Restructuring, Local Development and Resource Towns: Forest Communities in Coastal British Columbia." Canadian Journal of Regional Science 17 : 289-310.

Beije, P. (1998). Technological change in the modern economy: basic topics and new developments. Edward Elgar Publishing.

Bennett, R. and Krebs, G. (1991). "Local Development Public - Private Partnerships Initiation in Britain and Germany", London, N.Y: Belhaven Press. Boxwell R.J. (1995) "Benchmarking para Competir con Ventaja" McGraw-Hill, Interamericana de Espana, S.A Madrid, στο Luque-Martinez T. και Munoz-Leiva F. (2005) "City benchmarking: a methodological proposal referring specifically to Granada", Cities, 22 (6): 411-423.

Bilbao" International Journal of Urban and Regional Research, σσ. 106-121. Goodwin P. και Wright G. (1998) "Decision Analysis for Management Judgment" (2η εκδ.).

Boudeville, J. R. (1968). Los espacios económicos, Buenos Aires, Editorial EUBEDA.

Boudeville, J. R. (1972). Aménagement du territoire et polarisation. Éditions M.-Th. Génin.

- Bourdeau-Lepage, L. (2003). *Metropolization in Central and Eastern Europe: unequal chances* (No. 2003-15). LEG, Laboratoire d'Economie et de Gestion, CNRS, Université de Bourgogne.
- Boyne, G. A. (1996). "Competition and Local Government: A public Choice Perspective", *Urban Studies*, 33(4-5): 703-721.
- Bryson και Einsweiler (1988). "Strategic Planning", Chicago: APA.
- Chadwick, G. (1971). "A Systems View of Planning; Towards a Theory of the Urban and regional planning Process" Oxford: Pergamon Press. Chakrabarty B. K. (2001) "Urban Management: Concepts, Principles, Techniques and Education", *Cities*, 18 (5): 331-345.
- Cheshire, P.C. και Gordon R.I. (1998). "Territorial Competition: some lessons for policy", *The Annals of Regional Science*, 32: 321-346.
- Cheshire, P.C. και Magrini, S. (1999). "Evidence on the impact of territorially competitive policy and the role of transactions costs in conditioning collective (in) action", *Research Papers in Environmental and Spatial Analysis*, 57, Dept. of Geography and Environment, London School of Economics. Cheung S-O., Chichester: Wiley.
- Coffey, W. J. and Polese, M. (1985). *Local development: Conceptual bases and policy implications*, *Regional Studies*, 19:2, 85-93.
- Coffey, W.J. and Polese, M. (1985). *Local development: Conceptual bases and policy implications*, *Regional Studies*, 19:2, 85-93.
- Cox, D.B. (2007). "Elements of strategic planning: Methods, metrics and concepts for building dynamic Strategic Planning Processes", American Institute of Architects, 2007.
- Crossan, M. M. and Apaydin, M. (2010). A multi-dimensional framework of organizational innovation: A systematic review of the literature. *Journal of management studies*, 47(6), 1154-1191.
- Cullingworth, J. B. (1982). "Town and Country Planning in Britain", London: Allen and Unwin.
- Det Norske Samlaget. Amos, F. J. C. (1989). "Strengthening municipal government", *Cities*, August: 202-208.
- Doloreux, D. (2003). Regional innovation systems in the periphery: The case of the Beauce in Québec (Canada). *International Journal of innovation management*, 7(01), 67-94.
- Doloreux, D. (2003). Regional innovation systems in the periphery: The case of the Beauce in Québec (Canada). *International Journal of innovation management*, 7(01), 67-94.
- Dusenbury, P. (2000). "Strategic Planning and Performance Measurement", 4rth Report of Governing for Results and Accountability Project, The Urban Institute, August 2000.

- Environment and Planning B: Planning and Design, 34: 815-832. Maylor H. (2001). "Beyond the Gantt chart: Project Management moving on", *European Management Journal*, 9(1): 92-100. McClamroch J., Byrd J., Sowell L.S. (2001), "Strategic Planning: politics, leadership and learning", *Journal of Academic Librarianship*, 27 (5): 372-378.
- ESF Priorities in Member States, (2012). Available at: http://ec.europa.eu/social/esf_projects_117/result.cfm
- Fainstein, S. (2000). "New Directions in Planning Theory", *Urban Affairs Review*, 35(4): 451-478.
- Fainstein, S. και Fainstein, N. (1996/2003). "City Planning and Political Values: An Updated View", στο Campbell S. and Fainstein S. (επ.), *Readings in Planning Theory*, Oxford: Blackwell Publishers, σσ. 265-287.
- Faludi, A. (1973). "A Reader in Planning Theory", Oxford: Pergamon Press.
- Faludi, A. και Valk, A. J. van der (1994). *Rule and Order: Dutch Planning Doctrine in the 20th century*, Dordrecht: Kluwer.
- Fincher, C. (1982). "What is Strategic Planning?" *Research in Higher Education*, 16(4): 373-376.
- Fischer, M. M., Diez, J. R. and Snickars, F. (2013). *Metropolitan innovation systems: theory and evidence from three metropolitan regions in Europe*. Springer Science & Business Media.
- Fleurke, F. and Willemsse, R. (2006). "Measuring local autonomy: A decision-making approach," *Local Government Studies* 32 (1): 71-87.
- Friedmann, J. (1987). "Planning in the Public Domain", Princeton Univ. Press.
- Garofoli, G. (1990). *Local development: patterns and policy implications*. Local Development, 87-98.
- Goldsmith, M. and Klausen, K. (1997). *European Integration and Local Government*. Cheltenham: Edward Elgar. Guderjan, M. (2012). *Local government and European integration-beyond Europeanisation*. *Political Perspectives*, 6(1), 105-128.
- Goldsmith, M. (2002). "Central control over local government - a Western European comparison", *Local government studies* 28(3):91-112
- Gospodini, A. και Skayannis, P. (2005). "Towards an "Integration Model" of Planning Education Programmes in a European and International Context: the Contribution of Recent Greek Experience", *Planning Theory and Practice*, 6(3.)
- Guderjan, M. (2011). "A Fusion Perspective on European Integration of Local Government in Baden-Württemberg," in Eline Van Bever, Herwig Reynaert, and Kristof Steyvers, eds.,

- The road to Europe – Main street or backward alley for local governments in Europe?, pp.139-164. Brugge: Vanden Broele.
- Guderjan, M. (2012). Local government and European integration-beyond Europeanisation. *Political Perspectives*, 6(1), 105-128.
- Habitat International, 20(4): 567-581. Strange I. (1997). "Directing the show? Business leaders, local partnership, and economic regeneration in Sheffield". Syrett, S (1994) "Local Power and Economic Policy: Local Authority Economic Initiatives in Portugal", *Regional Studies*, 28(1): 53-67. Thornley A. (1977), "Theoretical Perspectives on Planning and Participation", *Progress in Planning*, 7, Part 1.
- Haikio, L. (2007). "Expertise, Representation and the Common Good: Grounds for Legitimacy in the Urban Governance Network", *Urban Studies*, 44(11): 2147-2162.
- Hall, T. και Hubbard, P. (επ.) (1998). "The Entrepreneurial city", J. Wiley and Sons.
- Hamedinger, A. (2011). "Resisting Europeanization? Continuities and Changes in Governance in Vienna," in Eline Van Bever, Herwig Reynaert, and Kristof Steyvers, eds., *The road to Europe – Main street or backward alley for local governments in Europe?*, pp.93-117. Brugge: Vanden Broele.
- Hamedinger, A. (2011). "Resisting Europeanization? Continuities and Changes in Governance in Vienna," in Eline Van Bever, Herwig Reynaert, and Kristof Steyvers, eds., *The road to Europe – Main street or backward alley for local governments in Europe?*, pp.93-117. Brugge: Vanden Broele.
- Hamilton, D. K. (2014). *Governing metropolitan areas: Growth and change in a networked age*. Routledge.
- Harald Baldersheim/ Lawrence E. Rose (2010). *Territorial Choice. The politics of Boundaries and Borders*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, Hampshire
- Healy, P., Khakee, A., Motte, A. and Needham, B. (1997). *Making Strategic Spatial Plans: Innovation in Europe*, London: UCL Press.
- Heinelt, H./ Hlepas, N.-K. (2006): *Typologies of Local Government Systems*, in: Henry Back, Hubert Heinelt, Annick Magnier (eds.), *The European Mayor*, VS Verlag, Wiesbaden 2006,21-42
- Hopkins, W.E. και Hopkins, S.A. (1997). "Strategic Planning-financial performance relationships in banks: a causal examination", *Strategic Management Journal*, 18: 635-652.
- Hubert Heinelt/ Xavier Bertrana (Eds.) (2011). *The second tier of local government in Europe. Provinces, Counties, Departments and Landkreise in Comparison*, Routledge, London and New York.

- J.J. Hesse (Ed.) (1991). *Local government and urban affairs in an international perspective*. Baden-Baden: Nomos, pp. 603-621.
- John Loughlin/ Frank Hendriks/ Anders Lidstrom (Eds.) (2011). *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe*, Oxford University Press.
- John, P. (2000). "The Europeanisation of Sub-national Governance," *Urban Studies* 37 (5-6): 877-894.
- John, P. (2001). *Local Governance in Europe*, London: Sage.
- Joint public-private local partnerships for employment to cope with the recession – European Foundation for the improvement of Living and Working Conditions (2011).
- Karvounis, A. (2011). "The Europeanization of the Local Government in the EU Multi-level Governance System: The City Networking Paradigm and the Greek Case," in Eline Van Bever, Herwig Reynaert, and Kristof Steyvers, eds., *The road to Europe – Main street or backward alley for local governments in Europe?*, pp.211-231. Brugge: Vanden Broele.
- Kaufman, J. L. and Jacobs, H. M. (1987). "A public planning perspective on strategic planning." *Journal of the American Planning Association*, 53(1), 23-33.
- Komninou, N. (2008). *Intelligent cities and globalisation of innovation networks*. Routledge.
- Kotler P., Asplund C., Rein I., Haider H.D. (επ.) (1999) *Marketing Places Europe*, Harlow: Prentice Hall.
- Kourliouros, E. (2014). *Local Development and Collaborative Planning: A Theoretical Framework of Analysis*.
- Lalenis, K. (1993). "Public Participation Strategies in Urban Planning in Greece after the "Urban Reconstruction Operation - 1982-1984". Comparison of Theory and Practice". Ph.D. Thesis, University of Westminster, London, England.
- Lam, T.-I., Leung, M.-Y. και Wan, Y.-W. (2001). "An analytical hierarchy process based procurement selection method". *Construction Management and Economics*, 19(4): 427-437.
- Lee, D. (1973). "Requiem for Large - Scale Models", *Journal of the American Institute of Planners*, , 39(3), May 1973.
- Lindblom, C. E. (1959). "The Science of "Muddling Through", *Public Administration Review*, 19, Revised 1965, 1973.
- Lindgren, M. και Packendorff, J. (2007). "Performing arts and the art of performing - On co-construction of project work and professional identities in theaters", *International Journal of Project Management*, 25(4): 356-364.

- List, D. (2004). "Multiple pasts, converging presents and alternative futures", *Futures*,36(1): 23-43.
- Liu, Y., Lv, X., Qin, X., Guo H., Yu, Y., Wang, J. και Mao, G. (2007). "An integrated GIS-based analysis system for land-use management of lake areas in urban fringe", *Landscape and Urban Planning*, 82(4): 233-246.
- Lucica Matei/ Spyridon Flogaitis (Eds.) (2011). *Public Administration in the Balkans- From Weberian Administration to New Public Management, South Eastern European Administrative Studies*, Editura Economica, Bucarest.
- Luque-Martinez, T. και Munoz-Leiva, F. (2003). "Benchmarking y Marketing de Ciudades", XVII Congreso Annual y XIII Congreso Hispano-Frances, Bordeaux, 4, 5 y 6 de junio,I, σσ. 663-673.
- Luque-Martinez, T. και Munoz-Leiva, F. (2005). "City benchmarking: a methodological proposal referring specifically to Granada", *Cities*, 22(6): 411-423.
- Marsden, T., Harrison, M. και Flynn, A. (1998). "Creating competitive space: exploring the social and political maintenance of retail power", *Environment and Planning A*, 30:481-498.
- Mastop, H. (1987). "Performance in Dutch spatial planning: an introduction", *Environment and planning B: Planning and Design*, 24: 807- 813. Mastop H. και Faludi A. (1997) "Evaluation of Strategic Plans: the performance principle".
- McClamroch, J., Byrd, J. J. & Sowell, S. L. (2001). *Strategic planning: Politics, leadership, and learning*. *The Journal of Academic Librarianship*, 27(5), 372-378.
- McGill, R. (1998). "Viewpoint: Urban Management in Developing Countries" *Cities*, 15(6):463-471.
- McLoughlin, B. (1969). *Urban and Regional Planning. A Systems Approach*, London: Faber and Faber.
- Metaxas, T. (2002). "Place/City Marketing as a tool for local economic development and city's competitiveness: a comparative evaluation of Place Marketing policies in European cities", paper presented to the EURA conference: Urban and Spatial.
- Mouritzen, E. & Svara, J. (2002). *Leadership at the apex*, Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Moustakas, M. (1996). *L' activite juridique de l' administration hellenique et l'emploi de l' ecu . le cas des marches publics et des subventions publiques*, Research Papers No 39, Hellenic Centre for European Studies, Athens.

- Neshkova, M. I. (2010). "The impact of subnational interests on supranational regulation," *Journal of European Public Policy* 17 (8): 1193-1211.
- Norb. Kersting/ Ang. Vetter (Eds.) (2003). *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency*, Leske and Budrich, Opladen.
- OECD, Pawel Swianiewicz (Ed.) (2010). *Territorial Consolidation Reforms in Europe*, Open Society Institute, Budapest.
- Peltenburg, M., de Wit, J. και Davidson, F. (2000). *Capacity building for urban management: learning from recent experience*, Habital International, 24: 363-373.
- Petrakis, P. E. and Kostis, P. C. (2015). The role of knowledge and trust in SMEs. *Journal of the Knowledge Economy*, 6(1), 105-124.
- Pollack, J. (2007). "The changing paradigms of project management", *International Journal of Project Management*, 25(3): 266-274.
- Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*, Free Press, New York.
- Racodi, C. (1991). "Cities and people: Towards a gender-aware urban planning process", *JAG*, 3(3): 209-223.
- Robbins, P. S, DeCenzo, D., Coulter, M. (2013). επιμ. Κέφης, Β., εκδ. Κριτική, Αθήνα.
- Roberts, P. (1995). "Managing the Strategic Planning and Development of Regions", *Regional Studies*, 27(8): 759-768.
- Rodriguez, A.G. και Williams, T.M. (1999). "System dynamics in project management: assessing the impacts of client behavior on project performance", *Journal of the Operational Research Society*, 49(1): 2-15.
- Rometsch, D. and Wessels, W. (1996). *The European Union and its Member States – Towards Institutional Fusion?*. Manchester: University Press.
- Stöhr, W. B. and Taylor, D. R. F. (1981). *Development from above or below? The Dialectics of Regional Planning in Developing Countries*. New York, Wiley.
- Royal Planning Town Institute (1993). "Local Government Review - The delivery of Strategic Planning within a New Local Government Structure", Royal Planning Town Institute, London, στο Roberts P. (1995) "Managing the Strategic Planning and Development of Regions", *Regional Studies*, 27(8): 759-768.
- Sandhusen, R. (1988/1993). *Marketing*, Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Schuwab, K. (2012). *The Global Competitiveness Report 2012–2013: Full Data Edition*. In *World Economic Forum*.
- Sellers, J. M. and Lidstrom, A. (2007). "Decentralization, local government, and the welfare state", *Governance-an International Journal of Policy and Administration* 20(4):609-632.

- Sennett, R. (1970). *The Uses of Disorder*, Harmondsworth: Penguin Books.
- Seo, J.-K. (2002). "Re-urbanization in Regenerated areas of Manchester and Glasgow: New residents and the problems of sustainability", *Cities*, 19(2): 113-121.
- Sharma, S. K. (1989). "Municipal Management". *Urban Affairs Quarterly - India*, 21, σσ. 47-53, στο McGill R. (1998) "Viewpoint: Urban Management in Developing Countries" *Cities*, 15(6): 463-471.
- Simmie, J. M. (1974). *Citizen in Conflict*, London: Hutchinson Educational. Snyder K. (2001) "Decision support tools for community planning", *Public Management*, 83(10): 21-29.
- Sorensen, E. (2002). "Democratic theory and network governance", *Administrative Theory & Praxis*, 24(4): 693-720.
- Tyrwhitt, London 1949. Goldsmith A.A. (1996) "Strategic thinking in international development: Using management.
- van den Berg, L. και Braun, E. (1999). "Urban competitiveness, Marketing and the need for Organizing capacity", *Urban Studies*, 36(5-6): 987-999.
- van den Berg, L. και van Winden, W. (2002). "Should cities help their citizens to adopt ICTs? On ICT-adoption policies in European cities", *Environment and Planning C: Government and Policy*, 20: 263-279.
- van den Berg, L., Braun, E. και van der Meer, J. (1997). "The organizing capacity of metropolitan regions", *Environment and Planning C: Government and Policy*, 15: 253-272.
- van den Berg, L., van der Meer, J. και Pol, M. J. (2003). "Organizing capacity and social policies in European cities", *Urban Studies*, 40(10): 1959-1978.
- Werna, E. (1995). "The management of urban development, or the development of urban management? Problems and premises of an elusive concept", *Cities*, 12(5): 353-359.
- Witte, S. (2011). "The (German) Local Level as an Actor in European Lobbying. Involvement and Impact of the Local Level in the European Policy-Making Process," in Eline Van Bever, Herwig Reynaert, and Kristof Steyvers, eds., *The road to Europe – Main street or backward alley for local governments in Europe?*, pp.279-298. Brugge: Vanden Broele.
- Wong, C. (1998). "Old wine an new bottle? Planning methods and techniques in the 1990s", *Planning Practice and Research*, 13(3): 221-236. Wright G. και Goodwin P. (1999) "Future-focussed thinking: combining scenario planning with decision analysis", *Journal of Multi-Criteria Decision Analysis*, 8: 311-321.
- Yukubousky, R. (1979). "Effective Participation: Public Search for "Democratic Efficiency", *Transportation Research Board Annual Meeting*, Washington DC, USA, Jan. 1979.

Κείμενα τεκμηρίωσης - Νομοθεσία

- Committee of the Regions. (2009). The Committee of the Regions' White paper on Multilevel Governance. Own-Initiative Opinion: 89/2009.
- Committee of the Regions. (2010). Territorial Pacts: Making the Most of Europe 2020 through Partnership. Europe 2020 Monitoring Platform. 1003/FEB2011/EN.
- European Commission: European Governance, a White Paper, COM (2001) 428, Brussels, 25.7.2001.
- N.1235/1982 (ΦΕΚ Α'26/3.3.1982) «Άσκηση της Κυβερνητικής πολιτικής και καθιέρωση της Λαϊκής εκπροσώπησης στους Νομούς».
- N.1622/1986 (ΦΕΚ Α'92/14-7-1986) «Τοπική αυτοδιοίκηση – περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός».
- N.1650/86 (ΦΕΚ 160 Α/16.10.1986) Για την Προστασία του Περιβάλλοντος.
- N.2508/97 (ΦΕΚ 124 Α/13.6.1997) Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και άλλες διατάξεις.
- N.2539/1997 (ΦΕΚ 244/4-12-1997) «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης».
- N.2742/99 (ΦΕΚ 207 Α/07.10-1999) Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη & άλλες διατάξεις.
- N.3230/2004 (ΦΕΚ Α'44/11.2.2004) «Καθιέρωση συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας και άλλες διατάξεις».
- N.3463/2006 (ΦΕΚ 114/Α'/8.6.2006) «Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων».
- N.3843/2010 (ΦΕΚ 62Α/28.04.2010) Ταυτότητα κτιρίων, υπερβάσεις δόμησης & αλλαγές χρήσης.
- N.3851/2010 (ΦΕΚ 85Α/04.06.2010) Επιτάχυνση ανάπτυξης ΑΠΕ.
- N.3852/2010 (ΦΕΚ 87Α/ 07.06.2010) Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης.
- N.3882/2010 (ΦΕΚ 166Α/22.09.2010) Εθνική υποδομή γεωχωρικών πληροφοριών.
- N.3889/2010 (ΦΕΚ 182Α/14.10.2010) Χρηματοδότηση περιβαλλοντικών παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση δασικών χαρτών κλπ.
- N.3894/2010 (ΦΕΚ 204Α/02.12.2010) Επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων.
- N.3937/2011 (ΦΕΚ 60Α/31.03.2011) Διατήρηση της βιοποικιλότητας.

- N.3983/2011 (ΦΕΚ 144Α/17.06.2011,) Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος-Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 κ.ά. διατάξεις.
- N.3986/2011 (ΦΕΚ 152Α/01.07.2011) Επείγοντα μέτρα εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-15.
- N.4002/11 (ΦΕΚ 180Α/22.08.2011) Τροποποίηση της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου - Ρυθμίσεις για την ανάπτυξη και τη δημοσιονομική εξυγίανση-Θέματα αρμοδιότητας υπουργείων Οικονομικών, Πολιτισμού και Τουρισμού και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.
- N.4014/2011 (ΦΕΚ 209Α/21.08.2011) Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου κ.ά. διατάξεις αρμοδιότητας υπουργείου περιβάλλοντος, ενέργειας και κλιματικής αλλαγής.
- N.4030/2011 (ΦΕΚ 249Α/25.11.2011) Νέος τρόπος έκδοσης αδειών δόμησης, ελέγχου κατασκευών.
- N.4046/12 (ΦΕΚ 28 Α/14.02.2012) Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου Μνημονίου συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος κ.ά. επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημόσιου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας.
- N.4062/2012 (ΦΕΚ 70 Α/30.03.2012) Αξιοποίηση πρώην αεροδρομίου ΕΛΛΗΝΙΚΟ-Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ κλπ.
- N.4067/2012 (ΦΕΚ 79 Α/09.04.2012) Νέος Οικοδομικός Κανονισμός.
- ΥΠ.ΕΣ, (2013). Δελτίο Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων και Αναπτυξιακού Σχεδιασμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Τεύχος 38/39, Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2013).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ο υποψήφιος διδάκτορας του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Παντείου Πανεπιστημίου Αναστάσιος Λυμπερίου, για την εκπόνηση της διδακτορικής του διατριβής, **επιθυμεί τη συμβολή σας, με τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου που ακολουθεί**, μέσω του οποίου ζητείται από τους κατοίκους και τους εκπροσώπους τοπικών παραγωγικών, κοινωνικών, πολιτικών, πολιτιστικών, αθλητικών, κ.ά. φορέων της περιοχής του Νομού Κορινθίας:

- **να αναφέρουν τα κυριότερα προβλήματα που απασχολούν την περιοχή και να προτείνουν δράσεις** που πιστεύουν ότι μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη του τόπου μας και στη βελτίωση της λειτουργίας του Νομού (Περιφερειακή Ενότητα) και των υπηρεσιών όλων των βαθμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Αποκεντρωμένη, Περιφέρεια, Δήμοι).
- **να διατυπώσουν τις απόψεις τους** για το μέλλον και την προοπτική του Νομού, του Δήμου και του χώρου κατοικίας τους.

Η απάντηση του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου είναι πολύ σημαντική καθώς θα βοηθήσει στην στοιχειοθέτηση και τεκμηρίωση της διατριβής μου και αφορά θέματα που αφορούν την τοπική - περιφερειακή ανάπτυξη γενικότερα για την χώρα αλλά και ειδικότερα για τον Νομό Κορινθίας.

Παρακαλούμε για την υποβολή των απαντήσεών σας μέχρι ////////////////

Ηλεκτρονικά, στη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: ////////////////

Σε έντυπη μορφή, στη διεύθυνση:

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

Τηλέφωνο επικοινωνίας για τυχόν απορίες: τηλ.: ////////////////

Με φιλικούς χαιρετισμούς και εκ των προτέρων ευχαριστίες για την συμβολή σας

Αναστάσιος Λυμπερίου

Το ερωτηματολόγιο, κατηγοριοποιείται σε 5 βασικούς άξονες:

ΑΞΟΝΑΣ 1	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ
ΑΞΟΝΑΣ 2	ΠΑΙΔΕΙΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ 3	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΥΓΕΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ – ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ 4	ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
ΑΞΟΝΑΣ 5	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ & ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΕΔΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΟΡΙΝΘΟΥ (ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΗΣΟΥ, ΟΤΑ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Α) ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΟΣ:

ΦΥΛΟ :	ΑΝΔΡΑΣ	σημειώστε με Χ	ΓΥΝΑΙΚΑ	σημειώστε με Χ
ΗΛΙΚΙΑ :	16-30 →	30-45 →	45-65 →	65 + →
ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ :	χωριό / πόλη			
Προσωπικά Στοιχεία (προαιρετικά)				
ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ :				
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ :	σε περίπτωση που είστε συνταξιούχος, αναφέρατε το επάγγελμα που ασκούσατε			
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ :	οδός / περιοχή			
ΤΗΛΕΦΩΝΟ :	σταθερό ή κινητό τηλέφωνο ή και τα δύο			
EMAIL :				
Γ' αυτούς / -ες που εκπροσωπούν κάποιον τοπικό Φορέα (παραγωγικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, αθλητικό, κλπ)				
ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ :				
ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΦΟΡΕΑ :				

B) ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1

Ποια είναι τα «ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ – ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ» της περιοχής του Νομού Κορινθίας, μέσω των οποίων πιστεύετε ότι μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος της τοπικής ανάπτυξης ;

Για κάθε ένα από τα αναφερόμενα παρακάτω «δυνατό σημείο – πλεονέκτημα», σημειώστε το βαθμό της αξιολόγησης που δίνετε (από 5 έως 1), στην κλίμακα αξιολόγησης, όπου: 5 = πολύ μεγάλο, 4 = μεγάλο, 3 = μέτριο, 2 = μικρό και 1 = καθόλου.

ΚΛΙΜΑΚΑ

■ Η κομβική θέση του Νομού σε κύριους μεταφορικούς άξονες της χώρας	
■ Η εγγύτητα του Νομού με το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Αθήνας	
■ Η μείωση της χρονικής απόστασης από το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας λόγω μεγάλων επενδύσεων τόσο στους αυτοκινητόδρομους όσο και στον προαστιακό σιδηρόδρομο	
■ Η γεωγραφική - κομβική θέση του Νομού, μεταξύ Αττικής και Πελοποννήσου	
■ Η ύπαρξη και η λειτουργία μεγάλων βιομηχανικών μονάδων στον Νομό	
■ Η γειτνίαση του Δήμου με σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους και αναπτυσσόμενους τουριστικούς προορισμούς της ευρύτερης περιοχής	
■ Η πολιτισμική κληρονομιά και η ποικιλομορφία της λαογραφικής παράδοσης του Νομού	
■ Οι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος (φαράγγια, υγρά τοπία, κ.ά.) και οι δυνατότητες οικότουριστικής ανάπτυξης που προσφέρουν	
■ Οι μονάδες παραγωγής και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων	
■ Η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, με δυνατότητες πολυκαλλιέργειας και παραγωγής νέων προϊόντων	
■ Η παραγωγή αγροτικών προϊόντων ιδιαίτερης αξίας και φήμης, όπως η κορινθιακή σταφίδα	
■ Η αξιοποίηση και χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ηλιακή ενέργεια – γεωθερμία – βιομάζα)	
■ Η ύπαρξη δικτύου φυσικού αερίου στο Νομό	
■ Η παράκτια γεωμορφολογία και η εγγύτητα της περιοχής με την μεγαλύτερη βάση εκκίνησης του θαλάσσιου τουρισμού της χώρας (Αττική)	
■ Η ύπαρξη (αν και περιορισμένα) ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος στην περιοχή	
■ Η διώρυγα	
■ Άλλο (αναφέρατε):	
■ Άλλο (αναφέρατε):	
■ Άλλο (αναφέρατε):	
■ Άλλο (αναφέρατε):	
■ Άλλο (αναφέρατε):	

[Διευκρίνιση: η αναφορά των παραπάνω, κατά τη σειρά που διατυπώνονται, είναι τυχαία και δεν υπέχει θέση αξιολόγησης ως προς το βαθμό της εν δυνάμει συμβολής τους στην τοπική ανάπτυξη]

Ποια είναι τα «ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ – ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ» της περιοχής του Νομού Κορινθίας, τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, άμεσα ή μεσοπρόθεσμα, με τη συμβολή των Δήμων της περιοχής ;

Για κάθε ένα από τα αναφερόμενα παρακάτω «αδύνατο σημείο – μειονέκτημα», σημειώστε το βαθμό της αξιολόγησης που δίνετε (από 5 έως 1), στην κλίμακα αξιολόγησης, όπου: 5 = πολύ μεγάλο, 4 = μεγάλο, 3 = μέτριο, 2 = μικρό και 1 = καθόλου.

ΚΛΙΜΑΚΑ

<ul style="list-style-type: none"> ■ Η εγγύτητα του Νομού με το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Αθήνας (π.χ. δεν μπορούν να αναπτυχθούν τοπικές επιχειρήσεις καθώς οι κάτοικοι του Νομού με ευκολία μεταβαίνουν στην Αθήνα για ψώνια, ιατρούς, διασκέδαση κ.ο.κ) 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Έλλειψη ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ευκαιριών απασχόλησης 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Υψηλό ποσοστό ανεργίας 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Έλλειψη «κρίσιμης αγοραστικής δύναμης» για την ανάπτυξη της τοπικής αγοράς και του εμπορίου 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Χαμηλή επαγγελματική κατάρτιση σε σύγχρονες μεθόδους και τεχνολογίες παραγωγής 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Έλλειψη επιχειρηματικού πνεύματος και χαμηλός δείκτης υιοθέτησης καινοτόμων προτάσεων στον παραγωγικό και επιχειρηματικό τομέα 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ελάχιστη διασύνδεση του πρωτογενή τομέα με τον δευτερογενή και κυρίως τον τριτογενή. Ξενοδοχεία και εστιατόρια της περιοχής προμηθεύονται πρώτες ύλες από την Αθήνα. 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Μείωση των επαγγελματιών αγροτών, υποβάθμιση της ποιότητας των παραγόμενων γεωργικών προϊόντων και μείωση του αγροτικού εισοδήματος 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Μεγάλη εξάρτηση της πλειονότητας του πληθυσμού από τον πρωτογενή τομέα και απουσία εναλλακτικών, προς τις παραδοσιακές γεωργικές καλλιέργειες, μορφών απασχόλησης και οικονομικής δραστηριότητας 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ελλείψεις σε βασικές περιβαλλοντικές υποδομές (διαχείριση απορριμμάτων, ύδρευση – αποχέτευση) 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ελλείψεις σε υποδομές υγείας, κοινωνικής φροντίδας, εκπαίδευσης, πολιτισμού, αθλητισμού και ψυχαγωγίας, που συντηρούν σε χαμηλό επίπεδο την ποιότητα ζωής των κατοίκων του Νομού σε σχέση με τους κατοίκους της γειτονικής Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Αττικής (ΜΠΑ) 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Αδυναμία κατοχύρωσης και υποστήριξης τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και προβολής τους στο εξωτερικό περιβάλλον (π.χ. κορινθιακή σταφίδα) 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Έλλειψη εξωστρέφειας, δικτύωσης και χρήσης νέων τεχνολογιών και μεθόδων στον τρόπο λειτουργίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της περιοχής 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Αδυναμία προσέλκυσης και εγκατάστασης μεγάλων μεταποιητικών μονάδων λόγω έλλειψης υποδομών (χωροθέτηση Βιοτεχνικών Πάρκων, οργανωμένα δίκτυα αποθήκευσης και διανομής, κ.ά.) 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ύπαρξη στην περιοχή μεγάλων βιομηχανικών μονάδων ή μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων (όπως το Καζίνο). Οι μεγάλες μονάδες διατρέχουν το κίνδυνο να κλείσουν απότομα εξαιτίας εξωτερικών παραγόντων (π.χ. δημιουργία νέου καζίνο στην Αθήνα, κρίση στον κλάδο των πετρελαίων) γεγονός που μπορεί να συμπαράσχει έναν μεγάλο αριθμό Κορινθίων ταυτόχρονα στην ανεργία 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Ένα μεγάλο μέρος των Κορινθίων είναι κάτοικοι Αθηνών, οι οποίοι επισκέπτονται την περιοχή Σαββατοκύριακα, Αργίες και Καλοκαίρια. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την περιορισμένη δυναμική του χώρου σε επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού και δημιουργικών παρεμβάσεων. 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Άλλο (αναφέρατε): 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Άλλο (αναφέρατε): 	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Άλλο (αναφέρατε): 	

[Διευκρίνιση: η αναφορά των παραπάνω, κατά τη σειρά που διατυπώνονται, είναι τυχαία και δεν υπέχει καμία αξιολογική βαρύτητα]

3**Ποια πιστεύετε ότι είναι τα σημαντικότερα προβλήματα της περιοχής του Νομού Κορίνθου ;**

Παρακαλούμε περιγράψτε τα, συνοπτικά, στον παρακάτω Πίνακα και σημειώστε δίπλα (με Χ στην αντίστοιχη στήλη), κατά τη γνώμη σας, το βαθμό σημαντικότητάς τους, σε κλίμακα από 5 μέχρι 1 (όπου: 5 = πολύ σημαντικό, 4 = αρκετά σημαντικό, 3 = σημαντικό 2 = σχετικά σημαντικό, 1 = όχι και τόσο σημαντικό).

Α/Α	ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ				
		5	4	3	2	1
1 ^ο						
2 ^ο						
3 ^ο						
4 ^ο						
5 ^ο						
...						

4**Κατά την άποψή σας, ποιες παρεμβάσεις (έργα – δράσεις – ενέργειες) πρέπει να συμπεριληφθούν στον αναπτυξιακό σχεδιασμό για τον Νομό της Κορίνθου, με ορίζοντα το 2025:**

A/A	2.1 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ
1 ^ο	
2 ^ο	
3 ^ο	
4 ^ο	
5 ^ο	
...	

A/A	2.2 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ/ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
1 ^ο	
2 ^ο	
3 ^ο	
4 ^ο	
5 ^ο	
...	

Α/Α	2.3 ΥΓΕΙΑ/ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ, ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ
1 ^ο	
2 ^ο	
3 ^ο	
4 ^ο	
5 ^ο	
...	

Α/Α	2.4 ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
1 ^ο	
2 ^ο	
3 ^ο	
4 ^ο	
5 ^ο	
...	

A/A	2.5 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
1 ^ο	
2 ^ο	
3 ^ο	
4 ^ο	
5 ^ο	
...	

5 Ποια ΤΟΠΙΚΑ στοιχεία – χαρακτηριστικά, θεωρείτε ως συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής σας (οικισμός – δημοτική ή τοπική κοινότητα – δημοτική ενότητα) και τα οποία μπορούν να αναδειχθούν και να αξιοποιηθούν ΥΠΕΡ της γενικότερης ανάπτυξης της περιοχής του Νομού Κορινθίας ;

1 ^ο	
2 ^ο	
3 ^ο	
4 ^ο	
5 ^ο	
...	

Πώς αξιολογείτε το βαθμό βαρύτητας (συμβολής) των παρακάτω προτεινόμενων Μέτρων και των ειδικών στόχων (Δράσεων) κάθε Μέτρου, στην επίτευξη της τοπικής ανάπτυξης και της βελτίωσης της εσωτερικής λειτουργίας του Δήμου σας ;

Παρακαλούμε σημειώστε με Χ, στο αντίστοιχο πλαίσιο της στήλης «ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ» («ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ» ή «ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ» ή «ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ»).

ΕΠΙΘΥΜΗΤΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ				
ΜΕΤΡΟ 1.1 : ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ – ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ & ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ				
1.1.1	Αναθεώρηση-Ενοποίηση υφιστάμενων Γ.Π.Σ. Δήμου – Εκπόνηση νέου Γ.Π.Σ. στο σύνολο του Δήμου			
1.1.2	Ένταξη στα Γ.Π.Σ. περιοχών εκτός σχεδίου – Πράξεις εφαρμογής πολεοδόμησης			
1.1.3	Εξειδίκευση των κατευθύνσεων Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας για τον Νομό Κορινθίας			
1.1.4	Χωροθέτηση και πολεοδόμηση Επιχειρηματικών Περιοχών – Πάρκων στο Δήμο			
1.1.5	Εξυγίανση περιοχών με σχολάζουσες βιομηχανικές χρήσεις (εγκαταλελειμμένα εργοστάσια)			
1.1.6	Απαλλοτριώσεις ρυμοτομίας κοινωφελών και κοινόχρηστων χώρων του Δήμου			
1.1.7	Χωροθέτηση-Οργάνωση-Ανάπτυξη Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (Π.Ο.Α.Υ.)			
1.1.8	Υλοποίηση των κατευθύνσεων των Χωροταξικών Πλαισίων που αφορούν την περιοχή (Γενικό Χωροταξικό, Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια, Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Πελοποννήσου)			
1.1.9	Κίνδυνος η Κορινθία να χάσει την "αυτονομία" της σε επίπεδο εργασιακού και κοινωνικού περιβάλλοντος και να καταστεί "προάστιο" των Αθηνών, λόγω του προαστιακού σιδηρόδρομου			
1.1.10	Υλοποίηση του Κτηματολογίου και των Δασικών Χαρτών στην περιοχή			
ΜΕΤΡΟ 1.2 : ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ				
1.2.1	Προστασία και ανάδειξη υγροτόπων – προστατευόμενων περιοχών φυσικού κάλλους (Ζήρεια, Φλαμπουρίτσα, Ακροκόρινθος, Στυμφαλία, Γεράνεια όρη, κ.ά.).			
1.2.2	Διαμόρφωση και οικο-τουριστική αξιοποίηση ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών			

ΕΠΙΘΥΜΗΤΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ				
1.2.3	Υλοποίηση και λειτουργία διαχειριστικών σχεδίων απορρύπανσης, προστασίας και διαχείρισης ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών ή περιοχών με περιβαλλοντικά προβλήματα (π.χ. ακτές με βιομηχανία)			
1.2.4	Εκπόνηση και εφαρμογή μελέτης για την αειφόρο διαχείριση και των χρήσεων του υδατικού δυναμικού			
1.2.5	Δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος			
1.2.6	Διάβρωση ακτών			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ Σ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ Σ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ Σ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ (συνέχεια)				
ΜΕΤΡΟ 1.3 : ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ				
1.3.1	Εφαρμογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων-αστικών αναπλάσεων			
1.3.2	Έργα ανάπλασης και ενεργειακής αναβάθμισης οδών-πλατειών-παιδικών χαρών-πάρκων στο σύνολο του Δήμου			
1.3.3	Πρόγραμμα αισθητικής αναβάθμισης δημοσίων και ιδιωτικών κτηρίων και χώρων			
1.3.4	Έργα συντήρησης και κατασκευής πεζοδρομίων-πεζοδρομήσεων στο σύνολο του Δήμου			
1.3.5	Έργα και προγράμματα για την αντιμετώπιση προβλημάτων λόγω υψηλής σεισμικής επικινδυνότητας του Νομού			
1.3.6	Έργα βελτίωσης και συντήρησης Δημοτικών Κοιμητηρίων			
1.3.7	Έργα συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης αρχαιολογικών-εκκλησιαστικών-ιστορικών-αρχιτεκτονικών μνημείων			
1.3.8	Βιοκλιματικός και ενεργειακός σχεδιασμός δημοτικών κτηρίων και εγκαταστάσεων			
1.3.9	Συντήρηση-ανακατασκευή-επανάχρηση δημοτικών κτηρίων			
ΜΕΤΡΟ 1.4 : ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ, ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ & ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (Α.Π.Ε.)				

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ Σ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ Σ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ Σ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ (συνέχεια)				
1.4.1	Ενεργειακή αναβάθμιση και εγκατάσταση συστημάτων Α.Π.Ε. σε σχολικά κτήρια και υποδομές του Δήμου			
1.4.2	Αντικατάσταση φωτιστικών σωμάτων δημοτικού φωτισμού με φωτιστικά νέας τεχνολογίας			
1.4.3	Αξιοποίηση Φυσικού Αερίου			
1.4.4	Αξιοποίηση Γεωθερμίας			
1.4.5	Αξιοποίηση Βιομάζας			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ (συνέχεια)				
ΜΕΤΡΟ 1.5 : ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ – ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ				
1.5.1	Υλοποίηση του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων για την Κόρινθο			
1.5.2	Αποκατάσταση και περιβαλλοντική εξυγίανση Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (Χ.Α.Δ.Α.)			
1.5.3	Δημιουργία Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ)			
1.5.4	Επανασχεδιασμός-αναδιοργάνωση-βελτιστοποίηση προγράμματος αποκομιδής οικιακών απορριμμάτων			
1.5.5	Ενίσχυση και επέκταση προγράμματος καθαριότητας κοινόχρηστων δημοτικών χώρων (οδών, πάρκων, πλατειών, κλπ.)			
1.5.6	Εφαρμογή προγράμματος συλλογής-διαχείρισης-διάθεσης ογκωδών και «πράσινων» απορριμμάτων			
1.5.7	Ανανέωση δημοτικού στόλου απορριματοφόρων, οχημάτων, μηχανημάτων και εξοπλισμού καθαριότητας			
1.5.8	Εκπόνηση και εφαρμογή μελέτης για τη διαχείριση των κενών συσκευασιών αγροχημικών προϊόντων			
1.5.9	Δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης σε θέματα καθαριότητας			
ΜΕΤΡΟ 1.6 : ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ				

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΙΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ (συνέχεια)				
1.6.1	Επανασχεδιασμός δημοτικού προγράμματος συλλογής και διαχείρισης ανακυκλώσιμων υλικών			
1.6.2	Προμήθεια νέων ειδικών κάδων προσωρινής αποθήκευσης ανακυκλώσιμων υλικών			
1.6.5	Εφαρμογή και διάχυση ιδέας και μεθόδων οικιακής κομποστοποίησης - Προμήθεια κάδων οικιακής κομποστοποίησης			
1.6.6	Δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης σε θέματα ανακύκλωσης, με έμφαση την πρωτογενή διαλογή στην πηγή			
		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΙΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ (συνέχεια)				
ΜΕΤΡΟ 1.7 : ΠΡΑΣΙΝΟ				
1.7.1	Συντήρηση και αναβάθμιση υφιστάμενων χώρων πρασίνου του Δήμου			
1.7.2	Σχεδιασμός-οργάνωση-υλοποίηση Προγράμματος Δενδροφυτεύσεων σε κοινόχρηστους χώρους του Δήμου			
1.7.3	Αύξηση των προγραμμάτων αναδάσωσης			
ΜΕΤΡΟ 1.8 : ΥΔΡΕΥΣΗ – ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ – ΑΡΔΕΥΣΗ				
1.8.1	Επέκταση και Κατασκευή νέου αποχετευτικού δικτύου και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων στον Δήμο			
1.8.2	Αντιμετώπιση του θέματος των έργων ύδρευσης και άρδευσης του ποταμού Ασωπού			
1.8.3	Αναβάθμισης δικτύου ύδρευσης-συστήματα επεξεργασίας πόσιμου νερού			
1.8.4	Εφαρμογή συστήματος τηλεχειρισμού-τηλεελέγχου-παρακολούθησης διαρροών δικτύου ύδρευσης			
1.8.5	Κατασκευή μικρών φραγμάτων ή λιμνοδεξαμενών για ικανοποίηση των αρδευτικών αναγκών			
1.8.6	Αναβάθμιση ή Κατασκευή νέου αρδευτικού δικτύου αγροκτημάτων			
1.8.7	Ευαισθητοποίηση των πολιτών για περιορισμό της σπατάλης πόσιμου νερού			
1.8.8	Ευαισθητοποίηση των αγροτών για περιορισμό της σπατάλης του νερού άρδευσης			
1.8.9	Υλοποίηση προγραμμάτων επαναχρησιμοποίησης νερού άρδευσης από επεξεργασμένα λύματα			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ (συνέχεια)				
ΜΕΤΡΟ 1.9 : ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ – ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ				
1.9.1	Έργα οδοποιίας (συντήρηση, αποκατάσταση και κατασκευή νέων οδών) στο σύνολο του Δήμου			
1.9.2	Μελέτη εφαρμογής οδικής κυκλοφορίας και κυκλοφοριακών ρυθμίσεων στην πρωτεύουσα του Δήμου			
1.9.3	Μελέτη-εφαρμογή ελεγχόμενης στάθμευσης στην πρωτεύουσα του Δήμου			
1.9.4	Μελέτη-κατασκευή δικτύου ποδηλατοδρόμων στην πρωτεύουσα του Δήμου			
1.9.5	Σήμανση οδών – τοποθέτηση πινακίδων Κ.Ο.Κ.			
1.9.6	Νέες διαβάσεις (υπόγειες - ανισόπεδες) στην Εθνική Οδό, που συνδέουν περαιτέρω τις εκατέρωθεν περιοχές του Νομού			
1.9.7	Αντιμετώπιση του προβλήματος της αύξησης της κυκλοφορίας στην παράλληλη οδό της εθνικής λόγω αύξηση των διοδίων			
ΜΕΤΡΟ 1.9 : ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ – ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ (συνέχεια)				
1.9.7	Λειτουργία Πάρκου Κυκλοφοριακής Αγωγής – Δράσεις ενημέρωσης καλής οδικής συμπεριφοράς			
1.9.8	Μεταφορά μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης			
1.9.9	Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας-βιωσιμότητας λειτουργίας δημοτικής συγκοινωνίας			
1.9.10	Πρώθηση της ιδέας δημιουργίας νέου Διεθνούς Αεροδρομίου στην ευρύτερη περιοχή			
1.9.11	Αναβάθμιση των λιμενικών υποδομών και των ναυτιλιακών μεταφορών στον Νομό			
1.9.12	Ενίσχυση της συχνότητας των δρομολογίων του προαστιακού σιδηρόδρομου			
1.9.13	Μείωση των εισιτηρίων του προαστιακού σιδηρόδρομου			
1.9.14	Αύξηση των στάσεων επιβίβασης - αποβίβασης του προαστιακού σιδηρόδρομου τόσο στην Κορινθία όσο και στην Αττική			
1.9.15	Υιοθέτηση νέων πολιτικών για την προσέλκυση πλοίων στην Διώρυγα			
ΜΕΤΡΟ 1.10 : ΛΟΙΠΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΑ				
1.10.1	Εκσυγχρονισμός Δημοτικών Αθλητικών εγκαταστάσεων			
1.10.2	Δημιουργία νέων αθλητικών εγκαταστάσεων			
1.10.2	Βιοκλιματική ανάπλαση υπαίθριων χώρων Δήμου (πάρκα-πλατείες)			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1 : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ (συνέχεια)				
1.10.3	Έργα αντιπλημμυρικής προστασίας			
ΜΕΤΡΟ 1.11 : ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΑΠΟ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ				
1.11.1	Σύνταξη μνημονίων και σχεδίων δράσης για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών στο Δήμο			
1.11.2	Σχεδίαση και εκτέλεση έργων πολιτικής προστασίας και πυροπροστασίας			
1.11.3	Ίδρυση τοπικής Ομάδας αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών και φυσικών καταστροφών στο Δήμο			
1.11.4	Έλεγχος λειτουργίας κεραιών κινητής τηλεφωνίας – Λήψη μέτρων προστασίας των κατοίκων από ακτινοβολίες			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2 : ΠΑΙΔΕΙΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ				
ΜΕΤΡΟ 2.1 : ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ				
2.1.1	Συντήρηση Σχολικών κτηρίων και Σχολικών εγκαταστάσεων			
2.1.2	Κατασκευή νέων Σχολικών κτηρίων και επέκταση υφιστάμενων Σχολικών κτηρίων			
2.1.3	Ανάπλαση και αισθητική αναβάθμιση Σχολικών αυλών			
2.1.4	Υλοποίηση Προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης			
2.1.5	Λειτουργία «Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας»			
2.1.6	Λειτουργία εκ νέου των ορεινών Σχολικών Μονάδων που έκλεισαν			
2.1.7	Ενίσχυση του ρόλου του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στην Κορινθία			
2.1.8	Σύσφιξη των σχέσεων Καθηγητών, φοιτητών με τις Τοπικές Αρχές και τις Τοπικές Επιχειρήσεις			
2.1.9	Δημιουργία νέου Τμήματος του Πανεπιστημίου στην Κόρινθο σε σχέση με την Αγροτική Οικονομία			
ΜΕΤΡΟ 2.2 : ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ				
2.2.1	Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου αρχαιολογικών - πολιτιστικών επισκέψεων στον Νομό			
2.2.2	Δημιουργία υπερτοπικού Συνεδριακού και Εκθεσιακού Κέντρου			
2.2.3	Δημιουργία ενιαίας και πολύγλωσσης Διαδικτυακής πύλης πολιτιστικού περιεχομένου για τον Νομό			
2.2.4	Διοργάνωση τοπικών Πολιτιστικών Εκδηλώσεων, που θα λειτουργούν κάτω από μια ενιαία Οργανωτική Αρχή			
2.2.5	Λειτουργία Δημοτικής Φιλαρμονικής και Χορωδιακών Συνόλων			
2.2.6	Λειτουργία Δημοτικού Κινηματογράφου			
2.2.7	Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρουν τα υφιστάμενα Μουσεία στον Νομό			
2.2.8	Έκδοση εντύπων ιστορικού και λαογραφικού περιεχομένου για την Κορινθία			
2.2.9	Ανάπτυξη Δημοτικών Βιβλιοθηκών			
2.2.10	Οικονομική ενίσχυση Πολιτιστικών Σωματείων του Δήμου			
ΜΕΤΡΟ 2.3 : ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ				

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2 : ΠΑΙΔΕΙΑ – ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ				
2.3.1	Υλοποίηση Προγραμμάτων «Άθλησης για Όλους» (μαζικός αθλητισμός)			
2.3.2	Εκσυγχρονισμός, ανακατασκευή και αναβάθμιση Αθλητικών υποδομών Δήμου			
2.3.3	Εκπόνηση ολοκληρωμένου σχεδίου ανάπτυξης του Αθλητισμού στον Δήμο			
2.3.4	Οικονομική ενίσχυση Αθλητικών Σωματείων Δήμου			
2.3.5	Μελέτη σκοπιμότητας για την ανάπτυξη, με οργανωμένη μορφή, του εναλλακτικού αθλητισμού (βλ. extreme sports)			
2.3.6	Υλοποίηση προγραμμάτων και έργων για την ανάπτυξη των αθλητικών δραστηριοτήτων στην θάλασσα			
2.3.7	Υλοποίηση προγραμμάτων και έργων για την ανάπτυξη των αθλητικών δραστηριοτήτων στο βουνό			
ΜΕΤΡΟ 2.4 : ΝΕΟΛΑΙΑ				
2.4.1	Λειτουργία «Τοπικού Συμβουλίου Νέων» Δήμου και ανάπτυξη του θεσμού			
2.4.2	Δημιουργία σύγχρονων υποδομών και υπηρεσιών ψυχαγωγίας και δημιουργικής έκφρασης των νέων			
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3 : ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΥΓΕΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ – ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ				
ΜΕΤΡΟ 3.1 : ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΥΓΕΙΑΣ – ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ				
3.1.1	Αναβάθμιση υποδομών & υπηρεσιών υγείας στον Δήμο			
3.1.2	Ενίσχυση της παρουσίας του Πρωτοβάθμιου Εθνικού Δικτύου Υγείας (ΠΕΔΥ), πρώην ΕΟΠΥΥ, σε κάθε Δήμο			
3.1.3	Υλοποίηση Προγραμμάτων Τηλεϊατρικής			
3.1.4	Ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία Δημοτικού Ιατρείου			
3.1.5	Δράσεις ενημέρωσης σε θέματα πρόληψης και προαγωγής της υγείας			
3.1.6	Δράσεις για την κάλυψη υπηρεσιών υγείας σε ανασφάλιστους πολίτες			
3.1.7	Δράσεις για την παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας στις κατοικίες ηλικιωμένων, βαρέως πασχόντων ατόμων ή/και πολιτών που ζουν σε ορεινές ή απομονωμένες περιοχές του Νομού			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3 : ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΥΓΕΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ – ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ (συνέχεια)				
ΜΕΤΡΟ 3.2 : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ				
3.2.1	Αναβάθμιση της λειτουργίας Παιδικών, Βρεφικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών			
3.2.2	Κατασκευή νέων Βρεφονηπιακών Σταθμών			
3.2.3	Λειτουργία Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών			
ΜΕΤΡΟ 3.3 : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ				
3.3.1	Λειτουργία Ανοιχτών Κέντρων Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ)			
3.3.2	Λειτουργία Μονάδων «Βοήθεια στο Σπίτι»			
3.3.3	Εφαρμογή προγράμματος παρακολούθησης / τηλε-ειδοποίησης υγείας ηλικιωμένων			
ΜΕΤΡΟ 3.4 : ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΥΠΑΘΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ				
3.4.1	Λειτουργία «Κέντρου Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων»			
3.4.2	Οργάνωση και λειτουργία Δημοτικού - Κοινωνικού Παντοπωλείου			
3.4.3	Οργάνωση διανομής συσσιτίων σε άπορους δημότες, σε συνεργασία με τοπικούς φορείς (Εκκλησία, κ.ά.)			
3.4.4	Παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και υποστήριξης ευπαθών κοινωνικών ομάδων			
3.4.5	Μελέτη-καταγραφή ευπαθών κοινωνικών ομάδων Δήμου			
3.4.6	Λειτουργία του Κέντρου Ελέγχου Μεταναστών στην Κόρινθο			
ΜΕΤΡΟ 3.5 : ΙΣΟΤΗΤΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ - ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΠΟΛΙΤΗ				
3.5.1	Παρεμβάσεις και έργα προσβασιμότητας Α.Μ.Ε.Α. σε δημοτικά κτήρια και κοινόχρηστους χώρους			
3.5.2	Ενέργειες υποστήριξης ατόμων που πλήττονται από την ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό			
3.5.3	Δράσεις για την κοινωνική ενσωμάτωση των οικονομικών μεταναστών-κατοίκων του Δήμου			
3.5.4	Δημιουργία νέων αστυνομικών σταθμών και ενδυνάμωση του αστυνομικού προσωπικού στην περιοχή			
3.5.5	Αναβάθμιση των υποδομών των υφιστάμενων δικαστικών φυλακών ή μεταφορά τους σε άλλο πρόσφορο χώρο			
3.5.6	Κλείσιμο των υφιστάμενων φυλακών			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3 : ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΥΓΕΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ – ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ (συνέχεια)				
ΜΕΤΡΟ 3.6 : ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ				
3.6.1	Κατάρτιση-Διαχείριση Μητρώου Εθελοντών Δήμου			
3.6.2	Εκπόνηση ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης για την υλοποίηση προγραμμάτων Εθελοντισμού στο Δήμο			
3.6.3	Υλοποίηση δράσεων Εθελοντισμού στον τομέα της Καθαριότητας και του Περιβάλλοντος			
3.6.4	Υλοποίηση δράσεων Εθελοντισμού στον τομέα της Πρόνοιας και Κοινωνικής Φροντίδας			
3.6.5	Δημιουργία Σώματος Εθελοντών για την αντιμετώπιση Εκτάκτων Αναγκών			
3.6.6	Ενίσχυση και υποστήριξη δράσεων Αιμοδοσίας			
3.6.7	Δημιουργία Δημοτικών Τραπεζών Αίματος σε Δημοτικές και Τοπικές Κοινότητες του Δήμου			
3.6.8	Πρώθηση του θεσμού της Δωρεάς Οργάνων			
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4 : ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ				
ΜΕΤΡΟ 4.1 : ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ				
4.1.1	Προγραμματική συνεργασία Δήμου/Νομού – Γεωπονική Σχολής για ολοκληρωμένη επιστημονική υποστήριξη			
4.1.2	Δράσεις ενημέρωσης, εκπαίδευσης και κατάρτισης επαγγελματιών γεωργών – κτηνοτρόφων – αλιέων			
4.1.3	Εγχειοβελτιωτικά έργα – Εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων			
4.1.4	Εκπόνηση μελέτης για την αναδιάρθρωση των γεωργικών καλλιεργειών (νέες καλλιέργειες)			
4.1.5	Ίδρυση Φορέα για την Πιστοποίησης Αγροτικών Κορινθιακών Προϊόντων, κυρίως της Κορινθιακής Σταφίδας			
4.1.6	Διατήρηση των Ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων στην περιοχή			
4.1.7	Πρώθηση της ιχθυοκαλλιέργειας στην περιοχή			
4.1.8	Κλείσιμο των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων στην περιοχή			
4.1.9	Ανάπτυξη της δασικής οικονομίας			
4.1.10	Δημιουργία Agro - Logistics Center στην Κόρινθο (Υποδομές σύγχρονου χονδρεμπορίου, συσκευασίας και προώθησης αγροτικών προϊόντων)			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3 : ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΥΓΕΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ – ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ (συνέχεια)				
ΜΕΤΡΟ 4.2 : ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ – ΕΜΠΟΡΙΟ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ				
4.2.1	Δημιουργία ανταγωνιστικού στο "Ελ. Βενιζέλος" αεροδρομίου στην Κόρινθο			
4.2.2	Ανάδειξη περιοχής πλησίον των συνόρων με την Αττική σε σημαντικό οικονομικό χώρο διεθνούς επιπέδου (logistics center – business park)			
4.2.3	Ανάπτυξη συνδυασμένων εμπορευματικών μεταφορών (θαλάσσιες - οδικές - σιδηροδρομικές μεταφορές) στην Κόρινθο πέριξ της Διώρυγας			
4.2.4	Διατήρηση του Καζίνο Λουτρακίου και των 1.400 - 1.500 θέσεων εργασίας			
4.2.5	Υποστήριξη των υφιστάμενων επιχειρήσεων, με μέτρα ανακούφισης από το Δήμο (μείωση, πάγωμα δημοτικών τελών κ.ά.)			
4.2.6	Αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας			
4.2.7	Ανάπτυξη των υποδομών που διευκολύνουν περαιτέρω τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4 : ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ (συνέχεια)				
ΜΕΤΡΟ 4.3 : ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ				
4.3.1	Υλοποίηση «Προγράμματος Κοινωφελούς Εργασίας» στο Δήμο			
4.3.2	Ίδρυση και λειτουργία Γραφείου Απασχόλησης και Επιχειρηματικότητας στο Δήμο			
4.3.3	Ενέργειες δημοσιότητας για την προβολή της τοπικής επιχειρηματικότητας			
4.3.4	Υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης νέων Επιχειρηματιών – Γυναικών – Αυτοαπασχολούμενων			
4.3.5	Δράσεις για την προσέλκυση νέων επενδύσεων στην περιοχή του Δήμου			
4.3.6	Απλοποίηση - μείωση της γραφειοκρατίας από Δήμο & Περιφέρεια για δημιουργία και λειτουργία επιχειρήσεων			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4 : ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ (συνέχεια)				
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4 : ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ				
ΜΕΤΡΟ 4.4 : ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ				
4.4.1	Ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων Δήμου			
4.4.2	Δημιουργία νέου Οργανισμού για την διαχείριση του τουριστικού προϊόντος του Νομού, με εταίρους τους δημόσιους τοπικούς φορείς και τους φορείς ιδιωτών (Ενώσεις Ξενοδόχων, πρακτόρων, επιχειρηματιών εστίασης κ.ά.).			
4.4.3	Οικοτουριστική αξιοποίηση περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους			
4.4.4	Δημιουργία ενός δικτύου περιοχών πραγματοποίησης εναλλακτικών διακοπών και εναλλακτικών δραστηριοτήτων αναψυχής (ιππασία, ορειβασία, πεζοπορία, κ.ο.κ.)			
4.4.5	Ανάπτυξη του κλάδου της κρουαζιέρας στον Νομό			
4.4.6	Ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου προϊόντος θαλάσσιου τουρισμού (yachts, φουσκωτά, ιστιοπλοϊκά) στην θαλάσσια περιοχή του Νομού με την παράλληλη λειτουργία ενός άρτιου δικτύου μαρινών και αγκυροβολίων			
4.4.7	Πρώθηση του νομού Κορινθίας ως μέρος για ποιοτικές αποδράσεις των κατοίκων του Λεκανοπεδίου (τουρισμός σαββατοκύριακου)			
4.4.8	Πρώθηση του νομού Κορινθίας ως μέρος για οργανωμένο Παραθεριστικό Τουρισμό (Β' κατοικία - Εξοχικά σπίτια - τουριστικά χωριά) για Αθηναίους ή αλλοδαπούς			
4.4.9	Πρώθηση του τουρισμού υγείας και ευεξίας (spa, ιαματικά λουτρά, ψυχική και σωματική υγεία κ.ά.)			
4.4.10	Συμμετοχή του Νομού σε εκθέσεις Τουρισμού			
4.4.11	Μελέτη για την συγκεκριμενοποίηση του τουριστικού πακέτου που μπορεί να προσφέρει ο Νομός και κάθε Δήμος ξεχωριστά			
4.4.12	Δημιουργία του πρότυπου "Κορινθιακή Κουζίνα" και του "Κορινθιακού Πρωινού" με την συνεργασία μαγείρων, λαογράφων, νοικοκυρών και τοπικών αγροτικών παραγωγών (γαστρονομικός τουρισμός)			
4.4.13	Πρώθηση - Πιστοποίηση της "Κορινθιακής Κουζίνας" και του "Κορινθιακού Πρωινού" στα ξενοδοχεία και στα εστιατόρια της περιοχής με αποκλειστική χρήση ντόπιων αγροτικών προϊόντων, ως πρώτες ύλες			
4.4.14	Κατάρτιση και συνεχή επιμόρφωση των εμπλεκόμενων στον τουρισμό εργαζομένων και επιχειρηματιών			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5 : ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ				
ΜΕΤΡΟ 5.1 : ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ				
5.1.1	Μείωση της δημοτικής γραφειοκρατίας			
5.1.2	Εμπλουτισμός των ηλεκτρονικών υπηρεσιών που παρέχει ο Δήμος (e-government)			
5.1.3	Ενίσχυση της διαφάνειας στη λειτουργία του Δήμου			
5.1.4	Απ' ευθείας μετάδοση των συνεδριάσεων συλλογικών οργάνων του Δήμου μέσω διαδικτύου (web-tv)			
5.1.5	Επιμόρφωση Αιρετών			
5.1.6	Δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση των σχεδίων, των έργων και των προγραμμάτων του Δήμου και της Περιφέρειας			
5.1.7	Ενημέρωση και κατάρτιση των πολιτών για συμμετοχή στις δημόσιες ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις			
ΜΕΤΡΟ 5.2 : ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ				
5.2.1	Προσλήψεις προσωπικού στον Δήμο			
5.2.2	Συμμετοχή του προσωπικού σε προγράμματα κατάρτισης-επιμόρφωσης			
5.2.3	Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του εργασιακού περιβάλλοντος του Δήμου			
5.2.4	Εκπαίδευση προσωπικού στη χρήση Η/Υ και Τεχνολογιών Πληροφορικής & Επικοινωνιών			
ΜΕΤΡΟ 5.3 : ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ				
5.3.1	Προμήθεια Πάγιου Εξοπλισμού			
ΜΕΤΡΟ 5.4 : ΟΡΓΑΝΩΣΗ – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ				
5.4.1	Εφαρμογή Συστήματος Διαχειριστικής Επάρκειας (ΣΔΕΠ) σε Δημοτικές Υπηρεσίες			
5.4.2	Οργάνωση και λειτουργία Διεύθυνσης Τοπικής Οικονομικής Ανάπτυξης			
5.4.3	Οργάνωση και λειτουργία Αυτοτελούς Τμήματος Προγραμματισμού, Οργάνωσης και Πληροφορικής			
5.4.4	Οργάνωση και λειτουργία Αυτοτελούς Τμήματος Κοινωνικής Προστασίας			
5.4.5	Οργάνωση και λειτουργία Αυτοτελούς Τμήματος Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού			
5.4.6	Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσιών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και Επιχειρήσεων του Δήμου			

		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5 : ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ				
ΜΕΤΡΟ 5.5 : ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΑ – ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ				
5.5.1	Εκπόνηση Κανονισμών οργάνωσης, λειτουργίας, διαχείρισης και άσκησης των αρμοδιοτήτων του Δήμου			
ΜΕΤΡΟ 5.6 : ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (Τ.Π.Ε.)				
5.6.1	Αναβάθμιση-εξουγχρονισμός-ενίσχυση εξοπλισμού Τ.Π.Ε. του Δήμου			
5.6.2	Αναβάθμιση ιστοσελίδας Δήμου - Νομού			
5.6.3	Ανάπτυξη ασύρματων ευρυζωνικών δικτύων (hot-spots) για την δωρεάν παροχή υπηρεσιών διαδικτύου στους Πολίτες			
5.6.4	Λειτουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (Ο.Π.Σ.) Διαχείρισης Έργων			
5.6.5	Ανάπτυξη ιστοσελίδων Νομικών Προσώπων και Δημοτικών Ενοτήτων Δήμου			
5.6.6	Ανάπτυξη μιας κοινής ιστοσελίδας για όλα τα νομικά πρόσωπα του Δήμου			
ΜΕΤΡΟ 5.7 : ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ				
5.7.1	Δημιουργία Ο.Π.Σ./G.I.S. Ακίνητης Δημοτικής Περιουσίας και εκπόνηση προγράμματος διαχείρισης και αξιοποίησής της			
5.7.2	On - line ηλεκτρονική ενημέρωση των πολιτών για την πορεία των εσόδων από την αξιοποίηση της δημοτικής περιουσίας			
5.7.3	Αξιοποίηση των «Κοινών Ευρωπαϊκών Πόρων για Αειφόρες Επενδύσεις στα Αστικά Κέντρα» (Μηχανισμός JESSICA)			
5.7.4	Αξιοποίηση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων			
ΜΕΤΡΟ 5.8 : ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ				
5.8.1	Οργάνωση-Λειτουργία «Γραφείου υποδοχής Πολιτών» στο Δημαρχείο			
5.8.2	Καθιέρωση δημοτικής τηλεφωνικής γραμμής εξυπηρέτησης του Πολίτη («Call Center»)			
5.8.3	Ανάπτυξη ηλεκτρονικού συστήματος αυτοματοποιημένων συναλλαγών μεταξύ Δήμου και Πολιτών			
5.8.4	Ανάπτυξη ηλεκτρονικής κάρτας Δημότη για συναλλαγές του Δήμου με τους Δημότες του			
5.8.5	Σύνταξη και διανομή «Οδηγού του Δημότη»			
5.8.6	Σύνταξη και διανομή «Χάρτας Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων Δημωτών και Κατοίκων»			
ΜΕΤΡΟ 5.9 : ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΩΝ				

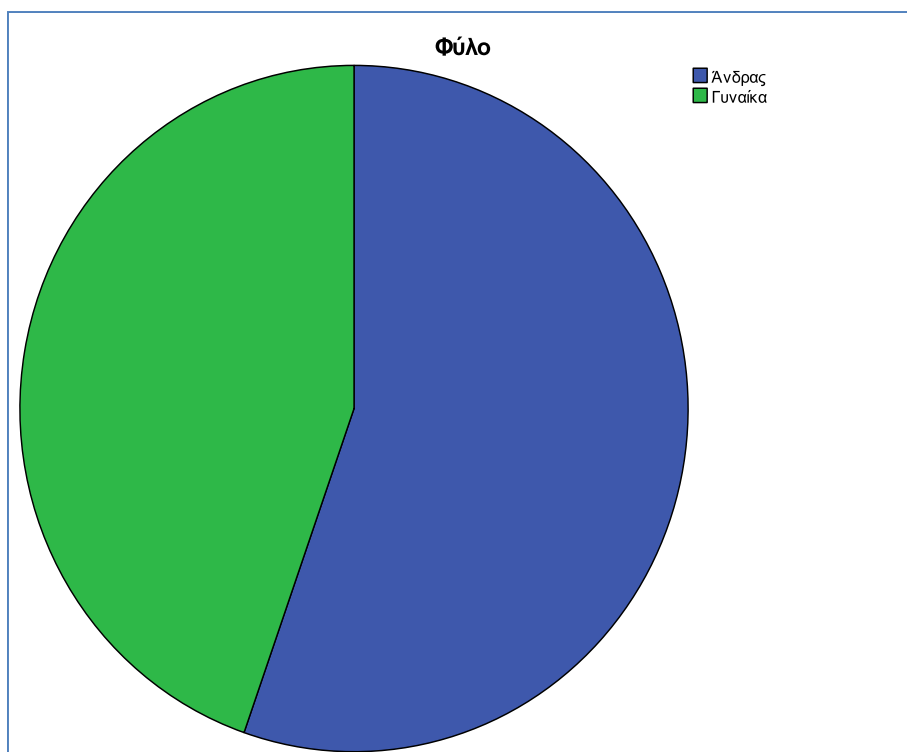
		ΒΑΘΜΟΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ		
		ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5 : ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ				
5.9.1	Ανάπτυξη συνεργασιών με Φορείς και Επιχειρήσεις της περιοχής του Δήμου			
5.9.2	Ανάπτυξη συνεργασιών με ΟΤΑ α' και β' βαθμού			
5.9.3	Συμμετοχή του Δήμου σε εθνικά διαδημοτικά δίκτυα ΟΤΑ			
5.9.4	Συμμετοχή του Δήμου σε Συνδέσμους και Ανώνυμες Εταιρείες ΟΤΑ			
5.9.5	Σύναψη Μνημονίων Συνεργασίας του Δήμου με Φορείς του Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα			
5.9.6	Αδελφοποιήσεις με Δήμους του εσωτερικού και του εξωτερικού			
5.9.7	Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα συνεργασίας Περιφερειακών Αρχών, ΟΤΑ, Οργανισμών και Επιχειρήσεων			
5.9.8	Ανάπτυξη συνεργασιών με διεθνή δίκτυα και οργανώσεις ΟΤΑ			
5.9.9	Ανάπτυξη συνεργασίας - Εδραίωση τοπικών συμφώνων συνεργασίας μεταξύ των τοπικών αγροτικών παραγωγών, των τοπικών βιοτεχνών- μεταποιητών αγροτικών προϊόντων και των τοπικών ξενοδόχων και εστιατόρων του Νομού			
5.9.10	Ανάπτυξη συνεργασίας του Δήμου - Νομού με ανώτατα και ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα			

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

(εξαγωγή αποτελεσμάτων από SPSS)

ΓΕΝΙΚΑ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

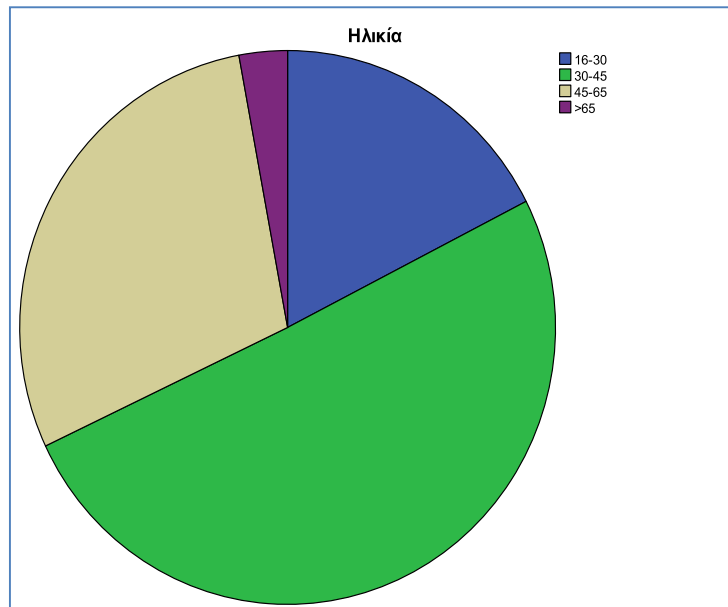
Statistics

Gender Φύλο

N	Valid	309
	Missing	0

Gender Φύλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1. Άνδρας	171	55,3	55,3	55,3
	2. Γυναίκα	138	44,7	44,7	100,0
	Total	309	100,0	100,0	

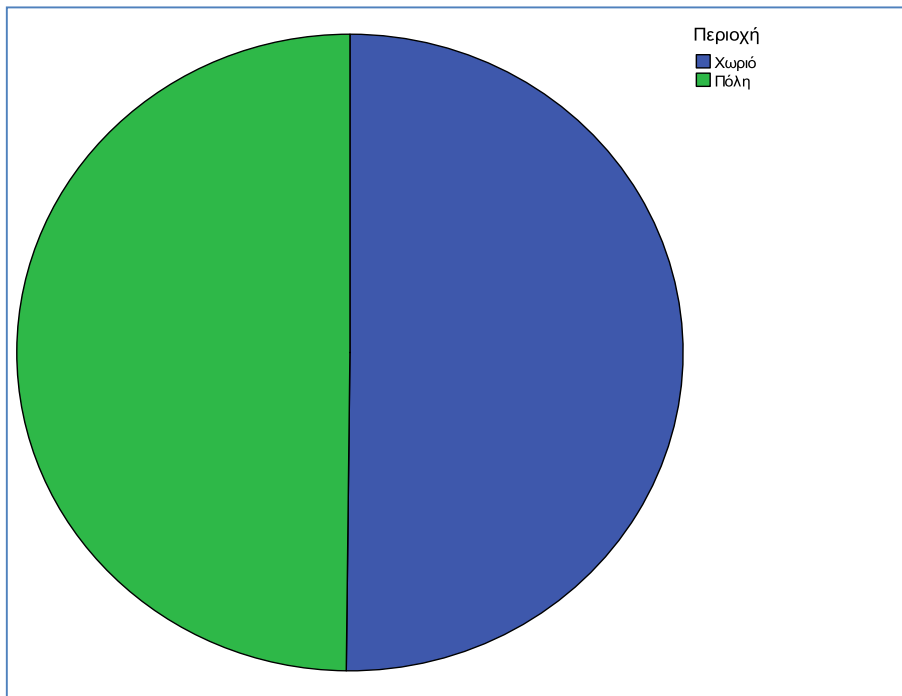
Statistics

Age Ηλικία

N	Valid	309
	Missing	0

Age Ηλικία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1. 16-30	54	17,5	17,5	17,5
	2. 30-45	156	50,5	50,5	68,0
	3. 45-65	90	29,1	29,1	97,1
	4. >65	9	2,9	2,9	100,0
	Total	309	100,0	100,0	

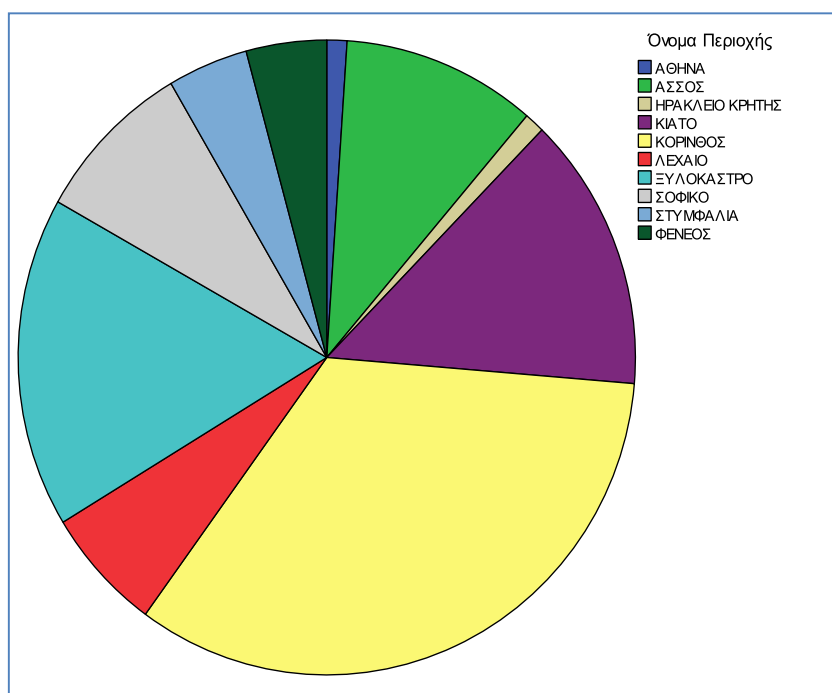
Statistics

Area Περιοχή

N	Valid	285
	Missing	24

Area Περιοχή

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1. Χωριό	143	46,3	50,2	50,2
	2. Πόλη	142	46,0	49,8	100,0
	Total	285	92,2	100,0	
Missing	99	24	7,8		
Total		309	100,0		

Statistics

Area_2 Όνομα Περιοχής

N	Valid	285
	Missing	24

Area_2 Όνομα Περιοχής

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΘΗΝΑ	3	1,0	1,1	1,1
	ΑΣΣΟΣ	29	9,4	10,2	11,2
	ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	3	1,0	1,1	12,3
	ΚΙΑΤΟ	40	12,9	14,0	26,3
	ΚΟΡΙΝΘΟΣ	96	31,1	33,7	60,0
	ΛΕΧΑΙΟ	18	5,8	6,3	66,3
	ΕΥΛΟΚΑΣΤΡΟ	48	15,5	16,8	83,2
	ΣΟΦΙΚΟ	24	7,8	8,4	91,6
	ΣΤΥΜΦΑΛΙΑ	12	3,9	4,2	95,8
	ΦΕΝΕΟΣ	12	3,9	4,2	100,0
	Total	285	92,2	100,0	
Missing	99	24	7,8		
Total		309	100,0		

Foreas Εκπροσώπηση Φορέα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 ναι	15	4,9	100,0	
Missing	99	294	95,1		
Total		309	100,0		

Statistics

Foreas Εκπροσώπηση Φορέα

N	Valid	15
	Missing	294

- Στατιστικά ανά φύλο και ηλικία. (σ.σ. όπου υπάρχει missing value σημαίνει ότι δεν μας απάντησαν το συγκεκριμένο πεδίο σε σύνολο 309 ατόμων)
- Ονομάσαμε area 1 το αν μένουν χωριό ή πόλη και area 2 τον ακριβή τόπο κατοικίας τους. Σαν πόλη ορίσαμε τα πράσινα και σαν χωριό τα μπλε.
- Στο πεδίο εκπροσώπηση φορέα δεν παρουσιάζεται κάποιο σημαντικό εύρημα καθώς μόνο δεκαπέντε (4,9%) μας απάντησαν ότι εκπροσωπούν κάποιο φορέα π.χ. ΤΟΣΥΝ, Επιμελητήριο κ.α.

1) ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ - ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
pros1.1 Η κομβική θέση του Νομού σε κύριους μεταφορικούς άξονες της χώρας	306	1	5	4,13	,894
pros1.2 Η εγγύτητα του Νομού με το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Αθήνας	303	2	5	4,12	,763
pros1.3 Η μείωση της χρονικής απόστασης από το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας λόγω μεγάλων επενδύσεων τόσο στους αυτοκινητόδρομους όσο και στον προαστιακό σιδηρόδρομο	306	2	5	4,34	,800
pros1.4 Η γεωγραφική - κομβική θέση του Νομού, μεταξύ Αττικής και Πελοποννήσου	309	2	5	4,17	,782
pros1.5 Η ύπαρξη και η λειτουργία μεγάλων βιομηχανικών μονάδων στον Νομό	306	1	5	3,09	1,105
pros1.6 Η γεινίαση του Δήμου με σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους και αναπτυσσόμενους τουριστικούς προορισμούς της ευρύτερης περιοχής	309	1	5	3,82	1,014
pros1.7 Η πολιτισμική κληρονομιά και η ποικιλομορφία της λαογραφικής παράδοσης του Νομού	303	2	5	3,57	,895
pros1.8 Οι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος (φαράγγια, υγράτοποι, κ.ά.) και οι δυνατότητες οικοτουριστικής ανάπτυξης που προσφέρουν	306	2	5	3,90	,847
pros1.9 Οι μονάδες παραγωγής και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων	306	2	5	3,47	,738
pros1.10 Η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, με δυνατότητες πολυκαλλιέργειας και παραγωγής νέων προϊόντων	309	2	5	3,83	,807
pros1.11 Η παραγωγή αγροτικών προϊόντων ιδιαίτερης αξίας και φήμης, όπως η κορινθιακή σταφίδα	306	3	5	4,31	,642
pros1.12 Η αξιοποίηση και χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ηλιακή ενέργεια – γεωθερμία – βιομάζα)	306	1	5	2,93	1,098
pros1.13 Η ύπαρξη δικτύου φυσικού αερίου στο Νομό	306	1	5	2,57	1,016
pros1.14 Η παράκτια γεωμορφολογία και η εγγύτητα της περιοχής με την μεγαλύτερη βάση εκκίνησης του θαλάσσιου τουρισμού της χώρας (Αττική)	309	1	5	3,37	1,090
pros1.15 Η ύπαρξη (αν και περιορισμένα) ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος στην περιοχή	306	1	5	3,08	,989
pros1.16 Η δώρυγα	309	2	5	3,85	1,067
Valid N (listwise)	300				

Όλα θεωρούνται στατιστικά σημαντικά καθώς είναι πάνω από το μέσο όρο της κλίμακας. Τα 3 κυριότερα είναι με κίτρινο ενώ οριακά δεν παίζει σημαντικό ρόλο το πράσινο.

2) ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ – ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
cons2.1 Η εγγύτητα του Νομού με το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Αθήνας (π.χ. δεν μπορούν να αναπτυχθούν τοπικές επιχειρήσεις καθώς οι κάτοικοι του Νομού με ευκολία μεταβαίνουν στην Αθήνα για ψώνια, ιατρούς, διασκέδαση κ.ο.κ)	303	1	5	2,95	1,122
cons2.2 Έλλειψη ελκυστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ευκαιριών απασχόλησης	309	1	5	3,78	,801
cons2.3 Υψηλό ποσοστό ανεργίας	309	2	5	3,88	,875
cons2.4 Έλλειψη «κρίσιμης αγοραστικής δύναμης» για την ανάπτυξη της τοπικής αγοράς και του εμπορίου	306	1	5	3,55	,837
cons2.5 Χαμηλή επαγγελματική κατάρτιση σε σύγχρονες μεθόδους και τεχνολογίες παραγωγής	306	2	5	3,51	,969
cons2.6 Έλλειψη επιχειρηματικού πνεύματος και χαμηλός δείκτης υιοθέτησης καινοτόμων προτάσεων στον παραγωγικό και επιχειρηματικό τομέα	306	1	5	3,64	,851
cons2.7 Ελάχιστη διασύνδεση του πρωτογενή τομέα με τον δευτερογενή και κυρίως τον τριτογενή. Ξενοδοχεία και εστιατόρια της περιοχής προμηθεύονται πρώτες ύλες από την Αθήνα.	306	2	5	3,75	,835
cons2.8 Μείωση των επαγγελματιών αγροτών, υποβάθμιση της ποιότητας των παραγόμενων γεωργικών προϊόντων και μείωση του αγροτικού εισοδήματος	309	1	5	3,79	1,078
cons2.9 Μεγάλη εξάρτηση της πλειονότητας του πληθυσμού από τον πρωτογενή τομέα και απουσία εναλλακτικών, προς τις παραδοσιακές γεωργικές καλλιέργειες, μορφών απασχόλησης και οικονομικής δραστηριότητας	309	1	5	3,22	1,150
cons2.10 Ελλείψεις σε βασικές περιβαλλοντικές υποδομές (διαχείριση απορριμμάτων, ύδρευση – αποχέτευση)	306	1	5	3,71	1,275
cons2.11 Ελλείψεις σε υποδομές υγείας, κοινωνικής φροντίδας, εκπαίδευσης, πολιτισμού, αθλητισμού και ψυχαγωγίας, που συντηρούν σε χαμηλό επίπεδο την ποιότητα ζωής των κατοίκων του Νομού σε σχέση με τους κατοίκους της γειτονικής Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Αττικής	306	1	5	3,67	1,176
cons2.12 Αδυναμία κατοχύρωσης και υποστήριξης τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και προβολής τους στο εξωτερικό περιβάλλον (π.χ. κορινθιακή σταφίδα)	306	1	5	3,67	1,168

cons2.13 Έλλειψη εξωστρέφειας, δικτύωσης και χρήσης νέων τεχνολογιών και μεθόδων στον τρόπο λειτουργίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της περιοχής	306	1	5	3,60	,974
cons2.14 Αδυναμία προσέλκυσης και εγκατάστασης μεγάλων μεταποιητικών μονάδων λόγω έλλειψης υποδομών (χωροθέτηση Βιοτεχνικών Πάρκων, οργανωμένα δίκτυα αποθήκευσης και διανομής, κ.ά.)	309	1	5	3,69	1,035
cons2.15 Ύπαρξη στην περιοχή μεγάλων βιομηχανικών μονάδων ή μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων (όπως το Καζίνο). Οι μεγάλες μονάδες διατρέχουν το κίνδυνο να κλείσουν απότομα εξαιτίας εξωτερικών παραγόντων (π.χ. δημιουργία νέου καζίνο στην Αθήνα, κρίση στον κλάδο των πε).	306	1	5	3,12	1,209
cons2.16 Ένα μεγάλο μέρος των Κορινθίων είναι κάτοικοι Αθηνών, οι οποίοι επισκέπτονται την περιοχή Σαββατοκύριακα, Αργίες και Καλοκαίρια. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την περιορισμένη δυναμική του χώρου σε επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού και δημιουργικών παρεμβάσεων.	306	1	5	2,97	1,035
Valid N (listwise)	303				

Όλα θεωρούνται στατιστικά σημαντικά καθώς είναι πάνω από το μέσο όρο της κλίμακας. Τα 3 κυριότερα είναι με κίτρινο ενώ θα λέγαμε ότι το πράσινο παίζει το λιγότερο σημαντικό ρόλο.

Statistics

		pros_other πλεονεκτήματα	cons_other μειονεκτήματα
N	Valid	6	3
	Missing	303	306

pros_other Πλεονεκτήματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΠΑΡΑΛΙΑ	3	1,0	50,0	50,0
	ΑΚΤΕΣ	3	1,0	50,0	100,0
	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΟΠ ΝΟΜΟΥ	6	1,9	100,0	
Missing	99	303	98,1		
Total		309	100,0		

cons_other Μειονεκτήματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	3	1,0	100,0	100,0
Missing	99	306	99,0		
Total		309	100,0		

Μόνο 6 μας απάντησαν σε ανοιχτή επιλογή (εκτός λίστας) ένα επιπλέον πλεονέκτημα και 3 ένα επιπλέον μειονέκτημα με τα παραδείγματα σε κίτρινο. Δεν παρουσιάζεται κάποιο ενδιαφέρον.

3) ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Α. Σύμφωνα με τη Σειρά Απάντησης και το Πρόβλημα

Problems 1 (Προβλήματα 1)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	3	1,0	1,3	1,3
	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	3	1,0	1,3	2,7
	ΑΔΕΣΠΟΤΑ	3	1,0	1,3	4,0
	ΑΝΕΡΓΙΑ	39	12,6	17,3	21,3
	ΑΝΥΠΑΡΞΙΑ ΜΟΝΑΔΩΝ	3	1,0	1,3	22,7
	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	3	1,0	1,3	24,0
	ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	24	7,8	10,7	34,7
	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΙΜΜΑΤ	3	1,0	1,3	36,0
	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤ	24	7,8	10,7	46,7
	ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΥΓΕΙΑΣ	12	3,9	5,3	52,0
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΠΙΧ. ΣΧΕΔΙΩΝ	21	6,8	9,3	61,3
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ	3	1,0	1,3	62,7
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	9	2,9	4,0	66,7
	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	33	10,7	14,7	81,3
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	6	1,9	2,7	84,0
	ΡΥΠΑΝΣΗ	3	1,0	1,3	85,3
	ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ	9	2,9	4,0	89,3
	ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗ	12	3,9	5,3	94,7
	ΦΥΓΗ ΝΕΩΝ	6	1,9	2,7	97,3
	ΧΑΡΑΞΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	6	1,9	2,7	100,0
	Total	225	72,8	100,0	
Missing	99	84	27,2		
		309	100,0		

Problems 2 (Προβλήματα 2)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΑΡΧΗ ΔΟΜΗΣΗ	6	1,9	3,2	3,2
	ΑΝΕΡΓΙΑ	21	6,8	11,1	14,3
	ΑΠΟΥΣΙΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ	3	1,0	1,6	15,9
	ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	6	1,9	3,2	19,0
	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ	39	12,6	20,6	39,7
	ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ	15	4,9	7,9	47,6
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗΣ	6	1,9	3,2	50,8
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ	15	4,9	7,9	58,7
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ	6	1,9	3,2	61,9
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	3	1,0	1,6	63,5
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	9	2,9	4,8	68,3
	ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΠΡΟΑΣΤΙΑΚΟΥ	3	1,0	1,6	69,8
	ΗΛ. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	3	1,0	1,6	71,4
	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΩΝ	3	1,0	1,6	73,0
	ΜΕΙΩΣΗ ΥΠ. ΜΟΝΑΔΩΝ	3	1,0	1,6	74,6
	ΟΠΤΙΚΗ ΙΝΑ	3	1,0	1,6	76,2
	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	6	1,9	3,2	79,4
	ΡΟΜΑ	3	1,0	1,6	81,0
	ΡΥΠΑΝΣΗ	3	1,0	1,6	82,5
	ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	3	1,0	1,6	84,1
	ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3	1,0	1,6	85,7
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ	9	2,9	4,8	90,5
	ΦΥΓΗ ΝΕΩΝ	9	2,9	4,8	95,2
	ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ	9	2,9	4,8	100,0
	Total	189	61,2	100,0	
Missing	99	120	38,8		
Total		309	100,0		

Problems 3 (Προβλήματα 3)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	6	1,9	4,5	4,5
	ΑΔΥΝΑΜΙΑ				
	ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ	3	1,0	2,3	6,8
	ΑΝΑΡΧΗ ΔΟΜΗΣΗ	3	1,0	2,3	9,1
	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	6	1,9	4,5	13,6
	ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	3	1,0	2,3	15,9
	ΔΙΚΤΥΑ				
	ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ	6	1,9	4,5	20,5
	ΕΛΛΕΙΨΗ				
	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ	15	4,9	11,4	31,8
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ	3	1,0	2,3	34,1
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	6	1,9	4,5	38,6
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	9	2,9	6,8	45,5
	ΛΙΜΑΝΙ	9	2,9	6,8	52,3
	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	18	5,8	13,6	65,9
	ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ	18	5,8	13,6	79,5
	ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	3	1,0	2,3	81,8
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ	12	3,9	9,1	90,9
	ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ	12	3,9	9,1	100,0
	Total	132	42,7	100,0	
Missing	99	177	57,3		
Total		309	100,0		

Problems 4 (Προβλήματα 4)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΠΕΛ	3	1,0	3,6	3,6
	ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧ. ΧΩΡΩΝ	3	1,0	3,6	7,1
	ΑΝΕΡΓΙΑ	12	3,9	14,3	21,4
	ΑΠΡΟΘΥΜΙΑ ΔΥ	3	1,0	3,6	25,0
	ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	6	1,9	7,1	32,1
	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	6	1,9	7,1	39,3
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΠΙΧ. ΣΧΕΔΙΩΝ	3	1,0	3,6	42,9
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΝΕΡΟΥ	6	1,9	7,1	50,0
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	3	1,0	3,6	53,6
	ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	3	1,0	3,6	57,1
	ΙΣΟΝΟΜΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡ	3	1,0	3,6	60,7
	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ	6	1,9	7,1	67,9
	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	3	1,0	3,6	71,4
	ΠΑΡΚΙΝΓΚ	6	1,9	7,1	78,6
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	3	1,0	3,6	82,1
	ΡΟΜΑ	3	1,0	3,6	85,7
	ΣΕΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ	3	1,0	3,6	89,3
	ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	9	2,9	10,7	100,0
	Total	84	27,2	100,0	
Missing	99	225	72,8		
Total		309	100,0		

Problems 5 (Προβλήματα 5)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΕΡΓΙΑ	6	1,9	10,0	10,0
	ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	9	2,9	15,0	25,0
	ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	3	1,0	5,0	30,0
	ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΥΓΕΙΑΣ	12	3,9	20,0	50,0
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	3	1,0	5,0	55,0
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	3	1,0	5,0	60,0
	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ	3	1,0	5,0	65,0
	ΣΤΡΑΤ.ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	3	1,0	5,0	70,0
	ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	6	1,9	10,0	80,0
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3	1,0	5,0	85,0
	ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ	9	2,9	15,0	100,0
	Total	60	19,4	100,0	
Missing	99	249	80,6		
Total		309	100,0		

Παρατηρούμε ότι ασχέτως με τη σειρά απάντησης και χωρίς βαθμό σημαντικότητας, συνολικά οι τρεις δημοφιλέστερες απαντήσεις είναι:

- ΑΝΕΡΓΙΑ 78 άτομα
- ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ 66 άτομα
- ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ 51 άτομα

Και οι λιγότερο δημοφιλείς αυτές με σύνολο 3 άτομα (π.χ. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΠΕΛ, ΑΔΕΣΠΟΤΑ, ΡΟΜΑ κ.α.)

Β. Σύμφωνα με το Βαθμό Σημαντικότητας στο Κάθε Πρόβλημα

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Problems 1.1 Σημαντικότητα Προβλήματος	225	3	5	4,48	,552
Problems 2.1 Σημαντικότητα Προβλήματος	189	3	5	4,41	,583
Problems 3.1 Σημαντικότητα Προβλήματος	132	3	5	4,18	,915
Problems 4.1 Σημαντικότητα Προβλήματος	84	2	5	4,25	1,063
Problems 5.1 Σημαντικότητα Προβλήματος	60	1	5	4,30	1,280
Valid N (listwise)	60				

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Problems 1 προβλήματα * Problems 1.1 Σημαντικότητα Προβλήματος	225	72,8%	84	27,2%	309	100,0%

**Problems 1 προβλήματα * Problems 1.1 Σημαντικότητα Προβλήματος -
Crosstabulation**

Count

		Problems 1.1 Σημαντικότητα Προβλήματος			Total
		3 σημαντικό	4 αρκετά σημαντικό	5 πολύ σημαντικό	
problems1 προβλήματα	ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	0	0	3	3
	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	0	3	0	3
	ΑΔΕΣΠΟΤΑ	0	0	3	3
	ΑΝΕΡΓΙΑ	0	15	24	39
	ΑΝΥΠΑΡΞΙΑ ΜΟΝΑΔΩΝ	0	0	3	3
	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	0	3	0	3
	ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	6	0	18	24
	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΙΜΜΑΤ	0	0	3	3
	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤ	0	6	18	24
	ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΥΓΕΙΑΣ	0	3	9	12
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΠΙΧ. ΣΧΕΔΙΩΝ	0	9	12	21
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ	0	3	0	3
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	0	9	0	9
	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	0	21	12	33
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	0	6	0	6
	ΡΥΠΑΝΣΗ	0	0	3	3
	ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ	0	9	0	9
	ΥΔΡΟΔΟΤΗΣΗ	0	12	0	12
	ΦΥΓΗ ΝΕΩΝ	0	0	6	6
	ΧΑΡΑΞΗ ΑΓΡ. ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	0	6	0	6
Total		6	105	114	225

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Problems 2 προβλήματα *						
Problems 2.1 Σημαντικότητα Προβλήματος	189	61,2%	120	38,8%	309	100,0%

Problems2 προβλήματα * Problems 2.1 Σημαντικότητα Προβλήματος - Crosstabulation

Count

	Problems 2.1 Σημαντικότητα Προβλήματος			Total
	3 σημαντικό	4 αρκετά σημαντικό	5 πολύ σημαντικό	
Problems 2 προβλήματα				
ΑΝΑΡΧΗ ΔΟΜΗΣΗ	0	0	6	6
ΑΝΕΡΓΙΑ	0	18	3	21
ΑΠΟΥΣΙΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ	0	0	3	3
ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	0	0	6	6
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ	6	18	15	39
ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ	0	0	15	15
ΕΛΛΕΙΨΗ ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗΣ	0	6	0	6
ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ	0	3	12	15
ΕΛΛΕΙΨΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ	0	6	0	6
ΕΛΛΕΙΨΗ ΤΟΥΡ. ΥΠΟΔΟΜΩΝ	0	3	0	3
ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	0	6	3	9
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΠΡΟΑΣΤΙΑΚΟΥ	0	0	3	3
ΗΛ. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	3	0	0	3
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΩΝ	0	0	3	3
ΜΕΙΩΣΗ ΥΠ. ΜΟΝΑΔΩΝ	0	0	3	3
ΟΠΤΙΚΗ ΙΝΑ	0	0	3	3
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ	0	6	0	6
ΡΟΜΑ	0	0	3	3
ΡΥΠΑΝΣΗ	0	3	0	3
ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	0	3	0	3
ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	0	3	0	3
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ	0	9	0	9
ΦΥΓΗ ΝΕΩΝ	0	9	0	9
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ	0	0	9	9
Total	9	93	87	189

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Problems 3 προβλήματα *						
Problems 3.1 Σημαντικότητα Προβλήματος	132	42,7%	177	57,3%	309	100,0%

Problems 3 προβλήματα * Problems 3.1 Σημαντικότητα Προβλήματος - Crosstabulation

Count

		Problems 3.1 Σημαντικότητα Προβλήματος			Total
		3 σημαντικό	4 αρκετά σημαντικό	5 πολύ σημαντικό	
Problems 3 προβλήματα	ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	0	0	6	6
	ΑΔΥΝΑΜΙΑ	0	0	3	3
	ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ	0	0	3	3
	ΑΝΑΡΧΗ ΔΟΜΗΣΗ	0	0	3	3
	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	6	0	0	6
	ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	0	0	3	3
	ΔΙΚΤΥΑ	0	0	6	6
	ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ	0	0	6	6
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΠΙΧ. ΣΧΕΔΙΩΝ	6	6	3	15
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ	0	0	3	3
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	0	3	3	6
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	0	3	6	9
	ΛΙΜΑΝΙ	6	3	0	9
	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	3	3	12	18
	ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ	18	0	0	18
	ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	0	0	3	3
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ	6	0	6	12
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ	0	0	12	12	
Total	45	18	69	132	

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Problems 4 προβλήματα *						
Problems 4.1 Σημαντικότητα Προβλήματος	84	27,2%	225	72,8%	309	100,0%

Problems 4 προβλήματα * Problems 4.1 Σημαντικότητα Προβλήματος - Crosstabulation

Count

	Problems 4.1 Σημαντικότητα Προβλήματος				Total
	2 σχετικά σημαντικό	3 σημαντικό	4 αρκετά σημαντικό	5 πολύ σημαντικό	
Problems 4 προβλήματα					
ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΠΕΛ	0	0	0	3	3
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧ.ΧΩΡΩΝ	0	0	0	3	3
ΑΝΕΡΓΙΑ	0	0	0	12	12
ΑΠΡΟΘΥΜΙΑ ΔΥ	0	0	0	3	3
ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	0	0	6	0	6
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ	0	0	0	6	6
ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΠΙΧ. ΣΧΕΔΙΩΝ	0	3	0	0	3
ΕΛΛΕΙΨΗ ΝΕΡΟΥ	0	0	0	6	6
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	0	0	3	0	3
ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	0	0	0	3	3
ΙΣΟΝΟΜΗ	3	0	0	0	3
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ	6	0	0	0	6
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ	6	0	0	0	6
ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	0	0	3	0	3
ΠΑΡΚΙΝΓΚ	0	6	0	0	6
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	0	0	0	3	3
ΡΟΜΑ	0	3	0	0	3
ΣΕΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ	0	0	0	3	3
ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	0	0	0	9	9
Total	9	12	12	51	84

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Problems 5 προβλήματα * Problems 5.1 Σημαντικότητα Προβλήματος	60	19,4%	249	80,6%	309	100,0%

Problems5 προβλήματα * Problems5.1 Σημαντικότητα Προβλήματος - Crosstabulation Count

		Problems 5.1 Σημαντικότητα Προβλήματος				Total
		1 όχι & τόσο σημαντικό	3 σημαντικό	4 αρκετά σημαντικό	5 πολύ σημαντικό	
Problems 5	ΑΝΕΡΓΙΑ	0	0	0	6	6
Προβλήματα	ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	6	3	0	0	9
	ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	0	0	0	3	3
	ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΥΓΕΙΑΣ	0	0	0	12	12
	ΕΛΛΕΙΨΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	0	0	0	3	3
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	0	0	3	0	3
	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ	0	3	0	0	3
	ΣΤΡΑΤ. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	0	0	0	3	3
	ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	0	0	0	6	6
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	0	0	3	0	3
	ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ	0	0	0	9	9
Total		6	6	6	42	60

Παρατηρούμε ότι σύμφωνα με το βαθμό σημαντικότητας (από 3 έως 5), συνολικά οι δημοφιλέστερες απαντήσεις είναι:

- ΑΝΕΡΓΙΑ 78 άτομα.
- ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ 66 άτομα.
- ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ 54 άτομα.
- ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ & ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΥΓΕΙΑΣ 30 άτομα.
- ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ 24 άτομα.
- ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ 21 άτομα.

Με 2 (σχετικά σημαντικό) μας απάντησαν μόνο 9 άτομα, για την ισόνομη κατανομή πόρων στο Νομό Κορινθίας και με 1 (όχι και τόσο σημαντικό) μόνο 6 άτομα, για τη διάβρωση των ακτών.

4) ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΜΕ ΟΡΙΖΟΝΤΑ ΤΟ 2025

Statistics

		actions_free 2.1.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλον	actions_free 2.1.2 Παρεμβάσεις Περιβάλλον	actions_free 2.1.3 Παρεμβάσεις Περιβάλλον	actions_free 2.1.4 Παρεμβάσεις Περιβάλλον	actions_free 2.1.5 Παρεμβάσεις Περιβάλλον
N	Valid	186	150	84	42	33
	Missing	123	159	225	267	276

actions_free 2.1.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλον

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ	3	1,0	1,6	1,6
	ΑΠΕ	3	1,0	1,6	3,2
	ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	6	1,9	3,2	6,5
	ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ	3	1,0	1,6	8,1
	ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	39	12,6	21,0	29,0
	ΔΙΑΧΕΙΡ. ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡ.	3	1,0	1,6	30,6
	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ	21	6,8	11,3	41,9
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	6	1,9	3,2	45,2
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΑΓΡΟΤΩΝ	3	1,0	1,6	46,8
	ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΠΡΟΑΣΤΙΑΚΟΥ	21	6,8	11,3	58,1
	ΚΑΔΟΙ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ	9	2,9	4,8	62,9
	ΚΕΡΑΙΕΣ	3	1,0	1,6	64,5
	ΛΙΜΑΝΙ	6	1,9	3,2	67,7
	ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑ	3	1,0	1,6	69,4
	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	3	1,0	1,6	71,0
	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΓΡ.ΠΡΟΪΟΝ	3	1,0	1,6	72,6
	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	12	3,9	6,5	79,0
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	12	3,9	6,5	85,5
	ΦΡΑΓΜΑ ΑΙΣΩΠΟΥ	9	2,9	4,8	90,3
	ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΛΛΟΣ	3	1,0	1,6	91,9
	ΧΩΡΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΥ	9	2,9	4,8	96,8
	ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ	6	1,9	3,2	100,0
	Total	186	60,2	100,0	
Missing	99	123	39,8		
Total		309	100,0		

actions free 2.1.2 Παρεμβάσεις Περιβάλλον

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ	3	1,0	2,0	2,0
ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	6	1,9	4,0	6,0
ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ	6	1,9	4,0	10,0
ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ	3	1,0	2,0	12,0
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ	18	5,8	12,0	24,0
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	12	3,9	8,0	32,0
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΠΡΟΑΣΤΙΑΚΟΥ	6	1,9	4,0	36,0
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	3	1,0	2,0	38,0
ΚΟΡΙΝΘ ΚΟΛΠΟΣ	3	1,0	2,0	40,0
ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ	3	1,0	2,0	42,0
ΛΙΜΑΝΙ	12	3,9	8,0	50,0
ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦ	6	1,9	4,0	54,0
ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ	3	1,0	2,0	56,0
ΜΕΛΕΤΕΣ	3	1,0	2,0	58,0
ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	6	1,9	4,0	62,0
ΠΑΡΚΑ	6	1,9	4,0	66,0
ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΟΙ	15	4,9	10,0	76,0
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	15	4,9	10,0	86,0
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	6	1,9	4,0	90,0
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣ	3	1,0	2,0	92,0
ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ	3	1,0	2,0	94,0
ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΛΛΟΣ	3	1,0	2,0	96,0
ΦΩΤΟΒΟΛΤΑΪΚΑ	3	1,0	2,0	98,0
ΧΩΡΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΥ	3	1,0	2,0	100,0
Total	150	48,5	100,0	
Missing 99	159	51,5		
Total	309	100,0		

actions free 2.1.3 Παρεμβάσεις Περιβάλλον

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΙΟΛΙΚΑ ΠΑΡΚΑ	3	1,0	3,6	3,6
	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΙΩΡΥΓΑΣ	3	1,0	3,6	7,1
	ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ	6	1,9	7,1	14,3
	ΑΠΕ	3	1,0	3,6	17,9
	ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	3	1,0	3,6	21,4
	ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ	3	1,0	3,6	25,0
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	3	1,0	3,6	28,6
	ΚΑΔΟΙ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ	6	1,9	7,1	35,7
	ΚΑΔΟΙ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ	3	1,0	3,6	39,3
	ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟΙ ΧΩΡΟΙ	3	1,0	3,6	42,9
	ΛΙΜΑΝΙ	3	1,0	3,6	46,4
	ΝΕΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	3	1,0	3,6	50,0
	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	6	1,9	7,1	57,1
	ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΡΚΟ	3	1,0	3,6	60,7
	ΠΟΔΗΛΑΤΟΔΡΟΜΟΙ	6	1,9	7,1	67,9
	ΠΥΡΟΣΒΕΣΗ	3	1,0	3,6	71,4
	ΦΡΑΓΜΑ ΑΙΣΩΠΟΥ	12	3,9	14,3	85,7
	ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ	12	3,9	14,3	100,0
	Total	84	27,2	100,0	
Missing	99	225	72,8		
Total		309	100,0		

actions free 2.1.4 Παρεμβάσεις Περιβάλλον

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΠΕ	15	4,9	35,7	35,7
	ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΕΣΠΑ	3	1,0	7,1	42,9
	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ	3	1,0	7,1	50,0
	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ	6	1,9	14,3	64,3
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	3	1,0	7,1	71,4
	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	9	2,9	21,4	92,9
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	3	1,0	7,1	100,0
	Total	42	13,6	100,0	
Missing	99	267	86,4		
Total		309	100,0		

actions free 2.1.5 Παρεμβάσεις Περιβάλλον

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ	3	1,0	9,1	9,1
	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ	3	1,0	9,1	18,2
	ΑΠΕ	3	1,0	9,1	27,3
	ΔΙΑΧ. ΥΔΑΤΙΝΩΝ	3	1,0	9,1	36,4
	ΠΟΡΩΝ	3	1,0	9,1	45,5
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	3	1,0	9,1	54,6
	ΡΥΠΑΝΣΗ	15	4,9	45,5	90,9
	ΣΗΜΑΝΣΗ	3	1,0	9,1	100,0
	Total	33	10,7	100,0	
Missing	99	276	89,3		
Total		309	100,0		

Παρατηρούμε ότι ασχέτως με τη σειρά απάντησης και χωρίς βαθμό σημαντικότητας, συνολικά οι τρεις δημοφιλέστερες απαντήσεις για την ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ είναι:

-ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΑΤΩΝ 48 άτομα

-ΔΙΑΒΡΩΣΗ ΑΚΤΩΝ 42 άτομα

-ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΠΡΟΑΣΤΙΑΚΟΥ 27 άτομα

Statistics

		actions_free 2.2.1 Παρεμβάσεις Παιδείας	actions_free 2.2.2 Παρεμβάσεις Παιδείας	actions_free 2.2.3 Παρεμβάσεις Παιδείας	actions_free 2.2.4 Παρεμβάσεις Παιδείας	actions_free 2.2.5 Παρεμβάσεις Παιδείας
N	Valid	168	117	84	33	27
	Missing	141	192	225	276	282

actions_free 2.2.1 Παρεμβάσεις Παιδείας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΘΛΗΣΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ	3	1,0	1,8	1,8
	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΠΕΛ	36	11,7	21,4	23,2
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	3	1,0	1,8	25,0
	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΔΡΟΜ	3	1,0	1,8	26,8
	ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ	3	1,0	1,8	28,6
	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	21	6,8	12,5	41,1
	ΜΗ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ ΔΟΜΩΝ	3	1,0	1,8	42,9
	ΝΕΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΝΕΕΣ ΣΧΟΛ. ΔΟΜΕΣ	3	1,0	1,8	44,6
	ΝΕΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	12	3,9	7,1	82,1
	ΝΕΟΙ ΧΩΡΟΙ ΑΘΛΗΣΗΣ	3	1,0	1,8	83,9
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	6	1,9	3,6	87,5
	ΠΡΙΜ ΕΛΛ ΑΝΤΙ ΞΕΝΩΝ	3	1,0	1,8	89,3
	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	18	5,8	10,7	100,0
	Total	168	54,4	100,0	
Missing	99	141	45,6		
Total		309	100,0		

actions free 2.2.2 Παρεμβάσεις Παιδείας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΠΕΛ	18	5,8	15,4	15,4
	ΑΝΕΡΓΙΑ	12	3,9	10,3	25,6
	ΔΡΑΣΕΙΣ ΙΝΕΔΙΒΙΜ	3	1,0	2,6	28,2
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	3	1,0	2,6	30,8
	ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΒΜ	6	1,9	5,1	35,9
	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	3	1,0	2,6	38,5
	ΝΕΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ	3	1,0	2,6	41,0
	ΝΕΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	9	2,9	7,7	48,7
	ΝΕΕΣ ΣΧΟΛ. ΔΟΜΕΣ	12	3,9	10,3	59,0
	ΝΕΕΣ ΣΧΟΛΕΣ	3	1,0	2,6	61,5
	ΝΕΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	6	1,9	5,1	66,7
	ΝΕΟΙ ΧΩΡΟΙ ΑΘΛΗΣΗΣ	3	1,0	2,6	69,2
	ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ	3	1,0	2,6	71,8
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	15	4,9	12,8	84,6
	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	3	1,0	2,6	87,2
	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	6	1,9	5,1	92,3
	ΥΠΟΔΟΜΩΝ	9	2,9	7,7	100,0
	Total	117	37,9	100,0	
Missing	99	192	62,1		
Total		309	100,0		

actions free 2.2.3 Παρεμβάσεις Παιδείας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΘΛΗΣΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ	15	4,9	17,9	17,9
	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΠΕΛ	3	1,0	3,6	21,4
	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	3	1,0	3,6	25,0
	ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ	6	1,9	7,1	32,1
	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΙΕΚ	3	1,0	3,6	35,7
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ	3	1,0	3,6	39,3
	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ	6	1,9	7,1	46,4
	ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΥ	3	1,0	3,6	50,0
	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ	27	8,7	32,1	82,1
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	3	1,0	3,6	85,7
	ΦΕΣΤΙΒΑΛ	6	1,9	7,1	92,9
	ΧΩΡΟΙ ΑΘΛΗΣΗΣ	3	1,0	3,6	96,4
	ΩΡΑΡΙΟ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	3	1,0	3,6	100,0
	Total	84	27,2	100,0	
Missing	99	225	72,8		
Total		309	100,0		

actions_free 2.2.4 Παρεμβάσεις Παιδείας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΟΜΩΝ	3	1,0	9,1	9,1
	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	6	1,9	18,2	27,3
	ΝΕΟΙ ΧΩΡΟΙ ΑΘΛΗΣΗΣ	3	1,0	9,1	36,4
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	3	1,0	9,1	45,5
	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	12	3,9	36,4	81,8
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ	3	1,0	9,1	90,9
	ΧΩΡΟΙ ΑΘΛΗΣΗΣ	3	1,0	9,1	100,0
	Total	33	10,7	100,0	
Missing	99	276	89,3		
Total		309	100,0		

actions_free 2.2.5 Παρεμβάσεις Παιδείας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	12	3,9	44,4	44,4
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	3	1,0	11,1	55,6
	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ	3	1,0	11,1	66,7
	ΝΕΕΣ ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ	3	1,0	11,1	77,8
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	3	1,0	11,1	88,9
	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	3	1,0	11,1	100,0
	Total	27	8,7	100,0	
Missing	99	282	91,3		
Total		309	100,0		

Παρατηρούμε ότι ασχέτως με τη σειρά απάντησης και χωρίς βαθμό σημαντικότητας, συνολικά οι τρεις δημοφιλέστερες απαντήσεις για την **ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΚΠ/ΣΗΣ, ΔΒΜ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ** είναι:

- **ΝΕΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ** 63 άτομα
- **ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΠΕΛ** 57 άτομα
- **ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ** 36 άτομα

Statistics

	actions_free 2.3.1 Παρεμβάσεις Υγείας	actions_free 2.3.2 Παρεμβάσεις Υγείας	actions_free 2.3.3 Παρεμβάσεις Υγείας	actions_free 2.3.4 Παρεμβάσεις Υγείας	actions_free 2.3.5 Παρεμβάσεις Υγείας
N	Valid 159	93	57	30	24
	Missing 150	216	252	279	285

actions_free 2.3.1 Παρεμβάσεις Υγείας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΟΜΩΝ	42	13,6	26,4	26,4
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	6	1,9	3,8	30,2
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	9	2,9	5,7	35,8
	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΥ	39	12,6	24,5	60,4
	ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΠΑΡΟΧΕΣ	6	1,9	3,8	64,2
	ΝΕΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	3	1,0	1,9	66,0
	ΝΕΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	3	1,0	1,9	67,9
	ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ	18	5,8	11,3	79,2
	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	21	6,8	13,2	92,5
	ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΚΟ	12	3,9	7,5	100,0
	Total	159	51,5	100,0	
Missing	99	150	48,5		
Total		309	100,0		

actions free 2.3.2 Παρεμβάσεις Υγείας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΟΜΩΝ	3	1,0	3,2	3,2
	ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ	3	1,0	3,2	6,5
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	36	11,7	38,7	45,2
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	3	1,0	3,2	48,4
	ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	3	1,0	3,2	51,6
	ΜΚΟ	3	1,0	3,2	54,8
	ΝΕΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	3	1,0	3,2	58,1
	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	30	9,7	32,3	90,3
	ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΚΟ	9	2,9	9,7	100,0
	Total	93	30,1	100,0	
Missing	99	216	69,9		
Total		309	100,0		

actions free 2.3.3 Παρεμβάσεις Υγείας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ	3	1,0	5,3	5,3
	ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	9	2,9	15,8	21,1
	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΥ	6	1,9	10,5	31,6
	ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	6	1,9	10,5	42,1
	ΝΕΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ	6	1,9	10,5	52,6
	ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΚΟ	21	6,8	36,8	89,5
	ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	3	1,0	5,3	94,7
	ΣΥΣΣΙΤΙΑ	3	1,0	5,3	100,0
	Total	57	18,4	100,0	
Missing	99	252	81,6		
Total		309	100,0		

actions free 2.3.4 Παρεμβάσεις Υγείας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
ΑΝΕΡΓΙΑ	3	1,0	10,0	10,0
ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	18	5,8	60,0	70,0
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΚΟ	3	1,0	10,0	80,0
ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΠΑΡΟΧΕΣ	3	1,0	10,0	90,0
ΣΤΗΡΙΞΗ ΕΚΟ	3	1,0	10,0	100,0
Total	30	9,7	100,0	
Missing 99	279	90,3		
Total	309	100,0		

actions free 2.3.5 Παρεμβάσεις Υγείας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ	6	1,9	25,0	25,0
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΑΓΡΟΤΕΣ	12	3,9	50,0	75,0
ΚΙΝΗΤΡΑ	3	1,0	12,5	87,5
ΝΕΑ ΑΤ	3	1,0	12,5	100,0
Total	24	7,8	100,0	
Missing 99	285	92,2		
Total	309	100,0		

Παρατηρούμε ότι ασχέτως με τη σειρά απάντησης και χωρίς βαθμό σημαντικότητας, συνολικά οι τρεις δημοφιλέστερες απαντήσεις για την ΥΓΕΙΑ / Α΄ ΘΜΙΑ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ, ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟ είναι:

- **ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ 69 άτομα**
- **ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ 51 άτομα**
- **ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΑΡΧΟΝΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΥΓΕΙΑΣ 45 άτομα**
- **ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΥΠΑΡΧΟΥΣΩΝ ΔΟΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ 45 άτομα**

Statistics

	actions_free 2.4.1 Παρεμβάσεις Οικονομίας	actions_free 2.4.2 Παρεμβάσεις Οικονομίας	actions_free 2.4.3 Παρεμβάσεις Οικονομίας	actions_free 2.4.4 Παρεμβάσεις Οικονομίας	actions_free 2.4.5 Παρεμβάσεις Οικονομίας
N	Valid 165	102	72	27	18
	Missing 144	207	237	282	291

actions_free 2.4.1 Παρεμβάσεις Οικονομίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΕΣΠΑ	3	1,0	1,8	1,8
	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ	9	2,9	5,5	7,3
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΑΓΡΟΤΩΝ	3	1,0	1,8	9,1
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΝΕΩΝ	3	1,0	1,8	10,9
	ΕΝΙΣΧΥΣΗ STARTUP	3	1,0	1,8	12,7
	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ	3	1,0	1,8	14,5
	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ	18	5,8	10,9	25,5
	ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΕ ΝΕΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ	6	1,9	3,6	29,1
	ΜΕΙΩΣΗ ΤΙΜΩΝ	3	1,0	1,8	30,9
	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	3	1,0	1,8	32,7
	ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	3	1,0	1,8	34,5
	ΠΑΡΚΙΝΓΚ	3	1,0	1,8	36,4
	ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	57	18,4	34,5	70,9
	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ	3	1,0	1,8	72,7
	ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	15	4,9	9,1	81,8
	ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	3	1,0	1,8	83,6
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	24	7,8	14,5	98,2
	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	3	1,0	1,8	100,0
	Total	165	53,4	100,0	
Missing	99	144	46,6		
Total		309	100,0		

actions free 2.4.2 Παρεμβάσεις Οικονομίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΕΡΓΙΑ	3	1,0	2,9	2,9
	ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΕΣΠΑ	3	1,0	2,9	5,9
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΑΓΡΟΤΕΣ	15	4,9	14,7	20,6
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	3	1,0	2,9	23,5
	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	3	1,0	2,9	26,5
	ΚΙΝΗΤΡΑ	3	1,0	2,9	29,4
	ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΕ ΝΕΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ	3	1,0	2,9	32,4
	ΛΙΜΑΝΙ	12	3,9	11,8	44,1
	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	3	1,0	2,9	47,1
	ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	3	1,0	2,9	50,0
	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΟΠ	3	1,0	2,9	52,9
	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	6	1,9	5,9	58,8
	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΤΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	18	5,8	17,6	76,5
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	18	5,8	17,6	94,1
	ΥΠΟΔΟΜΕΣ	6	1,9	5,9	100,0
	Total	102	33,0	100,0	
Missing	99	207	67,0		
Total		309	100,0		

actions free 2.4.3 Παρεμβάσεις Οικονομίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΠΕΛ	3	1,0	4,2	4,2
	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΥΔΑΤΙΝΩΝ	18	5,8	25,0	29,2
	ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ	3	1,0	4,2	33,3
	ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ	3	1,0	4,2	37,5
	ΕΝΙΣΧΥΣΗ STARTUP	3	1,0	4,2	41,7
	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	3	1,0	4,2	45,8
	ΚΙΝΗΤΡΑ	3	1,0	4,2	50,0
	ΜΕΙΩΣΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ	3	1,0	4,2	54,2
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	9	2,9	12,5	66,7
	ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	3	1,0	4,2	70,8
	ΣΤΗΡΙΞΗ ΑΓΡΟΤΩΝ	3	1,0	4,2	75,0
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	12	3,9	16,7	91,7
	ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΛΛΟΣ	3	1,0	4,2	95,8
	ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ	3	1,0	4,2	100,0
	Total	72	23,3	100,0	
Missing	99	237	76,7		
Total		309	100,0		

actions_free 2.4.4 Παρεμβάσεις Οικονομίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΕΡΓΙΑ	3	1,0	11,1	11,1
	ΔΑΣΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	3	1,0	11,1	22,2
	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ	3	1,0	11,1	33,3
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	12	3,9	44,4	77,8
	ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΑ	3	1,0	11,1	88,9
	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	3	1,0	11,1	100,0
	Total	27	8,7	100,0	
Missing	99	282	91,3		
Total		309	100,0		

actions_free 2.4.5 Παρεμβάσεις Οικονομίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΟΡΕΙΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	3	1,0	16,7	16,7
	ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	12	3,9	66,7	83,3
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3	1,0	16,7	100,0
	Total	18	5,8	100,0	
Missing	99	291	94,2		
Total		309	100,0		

Παρατηρούμε ότι ασχέτως με τη σειρά απάντησης και χωρίς βαθμό σημαντικότητας, συνολικά οι τρεις δημοφιλέστερες απαντήσεις για την **ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ, ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ** είναι:

- **ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ/ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ 78 άτομα**
- **ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΝΕΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ 60 άτομα**
- **ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ 24 άτομα**

Statistics

		actions_free 2.5.1 Παρεμβάσεις Δήμου	actions_free 2.5.2 Παρεμβάσεις Δήμου	actions_free 2.5.3 Παρεμβάσεις Δήμου	actions_free 2.5.4 Παρεμβάσεις Δήμου	actions_free 2.5.5 Παρεμβάσεις Δήμου
N	Valid	159	96	45	33	18
	Missing	150	213	264	276	291

actions_free 2.5.1 Παρεμβάσεις Δήμου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑ	3	1,0	1,9	1,9
	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜ. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	12	3,9	7,5	9,4
	ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ	12	3,9	7,5	17,0
	ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ	39	12,6	24,5	41,5
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	3	1,0	1,9	43,4
	ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΑ	3	1,0	1,9	45,3
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	3	1,0	1,9	47,2
	ΜΕΙΩΣΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ	12	3,9	7,5	54,7
	ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ	9	2,9	5,7	60,4
	ΟΙΚΟΝΟΜ. ΕΛΕΓΧΟΙ	18	5,8	11,3	71,7
	ΟΙΚΟΝΟΜ. ΕΛΕΓΧΟΣ	9	2,9	5,7	77,4
	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	3	1,0	1,9	79,2
	ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ	3	1,0	1,9	81,1
	ΣΤΡΑΤ. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	3	1,0	1,9	83,0
	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΣΠΑ	15	4,9	9,4	92,5
	ΤΟΠΙΚΟ PORTAL	3	1,0	1,9	94,3
	ΥΠΟΔΟΜΕΣ	9	2,9	5,7	100,0
	Total	159	51,5	100,0	
Missing	99	150	48,5		
Total		309	100,0		

actions free 2.5.2 Παρεμβάσεις Δήμου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΞΙΟΚΡΑΤΙΑ	6	1,9	6,3	6,3
	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	3	1,0	3,1	9,4
	ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΕΣΠΑ	6	1,9	6,3	15,6
	ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ	6	1,9	6,3	21,9
	ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ	3	1,0	3,1	25,0
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	12	3,9	12,5	37,5
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	9	2,9	9,4	46,9
	ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ	6	1,9	6,3	53,1
	ΜΕΙΩΣΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ	15	4,9	15,6	68,8
	ΝΕΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	6	1,9	6,3	75,0
	ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ	9	2,9	9,4	84,4
	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ	6	1,9	6,3	90,6
	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	3	1,0	3,1	93,8
	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΠΑΑ	3	1,0	3,1	96,9
	ΤΟΠΙΚΟ PORTAL	3	1,0	3,1	100,0
	Total	96	31,1	100,0	
Missing	99	213	68,9		
Total		309	100,0		

actions free 2.5.3 Παρεμβάσεις Δήμου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΡΟΣΛΗΨΕΩΝ	3	1,0	6,7	6,7
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	3	1,0	6,7	13,3
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	9	2,9	20,0	33,3
	ΚΙΝΗΤΡΑ ΝΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡ.	3	1,0	6,7	40,0
	ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ	3	1,0	6,7	46,7
	ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ	6	1,9	13,3	60,0
	ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	6	1,9	13,3	60,0
	ΤΟΠΙΚΟ PORTAL	12	3,9	26,7	86,7
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	6	1,9	13,3	100,0
	Total	45	14,6	100,0	
Missing	99	264	85,4		
Total		309	100,0		

actions free 2.5.4 Παρεμβάσεις Δήμου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	3	1,0	9,1	9,1
	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ	3	1,0	9,1	18,2
	ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ				
	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ				
	ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ	3	1,0	9,1	27,3
	ΠΕΡΙΟΧΩΝ				
	ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΕΣΠΑ	6	1,9	18,2	45,5
	ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ	12	3,9	36,4	81,8
	ΜΕΙΩΣΗ				
	ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ	3	1,0	9,1	90,9
	ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ	3	1,0	9,1	100,0
	Total	33	10,7	100,0	
Missing	99	276	89,3		
Total		309	100,0		

actions free 2.5.5 Παρεμβάσεις Δήμου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΓΡΑΜΜΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	3	1,0	16,7	16,7
	ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ	15	4,9	83,3	100,0
	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ				
	Total	18	5,8	100,0	
Missing	99	291	94,2		
Total		309	100,0		

Παρατηρούμε ότι ασχέτως με τη σειρά απάντησης και χωρίς βαθμό σημαντικότητας, συνολικά οι τρεις δημοφιλέστερες απαντήσεις για την ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ είναι:

-ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 54 άτομα

-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ 33 άτομα

-ΜΕΙΩΣΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ 30 άτομα

5) ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΤΗΜΑΤΑ

Statistics

	comp_adv1 Συγκριτικά πλεονεκτήματα	comp_adv2 Συγκριτικά πλεονεκτήματα	comp_adv3 Συγκριτικά πλεονεκτήματα	comp_adv4 Συγκριτικά πλεονεκτήματα	comp_adv5 Συγκριτικά πλεονεκτήματα
N Valid	162	144	96	54	33
Missing	147	165	213	255	276

comp_adv1 Συγκριτικά Πλεονεκτήματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΡΧΑΙΑ ΔΙΟΛΚΟΣ	3	1,0	1,9	1,9
	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	12	3,9	7,4	9,3
	ΒΟΥΝΟ ΘΑΛΑΣΣΑ	39	12,6	24,1	33,3
	ΙΣΤΟΡΙΑ	6	1,9	3,7	37,0
	ΚΟΝΤΑ ΑΘΗΝΑ	18	5,8	11,1	48,1
	ΛΙΜΑΝΙ	12	3,9	7,4	55,6
	ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦ	6	1,9	3,7	59,3
	ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ	3	1,0	1,9	61,1
	ΝΕΡΟ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ	3	1,0	1,9	63,0
	ΠΑΡΑΛΙΑ ΣΙΚΥΩΝ	6	1,9	3,7	66,7
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	33	10,7	20,4	87,0
	ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	12	3,9	7,4	94,4
	ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	3	1,0	1,9	96,3
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ	3	1,0	1,9	98,1
	ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΛΛΟΣ	3	1,0	1,9	100,0
	Total	162	52,4	100,0	
Missing	99	147	47,6		
Total		309	100,0		

comp adv2 Συγκριτικά Πλεονεκτήματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ	3	1,0	2,1	2,1
	ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ				
	NEMΕΑΣ	6	1,9	4,2	6,3
	ΑΝΑΔΕΙΞΗ				
	ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	3	1,0	2,1	8,3
	ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΕΣΠΑ	3	1,0	2,1	10,4
	ΑΡΧΑΙΟΛ.ΧΩΡΟΙ	12	3,9	8,3	18,8
	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	3	1,0	2,1	20,8
	ΒΟΥΝΟ ΘΑΛΑΣΣΑ	24	7,8	16,7	37,5
	ΔΙΩΡΥΓΑ	6	1,9	4,2	41,7
	ΚΛΙΜΑ				
	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	3	1,0	2,1	43,8
	ΚΟΝΤΑ ΑΘΗΝΑ	9	2,9	6,3	50,0
	ΛΙΜΑΝΙ	21	6,8	14,6	64,6
	ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦ	3	1,0	2,1	66,7
	ΠΑΡΑΛΙΑ ΣΙΚΥΩΝ	3	1,0	2,1	68,8
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	15	4,9	10,4	79,2
	ΠΡΟΑΣΤΙΑΚΟΣ	3	1,0	2,1	81,3
	ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	9	2,9	6,3	87,5
	ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	12	3,9	8,3	95,8
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	6	1,9	4,2	100,0
	Total	144	46,6	100,0	
Missing	99	165	53,4		
Total		309	100,0		

comp_adv3 Συγκριτικά Πλεονεκτήματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΜΠΕΛΩΝΕΣ ΝΕΜΕΑ	3	1,0	3,1	3,1
	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ	6	1,9	6,3	9,4
	ΚΟΝΤΑ ΑΘΗΝΑ	3	1,0	3,1	12,5
	ΛΙΜΑΝΙ	9	2,9	9,4	21,9
	ΛΙΜΝΗ ΔΟΞΑ	3	1,0	3,1	25,0
	ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ	3	1,0	3,1	28,1
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	6	1,9	6,3	34,4
	ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	6	1,9	6,3	40,6
	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ	3	1,0	3,1	43,8
	ΦΡΑΓΜΑ ΔΟΞΑ	12	3,9	12,5	56,3
	ΦΥΣΙΚΟ ΑΕΡΙΟ	3	1,0	3,1	59,4
	ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΛΛΟΣ	18	5,8	18,8	78,1
	ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ	18	5,8	18,8	96,9
	ΧΩΡΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΥ	3	1,0	3,1	100,0
	Total	96	31,1	100,0	
Missing	99	213	68,9		
Total		309	100,0		

comp_adv4 Συγκριτικά Πλεονεκτήματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	6	1,9	11,1	11,1
	ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ	3	1,0	5,6	16,7
	ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ	6	1,9	11,1	27,8
	ΝΕΡΟ ΣΤΥΜΦ	9	2,9	16,7	44,4
	ΝΕΡΟ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ	3	1,0	5,6	50,0
	ΠΑΡΑΛΙΑ ΣΙΚΥΩΝ	6	1,9	11,1	61,1
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	3	1,0	5,6	66,7
	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	3	1,0	5,6	72,2
	ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	12	3,9	22,2	94,4
	ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΛΛΟΣ	3	1,0	5,6	100,0
	Total	54	17,5	100,0	
Missing	99	255	82,5		
Total		309	100,0		

comp_adv5 Συγκριτικά Πλεονεκτήματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	3	1,0	9,1	9,1
	ΑΠΕ	12	3,9	36,4	45,5
	ΒΟΥΝΟ ΘΑΛΑΣΣΑ	6	1,9	18,2	63,6
	ΝΕΡΟ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ	6	1,9	18,2	81,8
	ΠΑΡΑΛΙΑ ΣΙΚΥΩΝ	3	1,0	9,1	90,9
	ΦΡΑΓΜΑ ΔΟΞΑ	3	1,0	9,1	100,0
	Total	33	10,7	100,0	
Missing	99	276	89,3		
Total		309	100,0		

Παρατηρούμε ότι ασχέτως με τη σειρά απάντησης και χωρίς βαθμό σημαντικότητας, συνολικά οι τρεις δημοφιλέστερες απαντήσεις για τα ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ είναι:

- **ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ / ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ 78 άτομα**
- **ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΒΟΥΝΟ ΘΑΛΑΣΣΑ 69 άτομα**
- **ΛΙΜΑΝΙΑ 30 άτομα**

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

(εξαγωγή αποτελεσμάτων από SPSS)

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	252	81,6
	Excluded ^a	57	18,4
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,669	10

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1.1.1 Αναθεώρηση-Ενοποίηση υφιστάμενων Γ.Π.Σ. Δήμου – Εκπόνηση νέου Γ.Π.Σ. στο σύνολο του Δήμου	2,50	,589	252
m1.1.2 Ένταξη στα Γ.Π.Σ. περιοχών εκτός σχεδίου – Πράξεις εφαρμογής πολεοδόμησης	2,40	,560	252
m1.1.3 Εξειδίκευση των κατευθύνσεων Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας για τον Νομό Κορινθίας	2,04	,764	252
m1.1.4 Χωροθέτηση και πολεοδόμηση Επιχειρηματικών Περιοχών – Πάρκων στο Δήμο	2,57	,564	252
m1.1.5 Εξυγίανση περιοχών με σχολάζουσες βιομηχανικές χρήσεις (εγκαταλελειμμένα εργοστάσια)	2,37	,508	252
m1.1.6 Απαλλοτριώσεις ρυμοτομίας κοινωφελών και κοινόχρηστων χώρων του Δήμου	2,26	,538	252
m1.1.7 Χωροθέτηση-Οργάνωση-Ανάπτυξη Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (Π.Ο.Α.Υ.)	1,94	,714	252
m1.1.8 Υλοποίηση των κατευθύνσεων των Χωροταξικών Πλαισίων που αφορούν την περιοχή (Γενικό Χωροταξικό, Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια, Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Πελοποννήσου)	2,21	,491	252
m1.1.9 Κίνδυνος η Κορινθία να χάσει την "αυτονομία" της σε επίπεδο εργασιακού και κοινωνικού περιβάλλοντος και να καταστεί "προάστιο" των Αθηνών, λόγω του προαστιακού σιδηρόδρομου	1,65	,840	252
m1.1.10 Υλοποίηση του Κτηματολογίου και των Δασικών Χαρτών στην περιοχή	2,54	,523	252

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.757	.761	6

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1.2.1 Προστασία και ανάδειξη υγροτόπων – προστατευόμενων περιοχών φυσικού κάλλους (Ζήρεια, Φλαμπουρίτσα, Ακροκόρινθος, Στυμφαλία, Γεράνεια όρη, κ.ά.).	2,68	,469	306
m1.2.2 Διαμόρφωση και οικονομική αξιοποίηση ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών	2,44	,571	306
m1.2.3 Υλοποίηση και λειτουργία διαχειριστικών σχεδίων απορρύπανσης, προστασίας και διαχείρισης ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών ή περιοχών με περιβαλλοντικά προβλήματα (π.χ. ακτές με βιομηχανία)	2,46	,537	306
m1.2.4 Εκπόνηση και εφαρμογή μελέτης για την αειφόρο διαχείριση και των χρήσεων του υδατικού δυναμικού	2,40	,566	306
m1.2.5 Δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος	2,53	,556	306
m1.2.6 Διάβρωση ακτών	2,45	,605	306

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	306	99,0
	Excluded ^a	3	1,0
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,752	,755	9

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1.3.1 Εφαρμογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων-αστικών αναπλάσεων	2,27	,489	306
m1.3.2 Έργα ανάπτυξης και ενεργειακής αναβάθμισης οδών-πλατειών-παιδικών χαρών-πάρκων στο σύνολο του Δήμου	2,40	,583	306
m1.3.3 Πρόγραμμα αισθητικής αναβάθμισης δημοσίων και ιδιωτικών κτηρίων και χώρων	2,21	,512	306
m1.3.4 Έργα συντήρησης και κατασκευής πεζοδρομίων-πεζοδρομήσεων στο σύνολο του Δήμου	2,40	,662	306
m1.3.5 Έργα και προγράμματα για την αντιμετώπιση προβλημάτων λόγω υψηλής σεισμικής επικινδυνότητας του Νομού	2,44	,588	306
m1.3.6 Έργα βελτίωσης και συντήρησης Δημοτικών Κοιμητηρίων	1,86	,612	306
m1.3.7 Έργα συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης αρχαιολογικών-εκκλησιαστικών-ιστορικών-αρχιτεκτονικών μνημείων	2,60	,599	306
m1.3.8 Βιοκλιματικός και ενεργειακός σχεδιασμός δημοτικών κτηρίων και εγκαταστάσεων	2,28	,532	306
m1.3.9 Συντήρηση-ανακατασκευή-επανάχρηση δημοτικών κτηρίων	2,26	,626	306

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	291	94,2
	Excluded ^a	18	5,8
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,731	,714	5

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1.4.1 Ενεργειακή αναβάθμιση και εγκατάσταση συστημάτων Α.Π.Ε. σε σχολικά κτήρια και υποδομές του Δήμου	2,45	,576	291
m1.4.2 Αντικατάσταση φωτιστικών σωμάτων δημοτικού φωτισμού με φωτιστικά νέας τεχνολογίας	2,51	,661	291
m1.4.3 Αξιοποίηση Φυσικού Αερίου	2,24	,671	291
m1.4.4 Αξιοποίηση Γεωθερμίας	2,10	,740	291
m1.4.5 Αξιοποίηση Βιομάζας	2,06	,772	291

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	300	97,1
	Excluded ^a	9	2,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,753	,748	9

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1.5.1 Υλοποίηση του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων για την Κόρινθο	2,52	,575	300
m1.5.2 Αποκατάσταση και περιβαλλοντική εξυγίανση Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (Χ.Α.Δ.Α.)	2,64	,481	300
m1.5.3 Δημιουργία Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ)	2,29	,497	300
m1.5.4 Επανασχεδιασμός-αναδιοργάνωση-βελτιστοποίηση προγράμματος αποκομιδής οικιακών απορριμμάτων	2,60	,511	300
m1.5.5 Ενίσχυση και επέκταση προγράμματος καθαριότητας κοινόχρηστων δημοτικών χώρων (οδών, πάρκων, πλατειών, κλπ.)	2,44	,497	300
m1.5.6 Εφαρμογή προγράμματος συλλογής-διαχείρισης-διάθεσης ογκωδών και «πράσινων» απορριμμάτων	2,45	,555	300
m1.5.7 Ανανέωση δημοτικού στόλου απορριματοφόρων, οχημάτων, μηχανημάτων και εξοπλισμού καθαριότητας	2,20	,679	300
m1.5.8 Εκπόνηση και εφαρμογή μελέτης για τη διαχείριση των κενών συσκευασιών αγροχημικών προϊόντων	2,26	,523	300
m1.5.9 Δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης σε θέματα καθαριότητας	2,28	,585	300

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	306	99,0
	Excluded ^a	3	1,0
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.700	.699	4

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1.6.1 Επανασχεδιασμός δημοτικού προγράμματος συλλογής και διαχείρισης ανακυκλώσιμων υλικών	2,51	,539	306
m1.6.2 Προμήθεια νέων ειδικών κάδων προσωρινής αποθήκευσης ανακυκλώσιμων υλικών	2,39	,581	306
m1.6.3 Εφαρμογή και διάχυση ιδέας και μεθόδων οικιακής κομποστοποίησης - Προμήθεια κάδων οικιακής κομποστοποίησης	2,34	,694	306
m1.6.4 Δράσεις ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης σε θέματα ανακύκλωσης, με έμφαση την πρωτογενή διαλογή στην πηγή	2,54	,537	306

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	297	96,1
	Excluded ^a	12	3,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.652	.673	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1.7.1 Συντήρηση και αναβάθμιση υφιστάμενων χώρων πρασίνου του Δήμου	2,21	,434	297
m1.7.2 Σχεδιασμός-οργάνωση-υλοποίηση Προγράμματος Δενδροφυτεύσεων σε κοινόχρηστους χώρους του Δήμου	2,21	,434	297
m1.7.3 Αύξηση των προγραμμάτων αναδάσωσης	2,51	,540	297

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	300	97,1
	Excluded ^a	9	2,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.770	.775	9

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1.8.1 Επέκταση και Κατασκευή νέου αποχετευτικού δικτύου και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων στον Δήμο	2,42	,682	300
m1.8.2 Αντιμετώπιση του θέματος των έργων ύδρευσης και άρδευσης του ποταμού Ασωπού	2,55	,498	300
m1.8.3 Αναβάθμισης δικτύου ύδρευσης- συστήματα επεξεργασίας πόσιμου νερού	2,68	,467	300
m1.8.4 Εφαρμογή συστήματος τηλεχειρισμού-τηλεελέγχου- παρακολούθησης διαρροών δικτύου ύδρευσης	2,56	,623	300
m1.8.5 Κατασκευή μικρών φραγμάτων ή λιμνοδεξαμενών για ικανοποίηση των αρδευτικών αναγκών	2,64	,481	300
m1.8.6 Αναβάθμιση ή Κατασκευή νέου αρδευτικού δικτύου αγροκτημάτων	2,33	,585	300
m1.8.7 Ευαισθητοποίηση των πολιτών για περιορισμό της σπατάλης πόσιμου νερού	2,58	,552	300
m1.8.8 Ευαισθητοποίηση των αγροτών για περιορισμό της σπατάλης του νερού άρδευσης	2,62	,545	300
m1.8.9 Υλοποίηση προγραμμάτων επαναχρησιμοποίησης νερού άρδευσης από επεξεργασμένα λύματα	2,54	,556	300

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	285	92,2
	Excluded ^a	24	7,8
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,770	,788	16

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1.9.1 Έργα οδοποιίας (συντήρηση, αποκατάσταση και κατασκευή νέων οδών) στο σύνολο του Δήμου	2,44	,594	285
m1.9.2 Μελέτη εφαρμογής οδικής κυκλοφορίας και κυκλοφοριακών ρυθμίσεων στην πρωτεύουσα του Δήμου	2,31	,742	285
m1.9.3 Μελέτη-εφαρμογή ελεγχόμενης στάθμευσης στην πρωτεύουσα του Δήμου	2,20	,706	285
m1.9.4 Μελέτη-κατασκευή δικτύου ποδηλατοδρόμων στην πρωτεύουσα του Δήμου	2,18	,726	285
m1.9.5 Σήμανση οδών – τοποθέτηση πινακίδων Κ.Ο.Κ.	2,32	,670	285
m1.9.6 Νέες διαβάσεις (υπόγειες - ανισόπεδες) στην Εθνική Οδό, που συνδέουν περαιτέρω τις εκατέρωθεν περιοχές του Νομού	2,17	,722	285
m1.9.7 Αντιμετώπιση του προβλήματος της αύξησης της κυκλοφορίας στην παράλληλη οδό της εθνικής λόγω αύξηση των διοδίων	2,13	,786	285
m1.9.8 Λειτουργία Πάρκου Κυκλοφοριακής Αγωγής – Δράσεις ενημέρωσης καλής οδικής συμπεριφοράς	2,04	,680	285
m1.9.9 Μεταφορά μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	2,22	,758	285
m1.9.10 Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας-βιωσιμότητας λειτουργίας δημοτικής συγκοινωνίας	2,16	,639	285
m1.9.11 Προώθηση της ιδέας δημιουργίας νέου Διεθνούς Αεροδρομίου στην ευρύτερη περιοχή	1,81	,759	285
m1.9.12 Αναβάθμιση των λιμενικών υποδομών και των ναυτιλιακών μεταφορών στο Νομό	2,29	,579	285
m1.9.13 Ενίσχυση της συχνότητας των δρομολογίων του προαστιακού σιδηρόδρομου	2,35	,630	285
m1.9.14 Μείωση των εισιτηρίων του προαστιακού σιδηρόδρομου	2,61	,550	285
m1.9.15 Αύξηση των στάσεων επιβίβασης - αποβίβασης του προαστιακού σιδηρόδρομου τόσο στην Κορινθία όσο και στην Αττική	1,98	1,216	285
m1.9.16 Υιοθέτηση νέων πολιτικών για την προσέλκυση πλοίων στη Διώρυγα	2,11	,608	285

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	303	98,1
	Excluded ^a	6	1,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,542	,559	4

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1.10.1 Εκσυγχρονισμός Δημοτικών Αθλητικών εγκαταστάσεων	2,39	,508	303
m1.10.2 Δημιουργία νέων αθλητικών εγκαταστάσεων	2,36	,639	303
m1.10.3 Βιοκλιματική ανάπλαση υπαίθριων χώρων Δήμου (πάρκα-πλατείες)	2,11	,579	303
m1.10.4 Έργα αντιπλημμυρικής προστασίας	2,50	,655	303

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	303	98,1
	Excluded ^a	6	1,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,804	,811	4

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1.11.1 Σύνταξη μνημονίων και σχεδίων δράσης για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών στο Δήμο	2,21	,666	303
m1.11.2 Σχεδίαση και εκτέλεση έργων πολιτικής προστασίας και πυροπροστασίας	2,35	,637	303
m1.11.3 Ίδρυση τοπικής Ομάδας αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών και φυσικών καταστροφών στο Δήμο	2,27	,659	303
m1.11.4 Έλεγχος λειτουργίας κεραιών κινητής τηλεφωνίας – Λήψη μέτρων προστασίας των κατοίκων από ακτινοβολίες	2,13	,768	303

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	303	98,1
	Excluded ^a	6	1,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,838	,840	9

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m2.1.1 Συντήρηση Σχολικών κτηρίων και Σχολικών εγκαταστάσεων	2,48	,538	303
m2.1.2 Κατασκευή νέων Σχολικών κτηρίων και επέκταση υφιστάμενων Σχολικών κτηρίων	2,16	,559	303
m2.1.3 Ανάπλαση και αισθητική αναβάθμιση Σχολικών αυλών	2,10	,537	303
m2.1.4 Υλοποίηση Προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης	2,40	,599	303
m2.1.5 Λειτουργία «Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας»	2,36	,591	303
m2.1.6 Λειτουργία εκ νέου των ορεινών Σχολικών Μονάδων που έκλεισαν	2,34	,680	303
m2.1.7 Ενίσχυση του ρόλου του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στην Κορινθία	2,46	,623	303
m2.1.8 Σύσφιξη των σχέσεων Καθηγητών, φοιτητών με τις Τοπικές Αρχές και τις Τοπικές Επιχειρήσεις	2,32	,771	303
m2.1.9 Δημιουργία νέου Τμήματος του Πανεπιστημίου στην Κόρινθο σε σχέση με την Αγροτική Οικονομία	2,54	,698	303

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	300	97,1
	Excluded ^a	9	2,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,801	,803	10

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m2.2.1 Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου αρχαιολογικών - πολιτιστικών επισκέψεων στο Νομό	2,68	,488	300
m2.2.2 Δημιουργία υπερτοπικού Συνεδριακού και Εκθεσιακού Κέντρου	2,18	,699	300
m2.2.3 Δημιουργία ενιαίας και πολύγλωσσης Διαδικτυακής πύλης πολιτιστικού περιεχομένου για το Νομό	2,26	,595	300
m2.2.4 Διοργάνωση τοπικών Πολιτιστικών Εκδηλώσεων, που θα λειτουργούν κάτω από μια ενιαία Οργανωτική Αρχή	2,37	,689	300
m2.2.5 Λειτουργία Δημοτικής Φιλαρμονικής και Χορωδιακών Συνόλων	1,82	,685	300
m2.2.6 Λειτουργία Δημοτικού Κινηματογράφου	1,86	,802	300
m2.2.7 Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση των υπηρεσιών που προσφέρουν τα υφιστάμενα Μουσεία στο Νομό	2,50	,672	300
m2.2.8 Έκδοση εντύπων ιστορικού και λαογραφικού περιεχομένου για την Κορινθία	2,20	,549	300
m2.2.9 Ανάπτυξη Δημοτικών Βιβλιοθηκών	2,22	,688	300
m2.2.10 Οικονομική ενίσχυση Πολιτιστικών Σωματείων του Δήμου	1,99	,539	300

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	294	95,1
	Excluded ^a	15	4,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,821	,831	7

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m2.3.1 Υλοποίηση Προγραμμάτων «Άθλησης για Όλους» (μαζικός αθλητισμός)	2,13	,601	294
m2.3.2 Εκσυγχρονισμός, ανακατασκευή και αναβάθμιση Αθλητικών υποδομών Δήμου	2,48	,520	294
m2.3.3 Εκπόνηση ολοκληρωμένου σχεδίου ανάπτυξης του Αθλητισμού στον Δήμο	2,23	,532	294
m2.3.4 Οικονομική ενίσχυση Αθλητικών Σωματείων Δήμου	2,06	,637	294
m2.3.5 Μελέτη σκοπιμότητας για την ανάπτυξη, με οργανωμένη μορφή, του εναλλακτικού αθλητισμού (βλ. extreme sports)	1,89	,728	294
m2.3.6 Υλοποίηση προγραμμάτων και έργων για την ανάπτυξη των αθλητικών δραστηριοτήτων στην θάλασσα	2,37	,504	294
m2.3.7 Υλοποίηση προγραμμάτων και έργων για την ανάπτυξη των αθλητικών δραστηριοτήτων στο βουνό	2,39	,528	294

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	303	98,1
	Excluded ^a	6	1,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,908	,909	2

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m2.4.1 Λειτουργία «Τοπικού Συμβουλίου Νέων» Δήμου και ανάπτυξη του θεσμού	1,99	,766	303
m2.4.2 Δημιουργία σύγχρονων υποδομών και υπηρεσιών ψυχαγωγίας και δημιουργικής έκφρασης των νέων	2,14	,719	303

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	300	97,1
	Excluded ^a	9	2,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,798	,812	7

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m3.1.1 Αναβάθμιση υποδομών & υπηρεσιών υγείας στον Δήμο	2,73	,467	300
m3.1.2 Ενίσχυση της παρουσίας του Πρωτοβάθμιου Εθνικού Δικτύου Υγείας (ΠΕΔΥ), πρώην ΕΟΠΥΥ, σε κάθε Δήμο	2,59	,532	300
m3.1.3 Υλοποίηση Προγραμμάτων Τηλεϊατρικής	2,11	,663	300
m3.1.4 Ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία Δημοτικού Ιατρείου	2,52	,715	300
m3.1.5 Δράσεις ενημέρωσης σε θέματα πρόληψης και προαγωγής της υγείας	2,40	,549	300
m3.1.6 Δράσεις για την κάλυψη υπηρεσιών υγείας σε ανασφάλιστους πολίτες	2,56	,572	300
m3.1.7 Δράσεις για την παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας στις κατοικίες ηλικιωμένων, βαρέως πασχόντων ατόμων ή/και πολιτών που ζουν σε ορεινές ή απομονωμένες περιοχές του Νομού	2,80	,448	300

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	297	96,1
	Excluded ^a	12	3,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,755	,756	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m3.2.1 Αναβάθμιση της λειτουργίας Παιδικών, Βρεφικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών	2,37	,562	297
m3.2.2 Κατασκευή νέων Βρεφονηπιακών Σταθμών	2,10	,578	297
m3.2.3 Λειτουργία Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών	2,15	,576	297

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	297	96,1
	Excluded ^a	12	3,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,576	,571	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m3.3.1 Λειτουργία Ανοιχτών Κέντρων Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ)	2,02	,569	297
m3.3.2 Λειτουργία Μονάδων «Βοήθεια στο Σπίτι»	2,34	,607	297
m3.3.3 Εφαρμογή προγράμματος παρακολούθησης / τηλε-ειδοποίησης υγείας ηλικιωμένων	2,35	,519	297

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	300	97,1
	Excluded ^a	9	2,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,700	,720	6

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m3.4.1 Λειτουργία «Κέντρου Στήριξης Ρομά και Ευπαθών Ομάδων»	2,19	,644	300
m3.4.2 Οργάνωση και λειτουργία Δημοτικού - Κοινωνικού Παντοπωλείου	2,23	,564	300
m3.4.3 Οργάνωση διανομής συσσιτίων σε άπορους δημότες, σε συνεργασία με τοπικούς φορείς (Εκκλησία, κ.ά.)	2,50	,501	300
m3.4.4 Παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και υποστήριξης ευπαθών κοινωνικών ομάδων	2,38	,486	300
m3.4.5 Μελέτη-καταγραφή ευπαθών κοινωνικών ομάδων Δήμου	2,46	,624	300
m3.4.6 Λειτουργία του Κέντρου Ελέγχου Μεταναστών στην Κόρινθο	2,33	,650	300

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,654	,673	6

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m3.5.1 Παρεμβάσεις και έργα προσιμότητας Α.Μ.Ε.Α. σε δημοτικά κτήρια και κοινόχρηστους χώρους	2,68	,549	291
m3.5.2 Ενέργειες υποστήριξης ατόμων που πλήττονται από την ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό	2,52	,559	291
m3.5.3 Δράσεις για την κοινωνική ενσωμάτωση των οικονομικών μεταναστών-κατοίκων του Δήμου	2,29	,659	291
m3.5.4 Δημιουργία νέων αστυνομικών σταθμών και ενδυνάμωση του αστυνομικού προσωπικού στην περιοχή	2,66	,591	291
m3.5.5 Αναβάθμιση των υποδομών των υφιστάμενων δικαστικών φυλακών ή μεταφορά τους σε άλλο πρόσφορο χώρο	2,03	,618	291
m3.5.6 Κλείσιμο των υφιστάμενων φυλακών	1,92	,835	291

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	291	94,2
	Excluded ^a	18	5,8
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,898	,900	8

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m3.6.1 Κατάρτιση - Διαχείριση Μητρώου Εθελοντών Δήμου	2,02	,643	291
m3.6.2 Εκπόνηση ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης για την υλοποίηση προγραμμάτων Εθελοντισμού στο Δήμο	2,18	,690	291
m3.6.3 Υλοποίηση δράσεων Εθελοντισμού στον τομέα της Καθαριότητας και του Περιβάλλοντος	2,15	,616	291
m3.6.4 Υλοποίηση δράσεων Εθελοντισμού στον τομέα της Πρόνοιας και Κοινωνικής Φροντίδας	2,09	,595	291
m3.6.5 Δημιουργία Σώματος Εθελοντών για την αντιμετώπιση Εκτάκτων Αναγκών	2,22	,614	291
m3.6.6 Ενίσχυση και υποστήριξη δράσεων Αιμοδοσίας	2,41	,686	291
m3.6.7 Δημιουργία Δημοτικών Τραπεζών Αίματος σε Δημοτικές και Τοπικές Κοινότητες του Δήμου	2,33	,715	291
m3.6.8 Προώθηση του θεσμού της Δωρεάς Οργάνων	2,25	,720	291

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	267	86,4
	Excluded ^a	42	13,6
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,843	,846	10

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m4.1.1 Προγραμματική συνεργασία Δήμου/Νομού – Γεωπονική Σχολής για ολοκληρωμένη επιστημονική υποστήριξη	2,29	,605	267
m4.1.2 Δράσεις ενημέρωσης, εκπαίδευσης και κατάρτισης επαγγελματιών γεωργών – κτηνοτρόφων – αλιέων	2,49	,639	267
m4.1.3 Εγγειοβελτιωτικά έργα – Εκσυγχρονισμός αρδευτικών δικτύων	2,45	,562	267
m4.1.4 Εκπόνηση μελέτης για την αναδιάρθρωση των γεωργικών καλλιεργειών (νέες καλλιέργειες)	2,47	,583	267
m4.1.5 Ίδρυση Φορέα για την Πιστοποίησης Αγροτικών Κορινθιακών Προϊόντων, κυρίως της Κορινθιακής Σταφίδας	2,57	,560	267
m4.1.6 Διατήρηση των Ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων στην περιοχή	2,30	,550	267
m4.1.7 Προώθηση της ιχθυοκαλλιέργειας στην περιοχή	2,22	,650	267
m4.1.8 Κλείσιμο των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων στην περιοχή	1,75	,813	267
m4.1.9 Ανάπτυξη της δασικής οικονομίας	2,26	,664	267
m4.1.10 Δημιουργία Agro - Logistics Center στην Κόρινθο (Υποδομές σύγχρονου χονδρεμπορίου, συσκευασίας και προώθησης αγροτικών προϊόντων)	2,65	,522	267

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	300	97,1
	Excluded ^a	9	2,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,506	,732	7

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m4.2.1 Δημιουργία ανταγωνιστικού στο "Ελ. Βενιζέλος" αεροδρομίου στην Κόρινθο	1,83	2,176	300
m4.2.2 Ανάδειξη περιοχής πλησίον των συνόρων με την Αττική σε σημαντικό οικονομικό χώρο διεθνούς επιπέδου (logistics center – business park)	1,96	,663	300
m4.2.3 Ανάπτυξη συνδυασμένων εμπορευματικών μεταφορών (θαλάσσιες - οδικές - σιδηροδρομικές μεταφορές) στην Κόρινθο περίξ της Διώρυγας	2,25	,714	300
m4.2.4 Διατήρηση του Καζίνο Λουτρακίου και των 1.400 - 1.500 θέσεων εργασίας	2,46	,556	300
m4.2.5 Υποστήριξη των υφιστάμενων επιχειρήσεων, με μέτρα ανακούφισης από το Δήμο (μείωση, πάγωμα δημοτικών τελών κ.ά.)	2,38	,545	300
m4.2.6 Αξιοποίηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας	2,55	,518	300
m4.2.7 Ανάπτυξη των υποδομών που διευκολύνουν περαιτέρω τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες	2,54	,556	300

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	300	97,1
	Excluded ^a	9	2,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,638	,660	6

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m4.3.1 Υλοποίηση «Προγράμματος Κοινωνικού Έργου» στο Δήμο	2,19	,675	300
m4.3.2 Ίδρυση και λειτουργία Γραφείου Απασχόλησης και Επιχειρηματικότητας στο Δήμο	2,39	,648	300
m4.3.3 Ενέργειες δημοσιότητας για την προβολή της τοπικής επιχειρηματικότητας	2,36	,501	300
m4.3.4 Υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης νέων Επιχειρηματιών – Γυναικών – Αυτοαπασχολούμενων	2,33	,550	300
m4.3.5 Δράσεις για την προσέλκυση νέων επενδύσεων στην περιοχή του Δήμου	2,74	,439	300
m4.3.6 Απλοποίηση - μείωση της γραφειοκρατίας από Δήμο & Περιφέρεια για δημιουργία και λειτουργία επιχειρήσεων	2,83	,426	300

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	294	95,1
	Excluded ^a	15	4,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,843	,851	14

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m4.4.1 Ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων Δήμου	2,74	,460	294
m4.4.2 Δημιουργία νέου Οργανισμού για την διαχείριση του τουριστικού προϊόντος του Νομού, με εταίρους τους δημόσιους τοπικούς φορείς και τους φορείς ιδιωτών (Ενώσεις Ξενοδόχων, πρακτόρων, επιχειρηματιών εστίασης κ.ά.).	2,61	,584	294
m4.4.3 Οικοτουριστική αξιοποίηση περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους	2,62	,486	294
m4.4.4 Δημιουργία ενός δικτύου περιοχών πραγματοποίησης εναλλακτικών διακοπών και εναλλακτικών δραστηριοτήτων αναψυχής (ιππασία, ορειβασία, πεζοπορία, κ.ο.κ.)	2,45	,575	294
m4.4.5 Ανάπτυξη του κλάδου της κρουαζιέρας στον Νομό	2,44	,625	294
m4.4.6 Ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου προϊόντος θαλάσσιου τουρισμού (yachts, φουσκωτά, ιστιοπλοϊκά) στην θαλάσσια περιοχή του Νομού με την παράλληλη λειτουργία ενός άρτιου δικτύου μαρινών και αγκυροβολιών	2,65	,537	294

Item Statistics

m4.4.7 Προώθηση του νομού Κορινθίας ως μέρος για ποιοτικές αποδράσεις των κατοίκων του Λεκανοπεδίου (τουρισμός σαββατοκύριακου)	2,56	,517	294
m4.4.8 Προώθηση του νομού Κορινθίας ως μέρος για οργανωμένο Παραθεριστικό Τουρισμό (Β' κατοικία - Εξοχικά σπίτια - τουριστικά χωριά) για Αθηναίους ή αλλοδαπούς	2,45	,538	294
m4.4.9 Προώθηση του τουρισμού υγείας και ευεξίας (spa, ιαματικά λουτρά, ψυχική και σωματική υγεία κ.ά.)	2,48	,576	294
m4.4.10 Συμμετοχή του Νομού σε εκθέσεις Τουρισμού	2,64	,540	294
m4.4.11 Μελέτη για την συγκεκριμενοποίηση του τουριστικού πακέτου που μπορεί να προσφέρει ο Νομός και κάθε Δήμος ξεχωριστά	2,58	,534	294
m4.4.12 Δημιουργία του πρότυπου "Κορινθιακή Κουζίνα" και του "Κορινθιακού Πρωινού" με την συνεργασία μαγείρων, λαογράφων, νοικοκυρών και τοπικών αγροτικών παραγωγών (γαστρονομικός τουρισμός)	2,21	,850	294
m4.4.13 Προώθηση - Πιστοποίηση της "Κορινθιακής Κουζίνας" και του "Κορινθιακού Πρωινού" στα ξενοδοχεία και στα εστιατόρια της περιοχής με αποκλειστική χρήση ντόπιων αγροτικών προϊόντων, ως πρώτες ύλες	2,22	,804	294
m4.4.14 Κατάρτιση και συνεχή επιμόρφωση των εμπλεκόμενων στον τουρισμό εργαζομένων και επιχειρηματιών	2,56	,537	294

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	294	95,1
	Excluded ^a	15	4,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,832	,827	7

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m5.1.1 Μείωση της δημοτικής γραφειοκρατίας	2,76	,431	294
m5.1.2 Εμπλουτισμός των ηλεκτρονικών υπηρεσιών που παρέχει ο Δήμος (e-government)	2,65	,498	294
m5.1.3 Ενίσχυση της διαφάνειας στη λειτουργία του Δήμου	2,68	,466	294
m5.1.4 Απ' ευθείας μετάδοση των συνεδριάσεων συλλογικών οργάνων του Δήμου μέσω διαδικτύου (web-tv)	2,33	,683	294
m5.1.5 Επιμόρφωση Αιρετών	2,41	,621	294
m5.1.6 Δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση των σχεδίων, των έργων και των προγραμμάτων του Δήμου και της Περιφέρειας	2,49	,540	294
m5.1.7 Ενημέρωση και κατάρτιση των πολιτών για συμμετοχή στις δημόσιες ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις	2,30	,539	294

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	297	96,1
	Excluded ^a	12	3,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,779	,789	4

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m5.2.1 Προσλήψεις προσωπικού στον Δήμο	2,14	,767	297
m5.2.2 Συμμετοχή του προσωπικού σε προγράμματα κατάρτισης-επιμόρφωσης	2,47	,610	297
m5.2.3 Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός του εργασιακού περιβάλλοντος του Δήμου	2,45	,641	297
m5.2.4 Εκπαίδευση προσωπικού στη χρήση Η/Υ και Τεχνολογιών Πληροφορικής & Επικοινωνιών	2,62	,527	297

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	276	89,3
	Excluded ^a	33	10,7
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,880	,877	6

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m5.4.1 Εφαρμογή Συστήματος Διαχειριστικής Επάρκειας (ΣΔΕΠ) σε Δημοτικές Υπηρεσίες	2,10	,678	276
m5.4.2 Οργάνωση και λειτουργία Διεύθυνσης Τοπικής Οικονομικής Ανάπτυξης	2,16	,649	276
m5.4.3 Οργάνωση και λειτουργία Αυτοτελούς Τμήματος Προγραμματισμού, Οργάνωσης και Πληροφορικής	2,16	,799	276
m5.4.4 Οργάνωση και λειτουργία Αυτοτελούς Τμήματος Κοινωνικής Προστασίας	2,25	,748	276
m5.4.5 Οργάνωση και λειτουργία Αυτοτελούς Τμήματος Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού	2,33	,662	276
m5.4.6 Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσιών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και Επιχειρήσεων του Δήμου	2,11	,684	276

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	285	92,2
	Excluded ^a	24	7,8
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,841	,845	6

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m5.6.1 Αναβάθμιση-εκσυγχρονισμός-ενίσχυση εξοπλισμού Τ.Π.Ε. του Δήμου	2,13	,567	285
m5.6.2 Αναβάθμιση ιστοσελίδας Δήμου - Νομού	2,32	,604	285
m5.6.3 Ανάπτυξη ασύρματων ευρυζωνικών δικτύων (hot-spots) για την δωρεάν παροχή υπηρεσιών διαδικτύου στους Πολίτες	2,45	,559	285
m5.6.4 Λειτουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (Ο.Π.Σ.) Διαχείρισης Έργων	2,23	,607	285
m5.6.5 Ανάπτυξη ιστοσελίδων Νομικών Προσώπων και Δημοτικών Ενοτήτων Δήμου	2,14	,691	285
m5.6.6 Ανάπτυξη μιας κοινής ιστοσελίδας για όλα τα νομικά πρόσωπα του Δήμου	2,37	,698	285

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	291	94,2
	Excluded ^a	18	5,8
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,699	,694	4

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m5.7.1 Δημιουργία Ο.Π.Σ./G.I.S. Ακίνητης Δημοτικής Περιουσίας και εκπόνηση προγράμματος διαχείρισης και αξιοποίησής της	2,30	,578	291
m5.7.2 On - line ηλεκτρονική ενημέρωση των πολιτών για την πορεία των εσόδων από την αξιοποίηση της δημοτικής περιουσίας	2,43	,642	291
m5.7.3 Αξιοποίηση των «Κοινών Ευρωπαϊκών Πόρων για Αειφόρες Επενδύσεις στα Αστικά Κέντρα» (Μηχανισμός JESSICA)	2,51	,595	291
m5.7.4 Αξιοποίηση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων	2,79	,405	291

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	300	97,1
	Excluded ^a	9	2,9
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,869	,871	6

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m5.8.1 Οργάνωση-Λειτουργία «Γραφείου υποδοχής Πολιτών» στο Δημαρχείο	2,50	,657	300
m5.8.2 Καθιέρωση δημοτικής τηλεφωνικής γραμμής εξυπηρέτησης του Πολίτη («Call Center»)	2,54	,608	300
m5.8.3 Ανάπτυξη ηλεκτρονικού συστήματος αυτοματοποιημένων συναλλαγών μεταξύ Δήμου και Πολιτών	2,67	,512	300
m5.8.4 Ανάπτυξη ηλεκτρονικής κάρτας Δημότη για συναλλαγές του Δήμου με τους Δημότες του	2,62	,563	300
m5.8.5 Σύνταξη και διανομή «Οδηγού του Δημότη»	2,06	,706	300
m5.8.6 Σύνταξη και διανομή «Χάρτας Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων Δημοτών και Κατοίκων»	2,08	,660	300

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	282	91,3
	Excluded ^a	27	8,7
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,916	,915	10

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m5.9.1 Ανάπτυξη συνεργασιών με Φορείς και Επιχειρήσεις της περιοχής του Δήμου	2,37	,602	282
m5.9.2 Ανάπτυξη συνεργασιών με ΟΤΑ α' και β' βαθμού	2,23	,574	282
m5.9.3 Συμμετοχή του Δήμου σε εθνικά διαδημοτικά δίκτυα ΟΤΑ	2,28	,610	282
m5.9.4 Συμμετοχή του Δήμου σε Συνδέσμους και Ανώνυμες Εταιρείες ΟΤΑ	2,28	,660	282
m5.9.5 Σύναψη Μνημονίων Συνεργασίας του Δήμου με Φορείς του Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα	2,38	,604	282
m5.9.6 Αδελφοποιήσεις με Δήμους του εσωτερικού και του εξωτερικού	2,06	,581	282
m5.9.7 Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα συνεργασίας Περιφερειακών Αρχών, ΟΤΑ, Οργανισμών και Επιχειρήσεων	2,51	,598	282
m5.9.8 Ανάπτυξη συνεργασιών με διεθνή δίκτυα και οργανώσεις ΟΤΑ	2,36	,699	282
m5.9.9 Ανάπτυξη συνεργασίας - Εδραίωση τοπικών συμφώνων συνεργασίας μεταξύ των τοπικών αγροτικών παραγωγών, των τοπικών βιοτεχνών-μεταποιητών αγροτικών προϊόντων και των τοπικών ξενοδόχων και εστιατόρων του Νομού	2,52	,598	282
m5.9.10 Ανάπτυξη συνεργασίας του Δήμου - Νομού με ανώτατα και ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα	2,70	,481	282

Statistics

sxolia free ελεύθερα σχόλια

N	Valid	48
	Missing	261

sxolia free ελεύθερα σχόλια

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΛΛΑΓΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ	6	1,9	12,5	12,5
	ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ	15	4,9	31,3	43,8
	ΣΤΡΑΤ.ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	12	3,9	25,0	68,8
	ΦΥΓΗ ΝΕΩΝ ΑΠΟ ΝΟΜΟ	15	4,9	31,3	100,0
	Total	48	15,5	100,0	
Missing	99	261	84,5		
Total		309	100,0		

Correlations

		m1POLEODOMIA	m2ENVIRONMENT	m3DOMENVIRONMENT	m4ENERGY	m5KATHARIOTITA	m6ANAKYKLOSI	m7PRASINO	m8YDREYSI	m9METAFORES	m10LOIPES TEXNIKES	m11KINDINOI
m1POLEODOMIA	Pearson Correlation	1	,314**	,394**	,326**	,241**	,046	,181**	,243**	,233**	,251**	,212**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000	,467	,005	,000	,000	,000	,001
	N	252	252	252	252	246	252	243	249	243	249	249
m2ENVIRONMENT	Pearson Correlation	,314**	1	,174**	,373**	,094	,075	,379**	,234**	,246**	,381**	,564**
	Sig. (2-tailed)	,000		,002	,000	,106	,191	,000	,000	,000	,000	,000
	N	252	306	306	291	300	306	297	300	285	303	303
m3DOMENVIRONMENT	Pearson Correlation	,394**	,174**	1	,124*	,338**	,381**	,204**	,385**	,417**	,090	,077
	Sig. (2-tailed)	,000	,002		,034	,000	,000	,000	,000	,000	,116	,180
	N	252	306	306	291	300	306	297	300	285	303	303
m4ENERGY	Pearson Correlation	,326**	,373**	,124*	1	,255**	,177**	,286**	,294**	-,031	,250**	,282**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,034		,000	,002	,000	,000	,610	,000	,000
	N	252	291	291	291	285	291	282	288	282	288	288
m5KATHARIOTITA	Pearson Correlation	,241**	,094	,338**	,255**	1	,540**	,003	,387**	,482**	,207**	,180**
	Sig. (2-tailed)	,000	,106	,000	,000		,000	,960	,000	,000	,000	,002
	N	246	300	300	285	300	300	291	294	279	297	297
m6ANAKYKLOSI	Pearson Correlation	,046	,075	,381**	,177**	,540**	1	-,082	,428**	,396**	,175**	,032
	Sig. (2-tailed)	,467	,191	,000	,002	,000		,157	,000	,000	,002	,574
	N	252	306	306	291	300	306	297	300	285	303	303

m7PRASINO	Pearson Correlation	,181**	,379**	,204**	,286**	,003	-,082	1	,278**	,072	,158**	,311**
	Sig. (2-tailed)	,005	,000	,000	,000	,960	,157		,000	,234	,007	,000
	N	243	297	297	282	291	297	297	291	276	294	294
m8YDREYSI	Pearson Correlation	,243**	,234**	,385**	,294**	,387**	,428**	,278**	1	,277**	-,039	-,044
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000		,000	,506	,446
	N	249	300	300	288	294	300	291	300	282	297	297
m9METAFORES	Pearson Correlation	,233**	,246**	,417**	-,031	,482**	,396**	,072	,277**	1	,494**	,342**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,610	,000	,000	,234	,000		,000	,000
	N	243	285	285	282	279	285	276	282	285	285	285
m10LOIPESTEXNIKES	Pearson Correlation	,251**	,381**	,090	,250**	,207**	,175**	,158**	-,039	,494**	1	,488**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,116	,000	,000	,002	,007	,506	,000		,000
	N	249	303	303	288	297	303	294	297	285	303	303
m11KINDINOI	Pearson Correlation	,212**	,564**	,077	,282**	,180**	,032	,311**	-,044	,342**	,488**	1
	Sig. (2-tailed)	,001	,000	,180	,000	,002	,574	,000	,446	,000	,000	
	N	249	303	303	288	297	303	294	297	285	303	303

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

		mB1DVM	mB2POLITISMOS	mB3ATHLITISMOS	mB4NEOLAIA
mB1DVM	Pearson Correlation	1	,357**	,292**	-,030
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,607
	N	303	300	294	303
mB2POLITISMOS	Pearson Correlation	,357**	1	,724**	,542**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000
	N	300	300	291	300
mB3ATHLITISMOS	Pearson Correlation	,292**	,724**	1	,675**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000
	N	294	291	294	294
mB4NEOLAIA	Pearson Correlation	-,030	,542**	,675**	1
	Sig. (2-tailed)	,607	,000	,000	
	N	303	300	294	303

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		mC1PROLIPSI	mC2MERIMNA	mC3TRITILIKIA	mC4EKO	mC5ISOTITA	mC6ETHELONTISMOS
mC1PROLIPSI	Pearson Correlation	1	,396**	,256**	,620**	,424**	,295**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000	,000
	N	300	294	294	297	288	288
mC2MERIMNA	Pearson Correlation	,396**	1	,349**	,352**	,452**	,191**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000	,000	,001
	N	294	297	297	294	285	285
mC3TRITILIKIA	Pearson Correlation	,256**	,349**	1	,329**	,306**	,048
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,000	,420
	N	294	297	297	294	285	285
mC4EKO	Pearson Correlation	,620**	,352**	,329**	1	,650**	,380**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000	,000
	N	297	294	294	300	288	288
mC5ISOTITA	Pearson Correlation	,424**	,452**	,306**	,650**	1	,350**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000		,000
	N	288	285	285	288	291	279
mC6ETHELONTISMOS	Pearson Correlation	,295**	,191**	,048	,380**	,350**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,420	,000	,000	
	N	288	285	285	288	279	291

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		mD1ANAPTYXIPROT	mD2METAPOIISI	mD3APASXOLISI	mD4TOURISTANAPTIXI
mD1ANAPTYXIPROT	Pearson Correlation	1	,325**	,255**	,499**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000
	N	267	267	267	261
mD2METAPOIISI	Pearson Correlation	,325**	1	,161**	,063
	Sig. (2-tailed)	,000		,005	,279
	N	267	300	300	294
mD3APASXOLISI	Pearson Correlation	,255**	,161**	1	,402**
	Sig. (2-tailed)	,000	,005		,000
	N	267	300	300	294
mD4TOURISTANAPTIXI	Pearson Correlation	,499**	,063	,402**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,279	,000	
	N	261	294	294	294

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		mE1DIADIKASIES DIOIK	mE2ANAPTYXI EKP	mE4ORGANOSI	mE6AXIOPHISI TEXNOL	mE7AXIOPHISI DIMPER	mE8SXESEIS DIMOU	mE9ANAPTYXI SINERGASION
mE1DIADIKASIESDIOIK	Pearson Correlation	1	,490**	,431**	,574**	,753**	,633**	,539**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000	,000	,000
	N	294	291	270	285	285	294	282
mE2ANAPTYXIEKP	Pearson Correlation	,490**	1	,557**	,611**	,549**	,537**	,535**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000	,000	,000	,000
	N	291	297	273	282	288	297	279
mE4ORGANOSI	Pearson Correlation	,431**	,557**	1	,735**	,603**	,468**	,658**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,000	,000	,000
	N	270	273	276	270	276	276	267
mE6AXIOPHISITEXNOL	Pearson Correlation	,574**	,611**	,735**	1	,730**	,624**	,737**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000	,000	,000
	N	285	282	270	285	285	285	282
mE7AXIOPHISIDIMPER	Pearson Correlation	,753**	,549**	,603**	,730**	1	,791**	,602**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000		,000	,000
	N	285	288	276	285	291	291	282
mE8SXESEISDIMOU	Pearson Correlation	,633**	,537**	,468**	,624**	,791**	1	,587**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000		,000
	N	294	297	276	285	291	300	282
mE9ANAPTYXISINERGASION	Pearson Correlation	,539**	,535**	,658**	,737**	,602**	,587**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	
	N	282	279	267	282	282	282	282

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Scale: ALL VARIABLES ΑΕΟΝΑΣ 1

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	228	73,8
	Excluded ^a	81	26,2
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,760	,768	11

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
m1POLEODOMIA	2,2592	,31574	228
m2ENVIRONMENT	2,4890	,37676	228
m3DOMENVIRONMENT	2,3333	,36264	228
m4ENERGY	2,2237	,51202	228
m5KATHARIOTITA	2,4313	,33061	228
m6ANAKYKLOSI	2,5033	,37361	228
m7PRASINO	2,3289	,36952	228
m8YDREYSI	2,5789	,33177	228
m9METAFORES	2,2558	,33719	228
m10LOIPESTEXNIKES	2,3224	,42593	228
m11KINDINOI	2,2401	,57972	228

Summary Item Statistics

	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance	N of Items
Item Means	2,361	2,224	2,579	,355	1,160	,015	11

Scale: ALL VARIABLES ΑΞΟΝΑΣ 2

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	291	94,2
	Excluded ^a	18	5,8
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,699	,744	4

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
mB1DVM	2,3505	,42053	291
mB2POLITISMOS	2,2206	,38648	291
mB3ATHLITISMOS	2,2180	,40585	291
mB4NEOLAIA	2,0979	,69965	291

Summary Item Statistics

	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance	N of Items
Item Means	2,222	2,098	2,351	,253	1,120	,011	4

Scale: ALL VARIABLES ΑΕΟΝΑΣ 3

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	267	86,4
	Excluded ^a	42	13,6
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,757	,772	6

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
mC1PROLIPSI	2,5201	,38694	267
mC2MERIMNA	2,2247	,48220	267
mC3TRITILIKIA	2,2060	,39895	267
mC4EKO	2,3521	,37080	267
mC5ISOTITA	2,3539	,39564	267
mC6ETHELONTISMOS	2,2093	,52558	267

Summary Item Statistics

	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance	N of Items
Item Means	2,311	2,206	2,520	,314	1,142	,015	6

Scale: ALL VARIABLES ΑΞΟΝΑΣ 4

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	261	84,5
	Excluded ^a	48	15,5
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,596	,625	4

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
mD1ANAPTYXIPROT	2,3425	,39661	261
mD2METAPOIISI	2,3251	,49234	261
mD3APASXOLISI	2,5096	,32261	261
mD4TOURISTANAPTIXI	2,5099	,34436	261

Summary Item Statistics

	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance	N of Items
Item Means	2,422	2,325	2,510	,185	1,079	,010	4

Scale: ALL VARIABLES ΑΕΟΝΑΣ 5

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	264	85,4
	Excluded ^a	45	14,6
	Total	309	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,916	,920	7

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
mE1DIADIKASIESDIOIK	2,5130	,39999	264
mE2ANAPTYXIEKP	2,4205	,50456	264
mE4ORGANOSI	2,1989	,56451	264
mE6AXIOPOIISITEXNOL	2,2765	,48153	264
mE7AXIOPOIISIDIMPER	2,5341	,41223	264
mE8SXESEISDIMOU	2,4602	,48357	264
mE9ANAPTYXISINERGASION	2,3636	,46803	264

Summary Item Statistics

	Mean	Minimum	Maximum	Range	Maximum / Minimum	Variance	N of Items
Item Means	2,395	2,199	2,534	,335	1,152	,015	7